Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
32 Q
BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
55
10 B
17
12-11-E.9

MINVS COGNITARVM STIRPIVM ALIQVOT, AC ETIAM RARIORVM NOSTRO COELO ORIENTIVM ἜΚΦΡΑΣΙC.

Qua non pauca ab Antiquioribus, Theophraſto, Dioſcoride, Plinio, Galeno, alijſque memoratæ declarantur, Officinarum uſui perquam vtiles:

FABIO COLVMNA AVCTORE.

ITEM,

De Aquatilibus, alijſq; animalibus quibuſdam paucis libellus,

EODEM AVCTORE.

Omnia fideliter ad viuum delineata, Aereiſq; typis expreſſa:

Quæ verò continentur hoc Volumine, in eius calce omnia locupletiſs. Indice deſcripta reperies.

Opus nunc primùm in lucem editum.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA ... EMANUELE

Spetiaria Coll. Romano

BIBLIOTH. LINCAE. FEDERICI CAESII ...

SVPERIORVM PERMISSV.

ROMÆ, Apud Guilielmum Facciottum. M.DCVI.

FABIVS COLVMNA NEAPOLITANVS GENERE ROMAN. ANN. AETAT. XXXVIII
SIC IVDICAT ALQVE.
QVID SVPER CANDELABRVM
VIS EADEM
ABSQ HIS SOLIDIOR
VLCIT ET ORNAT

ILLVSTRISS.MO AC REVEREND.MO D.
S. R. E. CARD. AMPLISS.MO

SCIPIONI BVRGHESIO

SANCTISSIMI D. N.

PAVLI V. PONT. MAX.

NEPOTI, SVA, OMNIVMQ.

obſeruatione digniſsimo.

NATVRALEM historiam Plinius ex pluribus Antiquioribus excerptam, cùm ordine digeſsiſſet, illam magno labore, ac ſtudio conſcriptam, maximo Principe dignam, Imperatori Veſpaſiano ſuo dicauit. Nepos quidem hic meus, voluminis Auctor, quamuis pauca naturalia, illa quidem non excerpſiſſe, ſed acri iudicio perpenſa examinaſſe, atque ad priſtinam Antiquorum notionem maxima ſolertia reuocaſſe videtur. Quod quantùm præſtitiſſe ſit difficilius, eò magis dignior labor exiſtimari poteſt. Is enim, CARDINALIS Ampliſſ. [modeſtiâ detentus, ne ſuos ingenij partus magni facere videretur,] naturali obſequio, ac dilectione me proſequutus, volumen hoc meo nomine inſignitum obtulit. At cum illud, non

mea tantùm, ſed doctiorum plurium ſententiã, ſummo iudicio elaboratum, ac laude dignum fore cognouerim; eorundem auctoritate fretus, illud non niſi ſub noſtri æui magni Principis tutela publici iuris fieri volui. Quòd cum dignitatem tuam, præſtantiam, virtutem, ac magnificentiam contemplatus eſſem, maxime HEROS, tibi præcipuè dicatum, tuoq. nomine, ſiue numine afflatum prodire exiſtimaui; tum etiam cum Auctor ipſe Romano ſit genere ortus, tuiq. addictiſſimus eſſe fateatur. Quamobrem ſummis precibus te rogare ſum auſus, munus hoc meum, ipſumq. Auctorem offerens, atque dicans; vt in perpetuæ erga tuam Amplitudinem vtriuſque obſeruantiæ ac inſeruiendi voluntatis monimentum, ea, qua in cæteros tibi obſequentiſſimos eſſe ſoles, humanitate, ac clementia, vtrunque excipere, ac fouere non dedigneris: quòd ſi voti compos fieri contigerit, maiora te annuente mouebit, irritumq. obſtrepentium inuidorum latratum fore confido. Interim ſupplex DEVM Opt. Max. etiam atque etiam precor, vt poſt D. PETRI annos, ac plures AVVNCVLO tuo Beatiſſ. fœliciter additos, te ad illius culmen euehere, atque diutius permanere largiri dignetur. Vale meam nepotiſque obſeruantiam ama. Neapoli Kal. Nouembris 1606.

Illuſtriſſ. ac Reuerendiſſ. Ampl. tuæ

addictiſſimus

Octauius Pellegrinus.

GENERE CLARISSIMO,
VIRTVTE AC PRVDENTIA
ORNATISSIMO VIRO,
OCTAVIO PELLEGRINO
EQVITI AC PATRICIO NEAPOLITANO,
SVA OBSERVATIONE DIGNISSIMO.

Fabius Columna ex fratre nepos, S. P. D.

VIRTVTIS *inſigne clariſſimum, Romanorum auo ijs erat, quorum capita corona è glandifera arboris fronde contexta cingebantur: nec niſi qui bellorum ciuilium tempore ciuis alicuius vitæ peperciſset, aut ab hoſtium gladio eripuiſset, atque ſeruaſſet, celebris illa Ciuica donabatur. Verùm quidem amãtiſsime* PATRVE, *huiuſmodi honore ſummo maximè dignus mihi videris, qui præter innumera beneficia quæ nunc taceo, ſumma humanitate, atq; incredibili amore, [dum apud te Cirinolæ præteritis annis manerē]: illâ tam diuturnâ, atque grauiſsima ægritudine, viribus omnino deiectum, atque ter exanimem, vehementiſsima febri correptum, ac deploratum; vt me præſtantiſsimi curarent medici, atque precioſa alexipharmaca adeſſent, nullis ſolicitudinibus, nulliſq; impenſis peperciſti. Sed hæc parum! Quanta animi anxietate, ac pietate, me ita morbo confectum reſpicere ſolebas? Quibus verbis me conſolabaris, vt paternam ſuperares charitatem? Nonne inuiſibilem potentiſsimumq; hoſtem in me ſæuientem effugaſti, meq; ab illius immanitate eripuiſti? Hæc erat apud illos grati animi accepti beneficij actio, quam ſeruatus, vt Ciuicâ illa clariſsima corona Seruator decoraretur, publicè referebat. Hæc igitur tua in me humanitatis atq; beneficentiæ ſit gratiarum actio, maiore tanti beneficij acceptilatione minimè cum poſsim, vt me abs te ſeruatum, viuum, atq; incolumem nunc publicè fatear; ac meas haſce lucubrationes tibi meritò debitas, in ſingularis*

 volun-

voluntatis meæ muneris referendi cupidiſsimæ, atq; perpetuæ obſeruantiæ monimentum nunc dedicem, atque offeram: vt qui eas legerint, vtilitatisue aliquid hauſerint, Coronam hanc auro pretioſiorem capiti tuo imponant. Meritò quidem præcipuis honoribus decorandus videris, qui non modo in tuos, ſed omnes, animi magnitudinem, atque magnificentiam exerces: vt omnibus gratus; omnibus carus, atque obſeruandus exiſtas. Quanta fuit annonæ abundantia ſumma cum Patriæ vtilitate pluribus ab hinc annis tibi commiſſa? Quantum populorum iacturæ pro tua humanitate peperciſti? Quãtum minimæ Patriæ impenſæ pro tua ſolertia & fide conſuluiſti? Quæ maior vtilitas, aut maior prudentia? Quanta denique auctoritate munus hoc perfeciſti? nonne illud quidem preclarè? nonne plaudentibus populis? nonne Ciues ſummam tuam prudentiam magnis laudibus extulerunt? Nec mirum, tua cum ſit hæc congenita probitas; atque virtus: eo namque genere ortum ducis. Maternus Auus quidem tuus ea virtute, prudentia, ac magnanimitate deploratiſsimis temporibus illis, erga milites, ciues, atque Patriam, obſidione Gallica Lautrechi, atque peſte fuit, vt is ſolus debellatis hoſtibus, ac peſte, Vrbis Neapolis Liberator, ac Seruator extiterit: merueritq; inuictiſsimi Imperatoris CAROLI V. *teſtimoniũ publico diplomate vallatum, quo non modo Vrbẽ Neapolim, ſed & Neapolitanũ integrum Regnum ab* HIERONYMO PELLEGRINO *acceptum refert: inq; grati animi ſignum Caprearum Inſulam conceſsit, illumque Comitali corona inſigniuit. Accipe denique hos labores, animi mei ſpecimen, ea humanitate qua me ſoles, tutos quidem à detractoribus tantum Virum pertimeſcentibus fore cenſeo. Nec etiam abs te deſpiciẽdum perexiguum hoc munus fore confido, quando ſtirpium & animalium obſeruationes continere videatur: cùm, de iiſdem diſputaſſe Regem Salomonem, eius ſumma ac prorſus diuina ſapientiæ maximum veluti argumentum & gloria, in ſacris libris fuerit memoriæ proditum. Interim Deum Opt. Max. etiam atque etiam precor, vt te mihi omnibusq; incolumem diu ſeruet, fœlicesq; admodum annos plurimos largiatur. Vale, & meam erga te obſeruantiam ama.*

Romæ iv. Kal. Aprilis 1603.

BENE-

BENEVOLO LECTORI, S.

QVÆ tandem, candide Lector, inter multos aduerſæ fortunæ caſus, ægritudines, atque animi perturbationes, quibus toto hoc decennio ſoliciti fuimus, naturæ oblectamento, atque animi aliquando recreandi cauſa datum fuit obſeruaſſe, nunc tibi qualiacumque ſint communicare volumus: ne quod in altera Plantarum aliarum recenſione à nobis tunc edita polliciti fuimus, minimè ſeruare voluiſſe videremur. Dioſcoridis quidem nouus commentarius aut Epitome, quem perficere valdè cuperemus, domeſticis negotijs anxij, adhuc pleriſq; indiget obſeruationibus, ac etiam illis abſolutis, typorum immodica deterret impenſa. Has igitur interim plantas edere licuit, quarum aliquas in Mateſio monte Campoclarenſium Bouianæ diœceſis obſeruauimus, dũ illius Caſtri arcẽ ſub ditione fratris noſtri ampliorem reddi curabamus: alias deinde in Apuliæ Cirinolano agro, dũ ibi maneremus apud cariſſimũ generoſiſſimumq; patruum OCTAVIVM PELLEGRINVM cui hæc accepta referre debes: Cirinolæ quidem trium menſium vehementiſsima ægritudine, trium duplicium tertianarum febribus in initio pluribus diebus corripiebamur, tribusq; vicibus exanimes rigore vehementi ſuffocati, religioſisq; aſſiſtentibus commendati, poſt DEI Opt. Max. glorioſiſſimæq; Deiparæ Virginis MARIÆ gratiam, amanntiſsimi patrui magnanimitate, atque erga nos pietate euaſimus: præſtantiſsimos adeſſe medicos, precioſiſſimis vti alexipharmacis maximè curauit, nec aliquid prætermitti paſſus fuit, quo nobis ſalus retardari potuiſſet: ac alioquin vel aliò infirmati, haud hæc literis mandaſſemus. Ei vitam quam viuimus debemus, omnesq; actus noſtros. Illi, Lector optime, ſi quid dignum ex noſtris hiſce lucubrationibus exceperis, gratias agito, illi ſalutem à DEO Opt. Max. ſupplex optato. Nõ paucas poſtremò Æquicolorum montibus & collibus, dum illic præclariſſimi Ducis Zagarolæ MARTII COLVMNAE vices gereremus, imperium exercentes, vt incolarum finium regundorum lites dirimeremus, per ſyluestria montanaq; loca iter aliquando agentes reperimus, rariores quidem omnes, minus cognitas, aut deſcriptas. Nunquam his vacare datum fuit, ſucciſiuis quibuſdam tantum diebus pauca hæc

animad-

animaduertentes notauimus. Non paucas Antiquorum hiſtorijs magis reſpondentes plantas hoc volumine proponimus, numero tantundem excedentes, quas annis præteritis φυτοβασάνῳ deſcripſimus: harum pleræque medico vſui quotidiano ſyrupis antidotisq; immiſceri debent, non paruifaciendæ plantæ; pro quibus alias facie viribusq; alienas ab officinis vſurpari tanquam veras innoteſcet, non ſine graui errore, hominumq; maximo detrimento. Quod cùm nobis deteſtandum videretur, iccirco alias in mediũ magis reſpondentes afferre conati ſumus, quoad nunc fieri pro noſtra cognitione potuit. Non enim ex ijs ſumus; qui, reliquis omnibus aduerſantibus, vnicâ tantùm notula ex Antiquorum hiſtoria ſuæ plantæ vix reſpondente, ſtatim legitimæ plantæ nomine illam inſignitam ſummo faſtu proferunt. Non parum quidem nobis actum videtur, ſi pluribus notis reſpondentem plantam propoſuerimus, quàm antea cæteri recentiores legitimas ſuas in cœlum elatas habere tradiderint. Nec illas adeò audacter veras eſſe contendemus, potius quidem magis reſpondentes cæteris, ab alijs propoſitis, ſi pro illis, alias Recentiores aliquos exhibuiſſe contigerit. Vtinam & nobis noſtrates montes aliquos, non dicimus Cretam, Cyprum, vel Græciæ partes, aut Ægyptum luſtrari liceret, vt quæ diu reliquis ignota fuêre, atque etiamnum non pauca noſtro iudicio ignorantur perquirere, ac inueſtigare poſſemus. Plurima locis illis oriri traduntur ab Antiquis, nobis atque cæteris ignota; quamuis non deſinc recentiorum aliqui, nihil ex illis ignotum ſibi fore putantes; nos verò adhuc pleraq; ignorare fatemur, illaque vt nobis cognita eſsẽt aliquãdo nullis laboribus parceremus. Nõ enim plãtarũ copiã, at illarum delectũ affectamur. Quapropter vt veritati magis accedere videremur hiſce noſtris lucubrationibus, non potuimus, non aliorum ſententijs derelictis, vel oppugnatis, noſtram proferre opinionem, Antiquorum, ni fallimur, auctoritate quoad potuimus cõprobatam. Nec illam pertinaciter tueri audebimus, ſi aliquãdo à nobis, vel alijs firmior, atque verior adinuenta fuerit. In hiſce quidem veſtigandis plantarum copia, aſſidua obſeruatio, nec non Antiquorum lectio maximè proficit; atque eò magis hiſce quis vtetur, meliorem de ijs poterit iudicium proferre. Quid nos potuimus qui nunquam antehac ab vrbe Neapoli abſentes, nullis luſtratis montibus φυτοβάσανον tunc edidimus? atque nunc vix animum inter alias moleſtias adducere potuimus, quamuis pauca hæc loca pertranſiuerimus? Componant de his volumina, qui hæc

maxi-

maximè profitentur, quique publica impenſa cultos atque exuberantes plantarum copia hortos habent, quique Mœcenatum auxilio fulciuntur: illis quidem comoditas præcipua, nullæ aliæ ſunt curæ, his vacant, atque de his liberè poſſunt cogitare. Nos autem pro fortunæ, virium, atque ingenij imbecillitate hæc etſi ineleganter, minusq; accuratè materno ſtylo, (herbarijs pharmacopæisq; loquentes) fideliter tamen quoad potuimus deſcripſimus, nihil fictum proponentes: atque tàm notas, quàm icones veras tradidimus; illarumq; partes, vt ſunt flores, fructus, atque aliquando ſemina, maiore icone ſingulis plantis addidimus, vt quilibet in dignoſcendis plantis parum verſatus, illis tantum perſpectis, facillimè plantam illam adinuenire, atque conferre poſſit. Fatemur quidem nimis in illarum notis deſcribendis prolixos fuiſſe; ne alijs, vt nobis ſæpè contigit, nimia Recentiorum ſcriptorum breuitate, aut etiam notarum omiſſione, figuris tantùm appoſitis, nos remittentium, non parum difficultatis in illis indagandis habere, ac etiam num quænam ſint, an ne in rerum natura extent ambigere, vel aliquando calliditate efficta s ideã, putare. Harum non pauca, de quibus aliás pluribus Deo dante, italo Dioſcoridi addidiſſe auctorem illum animaduertimus, Germanis antiquioribus illo, quibus decebat videbantur præferendus vt cenſeretur: alijsque deinceps locum inuentionis præriperet. Sed quàm indignè picturis illis artificiosè mutilis nos atque ſeipſum deceperit pudet referre. Candidiores quidem in hac parte Tranſalpinos fateri cogimur. Verioresq; icones doctiſſimis eorum commentarijs appoſuiſſe clariſſ. viros Rembertum Dodonæum, Lobellium, & alios; cæterisq; anteferendum Carolum Cluſium, quorum labore ac doctrina magis ac magis Medicinæ pars iſta φαρμακευτικὴ maximè illuſtrata videtur. Horum lectione, maximeq; doctiſsimis Cluſij obſeruationibus nos hiſce ſtudijs profeciſſe fatemur. Sed non deſunt alij inter quos doct. Gaſpar Bauhinus, eiusq; frater, quorum induſtria & labore Dioſcoridis volumen clarius eſt redditum: & ex noſtris Ferdinandus Imperatus nemini poſthabendus, cuius in hiſce rebus laborem atque peritiam, non ſolum ſui ipſius volumen doctiſſ. ſed aliorum quoq; multò ante commentaria edita teſtantur. Deſcripſimus iccirco loca in quibus primùm illas adinuenimus, germinandi, caulеſcendi, atque perfectionis modum ac tempus. Addidimus alia quædam ad priuatam illarum cognitionẽ oportuna: & etiam ſapores atque odores; vt ex illis quodammodo qualitates percipere poſſit ſtudioſus.

dioſus.

dioſus. Virium nobis haud licuit, præſertim de nuper inuentis plantis facere periculũ, doctioribus reliquimus, & Medicis quibus data eſt à lege auctoritas. Vtinam Antiquorum Theophraſti, Dioſcoridis præſertim genuinum haberemus textum, vt aliqua nobis certiora eſſent, quibus maximè adhærere poſſemus, vt certiora quædam in medium adduceremus. Dioſcoridis quidem volumen Interpretes, Commentatores, atque alij, qui edi illud curarunt, non parum peruerterunt: alij, Alphabetico ordine illud digeſtum, alij multa addentes, alij per capita ediderunt, alij Latinos, alij Græcos, alij Arabes & Barbaros conſimiles ſcriptores ſequuti, pro illorum intellectu atque comoditate: vt quamuis alij recentiores non parum in illud dedolãdo inſudauerint, vix priſtinum receperit adhuc nitorem: Nec minus pleraque in illo etiam deſiderantur, de quibus ſuis locis aliquando lectorem fecimus certiorem. Pauca hæc igitur tam ex Antiquorum placitis collecta, & recenſita, quàm noſtro labore nuper conquiſita, & deſcripta hilari accipe vultu, atque candida perlege mente. Quòd ſi DEO O pt. M ax. placuerit otia nobis aliquando largiri ἐυτυχίαν auertendo, tibiq; grata hęc fuiſſe cognouerimus, non minus quàm antea animum his addicere pro viribus conabimur, elucubratiora, vtilioraq; proponemus. Vale:-

TYPOGRAPHVS LECTORI S.

RARIORVM ſtirpium refertum Volumen, quod tibi ſtudioſe Lector nunc præbeo, medicæ rei profeſſoribus, atque naturalium rerum veſtigatoribus perutile; illud ſi accuratè perpendes, præter variam Plantarum, aliarumq; rerum cognitionem, cum Antiquorum hiſtoriis maximo ingenio ac induſtria collatarum; reperies quidem in eo textuum Antiquorum Græcorum, tàm ſenſuum, quàm verborum acutas, accuratas, atque fidas interpretationes: necnon & modum quo Auctor noſter in conferendis plantis vſus fuerit; quem ſi poſthac veluti optimum in veſtigandis plantis modum, ac methodum imitari quiſque conabitur, facilè genuinas Antiquorum plantas comparabit. Non ſolùm enim Græca verba quædam interpretatu difficilia inueſtigauit, ſed & grammaticas obſeruationes quandoque in medio adduxit, vt veriora propoſuiſſe videretur. Stirpium, rerumque aliarum hiſtorias ita priuatim deſcripſit, vt nihil pro illarum cognitione deeſſe cenſeri queat: ac etiam vt minimum laboris in his adipiſcendis ſtudioſus perciperet, icones ex viuis plantis, aliisq; rebus ſumma cum fide ac ſolertia delineatas appoſuit; in quibus priuatim è regione veluti Anatome rei, flores fructus, eorumq; conceptaculos, & partes ſingulas internas atque externas, ſemina, & minima quæq; addidit, vt ex ſola pictura facilis etiam illius rei cognitio redderetur. Et quidem nec alius eadem facere potuiſſet, niſi idem Auctor hiſtorias literis mandare, idemq; icones delineare, ac ſculpere non ignoraſſet. Obiter quoque aliarum plurimarum ſtirpium habetur mentio, quibus proficere poteris huius operis lectione: atque non ſolum propriis capitibus res deſcriptas, verùm etiam pleraque ſcitu digna reperies. Quæ verò propriis capitibus deſcribuntur, præter pauca quædam, omnia rariora, minimeq; ab aliis hucusq; deſcripta, aut delineata fuiſſe cognoſces. Vale.

A FRAN-

FRANCISCI MAVRI MAIDENSIS
Philoſophi & Medici, Epigramma de Auctore.

ROMANAM FABIVS *cunctando reſtituit rem,*
Et verè dictus Maximus ille fuit.
Naturæ hic FABIVS *rimando reſtituit res,*
Dicitur & verè celſa COLVMNA *caput.*
Gloria Romulidum certè immortalis vterque,
Prænitet at iuuenis Fama, ſubitque polum.

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ ΤΟΥ ΟΥΕΡΡΙΡΙΟΥ ΕΚ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΙΗΣΟΥ
Ἐπίγραμμα εἰς Φάβιον τὸν κολόυμναν

Τὴν πόλιν, καὶ πόντον, καὶ ἀέρα, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς
Ἣν κατὰ τὴν τέχνην ἡ φύσις εἰργάσατο.
Εἶτα ποθοῦσα λίαν μορφὴν καὶ εἰκόνα πλάττειν
Τὴν ἰδίην, τεχνικῶς ἔπλασε τὸν ΦΑΒΙΟΝ.
Οὗτος νῦν πλάττει, φύσις ἄλλη. πᾶν πετεεινὸν,
Πᾶν ὅ,τι πόντος ἔχει, πᾶν ὅ τι Γαῖα φέρει.

GREGORII CHIOMENTI CIRINOLANI
Epigramma ad Auctorem.

SOL nouus, ac longè maior quàm Solis & aura eſt
Docte FABI, *virtus floribus iſta tuis.*
Sidereo accenſus terras nam lumine Titan
Naturæ abſtruſas rite recludit opes:
Tu tamen & vires plantis, & iura medendi
Atque ignota viris nomina reſtituis.
Ille quidem preſſas terra Sol excitat herbas,
Phœbe nouus, tu quod ſuccus, & herba poteſt.

MINVS COGNITARVM STIRPIVM, AC ETIAM RARIORVM ἘΚΦΡΑΣΙΣ.

FABIO COLVMNA AVCTORE.

Chamaleo albus Dioſcoridis, & de Ixine Theophraſti, Helxine Plinio. C A P. I.

CHAMÆLEONIS nomen plantæ colorem in folijs mutanti, eorundem obſeruatione, Antiquiores tribuerunt; eo quadrupedem Chamæleonem æmulanti. Illius duo genera tradiderunt; album, atque nigrum ad differentiam appellantes. Vtri autem, an ambobus coloris mutatio in folijs eueniat, ſuo loco dicemus. Omnium notas à diuerſis Scriptoribus traditas, foliorum, habitus, naturæ, atque loci admodum claras, parum in plantarum illis reſpondentium perquiſitione, ac inueſtigatione, difficultatis attuliſſe, neminem ambigere cenſemus. Non tamen plantas adhuc propoſitas ab alijs adeò veras eſſe putamus, vt etiam in illis aliquid deſiderari non poſſit. Chamæleonis albi quidem planta communiter ab omnibus Carlinæ nomine recepta, Ixinæ ſpinæ à Theophraſto, & Plinio relatæ hiſtoriæ potius quadrare, quàm albo Dioſcoridis Chamæleoni videtur. Illius quidem ortus in montibus tantùm frigidis, nec omnibus terris, vt Plinius ex Theophraſto refert: atque gummi, ſiue lacryma in fructus vertice ſummo manat, Mali effigie, atque magnitudine: vt Æquicolorum montibus in quamplurimis fructum habentibus plantis obſeruauimus:

Nomen. *Etymon.* *Differentia.*

& incolarum dicto, ac more moniti, plurium capitum, ſiue fructuū carnoſam illam eſui aptam Scolymi æmulam partem comedimus, manibus & ore viſco illo albo, ſiue lacryma infectis, ſapore dulci non ingrato, ſed graui, aromatico, odore cerebrum petente: cuius notæ hæ ſunt ex Theophraſto excerptæ, veluti ab antiquiore ini-
Lib. 6. c. 4. tium ducentes. Ἡ ἰξίνη δὲ φύεται μὲν οὐ πολλαχοῦ. ῥιζόφυλλον δέ ἐστιν. ἀπὸ δὲ τῆς ῥίζης μέσης ὁ σπερματικὸς ἄκανος ἐπιπέφυκεν, ὥσπερ μῆλον, εὖ μάλα ἐπικεκρυμμένον ἐπὶ τῶν φύλλων. αὐτὸς δὲ ἐπὶ τοῦ ἄκρου φέρει τὸ δάκρυον εὔστομον, καὶ τοῦτο ἐστιν ἡ ἀκανθικὴ ἡ μαστίχη. Latinè: *Ixine vero oritur non quidem multis locis. ab radice verò folioſa eſt, ac è radice media ſeminifer acanus exoritur velut Malum, admodum occultatus à folijs. hic verò in vertice producit lacrymam ori gratam, & hæc eſt ſpinea Maſtiche.* Ex Plinio verò *Helxine*, [ſic enim Ixine interpretatur, nec
Lib. 21. c. 16. vt aliqui putant corrupto textu, ſed data opera; nam alibi, de
Lib. 22. c. 17. Helxine parietaria loquens, ait: *Sed nos qualis vera eſſet Helxine, diximus priori libro.* Atque in antecedenti nullam aliam habet Helxinem, niſi ſupra relatam à nobis, quæ vt ex Hiſtoria patet, eadem eſt, quæ Ixine Theoprasti.] *rara viſu eſt, neque in omnibus terris eſt, ab radice folioſa, ex qua media veluti malum extuberat, contectum ſua fronde. Huius vertex ſummus lacrymam continet*
Lib. 12. c. 17. *iucundi ſaporis, acanthicen Maſtichen appellatam.* At alibi de Maſtiche loquens, niſi eandem, ſimilem omninò deſcribit. *Sed maſtix quoque gemina eſt, quoniam in Aſia, Græciaque, herba reperitur è radice folia emittens, & carduum ſimilē malo, ſeminis plenum, lacrymaq; erumpit inciſa parte ſumma, vt vix dignoſci poſſit à Maſtiche vera.* De Ixinæ natura, & lacryma varijs locis
Lib. 9. c. 1. mentionem fecit Theophraſtus. Nam alibi de lacrymam ſpontè ferentibus plantibus agens, ait; καὶ ἐπὶ τῆς ἀκάνθης τῆς ἰξίνης καλουμένης· ἐξ ὧν ἡ μαστίχη. *Et in ſpina Ixina appellata, ex quibus Maſtiche.*
Ibid. Et paulò inferius, ἔχει δὲ δάκρυον ἡ ἰξία. *Habet quidem lachrymam & Ixia.* Sed hic Gaza ἰξίνη, pro ἰξία, legiſſe videtur, nam ſolito
Lib. 6. c. 3. more, *Carduus pinea*, vertit hoc loco. Et alibi, inter acanaceū fructum gerentes plantas enumerat, ὀνόπυξος, ἰξίνη, χαμαιλέων, *Onopyxus, Ixine, Chamæleon.* Et paulò inferius, Æſtate florere ait, vt τετραλὶξ καὶ ἰξίνη. *Tetralix, & Ixine.* Ex quibus Plinius ſimilia in ſua tranſcripſit, quæ nunc repetere non eſt opus. His igitur præterquam quod perbellè vulgatam Carlinam, album Dioſcoridis Chamæleonem à Doctioribus putatam, pallente flore, longis barbulis, ſiue radijs coronatam Aſteris vulgaris modo, Ixinæ hi-

ſtoriæ

ſtoriæ ſupra relatæ reſpondere apparet; ex Theophraſto etiam colligitur, ac eius tranſcriptore Plinio, diuerſam Ixinem, ſiue Helxinem, ab albo Chamæleone ab ipſis habitam fuiſſe: cum præter variam hiſtoriam, varijs locis narratam, tam breui verborum ſerie, de Ixine, & Chamæleone agant. Confirmatur hoc, nam præter ſupradicta loca, in quibus Theophraſtus, de Ixinæ & Chamæleone, veluti diuerſis inſimul verba facit; alio loco de Chamæleone vtroque agens, nullam de Ixine mentionem habuit, nec album, nec nigrum Chamæleonem, quos eadem oratione ferè perſtrinxit, *Ixinen*, aut *Ixiam* appellari, ſed *Acanum* à quibuſdam, *Lib.9.c.13*
nec lacrymam, aut vicum proferre aſſerit. Quapropter non ita facilè aſſerendum videtur, idem eſſe Ixinen cum albo Chamæleone, vt alij putant ex doctioribus. His adde quæ idem Theophraſtus de albo Chamæleone inquit, illius natalis loci hiſtoriam tradens, φύεται δὲ ὁμοίως πανταχοῦ, καὶ ἔχει φύλλον, &c. *Oritur autem itidem omnibus locis, & habet folium*, &c. De Ixine verò, φύεται μὲν οὐ πολλαχοῦ. *Ibid.*
Oritur quidem non multis locis. Et Plinius, *rara viſu*. Quibus verbis diuerſus, ac vulgaris, frequentiorq́; traditur Chamæleonis albi ortus, Ixinæ verò rarior, difficiliorisq́; conſequutionis, cum non multis oriatur terris: nec in Chamæleone quicquã de lacryma ſiue gummi habetur, cum in Ixine, ſpontanea tradatur in ſummo vertice fructus. Ac vt diximus, veluti diuerſas plantas, ſed eodem modo conſimili fructu acanaceo præditas, inter alias acanaceas enumerat ſimul, ibi: ἀλλά τάγε τοιαῦτα πάντων, οἷον, ἀκάρνα, λευκάκανθα, χάλκειος, κνῆκος, πολυάκανθος, ἀτρακτυλίς, ὀνόπυξος, ἰξίνη, χαμαιλέων. *Lib.6.c.3.*
Verum eiuſmodi omnium, veluti Acarna, Leucacantha, Chalcbios, Cnecus, Polyacantha, Atractylis, Onopyxos, Ixine, Chamæleon. Quæ omnia in Plinio videre licet, nec repetemus. Reſtat modo Plinij eiuſdem de Chamæleone vtroque hiſtoria conſideranda, quam ex Theophraſto, aliisq́; excepiſſe ſcimus; in qua vterque Chamæleo prolixè deſcribitur; & albus, Ixia appellari; quia quibuſdam locis viſcum gignat ſub alis foliorum. Et niger etiam, cuius mas & fœmina deſcribitur, & viſcum etiam ferre, ſed Vlophonon appellari. An autem iccirco idem ſit Helxine ab ipſo Plinio ſupra relata, & Chamæleo vterque; nam Vlophonon, Ixia dicitur à Dioſcoride & Nicandro. Ixia verò albus Chamæleo à Dioſcoride, & Plinio ipſo refertur etiam appellari, affirmare nequimus. Et quidem ſi vt alij fecerunt, vellemus; nihil varia nomina, variam hiſtoriam, & varium loquendi modum, in deſcribendis

Lib.21.c.16. *Lib.22.c.18.* *Lib.6. & lib.3. in Theriaca.*

dis

dis rebus referre, atque Theophraſtum ac Plinium, Nicandrum,& alios antiquiores, quid de illis ſcriptis mandarent (quod aſſerere non audemus) ignoraſſe penitus eſſet dicendum . In qua re non parum animaduertenda nobis videntur , quæ ſupra retulimus . Si idem profectò eſſet Helxine, Ixine,aut Ixia cum Chamæleone, appellatio controuerti debebat ; vt ſicut Chamæleo , Ixia , traditur appellari; quia viſcum ſub alis foliorum ferat. Sic è conuerſo Helxine, Ixine, ſiue Ixia, Chamæleon appellari, quia colorem foliorũ mutare ſoleat . Quod ratione ac hiſtoriæ neceſſitate tradi debuiſſet, vel ſaltem vno ex ſupradictis locis . Nec relinquenda eſt differentia etiam illa loci , vel partis , in qua gummi manare traditur vtraque . Ixine quidem in fructus vertice(vt obſeruauimus)Chamæleo verò inter alas foliorum . Sed non parum etiam mirari ſu-
Lib.9.c.1. bit Gazam, qui Theophraſti ἰξίνη alibi *Carduus pinea* verterit. Et alibi de lacrymam ſpontè ferentibus poſtremò, *Spina Ixina* , ibi , ἀκάνθης τῆς ἰξίνης, immemor forſan ; aut quia additum erat verbum ἀκάνθης, putans fortè differre , nam alibi ἰξίνη, tantùm ſcriptum in-
Ibidem. uenitur : atque paulò inferius , ibi, ἰξία vertit *Carduus pinea* , ibi , *Quin & carduus pinea*, &c. in Græco textu , ἔχει δὲ δάκρυον, καὶ ἡ ἰξία. An autem hoc ratione fecerit, vel mendum ſit in Græco textù neſcimus:Theophraſtum quidem inter aculeatas, & acanaceas plantas ſemper ἰξίνη plantam numeraſſe animaduertimus: quare ſpinam eſſe haud erat illi dubitandum , vt verſionem legentium impedimento variaret. Sed ad Chamæleonis, & Ixinæ , vel Ixiæ æquiuocationem redeuntes , atque illam opinionem ſectantes, vt idem ſit Ixine, ſiue Ixia,& Chamæleo . De quo Chamæleone albo,an nigro ſit intelligendum ? Ex ſupradictis quidem , quoad deſcriptionem plantarum, de albo Chamæleone videtur : vtraque enim ab radice folioſa , humilis , in medio fructum acanaceum gerit,& viſcum ſiue lacrymam fert ; &ſi vario loco . Nec de nigro Chamæleone intelligi poſſe videtur , quamquam viſcum , ſiue lacrymam proferat
Lib.22.c. 18. etiam Plinij tantùm relatione ; nam caulem gerit altum Plinij , Dioſcoridis, atque Nicandri dicto , atque flores in vmbellam ; non vnicum acanũ Theophraſto atque Dioſcoride ex radice prodeuntem, affirmantibus. Sed Ixiæ nomen, non autem Ixinæ nigro Chamæleoni congruere videtur, nam Vlophonon , quod proprium nigri Chamæleonis eſt epithetum , idem cum Ixia eſſe refertur , de Ixia veneno intelligentes ; non autem Ixine humili planta . Remanet lacrymæ qualitatis differentia , illa ori grata , vel iucundi ſapo-

ſaporis,vt ait Plinius,Chamæleonis verò albi, quantum conijcere *Loco citat.* licet,dulci & graui odore;ſicut de illius radice traditur,ex qua manat. Ixiæ verò veneni Ocimi odore, atque ſapore : quæ illis concilianda relinquimus . Nunc autem videamus an Ixia , quæ inter venena enumeratur à Dioſcoride, gummi ſit,vel lacryma albi Chamæleonis, an verò quid diuerſum ? nam & albus Chamæleo Ixia appellari tàm à Dioſcoride, quàm à Plinio refertur, quia viſcum, ſiue gummi ſub alis foliorum ſtillet. Et non parua videtur difficultas ob coniunctam in Dioſcoride, cum de venenis agit, traditio- *Lib.6. in* nem ineſſe; ac etiam in Theophraſto, cum de Acanaceis,quandam *præfat.* inter Ixinen,Ixiam, & Chamæleonem cognationem eſſe; veluti ac de albo, & nigro Chamæleone loqui voluiſſent, Ixinen, vel Ixiam, pro albo Chamæleone intelligentes; & Chamæleonem, pro nigro Chamæleone accepiſſe. Sed contra hanc opinionem idem Dioſcoridis,& Plinij textus aduerſari videtur; nam &ſi quia viſcum ferat Chamæleo, Ixia iccirco appellari tradant; illud ita, ob ſimilitudinem ſcilicet intelligendum, quia viſci modo lacrymam ferat,non autem quia cum *Ixia* veneno idem eſſet, quod haud tacuiſſent. Nã Chamæleonis albi radix hominibus alexipharmacum eſt contra latas tineas, & in vino pota Theriace contra venenata,vt Dioſcorides & Nicander teſtantur. Atque non parua doſi vtuntur introſumpta, quæ ſi venenata eſſet, non nocere propter minimam quantitatem minimè dici poſſet; nam Acetabuli pondere,duas ferè vncias æquante ad latas ventris tineas necandas,pellendasq; præſcribitur, tàm à Theophraſto,quàm Dioſcoride, & Plinio : & ad difficultatem vrinæ,& Serpentium ictus decocta,vel in vino pota radix abſque menſura præſcribitur à Dioſcoride. Nec ideo putandum quod gummi, ſiue viſcum noceat, radix verò ex qua manat minimè poſſe : hoc enim miſerorum eſt refugium. Ixia quidem venenum, non viſcum ſiue gummi, ſed radix eſt Dioſcoridi læthalis, vt apertè liquet ex eius hiſtoria,in qua inter radices noxias recenſet. *Lib.6.c.1.*
An autem, quia iam ſatis liquet albi Chamæleonis non eſſe viſcũ, nec radicem, ſit potius nigri Chamæleonis, adiuuat Dioſcoridis textus in capite de Ixia,in quo Ixia Vlophonon appellari traditur, *Lib.eod.* ſicut etiam Vlophonon ait appellari niger Chamæleo Plinius: nec album Chamæleonem vnquam Vlophonon appellatum aliquis hiſtoriæ mandauit. Quare autem niger Chamæleo Vlophonon dictus fuit, à Plinio dici videtur, quia iuuencas anginæ modo ſtrangulet. Sed nobis huius Etymi ratio à veritate abeſſe videtur, non

enim

enim à Græcis per dictionem οὖλος, iuuenca, nec aliud animal intelligi poteſt, ſed οὖλος, pro ὅλος, aliquando accipi traditur, ita vt *totus mortifer*, Vlophonon interpretari poſſit οὖλος, & ὅλος, *totus*, *omnis*, & φόνος, *mortifer*, *occiſor*, ἀπὸ τοῦ φονάω, φονεύω, vel φονάω, quod eſt, *occido*, *interficio*, *mortem infero*. Vel potius οὖλος, *pernicioſus*, verti poteſt, vt *pernicie occidens*, οὐλόφονον interpretetur: quod proprietas eſt veneni. Ac non ſolum forſan velut albus Chamæleo minora animalia, ſicut oues, & canes, ſed maiora etiam niger Chamæleo, vt Iuuencas, quaſi maiore pernicie, atque vi in occidendo maiore animali ſit opus. Sed nos haud conſentire poſſumus, vt idem ſit nec albus, nec niger Chamæleo, & Ixia venenum dictum, ea maximè ratione, quia in Dioſcoridis textu de venenatis radicibus agente, Chamæleonem, atque Ixiam enumeratas inuenimus veluti radices varias, ſed veneno noxias ſimiliter, his verbis: ῥιζῶν δὲ, χαμαιλέων, ἀκόνιτον, θαψία, ἐλλέβορος, ἰξίας, ἀγαρικὸν, τὸ μέλαν, ἐφήμερον ὅ ἔνιοι κόλχικον καλοῦσι, διὰ τὸ ἐν κολχίδι γίνεσθαι. *Radicum verò, Chamæleon, Aconitum, Thapſia, Elleborus, Ixia, Agaricum nigrum, Ephemerum, quem aliqui Colchicon dicunt, quia in Colcho oriatur*. Ex quibus diuerſas eſſe radices colligitur, ſed venenatas; nec ſi idem eſſet cum albo Chamæleone, aut congener nigro, aut idem niger, ſeorſim deſcriptum eſſet, ſed poſt, aut ante verbum Chamæleon poſuiſſet hoc modo, *Chamæleon, Ixia, Aconitum*, vel *Ixia, Chamæleon, Aconitum*, &c. Sed & ex ſupra relato textu miramur etiam illos, qui volunt Ixiã eſſe viſcum, ſiue lacrymam Chamæleonis, vt ait Plinius, quæ ἰξὸς Græcis dicitur, & idem eſſe cum Ixia veneno inter venena à Dioſcoride relata; cùm apud Dioſcoridem non lacryma, aut viſcum, Ixia ſit; ſed radix plantæ Ixiæ dictæ, aut Vlophonon, nobis ignota: & hoc firmatur, nam Dioſcorides ſuprà ſtatim de liquoribus verba fecit, nec Ixiam enumerauit, vt de Thapſiæ liquore fecit. Cuius etiam radicem iterum inter radices enumerauit, nec Chamæleonem; quare non erit albus Chamæleo, qui Ixia appellatur, quia viſcum ferat, Ixia hic relata, cum non ſit liquor, ſed radix. At radix Chamæleonis albi non nocet hominibus, ſed Theriace eſt contra venenata. Nec etiam niger erit Chamæleo, nam abundè fuiſſet in initio relationis radicum, Chamæleonem præponere alijs, & quinto deinde loco Ixiam repetere, quæ ſicut niger Chamæleo, Vlophonon appellari etiam traditur. Adde, quod ſi Ixia radix venenata idem eſſet cum Chamæleone, ſicuti de Ephemero, quod Colchicum appellatur, ad differentiam Ephemeri alterius non venenati,

Lib.6. in præfat.

nati, ad cautelam præſcripſit, ita de Ixia, quæ ab alijs Chamælcon appellaretur, quia Ixiam ſiue viſcum proferret, appoſuiſſe hiſtoriæ ac doctrinæ medicinalis oportunitate debebat; quod fecit in Agarico, quod nigrum damnat in præfatione & in vltimo capite de ijs, quæ ad ſanitatis recuperandæ cauſa intrò exhibentur, iterum cum Veratro, Thapſia, Elaterio & alijs enumerat, vt periculum ſtrangulationis euitetur. Sed pro ſubſidio hæc addantur. Vt idem cenſeatur Ixia Vlophonon dicta, & niger Chamæleo, hæc aſſertur ratio. Etſi à Dioſcoride Chamæleon præponatur in præfatione alijs venenatis radicibus, in capitibus tamen illorum poſtea nihil de Chamæleone, nec albo, nec nigro traditum reperitur; ſed de Ixia tãtùm veneno ſigna, & remedia præſcribuntur: quare verbum illud, *Chamæleon*, in præfatione adiunctum potius fuiſſe Dioſcoridi, quàm Chamæleonis integrum caput deperditum: & ideo Ixia à Dioſcoride in ſuo capite Vlophonon appellari fuit notatum, ac ſi niger Chamæleon ſcriptum eſſet; cum antea in cap. nigri Chamæleonis, Vlophonon, & Ixia appellari animaduertiſſet: ac etiam à Nicandro Vlophonon ἰξίνην appellatur. Niger enim Chamæleo cum ſit ex erodentibus, vt notauit, non debet intrò ſumi. Illius vſus apertè quidẽ à Nicandro damnatur, de Vtroq; Chamæleone verba faciens.

Lib. 6. *Lib. 6.* *Lib. 3. in Alexipharm.* *In Theriaca.*

Τῶν δ' ἢ κυάνεον μὲν ἀναίνεο.

Horum autem cæruleum omitte——

Cæruleum appellauit nigrum Chamæleonem, à floribus, quos Dioſcorides *Hyacinthinos* dixit, verbo ὑακινθίζοντα; non ab radicis colore fuſco. At dato, quod ita ſit, Vlophoni ſiue Ixiæ radicis venenatæ ſapor, vt à Dioſcoride notatur, Ocimi ſaporem, & odorem referre debet; atque hoc ſigno noſcendum venenum: a Nicãdro Ocimi tantùm ſaporem: & ab vtroque, linguam inflammare, &c. Sed Ocimi ſapor acris quidem, & non dulcis, ac boni odoris percipitur; Chamæleonis albi radix, & viſcum dulci ſapore à Dioſcoride, & melleo traditur à Nicandro, & graui odore: nigri verò Chamæleonis radix, non illius viſcum, [de quo nihil Dioſcorides & Nicander & Theophraſtus,] noxia, vt inflammatio ſequi poſſit, & ſine odore, de quo nulla fit mentio, quapropter cum deſint Ocimi ſapor & odor, & gummi ſiue viſcum, non erit niger Chamæleo, etiam quod ex erodentibus & venenatis eſſe clarè conſtet. Sed de nigro Chamæleone Dioſcoridem intellexiſſe dicimus, non verbo, *Ixia*, ſed *Chamæleon*, quod in præfatione omnibus radicibus præpoſuit. Atque Ixiam alterius plantæ ſic vocatæ radicem eſſe, non viſcum,

B nobis

nobis vt Pharicum & Carpaſum ſucci venenatæ quoque plantę incognitæ;illamq; vt diuerſas cæteras radices,ſimul cum reliquis venenatis enumerauit. Hoc denique non aſpernendum etiam argumentum pro concluſione addimus: Dioſcoridem ideò quinto loco poſt verbum, *Chamæleon*, repoſuiſſe *Ixiam*; ne iuxta & ſimul *Chamæleon* & *Ixia* poſitæ, vtrumq; Chamæleonem intellexiſſe videretur: Iccirco alias intermedias varias radices interpoſuiſſe, vt nulli dubium foret diuerſam à Chamæleonibus eſſe Ixiam ibi memoratam. Nunc autem ad plantam redeamus albi Chamæleonis Dioſcoridis, cuius notas præ cæteris exactiùs deſcripſiſſe videtur, his

Lib. 3. verbis. χαμαιλέων λευκὸς, ἰξίαν τοῦτον ἐκάλεσαν, διὰ τὸ ἔν τισι τόποις ἰξὸν εὑρίσκεσθαι πρὸς τὰς ῥίζας αὐτοῦ, ᾧ καὶ ἀντὶ μαστίχης χρῶνται αἱ γυναῖκες. ἔχει φύλλα ὅμοια σιλύβῳ ἢ σκολύμῳ, τραχύτερα δὲ καὶ ὀξύτερα, καὶ ἰσχυρότερα τοῦ μέλανος, καυλὸν δὲ οὐκ ἔχει ἀλλ' ἀφίησιν ἐκ τοῦ μέσου ἄκανθαν, ὁμοίαν ἐχίνῳ θαλασσίῳ ἢ κινάρᾳ. ἄνθη δὲ πορφυρώδη, ὥσπερ τρίχας ἐκπαππουμένας. καρπὸν δὲ κνίκῳ παραπλήσιον. ῥίζαν ἐν μὲν τοῖς εὐγείοις γεωλόφοις παχεῖαν, ἐν δὲ τοῖς ὀρεινοῖς ἰσχνοτέραν λευκὴν διὰ βάθους ὑπαρωματίζουσαν, βαρύοσμον, γλυκεῖαν. *Chamæleon albus, Ixiam illum appellant, quia in aliquibus locis viſcum reperitur circa radices ipſius: quo vice maſticha vtuntur mulieres. Habet folia ſimilia Sylibo, aut Scolymo, aſperiora verò, & acutiora, robuſtioraq; nigro. Caulem quidem non habet, verùm è centro ſpinam ſimilem Echino marino, vel Cinaræ. Flores verò purpuraſcentes velut capillos pappeſcentes. Fructum quidem Cnico adſimilem. Radicem in fertilibus collibus craſſam, in montanis verò graciliorem, albam intus, aliquantum aromaticam, graui odore, dulcem.* Hic animaduertendum cenſemus verbum illud ἐκπαππουμένας, ſubſtantiuo τρίχας, concordare: ſed nobis videtur impropriè, niſi corruptus hîc ſit textus: non enim capilli, cùm tenues iam ſint, in pappos iterum abire poſſunt, vt hîc dicitur: *veluti capilli pappeſcentes*; potius quidem veriſimile videtur, vt Chamæleonis flores in pappos abeant, & verbum illud ἐκπαππουμένας, corrigatur ablato, σ. ἐκπαππουμένα, neutro genere, ἄνθη verbo reſpondens; vt ſenſus ſit,

Deſcriptio *flores pappeſcentes vt capilli*, capillorum ſcilicet modo tenues & diuiſi, papposi videantur: & ita re ipſa in planta obſeruantur. Huic deſcriptioni magis accedere videtur planta illa Cirinolæ frequentiſsima ſterilibus deuexis locis occidentalibus editis, ac etiam planis, purpuraſcante flore capillari Cynaræ æmulo; cuius effigies parum à vulgata Carlina, pro Chamæleone albo recepta diſtat. Huius radix craſſa eſt admodum & longa, foris ruffeſcens, intus alba,

ba, διὰ βάθος,vt Dioſcorides notat,lacteſcens, aromatico,graui pa-rum odore,non iniucundo;cerebrum petente:dulci ſapore, edulis, quæ cum extirpatur , non illa poteſt adhiberi diligentia, quin minus vel fibrula aut aliquo modo non findatur; qua parte ſtatim lac emittit in grumos ob viſcoſitatem concreſcens , etiamq; grumis hærentibus inuenitur effoſſa circa ſummas radicularum ſoboles, ex qua fruticare obſeruauimus , & in plantas plures diuidi vetuſtate;in quibus ſingula capita orbiculata mali parui magnitudine, ſingulis foliorum vmbilicis hærentia inueniuntur echinata, vt in Vulgata Carlina,flore pallente,& humo hęrentia.Huic verò ſpinoſum caput ſiue Acanus ,(ſic enim à Theophraſto hæc appellatur, ſpinoſum caput Carduorum)in quo flos concipitur, minimè, vt in Vulgari , à radiantibus foliolis illis, veluti corona diſpoſitis inter caput , & folia magna circundatur,quibus caret : nec floris vmbo planus , atque depreſſus conſpicitur inter pallentes barbulas illas magnas vndique radiantes , illumq; Chryſanthemi ritu coronantes;ac elatior,tumeſcẽs,ruffas minutasq́.barbulas ſiue potius ſquamas,occultans;atque pappoſus. Foſculi quidem in quinque partes ſinguli diuiduntur,tenues admodum, vt capillares ferè videantur; non ſecus ac in floribus Scolymi ſiue Cynaræ , quibus ſimillimi effigie,colore verò non ita cæruleum imitantes,ſed potius purpuraſcẽtes:iccirco ἀστὴρ τρίχας ἐκπεπταμένα dicuntur.His mareſcentibus candidum pappum emittunt interna ſemina ſingulis floribus ſubſidentia.vt in Cynara,& Acanaceis;verùm oblonga cinerea,ſplendida,non vt Cnici modo craſſa , ſed Cnici modo contenta & effigie . Iunio menſe acanum profert,Iulio dehiſcere incipiens ſuauerubentem canam lanuginem oſtendit , quæ deinde Auguſto exuberans, purpureo colore perficitur floreſcentes:iterumq; Septembri perfecto caneſcens pappo & euolante cum ſemine . Folia huic pedalia, vel maiora,magis profundè inciſa,& ſpinoſiora Vulgari ; Scolymi ſiue Cinaræ ſimiliore diuiſura ; colore albicantia veluti caneſcentia,infernè hirſuta,quandoq; virentia: in eruptis Maio menſe obſeruauimus,vt diuerſa videretur planta.In vetuſtioribus,& areſcẽtibus rubentia,vt in cæteris plantis obſeruatur. Quod autem planta hæc,vt ex Plinio colligitur,rubentia,aut cærulea,variaq; proferat folia,nondum compertum habemus. At non albo Chamæleoni Dioſcorides hoc tribuiſſe videtur , cùm in fine Chamæleonis nigri hiſtoriæ nominis etymon , atque foliorum varietatem tradiderit, ſicut in initio eiuſdem nigri Chamæleonis hiſtoriæ , eius folia &

Lib. 9. c. 13

Tempus.

B 2 caulem

Chamelon albus Apulus purpureo flore gummifer

caulē rubeſcere dixit,& nos ita eſſe cenſemus. Chamæleonis enim nigri vmbellata coma, in alijs candicans, alijs ad cæruleum inclinans, alijs vireſcens, quòd Eryngio montano quoque euenit, vt nos in Apuliæ Cirinola vbi copioſè vterq; oritur, reperitur, antequam flores dehiſcere incipiant: & folia quoque rubeſcentia, ſicuti & caulem dodrantalem ad ſummum, etiam rubeſcentem, in alijs candicantem, aut virentem data opera obſeruauimus. Obijcebatur enim à Matthiolo caulem huic plantæ non purpuraſcere, atque ideo præter cæteras notas, vt illi videbatur, Dioſcoridis hiſtoriæ non reſpondere. At planta ab ipſo propoſita, nec ſupradictas notas, nec vmbellam, nec flores Hyacinthinos proferre certum eſt, nec in cāpeſtribus maritimis ſiccis cliuoſis, qualis eſt Apuliæ Cirinola; ſed in frigidis admodum humentibusq; montibus oritur: & à Vulgata Carlina parùm abeſt caule, vt pleriq́ue illam eandem eſſe cum humili non cauleſcente cenſuerint & ad eadem vtantur: & nos congenerem illi eſſe teſtamur. Ruſtici armentorū duces gummi, quod in acano, & inter ſpinoſa foliola calycis manat, colligunt ex hac in Apulia, & ex Vulgari in montibus excelſis, frigidis, illudq; appellant, *Cera di Cardo*, quia concretum veluti Cera dureſcit, atque vbi attrahendi opus ſit eo vtuntur. Vix enim eſt planta cui ſpontè gummi hoc non hæreat, vnicum ſaltim grumulū, quod Matthiolo tam arduum fuit reperire, vt nunquam in Italia ſe album Chamæleonem gummi manantem vidiſſe fateatur. Non ſecus ac viſcum dum recens eſt adhæret, & in fila protenditur, colore candido, nam ex lacteo ſucco concreſcit, & deinde collectum ceræ more concreſcit, contrectatumq; inficitur nigreſcitq;. Hanc plantam in Apuliæ Cirinola & vicinis locis obſeruauimus, vbi niger ſimul inuenitur Chamæleo verior, cæruleis floribus albis intus ſtaminibus, vmbellam habens confertam & latam, à Doctiſsimo Maranta primum obſeruatus; qui locis cliuoſis, ſiccis, campeſtribus maritimisq; vt Dioſcorides notat oritur. Vulgarem verò Carlinam pallente, coronatoq; barbulis flore, (non quidem purpuraſcentem noſtris regionibus, vt à Plantarum Auctore Lugdun. refertur, qui for ſam re ipſa non vidit,) in *Mateſio* Campoclarenſium monte, & *Raſcino* Æquicolorum, alijs excelſis iugis, & Appenninis montibus ſæpius obſeruauimus. Nec verum eſſe animaduertimus Vulgarem Carlinam, vt alij tradiderant, caule carere, ſed aliquando illum emittere. Quæ caulem habet, nunquam humilis eſt florida, vt Vulgaris; at genere diuerſo folia profert anguſtiora, virentia, magiſq; ſpinoſa:

lib.6. com. in Dioſc.c. de Ixia.

Lib.2. c.7. method. cognit.ſim plic. & c.8.

ſpinoſa;floremq; minoribus barbulis,illisq; candicantibus;vmbobone intus floſculis purpurorubentibus, quamuis antequam expandantur lutei conſpiciantur. Quod niſi quis animaduertat,plantam obſeruans ad perfectionem vſque, diuerſas iudicabit eaſdem: Alias quidem luteo vmbone paruo, alias purpurorubente colore conſpiciens:in ipſa etiam planta hoc inueniens: plura namq; capita profert,ſingulis caulibus quos plures emittit,ſingula proferẽs. Æquicolorum montibus in quibus copioſè fruticabat obſeruauimus, atque Capras huius caulеſcentis plantæ capita mandere vidimus. Radix huic nigra erat exeſa, caulis pedalis rubeſcens, tota planta viſcoſo candido lacte manat diſrupta,vt in Vulgari humili, concreſcitq; gummi modo,odore nihil differens;quare ni fallimur, deceptos illos putamus qui eandem humilem Carlinam & cauleſcentem eſſe tradiderunt: gummi etiam in capitibus hærens inuenitur. Nos autem congenerem eſſe dicimus. Appinximus è regione noſtri Chamæleonis immaturum Echinum demptis acanaceis foliolis illum vallantibus, vt ſquamoſa interna foliola ſiue barbulæ, quæ florem continent calycis vice Cinaræ modo, ante oculos poneremus. Addidimus etiam flores diſtinctos, ſeminibus paruis inſidentes, ac etiam grumos aliquos gummi concreti circa radicem exciſam & detruncatam; vt omnia quàm facillime conſiderari queant. Huius folia Naturæ luxu criſpa,atque denſa aliquando inuenimus Maio menſe Cirinolæ,propè Reguli Vineam deuexis editis illis locis;quæ ob humoris abundantiam,vt in alijs plantis euenire obſeruauimus etiam, degenerant: & apud nos ſicca memoriæ cauſa ſeruamus. Colore purpuroceruleis floribus etiam depictum vidimus album Chamæleonem in Antiquiſsimo Herbario manuſcripto Grę cis literis maiuſculis,alphabetico digeſto ordine,coloratis iconibus;quod Neapoli in Sancti Ioannis Carbonarię nuncupati ornatiſsima librorum copia Bibliotheca ſeruatur, membranacea pagina extructo;quod nuper anno 1605. Neapoli prętereuntes obſeruauimus euoluentes illud, quare hîc referre in ſtudioſorum gratiam libuit. Inuenimus quidem & alia quædam noſtris ſententijs,atque iconibus quodammodo congruere,tam antè à nobis in Phytobaſano editis,quàm nunc hoc volumine deſcriptis, non ſine animi noſtri iucunditate. Reſtat nunc ad maiorem huius plantę declarationem, vt Doctiſsimorum Matthioli & Marantæ controuerſias dirimemus;non parum de hac diſceptaſſe inter ſe videntur: quæ verò fuerit huius controuerſiæ cauſa paucis exponemus. Matthioli

Lib. 4. Epiſtol. medic. Meth. cogn. ſimpl. lib. 2. cap. 10.

Matthioli igitur albus Chamæleo depictus, cuius notas, vt ſolet in arduis cognitione plantis, omiſit; illa eadem planta eſt, quæ vulgò Carlina humilis dicitur, excelſioribus, frigidisq; montibus Neapolitani Regni frequens, à quibus vtrinque flumina ortum ducunt, ad vtrumque mare Thyrrhenum ſcilicet, atque Adriaticum decurrentia, tamquam à terræ continentis dorſo elatiore, vtramque plagam diuidentibus: flore prædita eſt pallido, magnis barbulis ſiue foliolis oblongis, leuibus, nitidis ſplendentibus, rigidis, obliquè radiorum ritu diſpoſitis, vt in Chryſanthemi flore obſeruatur, coronato: vmbonem depreſſum habente, minutis ac denſis floſculis luteis conſtructo. Eandem plantam exactiùs depinxère doctiſſimi viri Rembertus Dodonæus, Lobellius, & Petrus Pena, itemq. Carolus Cluſius, additis tamen inter capitulum floris, ſiue Acanum, & folia magna humi iacentia, plura intermedia foliola, tertia parte breuiora, & anguſtiora, minusq; inciſa, quæ Acanum ſiue Capitulum illorum poſitu vndique radiante coronare videntur; quamobrem planta hæc triplici radiorum ordine ornari videtur. Primo foliorum maiorum, quæ humi ſparguntur. Secundo foliolorum, vt diximus, anguſtiorum tenuium ac frequentiorum, quæ Acanum circundant. Tertio denique barbularum floris, quæ ex ipſo Acano ſiue Echinato capite calycis vicem, antequam flos hiaret, explente, obliquè ac densè circum exertæ conſpiciuntur, ex aculeatis admodum illis calycis folijs elatis florem ſepientibus, radiantis pyxidis effigiem præferentium. Quæ verò à Maranta deſcribitur, nō enim picturis vſus eſt, illa eadem videtur, quam nos deſcripſimus, atque depinximus; foliolis illis medijs carens, atque barbulas occultans, quibus maximè præter floris colorem ab illa diſtat. Cauſa verò quæ Marantam Fuchſij depictum Chamæleonem probare magis videtur impuliſſe, quamquam illius etiam picturam arguat; illam nos fuiſſe cenſemus; quia Matthioli, & Fuchſij depictum Chamæleonem album, eandem plantam exprimere voluiſſe cenſuit, quam idem Maranta in Venuſino agro frequentem obſeruarat: putans forſitam aliam eiuſdem ferè effigiei flore luteſcente non inueniri alibi. Illorum quidem vitium fuit notas omittere plantæ propoſitæ, atque Dioſcoridis hiſtoria vti, qui purpureo flore Chamæleonem eſſe deſcribit, vt Venuſina erat. [Sed heu humana calamitas! ea eſt hominum verſutia, vt ne facilè argui poſſent, ea quæ ab ipſis tamquam indagatoribus, commentatoribus, & expoſitoribus, vt ita dicamus, neceſſariò ad rei declarationem

Lib. 2. c. 10 method. cogn ſimpl.

expri-

exprimi deberent; ſilentio plerunque inuoluunt, & occultant, Antiquorum verba ſupponentes, atque hiſtoriam, tanquam rei propoſitæ, aut depictæ congruentem, aliorum verba & dicta referentes, propria dicenda verò omittentes.] Id etiam vt breuibus aliorum verbis per quàm Latinè loqui videantur. Non enim ex eorum ſcriptis colligere poterat priuatam plantæ hiſtoriam ac differentiam, qui nullam expreſſerunt niſi Dioſcorideam. Fuchſius quidem plantæ formam ex Dioſcoride tranſcriptam appoſuit. Matthiolus verò picturam tantùm, & vulgò notam Italis eſſe retulit. Quapropter illorum Chamæleones purpureis eſſe floribus, vt à Dioſcoride traditur, & ab ipſo in Venuſina planta obſeruatum erat, eandemq; illos exprimere voluiſſe ſibi perſuaſum; in ea prorupit verba, vt Matthiolo picturæ tantùm obijceret erratum, quod floris ſcilicet acanum ſtatim ſupra craſſam radicem appoſuerit hærentem, atque Fuchſij magis probandam potius iconem, quia non ſtatim radici, ſed illius adnatis elatum ab illa caput expreſſerit: verùm & illum erraſſe, quia in illis ſurculis, caulis modo folia diſpoſita hærere finxerit, vt caulis ſpeciem potius, quàm radicularum habere videatur. Veriorem verò iconem eſse, vt ex craſsa radice, ac veluti matre aliæ radiculæ vel ſoboles pullulent, quæ Græcis παραβλαςήματα dicuntur, in quibus capitula inſideant inter folia, terræ proxima. Vera quidem hæc eſt plantæ hiſtoria. Nec ſimilia obiecisſet, ſi ab illa diuerſas, illos depinxiſse animaduertiſset. At in quibus deceptus ſit Maranta præter ſupradicta explicabimus. Doctus quidem vir, ſubtili, acriq; ingenio fuit, & in ſtirpium obſeruatione, ijsq; in examinandis diligentia profectò admirabilis, vt ex eius Methodi & Theriacæ voluminum lectione patet. [Vtinamq; plures Marantæ nunc viuerent.] Picturæ verò dignoſcendæ, ac diſtinguendæ non admodum naturæ dote ornatum ex ſupradictis ſuſpicamur. Poterat quidem ex illorum iconibus & picturis ſatis animaduertere, ac putare illorum Chamæleones inter ſe diuerſos eſſe, ac etiam ab ea, quam ipſe Venuſino agro reperierat longe diſtare: atque non minus errare illos potuiſſe in illarum expreſsione, quàm etiam diuerſas à ſua voluiſse exprimere cogitare. Fuchſij quidem caulis, & floris effigie; Matthioli verò ex pyxidato, & barbulis coronato magno flore, vt etiam Fuchſij: quæ in Venuſina plantâ, & reliquis Apuliæ locis prodeunte minimè exeruntur, flore Cinaræ modo intumeſcente. Hæc ſi ex pictura noſcere non ignoraſſet, non ea, ſed quæ nos diximus, pro-

tuliſse

tuliſſe forſan opinamur. Verùm non tantùm picturæ inobſeruatione, ac eorumdem depictarum plantarum frigidis in montibus orientiũ ignoratione, ſed potius quia Doctiſſimos illos viros purpureo flore, iuxta Dioſcoridis textum plantam expreſſiſſe firmiſſimè opinaretur; non ab hiſtoria alienam. At quia locus eſt opportunus, non tacebimus; non minus naturalium rerum indagatori, vt perfectior euadere poſſit, diſciplinarum ſcientiarum, linguarũq; varietatem eſſe conquirendam, quàm ipſam pingendi ac delineandi rationem, vel ſaltim illius quandam agnitionem. Non enim mente conceptis rerum hiſtorijs, ac earum differentijs, earundem ideâ veras effigies concipere poteſt picturæ diſciplina penitus ignarus. Sicuti, nec pictura expreſſas rerum icones, illas idea ad naturalem ſuum indiuiduum aptare poteſt: nec earum differentias, & minimas quaſque partes conferre ac examinare. Quare illam nobis aſſequi peritiam neceſſe videtur: vt ex pictura, rem ipſam idea videre putet, ſicuti è contra re ipſa conſpecta, eandem qua forma pictura exprimi debeat noſcere ſatis calleat. Sic enim Maranthæ, atque Matthioli ſupra enarratos lapſus profectò euitabit. Hac enim de cauſa doctiſſimi plerique Philoſophi ac Medici Simplicium medicamentorum cognitionem aſpernere videri malunt, cum ad illa agnoſcenda, atque examinanda naturæ defectu minus idoneos ſemetipſos ſentiant, hac ſupradicta Ideâ carentes: quod ſi fateri velint, vera dixiſſe videbimur. Hæc profectò potiſſima ignorationis huius Medicinæ partis primariæ connexæ occaſio, ſummo hominum damno, vt Medicorum quorundam proueniat ſuperbia, ac inuidia, qui ne ipſos hac parte deficere videantur, illam ſpernunt velut ignobilem. Sed vnde Medici dicuntur, niſi ab ipſo medendi actu? in quo ille medebitur Medicus, ſi locis contingat pharmacopolis carentibus artem exercere? an ne verbis? an ſufficiet noſcere morbum? Medici quidem nomine ex ſe ipſo priuari videbitur; tunc enim re ipſa medicamenta nouiſſe oportere fatebitur. Sed hic tacendum. Nunc autem Matthioli contexamus errata. Primùm eſt, quòd planta illa pro Chamæleone depicta, omiſſis à Maranta obiectis, non habet foliola illa intermedia minora minusq; inciſa, vt ſupra retulimus; quæ alijs iconibus additæ fuerũt, & Doctiſſ. Caſpar Bauhinus in ſua Synoninijs ornata Matthioli operum editione, expuncta illa Matthioli, Tranſalpinorum iconem appoſuit tanquam veriorem, animaduertens forſan etiam, quod in Epitome Francofurtenſi longè peſſimè efficta erat ſuppo-

 ſita.

ſita. Secundum, quòd omiſſis Acani floris notis, tanquam purpureum florem proferentem plantam poſteris impoſuerit. Tertium, quòd in Epiſtola lib.3. ad Marantam, pictorem ſuum aſſerit ex viua planta iconem deſumpſiſſe, quam nos ſcimus, & reliqui qui illam delinearunt ex Tranſalpinis,foliola illa intermedia viuis plantis nunquam deficere florentibus, quin minus cum Echino reperiantur. Quod autem plantam à Maranta deſcriptam in plures proceſſus radice diuiſa,in quibus aliquando ſinguli Echini ſingulis radicis adnatis inſideant, minimè impugnare voluerit,rectè feciſſe arbitramur; nam & in planta ab ipſo propoſita etiam euenit nō rarò, ſicut etiam an ſuæ Fuchſij planta depicta ſit præferenda poſteris iudicium relinquere: quod recti animi ſignum eſt perſpicuū. Fuchſij verò plantam pro albo Chamæleone depictam, neminem hæſitare quidem cenſemus, quin illam eandem eſſe cenſeat, quæ Carlina caulem habens dicitur, ab eodem Matthiolo pro nigro Chamæleone depicta & propoſita, necnon pertinaciter aſſeuerata. Non poſſumus hîc omittere, à Plantarum Lugdunen. Hiſtoriæ auctore ex eadem Matthioli notarum omiſſione florum Chamæleonis forſan cogitaſse plantam illam purpureum habere florem, ac ita in ſua hiſtoria addidiſse; quod ni ita foret, auiditate flagramur plantam ſimilem conſpectam habere; quam qui habuerit,nos certiores facere ne dedignetur ſummis precibus rogamus. Sed

Vires. Vires à Dioſcoride relatas addemus. *Hæc acetabuli menſura pota, educit lumbricum latum. Sumitur autem cum vino auſtero, & origani decocto. Sed & hydropicis commodè datur drachmæ pondere cum vino. Attenuat enim ipſos. Et decoctum eius ad vrinæ difficultatem bibitur. Eſt & theriaca aduerſus venenatas beſtias potæ cum vino. Occidit & canes & ſues & mures cum polenta ſub-*

Lib.22.c. 18. *acta, aut aqua & oleo diluta.* Plinius addit, *Radicem eius aliqui conciſam ſeruari iubent funiculis pendentem, decoquuntq́; in cibo contra fluxiones,quas Græci rheumatiſmos vocant.* Theophraſtus

Lib.9.c.13 quidem ſimpliciter fluxum verbo ῥοῦς additque: *Et ſi hominem ægreſcentem experiri volueris an viuere poſſit, lauandum ea radice triduo iubent, hoc enim ſi tolerauerit, moriturum nequaquam*

Lib.22 c. 18. *exiſtimant.* Ac etiam in fine omnium. *Omnium autem generum earum radices ſcorpionibus aduerſantur.* Sed & magicum quiddā addemus ex eodem Plinio irridendum remedium, vt ne quis ab alijs cerni poſſit. De Chamæleone quadrupede verba faciens:Eius ait, ſiniſtrum verò pedem torreri in furno cum herba quæ etiam

Cha-

Chamæleon vocatur, additoq; vnguento in paſtillos digeri: eos in ligneo vaſe conditos, præſtare ne cernatur ab alijs qui habeat. Hæc de planta Chamæleone Dioſcoridis magis noſtro iudicio reſpondente protuliſse nunc ſatis viſum fuit: meliora Deo dante aliquando acturos confidentes. Non defuturos opinamur, qui prolixitatem obijcient enarrationis noſtræ. At quia non Doctioribus, ſed minus peritis hæc ſcripſiſse maluimus, quantùm ſtirpium indagatori arduum ſit veriora perquirere, ex hiſce noſtris incocinnis periodis excipere poſse putauimus; nec non & quantùm candoris oporteat alijs ſcribentem habere. Addendū etiam cenſuimus
alios putaſse Theophraſti albū Chamæleonem differre ab illo Dio- *Lib.9.c.13*
ſcoridis, quia perperam legatur non habere aculeos in folijs, ſed
quia Scolymo folijs ſimile vtrunque idem fecit, & nigrum λειότερον *Lib.6. c.3.*
albo; potius cenſemus verba illa Scolymo poſse magis quadrare,
cuius ſpecies culta ſine ſpinis eſt, & ſylueſtris ſpinoſa; vel alio *Lib.6. c.4.*
modo mendum adeſse, cum dicat: Scolymi folia cum areſcunt nō
amplius pungere. Atque hoc ex Plinij textu etiam mendoſo irre- *Lib 21.c.*
pſiſse cenſemus: ex quo clarè patet, Scolymi ex genere Carduorū *16.*
folia areſcentia minus pungere, quod contra eſt in alijs ſpinoſis *Lib.20.c.* *23.*
plantis. Et ſatiuum & ſylueſtre, cuius duo genera facit inueniri *Lib. 22.c.*
Latinis Cardui nomine, Græcis Scolymi refere, & confundere vi- *13.*
detur. Chamæleonis verò folia aſperiora eſse albi, quamuis antea lib. 21. cap. 16. in folijs non habet aculeos, ſcriptum reperiatur. Hæc alij cogitent, & nos etiam aliàs longa vt oportet declaratione conabimur perpendere, ſi Deo Opt. placuerit. Differt à nobis depictus Chamæleo albus, ab eo, qui Septentrionalium appellatur exiguus, vt ex icone colligitur, foliorum ſciſsura profundiore, atque acani magis ſpinis, vulgari ſimilibus, quæ illi deſunt, ſquamis tantùm depictis.

Atraſtylis Theopraſti, & Dioſcoridis, ſanguineo ſucco. Cap. II.

ATractylis dicta fuit, quia huius caule mulieres pro colu vte- *Nomen, et*
bantur, vt ex Dioſcoride liquet, ᾧ καὶ αἱ γυναῖκες χρῶνται ἀντὶ ἀ- *Etymon.*
τράκτου. *quo mulieres vtuntur pro colu.* ἄτρακτος enim *fuſus*, & *colus*, *Lib.3.*
vertitur. Plinius verò ait, quia pro colu vtebantur Atractylis *Lib.21.c.*
dicta, eius verba hæc ſunt: *Vna mitior eſt, ſimili caule, tamen ri-* *15.*
gido. Itaque & colu antiquæ mulieres vtebantur ex illis, quare quidam Atratylida vocant. Sed quia ex Theophraſto, non ex Dio-

ſcoride Plinius excepiſſe videtur, aliqui Plinium ipſum, atque Gazam illius exemplo deceptos fuiſſe putant, Ruellium ſequentes qui vertit *Fuſo*, non *Colu*, in Theophraſti quidem textu non, ἀντὶ ἀτράκτῳ. ſed διὸ καὶ σπληνίοις ἔνιαι τῶν ἀρχαίων ἐχρῶντο γυναικῶν: *Quamobrem ex eo mulierum priſcarum nonnullæ colu vtebantur*. vertit Gaza Plinium imitatus. Marcell. Virg. verò ἀτράκτῳ verbũ *ad fuſos* vertit, & ἀτρακτυλὶς *Colus ruſtica*, & *Fuſus agreſtis* interpretatur. Sed in Commentario pro fuſo, & colu Atractylidis caule vti poſſe mulieres ait: *Cur autem Colum ruſticam, & fuſum agreſtem, ex herba figura factum eſt: quæ glabro nudoq; penitus caule ſurgens, & cum aruit inflexili duritie rigente aliquando cubitali altitudine, plerumque autem minor, nec niſi in ſummo folioſa & aculeata, in maiore illa altitudine Colum, in minore fuſos ruſticis fœminis ad lanificium dedit*. Nos autem vocem ἄτρακτος pro *Colus*, ab Emblematum in Dioſcoridem ſcriptore, & interprete verſam videntes, ac Marcellum Virgilium ancipitem; Grammaticos conſiderantes
lib. 1. variè vocem ἄτρακτος accipientes, Pollucem inuenimus, qui pro ſuperna parte Mali ſupra Antĕnam accipit illam: & in nauigijs pars illa Mali craſſior & latior eſt, atque ſaltem trocleas habet concinnatas, in quibus funiculi circum dependent, atque etiam ipſa Antenna, vt deprimi, eleuariq; facilè pro oportunitate poſſit: quare non parum Coli effigiem cirroſam lana, aut lino repreſentare videtur magis, quàm fuſum, & ſi pro fuſo accipi etiam poteſt alio loco. Hic autem potius *Colus* vocem verſam retinendam duximus, facileq; adducimur Plinij auctoritate, qui vt ſupra diximus, quia colu vtebantur mulieres antiquæ, Atractylis à quibuſdam dicta refert. & quamuis non ex Dioſcoride, ſed Theophraſto excepit, & verbum illud *Colu* in Græco σπληνίοις, non ἀτράκτῳ legatur, nos autem quia ad nominis Etymon facit, & nominis Atractylidis rationem reddere videtur, verbum illud etiam σπληνίοις conſiderandum cenſuimus, quod minus vſitatum videtur; & à linguæ Græcæ obſeruatoribus corruptum putatum, vt non σπληνίοις, ſed πηνίοις legi oporteat: ſed πηνίον variè etiam accipitur, vt tam *fuſus*, quàm *licium*, & *ſtamen* ſignificet, & σπληνίον, tam *Splen*, quàm *Emplaſtrum*, aut illud aliud quod medicamentum excipere poſſit, vt deinde aptè collocari imponiq; poſſit: in hac igitur verborum varia ſignificatione, minusq; cognita, magis antiquum atque grauem Auctorem Plinium, multarum linguarum interpretem, quibus Auctores, quorum ope ſuam hiſtoriam compilauit, variè ſuo idioma-

te

te conſcripſerant volumina, ſequendum, ac retinendam interpretationem cenſemus: in qua non minus verſionem verbi, quàm rei hiſtoriam attendendam. Nec vt alij Ruellium in hac parte ſequendum curamus, nam & plantæ huius caulis ab imo nudus, & propè ſummum folioſus ac diuiſus, capitatuſq; Cneci modo, vt illum Dioſcorides deſcripſit, colum potius, quàm ſuſum repreſentare videtur: retulitq; nobis Græcus natione literatus, pro Colu accipi verbum σπλωνὶν, quia Spleni hærens Colus lateri figitur ad nendum. Sed relictis his Etymi varietatibus, vt liberum ſit cuilibet, quam voluerit verſionem recipere. Aliud nominis Etymon à nemine hucuſque animaduerſum, Plantæ proprium in medium afferemus: atque plantam hanc ideo Atractylidem dici, quia non ſecus ac Colus capitata eſt, ac villoſa; atque hoc, maximè prima facie a Cneco & Acorna, quibus ſimilis eſt, diſcerni; vt infra dicemus in plantæ obſeruatione. Hanc Dioſcorides Cneco ſimilem facit his verbis: Ἀτρακτυλὶς ἄκανθά ἐστιν ἐοικυῖα κνίκῳ μακρότερα δὲ πολλῷ φύλλα ἔχουσα ἐπ' ἄκρου τῶν ῥαβδίων· τὸ δὲ πλεῖον γυμνὸν τραχύ. ᾧ καὶ αἱ γυναῖκες χρῶνται ἀντὶ ἀτράκτου. ἔχει δὲ καὶ ἐπ' ἄκρου ἀκανθώδη. ἄνθος ὠχρόν, ῥίζα δὲ λεπτή, ἄχρηστος. *Atractilis ſpina eſt ſimilis Cneco longiora verò multò folia habens in ſummo alarum: reliquum verò nudum aſperum. quo etiam mulieres vtuntur vice Coli. Habet quidem & capita in ſummo ſpinoſa: florem pallidum: radix tamen tenuis & inutilis.* Theophraſtus verò diligentiore obſeruatione magis priuatas addidit notas in ſua hiſtoria, quibus nos certiores de plantæ identitate facti ſumus; nec alioquin veram Atractylidem ſtatuere potuiſſemus. Atractylidem quidem non ſolum Cneco ſimilem, ſed eius ſpeciem fecit his verbis: τοῦ κνήκου δ' εἰσίν. ἡ μὲν γὰρ ἀγρία, ἡ δ' ἥμερος. τῆς δ' ἀγρίας δύο εἴδη. τὸ μὲν προσεμφερὲς σφόδρα τῷ ἡμέρῳ, πλὴν ὀρθοκαυλότερον. διὸ καὶ σπλωί-οις ἔνιαι τῶν ἀρχαίων ἐχρῶντο γυναικῶν. καρπὸν δὲ ἔχει μέλανα, καὶ μέγαν, καὶ πικρόν. *&c. Cneci verò ſunt, quædam ſylueſtris, altera verò vrbana. Sylueſtris verò genera duo. alterum quidem admodum ſimile vrbano, rectiore tamen caule. Quamobrem colu quædam priſcarum mulierum vtebantur. Fructum verò habet nigrum, magnum & amarum.* Et inferius: ἀτρακτυλὶς δέ τις καλεῖται, καὶ λευκοτέρα τούτου. ἴδιον δὲ ἔχει τὸ φύλλον. ὅτι ἀφαιρούμενον καὶ τῇ σαρκὶ προσφερόμενον, αἱματώδη ποιεῖ τὸν χυλόν. διὸ καὶ φόνον ἔνιοι καλοῦσι τὴν ἄκανθαν ταύτην. ἔχει δὲ τὴν ὀσμὴν δεινὴν καὶ φονώδη. ὀψὲ δὲ καὶ τελειοῖ τὸν καρπὸν πρὸς τὸ μετόπωρον. *Quæ verò Atractylis dicitur, & his candidior, proprium habet eius folium, vt auulſum,*

Auctoris Etymō Atractylidis proprium.

Lib. 6. c. 4.

Ibid.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

uulſum, & carni confricatum. ſanguineum reddat ſuccum: quapropter cadem, ſiue cruorem aliqui appellant ſpinam hanc: habet quidem odorem grauem & funeſtum. Serò tamen perficit fru- Lib.9.c.1. *ctum circa Autumnum.* Et alibi de plantarum ſuccis loquens, ſanguineum ſuccum tribuit Atractylidi, his verbis: τοῖς δ' αἱματώδεις, οἷον τῇ καυτηρίᾳ, καὶ τῇ ἀτρακτυλίδι καλουμένῃ ἀκάνθῃ. *Aliquibus ſanguineus, vt Ceuteriæ, & ſpinæ Atractylidi appellatæ.* Nos autem verbum illud καυτηρίᾳ ignotum omnibus, κενταυρίᾳ legendum cenſemus, Centaurium magnum accipientes; cuius radix rubeſcentem ſuccum emittit. Quare non mirum ſi in diuerſis illis nomenclaturis Dioſcoridis Androſæmon etiam appellari tradatur. Quem ſuccum ſanguineum recentiores cum non inueniſſent in planta ab illis propoſita, regionis varietati, atque tempori experimenti cauſam tribuerunt: non enim quouis anni tempore, & quouis modo, auulſo folio cruentum poſſe fundere ſuccum putarunt, ſed vel affrictum, maceratum, vel alijs modis. Quod fortè non dixiſſent, ſi ita auidè plantam hanc quæſiſſent ac obſeruaſſent, vt vt nos fecimus has dirimere volentes controuerſias, atque veri-

Deſcriptio. tatem inquirentes. Huius plantæ radix, folia, atque capitula virentia auulſa quouis anni tempore ab exortus initio & germinatione ad florum vſque productionem (poſtea quidem areſcit) ſanguineum ſuccum ſemper emittunt, in venulis ſeruatum, nam in carne aqueum vel virentem habet, vt infra in Aloë dicemus, atque hoc Cirinolæ Apuliæ oppido præteritis annis obſeruauimus in tenella etiam planta Februario menſe, ex autumnali ſemine deciduo forſan orta; cuius radix tenuis atque parua erat, duro cortice, foris pullo, dulci ſapore, graui odore: atque diſrupta etiam circa corticem venulas, ſiue fibrillas cruenta ſtilla emicante oſtendebat, ſed ad luteum inclinante; nondum enim in ruborem concocto colore. Folia prima carnoſa, humi hærentia, expanſa in orbem, lata, oblonga, triuncialia, vel longiora, per ambitum aculata, quæ poſtea lacinijs paulatim diſſecantur Calcitrapæ vulgaris & aliorum Carduorum modo; virentia, ſed alba hirſutie oblita, magisq; infernè hirſuta, aſpera, ſed non pungentia dum in terra iacent: atque diſrupta, & ab radice auulſa ſanguineum ſuccum fundunt, atque pluuia marceſcunt antequam caulis erumpat. In vetuſtiore verò planta, lignoſa eſt radix, atque folia dodrantem longa & maiora; cum caulis erumpit Aprili menſe læuia, profundè lacinioſa in lobos diuiſa, aculeata magis, duriora, atque pungentia,

Atractilis
Acarna

tia, bipedalem caulem alternatim ambientia, qui ſolidus rotundus, hirſutus,craſſus,atque in ſummo alis diuiſus paucis,in quibus minora habentur folia Cneci forma, & modo hærentia; inter quæ lanoſior, araneoſa veluti ac longa lanugine dependente obſitus eſt, (ſicuti & alæ) tactu gummoſus, odoratus, graui aromatico odore; atque reciſus rubentem ſanguinis modo ſuccum fundit,ex fibris ſiue venulis circum corticem, ſicut etiam capitula ex ſummis virgis exciſa Iunio menſe, antequam florem explicent, ac etiam explicatis recenter floribus;in quorum etiam ima parte,vt in ſummis virgis oblonga, dependet lanugo, vt ex Colu ſolet ad nendum aptata: ob cuius ſimilitudinem Atractylis hæc dicta fuit. Huius odor quodammodo thurem imitatur, ſed grauior,non tamen ingratus. Capitula tria,aut quatuor ſylueſtris planta profert Iulio menſe,flores luteos obſoletos, minutis foliolis,vt Cneci,& Chamæleonis a nobis depicti,cõſtructos, paucos & inconcinnos edentia: foliaq; tunc magis rigent, atque pungunt, & etiam capitula, nec ſuccum amplius fundunt affrictis venulis, quamquam in illis ſanguineus color cernatur, ob humoris diminutionem atque ſiccitatem, atque tunc circa corticem capitulis reciſis veluti puncta rubentia circũſcripta venulæ illæ conſpiciuntur. Singulis floribus Cneci modo & Acanaceorum, ſingula ſemina ſubſunt, minuta verò, nec pappum hirſutum & plumoſum vt in alijs, ſed radiatum, velut ſtellæ radios latos in acutum deſinentes, fuluefcentes, ſplendidos,inæquales: ſemen vero quadratum rhomboides Cneci æmulum, ex albo purpuraſcens primùm, quare non mirum ſi à Plinio candidum deſcribatur, ibi, *Semen candidum, grande, amarum*. Deinde flaueſcens, atque perfectum,nigrum, ſplendidum punctis veluti deſcriptum. In capitulis vermiculi gignuntur, vt etiam, præter Dipſacum, in multis Acanaceis obſeruauimus. Caulis cum florere incipit, iam denudatus ab imo incipiens, pauca tandem circa capitula folia relinquit, eaq; maximè pungentia, reliquus verò nudus durus, atque cacumine hirſutus, vt Colus vicem de ſe præbeat, atque æmuletur, dependente veluti ſtamina, candicante illa oblonga lanugine. Septembri menſe finitur. In agris incultis Ciriolæ frequentiſſima, atque etiam Campoclarenſiũ collibus, alijsq; locis montanis. Ex his igitur veram hanc eſse Atractylidem tàm Dioſcoridis, quàm Theoprafti & Plinij aſseri poteſt,qui ſilueſtris Cneci primam ſpeciem faciunt, cuius caulis nudus, & folia læuiora, quæ mitiora dixit Plinius, ad differentiam ſecundæ quam hirſutiorem

Tempus.

Lib.21.c.15.

Locus.

Ibid.

florem notauit, quæ ab omnibus *Cardui Benedicti* nomine, vel *Cardui Sancti* cognoſcitur: cuius etiam capitula antequam flores pandantur, & florida Maio menſe reciſa circa collum, ſanguineum paucum ſuccum eodem modo habere obſeruauimus, & araneoſa lanugine obducta, ac etiam in cæruleo Cnico dicto, cuius capita non ſolum araneoſa lanugine inter folia ſepta conſpiciuntur, ſed reciſa ſuccum luteum ex venis fundunt, quod etiam in Cynara reſecta obſeruari poteſt fuſco colore. Atque de illius viribus, nec etiam dubitandum, cum Alexipharmaca etiam ſit, vt congener; cuius vires à Dioſcoride ſic deſcribuntur: *Huius folia & coma, & fructus, conciſa pota cum pipere & vino, ictis à Scorpione opitulantur. Quidam narrant ictos doloris exortes eſſe, quamdiu herbam tenuerint: depoſita vero dolere*. Et Plinius: *Nec de Cnico, ſiue Atractylide verboſius dici par eſſet, Aegyptia herba, ni magnum contra venenata animalia præberet auxilium. Item aduerſus fungos. Conſtat à Scorpione percuſſos, quamdiu teneant eam herbam non ſentire cruciatum*. Galenus verò, vim moderatè calidam, atque ſiccantem Atractylidi tribuit, appellatq; illum κνῆκος ἄγριος, ibi ἀτρακτυλὶς, κνῆκος ἄγριος, *Atractylis, ſiue Cnecus ſylueſtris, &c.* Non igitur amplius Matthioli verba contra Ruellium, & ſuam in non reperiendo ſanguineum ſuccum in Carduo benedicto, & Atractylide diligentiam attendendam cenſemus; nec opinionem illam vt differat Atractylis à prima ſylueſtris Cneci ſpecie, cùm ex Plinij verſione, atque textu proximè relato, clarè conſtet; & ex ipſo Galeno. Nec verſionem Gazæ adeò nos recipiendam putamus, vt Plinio præferamus, nam vt diximus, vtrumque verbum ἀτράκτου, & σπλιῶνος, *Colu* interpretari poteſt, atque potius Gazæ verſio verbi *Fuſus agreſtis* debuiſſet corrigi, nec alia ibi, quàm propria appellatione interpretari, nomen quidem eſt proprium plantæ *Atractylis* ἀτρακτυλὶς ibi in Theophraſti textu, atque deriuatiuum ab ἄτρακτος, propter ſimilitudinem aut vſum; nec adiectiuum *agreſtis* appoſitum vllo modo concipitur ſub illa λὶς particula. Nos autem plantarum imagines non apponimus mendicatas, non viſu, nec hiſtoria obſeruatas; ſed tam diligenter deſcriptas, vt ex illius notis quilibet plantam à nobis propoſitā inuenire poſſit. Matthioli igitur icon appoſita, quibus à vera differat collatione quiſpiam ſcire poterit. Romæ frequentem obſeruauimus in ſterilibus editis locis, ac etiam propè *Pontem mollem* appellatum ſeſquipedali caule.

Vires.

Lib. eod. c. 32.

Lib. 6. de ſimpl.

Acarna Theophraſti, ſiue Acorna Plinio. *Cap. III.*

INTER Cneci ſpecies Acarnam Theophraſtus recenſet, ſpinoſis folijs præditam ob ſimilitudinem quam cum Cneco habet toto habitu, vt ex Theophraſto excipitur, ac etiam quia inter ſpinoſas folijs enumeratur ab eodem, ac acanum proferentes: ibi, ἀλλὰ ταῦτ
Lib. 6. c. 3. τοιαῦτα πάντων, οἷον ἄκαρνα, λευκάκανθα, χάλχειος, κνῆκος, &c. *Verum eiuſ-*
Lib. 6. c. 4. *modi hac omnium, vt Acarna, leucacantha, Calchios, Cnecus, &c.* Acarnæ verò notæ hæ ſunt, Ἡ δ᾽ ἄκαρνα προσεμφερὴς, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, κατὰ τὴν πρόσοψιν τῷ κνήκῳ τῷ ἡμέρῳ, χρῶμα δ᾽ ἐπίξανθον ἔχει, καὶ λιπαρόν. *Acarna verò quodammodo ſimilis, ſimpliciter loquendo, aſpectu Cneco vrbano, colorem verò ſubruffum habet, & ſuccoſum.* Quem ruffum colorem, non in flore, ſed in totius plantæ aſpectu, vel maioris partis ineſſe, & ſequentibus Atractylidis notis, quibus à Cneco vrbano, & Acarna differre ait, apparet: ait enim, ἀτρακτυλὶς δέ τις καλεῖται, καὶ λευκοτέρα τούτων. &c. *Atractylis verò appellata, & candidior his* &c. candidior intelligit Theophraſtus Cneci ſpeciebus alijs & Acarna. Ex
Lib. 21. c. 16. quibus Plinius de aculeatis plantis agens diuerſo tamẽ ordine ait, *Acorna colore tantum ruffo diſtinguitur, & pinguiore ſucco: Idem erat Atractylis quoque niſi candidior eſſet, & niſi ſanguineum ſuccũ funderet.* &c. Ex quibus colligitur Acornã eſſe ex aculeigeris plãtis & acanaceis, aſpectu atque effigie Cneco, & Atractylidi ſimilẽ, differre verò aſpectu coloris ruffi, atque ſucco pingui turgere: quod non obſeruatur in Cneco, ſed in Atractylide tenui, ac ſanguineo.

Locus. Deſcriptio. His notis reſpondere videtur planta illa in Campoclarenſium collibus, & Æquicolorum ſecus vias in incultis, quam iuxta & ſimul cum Atractylide ſæpius obſeruauimus, nec pudet referre, decepti non ſemel illius cacumina, antequam floreret, detruncantes Atractylidem quærentes & ſanguineum ſuccum, ſed lacteum copioſum inueniebamus atque viſcoſum ſiue pinguem: illius quidem plantæ habitus adeò ſimilis videbatur, vt niſi ſupradicta nota fuerint, non minus decipi quis poterit floribus adhuc non exertis. Nullam quidem propriorem nos differentiam agnouimus, capitibus plantæ adhuc tenellis, illã, à Teophraſto & Plinio obſeruata, coloris ſcilicet ruffeſcentis plantæ atque caulis præſertim Acornæ: in Atractylide verò albicantis vt Theophraſtus notauit, & ſupra diximus, & quam ille, ac Dioſcorides omiſerunt certam & extrinſecam differentiam, araneoſam illam caulis circa capitula lanuginem, tactu

gum-

Acarna Apula umbellata
Acanthoides

gummoſam ſiue viſcidam atque odore graui. In Acorna verò leuorem foliorumq; rigentium aſperitatem maiorem obſeruauimus, cauliſque ruffum & ad rubedinem inclinantem colorem, atque totius plãtæ ſuccum candidum pinguem, viſcoſum, facilè æſtate concreſcentem dulci ſapore. Radice longa pedem ſuperante, craſſitie digiti maiore pallente, odorata, Carlinæ vulgaris modo, etiamque lacteſcente, dulci. Caulis bipedalis folijs alternatim hærentibus Atractylidi & Cneci modo & ſimilibus, durioribus verò magiſque pungentibus læuibuſque, in ſummo tria aut quatuor capitula vt

Tempus. Atractylis, quæ florem Æſtatis fine emittunt luteum foliolis ſiue barbulis circumambientibus Aſteris, Anthemidis, vel potius vulgaris Carlinæ modo, ſed colore magis ſaturo. Semen Autumno pappoſum vt in congeneribus, ſed paruum cinereum Chamæleoni albo ſimile, ſed proportione minus: ramulum appinximus iuxta Atractylidem differentiæ notitiã, cum integram plantam ad manus nõ habeamus, & ex ſupradictis facilè cognoſci poſſit.

Vſus. huius radix eſtur: elixa deinde oleo frixa, neruo exempto quadragenæ diebus à pauperibus Valuenſibus.

Acarna ſiue Acorna altera Apula. Cap. IV.

Locus. EST & altera congener, vt cenſemus, in Apuliæ Cirinola oppido à nobis primùm obſeruata, fruticoſior, in agrorum marginibus ſpontè fruticans; radice pollice ampliore, bipedali ferè ex albo flauente, odorata, Chamæleonis albi modo aromatica, lacte dulci turgida. Inuenitur etiam in illa, Cirinolæ obſeruauimus, menſe Februario velut gummi lac denſum ceræ modo ſub folijs,

Deſcriptio. non ſecus ac in Chamælcone albo à nobis deſcripto. Folia ei ſunt Cneci vel Atractylidis, in terram expanſa, ſed non hærentia, duriora, læuia acutis admodum ſpinis, quæ Hyeme regerminant: è quorum vmbilico caules ruffeſcentes, aut rubentes parum, lacte turgidi, prodeunt cubitales, vt in ſuperiore folijs hærentibus alternatim, in ſummo verò non vt in ſupradicta & Atractylide, tria aut quatuor capitula, ſed veluti denſos corimbos in vmbella ferè nigri Chamæleonis rariore, capitella ſunt parua Echinata acanacea Anthemidis florem æquantia floſculis intus luteſcentibus, atque circum radiãtibus barbulis luteo ſaturo admodum colore, quibus perfectis capitula etiam lutea viſuntur, & ſemina ni fallimur, non enim ad maturitatem perfecta vidimus ſed incipientia: pappum habent

habent candidum ſericeum tenuiſſimum. Auguſto floret, Septembri ſemina perficit. Huius caulis & cacumen toto anno durat ſiccatus *Tempus.* vt facilè ſit plantam perquirenti inuenire, nam vmbellata cacumina illam deſignant. Sub quibus ab radice Autumno Fungi exeunt laudatiſsimi, Cirinolanis gratiſſimi, atque maximè expetiti; nam è planta dicunt oriri Alexipharmaca, quam illic, *Cardoncello*, vulgò denominant. *Nomen.* Ex his igitur, plantæ illæ quæ nullam cum Cneco habent ſimilitudinem, nec folijs nec habitu, nec ſucco ſunt turgidæ pingui, haud eſſe recipiendas facilè iudicari poteſt. De huius viribus ab antiquis nihil adhuc proditum inuenimus; ſed vulgò alexipharmacæ cenſentur.

Acanthioïdes parua Apula. Cap. V.

ACANTHII folia, vt ex Plinio clarè liquet, ſimilia eſſe debent albo Chamæleoni, ſed duplò vel magis minora: Illius quidem folia & ſimilia & minora multò etiam facit Plinius Spina alba, cuius folia minora, & anguſtiora Chamæleone albo deſcribuntur à Dioſcoride: Eandem Plinius ita deſcripſit, ſupra de Spina alba verba faciens his verbis, *Huic ſimilis eſt ſpina illa, quam Græci Acan-* *Lib. 24. c. 12.* *thion vocant, minoribus multò folijs, aculeatis per extremitates, & araneoſa lanugine obductis, qua collecta etiam veſtes quædam bombycinis ſimiles fiunt in Oriente: ipſa folia vel radices ad remedia Opiſlothoni bibuntur.* Ita etiam in Dioſcoridis legitur reſtituto textu: deficiebant quidem verba illa, *& araneoſa languine*, quæ ita reſtituta integrum ſenſum efficere videntur, ſequentibus verbis, *qua collecta ſimulque compoſita bombyci ſimilis fit*. Hanc autem à ſimilitudine *Acanthioidem* appellauimus, atque paruam, à tenuitate & breuitate, addidimus; non enim parum ad illius notas accedere videtur. *Deſcriptio* Folia ſunt ei parua multùm reſpectu Chamæleonis albi, per ambitum aculeata, & ſpinis horrida Atractylidis vel Acornæ modo, ſupernè, atque magis infernè araneoſa lanugine obſita, vt multa excipi poſſit, quæ ita ductilis, ac tenuiſſima eſt, vt bombycis vicem ſupplere poſſit ſimul compoſita, atque ita faciliimè nei poteſt, & filo tenui, at tenaci, vt tela effici poſſit. Radicem habet tenuem admodum reſpectu plantæ, paucis fibrillis diuiſam, parum flauicantem, lignoſam, odoratam ſapore amariuſculo, ad ſylueſtris Valerianæ guſtum ferè accedentem. Caulem rotundum, dodrantalem, album, eademq; languine obſitum, folijs alternatim Acornæ

modo

modo ueſtitum,& perficiente ſe flore ab imo decidentibus,ſupra medium denudatum Atractylidis ritu: in ſummo verò & iuxta capitulum,quod vnicum gerere ſolet,denſiora in rotæ modum, cauleſcentis Carlinæ æmulatione, cui etiam floris effigies ſimilis admodum, verum minor admodum Acornæ primo loco à nobis deſcriptæ par,& ſimilis: barbulis enim læuibus,nitidisq́; floris vmbo imus capillaribus floſculis conſtructus circundatur,vt in Aſtere, Acorna,Chamæleone vulgari pallido flore:ſed huic foliola illa ſiue barbulæ purpurorubentes ſunt, quem colorem in alijs non obſeruauimus barbulis.Iulio floret,& Auguſto perficitur. Semen habet cinereum læue amarum paruum vt noſter Chamæleo papposum: locis incultis,ſiccis,editioribus, ſterilibusq́; Cirinolæ frequentiſſima,via quę ducit ad Vineam, *Acquamena*,dictam.Emittit aliquando vnam,aut alteram propaginem circa caput,ſed Impiæ dictæ herbæ Plinij modo, ſupra patrem eleuatam, in qua capitellum & flos, omnia verò minora. Acanthij verò Galenus folia & radicem tenuium partium eſſe,ac calidam vim ineſſe aſſerit, vt etiam conuulſis auxilietur;quod etiam Paulus Ægineta notat. Et nos hanc plantulam ad ſupradictas vires accedere viribus cenſemus, vt ex guſtu radicisque ſapore percepimus amaro,aromatico cerebrum guſtanti roborante parum, etiam quod tàm tenuis radicis tantillum manderemus.

Tempus. *Locus.* *Sapor.*

Carduus ſtellatus mitior Apulus, Spina Solſtitialis altera. *Cap. VI.*

DIFFERT hæc à vulgaribus plantis,quas recentiores,quia ſtellæ inſtar aculeos acani radiantes diffunderent,& Solſtitio florerent,appellarunt Carduos ſtellatos,& Solſtitiales ſpinas; foliorũ rotundioribus lobis atque carnoſis,& acano minore,nec ita rigido, nec longis aculeis radiantibus armato. Copioſa in incultis Cirinolæ cliuoſis,aridis,Martio menſe:ex radice parua, pulla, dulci ac graui ſapore & odore Calcitrapæ dictæ, lignoſaq́;: folia emittit in orbem diſpoſita, parùm è terra elata, ſemipedali longitudine aut maiore,diuiſuris æqualibus, raris, ſinuoſis, Hieracij Apuli magno capite modo,in rotundos & pares ferè lobos quinos diuiſa: alba, atque breui hirſutie obſita,albicantia,molliaque.Ex quorum centro caulis rotundus,angulosus, bipedalis, & maior producitur, folijs veſtitus, vt ocreatus videatur, vt in congenere læuifolio, &

Locus. *Deſcriptio* *Sapor.*

Chon-

Spina Solſtitialis mitior Apula

Chondrilla Galeni, à nobis infra propoſita; albus, hirſutus, multis alis in ſummo è folijs anguſtis degeneribus prodeuntibus diuiſus: in quibus capitula parua copiſa inſunt echinata vt niger Chamæleo Maranthæ breuibus aculeis, ipſiſq; vtrinq; aculeatis pungentibus, ſed non vt Vulgaris Stellaria dicta & Solſtitialis. Flores lutei ſunt atque tenues non illis diſſimiles, Maij fine prodeuntes apertis acanellis, & Iunio ſemina perficientes; atque capita etiam tunc luteſcentia. Ab effigie atque ſapore ſimili nomen impoſuimus.

Tempus. *Nominis cauſa.*

Senecio Carduus. *Cap. VII.*

Nomen & cauſa. FOLIORVM primus exortus fecit, vt meliore deficiente denominatione, Senecionis medium nomen haberet, & Cardui, cuius ſpecies planta hæc videtur; carduum intelligimus hoc loco generis vice omnem aculeatis folijs plantam, quam Græci ἄκανθαν dicunt, & *Deſcriptio* ἀκανθόφυλλον. E radice huius quæ parua, fibriſq; duris paucis diuiſa, gracili; circa caput rubeſcente, graui Calcitrapæ odore, folia è ſemine, [annalis quidem eſt,] duo primum prodeunt rotunda, læuia, vnguis magnitudine, quæ ſeminis ſunt eruptio; ſecunda verò quæ plantæ ſpeciem referre incipiunt, Senecionis modo in lobos parū inciſa ſunt, atque inſuper per extrema ſerrata denſis, ac minutiſſimis dentibus aſpera: tertia verò magis inciſa ſunt, & maiora, longioribus lacinijs, illiſq; in lobos etiam inciſis, atque ſerratis Campoclarenſis Chryſanthemi ſylueſtris, vel Athanaſię dictæ modo, quibus ſimiliora ſunt; minora verò, & carnoſa, prominente dorſo læui, intus verò canaliculata & lanoſa; reliqua deinceps maiora ſemper hęrent, ad caulis ferè medium vſque; ac deinde decreſcentia, minora, anguſtiora, tenuioraq; alternatim cauli hęrentia, pedali aut bipedali, duro, ſtriato, candicāte, hirſuto, tenui: in cuius ſummo capitula proferuntur tria, vel quatuor, Sonchi æmula, læuia, ſquamoſa, purpurantibus aciebus, mollibus, non acanaceis; floribus Carduorū modo capillaribus, purpuraſcētibus, inodoris, in medio albicantibus ſtaminibus: ſed & floſculi exteriores purpurei ſunt, quorum terna, ex quinis foliolis quibus conſtant, exterius circumprominentia purpureaq; bina verò interna albicantia obſeruantur. His craſſum ſemen admodum reſpectu plantæ calycis ſubeſt, nec ſingulis floſculis, vt in alijs, ſed duo, aut tria perficiuntur; vt in carduis compreſſā parūm lata, nigreſcentiā, ſed nitidā flauente hirſutie leni ac tenui obducta; pappum verò [quod adhuc ſingulare in

hac

hac planta putamus] breue, nigerrimum ac ſericeum, quo euolant perfecta: guſtu amaro. Maio menſe perficitur; locis oritur incultis editioribus Cirinolæ propè ſyluulam, *Mezzana*, dictam, poſt D. Rocchi ædem, & Æquicolorum collibus propè Cappuccinorum ſylvulam & hortum. Huic ſimilis videtur planta illa pro Chondrilla rara à lobellio depicta, quæ ſi eadem eſt non nimis rectè depicta fuit, nec lacteſcit, aut quidpiam commune cum Chondrillis habere putamus. Sed ſi coniecturæ indulgendum eſſet, non parũ Seſamoidi paruæ quadrare videbitur, nam à ſimilitudine Seſamoides nomen accepiſſe inquit Plinius, ſed maius vt Dioſcorides notat, folio eſt & habitu Senecionis vel Rutæ, vt propriè in hac plantâ æmula videntur, ad Coronopi folia accedentia quę cauli hærent hirſutaq; niſi quod magis profundè laciniata conſpiciuntur: Flores quadrare videntur, nam purpurei ſunt, medium album habentes: ſeminis color fuleſcens, & amaritudo: radix verò tenuis: in aſperis & glareoſis locus natalis, quæ non ita in illis Ocymoidi æmulis putatis conferri queunt: Quorum nec folia lacinijs diuiſa, nec flores mediocandidi, nec ſemina colore, aut ſapore, & magnitudine reſpondere videntur. Sicut nec flore, nec ſeminis colore aut amaritudine, aut viribus reſpondet planta illa, quàm ex Cichoriaceis rectiùs putamus, Plinij forſan Cyanus: à Dodonæo Chondrillam cæruleam appellatã, à Matthiolo pro Seſamoide parua propoſita, de qua alias diximus in Papauere heracleo: At nos non minus veriorem Seſamoidem quærimus. Hæc etiam ex plantis eſt, quæ acanum non profert, & ἀκανθόφυλλα ſicut Sonchus, & Strutium eſt, vt Theophr. notat.

Tempus. Locus.

Seſamoides parua.

Lib. 6. c. 3.

Iacea læuis maxima Centaurioides Apula. Cap. VIII.

PARVM obuia hæc, nec vnquam vno niſi in loco Cirinolæ ortam vidimus, in foſſa quadam arginis vineæ depreſſioris cuiuſdã propè, *Acquamena*, (ſic enim Vinea Reguli ibi dicitur) dextrorſum cum itur. Quam, à totius plantæ habitu quodam, & natura Iaceæ vulgari putatæ ſimili, atque à foliorum læuitate, magnitudine, ac latitudine Centaurio magno proximorum, Iaceam læuem, maximam Centauroidem ad differentiam appellauimus. Radix humũ profundè nixa petit, lignoſa, dura, longa, corticoſa veluti Quercus caudex, caput habens piloſum, neruulis vetuſtorum foliorum, foris nigreſcens, & albicans intus. Folia quæ primò erumpunt Ru-

Seneciocarduus Apulus

Iacea lęuis maxima centaurioides lutea
Apula
Iacea montana lutea min. tenuifol:

mici æmula,carnoſa,dura,læuia retuſiora, magna,longa, lata: quæ deinde,in lobos paulatim diuiſa erumpunt,Rhaphani modo, maiora,latiora,Centaurio magno æmula & Limonij ſoliditate: Caulem habet tripedalem anguloſum,folijs diuiſura Quercus,vel Cerri modo hærentibus alternatim,in ſummo parum hirſutum, ſicuti & folia parte auerſa. Capita profert duo aut tria, craſſa magno Centaurio paria, Iaceæ aut vulgaris Cyani ſquamulis compacta, aculeata,& per ambitum inſecta luteſcentibus ſpinulis,ſed maiora ſunt omnia: internum verò quod à luteis ſpinulis ſiue lacinijs ſepitur,vireſcens conſpicitur,gratum oculis opus reddens; ex quibus floſculi lutei capillares Carduorum modo emicant. Spontaneum in his capitibus gummi hærens reperimus,flauum, ſplendidum adhuc florens Iunio. Semina deinde perficiunt candida depreſſa purpurante pappo.Radicis ſapor & odor Calcitrapæ ingratus fuit.

Sapor.

Iacea montana minima tenuifolia. *Cap. IX.*

Locus. *Tempus.* *Deſcriptio*

AEQVICOLORVM montes herbidi hanc non deſcriptam Septembri menſe floribus luteis onuſtam fundunt propè D. Angeli dirutum ibi templum, ſupra villam Flaminianum dictã, vbi rariores non deſunt plantæ;cuius caulis & folia puſilla reſpectũ capituli & florum;magnum quidem illud profert,congenerum etiã modo ſquamulis compactum,atque flores maioris Iaceæ pares aureo colore,quorum interni elati atque recti,& exteriores circa caput procumbentes. Caulis verò tenuis anguloſus, ſemipedalis ad ſummum,duabus alis foliorum interceptus: folia verò triuncialia propè humum expanſa, in tenues admodum lobos diuiſa, ipſique inſuper lobi etiam laciniati,carnoſi, aculeati, Vermicularіæ Dioſcoridis dimidiatum folium æmulantes,læues,ſed tenuiores.Semen profert deinde papposũ vt congenerum. Radix circa caput piloſa,fibris diuiſa craſſiuſculis,odore & ſapore congenerum.

An Hippophæ Dioſcoridis. *Cap. X.*

NEMO (quod notum ſit nobis) veram Hippophaẽ adhuc ſe repperiſſe fatetur, atque plantam illam quam ſupponunt à veriore diſtare demonſtrabimus. Nec enim maritimis oritur,vel folijs oleæ longis anguſtioribus, ſed latioribus ac rotundioribus; nec alijs nititur ſignis, niſi quod purgatoriam vim obtinere dica-

tur.

tur. Nos aliam plantam, vt fertur, in ſabuloſis, maritimisq́; naſcentem, totoq́; habitu Dioſcoridis delineationem referentem, iiſdemq́; purgatorijs viribus reſpōdentem, interim proponemus. Nec aliud deeſſe videtur, (quod adhuc ignoramus) nec aliquis adhuc obſeruauit, an radice ſit ſucceſa vt Thapſia, ex qua ſuccum colligi vt in illa poſſit. Rogamus enim incolas, aut ſtudioſos, vt ſpontè naſcentis plantæ radicem ſecent Veris tempore prægnantem, nosq́; certiores illa obſeruata facient, vt vel hanc omninò probare, vel refellere poſſimus. Hæc autem propter aliquam foliorum & habitus cū Rhamnis ſimilitudinem, in illorum ordine primo ſuppoſita fuit, nec animaduerterunt nullam de fructu racematim congeſto in Dioſcoridis Rhamnis mentionem eſſe, atque de vi purgatoria, quam in hac recentiores, Acinos purgatrices huius corymbos appellantes, cognouerē, à Rhamnis alienam, & Hippophaë propriā. Cuius notas ita Dioſcorides deſcripſit. Ἱπποφαὲς ᾧ γναφεῖς τὰ ἱμάτια. φύεται μὲν ἐν παραθαλαττίοις καὶ ἀμμώδεσι τόποις. θάμνος δέ ἐστι φρυγανώδης, πυκνός, ἀμφιλαφής. φύλλα ἔχων μακρὰ πρὸς τὰ τῆς ἐλαίας, στενότερα δὲ καὶ λεπτότερα, καὶ μεταξὺ ἀκάνθας ξηρὰς ὑπολεύκους; γωνιώδεις ἀπὸ ἀλλήλων διεστώσας, ἄνθη κορύμβοις ἐοικότα κισσοῦ, ὡς βοτρύδια προσκείμενα ἀλλήλοις. πλὴν μικρότερα καὶ μαλακά, καὶ μετὰ τοῦ λευκοῦ φοινίσσοντα ἐκ μέρους. ῥίζα παχεῖα καὶ μαλακή, ὀποῦ μεστή. γευσαμένῳ πικρά; ὀπιζομένη ὥσπερ θαψία. *Hippophaë quo poliunt veſtes, naſcitur in maritimis, & ſabuloſis locis. Frutex ſucculoſus, denſus, vndique amplus, folia habens longa ſimilia Oleæ, anguſtiora, et tenuiora, & iuxta illas ſpinas aridas, ſubalbidas, anguloſas, ad inuicem diſtantes. Flores corymbis Hederæ ſimiles, velut botrilli cohærentes ad inuicem, minores tamen, & molles, & ex albo phœnicei ex parte, Radix craſſa & mollis, ſucco turgida, guſtu amara. Ex qua ſuccus eximitur vt è Thapſia* Et Plinius. *Hippophies in ſabuloſis & maritimis naſcitur, ſpinis albis, hederæ modo racemoſa eſt, candidis & ex parte rubētibus acinis. Radix ſucco madet, qui aut per ſe cōditur, aut paſtillis farina Erui.* Lib. 22. c. 12. Quibus notis quātū reſpōdeat plāta à nobis ꝓpoſita, ab alijs Rhamnus primus putata, Oleaſtri Germanici appellatione, ac Acinorum purgantium, ex hiſce liquebit. Non enim nos illam adhuc habere potuimus, quam maximè videre cuperemus, vt de ea certiorem redderemus ſententiam, iccirco aliorum deſcriptionibus vſi ſumus, quibus in hanc deuenimus ſententiam. Sic enim Petrus Pena in Stirpium aduerſarijs habet. *Primus Rhamnus Italiæ, Galliæ & Hollandiæ maritimis pluribus in locis, ramoſus ab imo ſummo tenus frutex, aculeatus, ſurculis albidis, folijs anguſtioribus,*

multis

multis,hærentibus Chamæleæ longioribus: iuxta alas fructu denſo,
Deſcriptio locus. *racematim aggeſto,Aſparagi,aut Agrifolij minore,ſucco flauo turgido*. At doctiſſimus Gaſpar Bauhinus in Synonimis ſuis in Matthiolum,flores addidit herbaceos eſſe;atque baccas racematim cohærentes tenui & ruffeſcente,vel ex luteo rutilante cute tectas;atque ſemen intus vnicum oblongum ſplendens,tunica foris nigra, intus candida inuolutum.De radice nihil ait,Rhamnum faciens,vt alij,quam obliquam & latè ſparſam depinxerunt, nec aliam effigiē vidimus quamquam ab alijs depictam,niſi illam eandem in Lobellij obſeruationibus propoſitam , & ab illa exaratam quam videre poteris: qui Rhamnum primum Dioſcoridis nominat . Succum in radice,de quo nihil aſſerere nunc poſſumus, ſtudioſi qui plantam obſeruare poſſunt viuam relinquimus obſeruandum,quem ſi inuenerint , nihil obſtabit quin vera ſit Hippophaës, quod nobis com-
Etymon. municare non dedignentur.Huius Etymon ex ἵππος, & φάος, vel φύω,
Lib.22. quod equorum ſalus , vel lux , aut equis genita ſignificare videtur,
c.12. vnde Plinius ait, *Debent accommodata eſse,& equorum natura,neque ex alia cauſa nomen accepiſse:* Poſſet etiam Equorum furorem ſanare,vnde etiã *Hippomanes*,appellatur,ex ἵππος,& μανία. Sed quia Dioſcorides fulloniam ſpinam eſſe ait,atque ea veſtes expoliri poſſet Etymon alia ratiooe deduci, vt ἵππο pro aduerbio accreſcentis, & ſic pro,*Valde,multum*,& φάος, pro *lumine,nitore*,ac ſplendore, ab effectu,quia,illius ſucco radicis,ſplendida,nitida,luminoſaq; lanificia & veſtes efficerentur , detergendi vi , atque amarore, acrimoniaq; .Quare forſan ex frutice contuſo & radice in pilas congeſto,ſaponis vice vſos fuiſſe priſcos veriſimile,vt de Radicula, & de
Lib.27. Hippopheſto idem Plinius ait, *Hippophæſtum naſcitur in ſpinis, ex*
c.10. *quibus fiunt pilæ fullonia*. &c.Vt deTithymalo apud Tegæam apud
Lib.6.c. Theophraſtũ legitur, optimum Hippophaës confici. Sed de his nihil affirmare poſſumus.Rhamni verò ſpeciem,illam eſſe cenſemus, quæ vulgò in maritimis Campaniæ & Apuliæ, *Spina ſãcta* dicitur, cui Halimus comparatur à Dioſcoride , à Doctiſs. Carolo Cluſio, Rhamnus altera prioris ſpeciei dictus;cuius folia carnoſa albicantia,multa circa ſpinas : flores habet ſingulos aut binos oblongo tubulo emicantes,atque in ſex foliola dehiſcentes, Hyacintho æmulos,albicantes,purpurocæruleis maculis infectos . Octobri menſe florent:fructum edunt rotundum paruum Piſo parem,recto petiolo inſidentem,ex ſpina,vel ſinu illius & caulis,Aſphodelo ſimilem; ſemine intus copioſo minuto.Hoc frutice incolæ pro ſepibus,ac etiã

Halimo

Halimo vtuntur, ſicuti in agro Romano planta illa, quam aliqui Paliurum cenſent, fructu folliculi ſpecie, aut rotulæ, qua pro pondedere in fuſis mulieres addunt, aut potius compreſſi pilei more antiqua Religioſorum; quam nos etiam tertiam Dioſcoridis ſpeciem Rhamni cenſemus eſſe cum Matthiolo; Sed hoc ab illo differimus, nam ille legit, meliorum codicum vt ait, fide: in Græco textu Dioſcoridis, vt Cornarius, Marcellus, Virgilius, & Ruellius, καρπὸς δὲ πλατύς, λευκός, λεπτὸς ὡς θυλακώδης. ἐοικὸς σφονδυλίῳ. *Fructus verò latus, albus, tenuis velut folliculoſus, ſimilis Sphondylio* Matthiolus verò, ex Ruellio, & Marcello Virgilio, *Fructum edit latum, candidum, tenuem, folliculari ſpecie, verticillo ſimilem, quo ſcilicet vtuntur in fuſis mulieres*: Sed eorum pace dixerimus, tàm Marc. Virgilius, quã ipſe Matthiolus illum ſequutus, noſtro iudicio hallucinari videntur, qui, *Verticillum*, contendunt interpretari non autem *Sphondylium* herbam, quæ etiam ab aliquibus, *Verticillum*, appellatur; ſed rotulam illam fuſis pondus addens, qua mulieres in initio vtuntur, vt melius circumagatur adhuc ſtamine nudus fuſus; atque de hac rotula verticillo appellata, Dioſcoridem intellexiſſe hoc loco cenſent, & illi ſimilem feciſſe Rhamni huius fructum folliculi ſpecie. Quam ſententiam haud nos recipere poſſumus, cùm potius Sphondylij ſeminis, quod aceroſum, & latum eſt, ſimilitudinem voluiſſe deſcribere Dioſcoridem cenſemus: ac præterquam, σφονδυλίῳ, *Sphondylio*, non σπονδύλῳ *Verticillo*, legatur, & propriè; Tenuitatis quidem nota latitudini appoſita, verbo illo, λεπτός, ac etiam θυλακώδης, *folliculari ſpecie*, vt in alijs, minimè Verticillo ſiue rotulæ fuſorum quadrare videtur, nam Verticillus fuſo apponitur grauitatis cauſa, qui niſi craſſus præter latitudinem etiam ſit, haud vſum præbebit. Potius igitur Sphondylij ſemini aptare poſſumus, cui ſimiles Rhamni huius folliculares fructus videntur, orbiculata effigie medio carnoſa; nam & Sphondylij ſemen latum, compreſſum eſt, vt Dioſcorides ait, & aceroſum ſiue furfuroſum, vel paleare, ibi σπέρμα δὲ ἐπ' ἄκρῳ ὅμοιον σεσέλει διπλοῦν, πλατύτερον δὲ καὶ λευκότερον, καὶ ἀχυρωδέστερον &c. *Semen verò in ſummo ſimile Seſeli, duplex, latius, & candidius, & magis aceroſum* &c. In capite verò proprio Peloponnenſis Seſelis fructum latiorem alijs deſcribit. Et in capite Cretici Seſelis, ſemen deſcribit effigie clypeoli rotundum; ſed comparatio ſeminis Sphõdylij facta Seſelis ſemini verbo comparatiuo ἀχυρωδέστερον, *aceroſius* referri debet poſitiuo proximiori & ſimiliori, quod Creticũ Seſeli, aut Peloponneſe erit, ſi creticum nomine Tordylij quis po-

tius

tius acceperit. Nec aliquo modo ad aliam Seſelis ſpeciem extorqueri poteſt. Atque hanc dubitationem eximemus Gentianæ ſeminis collitione, quod latum, rotundum, cartilagineum, vel furfuroſum, aut paleare, & compreſſum eſt admodum, omnibus notum, quod Dioſcorides ita deſcripſit, καρπὸν δὲ ἔχων ἐν κάλυξι πλατὺν, κοῦφον, ἀχυρώδη, πρὸς τὸν τοῦ σφονδυλίου. *Semen autem habens in Calycibus, latum, leuem, aceroſum, accedens ad illud Sphondylij:* Itaque verbum illud ἀχυρώδη, *aceroſum, furfuroſum, paleare*, vertendum eſſe, & ſeminis effigiem referre non eſt dubitandum, ſicut etiam in Cumino, altero verti noſtro iudicio debet, atque ſimili modo eſſe Spondylij ſemen: cuius tres ſpecies obſeruauimus, de quibus aliàs Deo dante dicemus. Non negamus quidem quin Theophraſti Paliurus, quem

Lib.4.c.4. noſtratem appellat, idem videatur frutex cum tertia Dioſcoridis Rhamni ſpecie, idem enim Theophraſtus Paliuro vulgari latum fructum tribuit, & alteroLotophagorum rotundum Cedri modo, Et alibi de Aceris ſpeciebus differens, ait, *De flore autem naſci aiunt*

Lib.3.c.11 *fructum haud valde oblongum, & Paliuro ſimilem, verum oblongiorem aſſignant.* Quam effigiem nedum in Acere vera, ſed Carpino, & mari Tiliæ putatæ, Theophraſti Phyliræ fœminæ ſimilem videmus, alatum ſcilicet fructum, ſiue cartilagineum folliculum, A triplicis

Vires. modo & ſemine. Hippophaë vires has Dioſcorides tribuit. *Purgat biliosa, aquoſa, & pituitoſa deorſum, ſyncerus oboli pondere: Erui farina exceptus quatuor obolorum pondere cum aqua mulſa. Sed & ipſe frutex vnà cum radicibus contunditur, & datur tritus cum aqua mulſæ ſeſquihemina. Exprimitur etiam ex radice, & herba ſuccus, velut ex Thapſia. Sed huius drachma vna datur ad purga-*

Lib. 22. c.12. *tiones. Plinius, Radix ſucco madet, qui aut per ſe conditur, aut paſtillis farina Erui. Bilem detrahit obolo ponderis, ſaluberrimè cum mulſa.* Paulus Ægineta ex Dioſc. tranſcripſiſſe videtur. Ex his igitur, niſi ex hac excipi poſſit ſuccus quia lignoſa ſit radix, & dura, genùinam quis maritima loca perquirens inuenire facilius poterit.

Aloë Dioſcoridis, & aliorum, atque illius ſuccum eliciendi experimentum. Cap. XI.

ALoë planta dicta, notiſſima atque vulgatiſſima omnibus ſemper fuit, vt nemo illam non agnouiſſe videatur. Qui tamen veram hanc vulgò notam eſſe contendunt, ſuccum illum Aloës nomine

mine, qui ab exteris affertur, Hepaticum, atque Socoterum dictũ, in hoc noſtro cælo ob Soli, cæliq; varietatem, atque defectum non emittere ore pleno dicunt. Quod auctoritate Dioſcoridis confirmare videntur, qui ait: γεννᾶται δὲ ἐν τῇ Ἰνδίᾳ πλείστη λιπαρά. ἐξ ἧς καὶ τὸ ὄπισμα κομίζεται. φύεται δὲ καὶ ἐν Ἀραβίᾳ, καὶ Ἀσίᾳ, καὶ ἐν τισι παραθαλασσίοις τόποις, καὶ νήσοις, ὡς ἐν Ἄνδρῳ, οὐκ εὔχρηστος εἰς ὀπισμόν. *Naſcitur in India plurima, pinguis, ex qua etiam ſuccus affertur. Naſcitur & in Arabia, & Aſia, & in quibuſdam maritimis locis, velut Andro; non idonea ad ſuccum eliciendum.* Ac etiam Galeni: *Aloe herba,* inquit, *apud nos non admodum naſcitur, quæ verò in Syria magna prouenit, aquoſior & debilior eſt: ſiccat tamen adeò, vt vulnera glutinet. At in calidioribus regionibus, qualis eſt caua Syria, & Arabia, multò melior eſt*, &c. Hæc autem ſi in Aſia, Arabia, inſulis illis, & maritimis locis orientalibus magis temperatis, ac tepidioribus non funderet ſuccum Aloẽ dictum, atque eadem foret, nec nobis emittere poſſe credendum eſſet. Contrarium tamen cum viderimus, incolarum inſcitiæ tribuendum potius, quàm Soli, cæliq; varietati, defectuive cenſemus. Quod videtur verius, nam tempore Meſues ex Arabia afferebatur, vt idem refert, & ſi deterius eſſet, & forſan nec rectè incolæ exprimere ſciebant, vel maioris quæſtus gratia omnibus contuſis impurum conficiebant. Huius plantæ delineationem omittimus, cùm à Dioſcoride deſcribatur accuratè, atque vulgò ſit notiſſima: vt nec Artifex Neapoli, aut fœmella ſit, quin vnam ſaltem non habeant Aloẽs plantam in fictili, aut laqueari appenſam, herbæ *Noale*, ſic nomine corrupto, aut maioris Semperuiui ab effectu, nam & aëre tantùm viuit etiã appenſa. Nec illius iconem addidimus, cum ad manus florida nõ peruenerit, vt illius effigiem, flores, fructus, atque ſemina ſingillatim, vt in alijs noſtra manu delinearemus, ac etiam deſcriberemus. Succi eliciendi occaſionem atque modum à nobis inuentum, ac experientia comprobatum, nunc in medium afferemus, vt Aloẽn vulgò cognitam, veram eſſe teſtificetur: atque etiam ex ea, Socotero illo vulgari Officinarum Aloẽ præſtantiorem ſuccum elici poſſe noſtro cælo, magiſq; reſpondentem ſuæ hiſtoriæ faciei, viribuſque. Dum, vt cæteri dubitaremus an hæc planta, quam omnes Aloẽn facimus, ſuccum emitteret, qui externo Aloẽs dicto medicamento, ſiue concreto ſucco ſimilis concreſcere poſſet (quod omnes noſtro cælo minimè fieri poſſe cenſuerunt, atque affirmarunt) diſſecto quidem plantæ folio, atque radice conciſa, nihil ſuc-

Lib. 3. c. de Aloe.

ci, neque amari,ſed muccoſum quid, ac potius inſipidum guſtu inueniebatur: omnibus ingenij noſtri viribus conati ſumus hac de re certiores nos reddere, vt noſtram de ea in medium ſententiam afferre poſſemus. Domi igitur noſtræ, cùm plures adeſſent huius plantæ in ædis ſummo Soli, imbribusq; aperto loco, vt moris eſt Neapolitanis ædibus: extirpatis aliquibus folijs ac experimentum tentantes, in mentem venit, idem nobis in veræ Atractylidis obſeruatione accidiſse,ſanguineumq; ſuccum non ex carne, ſed venis exire: quapropter per obliquum folii venas inuenire auſi ſumus. Sic abrupti recenter ab radice folii ſucci parum lutei ex ſingulis venarum oris exire animaduertimus, atque deinde ſimul concurrere, guttasq; decidere vidimus non ſine animi noſtri gaudio; atque nouitate exultantes, alia atque alia datâ operâ folia è radice extirpauimus: atque certiſſimum,ex neruulis veluti filamentis, ſiue venis intra folij carnem per longum ductis, detentum luteum ſuccum elici debere comperimus. Suppoſito deinde lato figulino vaſe vitriato multa ſupra illud ſic ab radice ſtatim auulſa folia appendimus, atque ex illis ſpontaneum ſuccum deſcendere ſinebamus, manibus poſtremò etiam deorſum verſus comprimendo folia, atque quod imis foliorum oris concreuerat radendo. Excepto itaque ex pluribus folijs copioſo ſucco, vas illud tribus diebus Soli expoſuimus, ex circumferentia vaſis quotidie quod hærebat durius [ſtatim enim quod paucum eſt concreſcit] cum liquidiore commixto: idq; pluries in die fecimus, noctuq; repoſito vaſe,concretum poſtridie ſuccum omnem, atque friabilem effectum habuimus. Color ex citrino, cum concreſcere incipit ruffeſcit, atque concretus magis nigricat,& obſcurè pàrum rubentem acquirit colorem concreti ſanguinis modo,vel potius Hepati ſimillimus,trãſlucidus, læuis, odore graui aromatico, ſapore amaro admodum, ac abhorrendo; & mirum quod manu tantùm attrectanti odore, atque illius vapore, vt ita dicamus, inficiatur aër, atque guttur amarum reddatur. In puluerem, vt Dioſcorides notat,digitis cõfricatus ſuccus, qui probè fuerit arefactus, ad minimum vſque ramentum facilè reducitur: & aqua infuſa ſtatim liqueſcit, diſſoluitur, atque citrino euadit colore, eo quo ante concretionem modo fuit. His gaudens, fruſtulum [binas enim conchas tunc plenas habuimus] amicis pharmacopæis oſtendimus, ſi nóſcerent, atque vt cum illorum Succotrino, corruptè à Soccotero compararent. Quod etiam præſtare videbatur, colore magis rubente Hepati ſimilio-

miliore, odoris grauis aromatici vehementia, amarore, leuitate, ac ſubſtantiæ tenuitate, fragilitate, ac faciliore diſſolutione tàm digitis tritum, quàm aqua madefactum. Multis quidem amicis communicare tunc viſum fuit, at nunc omnibus, quibus hæc in manus peruenerint, vt quod nos ſedulitate acquiſiuimus, ſine labore cæteri habeant certiores poſthac de illius veritate à nobis edocti. Qui verò copioſum ſuccum elicere voluerit, turgeſcente planta Vere hoc faciat, non Æſtate, vt nos fecimus, verùm nigrior euadet, non tamen vt vulgaris terreus, Hepaticus dictus, quem gummi, alijsq; rebus adulteratum eſſe animaduertimus diſſolutione: non enim aqua è vini ſpiritu educta, niſi præſtantiſſima, quæ phlegmate careat diſſoluitur, nec niſi mortario contuſus, aut molitus; quod nos in condiendis animalibus, ſtudij, ac memoriæ, obſeruationiſq; cauſa retinendis experti ſumus. Secus autem noſtro modo excepto erit, nullam etiam ſi adhibeas diligentiam in excipiendo, tempore, atque ſiccando: non enim ita niger, nec dēſus, nec ponderoſus, ſed leuior, ruffior, fragilior, & aqua ſimplici diluetur, facillimèq; manibus preſſo in puluerem impalpabilem reddetur. Æſtiuo verò tempore, & pauco ſingulis vaſculis excepto, tunc enim Sole concoctior & ſpiſſior ſuccus, ſtatim ceræ modo concreſcet, quo poſtea ex omnibus antequam in totum ſicceſcat commixto glebam confice, habebiſq; pellucidam nec nimis ſaturo colore; atque quò minus ſucci in vaſculis effundes, pulchrior euadet, quia ſtatim concreſcit, eritq; præſtantiſſimum colore atque læuitate. Hæc poſt annum editionis Phytobaſani noſtri obſeruauimus. In medicinæ vſum experientia nouimus omnimodo valere, intrò ſumptum nobis ipſis pilulas purgandi occaſione ex noſtro Aloē componere fecimus. Extrinſecus verò vulneribus, vlceribuſq; efficacem eſſe alijs dono datum experimento aſſeruerunt. Atque ſic omnes notas, atque dotes à Dioſcoride traditas habere comperies, qui ait: *Duplex ſucci genus eſt, alterum arenoſum, quod puriſſimæ fex eſſe videtur: alterum iocinoris ſpeciem præfert. Elige puram, non adulteratam, calculorum exortem, ſplendentem, ſubflauam. friabilem, iocinoris ſpeciem præferentem, facilè liqueſcentem, amaritudinis intenſæ. Reproba contra nigrā, & quæ ægrè frangitur. Adulterant ipſam gummi, quod deprehenditur guſtu, & amaritudine, & odoris vehementia, & quod non diſſoluitur ad minimum vſque ramentum, dum digitis atteritur: quidam etiam Acaciam ammiſcent.* Meſue verò habet: *Aloē Suc-*

Lib. 3. c. de Aloe.

cutrinum melius,poſt Perſicum, deinde Armeniacum,deterius Arabicum. Probatio,ſit coloris citrini declinantis ad rubedinem, in qua ſit claritas, ſapor ex dulci amarus: ſit leue pondere,quanto leuius melius; ſit friabile: quanto ab his conditionibus abeſt,deterius eſt. Tempore denigratur. Auicenna verò: *Aloës eſt ſuccus conge-*

Lib 2.tract 2.de Aloe. *latus inter rubedinem & citrinitatem exiſtens, & eius aliud eſt Succutrinum, aliud Arabicum, & aliud Semegenium: & dixerunt quidam, quod eius planta eſt ſicut planta Enulæ, ſed non eſt ita. Electio, illud quod melius eſt, eſt Succutrinum, cuius aqua eſt ſicut aqua Croci, & odor eius ſicut odor Mirrhæ, ſplendidum, frangibile, mundum à Gypſo. Et Arabicum eſt minus eo in citrinitate, & ponderoſitate, & in ſplendore, & viſcoſum eius eſt illud, quod dureſcit. Et Alſemegenium eſt fœtidi odoris coopertum, paruæ citrinitatis, cui non eſt ſplendor. Cumq; Aloës antiquatur ſit nigrior.* His notis omnibus reſpondet ita exceptus, vt ſupra oſtendimus ex Aloë ſuccus, omni extero præferendus, nulloq; adulterio corruptus: quod etiam in illo pellucido extero ex his ineſſe percipietur: non enim rubeſcit aliquando, & vt maximè ſit pellucidus gũmi adulteratur, quod in confricando digitis facta collatione deprehendere quiſque poterit, ſi pro vſu aut delectatione ſibi eo modo, vt diximus, comparauerit: non enim in illo quid arenoſum, vt lotione opus ſit, reperietur; ſicuti de vulgari dicitur. Hic enim purus, ac veluti lacryma cenſendus. Modum etiam eliciendi ſuccũ

Lib.27.c.4 hunc tradidit Plinius, de ea agens his verbis: *Quidam & caulem ante maturitatem ſeminis incidunt ſucci gratia, aliqui & folia. Inuenitur & per ſe lacryma adhærens. Ergo pauimentandum vbi ſata ſit, cenſent; vt lacryma non abſorbeatur. Fuere qui traderent in Iudæa ſuper Hieroſolymam metallicam illius naturam: ſed nulla magis improba eſt, neque alia nigrior eſt, aut humidior. Erit ergo optima pinguis ac nitida, ruffi coloris, friabilis, ac iocinoris modo coacta, facilè liqueſcens: Improbanda nigra & dura, arenoſa quoque, quæ & guſtu intelligitur. Gummi adulteratur & Acacia.* Aloën in Aſia ad vulnera tantùm glutinanda vti incolas idem refert, mirificè quidem glutinare ait folijs recentibus vel ſucco, quapropter in turbinibus cadorum eam ibi ſeri vt maius Aizoũ. Et nos famuli cuiuſdam fratris noſtri manus vola cultelli acie obliquè ſauciatæ, ita vt nerui omnes apparerent albicantes recentis folij fruſtrum cute ab vna parte detracto imponi, & parum ſucci iuſſimus: nec alia medicina vſus, paucis poſt diebus agglutinatam inuenit.

Inuenit. Herba igitur eſt admodum medicamentoſa, atque vtilis inter cætera remedia nullam corpori noxam afferens, vt de ea teſtatur Dioſcorides, & alij poſt illum, apud quos breuitatis ergo Lectores remittimus. Aloë autem dicta videtur, quia maritimis gaudet ἁλὸς maris vertitur, & quia ſemper viret, numquam folia demittens Semperuiui etiam nomen eſt adepta, appellaturq; à Recentioribus marinum Semperuiuum. Amphibia planta eſt, quia in terra ſata, & appenſa aëre viuit. Differt ab hac Americana illa planta Aloës facie maxima arboris inſtar cauleſcens tota natura, nec ab illa ſuccum hepaticum expectes. De qua recentiores vide. *Etymon.* *Nomina.*

Ceanothos Theophraſti. Cap. XII.

CEanothos Cardui ſpecies à Theophraſto tantùm obiter memoratur inter plantas, quæ radice per terram Graminis modo repente, plura ſurſum germina, vel ſoboles emittat, non quidē vt Graminis radice ſit geniculis diſtincta, vel arundinoſa. Quare ex his conijciendum an ex Carduorum genere radix aliqua eiuſdem ſit naturæ, quippe quæ non minus ac Gramen per humum repter, non geniculata nec arundinoſa pluribus locis exurgat pullulans, plantasq; plures producat. Præterea an ex nominis Etymo aliquid notionis excipere poſſimus. Et quidem ſi Græci nominis κεάνωθος deriuationem perpendamus, nihil aliud exprimere noſtrā ſententia videbitur, niſi eandem ſupradictæ radicis naturam: ſcindit quidem repens humum, nec ei refragari poſſe videtur, quin illam infringens permeet vndique, vt obſeruauimus, quare ἀπὸ τῦ κεάζω, & ὠθέω, vel ὠθέομαι dictum cenſemus; quod eſt diuido, ſcindo, irrumpo, adigo. nec aliquid amplius de ea vnquam legiſſe meminimus. Theophraſti verba ſunt, ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ ἄκανθα κεάνωθος, ἀλλ' ὁ καλαμώδης, οὐ δὲ γονατώδης ἡ ῥίζα ταύτης. *Huiuſmodi verò eſt etiam ſpina Ceanothos, verùm non arundinoſa, neque geniculata radix huius.* Huius naturæ Carduus eſt ille agris, vineiſq; infeſtus, Romæ ac Zagarolæ, ac vbique non nimis ſpinoſus, folijs primùm tenuibus oblongis oleæ paribus, carnoſis hirſutis mollibus, exiguis ſpinulis circum aſpera, deinde alternatim per caulem maioribus ſubſequentibus, ſinuoſis, maioribus aculeis armatis, vt in caulis medio latiora longiora omnibus hæreant, magiſq; profundè ſinuoſa & laciniata ſint pratenſis Cardui dicti, vel Senecionis ritu, laci- *Lib 4. c. 11* *Nominis etymon.* *Deſcriptio*

nia-

Ceanothos Theophr.

niarumq; neruuli maioribus, longioribusq; ſpinis rigeant; parum quidem ob foliorum mollitiem pungentibus: decreſcunt à medio ad ſummum iterum, virgellas aliquot poſtremò emittentia, in quibus capitula inſint ſquamis compacta, parua, capillaribus tenuibus, mollibusq; ex albo purpurocæruleis floribus denſis villoſa, iucundè olentibus Æſtate: quibus marceſcentibus copioſum ſuccreſcit pappum candicans oblongum admodum in auram cum ſeminibus ſubſidentibus euolans, illisq; tenuibus oblongis. Caulis ex rotundo anguloſus, hirſutus cubitalis purpuraſcens. Radix candicans odore ac ſapore Stellariæ vulgaris, aut Iaceæ dictæ, cortice tenui obducta, medulla lignoſa, fibris plurimis villoſa, oblongis tenuibus obliquis; ipſa verò parùm recta deſcendit, deinde in ramos ſe diuidit, atque repens diuagatur, vt ſemel ſata vix vnquã emori poſſit, ſi anni tempore dimittatur, totum implens locum. Hanc aliqui *Stoppone* denominant, quia veluti ſtuppa cano pappo abundet, agrosq; impleat. Eiuſmodi etiam naturæ ſpina illa eſt Drypis à Recentioribus putata, & ab Anguillara deſcripta, quam fortè quis accipere pro Ceanotho ſi maluerit non refragabimur, donec illam obſeruâuerimus. An autem quam ſupra deſcripſimus plantam, eadem ſit quæ *Aſtone* dici à Patauinis aſſerit Anguillara, qui illam ex ijſdem locis habuerit, dijudicabit. *Sapor.*

Polium Theophraſti, Dioſcoridis, Pliny, & aliorum.
Cap. XIII.

SATIS crinitam foliorum huius plantæ comam, atque canam declarat Polij nomen. Canum enim πολιὸν Græcis eſt. De qua Plinius inquit, *Polium, quidam Teuthrion vocant. Folia canis hominis ſimilia.* Ex quibus verbis colligere licebit, Polij folia crinitum, hominisq; canum caput repræſentare, quod eleganter exprimere videtur totius plantæ orbiculata coma. Dioſcorides verò non ad foliorum reſpexit effigiem canam, ſed floris capitello canitiem tribuit: quod & ſi referri poſſit illi, quia magis quidem in folijs canities exprimitur, atque diuiſura, nedum colore [quælibet enim incana planta aliàs Polium diceretur] ab illis deductum opinamur cum Plinio nomen eſſe Polij. Quam Etymi vim ſi Plinius conſideraſſet, non hanc eandem cum Tripolio ab aliquibus cenſeri retuliſſet, cum de Tripolio loquutus eſſet, hæc ſubiungens: *Hæc herba eadem videtur quibuſdam quæ Polium, de qua ſuo lo-* *Etymon.* *Lib. 21. c. 7* *Lib. 26. c. 7* *Lib. 21. cap. 20. & Lib. 21. c. 7*

eo diximus. Nec idem cum Tripolio aliàs confudiſſet nomine, notis, ac viribus commixtis. Non mirum igitur ſi Recentiores alij minimè reſpondentes plantas depinxère, Dioſcoridis forſan tantùm notas proſequuti. Qui etſi plantæ huius reliquas tradat, foliorum verò nullam: iccirco verum Polium non mirum ſi adhuc incognitum eſse comperimus. At ſi Theophraſti notas Polij folijs attributas, reliqua plantæ ſigna, & naturam conſideraſsent, ac denique poſtremam Auicennæ deſcriptionem, & ſi Arabis, Barbariq; Scriptoris, cuius nec fidam habemus interpretationem, haud profectò aliquam ex vulgatis plantis recepiſſent, ſed in aliam ſententiam incidiſsent. Nunc autem quid de Polio ſentiamus declarabimus. Huius plantæ ſigna ex antiquorum placitis collecta hæc erunt. Quia Polium dicitur, folia cana debet habere, vt ſupra diximus ex nominis Etymo: & quia ſeneſcentis hominis canis capillis à Plinio ſimilia eſse dicuntur, crinita folia, τριχόφυλλα ſcilicet eſse debent, atque candida, vt hominis caput canum repræſentare poſſint; effigiem, atque colorem referentia. Quod autem huius plantæ folia teretia, oblonga, tenuia, carnoſa ſint; vt ex capillarium genere, vel vermiculatarum cenſeri poſſint, vt Aſparagi, Myachanthæ, Vermiculariæ, Semperuiui, Sparti, Iunci, & ſimilium, quorum folia non in latitudinem, ſed rotunditatem craſſantur, Theophraſti vtimur auctoritate, qui Polij folia inter ea, quæ carnoſa, oblonga parum, teretia, vermiculataq; folia gerunt, de
Lib.1.c.16 foliorum diuerſitate diſſerens, enumerauit his verbis: τὰ δ' οἷον σαρκόφυλλα (τοῦτο δ' ὅτι σαρκῶδες ἔχουσι τὸ φύλλον) οἷον κυπάριττος, μυρίκη, μηλέα. τῶν δὲ φρυγανικῶν, κνέωρος, στοιβή. καὶ τῶν ποωδῶν, ἀείζωον, πόλιον. τοῦτο δὲ καὶ πρὸς τοὺς σῆτας τοὺς ἐν τοῖς ἱματίοις ἀγαθόν. τὰ γὰρ αὖ τῶν τευτλίων ἢ ῥαφάνων, ἄλλον τρόπον σαρκώδη, καὶ τὰ τῶν πηγανίων καλουμένων, ἐν πλάτει γάρ, καὶ οὐκ ἐν στρογγυλότητι, τὸ σαρκῶδες καὶ τῶν θαμνωδῶν, δὲ μυρίκη σαρκῶδες τὸ φύλλον ἔχει. *Quæ verò velut pinguifolia (illud velut pulpoſũ habet foliũ) ſicut Cupreſsus, Myrica, Melea. Ex fruticũ, Cneorus, Stæbe. Herbarum verò, Semperuiuũ, Poliũ. Quod quidem & contra tineas, veſtibus interpoſitum eſt vtile. Nam Betarum, & Braſſicarum alio modo carnoſa, ac etiam Rutularum, in latitudinem quidem, non autem in rotunditatem illud carnoſum. Sed & fruticum Myrica pulpoſum folium habet.* Ex quibus clarè conſtat Polij folia, carnoſa, pinguia, vel pulpoſa
Lib.7.cap. vlt de hiſt. plant. oblonga Semperuiui a Theophraſto deſcripti, Vermiculariæ ſcilicet modo, inter herbas; inter Arbores verò Cupreſſi & Myricæ, &c. Adde vt ſemper vireat, ex eodem Theophraſto de tempore germi-

germinatus herbarum loquens,qui ait, καὶ ἀείφυλλα τῶν τοιούτων ἐστὶν ἔνια Lib. 9.
καθάπερ τὸ πόλιον, καὶ τὸ ἡλιοτρόπιον, καὶ τὸ ἀδίαντον. *Et ſemperuirentia ex* c.10.
his quædam ſunt,veluti Polium , Heliotropium , & Adiantum.
Adde protinus ex radice prodeuntia nunquam palmo altiora] ex Lib.21.
Plinio,Et frutex dodrantalis ex Dioſcoride . Cuius delineatio hæc c. 7.
eſt. Πόλιον, θαμνίον δὲ ἐστι λεπτὸν, λευκόν, σπιθαμιαῖον. καρποῦ πλῆρες, ἔχον κεφάλιον
ἐπ' ἄκρου κορυμβοειδὲς μικρὸν, ὡς πολιὰν τρίχα, βαρύοσμον μετὰ ποσῆς εὐωδίας. τὸ
δ' ἕτερον θαμνωδέστερον. οὐχ οὕτως εὔτονον τῇ ὀσμῇ καὶ ἀδρανέστερον κατὰ τὴν δύναμιν.
Polium frutex eſt paruus,albus,dodrantalis , fructu plenus ; habet capitulum in ſummo corymbi modo paruum,vt canum capillum , graue olens cum quadam ſuauitate. Alterum fruticoſius,non ita validi odoris,& viribus inefficacius. Plinius verò ſic habet, *Duo genera eius , campeſtre maius, ſylueſtre quod minus eſt, Quidam Teuthrion vocant.* Lib. 21. c. 7. *Folia canis hominis ſimilia,à radice protinus , nunquam palmo altiora.* Effigie verò Thymi regerminantia Vere , vel Autumno potius folia magnitudine & poſitu repreſentantia: tunc enim breuia & paria ſunt atque denſa,vt in Capitato verò Thymo Lib. 21. c.20.
Apuliæ frequentiſsimo ſæpius obſeruauimus . Plinius Polij vires perſequutus,ex Muſei & Heſiodi ſcriptis ſubiunxit:*Hi,& folia eius Thymo ſimilia tradunt,niſi quod molliora ſunt,& lanatiore canitie.* Præter ſupradicta adde,vt ſit amarum, acre,odoratũ,ad Abſynthij saporẽ,& odorẽ accedẽs,ita vt ex Abſynthiorũ genere putandũ ſit, quemadmodum ab Auicenna refertur , qui Polium Abſynthij ſpeciem eſſe tradit his verbis,vt in vulgata interpretatione . *Polium eſt ſpecies de Sceba,*ſed Abſynthium quòd vulgò Romanum dicitur, Lib. 2. tr. 2 c. de Po. lio
Sceba Romanum,appellari tradit,ſicuti & Marinum.Atque ita,vt idem Auicenna pro Abſynthij penuria,eius loco Polium ſubſtituat Lib. 2. tr.
ibi,*Loco eius .ſ. Abſynthij,ponitur Polium.aut Sceba armenum* &c. 2. cap de Abſynt.
Adde vt flores ſint capitati , rotundi , ſupra virgas nudas, rectas Ibidem.
thyrſi ſpecie , vt idem Auicenna refert in capite de Polio his verbis , *Et ſunt in eo thyrſi, & flores piloſi , decliues ad citrinitatem , vſque ad menſuram palmi; plenum ſemine ; Et eius caput eſt ſicut ſphæra, in quo ſunt pili albi grauis odoris cum quadam aromaticitate.* Lib. 2. tr.2.
His notis omnibus nulla magis reſpondere videtur,quàm ea quæ pro Abrotoni fœminæ ſpecie,vel Seriphij ab Herbarijs & recentioribus agnoſcitur ; qua ratione non inuenimus: nunc autem ni fallimur pro veriore Polio agnoſcenda . Hæc oritur in montanis locis ſiccis calidis,alba radice longa fibris diuiſa , ex Deſcriptio
qua numeroſi exeunt ſurculi dodrantales quibus fruticat ſemper

virens, folijs onuſti crebribus incanis, lanoſis mollibus carnoſis, teretibus, breuibus admodum, vermiculati minimi Semperuiui tenuioribus admodum, quaterno diſpoſitis ordine, ſed illis imparibus numero, (quadam cum folijs Cupreſſi illis tributa ſimilitudine, vt illam Chamæcypariſſum Plinij cenſuerint.) grauiter, ſed iucundius olentibus vulgari Abſynthio, quemadmodum & illius flores & capitula copioſo ſemine referta; vt à Pena & Lobellio illam, vel congenerem Seriphium Abſynthium eſſe ſtatuerit, infirmis noſtro iudicio rationibus. Foliola illa, ſiue lobuli vermiculati quadrantalibus pedicellis hærentia, quatuor angulos conſtituentia, nouella Thymi folia iterum Vere, aut Autumno regerminantia, & ſurculis lignoſis hærentia repreſentant; cuius folia perquam minuta tunc temporis eodem ferè modo ramulos veſtiunt cruciato, densè congeſta; adeò plantæ à nobis deſcriptæ ſimilia, vt præter canitiem, nulli plantæ verius æquiparari poſſint, tótò ſtirpium genere perquiſito, quàm Thymo capitato; quo tota Apulia in ſterilibus locis ſcatet. Et Plinius Muſæi & Heſiodi auctoritate refert, vt ſupra diximus. Atque ita ſimilia ſunt huiuſmodi folia Thymo veriori, vt ob ſimilitudinem & affinitatem cum illis, etiamnum ab Hiſpanis Caſtella vetere oriundis Thymum caninum hęc nuncupetur, & vernacula eorum lingua, *Tomillo perruno*, quemadmodum Doctiſs. & Clariſs. Carolus Cluſius in ſua hiſtoria refert, eiuſdemq; plantæ ſex deſcribit varietates. Huius Plantæ orbiculata foliorum coma, antequam flores emittat, humum operit, & orbiculatum caput atque canum repreſentare videtur lobulis illis, ſiue incanis foliolis, hominis cana referentibus, vt Plinius ait; Polijq; nomen merentibus. At non minus, vt Dioſcorides ait, capitellis paruis rotundis, incanâ hirſutie obſitis, corymbos imitantibus antequam in flores dehiſcant, tunc enim canam vndique comam habent, & πολιὰν τρίχα imitantur, quamuis verba illa non minus ad totum fruticē referri debeant, quem in initio λευκὸν appellauit vt infra dicemus. Non autem vt Quatramius ille, non percipiens ſenſum Dioſcoridis Latinè verſum, nec Græcè legens, in Matthiolum, eiuſque ſectatores inſurgens, italicè ait: *Nec animaduertunt illorum plantas non habere corymbos paruis pilis refertos canis hominis ſimiles, vt vult Dioſcorides; at candidis floribus refertas ſpicas vice capitulorum; doceant quæſo vbi ſunt corymbi pilis referti?* Sed ipſe non perpendit, vel potius non percepit, verbum illud, μικρὸν *paruum*, non ad capillum, ſed ad capitellum referri, in vulgatis Latinis commate diſtinguitur, quod

Lib.3.hiſt. rar. Plat.

In Tract. de Ther. c. de polio.

quod ipſe coniunxit ſequentibus: Vel non vidit Marcelli Virgilij Latinam interpretationem, qui ne ambiguitatem inferret, poſt verba, *Capitulum paruum*, non dixit, *velut canum capillum*, vt Græcè ad literam ſonant; verùm diſtinctius, *cano hominis capillo ſimile*. In Græco textu verbũ illud, *paruum* μικρὸν, adiectiuũ eſt verbi κεφάλιον, neutri generis: nec vllo pacto ad capillum canum referri poteſt. Poſſet quidem & melius ad fruticem ipſum *Polium* πόλιον, & ſic ad folia ipſa, quæ Plinio teſte canis hominis ſimilia eſſe debent; & Dioſcorides λευκὸν *album* appellauit fruticem ipſum, cui comparatio, ὡς πολιὰν τρίχα referri deberet, potius quàm capitello. Aliàs quidem incongrua canitiei comparatio nobis videtur, & mutila oratio: textusq́; diminutus vel deprauatus. Græcè quidem πολιὰν τρύχα dicitur fœmini ſexus. Dioſcoridis igitur Græca verba hic inſeremus, ne vt Quatramius fecit, noſtro marte illa extorquere videamur. ἔχον κεφάλιον ἐπ' ἄκρῳ κορυμβοειδὲς μικρὸν, ὡς πολιὰν τρύχα. *Habens capitellũ in sũmo corymbi figura paruũ, veluti canum capillum*, Verba hæc, *veluti canũ capillũ*, nullum habere ſenſum videntur hoc loco, niſi ad verbum illud λευκὸν, *albus*, quamuis remotum referantur; quemadmodum & ſequentia, *grauè olens cum quadam ſuauitate*: quæ ad totum fruticem pertinere videntur. Patet id ex ijs quæ ſequuntur: *Alterum fruticoſius, non ita validi odoris, & uiribus inefficacius*: Verba hæc, *non ita validi odoris, & viribus inefficacius*, iam ſatis declarant de vniuerſo frutice loqui, non de capitulo; nec comparatio, *non ita validi odoris*, reſponderet congruè ſupradictis, niſi de toto etiam ſupra verbis, *grauè olens*, &c. intellexiſſet; quibus etiam hæreant illa, ὡς πολιὰν τρύχα. relata, verbo λευκὸν, quod ibi deeſſe videtur. Æſtate verò virgellas in ſummo nudas profert longas rectas tenues thyrſi ſpecie, [at quid pro thyrſo debeat intelligi, diximus in Aliſmate.] in quorum ſummo parua capitula ſingula ſingulis virgellis inſunt rotunda velut corymbum, vt Dioſcorides requirit, ſingulari numero κεφάλιον; non plura, vt in Vulgato: foliolis ſiue ſquamulis compacta, hirſuta incana, corymbis Abſynthij æmula, verùm maiora: flores deinde hiantia oſtendunt minutos denſos, capillares, ex albo pallentes vt in Auicenna legitur, vel luteſcentes, aut ex pallido albicantes, variant quidem, & de his nihil Dioſcorides tradidit, capitula tantùm, nec floreſcentia dixit, ſatis forſan ratus expreſſiſſe pro plantæ cognitione. Singulis floſculis illis, non minus vt in Abſynthio Chamæmelo, & Carduis ſingula ſemina ſubſunt Autumno parua, copioſa, amara, odorata, vt tota

Tempus

G 2 planta;

planta; Abſynthio gratiorem, &ſi parum grauem, odorem reddit. Hyeme folia non pereunt, quapropter ex ſemper frondentibus eſſe conſtat; Infeſtantur verò à vermiculis quibuſdam nigris, vel potius
Lib. 2. c. 9. pediculis humentibus locis ſata, vel Autumno, quod vitiũ à Theophraſto etiam recenſetur. Eſt & altera ſpecies maior fruticoſior, maioribus folijs luteo vmbone in capitibus apparente cum dehiſcunt, quam vulgò, Herba di ſanta Maria noſtrates appellãt, magis nota; Eſt & altera, non ita incana, minutioribus folijs, flore ex pallido candicante, omnes ab Herbarijs pro fœmina Abrotono vſurpatæ. Huius etiam ſpecies ſex à Ioanne Mutono cultæ, atque ab ipſo Lobellio & Pena obſeruatæ traduntur; quorum folia aliquando degenerare obſeruaſſe, atque latiora, longioraq; fieri linariæ aut Paſſerinæ dictæ folijs ſimilia; Sed horum aliquæ canitiem cultu relinquere, atque viridiorem colorem induere ob humoris copiam & locum referunt, & vidimus, in tertia. Harum maior non ita validi odoris ſed fruticoſior, & amarior, vt Dioſcorides refert. *Fruticoſius alterum genus, non ita validi odoris, atque viribus inefficacius.* Auicenna verò ait, *Maius eſt debilius, quod etiam eſt amarum, & in ipſo eſt acuitas quædam. Et montanum eſt minus. & calidius; & eſt calidum, in tertio, ſiccum in ſecundo. Maius calidum & ſiccum in ſecundo.* Galenus verò tamquam de vno genere Polij loquens, ait, *Polium guſtu amarum, & moderatè acre, ex tertio ordine ſiccantium, & ſecundo completo calefacientium.* Ob amarorem itaq; veſtibus interponitur contra tineas vt diximus ex Theophraſto, nõ ſecus de Abſynthio refert Dioſcorides & vulgaris eſt vſus; quod etiam Plinius ſicuti de Saliunca refert fieri de Polio etiam. Recen-
Lib. 21. c. 7. tiores verò muliercularum experimento huius ſemine quotidie vtuntur ad lumbricos necandos, ſeminis Sancti dicti vice. Atque hac de cauſa Lobellius confirmare videtur non ſine ratione Abrotonum fœminam putari, candidiorem lanatioremq; Seriphium verum putat. Nos autem ijſdem viribus & eorum experimento edocti, certioreq; inſuper delineatione relata ex antiquorum placitis, illiq; magis reſpondente propoſita planta, ni fallimur, illius atque reliquorum de Abrotono & congenere Seriphio planta firmioribus rationibus opinionem refellere nitemur. Marini quidem Abſynthij ſiue Seriphij effigiem non aliam, quàm ipſius vulgaris terreſtris eſſe debere primùm è nomine conſtat, atque ab illo natali tantùm loco variare, ex quo nomen habuit ad differentiam terreſtris. Altera verò ratio ſit, nam illud Dioſcorides &ſi terreſtri

Abſyn-

Abſynthio non fecerit ſimile cum eſſet; vt certiorem atque propriorem plantæ habitum atque effigiem exprimeret, qua præter natalem locum differebat, ob illorum tenuiorem diuiſuram, Abrotono paruo ſimile fecit; & in capite de Abrotonis, fœminę Abrotoni folia Seriphio comparauit, tenui ſciſſura Seriphij, ibi λεπτοσχιδῆ ὥσπερ σερίφιον. quamuis Abrotonon fœmina arboreſcere referatur ab eodem Dioſcoride; & Abrotonon mas ſarmentoſum & paruo ſemine Abſynthij. At quia paruum Abrotonum non expreſſit de quo genere, & aliqui putent de mare eſſe intelligendum, nos quidem vtrique ſimile facimus tam adhuc paruis quàm ſemine prægnantibus, quamuis Abrotono vulgari quod pro mare accipitur admodum ſint reſpondentia: antequam in flores abeat tunc latiore diuiſura conſpiciuntur, & marino Abſynthio vulgari ſimilia; ſed & floreſcentes vtraque plantæ etiam ſimiles tenuiore foliorum ſciſſura videntur, nam & Abſynthij folia circa flores admodum etiam tenui ſciſſura euadunt lignoſiore caule. Nec aliam foliorum effigiem in fœmina eſſe à mare Abrotono diuerſam cenſemus, cum ab Antiquioribus hoc minimè deſcribatur, ſed magnitudine tantùm forſan diſtare quod loci varietate poſſet euenire, & cultu; vt in Vulgari mare Abrotono obſeruauimus; cuius ſpecies eſt humilis tenuiſq; ſarmēti, bipedalis ad ſummum, vt Æqui colorum montibus, vbi copioſè ſponte fruticat. Eandem cultam in hortis Campoclari vidimus hominis ferè proceritatem adæquantem, craſſo rectoq; caule fruticoſiore. Hanc autem ſententiam adiuuare videtur, nulla viriū diuerſitas ab Antiquis memorata; quod mirum nobis videtur, cum alterum Campeſtre, alterum verò montanum etiam à Plinio ſicuti Polium, tradatur; Et ſi illius argumentò vti volumus, noſtram ſententiam profectò probatam eſſe dicemus. Ille quidem ſic de Abrotono inquit. *Abrotonon duorum traditur generum, Campeſtre ac montanum. Hoc fœminam, illud marem intelligi volumus.* Sed montanum Abrotonum Plinio fœmina appellatur, & montanum Abrotonum illud eſt quod vulgò pro mare accipitur, Dioſcorides verò Seriphium ſimile folijs Abrotono fœminæ tradidit, ergò ſi montanum Abrotonum, eſſet Abrotonum fœmina Dioſcoridis, quod nos Equicolis paruum, & cultum prægrādè vidimus vt ſupra retulimus, & Seriphium folijs eſt ſimile Abrotono fœminæ, proculdubio concludetur Abſynthium marinum ſiue Seriphium, non aliud eſſe, quàm quod vulgò pro Abſynthio accipitur, & vtuntur; multiſciſſo incauo folio, lignoſo caudice in montibus & ſcopulis maritimis *Lib. 21. cap. 21.*

Nea-

Polium Theophraſti et Dioſc.
Abrtonum mas incan.

Neapoli frequentiſſimum, & afflatis locis vt Romæ ruinis omnibus innaſcens, atque in ſterilibus Apuliæ locis, vt ad ſæpes vtantur cum Halymo & Rhamno hortorum marginibus Cirinolæ. Abrotoni ſpeciem aliam viribus parem, fruticoſiorem, minorem, magis incanam, tenuioribus admodum folijs odore acribus & ſapore, eadem foliorum diuiſura cultam vidimus in horto Collegij Romani Ieſuitarum, cuius natalem locum ignorantes, non poſſumus an mari, vel fœminæ Abrotono reddere; maritimam propter incanum colorem maiorem, eſſe putamus, ac propter breuitatem mari accedere cenſemus: de Fœmina Abrotono quid nunc ſtatuamus nihil certi afferere poſſumus, ſi non eſt vulgatum mas abrotonum montanum noſtras, niſi Siculam ſpecie videamus: quamuis inefficacem illam maritimam maximam ſpeciem ad Artemiſiæ leptophyllæ hiſtoriam accedentem ſupponant aliqui, folijs etiam ſupradictis maioribus duplò. Quare Penæ & Lobellij Seriphium putatum diſſimile folijs erit à vero Abrotono, cum Abrotonum ſeriphij folijs eſſe, à Dioſcoride clarè tradatur. Addemus Galeni teſtimonium, qui ait: *Seriphium ſimile eſt Abſynthio, & ſpecie, & ſapore*: Sed quæ ſimilitudo foliorum vermicularium cum Abſynthio? proſequitur etiam & ait, *Differt tamen guſtu quidem, quod non ſimiliter vt illud adſtringit, & magis calefacit, atque cum ſalſedine quadam amarum eſt*. Sed ex Plinio clarius apparet, qui de Abſynthij terreſtris generibus ſupra locutus, ſubiungit; marinum Abſynthium ſiue ſeriphium deſcribens, *anguſtius priore, minusq́; amarum* His igitur Penæ Lobellijq́; Seriphium putatum, atque vulgò putatum & receptum Abrotonum fœminam longius à veritate abeſſe conſtat: & verius Polium repræſentare facie viribusque: Similes quodammodo vires habere cernuntur, Abſynthium, Seriphium, Polium, & Abrotonum, niſi calidius eſſet Abrotonum, & quod notat Theophraſtus, & ab alijs differt, acri admodum odore præter ſaporem, qua etiam ratione, nec vulgare Abrotonum fœmina, poterat Abrotonum cenſeri. Polij vires ex Dioſcoride ſunt, *Decoctum ipſorum potum commorſis à beſtijs venenatis auxiliari poteſt. Hydropicis, & morbo regio. Splenicis autem cum aceto. Inducit & capitis dolorem, & ſtomacho incommodum eſt. Ducit quoque aluum & menſes. Quin & ſubſtratum, & ſuffitum venenatas beſtias fugat. Idem impoſitum vulnera glutinat*. Galenus verò. *Polium guſtu amarum, & moderatè acre eſſe dicit, vt ſit ex tertio ordine ſiccantium, & ex ſecundo calefacientium completo*. Plinius verò præter ea quæ de Muſeo & Heſio-

Lib. 21. c. 20.

Lib. 27. c. 7.

do

do retulit, *Polio Muſeus & Heſiodus perungi iubent dignationis gratia: gloriaeq; auidos polium tractare: colere: Polium contra ſerpentes ſubſternitur, vel portatur. Medici in vino decoquunt recens vel aridum illinuntq́, vel ſplenicis propinant ex aceto. Morbo regio in vino. Et hydropicis incipientibus in vino decoctum. Vulneribus quoque ſic illiniunt. Secundas mulierum partusq: emortuos repellit. Item doloris corporis Veſicas inanit. Epiphoris illinitur. Nec magis alia herba conuenit medicamento, quod Alexipharmacon vocant. Stomacho tamen inutile eſſe: Caputq́, eo impleri & abortum fieri poto. aliqui negant. Ad religionem addunt: vbi inuentum ſit: prot inus ad alligandum contra oculorum ſuffuſiones, cauendumq; ne terram attingat.* Huius drachmas quatuor quinta ſimpliciũ partitio Thæriacæ immiſcere demonſtrat, ſicuti in Mithridatio tertia ſeptem addere cernitur. Ex his denique aliorum plantas pro Polio vſurpatas minimè reſpondere nec facie, aut viribus cuique cognitum erit: Sicuti toto cælo abeſſe videntur propoſitæ ab illo, qui de plantis ac Theriaca ſuo nomine euangelizare putat; (qui Doctiſſimum Matthiolum indoctum appellare auſus eſt, cum nec ipſe poſt illum Grammaticos ferre dignus videatur, non dicimus Dioſcoridem, (Nonnè Matthiolum hoc loco erraſſe, vt & quilibet poteſt, (& nos etiam hic forſan) dicere ſatis erat? Cuiuſque doctiſſimi etiã, cum homo ſit, facilis eſt lapſus; non ideo non doctiſſimus.) illius Polia reprobans, multò inefficaces, atque diuerſas plantas ipſe proponens, atque tàm diligenter in quibus naſcerentur loca deſcribens, ac ſi Pharmacopæi ſtatim omnes pro illis legendis equum ſternere properarent. In quibus reijciendis non eſt amplius commorandum. ſatis enim ex ſupradictis reſponſum videtur. Sed alia demonſtrabimus grauiora. Matthioli igitur putatum primum Polium ille pro tertia Origani Dioſcoridis ſpecie ſupponit: nigrum pro albo proximo, vt ſæpè iterat, ſuo fratri conſcientiæ reatu offerens. Neque animaduertit veriores notas non perpendiſſe, quibus poterat verum Origanum ſtatuere. Et primò non conſiderauit Agerati ſimilitudinem à Dioſcoride traditam cum Origano, non eſſe foliorum, ſed totius plantæ habitus: caulis nempe tenuis, foliorum rariorum, non autem figuræ illorum: & vmbellæ præſertim denſioris effigiei, quemadmodum & Plinius refert. Qui maximè ſimilem Origano eſſe ait, differrè verò colore aureo florum, diutius colorẽ ſeruantium, ex quo nomen accepit. Atque Origanum tertium facit, & ſylueſtrem putat Dioſcoridis, cur non potius Onitidem?

Nec

Nec animaduertit ſuam opinionem à Dioſcoride non comprobari, Origani textum ſimul conferendo: in quo apertè dicitur, Syluestre Origanum non Agerati, ſed Origani folia habere. Ergo verum eſt, vt diximus, non in folijs, vel foliorum inciſuris, vt ille putauit, ſed in toto Plantæ habitu eſſe ſimilitudinem, ac in corymboſa præſertim vmbella. Sed quam ſimilitudinem oſtendat florum quibus comparentur illi Dictamni cretici, vt idem refert de Dictamno loquens? Vulgaris agrioriganí flores & capita ſimillima illis Dictamni conſpiciuntur. Hęc pro tertia Origani ſpeciei Quatramij reiectione ſufficiant. De viribus enim prolixum eſſet dicere quare de illis hactenus. At quia de Origano locuti ſumus, alias etiam eiuſdem Quatramij Origani putatas ſpecies, & pro verioribus propoſitas occaſionem nacti, vt vtiliores quàm ille proximo noſtro ſimus, hoc loco reijciendas eſſe cenſemus. Atque pro omnibus Origani illius ſpeciebus commune contrariumq; ſit hoc axioma, ex quo vires pendent. Plinius cui magis credendum hoc loco putamus de hortenſibus & condimentarijs loquens ait, à Græcis appellari, *Thymbram verò quæ ſit Cunila. Hæc apud nos habet vocabulum & aliud, Satureia dicta in condimentario genere. Seritur menſe Februario Origano æmula. Nuſquam vtrunque additur, quippe ſimilis effectus*. Sed & verſus: Lib. 19. c. 8

Et Satureia thymi referens thymbræq; ſaporem.

Et Dioſcorides Thymbram Thymi vires habere aſſerit. Ergo ex his Origani ſapor, & vires Thymo, Satureiæ & Thymbræ pares eſſe debent. Galenus verò ſyluestri Origano efficaciorem vim tribuit. Polium igitur Matthioli quod primo loco ſtatuit, non poteſt neque folijs, neque viribus tertio & Syluestri Dioſcoridis Origano reſpondere, vt ex odore & ſapore colligi poteſt, guſtata planta, quæ amara eſt admodum guſtu, odore medicato, cibo inepta, immo inguſtabilis & abhorrenda. Quoad verò alias Origani ſpecies, notanda videntur: Dioſcoridem minus Centaurium Hyperico, aut Origano ſimilem herbam feciſſe: quorum folia Rutæ, vel Serpilli ſunt Dioſcoridis iudicio. Sed Plinius minoris Centaurij folia anguſtiora facit, & longiora Origani folijs, quod non eget declaratione, vel extorſione: Ergo Origanum habet folium rotundius & latius Centaurio minore. Et ex Dioſcoride dicere poſſumus, Origanum ſimile eſſe Agerato, Hyperico, Centaurio minori effigie, atque folia non diſſimilia habere Hyſſopo, vel ſimilia Serpyllo hortẽſi: ſed Serpyllum hortenſe, vel in montium Syluis natum, quem noſcimus Lib. 25. c. 6.

omnes, folijs eſt in ſuo vigore rotundis circinnatis. Vel Tragorigani, quod eſt Origano, vel ſylueſtri Serpyllo ſimile, cuius folia ex locorum bonitate latiora ſunt Origano, & Serpyllo ſylueſtri, cui erat ſimilis, vt Dioſcorides apertè notat. Sed Quatramius Serpyllum hoc ſylueſtre putans Zygin eſſe Serpyllum dictum, non ſylueſtre ſpontaneum quod colitur, Rutæ folia illi tribuit, ſed dato quod ſit, Rutæ folia Dioſcorides ſimilia quandoque facit Polygono mari, cuius folia maiora & latiora ſunt etiam; aliquando Nepetæ tenuifoliæ, ſed Nepeta tenuifolia, non eſt anguſtifolia cum ſimilis ſit Sampſuco, cuius folia circinnata eſſe Dioſcorides tradit. Rutæ autem folia quandoque latiora etiam anni temperie ſunt, ſuâ naturâ, & eſt etiam vulgaris latifolia, nec ita ſunt anguſta vt Quatramius habere vult ſecundum ſuum Origanum. Quare Origani folia, quorum forma & magnitudo à Dioſcoride tacetur, non ita ſunt anguſta & parua vt Thymi anguſtifolij & Sylueſtris Serpilli Zygis putati à Quatramio, ſed maiora, rotundiora, vt ſaltim Vulgari Serpyllo, quem noſcimus omnes in collibus ſpontaneum, æquiparentur: & ſunt rotunda vt Dioſcorides cenſet in capite de Serpyllo. Sed ex Plinio maiora, atque rotundiora erunt, vt diximus, minore Centaurio: cuius verba nec declaratione aut extorſione indigent, ſed clara atque aperta ſunt, vt nulla remanere poſſit

Lib. 21. c. 6. dubitationis ſcrupulus ait enim: *Eſt alterũ Centaurium cognomine lepton, minutis folijs, quod aliqui Libadium vocant, quoniam ſecundum fontes naſcitur, Origano ſimile, anguſtioribus, & longioribus folijs, anguloſo caule, palmum alto fruticanti, flore Lychnidis, radice tenui, & ſuperuacua, ſucco efficax. Hoc Centaurium noſtri*

Lib. 19. c. 17. *fel terræ vocant, propter amaritudinem ſummam.* Plantam hanc omnes quidẽ cognoſcunt, & Quatramius etiã; quapropter illi ſimile Origanum toto habitu eſſe debet, latioribus verò folijs atque breuioribus. & de Onitide, *Alterum exilioribus mollibusq́; Sampſuco non diſſimile, quod aliqui Praſion vocare malunt.* Quas notas proculdubio nulli Origano à Quatramio propoſito conuenire quiſque ac idem iudicabit. Habitu verò & vmbella Hyperico & Centaurio minori ſimilis erit prima Origani ſpecies: Onitis & Sylueſtre Origanum Agerati verò vmbellã habebunt coniectura, quia Dioſcorides illius ſemen corymbis confertis ſimile deſcribit, vt in Agerati vmbella conſpicitur. Sylueſtre verò Anethi modo vmbellam habere dixit. Quibus nec facie, nec habitu, nec viribus aliquo modo reſpõdere Origanis Dioſcoridis plantas illas à Qua-

tramio propoſitas, anguſtifolias, & tenues, quiſque non imperitus iudicabit. De Hyſſopo illius ſpicato etiam quia locus videtur, adde toto cœlo differre à Dioſcoridis notis. Dioſcoridis enim Origanum folium habet Hyſſopo ſimile, vmbellam verò non rotundã, ſed veluti diuiſam, Et de Chryſocome loquens, ait, *Comam habens corymboſam Hyſſopo ſimilem*, Et de Oniti, *Onitis Origanum candidius eſt folijs, Hyſſopo magis ſimilis, & ſemen habet velut coniunctos corymbos*. Ex quibus Hyſſopum habere debet folia Origani vtriuſque, vmbellam verò non diuiſam, vt Origanum primum, Hypericum, & Centaurium minus, ſed coniunctam vt Onitis & Ageratum corymborum modo, vt etiam coma Chryſocomæ; cui eſt ſimilis Hyſſopi coma ex Dioſcoride. At foliorum candor Hyſſopi, cui Onitis candidiora folia cæteris Origanis aſſimilat Dioſcorides, quomodo tacetur, perijtne? Hæ notæ cum ab Hyſſopo Quatramij ſpicato abſint, minus illi adhærendum erit. Atque hæc illi perpendendæ erant. Potius igitur vulgatas Origani plantas recipiendas cenſemus, atque aliorum Hyſſopum, donec melior de his ſententia proferatur. His igitur cognitis, ſatis liquet vetum Polium huc uſque omnibus incognitum fuiſſe, reijciendas etiam eſſe plantas ab alijs receptas tanquam facie viribusq; omnino ab hiſtoria alienas, quarum repetito omittitur breuitatis cauſa.

Hyſſopum Dioſcoridis & Antiquorum. Cap. XIV.

SED nunc videamus quænã ab Antiquioribus notæ Hyſſopo ſint adſcriptæ, vt noſtram de Hyſſopo aduerſus Quatramij poſtremi recenſoris, & reliquorũ ſententiam proferamus; veriorem q; plantã quoad fieri poterit nunc ſtatuamus. Hyſſopum Græcè ὕσσωπος dictũ videtur, quaſi ὑσώπιον pro χέεσθαι ἐπὶ τὴν ὦπα, quia ſuper vultus effundatur; ἀπὸ τοῦ ὕω, ὕειν, quod eſt *perfundo* & ὤψ, ὠπός, *aſpectus, vultus, facies*. Nam & antiquitus ad expiationem peccatorum vſos fuiſſe Hyſſopi aſperſione, teſtari videtur illud Numeri cap. 19. nu. 17. &c. annuere illud Dauidis carmen, Aſperges me domine Hyſſopo, &c. quamuis pro Domini noſtri paſſione eiusq; ſanguinis effuſione, ibi accipiatur Hyſſopum; quod declarare videtur D. Paulus Apoſt. ad Hebræos, c. 4. & infra dicemus. Atque hac deriuatione Hyſopum dictum, per ſimplicem, s, ſcribi deberet *Hyſopum*, ſicut in quibuſdam Plinij codicibus impreſſis legitur antiquioribus. Illius medicus vſus, & notio apud Antiquos adeò vulgaris erat, vt tanquam

Nomen etymon.

vulgatiſſimæ plantæ: ſilentio illius effigies habituſque ſint prætermiſſi. Nos autem pro viribus, quoad poterimus, varijs locis diſiunctas notas colligemus, vt ex illis magis reſpondentem, donec Cilicium viderimus, proponamus. Et quidem ex Dioſcoride, quem magis ſequimur, videtur quod Hyſſopi folia debeant referre quodammodo folia Origani Heracleotici; idem enim Dioſcorides de Heracleotico Origano agens, ait; φύλλα ἔχει ὅμοια ὑσσώπῳ, colore verò
Lib. 3. candicantia, atque magis quàm Onitis; nam de Oniti idē Dioſcor. ait; *folia habet candidiora, magiſq; ſimilia Hyſſopo.* Coma quidem, quam Hyſſopum habere debet, ex eodem Dioſcor. colligitur, quod ſit effigie rotunda in vmbellam conferta; idem enim Dioſcorides, poſita ſimilitudine foliorum Heracleotici referentium Hyſſopi folia; & ſic maiore propoſita; excipiendo ea, quæ diſſimilitudinem inferebant inter Origani vmbellæ effigiem, & Hyſſopum; ne ex maiore ſequeretur minor propoſitio, & ſimilitudo tacitè illata, ſubdit; *Vmbellam verò non rotundam rotæ effigie,* vt Hyſſopum habet, intelligendo ex conſequentia: *ſed in plures partes diuiſam.* Et hoc magis, quia ſecunda Origani ſpecies, quæ ſimilior eſt Hyſſopo, ſemen habet veluti denſos corymbos: & congener tertia ſpecies ſylueſtrior ſemen proferdi in Vmbellam: atque ita conſimili ferè modo vmbellatam comam omnes habere videntur. Quòdque ſit verius, atque ex neceſſaria conſequentia debeat præſupponi: Origani ſpecies omnes comam in vmbellam, vel denſos corymbos, aut
Lib. 4. diuiſos parum habere probatur. Idem enim Dioſcorides de Agerato loquens ait; Ageratum plantam eſſe denſam ſimplicem atque breuem, admodum ſimilem Origano; hoc loco tanquam genus Origanum intelligens. At Ageratum quod noſcimus omnes, & pro vero habetur, nullam habet in folijs, neque poſitu nec effigie aliquam ſimilitudinem cum aliqua planta ex Origanis verioribus, atque receptis; Origani partes ſingulæ ſi conferantur ſingillatim. At figura ſua habitu toto conſpecto, quodammodo reſpondere videntur, vt cenſuit Dioſcorides: Quia tenui cauliculo, raris folijs, denſis corymbis vmbellam effigiantibus primo aſpectu reſpondere videtur: & tamen ex Origanis nulla ſpecies tam denſam habere conſpicitur comam. Quod autem vmbellæ ſimilem comam Origanum
Lib. 3. generis nomine accipiendo habere videatur, atque Dioſcoridem Origano tanquam generi tribuiſſe, ex Polycnemonis capite apertè colligitur, vbi Dioſcorides data foliorum ſimilitudine Polycnemonis cum Origano; quamuis geniculatum caulem Pulegio ſimilem

H habere

habere tradidiſſet, ne quis adhuc Origano coma ſimilem putaret, addidit; vmbellam non habere, ſed illius vice in ſummo paruos corymbos. Quare hunc Dioſcoridis loquendi modum non differre à communi noſtrate, cùm ſimilitudo in reliquis præſumi poteſt, quæ non adſit, verùm excipi debeat. Hoc autem confirmari videtur ex eodem Dioſcoride, qui comam Hyſſopi confertam corymbis præſupponit apertiſſimè, dum Chryſocomæ comam corymbis præditam, Hyſſopo ſimilem fecit, de ea loquens, *comam habet corymbaceam ſimilem Hyſiopo*. Quòd verò vt Onitis ſit denſior, vel in vmbellam laxior, vt ſylueſtris Origani, aut in rotam vt præſupponitur ex Origano Heracleotico, parum refert: clarè liquet profectò ex Dioſcoride, vt iam retulimus, Hyſſopi comã, & Chryſocomæ æquiparari corymboſa effigie. Nunc autem corymboſam aliam plãtam notiorem oſtendemus, vt corymborum notior ſit intelligentia atque cognitio. Et ne Chryſocomæ quis in dubium vertat, eiuſdem Dioſcoridis Onitis comam denſis corymbis refertam in medio adducimus, quam Doctiores iam nouerunt, atque delinearunt. Qui verò minimè viderint, corymbos illos Agriorigano ſimiles cenſeat denſiore quidem compage, at non ita frequentes. Sed vt vno verbo loquamur, corymbos hoc loco intelligi, capitula illa dicimus globulis oblongis ſimilia, denſis foliolis atque vtriculis compoſita, in quibus flores, vt in Thymi coma obſeruatur, capitati epitheto vulgò inſigniti: vel capitulis Pſyllij ſimiles, ſi cui Thymi capitula ſint adhuc incognita. Sed & Thymi capitula ſimilia ſunt illis Stœchadis, quamuis huius maiora, atque oblongiora conſpiciantur: De Stœchade verba faciens Dioſcorides, comam illius Thymi ſimilem eſſe retulit, ac vt poſtmodum differentiam inter Thymum & Stœchadem notaret, cùm ſimiles eſſent coma capitulis referta, ſubiunxit folia huic eſſe longiora, & amariuſcula: videturque eundem loquendi modum de Origano Heracleotico loquens ſeruare voluiſſe, vt etiam in Polycnemone veluti regula quadam, vt ſupra notauimus: data quidem in folijs ſimilitudine cum Hyſſopo, vmbellæ diſſimilitudinem, è conuerſo notauit. Quid autem hoc loco cæteri ſtrepant, & congeſſerint, comæ interpretationem extorquendo, relictis alijs, hac tantùm reſponſione, congeſta omnia ab ipſis, vt aiũt ſublimi iudicio perpenſa, quàm facillimè corruent, obtusâ hac noſtra mente prolata. Dioſcorides ita Chryſocomæ ſpeciem delineauit, *Comam habet corymbaceam Hyſiopo ſimilem*. Sed quàm clarius poterat exprimere, Chryſocomæ comam eſſe corym- Lib. 4.

bis refertam, atque idcirco Hyſſopi comę ſimilis? Verùm Grammaticè illis loquamur. Adiectiuum verbum, *corymbaceam*, eſt qualitas ſubſtantiui verbi, *comæ*; quæ ſimilitudo refertur ad comam Hyſſopi. Quomodo igitur ſimilitudo cenſeri poteſt de ſubſtantiui effigie, & non ſimul de adiectiuo illam declarante? Sed hîc hactenus. Adducimus inſuper eiuſdem Dioſcoridis in deſcribenda plantarum coma, loquendi ſtylum, ac auctoritatem; quæ in plantis, nihil aliud pro coma intelligitur, quàm iam adultæ plantæ cacumen. Sic enim de Peucedano ait: *Peucedanum caulem habet tenuem, debilem Fœniculo*
Lib. 3. *ſimilem: Comam verò ſtatim propè humum folioſam, atque denſam, atque florem luteum.* Nonne ineruditus quilibet, caulem vndique ramoſum, folioſum atque floridum intellexiſſe comam dicet? At dilucidius, Atractylidis delineatione perfecta, foliorum ſcilicet, caulis, capitulorum, floris, atque radicis, addidit: *Comam ſemen, &*
Ibid. *folia etiam in vino pota* &c. Quid hoc loco aliud intellexit pro coma, niſi floridam plantam? tunc enim comam habent plantæ, cum capita protulerint; non enim coma ſine capite cenſetur ineſſe; quã plantas habere dicimus, cum ita cacumine caulis & alarum excreuerint, vt ſupercreſcere nequeant: idque floreſcentibus euenit. Hoc patet apertius ex eiuſdem Dioſcoridis capite de Pſyllio, quo loci,
Lib. 4. tradita iam adultæ plantæ delineatione, ait: *Coma ex medio caule incipit, & in ſummo bina, aut terna capita, in quibus ſemen.* Et qui Pſyllium obſeruarit, è medio caule alas proferre viderit quoquo verſu, in quibus capitula pauca inſunt. tunc enim comam habere dicitur. Sed haud dilucidius poteſt: in Capite de Elychryſo, ibi, *Comam habet rotundam aureo colore in vmbellam confertam, velut aridis corymbis dependentibus.* Hyſſopum igitur vulgare Officinarum, quod & alij ante Quatramium probarunt, nullas ex ſupranumeratis notis habere perſpicitur, illud tamen verum eſſe contendunt. Comam quidem corymbis refertam non habet, non enim corymboſa deſcribitur aliqua planta, niſi quodammodo in orbis dimidium globum rotundam corymborum ſitu, vel plana efficiatur coma, quæ parum ab vmbellatis differre videtur plantis. At Hyſſopi ſupradicti vulgaris coma, non corymbis rotundatur, ſed in tenues, longasq́; virgas protenditur, in quibus ex interuallo verticillati ferè ſunt flores, vno verſu diſpoſiti, Calamenthi modo, quos in ſpicam digeſtos eſſe non negat Matthiolus; atque ideo ſimilem eſſe Stoechadi, quam Dioſcorides ſtatim in ſequenti capite, ea de cauſa deſcripſiſſe autumat. Nos quidem contrariâ ſententiâ, cẽſeri poſſe

conce-

concedimus, Dioſcoridem ob ſimilitudinem capitulorum, Stœchadis hiſtoriam poſt Hyſsopi delineationem ſubiunxiſse: nam Hyſsopum, & Stœchas capitula in ſummo habent, ſimilia, quamuis illa Stœchadis maiora ſint, atque minus denſa; Hyſsopi verò rotundiora, & plura ſimul eadem virgella, atque, tàm Hyſsopi quàm Stœchadis ſimilia illis Thymi, cui Stœchadis etiam còma æquiparatur à Dioſcoride: ſapore amaro quoque, ac etiam viribus ad eadem ferè valentibus: Non quia longis virgis flores Calamenthi modo hætentes vt Vulgare habet. Sed proh? Vt contemplantium oculos delineatam plantam contuentes deciperent, affabrè ſculpere illius ſpuriam effigiem dẽſiſſimis vriculis in ſpicam breuem diſpoſitis haud ſunt veriti. Scimus in his Pictoris artem nunquam eſse in culpa: non ignoramus quidem alios candidiores Tranſalpinos veriorem effigiem propoſuiſse, in qua longis virgis flores ex geniculis per interualla diſpoſitos, parum quàm in Calamento denſiores conſpiciuntur. Addendum etiam cenſemus, tali vulgato Hyſsopo deeſse comæ ſimilitudinem, quam habere debet cum Stœchade, vt Plinius refert: cuius & Dioſcoridis auctoritate videtur Thymi, Stœchadis, atque Hyſsopi coma æquiparari capitulis. Nec minus etiam refellendum vulgare Hyſsopũ, quia corymboſa careat coma, nec Chryſocomæ ſimilibus corymbis referta; non ſimilibus Oniti, cui Plinius integram plantam aſſimilat, illius enim notas deſcribens, ait; *Onitin, vel Praſion non diſſimile Hyſsopo*. Quapropter non ſolum candore foliorum, vt ex Dioſcoridis textu apertè liquet, ſed toto plantæ habitu ſimilitudinem ineſse cenſendum ex Plinio; non minus quàm de Agerati effigie, & habitu ſimili cum Origano generis loco, vt ſupra retulimus. Nec omittenda baccarum nota ſæpius à Plinio in remedijs repetita, quam deeſse fatentur alij. Verùm enim vero mirari ſatis licet, tàm claram, præcipuamq; notam candoris foliorum Hyſsopi, quæ nullo retorqueri poteſt argumẽto, qua Onitis folia ſuperare canitie videtur; ex Onitis hiſtoria à Dioſcoride tradita, neminem horum, nec Quatramium nouiſſimum obſeruaſse, vel potius tacuiſse; ne primo intuitu plantæ, ignorãs quiſque obijceret, foliorum virorem admirãs, aiensq; vbi candor Oniti maior? nec reſponſionis remaneret locus. Hac equidem cenſemus verſutia omnes adhuc deceptos eſse. His igitur nihil eſt, quod Hyſsopum iam vulgatum, Dioſcoridis vel Plinij, & antiquorum cenſeri queat, nulla ex ſupradictis remanente nota, collatione iam facta. Sed nec viribus efficax, non enim inter Condimentarias, & hortenſes herbas

Lib. 27. *c.* 12.

Lib. 20. *c.* 17.

Lib. 26. *c.* 11 & 14.

bas

bas Hyſsopum Antiquis numerabatur,vt Thymbra, Cunila , Ori-
ganum & ſimiles,quibus ſapor erat quidem acris,ſed guſtu ſuauis,
vt & vulgati Hyſsopi videtur;inter quas miſceremus,potius quàm
inter medicatas,ingratas vt Stœchas,Hyſsopum,& ſimiles,quas in
condimentis non reperimus recenſitas , ob ingratitudinem guſtus.
Ob ingratum quidem amarum ſaporem alij plantam illam vulgò
Gratiola dictam, Hyſsopum verius vulgato eſse cenſuerunt:ſed an
ratione patet,reliquis notis deficientibus. Quæ tandem,Quatra-
mius dicet,erit planta hæc abs te pro Hyſsopo proponenda tot no-
tis reſpondens,viribusq́;efficacioribus?En dicimus,paulò ante abs
te propoſitã , in manibus habes:adeo ſimilem effigie Origano, vt
abs te Origanum vulgato verius , atque Dioſcoridis genuinum ſit
putatum; quia folijs,vmbella, & reliquo habitu Agerato ſimile vi-
deatur,cui Ageratum Dioſcorides ſimile fecit. Nos quidem ſimi-
liorem hanc eſse plantam Origano cuilibet , quàm Ageratum
Origano.Huic enim ſurculorum geniculis folia hęrent bina ex op-
poſito,vt in Origanis candidiora,anguſtaq́; coma corymbis ita re-
ferta vt cuilibet Origani comæ ſimilem eſſe cenſeri poſſit;quamuis
Heracleotico denſior videatur , nec minus Chryſocomæ ſimilis.
Hæc autem omnia in Agerato non ita reſpondere videtur. Foliorũ
effigies,alternus eorum poſitus in caule,denſitas etiam,planitiesq́;
corymborum exilium ipſius comæ , magis differre quiſque colla-
tione vtriuſque plantæ cognoſcet. Sed & foliorum candor huius
plantæ Oniti maior , qua Polium ab omnibus hucuſque putabatur,
additis ſupradictis notis magis reſpondentem eſse confirmat.Quid
quæris,baccas in hac planta? Plinium ecce adducimus baccas de-
clarantem,qui Mori fructus ex acinis multis compoſitos inter bac-
cas enumerat.*Magna*,inquit,*& baccis differentia;alia namq; ſunt*
Lib. 15. *Oliuis , Lauris ; & alio modo Loto , Cornis : alia Myrtis, Lentiſco:*
c. 24. *Aquifoliæ enim ac Spinæ ſine ſucco. Medioq; etiamnum genere inter*
baccas,acinosq́; Ceraſis.Pomum ijs primò candidum : & ferè omni-
bus baccis,mox alijs vireſcit,vt Oliuis,Lauris:Rubet verò Moris ;
Ceraſis,Cornis deinde nigreſcit Moris,Ceraſis,Oliuis. Sed Origa-
ni,Thymi,Stœchadis Hyſſopi & ſimilium capitula,ſiue corymbi ex
pluribus foliolis,& florum vtriculis compactis conglobantur. Sed
Lib. 25. clarius noſtro propoſito idem Plinius de Pſyllio loquens , illius ſe-
c. 11. men in baccis contineri ait,capitula Pſyllij intelligens; quæ antea
ſimilia magnitudine Fabæ granis in cacuminibus fecit; his verbis:
Semine autem pulici,unde nomen , hoc in baccis:ipſa herba in vineis

inue-

inuenitur. Et Pſyllij capitula non niſi breuitate ab illis Origani diſtant Thymo proximiora: at Hyſſopo noſtro ſimiliora rotunditate. Sed & baccas etiam Cirinolæ proferre obſeruauimus, vbi frequentiſſimum vbique viarum, & ſterilium agrorum ob ſaxoſam humi cutem, non dicimus capitula orbiculata vtriculis conferta, ſed acinos leues, rotundos parum oblongos, & parum hiantes ore, vt Anthyrrhini fructus imitari dices; magnitudine ferè pares; atque illos in ipſis capitulis plures edit, atque delineatione priuata expreſſimus illos è plantæ iconis regione. Nos quidem quamuis baccas, acinoſuè hoſce proferat planta hæc, non illos, ſed capitula in globulos compoſita accipienda pro baccis exiſtimamus: baccas illas non omnes plantas naturâ, quamuis ferè in omnibus eo anno obſeruarimus, ſed ob alimenti copiam pluuio anno emiſiſſe cenſemus: eoſdemq́; florum vtriculos ſic extuberaſſe dicimus. Obijciet, cur Hyſſopo magis quadrare, quàm Origano cenſemus]. Reſpondemus, quoad effigiē nihil aduerſaremur, at circa vſum per quàm ſumus alieni: Origanum quidem, vt diximus, hortenſis, & condimentaria eſt antiquis, guſtus & odoris ſuauitate in cibos recepta: Hæc autem quamuis odore placere poſſet, quem aromaticum habet; guſtu quidem abhorrenda videtur ob amaritudinem. Quare quoad vires rectius alij pro Polio vſi ſunt incana ferè effigie, atque ſaporis amaritudine ducti: atque neminem inuenies qui hanc plantam illius relatione pro Origano in cibos vtatur. At pro Hyſſopo qui vti velit, ſi verum eſt, viribus Polij reſpondere, quod facilè credimus, propter acrimoniam, odorem, ac amarorem; cùm parùm à Polij viribus euariet, minimè deceptum ſe exiſtimabit. Ac ſi, vt Matthiolus hoc loco fecit, argumentari nobis ex Dioſcoridis capitulorum diſpoſitione, atque ordine licebit, profectò non alia de cauſa, vt ille ait, Hyſſopi caput, medium inter Abrotonum & Stoechadem poſuiſſe dicendum eſſet, niſi quia ſapore amaro, acri, odorato eſſet: atque etiam vt illę thoracis defectibus ſuccurrit, & aſthmati ſimiliq́; modo tergit, tenuat, aperit, ſiccat, putrediné prohibet; quapropter interaneorum vermes interficere cenſetur: præter aluum molliendi vim, quam illis Dioſcorides non tribuit, Stœchadi verò à Meſue adſcribitur: & iccirco ſtomacho inimicum cenſetur, & Plinius refert illius vires perſequens, pluresq́; addit. *Hyſſopum in oleo contritum phthiriaſi reſiſtit, & prurigini in capite. Eſt autem optimum Cilicium è Tauro monte, dein Pamphylium & Smyrnæum. Stomacho contrarium. purgat cum fico ſumptum per inferna: cum melle vo-* Lib. 25. c. 11.

 mitioni-

mitionibus: putant, & Serpentium ictus aduerſari tritum cum mel-
Lib. 26. *le ſale & cumino.* Et alibi, Comitiales ſanant, *Hyſſopi baccæ ternæ*
c. 11. *contritæ & in aqua potæ diebus ſexdecim.* Et alibi, Regio morbo
Lib. eod. medentur, *Hyſſopi bacca cum aqua pota.* Et alibi, *Hyſſopi manipu-*
c. 12. *lus decoctus ad tertias cum ſale pituitas trahit, vel contritus cum*
Lib. 22. *oximelite & ſale. Pellitq́, vētris animalia.* Et alibi, de Onocleo An-
c. 21. chuſa loquens, *Pellit tineas cum Hyſſopo.* Et alibi, faciles præſtat
Lib. 26. vomitiones, *Hyſſopum tritum cū melle, vtilius præſumpto Naſtur-*
c. 7. *tio aut Irione.* Et inferius ibidem, *Pleureticis & peripneumonicis*
centaurium maius, item Hyſſopum bibitur, & ad Orthopnoeas. Et
Lib. 26. alibi de lyenis remedijs, *Prodeſt Hyſſopum cum fico decoctum.*
c. 8. Et alibi, *Hyſſopi faſciculus cum quadrante mellis decoquitur ad*
tuſſim. Et ibidem ſuperius, *Hyſſopi quoque quinque rami cum*
Lib. 26. *duobus Rutæ, & ficis tribus decoctis thoracem purgant.* Et alibi,
c. 6. *Angina medetur & Hyſſopum cum vino decoctum & gargariſſatũ.*
Lib. 26. Et alibi de Aniſo. *Sedat anginas cum melle & Hyſſopo ex aceto gar-*
c. 4. *gariſſatum.* Et alibi, dentes. *Hyſſopo colluuntur.* Et ibidem in fine,
Lib. 20. *Sugillata Hyſſopo emendantur,* Et alibi, *Sextarijs tribus aceti deco-*
c. 17. *cto Hyſſopi faſciculo medetur ſedis vitijs.* Et alibi, de Origani viri-
Lib. 25. *c. vltim.* bus agens, *Hydropicis cum fico aut cum Hyſſopo acetabuli menſuris*
Lib. 23. c. 1 *decoctum ad ſextam.* Et alibi, de Ruta. *Item torminibus in Hyſſopo*
Lib. 20. *c. 17.* *decocta.* Plinij remedia præpoſuimus, vt vires, quæ ab amaritudine
mixta procedunt, quarum aliqua tacentur à Dioſcoride, maximè
Sapor. noſcerentur: (Nos quidem amaro ſapore fecimus Hyſſopum, & à
Dioſcoride & alijs non refertur.) Et ſunt; Contrarium ſtomacho
eſſe; vermes interaneos, atque externos interficere, phthiriaſi ſcili-
cet reſiſtere; vomitiones præſtare. Eoque magis inimicum ſtoma-
cho videri, cum amaritudini non ſit adiuncta ſtipticitas, vt in Ab-
ſynthio vtroque refertur; & tamen à Dioſcoride vtrumq́; Abſyn-
De Simpl. Calid. in tertio gradu c. 270. thium ſtomacho inimicum eſſe traditur. Sed amaro ſapore Hyſſo-
pum eſſe à Serapione apertè aſſeritur, atque plantam eſſe Maiora-
næ ſimilem, cui maximè ſimile videtur toto habitu Hyſſopum à no
bis propoſitum. Eius verba vulgatæ editionis. *Ramuli eius & folia*
Maioranæ, & herba quidem eſt viridis primò, ſed poſtea citrineſcit:
& ramuli eius ſunt puluerulenti, quorum craſſitudo eſt ſicut ramu-
lorum Maioranæ, & habet odorem bonum, & ſaporem amarum:
Deſcriptio *colligitur vere.* Noſtrum Hyſſopum, antequam in caules abeat;
plurimis ab radice ramulis emiſſis Hyeme tota vireſcit: deinde
Vere albeſcit, atque canitie hirſutum apparet, videtur idem forſan
Sera-

Hyſſopus Apulus Dioſc. & Serapionis

Serapioni puluerulentum,deinde citrineſcit perfectum. Non altius fruticat vulgari Maiorana,cui ramulis,& folijs magis accedit,niſi quod parum anguſta, & crenata viderentur: coma ſimili,verùm denſiore atque rotundiore. Vere caules ad ſummum dodrantales, & flores edit,atque Æſtate perficitur. Locis oritur ſaxoſis,& ſole illuſtratis,montanis,ac etiam planis.Humilis igitur planta eſt admodum,vt opponatur veluti minima maximis; de qua legitur in
Num. 33. Regum tertio. *Et diſputauit*, Salomon ſcilicet, *Super lignis, à Cedro,quæ eſt in Libano,vſque ad Hyſſopum*, &c. Minimam videlicet herbarum intelligens,ad oppoſitum Cedri maximæ Arboris.Quapropter hallucinari videntur ij,qui plantarum rerumq; naturalium inconſultis Auctoribus Hyſſopum pro arundine, aut, vt alij tradiderunt,pro Vimine acceptum fuiſſe ſcripſerunt à Phariſæis, vt ſcilicet Spongiam aceto plenam Hyſſopo imponerent, vt extollere poſſent, & ori Saluatoris noſtri in cruce clauis affixi facilè offerre poſſent:vel,vt alij,Spongiam aceto plenam Hyſſopi ramulis Arundini colligarent, ſtaminis vice eo vtentes. Neutrum quidem ſua breuitate efficere aptum eſt,nec ab aliquo Naturalium rerum Scriptore vnquam Hyſſopum aliud,nec idem magnitudine adultius deſcriptum inuenitur.Nec naturaliter,aut cultu adhibito etiam ita adoleſcere poteſt, atque calidioribus locis adeò minor & breuior exoritur,vt quilibet montano, & campeſtre Apulo collato cognoſcet.Iccirco non alia de cauſa, noſtrâ ſententiâ, Hyſſopum à ſpongia plena aceto circundatum,oblatum fuiſſeDomino noſtro in Cruce cenſemus,niſi vt illius amarore, non minus ac felle, os eius at-
Io: Euang. que palatum guſtu teterrimo afficeretur.Græcè quidem, *καὶ ὑσσώπῳ*
c.19. n.29. *περιθέντες* legitur,idem enim eſt *circumponere*,quod *circundare*,quod ſonat verbum *περιθέντες* atque *ὑσσώπῳ* legitur, *Hyſſopo*,datiui caſus,& non *calamo*. Quo autem ligno ſuperpoſuiſſent Hyſſopum ſpongia circundatum Phariſæi, parui fecit D. Ioannes altiora cogitans. Hanc noſtram ſententiam veram eſſe, ex eodem D.Ioanne Euang. firmari poſſe videtur; qui vt conſumaretur ſcriptura Prophætarum ait, & refert Dominum noſtrum Saluatorem in Cruce affixum ſuâ ſitim tunc temporis per verbum, *Sitio*, expreſſiſſe: nec alibi legitur Dominum in paſſione ſitiſſe,atque potum petijſſe. Quare hoc loco Prophetæ videntur adimpleri verba illa: *Et dederunt in eſcam*
Pſalm. 69. *meam fel,& in ſiti mea potauerunt me aceto*. Ob amaritudinem
nu.22. fellis vice Hyſſopum herbam virentem in medio ſpongiæ aceto turgidæ conuolutum Domino noſtro ad famem ſitimq; explendam

in

in opprobrium oblatum fuiſſe,(idq;quia in promptu facile habuiſſent,cum locis montanis,ſaxoſiſq; oriatur. ac etiam quia,conſuetudo adhuc viget,cibi aliquid etiam prius ſitienti offerri ſolet, ne ieiunus bibat: quamuis & cibum & potum inguſtabile in opprobrium dederint.de quibus accepiſſe tunc temporis Dominum idem Ioannes qui præſens fuit, & vidit, atque refert ſic fuiſſe conſumatam ſcripturam.Quòd autem amarum quid,pro felle, qualitatem, non rem,forſan intellexerit Propheta,atque aliqui ex Euangeliſtis, Theophylactus eximij iugenij vir etiam poſſe dici, atque cenſeri, videtur inter cætera ſenſiſſe,illud Matthæi,& Marci Euang. *Vinum bibere cum felle mixtum, & Myrrhatum vinum, & non accepit.* exponens conciliando textus. Nec enim,felle vel Myrrha oblata Domino antequam crucifigeretur,de quibus non accepit, Scriptura adimplebatur,etiam quod re felle mixtum eſſet vinum, aut acetum; cum illud dilutum vino non in ſolida forma cibi eſſet oblatum,ſed potionis:tùm etiam quia illud non petente nec ſitiēte Domino reſpuit. Contrarium verò, Sitiente atque petente in Cruce, atque accipiente,tunc enim adimpleta fuit Scriptura; quare videtur non inſcitè à nobis propoſita hæc Hyſſopi interpretatio,vt illiús amara qualitas fellis vices ſuppleat. Et quidem vulgò ad hanc vſque diem,cum amaritudinem quis exprimere velit, Adagij more,materna lingua profert, *E un fiele*, fellis ſcilicet amarorem repreſentat.Hyſſopum quidem ob ſuam amaritudinem abſtergit, tenuat, aperit, ſiccat, vomitiones præſtat, pulmonem curat,vermes interficit atque expellit,corruptioni reſiſtit, putredinem prohibēs atque alexipharmacum eſt,quamuis amarum admodum,ac ſtomacho inimicum.Quapropter & Pœnitentiæ, ac contritionis ſymbolum eſt, quia licet ſit amariſſima ad guſtandum & ſubſtinendum, vtilis tamen ad ſpiritualem medicinam, per illam purgantur humores craſſi, ſcilicet pigritia & accidia; ſtomachus conſcientiæ à prauis humoribus vomitione ideſt confeſſione vacuatur;colorem efficit bonum,mores ſcilicet,& vitæ famam; lienem purgat, internas affectiones; hydropin curat, ſcilicet Auaritiæ ſitim extinguit, pulmonem purgat,voluntatem purificat, ac depurat à ſordibus peccatorum; ac ſi cum melle delingatur tineas necat, ſi contritio vel pœnitentia melle ſpei veniæ miſceatur, remorſus conſcientiæ peccata abhorrendo;putredinem prohibet,fœtorem ſcilicet malarum cogitationum & operum,& ſic de reliquis;quare qui Dei Opt,Max. gratiam inuenire velit,aſpergi atque vti Hyſſopo oportet,per pœniten-

nitentiam & contritionem. & aqua Paſſionis dominicæ memoriæ & deuotionis. Sicuti de Leproſo de caſtris eiecto legitur, Leuit 14. qui ad hoc vt ad aliorum ſocietatem reuerti poſset, neceſse erat quod Hyſsopo aqua & ſanguine aſpergeretur; nec non tota ſacra Scriptura Hyſsopo aſperſionis eſt referta ad expiationem peccatorum. Quapropter & Domini noſtri Paſſionis, eiuſque ſanguinis effuſionis in remiſſionem peccatorum Symbolum eſt. Sic etiam Cedrus. Vtrumque Paſſionis ſymbolum ac inſtrumentum. Vtrumq; detergendi facultate præditum, atque contra corruptionem efficaciſſimum. Hyſsopum quidem viuens corpus, Cedrus mortuum, naturaliter vtrumq; expurgat, atque à corruptione vindicat: non minus quidem animam vtrunq; myſticè acceptum. Hoc Hyſsopo myſtico aſpergi ſe Dauidem pœnitentia ductum, atque à Deo in re-

Pſalm. 50 miſſionem petijſse orantem cenſemus: atque, *Aſperges me domine Hyſſopo, & mundabor, &c* cecinisse: atque etiam præſcientiam habuiſse Salomonem dum legitur, *Et diſputauit ſuper lignis, à Cedro,* &c. non tantum naturales qualitates Ced i, & Hyſsopi, ſed illorum ſupranaturale myſterium, inſtrumentum ſcilicet paſsionis dominicæ. Sed ad externam corporis adſperſionem Hyſsopo faciendam, addendum cenſuimus: aptiorem adeò eſse huius plantæ vnicam virgellam, ob illius denſam corymbis comam, ſpongiæ vicem calamo impoſitæ ſupplētē, atque ad effuſionem aquæ copiam haurientem; vt vix plures ex Vulgato & Quatramji Hyſsopo colligatæ ſufficiant: ad cæremoniarum verò decorem, argenteos globulos perforatos ad illius vel ſpōgiæ quādam imitationē pro vſu Sacriſtæ habēt. Hæc à Quatramio tāquā Theologo magis recitanda erāt quàm à Doctore vtriuſque iuris. Sed ad Dioſcoridis vires redea-

Vires. mus. *Vim*, ait, *habet extenuandi, calefaciendi; decoctum cum ficis aqua melle & Ruta, potumq́, peripneumonicis, diuturna tuſſi, ſuſpirioſis, deſtillationibusq́; & Orthopnoicis auxiliatur; tineas necat. Idem facit, ſi cum melle delingatur. Craſſum humorem per aluum extrahit, decoctum ex aceto mulſo epotum. Et ad ſubducendam aluū cum ficis viridibus detritis manditur, vehementius addita Iride Cardamomo, aut Irione deijcit. colorem in corpore fouet, lieni, & aquæ inter cutem cum fico, nitroque. Inflammationibus quoque ex vino illinitur cum feruenti aqua impoſitum ſugillata diſcutit. cum decocto ficorum optimè anginis gargariſſatur. Decoctum cum aceto dentium dolorem in collutione ſedat. Inflammationes auricularum*

Vinum Hyſſopites *vaporis ſuffitu diſcutit*. Fit etiam ex Hyſsopo vinum, vt idem

Dioſcori-

Dioſcorides. tradit, foliis tuſis libræ pondere in amphora muſti *Lib.5.c.50*
coniectis per quadraginta dies, quod poſtea transfundatur. Vires
acquirit. *Contra pectoris laterum, & pulmonis vitia veterem tuſ-
ſim, & ſuſpiria: vrinam cit. torminibus & horroribus febrium cir-
cuitu repetentibus auxiliatur. menſesq; mouet.* Alexipharmacum *In Theria-*
eſt Nicandro contra venenum iaculantia atque contra Lithargy- *ca & Ale-*
rium. His igitur ſatis liquet, Vulgatum & Quatramij Hyſsopum, *xipharm.*
non eſse Hyſsopum Dioſc. nec Antiquorum, notis omnibus ad-
uerſantibus, ac etiam qualitatibus. Quod animaduertens Doctiſs.
Anguillara, ac etiam notas addens ex Crateua, qui etiam vt Sera-
pio illud ſimile fecit Maioranæ vel Sampſucho. Eius verba Græcè
apponens, ὑσσώπου δὲ βοτάνη ὅμοια σαμψύχῳ. Et quidem commune vul-
gatumque Sampſuchum effigie parum ab Origano Heracleotico
alijsq; differt, niſi quod tenuioribus anguſtioribus ſit folijs, atque
ramulis etiam minoribus; coma Origano ſimili corymbacea, no-
ſtro Hyſſopo magis accedens. Quæ an pro vero Sampſucho ſit reti-
nenda aliàs à nobis Deo dāte dicetur. Quare pro Hyſſopo Dioſco-
ridis, album Origanum, quod alij Onitin cenſuerunt, deſcripſit. Ef-
figie quidem nihil à noſtra ſententia euarians. At quia potius Ori-
ganum imitatur guſtu, & odore, vt etiam cæteri ſtatuerūt, nec ama-
ro ſit ſapore, vt ſupra retulimus, minimè pro Hyſsopo recipiendum
putamus: ſicuti neque etiam à Doctiſsimis Petro Pena & Lobellio
propoſitum eadem effigie: quod etiam ex eius icone, Origanum
ſylueſtre imitatur, potius, quàm Maioranam; latis admodum folijs
Oniti maioribus, nec candicantibus; ſapore Origanum referens,
condimentaria planta, nec amara. Depingitur ex Ceſareo Codice
in Lugdunenſi Hiſtoria Plantarum, & ſimilis planta etiam Origani
folijs & capitulis, in Vetuſtiſſimo Græcis literis maioribus manu-
ſcripto Herbario Dioſcorideo, Alphabetico digeſto ordine, colo-
ratis iconibus præpoſitis, quod in Ornatiſſima Bibliotheca ſancti
Ioannis, Carbonariæ dicti, Neapoli ſeruatur. Et nuper obſeruaui-
mus, vt hic addere libuerit. Vtinam pictor ille arte magis calluiſ-
ſet, diligentiorique obſeruatione illas effinxiſset. Patet iam ex ſu-
pradictis Hyſſopum, non ſpicata coma, vt Vulgatum & Quatramio
comprobatum, ſed corymboſa, Origanis adſimili deſcribi, & habi-
tum fuiſſe ab antiquis, quamuis hucuſque ab Officinis nulla ratio-
ne aliud ſit receptum. Meſuæ deſcriptionem addemus, ne clypeum
pertinacis ignauię illis remaneat, atque dicimus. Thymum quidem
ſub nomine *Haſce*, Hyſſopum facit Meſues, vel Origanum ac Hyſ-

ſopum

ſopum Thymo congenerem floribus etiam purpuraſcentibus: ſed Thymum ab Origano & Hyſsopo folijs minutis differt nec niſi capitulis inter ſe ſimilibus nos facimus, & Meſues quoque forſitan: cuius textus, aut corruptione: aut mala verſione, hoc loco alij doctiores mutilos, vel deprauatos dijudicarunt. Noſtrum Hyſsopum excepto florum colore à Meſue traditum ſatis illius deſcriptioni, atque Thymo congrueret effigie atque habitu Sed iſta florum controuerſia, quam nos hic parui faceremus, (nihil quidem mirum eſt variis locis varios colores plantas in floribus edere, vt etiam Vulgato euenit, quod cuilibet parum ſtudioſo innoteſcit:) Clariſsimi viri Caroli Cluſii atque indefeſsi ſtirpium obſeruatoris doctiſſimi diligentiâ atque hiſtoriâ dirimitur. Sex enim in ſuis Obſeruationibus huius plantæ ſub vulgaris Polii nomine, (aliud verius nemo cognouit hucuſque) tradidit varietates; foliis, colore, magnitudine, atque florum colore aliiſque inter ſe diſtantes; ac ſpeciem ſub numero quinto traditam colore purpureo florem edere refert. Eius verba hæc ſunt. *Quintum prorſus tenellum eſt, exilibus, & dodrantalibus ramulis humi fuſis, multa lanugine candida tectis, quæ ſubinde ad nodos radices agunt, folia illi ſunt media inter primum & ſecundum genus magnitudinis, breuiora tamen, denticulata valdeq; tomentoſa, quæ adeo cauſa eſt, vt tenellis folijs nulla dentium veſtigia conſpiciantur, niſi à diligenter obſeruantibus; capitella ſuperioribus paulo minora, totaque tomentoſa, in quibus flos purpureus.* Addenda hæc oportuit hoc loco, cum illa ipſo die quo hæc prælo ſubiiciebantur habuerimus, humanitate nobilis ac doctiſsimi Viri, variarumq; linguarum peritiſsimi Ioannis Baptiſtæ Raimundi; in cuius ornatiſsima Bibliotheca variarum ſcientiarum, quamplurima volumina externarum linguarum, Arabicæq; præſertim, manuſcripta omnia, ex Ægypto, Perſia, Indiaq; orientali ingenti pretio empta & delata conſpiciuntur; qui voluminum quatuor in Dioſcoridem & alios quamplures, Auctore *Abamad ben Abdeſſamad*, interpretandi copiam fecit, (is enim grauioribus incumbit) ex quibus inter cætera ad hanc rem maximè facientia, interprete peritiſs. viro *Marco Dabelo Partho*, ordinario Arabicæ linguæ publico Romæ profeſsore, hæc Latinè exarauimus, non parum noſtræ de Hyſsopo ſententiæ conſentanea: (plurium linguarum ac ſcientiarũ Summus Pontifex ad publicã vtilitatem profeſsores alit, vt mater liberalium artium Italia præcipueq; Roma cæteris nationibus ſit, atq; videatur,) *Hyſſopum ſiccum*, ex Iſaac ben Emran,

herba eſt oriens in montibus Hieruſalem cuius rami ſuper terra faciem repunt, longitudine cubitali, aut minus, frondibus & ramis magnitudine ſimilibus magnitudini Maiorana quã Marzangbeus, appellant Arabicè, odore ſuaui, amaro ſapore, & colligitur tempore Veris. Similia in alio quodam volumine cuius adhuc auctor ignoratur habentur, appellantq; Hyſſopum Arabicè *Zufa*, non enim alijs vulgatis nominibus inueniri poterat, niſi ad Pſalmi verſiculũ Aſperges me domine, Arabici voluminis recurreremus; Hæc doctiſs. Io. Bapt. Raimundus probauit, ſicut & cætera de quibus ſuo loco. Sunt & alia Medicæ materiei volumina rariora, ac etiam ſextum Auicennæ librum Canonis Medicinæ conſpeximus, quæ omnia Deo dante, vt Arabicè ac Latinè imprimantur, curaturum ſe in animo habere quamprimum aſſeruit. Nulla itaque remanet coloris florum vel alterius notæ differentia. Viribus quidem ſuam adimplere poſſe hiſtoriam ſatis notum eſſe poteſt, cùm illas Polij tribuiſſent. Vulgatum verò facie longius à Thymo, cum ſit ſpicatis longis virgis, atque ab Origano diſtat: Origanum & Thymum florum capitulis & coma ſimilibus conſpiciuntur, quibus coma capitulis & habitu ſimile Hyſſopum à nobis deſcriptum proponitur, longè aliorum plantas viribus & facie magis reſpondentibus ſuperans. Ex his quilibet aliorum propoſitas plantas reijcere poterit, quare de his hactenus. Huius verò iconem ab alijs Polij nomine ac vice vſurpatam, vt capitulis reſpondentem propoſuiſſe viderentur, minimè vmbellæ modo corymboſam depinxerunt: quòd à viua planta longè alienum videtur, atque ob vmbellatam comam Quatramius Origanum tertium genuinum putauit, vt ſupra diximus.

Androſæmum Campoclarenſe. *Cap. XV.*

DIFFERENTIAM ponit Dioſcorides inter Aſcyrum, & Androſæmum, atque Hypericum eorum genus, vt Androſæmum tenuibus ſit ſurculis, ſarmentoſum, & folia triplò aut quadruplo maiora quàm Rutæ habeat; ex quibus videtur etiam ſurculis eſſe maioribus, ſi folia ſunt tantò maiora, quòd à Plinio refertur. Quare cùm Planta hęc maior ſit Hyperico, maioraq; habeat quadruplò folia, virgis ſit etiam maioribus, rubentibusque, & ſuccum emittat ſanguineum trita coma; nec aliquid deſit, quin Hyperici ſit ſpecies maior omnibus; non dubitauimus Androſæmi nomine illam appellare, & forſan alijs plantis à recentioribus putatis reſpondentiorem.

Lib. 27. c. 4.

Nomen & cauſa.

rem. Huius plantæ radix tenuis eſt, obliqua, duos vel tres caules rotundos, rectos, læues, firmos, parum cauos, tenues, cubitales & longiores producens, folia geniculis abſq; petiolo hærentia habentes, vt ferè perfoliata videantur, virentia, læuia, inferne albidiora, nec poros translucidos habentia, vt in Hyperico vulgari, *Perforata*, dicto, quia lucem per poros foliorum tranſmittat: in illorum circumferentia inferna parte nigris punctis inſcripta, rigentia: in caulis imo ſunt rotundiora, minora, & deſiora ob geniculorū breuitatem, ad medium vſq; caulis ſemper maiora, & oblongiora triunciali longitudine, & ſeſquiunciæ ferè latitudine: è medio caulis verò ad ſummum vſq; ſemper decreſcētia, minora, anguſtiora, vt admodum tenuia ſint. Ex illis alæ prodeunt multæ, & veluti cohęrentes, diuiſam vmbellam conficientes dum adhuc floreſcunt. Origani & Centaurij minoris modo. Flores quidem melini, non diſſimiles Hyperico niſi magnitudine: punctis nigris inſcripti ſecus ora foliolorum florum, atque calyculorum, in quibus puncti illi nigri è pilo tenuiſſimo, breuiſsimoq; ſuſtineri videntur, hirſutiei modo, quod etiam in ſummis foliolis alarum eſt. Defloreſcētibus floribus protendente ſe magis caulis cacumine, alæ illæ diuiduntur, atque aliæ ſuper alias alternatim ſupereſſe videntur: in quibus calyces fructus habēt vt in Hyperico, ſemine intus copioſo nigro minuto vt punctus, qui in orationis fine deſcribi ſolet, quod Dioſcorides notat verbo κατάγραφος. Hoc non tantùm in ſeminis effigie atque magnitudine obſeruatur, ſed in florum, calycum, & foliolorum circa fructus ſuperficie, veluti punctis inſcripta nigris atque parum elatis. Odor plantæ, florum & fructuum præſertim reſinoſus atque ſuccum nigropurpureum ſanguineūm flores, fructus & ipſa coma vt in Hyperico triti emittunt. In Valle pritur Campoclarenſi vmbroſis; & per Mateſium montem ſeptentrionalibus locis, Iulio menſe floridam inuenimus.

Deſcriptio

Locus.
Tempus.

Alterum Hirſutum. Cap. XVI.

ALTERAM obſeruauimus ſpeciem, quæ cum poros habeat lucem tranſmittentes vt Hypericum, atque caule & ramulis ſit ſubhirſutis vt Hypericum Dioſcoridis, non affirmare audemus cui reddenda ſit ſpeciei, Hyperico vel Androſæmo. Hypęrici quidem notam habet hirſutiei ramulorum & fructus inuolucri, quamquam Dioſcoridis textus corruptus videatur, ibi, κλωνάρια ὑπόδασεα, quæ

mitionibus:putant,& Serpentium ictus aduerſari tritum cum mel-
Lib.26. c. 11. *le ſale & cumino.* Et alibi, Comitiales ſanant, *Hyſſopi bacca ternæ*
Lib. eod. c.12. *contritæ & in aqua potæ diebus ſexdecim.* Et alibi, Regio morbo
medentur, *Hyſſopi bacca cum aqua potæ.* Et alibi, *Hyſſopi manipu-*
lus decoctus ad tertias cum ſale pituitas trahit, vel contritus cum
Lib.22. c.21. *oximelite & ſale.Pellitq́, vętris animalia.* Et alibi, de Onocleo An-
chuſa loquens, *Pellit tineas cum Hyſſopo.* Et alibi, faciles præſtat
Lib. 26. c. 7. vomitiones, *Hyſſopum tritum cū melle, vtilius præſumpto Naſtur-*
tio aut Irione. Et inferius ibidem, *Pleureticis & peripneumonicis*
centaurium maius, item Hyſſopum bibitur, & ad Orthopnoeas. Et
Lib. 26. c.8. alibi de lyenis remedijs, *Prodeſt Hyſſopum cum fico decoctum.*
Et alibi, *Hyſſopi faſciculus cum quadrante mellis decoquitur ad*
tuſſim. Et ibidem ſuperius, *Hyſſopi quoque quinque rami cum*
Lib.26. c.6. *duobus Rutæ, & ficis tribus decoctis thoracem purgant.* Et alibi,
Lib.26. c.4. *Anginæ medetur & Hyſſopum cum vino decoctum & gargariſſatū.*
Et alibi de Aniſo. *Sedat anginas cum melle & Hyſſopo ex aceto gar-*
Lib. 20. c.17. *gariſſatum.* Et alibi, dentes. *Hyſſopo colluuntur.* Et ibidem in fine,
Sugillata Hyſſopo emendantur, Et alibi, *Sextarijs tribus aceti deco-*
Lib.25. c. vltim. *cto Hyſſopi faſciculo medetur ſedis vitijs.* Et alibi, de Origani viri-
Lib.23.c.1 bus agens, *Hydropicis cum fico. aut cum Hyſſopo acetabuli menſuris*
Lib.20. c.17. *decoctum ad ſextam.* Et alibi, de Ruta. *Item torminibus in Hyſſopo*
decocta. Plinij remedia præpoſuimus, vt vires, quæ ab amaritudine
mixta procedunt, quarum aliqua tacentur à Dioſcoride, maximè
Sapor. noſcerentur: (Nos quidem amaro ſapore fecimus Hyſſopum, & à
Dioſcoride & alijs non refertur.) Et ſunt; Contrarium ſtomacho
eſſe; vermes interaneos, atque externos interficere, phthiriaſi ſcili-
cet reſiſtere; vomitiones præſtare. Eoque magis inimicum ſtoma-
cho videri, cum amaritudini non ſit adiuncta ſtipticitas, vt in Ab-
ſynthio vtroque refertur; & tamen à Dioſcoride vtrumq; Abſyn-
De Simpl. Calid. in tertio gradu c.270. thium ſtomacho inimicum eſſe traditur. Sed amaro ſapore Hyſſo-
pum eſſe à Serapione apertè aſſeritur, atque plantam eſſe Maiora-
næ ſimilem, cui maximè ſimile videtur toto habitu Hyſſopum à no
bis propoſitum. Eius verba vulgatæ editionis. *Ramuli eius & folia*
Maioranæ, & herba quidem eſt viridis primò, ſed poſtea citrineſcit:
& ramuli eius ſunt puluerulenti, quorum craſſitudo eſt ſicut ramu-
lorum Maioranæ, & habet odorem bonum, & ſaporem amarum:
Deſcriptio *colligitur vere.* Noſtrum Hyſſopum, antequam in caules abeat,
plurimis ab radice ramulis emiſſis Hyeme tota vireſcit: deinde
Vere albeſcit, atque canitię hirſutum apparet, videtur idem forſan

Sera-

Hyſſopus Apulus Dioſc. & Serapionis

Serapioni puluerulentum, deinde citrineſcit perfectum. Non altius fruticat vulgari Maiorana, cui ramulis, & folijs magis accedit, niſi quod parum anguſta, & crenata viderentur: coma ſimili, verùm denſiore atque rotundiore. Vere caules ad ſummum dodrantales, & flores edit, atque Æſtate perficitur. Locis oritur ſaxoſis, & ſole illuſtratis, montanis, ac etiam planis. Humilis igitur planta eſt admodum, vt opponatur veluti minima maximis: de qua legitur in
Num. 33. Regum tertio. *Et diſputauit*, Salomon ſcilicet, *Super lignis, à Cedro, quæ eſt in Libano, vſque ad Hyſſopum*, &c. Minimam videlicet herbarum intelligens, ad oppoſitum Cedri maximæ Arboris. Quapropter hallucinari videntur ij, qui plantarum rerumq; naturalium inconſultis Auctoribus Hyſſopum pro arundine, aut, vt alij tradiderunt, pro Vimine acceptum fuiſſe ſcripſerunt à Phariſæis, vt ſcilicet Spongiam aceto plenam Hyſſopo imponerent, vt extollere poſſent, & ori Saluatoris noſtri in cruce clauis affixi facilè offerre poſſent: vel, vt alij, Spongiam aceto plenam Hyſſopi ramulis Arundini colligarent, ſtaminis vice eo vtentes. Neutrum quidem ſua breuitate efficere aptum eſt, nec ab aliquo Naturalium rerum Scriptore vnquam Hyſſopum aliud, nec idem magnitudine adultius deſcriptum inuenitur. Nec naturaliter, aut cultu adhibito etiam ita adoleſcere poteſt, atque calidioribus locis adeò minor & breuior exoritur, vt quilibet montano, & campeſtre Apulo collato cognoſcet. Iccirco non alia de cauſa, noſtrâ ſententiâ, Hyſſopum à ſpongia plena aceto circundatum, oblatum fuiſſe Domino noſtro in Cruce cenſemus, niſi vt illius amarore, non minus ac felle, os eius at-
Io: Euang. que palatum guſtu teterrimo afficeretur. Græcè quidem, *καὶ ὑσσώπῳ*
c. 19. n. 29. *περιθέντες* legitur, idem enim eſt *circumponere*, quod *circundare*, quod ſonat verbum *περιθέντες* atque *ὑσσώπῳ* legitur, *Hyſſopo*, datiui caſus, & non *calamo*. Quo autem ligno ſuperpoſuiſſent Hyſſopum ſpongia circundatum Phariſæi, parui fecit D. Ioannes altiora cogitans. Hanc noſtram ſententiam veram eſſe, ex eodem D. Ioanne Euang. firmari poſſe videtur; qui vt conſumaretur ſcriptura Prophætarum ait, & refert Dominum noſtrum Saluatorem in Cruce affixum ſuâ ſitim tunc temporis per verbum, *Sitio*, expreſſiſſe: nec alibi legitur Dominum in paſſione ſitiſſe, atque potum petijſſe. Quare hoc loco Prophetæ videntur adimpleri verba illa: *Et dederunt in eſcam*
Pſalm. 69. *meam fel, & in ſiti mea potauerunt me aceto*. Ob amaritudinem
nu. 22. fellis vice Hyſſopum herbam virentem in medio ſpongiæ aceto turgidæ conuolutum Domino noſtro ad famem ſitimq; explendam

in opprobrium oblatum fuiſſe,(idq;quia in promptu facile habuiſſent,cum locis montanis,ſaxoſiſq; oriatur. ac etiam quia,conſuetudo adhuc viget,cibi aliquid etiam prius ſitienti offerri ſolet, ne ieiunus bibat: quamuis & cibum & potum inguſtabile in opprobrium dederint.de quibus accepiſſe tunc temporis Dominum idem Ioannes qui præſens fuit, & vidit, atque refert ſic fuiſſe conſumatam ſcripturam.Quòd autem amarum quid,pro felle, qualitatem, non rem,forſan intellexerit Propheta,atque aliqui ex Euangeliſtis, Theophylactus eximij ingenij vir etiam poſſe dici, atque cenſeri, videtur inter cætera ſenſiſſe,illud Matthæi,& Marci Euang. *Vinum bibere cum felle mixtum, & Myrrhatum vinum, & non accepit.* exponens conciliando textus. Nec enim,felle vel Myrrha oblata Domino antequam crucifigeretur,de quibus non accepit, Scriptura adimplebatur,etiam quod re felle mixtum eſſet vinum, aut acetum; cum illud dilutum vino non in ſolida forma cibi eſſet oblatum,ſed potionis:tùm etiam quia illud non petente nec ſitiẽte Domino reſpuit. Contrarium verò, Sitiente atque petente in Cruce, atque accipiente,tunc enim adimpleta fuit Scriptura; quare videtur non inſcitè à nobis propoſita hæc Hyſſopi interpretatio,vt illius amara qualitas fellis vices ſuppleat. Et quidem vulgò ad hanc vſque diem,cum amaritudinem quis exprimere velit, Adagij more,materna lingua profert, *B vn fiele*, fellis ſcilicet amarorem repreſentat.Hyſſopum quidem ob ſuam amaritudinem abſtergit, tenuat, aperit, ſiccat, vomitiones præſtat, pulmonem curat,vermes interficit atque expellit,corruptioni reſiſtit, putredinem prohibẽs atque alexipharmacum eſt,quamuis amarum admodum,ac ſtomacho inimicum.Quapropter & Pœnitentiæ, ac contritionis ſymbolum eſt, quia licet ſit amariſſima ad guſtandum & ſubſtinendum, vtilis tamen ad ſpiritualem medicinam, per illam purgantur humores craſſi, ſcilicet pigritia & accidia; ſtomachus conſcientiæ à prauis humoribus vomitione ideſt confeſſione vacuatur;colorem efficit bonum,mores ſcilicet,& vitæ famam; lienem purgat, internas affectiones; hydropin curat, ſcilicet Auaritiæ ſitim extinguit, pulmonem purgat,voluntatem purificat, ac depurat à ſordibus peccatorum; ac ſi cum melle delingatur tineas necat, ſi contritio vel pœnitentia melle ſpei veniæ miſceatur, remorſus conſcientiæ peccata abhorrendo;putredinem prohibet,fœtorem ſcilicet malarum cogitationum & operum,& ſic de reliquis;quare qui Dei Opt,Max. gratiam inuenire velit,aſpergi atque vti Hyſſopo oportet,per pœniten-

nitentiam & contritionem . & aqua Paſſionis dominicæ memoriæ & deuotionis. Sicuti de Leproſo de caſtris eiecto legitur, Leuit 14. qui ad hoc vt ad aliorum ſocietatem reuerti poſset, neceſse erat quod Hyſsopo aqua & ſanguine aſpergeretur; nec non tota ſacra Scriptura Hyſsopo aſperſionis eſt referta ad expiationem peccatorum. Quapropter & Domini noſtri Paſſionis, eiuſque ſanguinis effuſionis in remiſſionem peccatorum Symbolum eſt. Sic etiam Cedrus. Vtrumque Paſſionis ſymbolum ac inſtrumentum. Vtrumq; detergendi facultate præditum, atque contra corruptionem efficaciſſimum. Hyſsopum quidem viuens corpus, Cedrus mortuum, naturaliter vtrumq; expurgat, atque à corruptione vindicat: non minus quidem animam vtrunq; myſticè acceptum. Hoc Hyſsopo myſtico aſpergi ſe Dauidem pœnitentia ductum, atque à Deo in remiſſionem petijſse orantem cenſemus: atque, *Aſperges me domine*
Pſalm. 50
Hyſſopo, & mundabor, &c cecinisſe: atque etiam præſcientiam habuiſse Salomonem dum legitur, *Et diſputauit ſuper lignis, à Cedro,* &c. non tantum naturales qualitates Ced i, & Hyſsopi, ſed illorum ſupranaturale myſterium, inſtrumentum ſcilicet paſsionis dominicæ. Sed ad externam corporis adſperſionem Hyſsopo faciendam, addendum cenſuimus: aptiorem adeò eſse huius plantæ vnicam virgulam, ob illius denſam corymbis comam, ſpongiæ vicem calamo impoſitæ ſupplētē, atque ad effuſionem aquæ copiam haurientem; vt vix plures ex Vulgato & Quatramji Hyſsopo colligatæ ſufficiant: ad cæremoniarum verò decorem, argenteos globulos perforatos ad illius vel ſpōgiæ quādam imitationē pro vſu Sacriſtæ habēt. Hæc à Quatramio tāquā Theologo magis recitanda erāt quàm à Doctore vtriuſque iuris. Sed ad Dioſcoridis vires redeamus.

Vires. *Vim*, ait, *habet extenuandi, calefaciendi; decoctum cum ficis aqua melle & Ruta, potumq; peripneumonicis, diuturna tuſſi, ſuſpiriosis, deſtillationibusq; & Orthopnoicis auxiliatur; tineas necat. Idem facit, ſi cum melle delingatur. Craſſum humorem per aluum extrahit, decoctum ex aceto mulſo epotum. Et ad ſubducendam aluū cum ficis viridibus detritis manditur, vehementius addita Iride Cardamomo, aut Irione deijcit. colorem in corpore fouet, lieni, & aquæ inter cutem cum fico, nitroque. Inflammationibus quoque ex vino illinitur cum feruenti aqua impoſitum ſugillata diſcutit. cum decocto ficorum optimè anginis gargariſſatur. Decoctum cum aceto dentium dolorem in collutione ſedat. Inflammationes auricularum vaporis ſuffitu diſcutit.* Fit etiam ex Hyſsopo vinum, vt idem

Vinum Hyſſopites

Dioſcori-

Dioſcorides tradit, foliis tuſis libræ pondere in amphora muſti Lib.5.c.50
coniectis per quadraginta dies, quod poſtea transfundatur. Vires
acquirit. *Contra pectoris laterum, & pulmonis vitia veterem tuſ-
ſim, & ſuſpiria: vrinam cit. torminibus & horroribus febrium cir-
cuitu repetentibus auxiliatur. menſesq; mouet.* Alexipharmacum In Theriaca & Alexipharm.
eſt Nicandro contra venenum iaculantia atque contra Lithargy-
rium. His igitur ſatis liquet, Vulgatum & Quatramij Hyſsopum,
non eſse Hyſsopum Dioſc. nec Antiquorum, notis omnibus ad-
uerſantibus, ac etiam qualitatibus. Quod animaduertens Doctiſs.
Anguillara, ac etiam notas addens ex Crateua, qui etiam vt Sera-
pio illud ſimile fecit Maioranæ vel Sampſucho. Eius verba Græcè
apponens, ὑσσώπος δὲ βοτάνη ὅμοια σαμψύχῳ. Et quidem commune vul-
gatumque Sampſuchum effigie parum ab Origano Heracleotico
alijsq; differt, niſi quod tenuioribus anguſtioribus ſit folijs, atque
ramulis etiam minoribus; coma Origano ſimili corymbacea, no-
ſtro Hyſſopo magis accedens. Quæ an pro vero Sampſucho ſit reti-
nenda alias à nobis Deo dante dicetur. Quare pro Hyſſopo Dioſco-
ridis, album Origanum, quod alij Onitin cenſuerunt, deſcripſit. Ef-
figie quidem nihil à noſtra ſententia euarians. At quia potius Ori-
ganum imitatur guſtu, & odore, vt etiam cæteri ſtatuerũt, nec ama-
ro ſit ſapore, vt ſupra retulimus, minimè pro Hyſsopo recipiendum
putamus: ſicuti neque etiam à Doctiſsimis Petro Pena & Lobellio
propoſitum eadem effigie: quod etiam ex eius icone, Origanum
ſylueſtre imitatur, potius, quàm Maioranam; latis admodum folijs
Oniti maioribus, nec candicantibus; ſapore Origanum referens,
condimentaria planta, nec amara. Depingitur ex Ceſareo Codice
in Lugdunenſi Hiſtoria Plantarum, & ſimilis planta etiam Origani
folijs & capitulis, in Vetuſtiſſimo Græcis literis maioribus manu-
ſcripto Herbario Dioſcorideo, Alphabetico digeſto ordine, colo-
ratis iconibus præpoſitis, quod in Ornatiſſima Bibliotheca ſancti
Ioannis, Carbonariæ dicti, Neapoli ſeruatur. Et nuper obſeruaui-
mus, vt hic addere libuerit. Vtinam pictor ille arte magis calluiſ-
ſet, diligentiorique obſeruatione illas effinxiſset. Patet iam ex ſu-
pradictis Hyſſopum, non ſpicata coma, vt Vulgatum & Quatramio
comprobatum, ſed corymboſa, Origanis adſimili deſcribi, & habi-
tum fuiſſe ab antiquis, quamuis hucuſque ab Officinis nulla ratio-
ne aliud ſit receptum. Meſuæ deſcriptionem addemus, ne clypeum
pertinacis ignauię illis remaneat, atque dicimus. Thymum quidem
ſub nomine *Haſce*, Hyſſopum facit Meſues, vel Origanum: ac Hyſ-

ſopum

ſopum Thymo congenerem floribus etiam purpuraſcentibus: ſed Thymum ab Origano & Hyſsopo folijs minutis differt nec niſi capitulis inter ſe ſimilibus nos facimus, & Meſues quoque forſitan: cuius textus, aut corruptione: aut mala verſione, hoc loco alij doctiores mutilos, vel deprauatos dijudicarunt. Noſtrum Hyſsopum excepto florum colore à Meſue traditum ſatis illius deſcriptioni, atque Thymo congrueret effigie atque habitu Sed iſta florum controuerſia, quam nos hic parui faceremus, (nihil quidem mirum eſt variis locis varios colores plantas in floribus edere, vt etiam Vulgato euenit, quod cuilibet parum ſtudioſo innoteſcit:) Clariſsimi viri Caroli Cluſii atque indefeſsi ſtirpium obſeruatoris doctiſſimi diligentiâ atque hiſtoriâ dirimitur. Sex enim in ſuis Obſeruationibus huius plantæ ſub vulgaris Polii nomine, (aliud verius nemo cognouit hucuſque) tradidit varietates; foliis, colore, magnitudine, atque florum colore aliiſque inter ſe diſtantes; ac ſpeciem ſub numero quinto traditam colore purpureo florem edere refert. Eius verba hæc ſunt. *Quintum prorſus tenellum eſt, exilibus, & dodrantalibus ramulis humi fuſis, multa lanugine candida tectis, quæ ſubinde ad nodos radices agunt, folia illi ſunt media inter primum & ſecundum genus magnitudinis, breuiora tamen, denticulata valdeq́; tomentoſa, quæ adeo cauſa eſt, vt tenellis folijs nulla dentium veſtigia conſpiciantur, niſi à diligenter obſeruantibus; capitella ſuperioribus paulo minora, totaque tomentoſa, in quibus flos purpureus.* Addenda hæc oportuit hoc loco, cum illa ipſo die quo hæc prælo ſubiiciebantur habuerimus, humanitate nobilis ac doctiſsimi Viri, variarumq́; linguarum peritiſsimi Ioannis Baptiſtæ Raimundi; in cuius ornatiſsima Bibliotheca variarum ſcientiarum, quamplurima volumina externarum linguarum, Arabicæq́; præſertim, manuſcripta omnia, ex Ægypto, Perſia, Indiaq́; orientali ingenti pretio empta & delata conſpiciuntur; qui voluminum quatuor in Dioſcoridem & alios quamplures, Auctore *Abamad ben Abdeſſamad*, interpretandi copiam fecit, (is enim grauioribus incumbit) ex quibus inter cætera ad hanc rem maximè facientia, interprete peritiſs. viro *Marco Dabelo Partho*, ordinario Arabicæ linguæ publico Romæ profeſsore, hæc Latinè exarauimus, non parum noſtræ de Hyſsopo ſententiæ conſentanea: (plurium linguarum ac ſcientiarũ Summus Pontifex ad publicã vtilitatem profeſsores alit, vt mater liberalium artium Italia præcipueq́; Roma cæteris nationibus ſit, atq́; videatur,) *Hyſſopum ſiccum*, ex Iſaac ben Emran,

herba eſt oriens in montibus Hieruſalem cuius rami ſuper terra faciem repunt, longitudine cubitali, aut minus, frondibus & ramis magnitudine ſimilibus magnitudini Maiorana quā Marzangbeus, appellant Arabicè, odore ſuaui, amaro ſapore, & colligitur tempore Veris. Similia in alio quodam volumine cuius adhuc auctor ignoratur habentur, appellantq; Hyſſopum Arabicè *Zufa*, non enim alijs vulgatis nominibus inueniri poterat, niſi ad Pſalmi verſiculū Aſperges me domine, Arabici voluminis recurreremus; Hæc doctiſs. Io. Bapt. Raimundus probauit, ſicut & cætera de quibus ſuo loco. Sunt & alia Medicæ materiei volumina rariora, ac etiam ſextum Auicennæ librum Canonis Medicinæ conſpeximus, quæ omnia Deo dante, vt Arabicè ac Latinè imprimantur, curaturum ſe in animo habere quamprimum aſſeruit. Nulla itaque remanet coloris florum vel alterius notæ differentia. Viribus quidem ſuam adimplere poſſe hiſtoriam ſatis notum eſſe poteſt, cùm illas Polij tribuiſſent. Vulgatum verò facie longius à Thymo, cum ſit ſpicatis longis virgis, atque ab Origano diſtat: Origanum & Thymum florum capitulis & coma ſimilibus conſpiciuntur, quibus coma capitulis & habitu ſimile Hyſſopum à nobis deſcriptum proponitur, longè aliorum plantas viribus & facie magis reſpondentibus ſuperans. Ex his quilibet aliorum propoſitas plantas reijcere poterit, quare de his hactenus. Huius verò iconem ab alijs Polij nomine ac vice vſurpatam, vt capitulis reſpondentem propoſuiſſe viderentur, minimè vmbellæ modo corymboſam depinxerunt: quòd à viua planta longè alienum videtur, atque ob vmbellatam comam Quatramius Origanum tertium genuinum putauit, vt ſupra diximus.

Androſæmum Campoclarenſe. *Cap. XV.*

DIFFERENTIAM ponit Dioſcorides inter Aſcyrum, & Androſæmum, atque Hypericum eorum genus, vt Androſæmum tenuibus ſit ſurculis, ſarmentoſum, & folia triplò aut quadruplo maiora quàm Rutæ habeat; ex quibus videtur etiam ſurculis eſſe maioribus, ſi folia ſunt tantò maiora, quòd à Plinio refertur. Quare cùm Planta hęc maior ſit Hyperico, maioraq; habeat quadruplò folia, virgis ſit etiam maioribus, rubentibusque, & ſuccum emittat ſanguineum trita coma, nec aliquid deſit, quin Hyperici ſit ſpecies maior omnibus, non dubitauimus Androſæmi nomine illam appellare, & forſan alijs plantis à recentioribus putatis reſpondentiorem. *Lib. 27. c. 4.* *Nomen & cauſa.*

K rem.

rem. Huius plantæ radix tenuis eſt, obliqua, duos vel tres caules rotundos, rectos, læues, firmos, parum cauos, tenues, cubitales & longiores producens, folia geniculis abſq; petiolo hærentia habentes, vt ferè perfoliata videantur, virentia, læuia, inferne albidiora, nec poros translucidos habentia, vt in Hyperico vulgari, *Perforata*, dicto, quia lucem per poros foliorum tranſmittat: in illorum circumferentia inferna parte nigris punctis inſcripta, rigentia: in caulis imo ſunt rotundiora, minora, & dēſiora ob geniculorū breuitatem, ad medium vſq; caulis ſemper maiora, & oblongiora triunciali longitudine, & ſeſquiunciæ ferè latitudine: è medio caulis verò ad ſummum vſq; ſemper decreſcētia, minora, anguſtiora, vt admodum tenuia ſint. Ex illis alæ prodeunt multæ, & veluti cohærentes, diuiſam vmbellam conficientes dum adhuc floreſcunt. Origani & Centaurij minoris modo. Flores quidem melini, non diſſimiles Hyperico niſi magnitudine: punctis nigris inſcripti ſecus ora foliolorum florum, atque calyculorum, in quibus puncti illi nigri è pilo tenuiſſimo, breuiſsimoq; ſuſtineri videntur, hirſutiei modo, quod etiam in ſummis foliolis alarum eſt. Defloreſcētibus floribus protendente ſe magis caulis cacumine, alæ illæ diuiduntur, atque aliæ ſuper alias alternatim ſupereſſe videntur: in quibus calyces fructus habēt vt in Hyperico, ſemine intus copioſo nigro minuto vt punctus, qui in orationis fine deſcribi ſolet, quod Dioſcorides notat verbo *κατάγραφος*. Hoc non tantùm in ſeminis effigie atque magnitudine obſeruatur, ſed in florum, calycum, & foliolorum circa fructus ſuperficie, veluti punctis inſcripta nigris atque parum elatis. Odor plantæ, florum & fructuum præſertim reſinoſus atque ſuccum nigropurpureum ſanguineum flores, fructus & ipſa coma vt in Hyperico triti emittunt. In Valle oritur Campoclarenſi vmbroſis; & per Mateſium montem ſeptentrionalibus locis. Iulio menſe floridam inuenimus.

Deſcriptio. *Locus.* *Tempus.*

Alterum Hirſutum. Cap. XVI.

ALTERAM obſeruauimus ſpeciem, quæ cum poros habeat lucem tranſmittentes vt Hypericum, atque caule & ramulis ſit ſubhirſutis vt Hypericum Dioſcoridis, non affirmare audemus cui reddenda ſit ſpeciei, Hyperico vel Androſæmo. Hyperici quidem notam habet hirſutiei ramulorum & fructus inuolucri, quamquam Dioſcoridis textus corruptus videatur, ibi, *κλωνάρια ὑπόδασια*, quæ

Ruellius & Marcellus Virgilius, ***Siliqua ſubhirſuta***, alij, ***ramulos ſubhirſutos***, & quidem verbum κλωνάρια. ramulos ſignificare certum eſt, verùm locum in oratione quod ſibi vendicat verbum illud κλωνάρια, ſatis indicat, vel tranſpoſitum, aut potius noſtro iudicio corruptum, & pro illo, κεφάλια, reponendum, eritq; ſenſus apertus, κεφάλια ὑποδάσεα, προμήκη ἐν τῷ περιφερεῖ μέγεθος κριθῆς, ἐν ᾧ σπέρμα μέλαν ῥητίνης ὄζον, ***capitula ſubhirſuta, oblonga ex rotundo, magnitudine hordei, in quibus ſemen nigrum reſinæ odore***. Sed remaneret corrigendum relatiuum, ᾧ, vt οἷς, reponatur, aut poſt, ὑποδάσεα, addere, καρπὸν, προμήκη, & quæ ſequuntur. Verbum quidem προμήκη, tam accuſatiuus neutri pluralis, quàm ſingularis maſculini eſſe poteſt. Nec relatiuum ᾧ, corrigere oporteret. Miramur non parum interpretes quotquot fuerint, non animaduertiſſe ᾧ relatiuum, non habuiſſe antecedens verbum ſubſtantiuum, quod referret. Sed hæc potius Commentator rem ipſam veſtigans, quàm linguæ Interpres, animaduertere potuit, ſicut nobis veram plantam perquirentibus Deo dante contigit. Eritq; ſenſus, ***capitula ſubhirſuta, fructum oblongum ex rotundo, magnitudine hordei, in quo ſemen nigrum reſinæ odore***. Sed legatur κεφάλια, vel κλωνάρια, quoquo modo ſit hirſutiei nota remanere certum eſt in aliqua ex dictis partibus. Hæc autem planta magnitudine caulis, & foliorum Hypericum ſuperat. Androſæmo verò foliorum magnitudo quadrare videtur, at hirſuties in illo nulla deſcribitur. Fruticoſior eſt ſuperiore, qua nota Aſcyro conuenire videtur; ideo dubium erit cui ſit referenda. Nos autem cum aliam ſpeciem hac minorem nouerimus, ab alijs receptā quadrato caule, fruticoſam Aſcyro congruentem à Matthiolo alijſq; depictum, ſub Androſæmi varietate hanc deſcribemus, liberumq; relinquimus vnicuique arbitrium, vt pro qualibet accipere poſſit, non enim inter ſe differunt viribus, & parum facie, atque natura.

Locus. Loca hæc amat rigua, nec ita vmbroſa: in torrentium alueis ſæpius inter ſiccos Æſtate colles inuenimus:

Deſcriptio radice obliqua, rubeſcente; caules cubitales, rotundi, ſubhirſuti, folia habentes vtrinque hirſuta, mollia, albicantia, lucem è poris vt in Hyperico tranſmittentia, caulium geniculis breuiſſimo petiolo hærentia, à caule parum diſtantia vt in Hyperico; & magis alis diuiſo frequentibus à medio, atque etiam alæ iterum diuiduntur, qua nota à superiore præter alias differentias diſtare videtur. Folia vt in illo in ſummo minora, ſed non adeò etſi minima videantur; quæ verò caulem ambiunt breuiora, magiſq; retuſa. Coma huius ab alijs non differt,

flore,

flore, calyculis aut diuiſura, niſi quòd maior ſit Hyperico vulgari, & minor ſuperiore Androſæmo. Eodem tempore floret, Iulio nempe: atque trita coma, flores & calyces ſanguineum ſuccum, vt congeneres fundunt. Odore reſinam olet, tactuq; viſcido ſeminum calyculi ſunt. Si quis verò hanc Galeni Aſcyron, vel Aſcyroidem appellare maluerit non videbitur indicio carere: ita quidem Galenus de Androſæmo diſſerens ait. *Androſæmum fruticoſa planta eſt, duplex natura. Altera quæ Aſcyron, & Aſcyroides nominatur, & Hyperici ſpecies eſt: Altera quæ à quibuſdam Dionyſias appellatur. Eſt enim ſemen ipſorum purgandi vi præditum, at foliorum facultas ſiccat, & moderatè exterget, vt etiam ambuſta ſanare credatur: cocta verò in vino auſtero vinum efficit vt magna vulnera glutinet.* Quare Pharmacopæis has maiores Hyperici ſpecies ad vulnerarium oleum vino præparandum accipere ex hoc textu conſulitur. Atque hæc magis Hyperico accedit quàm ſuperior. Non eſt Androſæmon planta illa maxima lignoſa ferè arboreſcens Siciliana dicta, hircinum odorem reſipiens, neque eadem Tragium primum Dioſcoridis vt aliqui ex Recentioribus referunt, legitimumq; cenſent; caret enim lacteo ſucco, & nos eandem cum tragacantha putamus, vel ſimilem, vt alias in Phytobaſano noſtro ediximus. pro Tragio magis facie viribusq; reſpondente, ex nobis notis ſi Cretæ oriretur frutex ille, (arboreſcens cultu vt Romæ viſitur in Palatio præclariſſimi Ducis Martij Columnæ) à Doctiſs. Viro Carolo Cluſio *Molle* appellatus, à Doct. Gaſp. Bauhino *Lentiſcum Peruana quæ eadem eſt*, facilè ſupponi poſſe cenſeremus. Veram Dioſcoridis Tragacantham vel Theophraſti neminem adhuc depinxiſſe putamus, nulla ex illis lacteo ſucco prædita eſt, nedum turget. Vtinam nobis Cretam videre fas eſſet. Variat *Molle* dicta folijs minimè ſeruatis adulta; germinantibus ramulis ipſis folia ſerrata obſeruauimus, deinde ſerraturis euaneſcentibus.

Tempus. Vires.

Androſæmum alterum Apulum. Cap. XVII.

CIRINOLANVS incultus ager hanc rariorem fundit ſpeciem, fruticoſiorem, ſed non ita longis caulibus. E radice fibroſa rubente, obliqua, plures ſurculos pedales & maiores profert rubicundos & rotundos, limbo alternatim per longum decurrente, in caulis geniculis veluti anguloſis, ab imo pluribus alis diuiſis; atque geniculis illorum & caulis folijs binis hærentibus admodum,

Locus. Deſcriptio

Linaria cœrulea Apula

ex oppoſito alternatim, atque adeò vt à caule perforata videantur, vt in Periclymeno, & Campoclarenſe Androſæmo ſupra propoſito, minora verò acutiora, & infernè albidiora, læuia, & imperceptibilibus ferè punctis nigris per oræ depicta; lucem etiam ex poris tranſmittentia vt Hypericum: Differt ab alijs, nam circa caulis ſummum non decreſcentia & minora, ſed huic ſemper ampliora, & latiora ad caulis vſque cacumen, ipſaq; caua veluti peluiculæ, per ambitum minutis dentibus ſerrata, vt penè fallant oculos. Flores ſunt multi coaceruati, veluti corymbi: quorum calycum foliola, et florum depicta ſunt punctis illis nigris minutiſſimis, non elatis t in ſuperioribus. Florum botri antequam pandantur rotundiores, & compreſſiores ſunt alijs, & minores, ſed oblongi parumper ant dehiſcere incipientes, colore pallidiores, Aprili & Maio menſe floret. Foliola florum caua & latiora ſuperioribus inſunt, neuiſq; per longum ductis; ac etiam vt calycum inſcripta tũc inferè apparent. Coma trita, tam antequam floreat, quàm fructus habens, ſanguineum ſuum emittit quo manus inficit, vt alię congeneres, reſinoſumque emittit odorem. Maio fructus perficit. Differt te à Campoclarenſi foliorum tenuitate, quæ illis minora triplò ere videntur, acutiora, molliora, & lucem tranſmittentia, atque in ummo imis maiora: differt etiam neruorum diſcurſu in folijs, & oribus. Huius ortus in campeſtibus Soli expoſitis calidiorum regionum, illius verò in vmbroſis montibus frigidioribus ſeptentrionalibus locis. Huic plantæ videntur poſſe magis verba illa Dioſcoridis de Androſęmo referri. *μασχάλας δ' ἔχει πλείους ἐπ' ἄκρῳ τεταρσωμένας, περὶ ἃς ἀνθύλλια μικρὰ μήλινα. alas verò habet plures in ſummo pennatas, in quibus floſculi parui melini.* Verbum quidem illud *τεταρσωμένας, pennatas*, ita propriè accipiendum hoc loco dicimus, vt ſcilicet folia alarum, geniculis obliquè ita hæreant vtrinque; vt alas expanſas imitentur, non autem elata, aut recta, vt in alijs plantis, vel deorſum inclinata; vt in hac planta & priore Androſæmo à nobis deſcripto conſpiciuntur: folia quidem plana rigentia obliq; cauli hærent vtrinque, vt expanſas alas repræſentent. *ταρσὸς* enim nedum alarum effigiem pectinatim compoſitam, ſed quicquid expanſam ſuperficiem habet, vt expanſa ala auium. Hæc autẽ ab alijs minus animaduerſa ſcimus. Non enim prætereundum eſt hoc loco Dioſcoridem verbo *τεταρσωμένα*, in Ebulo, alijſque locis vti; & nos Grammaticæ obſeruatione ita diſtinguimus: in Androſæmo Dioſcoridem non folia, ſed ramulos pennatos dixiſſe; in Ebulo verò nõ

ramulos

ramulos aut caulem, ſed ipſa folia τεταρσωμένα *pennata*; quare in Androſæmo ſufficit folia obliq́; vtrinque alarum modo expanſa ramulis hærere:in Ebulo verò nedum poſitum eundem foliorum requirimus,ſed vt ipſa etiam folia alata,diuiſaq́;pennæ modo ſint. Hæc ad Struthij folia perquirenda referre veſtigatoribus non parum videntur; quæ nemo ex commentatoribus adhuc nouiſſe conſtat.

Linaria cærulea Apula triphylla. *Cap. XVIII.*

Locus. *Deſcriptio* VALENTINÆ linariæ a doctiſſimo Carolo Cluſio deſcriptæ folijs accedere paruula hæc planta Cirinolanis agris pratenſibus incultis obuia,quæ radice alba,tenui firmatur, ex qua plures teneri caules pedales fruticant,[aliquando ſingulari caule inuenitur,] læues, albicantes, folijs per genicula ternis Rutaceis paulò maioribus,latioribus,acutioribusq́; cinereo colore Rutæ aut Braſſicæ; circa ſummum verò caulis alternatim diſpoſitis, ex quibus *Tempus.* Martio menſe flores primùm coacervati,cærulei minuti, extumeſcentia labia tantùm lutea habentes, qui paulatim creſcente caule decidunt,& fructus inter folia remanent rotundi, Linariæ alterius modo,in quibus foliaceum latum, compreſſam, nigrum atque reſpectu plantæ magnum. Aprili menſe perficitur. Sapore palatum *Sapor.* calfaciente,nec dulci nec amaro excedente.

Linaria altera botryodes montana. *Cap. XIX.*

Locus. *Etymon.* *Deſcriptio* MONTANA, inculta, & ſterilia loca Æquicolis diligit hæc, quàm à fructu acinoſo,& copioſo botryoſam diximus; & ab illorum poſitu ſpicatam. Summas quidem alas ab imo ad ſummum vſque fructibus ſingulis,binis, aut plurium ternis piriformis refertas habet paruis:in quibus florum rudimenta inſunt lutea, nam flores non ſemper poſſunt obſeruari aperti, qui foliolis quatuor exiguis luteis conſtruuntur; prius enim fructum quàm flores edit inter anguſta & parua foliola lino æmula & minora, alternatim per alas diſpoſita ſingula, & ex illorum ſinu alia bina puſilla, quæ baſim fructibus cõficiunt,& vbi fructus deſunt, in caule & alis minimè proferuntur. Caulis bipedalis eſt,rotundus virens,ſolidus,læuis,alis vndique diuiſus, atque ab alis ad radicem vſque denudatus,folijs facilè defluentibus, atque exortus ſigna relinquentibus; vt in

vt in Tithymalis. Radix verò bifurcata, fibris raris diuiſa, alba & lignoſa. Septembri & Octobri menſe perficitur. *Tempus.* Sapore herbaceo planta eſt. *Sapor.* Fructus cortice virente exuto, libro intus nigro tegitur, medulla verò interior alba ineſt, vſus nullius, & incomperti.

Chryſocome Dioſcoridis & Plinij. Cap. XX.

HAVD quidem hæc improbaſſet Lobellius vel Pena, & ſi ſponte ortam tunc temporis legiſſet; at quia in horto Brughelij & Coudenbergij ſe vidiſſe refert illam Æſtate læte florentem, non minus, ſi aliam longè differentem propoſuit. At nos qui illam, antequam de ea cogitaſſemus, in Monte Caſtri Vulturariæ excelſo, arboribus conſita, *Locus.* & vmbroſa via, quam Apuliam petentes aſcendimus, *Tempus.* Autumni tẽporibus floridam, aurea emicante coma allecti, copioſam eruimus, atque odore naribus admota, contrariam ſententiam recepimus. Non enim natalis locus, montanus, petroſus, atque vmbroſus, nos tantùm mouet, qui præcipuus eſt in ueſtigandis plantis, & à Dioſcoride hic notatur, φύεται ἐν παλισκίοις καὶ πετρώδεσι. *Oritur in vmbroſis & petroſis.* Sed aureis corymbis prædita coma, *Lib.4.* atque totius habitus plantæ, cuius delineatio à Dioſcoride ſic tradita fuit. Χρυσοκόμη ῥαβδίον ἐστὶ σπιθαμιαῖον, ἔχον κόμην κορυμβοειδῆ, ὁμοίαν ὑσσώπῳ. ῥίζαν δασεῖαν, λεπτὴν, ὡς ἐλλεβόρου μέλανος, γευσαμένῳ οὐκ ἀηδῆ, κυπέρῳ ἴσην οὖσαν ἐν τῷ γλυκεῖ ὑπαύστηρον. φύεται ἐν παλισκίοις καὶ πετρώδεσι. *Chryſocome virgula eſt dodrantalis, habens comam corymbaceam, ſimilem Hyſſopo. radicem birſutam, tenuem, vt Ellebori nigri. guſtanti non iniucundam, Cypero æqualem exiſtẽtem, in dulci ſubauſteram. Oritur in vmbroſis & petroſis locis.* Ex qua delineatione præter foliorum notam, tota planta deſcribitur. Plinius verò ita de ea tradit, *Chryſocome, ſiue Chryſitis non habet latinam appellationem.* *Lib.21. c.8.* (Sed Latinis diceretur Aurea coma.) *Palmi altitudine eſt comantibus fulgore auri corymbis, radice nigra, ex auſtero dulci, in petroſis, opacisque naſcens.* Planta verò à nobis in Vulturariæ monte collecta, non altiorem virgam habebat pedali menſura, omni inibi obſeruata: *Deſcriptio* in hortis verò tranſlata maiorem fieri ſcimus. Folia habet parua, anguſta, lini modo, maiora parum, atrouirentia, carnoſa, læuia, parum ſplendida, per interualla alternatim rotundæ virgæ atque læui diſpoſita, ac circa radicem longiora, latioraq; parum obſeruauimus, è radice tenui æqualiter fibroſa, carnoſa, parum lignoſa, guſtu ex dulci auſtero, vt à Dioſcoride notatur, aliquam cum nigro Elle-

Linaria altera botryodes montana
Chryſocome.

boro ſimilitudinem,fibrarum multitudine tenuium habente, colore nigreſcentium,itemq́; à ceſpite ſimiliter prodeuntium ;obliquè ſe propagante,vt Valeriana ſylueſtris,& Ruſcus.Caulis verò in ſũmo in plures ramulos veluti inordinatam vmbellam , ſed rotundam diuiditur, bullas ſiue capitula denſa corymborum modo plura habẽs, q̃ luteos edũt floſculos minutos,ſtellatos,quinquepartitos, ſplendentes,odoratos ſuaui odore,Octobri menſe,qui non diutius, vt de Elichyrſo fertur permanent , ſed facilè & eodem menſe in pappos euolant,ſemina ſubtus perficientia,oblonga, compreſſa, cinerea.Folia verò ſapore ſunt aromatico calfaciente. Radix quidem non iniucundo odore, & ſapore vt diximus . Quare Dioſcoridis delineationi admodum natali loco,facie, ſapore, & viribus reſpondere videtur . Nec vt Pena mauult, radice eſt, rigida, quia ſic planta ab ipſo propoſita erat; atque legit , δασείας in Græco textu , atque licentiam interpretandi arripit ; nec animaduertit eadem voce adiectiua pluraliter,δασείας,(acuto accentu,) in Dryopteride Dioſcoridis, *birſutas*, interpretari,nec ibi *rigidas* verti,& in Dioſcoridis textu in capite noſtro δασεῖαν, per circumflexum ſcriptum eſſe , ſicuti in Polypodio , nec accentu ſignificationem variari , ſed *birſutam* interpretari , *villoſam* ſcilicet , aut *piloſam* vt Plinius vertit:atque differentiã accentus eſſe, nam ſingularis caſus δασεῖαν, circumflectitur,& pluralis acuitur, δασείας ; ratione ſyllabæ vltimæ, ας, longæ,quæ ſi conſideraſſet haud verſionem mutaſſet,vt ſuæ opinioni reſponderet . atque δασὺ , verbum opponitur, λεῖον, nec vllo modo extorqueri poteſt, vt, pro *rigido* , accipiatur , ſed rectè pro, *piloſa*, *birſuta*,ſicuti hoc loco intelligere videtur Dioſcorides,cum ſimilem fecerit Elleboro nigro , cuius radix fibroſa eſt , vel cirris hirſuta , ſiue fibris,eiq́ue ſimilem Chryſocomæ radicem facit. Nec tenuis radix vt hîc Dioſcorides notat verbò,λεπτὴν, rigida eſſe poteſt,niſi in totum lignoſa ſit,atque tunc Elleboro diſſimilis,cum illius flexilis ac carnoſa ſit fibris . Quapropter Dioſcoridis textus non eſt immutandus,nec alio modo extorquendus,ſed rectè & propriè interpretandus,qui radicem *tenuem*, non *nigram* , dixit, & ſimilem Elleboro nigro propter fibrarum tenuitatem: verbum enim adiectiuum μελάνος , ſic in omnibus legitur, *Elleboro* refertur , non *radici*,quæ fœminini generis eſt: nec in Dioſcoride μέλαιναν , legitur vt Lobellius corrupit:nec oportebat adiũgere ſimilitudinem Ellebori,ſi nigra tantùm eſſet , ſed ſuffeciſſet nigram dicere vt Plinius eſcipſit,à quo forſan motus eſt Lobellius, ſed Plinium non Dioſco-

Sapor.

ridem interpretari debebat. Hanc diuerſitatem animaduertit etiã M. Virgilius: Nec etiam ἁρμοζίσαι, vel συμπνίζαι, vt idem Lobellius corrupit in aliquo textu legitur, ſed ἐπισύσαι. & ita ab omnibus incorruptus recipitur textus. Planta igitur hæc ſatis reſpondere videtur, eò magis quia nulla indiget textus extorſione. Vires huic Galenus acres, ſimulq; adſtringentes tradidit, atque non multi vſus eſſe ait, ſed quo exceſſu calefaciat, vel ſiccet non adiunxit. Non illam vidit forſan, & Dioſcoridi aſſentit, qui ait, *Vim habet radix calefacientem, & adſtringentem, hepaticis & peripneumonicis commodum. Eadem cum aqua mulſa cocta ad vteri purgationem aſſumitur*. Plinius verò addit, *Vuluæ dolores in aqua mulſa decocta, ciet menſtrua, & ſi cruda detur hydropicorum aquam.* Non eſſe Chryſocomen Dioſcoridis Amaranthum luteum vulgò dictum, ſiue ſtœchadem citrinam, ſed potius verius Elichryſum, ex natali loco primùm conſtat, illa quidem maritimis præſertim atq; ſoli expoſitis locis, ſaxiſque, tenuibusque locis gaudet, nec in vmbroſis ſyluis, & montibus arboribus confertis, ſed nudis ſaxoſiſque locis Soliq; expoſitis, vt perquirenti notum erit, nec radice hirſuta fibroſa ſcilicet atque tenui, ſed craſſa ſingulari rigida, lignoſa, nec ſapore, nec odore reſpondente vt idem Pena & Lobellius teſtantur, nec deſcriptioni, quia multa obſtare videntur, vt ex verbis ſupra corruptis ab ipſis oſtendimus, & alias dicemus. Hanc Recentiores alio nomine non inuento à foliorum ſimilitudine, ſituq; Dioſcorides comam, Linariam auream, à florum confertorum colore dixerunt. Noſtræ plantæ ſimilis depingi videtur in Vetuſtiſſimo Græco Herbario Neapoli in ornatiſſima Bibliotheca S. Ioannis Carbonariæ nuncupati, cuſtodito.

Perfoliata minima Bupleuri folio. Cap. XXI.

Deſcriptio INTER vepres in Collibus Campoclarenſium plantula hæc inuenitur, radice tenui, puſilla, ſingulari, lignoſa, ex qua folia anguſta, oblonga triuncialia, læuia, duriuſcula, per longum neruoſa, Bupleuri anguſtifolij modo, colore nigrouirentia in pinguioribus, & pallentia in ſiccioribus & tenuioribus locis, & molliora, bina ex oppoſito vno verſu ferè diſpoſita in imo caulis; qui ſingularis, ferè dodrantalis, tenuis vt feſtuca, anguloſus, paucis deinde foliolis alternatim hærentibus; in ſummo habens veluti vmbellam foliaceã Perfoliatæ vulgaris modo. Huius vmbellæ baſis quinque folſolis

ſtellæ

ſtellæ modo radiantibus conſtruitur, oblongis, in acutum deſinen-
tibus Myrti effigie, paruis, pallidis, cartilagineis, intra quæ veluti
corymbi, ex paruis petiolis breuibusq; prodeunt quinque, aut mi-
nus, flores habentes luteos puſillos, conceruatos, baſim aliam ſtel-
latam, quinque partitam anguſtiorem, minorem prima, Perfoliatæ
vulgaris ritu habentes, quæ ſeminibus ſe perficientibus pericarpij
modo illæ concludit, vt etiam in Perfoliata obſeruatur; ſemina bi-
na Ammeos Apuli magnitudine ex nigro rubentia, parua, dura,
translucida, ſapore parum aromatico, ſicut & radix magis, quamuis
admodum tenuis ſit. Folia verò & caulis, amaro ſapore, ac etiam *Sapor.*
ſemen. Iunio floret, & perficitur. Inuenimus etiam Copioſam in *Tempus.*
Cappuccinorum Syluula Flaminiani Villæ Æquicolorum. Quia co- *Locus.*
ma vmbellata Perfoliatæ vulgaris effigiem referebat, idem nomen *Nomen.*
impoſuimus, nam præter effigiem ſupernam ad illius naturam ma-
ximè accedere viſa fuit.

Bupleurum tertium minimum. Cap. XXII.

BVPLEVRIS duobus à Recentioribus propoſitis, hæc propter
folia anguſta, flores luteos, & ſemina quodammodo quibus af-
finis videtur, tertij atque minimi propter tenuitatem Bupleuri no- *Nomen.*
mine appellanda, illorumq; familiæ reddenda viſa fuit. In ſiccis *Locus.*
agris, & illorum marginibus Æſtate Cirinolæ oritur, atque cum *Deſcriptio*
Kali cocleato inuenimus copioſam, radice parua, tenui, fibroſa, li-
gnoſa, flaueſcente, guſtu dulci, ex qua caulis tenuis admodum, & ſe-
ſquipedalis ad ſummum; alis ab imo diuiſus frequentibus, vt fruti-
coſa videatur, ſupinis & longis. Cauli folia hærent alternatim an-
guſta, elato dorſo, acuto cacumine, non pungente propter foliorũ
mollitiem, caua intus veluti Cyperi, colore cinereo, triunciali lon-
gitudine, Lino multum anguſtiora, in ſummo verò breuiora & ad-
modum tenuia, ex quorum ſinu breues alæ, tenuioresq; prodeunt,
in quorum cacumine veluti baſim habent minutæ veluti vmbellu-
læ, quatuor aut quinque foliolis conſtructam, in qua flores lutei,
denſi, parui Vmbelliferarum more: quibus ineſt ſemen duplex cum
perficitur Apij magnitudine, vel Aniſi fuſco colore. Floret à ſum-
mo, vt reliquæ vmbelliferæ, & ſemen perficit. Deinde in imis parti-
bus paulatim, vt tota Æſtate duret, atque floribus & ſemine perfe-
cto inueniatur Auguſto & Septembri menſe. Folia, flores, & ſemen
ſummatim parum amaroris & aromatis habent, in guſtu cum mo- *Tempus.*

dica

Panax

dica caliditate. Semine adeò prægnans eſt hæc plantula tam parua. *Sapor.*
Inuenitur minus alis imis diuiſa aliquando, vt vnicaulis ſit.

Panax Aſclepium Dioſcor. & aliorum, Gummiferum. *Cap.* XXIII.

NVLLAM, quod viderimus, adhuc Panaci Aſclepio antiquorum plantam congruentem, ab alijs depictam nouimus. A Matthiolo verò ficta noſtro iudicio depingitur, nulla addita hiſtoria, vt in Heracleo & ſimilibus 40. ferè ſolet, primus vt videatur inuentor: & à Pena & Lobellio exarata, de qua non ſine ratione conqueritur, aduerſus Matthiolum verba vertens vt ſolet: quare illam parui faciendam duximus. Addidit alteram Pena caule & radice Anethi, vt referunt, & ſemine Ferulæ, ex Hiſtria allatam, quæ rectè perpenſa ex eiuſdem hiſtoria nihil cum Panace Aſclepio commune habere perſpicitur. Nos autem in Apulia frequentem, & facilis commercij plantam proponemus, ni fallimur, effigie, odore, atque guſtu magis Aſclepium Panacem referentem. Quam guſtu, & odore, ex genere Panaceo eſſe ex Theophraſto collegimus, qui Herculanæ Panacis radicem amaro guſtu, & odore thus ſyncerum redolere aſſerit, quas notas in radice plantę à nobis depictæ ineſſe quiſque guſtu percipiet: nec in Apulia Theophraſtum habebamus, cum plantam hanc eruimus, guſtauimus, depinximus, atque notas apud iconem, ſaporem & odorem deſcripſimus. Radicem habet tenuem longam, pollicis craſſitie, cortice craſſo, ſubflauo ex albo foris, intus candido fungoſo; obliq; totam rugoſam; copioſo lacte viſcoſo, candido turgidam; vt gummi ſtatim concreſcente, amaro, ingrato, ſed aromatico vel medicato acri guſtu: medulla intus parua, lignoſa, alba; gummi etiam inuenitur ſapore & odore Thuris; verum amaro; cuius caput piloſum eſt villis foliorum marcidorum. Folia non alia habet quàm propè humum in orbem ſparſa, atque conuexa circa caulis imum, quæ capillaria ſunt, minutis lobulis denſis diuiſa Milleſolij vulgaris modo, atque hirſutis, vt Dioſcorides notat, quod in alijs non obſeruatur; in petiolorum alis ſiue coſtis hærentibus Fœniculi ſimilitudine, verum maiora. [totum folium πολυπτέρυγον intelligendo,] quod in coſtas ſeptem diuiditur à petiolo, quinque maiores, & duas verò paruas in imo obliquiores, circa craſſum petiolum rotundum, atque cauum hirſutum; ſeſquipedalis longitudinis ab radice totum folium. Lobuli verò minuti

Deſcriptio
Lib. 9. c. 12.
Sapor.

ſunt

ſunt admodum & ſylueſtri fœniculo breuiores, & hirſuti. Folia vireſcunt primùm, ſed cum caule flaueſcunt; Caulem ex eorum centro profert ſingularem Fœniculaceum, bipedalem, aut tripedalem ad ſummum, tenuem; geniculis ſiue nodis abſque folijs diſtinctum paucis, rectum, nudum foliis, in cuius cacumine vnicam aut duas vmbellas rarò tres inuenimus, (adeò alis caret, & foliis in caule, magis quàm Thapſia ſiue Turbith Apulum dictum,) Iulio menſe floribus luteis onuſtas, amplas dodrantali diametro: planas. verùm ſemina perficientes, extuberantes rotundantur. Semina foliacea ſunt duplicia, alata, vtrinque biniis cartilaginibus, vt in Thapſia dicta, in quibus, & in vmbellæ centro, atque etiam in caule aliquibus donec recum gummi flaueſcens, odoratum inuenimus adhærens. Semen verò cartilagine denudatum, oblongum, amarum, acre, & eodem radicis odore. Hanc neminem depinxiſſe adhuc ſcimus, & forſan inuiſam & incognitam, ſed apud hortos translatam Romæ vidimus degenerantem, nunc autem pro Panace Aſclepio à nobis propoſitam, quæ ex Antiquorum placitis his notis prædita erit. Radicem vt habeat longam, pedalem, albam, ex Theophraſto, & Dioſcoride: craſſum corticem, & craſſam radicem ex Theophraſto, Folia ex Dioſcoride fœniculo maiora hirſutioraque. Caulem ex vtroque geniculatum: flores luteos ex Dioſdoride: odor Thuris ex generis ſimilitudine, quod Herculanum ſtatuit ex Theophraſto. Radicis lac concreſcens atque gummi modo hærens atque flaueſcens ex Dioſcoridis Herculeo, & Aſclepio ex Plinio & Meſue. Nomen verò ex Aſclepio, vt Plinius ait, *Quoniam is filiam Panaciam appellauit*. An autem Salſum, corticem habeat, propter acrem, amarumq; ſaporem non obſeruauimus; nec tunc in mentem venit; fieri enim poſſit, cum locis exeat ſalſuginoſis & nitroſis, qualia ſunt Apuliæ, & præſertim Cirinolæ, in qua Kali cochleatū oritur in hortis, & Halymus; ἁλιμὸν, quidem non modo *ſalſus*, vel *maritimus*, ac etiam *humore plenus* interpretari poteſt, vt apud Hyppocratem, & rectius. Hanc autem propè vineam Reguli, *Acquamena*, dictam eruimus & copioſam inuenimus, edito deuexoq; loco Septentrioni aduerſo. Quibus & ſi in aliquibus ex Dioſcoridis, Theophraſti, & Plinii notis planta hæc euariare videtur, quia & textus corrupti ſunt & euariant, vt M. Virgilius animaduertit ſuis in Dioſcoridem doctiſſimis Commentariis, ac etiam intellectu ambigua videantur, non tàm ſtrictè conferendos, neque huc inſerendos cenſuimus. Non tamen putamus quin Planta hæc Aſclepium Panax, non refe-

rat, cæteriſque ſit anteferenda, donec meliorem inueniamus. Ex huius radice, quam craſſam fieri vetuſtate percepimus, & bipedalem, in taleolas diſſecta copioſum collegimus gummi, atque ſpontaneum Terebynthinæ ſiue Arabici gummi colore, pellucidum atque diaphanum, quod autem è taleolis parum flaueſcit igni exceptum. Odore thuris amplo, guſtu amaro acri. aqua madefactum lacteſcit, atque difficilè ſine calore ſoluitur. Taleolis aduolarunt auidè apes ſuccum deuorantes etiam viſcoſum.

Aniſomarathrum Apulum. Cap. XXIV.

NVSQVAM viſa, minusq́; nota, ni fallimur, hæc eſt: non niſi in Cirinolanorum ſyluula propè D. Rocchi ædem collecta: effigie rara, gratiſſima, tenerrima, ac ſuauiſſima in olere accepta: quã à ſuaui odore, & ſapore, quem medium inter Aniſum & Fœniculũ refert, *Aniſomarathrum* appellare maluimus. Dodrantalis planta eſt, tenella, tenuibus ab radice admodum exili, alba, dura, capillaribus foliolis, Ameos Apuli ſylueſtris diuiſura multiplici, non ita denſa, Chamæmali folijs proximis, tenuioribus, atque hirſutis tribus, aut quatuor. Caulem producit dodrantalem, tenuem, admodũ, Iunco tenuiorem, neruoſum fœniculaceum, læuem, rotundum, paucis alis diuiſum, folijs minoribus hærentibus, in quibus flores non in vmbellam aperti, ſed corymborum modo denſi, ex baſi foliacea, albicantes, minuti, quinque foliolis paruis, anguſtis, conſtructi, quorum vnicum longius, vt ſtellam caudatam effigient Cometæ modo. Quibus ab initio veluti ſiliquulæ ſubſunt, quæ dum creſcũt, flores in cacumine inſidentes, dum adhuc teneræ ſunt, ſubleuãt; atque in ſiliquarum cacumina paulatim Veneris Pectinis modo plantæ deferunt. Floribus deciſis omnibus, ex baſi illa foliacea vmbellarum petiolis expanſis ſimiles ſiliquulæ in acutum deſinentes parum in imo craſſiores decem, aut duodecim remanent elatæ, quarum acies purpuraſcit, ſicuti & ſiliquulæ etiam teneriores: quæ cum perfectæ ſunt, efficiuntur aſperæ, atque ab imo diuiduntur, quæ eædem ſemina ſunt, cacumen verò binos aculeos puſillos habet. Caulis ſummum, & alarum ſemper in binas diuiditur alas æquales, expanſas: in quibus pares vmbellæ, niſi in vnicam aliquando degeneraret. Tota planta odorem & ſaporem Aniſi & Fœniculi medium fundit, guſtu ſuaui in mandendo, atque pro olere accipienda. Aprili & Maio menſe inuenitur, deinde deperditur. Huic ſimilẽ ſemine

Locus. *Deſcriptio* *Sapor.* *Tempus.*

Aniſomarathrum

nouam plantam videtur doctiſſimus Gaſpar Bauhinus in ſuo Matthiolo pro Scandice adpoſuiſſe, & nobis dulcis ſapore eſt: illamque forſan ex à me miſſis Ferdinando Imperato viro naturalium rerum peritiſſimo ac ſtudioſiſſimo eſſe potuit, cùm è Neapoli acceptum ſemen dicat, multis annis à nobis Cirinolæ obſeruatam & Imperato cum alijs dono miſſam. Nos autem ex viua planta iconem delineauimus, qua potuimus diligentia & obſeruatione. Similioré depictam poſtremò vidimus in Plantarum hiſtoria nunc in lucem folij forma edita à Doctiſſimo atque Clariſsimo viro Carolo Cluſio, quam ab Honorio Bello Medico Cidoniæ Cretæ Anthriſci nomine acceptam refert; De qua Plinius loquens ſimilem, atque eandem eſſe ait, quæ Scandix, (*ſi tenuiora folia, atque odoratiora haberet,*) Hæc autem nobis odorata eſt admodum atque ſuauis, folijsq; minutiſsimis, vt nō ſolum Paſtinacæ folijs, ſed Fœniculo æquiparentur; quare Anthriſcum latiora folia ſcandice Plinij ſententia habere oportet, minusq; odorata: nam ideo Anthriſcus non eſt eadem planta quæ Scandix, quia non habet tenuiora & odoratiora folia, vt Scandix, ſed latiora, minusq; odorata. Oritur & in Valuenſium montibus, ibique planam florum vmbellulam habere obſeruauimus. *Lib. 21. c. 22.*

Echinophora πυκνόκαρπον *an Dioſc. Gingid.* Cap. XXV.

SI Gingidij nomine decoranda eſt planta aliqua, primum hæc inter deſcriptas à Recentioribus habere poſſe locum videri poteſt. Nulla melius ſylueſtrem Paſtinacam folijs imitatur, poſitu, inciſuris, & ipſa ſubſtantia: De qua Dioſcorides loquens, Paſtinacę ſimilem fecit ſylueſtri, tenuiorem: herbulamq; appellauit verbo βοτάνιον. Plinius verò, ſimillimam fecit, & Dioſcorides de ſylueſtri Paſtinaca ſcribens, ſimilem fecit Gingidio, latioribus verò folijs: quapropter non ſine ratione nobis videtur ſub hoc nomine Gingidij deſcribi poſſe plantam à nobis depictam, Paſtinacæ ſilueſtri ſimillimam, minorem, illa multò vt herbula dici poſſit, nec niſi vmbella differentem, qua dignoſcitur à Paſtinaca. *Lib. 20. c. 5.* Huius radix craſſitie, & longitudine minor eſt ſylueſtri Paſtinaca, albicāte, eſui apta, acris parum, amariuſcula, aromatico odore in mandendo, & olfactando, reſinæ odore, vel Picè; vetuſtior verò lignoſior, & in ſummo rugoſa: Folia ei prima, parua multùm, longis petiolis ſylueſtri Paſtinacæ modo hærentia, non circa medium ad ſummum denſa, ſed *Deſcriptio* *Sapor.*

per totum petiolum magis diuiſis alis diſpoſita, tenuioribus etiam ſed ſimilibus inciſuris: circa caulem verò latiora, & maiora primis multùm, læuia, teneriora q; Caulem mittit bipedalem ad ſummum ſed minorem, læuem, ſtriatum, parum anguloſum, ſolidum, virentē, alis ab imo diuiſum paribus, vt plures, ferè caules edere videatur. Horum geniculis folia circa medium breuiore petiolo diſpoſita hærent, latiora, minusq; inciſa: circa verò extremum breuiora, minora ſunt, & aliquando degenerantia in longum, minusq; inciſa, vel nihil, vt in pictura demonſtratur. Ex ſingulis verò alarum geniculis longo & pedali nudo cauliculo craſſiore, ac rectiore inſunt vmbellæ caulem terminantes. Sed ex eodem geniculo inter vmbellæ cauliculum, & folijs hærentis folliculum caulis producitur tenuior in longum magisq; obliquum, alias alas, & geniculos eodem ordine ad finem vſque vmbellas relinquentes. Vmbellæ verò cauliculus antequam in vmbellam diuidatur, baſim illi conſtruit in quinque foliolis ſtellatis, quorum ora limbo albo circumdantur, eorumq; vnicum in longius duplò degenerat, & antequam flores in vmbellam expandantur, illos veluti folliculo incluſos ſeruabant. Ex quibus quinque etiam panduntur tenues petioli duas vncias longi, vel magis, qui vmbellæ circumferentiam terminant, intus verò tres, vel quatuor minores habent, plenam vmbellam reddentes atque planam. Hi quidem petioli aliam minorem baſim, quinque etiam minoribus foliolis albo etiam limbo terminatis, vt in inferioribus habent: ex qua etiam quinque breues ac multò tenuiores veluti ſtamina exeunt petioli, quinque ſtellatos flores paruos albos etiā habentes, alios internos circundantes, vt in Paſtinaca & ſimilibus; illorum verò exteriores quinque ab interioribus hoc differunt, vt bina habeant foris dependentia foliola maiora, barbulæ modo, vt Galericulati flores habent; quorum tribus exterioribus Vmbellæ circumferentiam terminantibus, maiora folia ſiue barbulæ dependent, Rutæ folijs forma & magnitudine ferè, quod omnibus exterioribus floribus euenit, vt vmbellæ circumferentia tota albis barbulis dependentibus circundata videatur. Quibus omnibus & ſi fructus ſubſit paruus, hirſutus, virens: exterioribus tamen quinis illis barbulas habentibus, & medio craſſeſcit & ad maturitatem perducitur, quia forſan maiore abundant alimento, ita natura plantæ conſtituente. Fructus hi craſſeſcentes duriores aculeos habent, ex viridi albicantes, & poſtea flaueſcentes, & in ſummo cornicula obliquè tendentia, alba, tenera, in extremo tuberoſa vt Limacæ cor-

nicula,

nicula, circa fructus latera reſpicientia, canaliculo ſignata læui, quo deſunt aculei, quæ parte ſiccato fructu diuiduntur, ſemina intus bina oualia habentes, lata compreſſa, parum caua, acria, amara, aromatica, odorata, & reſinam olentia ſicuti tota planta. In illius vmbellæ, petiolis, & caule parum gummi hærens reperimus Picæ modo album ſapore acuto, & odore Reſinæ. Iunio floruit, & Iulio menſe perficitur Campoclari, locis incultis, ſaxoſis. *Tempus. Locus.* Hanc videntur Recentiores pro Caucalide depinxiſſe, de qua infra dicemus, & an reſpondeat. Matthiolus pro Gingidio plantam latifoliā depinxit domeſticæ ab ipſo dictæ, & ſatiuæ Dioſcoridis perperam putatæ ſimilem, neque animaduertit Dioſcoridem non Paſtinacæ ſatiuæ, ſed ſyluestri Gingidium ſimile feciſſe, ibi βοτάνιον σταφυλίνῳ μὲν ὅμοιος ἀγρίῳ λεπτότερον &c. *Herbula ſtaphylino quidem ſimilis ſylueſtri, tenuior*, &c. *Lib. 2 c. de Ging.* etiam Paſtinacam ſylueſtrem folijs ſimilem Gingidio verum latioribus. ibi, σταφυλῖνος ἄγριος φύλλα ἔχει ὅμοια γιγγιδίῳ πλατύτερα, &c. *Staphylinus ſylueſtris, folia habet ſimilia Gingidio, latiora*, &c. *Lib. 3. c. de Paſtin.* nec aliam inter ſatiuam & ſylueſtrem paſtinacam eſſe differentiam, præter magnitudinem cultu prouenientem atque vberiore alimento. Ex quibus quantùm aliorum Gingidium differat ab hiſtoria Dioſcoridis ſatis videtur indicaſſe. Vires Gingidio has Dioſcorides tribuit, *Editur crudum & coctum, & ſale aſſeruatum*, *Vires.* *Eſt autem ſtomacho commodum, ciet vrinam, & decoctum ipſius potum cum vino veſicæ vtilis eſt*. *de Alimentis. 2.* Galenus verò. *Plurimum*, inquit, *in Syria naſcitur & editur, ſimile apud nos Scandici. Eſt autem ſtomacho valde commodum, ſiue crudum, ſiue ferueſactum edere ipſum velis: longiorem autem cocturam non ſubſtinet. Quidam edunt ipſum cum oleo & garo: quidam etiam vinum aut acetum addunt: & multò magis commodum eſt. & auerſantibus cibum appetentiam facit, ſi cum aceto edatur*, &c. & Rurſus, *Gingidium quemadmodum guſtu amaritudine, & adſtrictione participat; ita temperamento caliditate & frigiditate. iuxta ambas qualitates ſiccat.* *de Simp. phar. lib. 6* *Et ſtomacho commodum eſt, eo quod non pauca adſtrictione participat*. Echinophoram appellauimus quia fructus admodum aſperos Echini modo proferat:-

Echinophora altera aſperior πλατύκαρπος.
Cap. XXVI.

ASPERIORA loca hæc amat,macilenta,inculta,ſaxoſa ſiccioraq; , & à ſuperiore differt,radice,quæ minor eſt,alba lignoſa cum cauleſcit,ſapore,& odore aromatico,at dulciore : Folijs etiã, quæ breuiori petiolo hærent, & è medio illius circa ſummum denſa magis,vt in ſylueſtri Paſtinaca,parum latiora,& in aduerſa parte parum in dorſo hirſuta.Caulem habet parem ſuperiori, læuem, anguloſum,ſolidum;medulla fungoſa,eodem modo alis diuiſum ; vmbellas habentem cauliculis pedalibus incumbentes,quorum baſis non quinque,ſed tria foliola limbo etiam candicante circumſepta habet , quæ folliculi vicem gerunt antequam vmbella prodeat, & longiora ſunt illis alterius plantæ,& anguſtiora:quorum tertium degenerat ſemper in longius , & in extremo inciſuris aliquot diuiſum.Ex baſi vmbella non rotunda , & plena, ſed tribus tantùm corymbis trifida , tribus petiolis: in quorum cacumine alia tria ſunt foliola minora florum baſim conficientia:& flores ſunt denſi , albi, ſtellati:& qui circumferentiam terminant,barbulas habent omnes, minores multò antedictis;& non rotundã vmbellam magnam,vt in antedicta,ſed tres vmbellulas ex ſingulis tribus illis petiolis efficere videntur.Differt hoc etiam,nam &ſi flores denſi , & plurimi ſingulis petiolis inſint,bini tantùm fructus ad frugem perueniunt, ita vt ſex tantùm in tota vmbella inſint : maiores verò antedictis duplo:ouales,compreſſi,vnguis indicis digiti magnitudine,admodum aſperi aculeis rigentibus , craſſis , pyramidalibus , pungentibus, purpuraſcentibus , quorum aliqui maiores ordine diſpoſiti , per latera læuem canaliculum relinquunt , per quem ſiccati fructus lateribus ſe diuidentes dehiſcunt , & bina ſemina oſtendunt oualia , compreſſa , magnitudine Melonis , parum ab vna parte caua , & altera conuexa , acri , amaro & aromatico ſapore . *Sapor.*
In cacumine verò fructuum bina inſunt cornicula ſiue apices recti minimi. Iunio floret, & Iulio menſe perficitur, Campoclarenſium incultis . *Tempus. Locus.*

-:: -

Echinophora tertia λεπτόφυλλον purpurea. Cap. XXVII.

MAGIS hæc quadraret Caucalidi, ſi pro illa depingenda eſſet ab alijs nondum deſcripta, niſi floribus eſſet purpureis; folia quidem habet tenuiora, & antedictis omnibus minora, pluribus minutioribusq; inciſuris diuiſa Officinarum vulgari putato Dauco, in ſaxis & vetuſtis muris naſcenti, ſimilia: quare illũ, quia Daucus ſylueſtris etiam appellatur Caucalis, & hirſuto ſit caule, craſſoq; & his teneriore, eſuiq; apto, & albam vmbellam odoratamq; habeat, atque ſylueſtris Paſtinacæ modo, ſiue Dauci vulgaris clauſam, auicularum nidum referentem, vt Nicandri tralator in Theriaca vertit, facilius reciperemus,

Caucalis.

—— —— *& ſimilans nidum Daucus*,

Ibid de Paſt. marina.

Vel Paſtinacæ ſylueſtri ſimilia ſemina Caucalis habere debet, eiuſdem teſtimonio;

Carpe breuem quoque Caucalidem natalibus aruis,
*quæq; adeò huic ſimilis producit ſemina * Daucus.*

** In Græco textu σταφυλῖνος .ſ. Paſtinaca.*

Deſcriptio

Hæc autem radicem habet tenuem admodum, albam, lignoſam, cauleſcẽs: Caulem verò lignoſum, anguloſum, ſolidum, veluti ſtriatum, medulla intus fungoſa, alba, hirſutum, ſed ſupernè rara hirſutie aſperum: alis pluribus ab imò & ſupernè diuiſum; folijs per genicula denſis, inciſuris tenuibus, lobis Officinarum Dauco, ſiue Caucalidi nobis ſimilibus, minoribus & infernè hirſutis, cauli hærentibus: ex quibus petioli ſemipedales, vmbellas trifidas habentes exeunt, abſque folijs illis baſim conſtituentibus, ſed nudi tres vmbellulas corymborum modo habentes purpureas, inter ſe diſtantes, & flores paruos admodum habentes purpuro rubentes: quibus ſuccedunt ſingulis tribus petiolis, tres fructus: vt nouem quælibet vmbella habeat; ijq; terna folia parua baſim conficientia. Fructus huius maiores ſunt ſuperioribus, rotundiores, aculeis durioribus, craſſioribus, luteſcentibus, octo ordinibus per longum diſpoſitis, intra quos breuiores, & viridiores alij ſunt; in cacumine veluti ſtellulam habent viridantẽ. Hi non per latera diuiduntur, ſed per medium, vt Fœniculi ſemina, & intus ſemina ſingula alba, oblonga, rotunda, ex vna parte canaliculata, velut Triticũ, aut Far, vel nudum hordeum, cui paria ſunt, vel oblongiora: ſapore aromatico, amaro & acri. Iulio perficiuntur, ſed Iunio floret. Alę vt in ſuperioribus ad cacumen vſque eodem modo diuiduntur. Campoclari

Tempus.

ijſdem

Echinophora

Sapor. Locus. ijſdem locis cum ſuperiore inuenitur. Radix & folia odore & ſapore Paſtinacæ aromatico.

Echinophora quarta maior πλατύφυλλον *purpurea.* *Cap. XXVIII.*

Deſcriptio HVIC radix eodem colore, ſapore aromatico & effigie eſt, in adultis lignoſa, paucis fibris diuiſa: Folia tamen maiora aſpera, dura, latiora, & alio modo diuiſa. Quinis vel ſenis lobis oblongis Sorbi modo diuiduntur, & ſinguli lobi trium digitorum ſunt longitudine, vnius latitudine, per ambitum profundis inciſuris diuiſi Quercus vel Heptaphylli Quinque folij dicti modo, vel alterius maioris Tordilij putati vulgò, folia præſertim quæ propè vmbellas hærent. Caulis eſt bipedalis, alis diuiſus, rotundus, ſtriatus, vt anguloſus videatur, aſper, alba hirſutie, vmbellas vt in ſuperiore trifidas, ſed breuiori petiolo, & craſſiori impoſitas; baſim habētes trifoliam, ſed iuxta flores pentaphyllam; Flores quidem purpurei, ſuperiore maiores, barbulas illas etiam habentes; quibus ſuccedunt fructus quini ſingulis petiolis, aſperi, ſtriati, vt quindecim ſingulis vmbellis inſint, ſuperioribus minores, molliores, viridioribus aculeis; Semen verò vt in ſuperiore minus & aromaticum. Eodem modo fructus diuiduntur, atque perficiuntur, eodemq; tempore floret. Campoclari depreſſioribus locis, atque humentibus parum obſeruauimus. Huic ſimilem folijs quodammodo & florum colore pro Caucalide in Latina Matthioli editione depingitur, in Italica quidem depictam nemo vidit, niſi qui illam idea ex hiſtoria Dioſcoridis corrupta depinxit tenuifoliam. Lobellius etiam rubro flore ſimilem plena vmbella depinxit, ſed ſi eadem eſſet minus rectè depicta videretur. Nec aliquid cum Caucalide commune, vt ex ſupradictis liquet, habere videtur.

Paſtinaca echinophora Apula, & Scandix. *Cap. XXIX.*

PROPRIVS accedit hæc folijs, atque habitu ſylueſtri Paſtinacæ quàm vulgò recepta aculeatæ marinæ vel littoralis Paſtinacæ dictæ, quæ in arenoſis iuxta mare degit à Matthiolo ſecundum Chrithmum putata. Hæc autem & ſi terreſtris eſt, maritima dici poteſt, vt in Tripolio dicemus. Locus quidem denſus, aſper, nitroſus, vel ſalſus, vti tota ferè Apulia eſt, maris afflatui ſuppoſita, & Cirinola

præ-

præſertim, vbi Libanotis Cachrifera, atque caule, vt Plinius notat, gummifera; Capparis, Halymus, Rhamnus, Kali, Ferula, & ſimiles frequentiſſimæ ſunt; quæ locis alijs minimè ſpontè oriuntur, niſi maritimo tractu. Campeſtribus ſiccis ſterilibus tophaceis gaudet, ſemitis, viarum marginibus, marginumq; foſſis Cirinolæ vbi à quodam Pharmacopæo *Finocchio ceruone* appellabatur. Radicem habet cubitalem digiti craſſitie, longam æqualem, Eryngio ſimilem, foris verò flauicantem intus albeſcentem, neruo intus tenui, cortice carnoſo; ſapore aromatico ferè non ingrato, cum acrimonia quadam & amarore dulci mixto; ſuccoſa in minus vetuſtis. Eſui aptior eſt quam ſylueſtris paſtinaca Dioſcoridis, quæ non ita carnoſam, nec craſſam aut molliorẽ habet. In nouellis radicibus adeò gratus eſt ſapor, vt quilibet quam libentiſſimè veſcatur, ſicuti euenit cum nos Pharmacopæo illo eſcam eſſe diximus, qui ſe non alijs, quam ijs veſci radicibus poſthac potius, quàm Carotis, guſtata dixit. Olus tamen ſylueſtre eſt. Folia promit Vere in terra ſtrata Paſtinacæ ſatiuæ noſtratis, quam alij *Carote bianche & roſſe* appellant, æmula; non ita ampla, minusq; lata, diuiſura tenuiore admodum, carnoſiora tamen, media inter marinam & terreſtrem, parum acuta, leniter hirſuta, & ex viridi albicantia propter hirſutiem. Caulem craſſum, cubitalem, vndique folioſum, alarumq; copia, & denſitate ſingulis geniculis reflexum. Alæ in orbem obliquæ & reſupinæ plantam conglobant, vt rotunda ſit plantæ tota effigies atque coma: vt Libanotis cachryfera & rotundior. In alis verò foliola minora, minusq; diuiſa, carnoſiora, rotundiora, acutiora, aſperiora, & duriora, ſimilia illis littoralis Paſtinacæ ex quorum ſinu aliæ alæ breuiores prodeunt, vt denſa & orbiculata plantæ effigies videatur ob alarum multitudinem obliquè ſe propagantium. In illarum cacumine flores in vmbellis Paſtinacæ littoralis ritu Iulio & Auguſto menſe exeunt lutei, ex baſi ſex foliolis craſſis acutis, ſicuti & ipſa vmbella pungentibus, in medio plantæ ſupra caulem primùm, deinde in reliquis alarum cacuminibus, à ſummo incipiẽtes, quare diutius floret. Septembri menſe pericarpia remanent aculeata, dura ſex radijs diuiſa, ſupra quæ totidem apices eleuantur denſi, qui flores erant prius, ſemenq; occultant ouali figura rotundum oblongum, cortice flaueſcente, medullam intus pullam ex flauo habens aromatico ſapore. Octobri perficitur, caulisq; ab radice primis imbribus ſiccatus marceſcit, atque diuellitur, vt locum in quo erat non reperies, vento quidem ita diuulſus vagatur per

Lib. 24. c. 11.

Locus.

Deſcriptio

Sapor.

Tempus.

campos globoſa ſua facie hoc adiuante. Differt ab illa marina vulgari foliorum magnitudine, denſitate, atque multiplici tenui admodum diuiſura, Paſtimacam magis æmulante; radice maiore, ſuauiore, & reliquis; & ſi ſemine ſimilis videatur. Sunt qui hanc pro Siſere accipere malint; quibus hæc tantùm obijcieda videntur verba, quæ Plinius de Siſere refert. *Gelduba appellatur caſtellum Rheno impoſitum vbi generoſitas præcipua: ex quo apparet frigidis locis conuenire.* Natalis quidem & priuatus locus ſicuti regio hic admodum conſiderandus videtur: atque in hac planta diuerſus ab hiſtoria, nam Apulia maritima & feruens regio eſt, præſertim Cirinola, quæ centrum Apuliæ dicitur. Nos autem frigidarum regionum indigenam plantam pro Siſere depinximus in noſtro Phytobaſano, cuius radice, quam *Carota bianca* Æquicolani appellant, vbi copioſiſſima ſpontanea vicinis Caſtellis, in cibis elixa, & fixa oleo, Piſcium ritu vtuntur, & expetunt. Sed & melle decoquunt contuſã, ad picis ſpiſſitudinem, & duritiem, atque in placentas efformant, ſicuti ex Amigdalis alijs locis, & illas vulgò conſimili modo *Copeta* denominant: ori gratiſſima & ſtomacho vtilis, magno eorum lucro. Mos eſt ijs etiam Decembris menſis diebus feſtis Natalis Domini noſtri Seruatoris, & Ianuarij initio, noui anni ingreſſu illas emptas affinibus, & amicis dono dare, fœlix anni initium augurantes. At ſi coniecturæ indulgendum eſſet, potius pro Scandice ſupponi poſſe videretur, ex quadam cum Paſtinaca ſimilitudine, ac Gingidio, effigiei & ſaporis vt Galenus notat, copioſam in Syria calida regione, ſicut etiam Paulus Ægineta ait. Quod pro grato acceptum olere, & non legitimo, cum eſſet ſylueſtre, obiectum Euripidi ab Ariſtophane fuit, matrem eius legitimum olus non vendidiſſe, ſed Scandicem. Minus quidem olus legitimum illud eſt, quod ſpontaneum in incultis oritur, minusq; vſu cognitum, quamuis guſtu & cibo gratum videatur, & vtile: decurtatis ramulis depinximus, vt foliorum dilucidior eſſet aſpectus. Sed quia locus eſt Theophraſti de Scandice naturam addemus & plantam illi magis reſpondentem. De caulium igitur differentia differens, inter plantas humi caule procumbentes, aut vt melius loquamur, ſupinum caulem habentes, per humum procrptãtem Scandicem enumerat: ad differentiam earum, quę recto aſſurgunt caule, & ſubſiſtunt; quarum maior pars vnicaules exiſtunt; eius verba ſunt. τὰ δὲ ἐπιγειόκαυλα, καθάπερ μαλάχη, σκάνδιξ, σίκυος ἄγριος, &c. *Alia verò humicaulia, vt Malua, Scandix, cucumis agreſtis*, &c. Cui naturæ additis quæ ſupra retulimus

Lib. 20. c. 5

Lib. 2. de alim.

Lib. 1. c. 74

Lib. 7. c. 8.

Paſtinaca echinophora Apula

limus notis ex Galeno & Paulo, qui Scandicem effigie ſimilem Gingidio dixerunt; Gingidium autem Staphylino ſylueſtri ſimile, verùm tenuius: igitur planta tenuioribus Paſtinacæ folijs, & humicaulis, ſiue ſupina, facile pro veriore Scandice ſuppoui poſſe exiſtimamus; *Scandix Theoph. Lib.2.c de Caucal.de* Cui deſcriptioni & naturæ nulla melius noſtro iudicio quadrare videtur ex nobis obſeruatis hucusq; plantis, niſi illa, quam alij pro Lappa Boaria, & doctiſſ. Gaſpar Bahuinus pro Caucalide altera nodoſo echinato ſemine addidit ſuo ſynonymijs ornato Matthiolo, quæ radicem habet candicantem acrem tenuem admodum, folia & reliqua, Paſtinacæ erraticæ veriori ſimilia, profundioribus inciſuris, hirſatie rara obſita vtrinq; : caulibus pluribus quibus fruticat humi procumbens, quæ de cauſa non Vmbellas in ſummis caulibus, ſed inter foliorum alas coaceruatos edit echinatis ſeminibus candidos flores Iunio menſe locis ſaxoſis ſterilibus Puteoli, & Cirinolæ vt obſeruauimus: non enim recto caule aſſurgit, niſi ab alijs herbis impedita ramulum aliquem elatum proferat, præter ſui naturam. Ex his igitur, non eſſe ſcandicem alias plantas ab alijs propoſitas, nec ſiſerem quiſque dijudicare ſatis poterit: Non addidimus iconem quamuis exactiorem poſſemus, quia ab alijs iam eſt depicta, & facilis eſt cognitionis. Gazam hoc loco pro ἐπιγειόκαυλα, legiſſe ἐπετειόκαυλα & interpretaſſe perperam *annicaulia*, ante nos animaduertiſſe Cornarium legimus; atque nihil ad ſenſum, & materiam, *annicaulia*, verbum facere quiſque iudicabit. Pro Anthriſco plantam illam in vmbroſis frequentiſsimā Paſtinacæ erraticæ & huic Scandici ſimilem, recto tenui caule, vmbellis absq; foliata baſi, minus denſis, ſemine ſimili, minus his odorata & ſapida ſupponi poſſe cenſeremus.

Sylueſtris Paſtinaca Daucoides Apula. *Cap. XXX.*

Deſcriptio ADEO ſimilis hæc eſt ſylueſtri Paſtinacæ Dioſcoridis, vt quilibet pro ea facilè decerpat, niſi floridam inuenerit. Folia quidem admodum ſimilia, tàm ima, quàm caulem cingentia, vt niſi minora parum paucioribus lobis diuiſa, quod id omnibus obſeruauimus, eadem viderentur; etiamq; difficilis eſt dignotio. Caulem habet rubeſcentem alba hirſutie aſperum, alis diuiſum; in quibus folia maiora ſylueſtri Paſtinaca, paucioribus longioribus, atq; aduncis lobis diuiſa degeneribus, quibus differre videtur; vmbellas ex baſi foliorum lacinijs interſecta, vt in vulgari, rotundas, planas,

magnas,

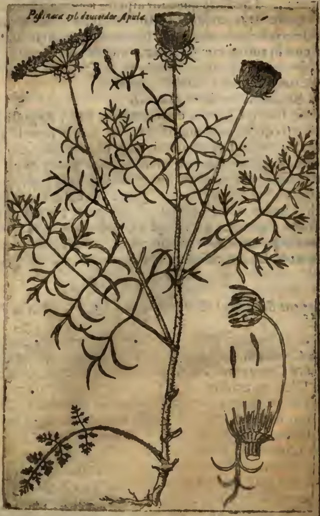
magnas,maiores reſpectu plantæ; floribus ex albo obſcurè purpuraſcentibus depictas: medium illud croceum habentes vt in Dioſcoridis Paſtinaca ſylueſtri. Semine verò differt oblongo anguſto non echinato, ſed hirſutie quadam aſpera, minuta albicante oblito: Quare potius Dauco,quàm Paſtinacæ ſimile ſemen quod viride purpuraſcit etiam:guſtu amarum, odorumq́; parum in mandendo. Vmbella non in totum conglobatur areſcens, & clauditur, vt in vulgari,ſed minus, vt Auium nidum cauum repræſentet, vt Daucus ex Nicandri Latina tralatione metrica. *In Theriaca.*

Et ſimilans nidum Daucus,

Iulio menſe floret Cirinolæ cum congeneribus, Auguſto ſemen perficit:nec frequens admodum ſed rarior. Radix lignoſa alba dulcis aromatica,Poſſet hæc Plinij adaptari deſcriptioni, qui de Daucis loquens,ait:*Si iam maximè tertium genus facere libeat; eſt ſimile Staphylino,quod Paſtinacam erraticam appellant,ſemine oblongo,radice dulci*. Quod quartum genus eſſe deberet, vt idem ait, de radicibus loquens cartilagineis. *Eſt & quartum genus in eadem ſimilitudinem Paſtinacæ,quam noſtri Gallicam vocant. Græci vero Daucon:cuius genera etiam quatuor fecere*. Sed non deſunt etiam aliæ varietates Dauco affines magis aromaticæ, vſu potius recipiendæ. *Locus.* *Tempus.* *Lib.25.c.9.* *Lib.21.c.5.*

Daucus Secundus Dioſcoridis. Cap. XXXI.

TRES à Dioſcoride Dauci ſpecies numerantur, quorum primus Creticus, Fœniculi folijs minoribus:alter agreſti Apio: Tertius verò Coriandro. Plinius verò &ſi quatuor genera eſſe à Petronio Diodoto tradita referat, in duas tamen in ſumma differentias diuidere videtur. Quorum alteram primam Dioſcoridis, folijs ſcilicet fœniculi in ſiccis ſaxoſis meridianis oriri tradit, non ſolum in Creta,vbi probatiſſima,ſed in Achaia etiam. Reliqua inquit genera,ſub alterâ & ſecundâ differentiâ comprehenſa, quam generis nomine comprehendit,& ideò plures ſpecies continente; vbique naſci in collibus terrenis,limitibusq́;. Ex quibus innuere videtur plures eſſe ſpecies, ſub ſecunda differentiâ, quam Coriandri folijs facit, ſub quibus & Apij foliis ſimilia Coriandro affinia intelligere etiam poterimus. Nam & Ranunculus qui Coriandri folio eſt,Apium niſus,& ſylueſtre dicitur ob foliorum ſimilitudinem.Horum primum genus,Fœniculi folio,ſemine Milio ſimile eſſe ait. *Lib.25.c.9*

Paſtinaca ſyl. daucoides Apula

ait. Secundum verò Coriandri folio ſemine Cumini modo, omnia feruida, ſed ſecundi vehementius. Tradit deinde ſtatim Plinius, & tertium genus Dauci ſimile Staphylino, quod quartum eſſet, niſi ſub ſecunda diuiſione plura genera duo ſcilicet, Apij, & Coriandri folio compræhendiſſet, ob aliquam inter illos ſimilitudinem, quæ à Dioſcoride rectè diſtinguitur. Atque ita tertium Dauci genus Plinij, quartum eſſet Dioſcoridis, & Diodoti, quod forſan erit ſimile, vel idem cum Caucalide vel Daucalide, vt in aliquibus legitur, qui ſylueſtris Daucus appellatur, à Dioſcoride, & Galeno: cùm tertium genus Dioſcoridi ſit Coriandri folio, à Plinio in ſecunda diuiſione reliquorum generum relatum. & Quarta hæc Dauci ſpecies, eſt quarta etiam ex cartilagineis radicibus, vt Plinius refert. *Eſt & quartum genus in eadem ſimilitudine Paſtinacæ. quam noſtri Gallicam vocant, Græci Daucon, cuius genera etiam quatuor fecere.* Lib. 19. c. 5.
Et alibi, *Dauci genera quatuor fecit Petronius Diodotus, quæ perſequi nihil attinet, cum ſint differentiæ duæ, probatiſſima in Creta, mox in Achaia, & in ſiccis vbicunque nati, Fœniculi ſimilitudine, candidioribus folijs, & minoribus hirſutisque. Caule pedali recto, radice ſuauiſſimi guſtus, & odoris. Hoc genus naſcitur in ſaxoſis meridianis. Reliqua genera vbiquè naſcuntur terrenis collibus, limitibusq; nec niſi pingui ſolo, folijs Coriandri, caule cubitali, capitibus rotundis, ſæpè pluribus, quàm ternis, radice lignoſa, & cum aruerit ſuperuacua. Semen eius Cymino ſimile, prioris Milio, album, acre, odoratum omnibus feruens. Secundum priore vehementius eſt, ideò parcè ſumi debet. Si iam iam maximè tertium genus facere libeat, eſt ſimile Staphylino, quod Paſtinacam erraticam appellant, ſemine oblongo, radice dulci.* &c. Quare abundare in Dioſcoridis textu, & ab aliquo adiuncta cenſeri poſſunt, putante idem eſſe tertium genus Dioſcoridis & Plinij, verba illa, ἐφʼ ἧ σκιάδιον ἐμφερὲς σταφυλίνῳ. σπέρματος ἐπιμήκους πλῆρες ὡς κυμίνου δριμέος. *Supra quod* (caput ſ. antedictum) *vmbellam ſimilem Paſtinacæ, ſemine oblongo plenam, vt Cuminum acri.* Antea quidem totam plantæ delineationem expreſſiſſe Dioſcorides videri poteſt, cùm plantæ flores deſcripſiſſet, & capitellum, & ſeminis ſimilitudinem his verbis, Τὸ δὲ τρίτον εἶδος κορίῳ φύλλα ἔοικε καὶ τὰ ἄνθη λευκά, κεφαλὴν δὲ ἔχει καὶ καρπὸν ὅμοια ἀνήθῳ. *Tertium genus folijs Coriandro aſſimilatur, & flores albos, & caput & fructum ſimiles Anetho.* Quomodo nunc ſupra caput in quo ſemen habet Anethi, vmbella ineſſe poteſt Paſtinacæ, & ſemen Cumini? Sed perijſſe verba aliqua in Dioſcoride potius vel ex Plinij

Lib. 25. c. 9.

textu excerpta irrepſiſſe credendum eſt, non ſine maxima rei Herbariæ iactura . Vtinam Dioſcoridis textum incorruptum haberemus in omnibus capitibus, quæ à tranſlatoribus ſiue interpretibus cum Plinij, Theophraſti, Galeni & aliorum textibus collatione, pro eorum intelligentia omnia ſubuerſa & corrupta , etiam quod in aliquibus emendata & reſtituta videantur: non ideo genuinus textus habetur . Habemus ex Vetuſto barbarè tralato Dioſcoridè alphabetico ordine digeſto, cum additionibus Petri Paduanenſis Venetijs Impreſſo 1514. ab Arriuabenis, de Dauco caput, in quo quatuor genera enumerantur his verbis, *Daucus calidæ eſt virtutis, & extenuatoriæ, vrinam, & menſtrua prouocans, & partum deducens; folia habet ſimilia Fœniculo ſed minora, & tenera, & virgam duarum palmarum, in qua virga eſt caput ſimile Coriandro, florem album habens, in quo eſt ſemen quaſi piloſum in magnitudine Milij, minutum, aſperum, guſtu viſcidũ, & odoratum: radix eſt illi vnius digiti groſſitudinem habens. longa duabus palmis , naſcitur in locis aſperis, & ſolanis . Sed vnum genus Dauci ſimile eſt Apio agreſti odoratum , viſcidum & calidum, ſed melius eſt Creticus de quo ſupra diximus. Eſt & tertium genus Dauci , folia ſimilia habens Coriandro, & florem album , in cuius capitello ſimile ſemen eſt Anetho. Eſt & aliud, quod ſemen habet oblongum, & graue ſicut Cyminum agreſte, & cunctis omnibus ſupra ſeminibus calidius eſt* , &c. Ex quo manifeſtè apparet Dioſcoridis textum eſſe corruptum omnibus in vulgatis, & mutilum. Secunda quidem ſpecies Dauci Dioſcoridis Apij folio , à Plinio ſub eodem genere ſecundæ diuiſionis quaſi congener, vel ſpecies illius Coriandri folijs reticetur: quapropter ex ipſo Dioſcoride petenda ſunt ſigna , atque hæc tantùm adducit. *Alter verò Apio agreſti ſimilis, aromaticus, acris, odoratus, & guſtanti feruidus.* Cui tàm breui delineationi dubium remaneret, an ſimilitudo Apij agreſtis ſit nè foliorum, vel ipſius ſeminis, quod fructus hîc Dioſcorides appellauit, καρπὸς, δριμύς Et de ſecundo ait, ὁ δέ τις, αὐτοῦ ἐςὶ σελίνῳ ἀγρίῳ παραπλήσιος, *Alter huius eſt Selino ſylueſtri adſimilis* . Quare relatio videtur ad verbum καρπὸς, *fructus*, ſeminis primi ſcilicet, nam maſculino genere dicitur, & amplius qualitates adiectæ odoris, & ſaporis fructum potius ſiue ſemen reſpicere viderentur: niſi Daucus etiam maſculino genere eſſet, atque in primi delineatione, & tertij de foliorũ figura differuiſſet , anteà quam de fructu; cuius, in primi deſcriptione de odore, & ſapore, non de figura diſſeruit. Quare primam ſimilitudinem Apij agreſtis non ad

fructum

fructum, ſed ad folia reſpicere dicemus, reliquas verò ad totam plantam & fructus. Cuius delineationis notæ hæ ſunt ex Dioſcoridis textu deſumptæ, Ὁ δ' ἕτερος αὐτοῦ ἐςὶ σελίνῳ ἀγρίῳ παραπλήσιος ἀρωματώδης, δριμὺς καὶ εὐώδης γευομένῳ καὶ πυρώδης, διαφέρει δὲ ὁ κρητικός. *Alter verò huius eſt Apio agreſti aſsimilis, aromaticus, acisr, & odoratus, guſtanti feruidus. præfertur verò Creticus.* His reſpondere videtur planta illa Cretica, aut Veneta pro Macedonio Petroſelino accepta, quæ folia Apio vulgari ſimilia habet; ampliora, copioſioribus lobis, rotundioribus, magiſq; ſerratis, nitidis, Coriandrinis æmulis, vel Hircinæ ſaxifragiæ ante quam caulem edat, albicantibus, ex radice longa, craſſa, alba, rugoſa, lignoſa, pedali, acri ſapore. Caulem verò poſt multos à ſatu annos promit nobis cubitalem, craſſum, hirſutum, alis diuiſum frequentibus, rotundam effigiantem comam, vmbellis candicantibus refertam, ſemine verò paruo, hirſutie alba obſito, oblongo ſaifragiæ Hircinæ ſimili, odorato, aromatico ſapore, acri, feruido, & Cuminum ferè reſipiente guſtu: viribus efficaciſsimis, vt Neoterici, pro eliciendis vrinis admodum efficacem prædicent, ideoq; Petroſelinum putauerint. In hortis à noſtris colitur, Macedonici Apij nomine propagato, ſed nobis Dauci ſecundi nomine retinendo, quamquam & tertij ſimilitudinē etiā referre videatur, vt dicemus. His quidem patebit longius aberraſſe, qui Theophraſti putatam Libanotidem Apij folijs, Angelicæ dictæ proximis, foliaceo ſemine, non rotundo præditam depinxerunt; magis Silphij ſpeciem referentem, ſicuti eſt ipſa Angelica, de qua alias dicemus. Vires ex Dioſcoride. *Semen omnium vim habet calefaciendi. Menſes & fœtus, & vrinas ducit potum: tormina diſſoluit: tuſſes diuturnas mitigat. Auxiliatur etiam commorſis à Phalangio potum cum vino. Diſcutit quoque tumores in cataplaſmate impoſitum. Et vſus quidem aliorum ſeminis ſolum eſt, in Cretico verò etiam radicis, quæ maximè aduerſus venenatas beſtias bibitur cum vino.* Galenus verò non alium Daucum cognouiſſe videtur, quàm Staphylini ſpeciem, cui viribus ſimilem fecit. Quòd autem planta hæc Macedonicum Apium referat Lobellius & Pena dubitant, viribusq; inefficacioribus Apio ſatiuo fecerunt, verùm guſtu nobis acrimonia ſatiuum Apium non parum ſuperare viſum eſt huius plantæ ſemen, ad Cumini ſaporem & odorem accedens ſtatim linguam mordicans, vt non ineptè Daucus ſit iudicandus effigie atque ſapore, & viribus. cæteris plantis pro Dauco ſecundo receptis præferendus.

Deſcriptio. *Sapor.* *Vires.* *Vires.*

Daucus Tertius Dioſcoridis , Secundus Plinio.
Cap. XXXII.

TERTIVS iſte Daucus ſic à Dioſcoride deſcribitur. *Tertia verò ſpecies Coriandro folijs aſſimilatur, & floribus albis: capitellum verò habet & fructum ſimilem Anetho.* Quæ lectio eadem eſt cum antiquo textu ſupra relato. Reliqua verò verba quæ leguntur, ἐφ' ἧ σκιάδιον, &c. vt ſupra retulimus corrupta, vel adiecta eſſe videntur, & aliud genus, quartum ſcilicet, conſtituere videntur.
Lib. 25. c. 9. Plinius vero, *Reliqua genera vbique naſcuntur terrenis collibus, limitibusq́, nec niſi pingui folio, folijs Coriandri, caule cubitali, capitibus rotundis, ſæpè pluribus quàm ternis: radice lignoſa, & cum inaruerit ſuperuacua. Semen eius Cumino ſimile, prioris Milio, album, acre, odoratum, omnibus feruens.* Ex quo differentia dicitur in ſemine in hoc Cumini, in Dioſcoridis verò Anethi, quod minus eſt, atque rotundius. Ex quibus notis ſimul iunctis facilè quiſque iudicabit plantam hanc magis alijs reſpondentem eſſe Dauco à Dioſcoride tertio loco deſcripto, à Plinio verò in ſecunda diuiſione tradito. Natalis quippe locus primùm, in quo inuenimus
Locus. in Syluestribus, reſpondere videtur, Campoclari quidem per colles nigro terreno refertos, herbidoſq; quamquam ſaxoſos frequens Vere, ac etiam in limitibus propè D. Rocchi ædem & in horto ſeu
Deſcriptio dali tunc noſtro eruimus. Radice alba, læui, tenui Paſtinacæ vel Raphani, quæ lignoſa efficitur cauleſcens aromatica, guſtu acri, ſed parum hircino, & linguam vellicante, qui ſapor cum areſcit & lignoſa efficitur euaneſcit, ideo ſuperuacua à Plinio tunc reputatur, & rectè. Folia emittit læuia, rotunda, Coriandri æmula, rotundiora & longiore petiolo hærentia, primùm ſingula, deinde vnica loborum interceptione, tertiò bina, deinde ternis, & quaternis hinc inde lobis minus rotundis, & anguſtioribus diuiſa. Caulem emittit bipedalem, & ampliorem alis diuiſum, rotundum, læuem, ſolidum, Fœniculi effigie, fungoſa medulla alba, in imo ex viridi obſcurè purpurante: folijs interceptum alternatim minoribus, anguſtioribus, magiſq; inciſis, in ſummo vmbellas albas habentem plures ſine baſi vt Anethi, [nec enim numerus ita ſtrictè eſt obſeruādus] rotundas longis petiolis hærentes, atque dum corymboſæ, nec adhuc floridæ, teneriores, in terram inflexæ decumbunt: cum autem florere
Tempus. incipiunt eriguntur, atque dilatantur, flores oſtēdentes Iulio mēſe

denſos,

Daucus Dioscoridis tertius, secundus Plinio

denſos,minutos,non diſſimiles Anetho:ſemina deinde perficientes parua albicantia,hirſuta Aniſo ſimilia,magis quàm Anetho,& Cumino,&ſi eadem,ſpecie videantur, ſuperioris Dauci æmula: guſtu acri admodum, odorato, Cuminum & hircinum quid reſipiente.

Sapor. *Varietas.*

Variat hæc iiſdem locis orta folijs in caule maioribus,ita profundè inciſis ac tenuiter, vt foliorum nerui à carne diſtincti ſint omnes,ita vt in huius plantæ folijs propè vmbellas conſpicitur,& folij exemplo ſegregato; Paſtinacæ diuiſuras quodammodo imitante,nec ideò diuerſa eſt planta,tam diuerſa & tenuiore, quæ rarior eſt,effigie.Quartum verò genus ex genere Paſtinacæ, variè ab antiquis traditum,variè à nobis diſtinguendum, nam Theophraſto, Daucus eſt nigra nobis Carota dicta, quæ ſatiua eſt. Plinio verò ſylueſtris Paſtinacę ſimilis quarta ſpecies,Daucus à Græcis appellatus,à Romanis Gallica. Galeno verò ſimilis etiam eſt,vel idem, Staphylinus, & Daucus: quem apertè his verbis pronuntiauit. *Daucus, quem aliqui Staphylinum vocant, ſylueſtris minus eſui aptus eſt,quàm ſatiuus.Sed in omnibus vehementior.* Et de Alimentis ſecundò. *Eſt autem Daucus Staphylinus ſylueſtris.* Qui cum Caucalide affinis admodum erit facie viribuſq; vt ſupra diximus, & idem Galenus refert, his, *Caucalis, quam aliqui Daucum ſylueſtrem nominant,Eſt enim ſimilis ipſi ſapore & facultate.* Facie verò ſeminis vn Nicander loco ſupra citato.Ex his igitur Recentiorum Daucos putatos minus veris reſpondere quiſque iudicabit. Differt hæc ab Hircina ſaxifragia natalibus, magnitudine caulis & foliorum, atque odore, huius enim folia hirci virus non reddunt. differt etiam ab altera ſaſſifraga pimpinella non fœtida, cuius folia maiora,nec in ſummo ità diſſecantur, ſed rotundis lobis tantùm diuiduntur.

Lib.9.c.22 & c.15. *De ſimpl. phar.lib.7*

Myrrhis Æquicolorum noua. Cap. XXXIII.

ESCVLENTAM plantam Cicutæ ſimillimam omnibus ſui partibus præter ſemen,odoratam,& minorem,Myrrhidi notis accommodatiorem haud habemus. Hanc in Æquicolorum Villis ſecus viarum margines, & ſæpes,atque maceries frequentem cum Cicuta,vt non niſi peritus,& naribus experiatur, haud facilè cauleſcentem dignoſcat,atque à Cicuta diſtinguat.Radicem habet albam,oblongam teneram, in ſummo craſſam,paucis fibris diuiſam atque tenuibus, per obliquum rugoſam in ſummo, facilem vulſu, ſapore

Locus. *Deſcriptio*

ſapore dulci aromatico, parum graui, vel medicato, guſtu non inſuaui quodammodo ad Carotam accedente. Folia prima ex ſemine admodum breuia, & diuiſura rotundiore veluti Fumariæ, at poſt quatuor, vel quinque in bipedalibus petiolis cauis Cicutæ modo, atque canaliculatis, in imo latis ſuccoſis. Admodum maiora & ampla Cicutæ æmula, minora verò, læuia ſplendida præſertim infernè, ſed neruis & petiolis hirſutis, rara, mollique hirſute alba: folia verò supernè antequam edat caulem Aprili menſe maculoſa euadunt, albicantibus veluti calce infecta, ac etiam purpuraſcentibus maculis; atque tunc tenella Cerefolij vice legunt, eduntq; in acetarijs, *ſylueſtre Cerefolium* appellantes: guſtu ſimili, parũ amariuſcula. Caulem edit altum bicubitalem Cicutæ æmulum, atque ferè parem locis terrenis, in ſaxis verò breuem admodum & bipedalem, atque tenuem: terrenis craſſum pollicis magnitudine, tenerum læuem, rotundum, inanem, ſuccoſum, eſculentum, dodrantalibus interſtitijs diſtinctum geniculis, in quibus folia maiora, maioribus ante caulem editis, petiolis hirſutis amplis quoquo verſũ bipedalibus, ac etiam longioribus, Cicutæ folijs, niſi minora parum eſſent, admodum ſimilibus. In ſũmmo alæ multæ ex foliorum ſinibus prodeunt, atque hoc à Cicuta differt, quod vmbellæ ſecus alas poluſtris Apij ritu hærent, non in ſummo vt in Cicuta & alijs Vmbelliferis. Flores albi, tenues, ſeminibus inſidentes: ſemina verò oblonga, hirſuta, duplicia, rotunda, Aniſi modo, vel Dauci, aſperiora, veſtibus hærentia, cacumine longo, ſapore aromatico acriparũ, & dulci, amarore quodam mixto non ingrato. Martio germinat, Aprili folioſa, & Maio Caulem profert, qui non eſt maculis infectus vt in Cicuta obſeruatur, ſed albeſcens: flores & fructus Æſtate profert. locis exit meridiei expoſitis, vt eſt Æquicolorum poſitus Villarum. Hanc præ cæteris Myrrhidis notas explere toto habitu, & guſtu videtur, non enim aliæ ſemine oblongo admodum putatæ Myrrhides non aſpernendæ, ita Cicutæ ſunt æmulæ, vt ſimillimæ dici poſſint folijs, & caulæ, vt Plinius notat, & Dioſcorides ſimilem, & radice cibo ſuaui his verbis. Μύῤῥις οἱ δὲ μύῤῥαν καλοῦσιν, τῷ καυλῷ καὶ τοῖς φύλλοις ἔοικε κωνείῳ. ῥίζαν δὲ ἔχει ἐπιμήκη, ἁπαλὴν, περιφερῆ, εὐώδη ἡδεῖαν βρωθῆναι. *Myrrhis, quam Myrrham appellant, caule, & folijs aſſimilatur Cicutæ. radicem habet oblongam teneram, rotundam, odoratam. in cibo ſuauem.* Plinius, *Myrrhis quam alij ſmyrrhizam, alij Myrrham vocant, ſimillima eſt Cicutæ caule folijsq. & flore, minor tantùm & exilior, cibo non inſuauis.* Quibus Myrrhides ſupradictę

oblongo

Nomen.

Tempus.

Lib. 24. c.16.

Myrrhis

oblongo ſemine haud caule Cicutaceo ſimili ſunt, nec radice tenera, ſed dura quamquam aromatica; Cicutariæ verò depictæ potius fœtidæ & Cicutæ, quam Myrrhides appellandæ. Vires ex Dioſcoride *Phalangiorum morſibus ſuccurrit eadem, ſ. radix, in vino pota. Purgat deinceps à puerperio fœminas. Trahit & menſes. Eadem cocta in ſorbitionibus tabidis commodè exhibetur. Quidam narrant ſi ea in peſtilentibus conſtitutionibus, bis aut ter in die, cum vino bibatur, auxilio eſſe, vt ne quis à morbo tentetur.* Plinius verò præter ſupradicta, addit, *Vlcera quoque in facie aut capite ſuccus eius in aqua triduo maceratus ſanat.* Galenus, *Myrrhis quam alij Myrrham nominant, odoratam & dulcem radicem habet, quæ & menſes mouet, & quæ in thorace & pulmone hærent repurgat, vt ſit ex ſecundo ordine caleſacientium, habens etiam quid tenuium partium.* *Lib.14. c.16.*

Petroſelinum, ſiue Apium hortenſe vulgare, idem eſſe cum Antiquorum Apio ſiue Selino, non autem Dioſcoridis Petroſelinum. Cap. XXXIV.

MAXIMA etiam adhuc Recentiorum extat controuerſia de vero Petroſelino Macedonico, atque hucusq; alij hortenſe Apium noſtras receperunt, vt Germaniæ Officinæ, ſicut ab Auctore Germano (qui Emblemata in Dioſcoridem ſcripſit aſſeritur: idemq; Marcellus Virgilius etiam putat. Itali noſtro verò Creticā vel Venetam plantam Apio vulgari maiorem admodum, latioribus folijs, rotundioribus lobis, illisq; circumſerratis, ſplendidis Coriandrinis, albeſcentibus; caule craſſo hirſuto, alis vndique multum diuiſo, cubitali, vt rotundam efficiat comam, albicantibus vmbellis ornatam, & ſeminibus ex cæruleo albicantibus hirſutie; ſapore velut Cumini, acribus multum. Quam pro Dauci ſecunda Dioſcoridis ſpecie ſumere verius poſſumus, vt ſupra diximus. Nūc autem Theriacæ recenſor nouus Euangeliſta Quatramius putans nouam ſe opinionem proferre, magisq; veriorem: vulgare iterum ſatiuum Apium, quo in condimentis totus orbis terrarum vtitur, & vtebatur antiquitus, vt à Plinio refertur, pro Petroſelino reuocare conatur noſtris regionibus, ac pro Apio hortenſi Eleoſelinon ſpontaneum, ſed mangonio Geoſelinum factum, Dionyſij forſan nigrum Apium breuioris radicis omnino deteſtandum, atque ab vſu repellendum, vt Plinius idem tradit: Nec animaduertit, ſe magis, atque magis erraſſe, vt ex ſequentibus patebit. Et vt eiuſdem *Lib.20. c.11.* *Ibid.*

vtamur argumentis;(vt ſua elixetur,vt vulgo dicimus,aqua:)illius relata referemus.Et primo neſcio,an *κακόδαιμων* fuerit, qui mentem illius falſis idæis,ac diuinationibus repleuerit,vt tam falſa, & diuinata referat. Et quo textu probabit Theophraſtum pro ſatiuo Apio, Dioſcoridis Petroſelinum Macedonicum intellexiſſe, & deſcripſiſſe? Nullam quidem de Petroſelino in Theophraſto deſcriptionem inueniet,nec ex Plinio,qui ad verbum Theophraſtum exarauit. Quatuor quidem Apiorum genera deſcripſerunt,vt etiam à Dioſcoride factum eſt,nullam de Petroſelino pro Apio mentionem facientes: ſed Apium ſatiuum folijs variare dixerunt, vt iam cognouit Quatramius & refert;quod prolixius eſſet referre.Prӕterea quomodo ſcit,an ad aures noctu retulit Theophraſti Genius Quatramio?(vt de Homero tradit Ennius poëta,)in ſexto capite lib. 7. historiæ plantarum ſe aliter de Selino,quàm in capite 4.eiuſdem libri ſenſiſſe? Atque cap.6.intellexiſſe de Selino,quod Geoſelinum nos appellamus ab ipſo propoſitum Selinum,& cap.4. de Apio vulgari petroſelino dicto,quod Petroſelinum Dioſcoridis fuit?qua ratione?Theophraſtus quidem in cap.6.ait,Reliqua Apiorum genera,ſcilicet Equapium,Paludapium, & Montapium,tàm inter ſe differre, quàm differunt ab Apio vrbano, à quo plurimum differunt. E quibus Paludapium quodammodo ſimile eſt Apio odore, ſapore & figura.In cap.4.eiuſdem libri ait,Apiorum genus folijs & caulibus variare,verum omne ſylueſtri ſimile eſſe:atque cap.6.de ſylueſtris generibus, in cap. 4. verò de Vrbanis verba facere videtur.

In primo Annali. — *Lib.7 hiſt. plant.*

Lib.1.c.9. Amplius, textus quos adducit Theophraſti qui ait, *Apio radix ſingularis*,Et alibi,*proportione ſua altius, quàm Arbores radicat*, Et alibi,*Fruticat non anno primo,ſed bimatu*. Cur hæc non contulit cum Apio ab ipſo propoſito?An de nouo Apio ſuo Geoſelino maximo,ingrato fœtido,an de noſtrate vulgari intelligi debent? Vbi in iſto ſuo Apio maximo Cicutaceo odore radix ſingularis? cuius breuis & fibroſa ab vno principio eſt æqualiter.Vbi nam & quo loco radicem agit ſingularem, longiſſimam proportione ſui caulis? quod folia longiſſima & maxima ita habet, radicem verò breuem admodum non ſingularem ſed potius Elleboraceam, minorem ſui? Vbi perpetuò virere obſeruatum?quod poſt caulis productionem finitur.Vbi ſuaueolentia? quod potius Cicutæ modo fœtet ob humoris ſuperfluitatem?Quo loco difficillimè exit,& fruticat? cum eodem anno ſtatim in caulem abeat.Sed addamus exPlinio textum ab eodem relatum,ibi,*Apio gratia vulgò eſt,namq; rami largis portionibus*

Lib.10. c.11.

tionibus per iura innatant, & in condimentis peculiarem gratiam habent. Quibus in terris,& quibus ab incolis in condimentis recipitur iſtud maximum?cuius non ramos, ſed folia ipſa in fruſtra ſecare oporteret, vt innatare poſſent per iura, non largis portionibus,ſed quam breuiſſimis:nulla gratia nec olentia niſi abhorrenda? An de illo Plinius intellexiſſe videtur?vel Auicenna, qui valde bonum oris odorem efficere domeſticum Apium aſſerit? Quis enim erit qui Plinij mentem verbis contrariam diuinare poſſit vt Quatramius? An ne ibi, *Apio*, addidit, in petris nato,cum dixit,*Apio gratia vulgò eſt*;cum de Satiuo intelligatur.Vel alibi ſatiuumApiũ Petroſelinum eſſe aſſerit? vel ex aliquo ex antiquioribus hoc habet? nunquam inueniet quidem. At ne nimis in refellendis argumentis immemoremur, eandem eſſe plantam *Geoſelinum* iſtud, quod ſic nos appellamus,cum Eleoſelino experientia comprobatũ eſt,mangonio variantem,atque ita excreſcentem: quippe cum in aquoſis ſpontanea ſit, atque ex aqua non adeò copioſum habeat alimentum,quàm ex terreno refoſſo, & irrigato,vt in magnos ramos, & maxima folia, Hippoſelinum ſuperantia degeneret: quod quiſque ſi à paludibus paruas plantas in horto vt fieri ſolet refoſſo transferat, non minus addoleſcere atque degenerare animaduertet: atque eò magis ſi ſemine ex illis ſatum erit, & poſtea,vt fit in omnibus ſatiuis,iterum transferatur,in maximum degenerabit. Atque in marem & fœminam diſtinguere poterit, nam vt in Cannabi ſatiua euenit, eodem ſemine aliud in caulem ſtatim non trãſlatum, aliud in fœminam in folia abiens craſſeſcere cognoſcet. Hoc non modo Cirinolæ vbi etiam ſeritur, ſed Romæ deinde obſeruatum reperimus.Nec me mouet traditio illa Quatramij,plantam hanc in ſiccis in inſula Scio prouenire, cum & pleræque paludes,& aquoſa loca Æſtate ſiccata Eleoſelinum habere inueniãtur: & iam Horti Æſtate illis aquoſiores cum irrigentur quotidie nobis videntur.Nec refert,ibi Selini nomine plantam hanc appellari, vt idem inquit, nam & ab alijs etiam Ciliciæ incolis vt ibi ruſticis & ignaris, à ſimilitudine Petroſelinum appellari tradit Dioſcorides, quod propriè Smyrnium eſt: ſicut & nobis Petroſelinum dicitur hortenſe ac ſatiuum Antiquorum Apium.Quæ nomina nobis minimè retinenda cenſentur, ſed quæ Doctioribus & Antiquioribus omnibusq; communiora. Sed noſtris nunc vtamur argumentis. Apium Quatramij Cicutaceum,non eſſe Antiquorum ApiumTheophraſti,Dioſcoridis,Galeni,& aliorum, ex Plinij verbis colligi po-

Lib. 19. c.8. teſt: ibi, *Et Satiuis autem differentiæ in folio denſo,criſpo,aut rariore,& leuiore*. Sed Apium Quatramij nullas in folijs habet differentias, Satiuum verò noſtras multis differentijs conſtare idem Quatramius refert, ex Plinij verbis. Quamquam ex mente Theophraſti,ex quo excepit Plinius non de Satiuo vnicò noſtrate, ſed de omnibus ſpeciebus in horto ſatis intellexiſſe videtur, ibi generis nomine accipientis verbum illud Theophraſti *Apiorum* &c. vt ex verbis,materia,& oratione liquet, ibi concludens, *Verùm ad ſummam eiuſmodi omne ſylueſtri proximum eſt:* aliàs enim non *Apiorum*, ſed *Apij*, ſingulari numero loquutus potius fuiſſet. Et ex Plinio hoc comprobari poteſt; Omnes quidem ſpecies Apij apud Olitores antiquos etiam ſeri mos erat, atque ait: *Ibid. Lib. 19. c.12.* *Hipposelinum ſeri nunc in repaſtinato agro, quamquam antiqui locis lapidoſis, & macerijs ſeri præceperant*. *Lib. eiuſdem.* Et de Smyrnio, *ijſdem quibus Libanotis*, ſeri aſſerit. Et de omnibus ſpeciebus dixerat ex fine cap. ſeptimi, in initio, cap. octaui, vbi de ſatis in horto ad condimenta agit, *Apij*, nomen loco generis accipiens. Nec ſatiui aliam ſpeciem tradidit, quæ ab Eleoſelino, Hippoſelino, & Oreoſelino ſylueſtribus differre aliò quàm ſatu, & cultu cenſeri poſſit. Omnis enim planta è ſylueſtribus primùm allata in hortis reponitur, & ſatiua dicitur, nec ideo ſpecie differt. Atque iterum idem Plinius de Apio agens, in dubium vertens quodnam ſit Apium ad vſum recipiendum ait; *Lib. 20. c.11.* *Verum apud Eruditos non aliud erutum è terra, in maiore ſententiarum varietate eſt. Diſtinguitur ſexu*, &c. alias ſpecies & differentias enumerans. Horum præter vrbanum ſiue ſatiuum à Theophraſto tres ponuntur differentiæ, à Dioſcoride quinque, nam Petroſelinũ addidit: à Plinio verò ſex, qui Buſelinum ſuperadiunxit, ab alijs minimè notatum, quod Satiuo Apio ſimile fecit, facie & viribus, differens tantùm breuitate caulis, & radicis colore ruffo. Cur & Petroſelinon, cùm eo loci, alio genere eſſe præter quatuor ſupradicta genera dixit, non ſatiuo Apio ſimile, aut idem eſſe non retulit, vt de Buſelino: quod in argumentum pro ſe Quatramius accipit? Cur diuerſas Petroſelini vires, nec Alexipharmacas tradidit, vt de Buſelino? Igitur non idem, ſed alio genere viribus & facie. Quod ibi teſtari videtur, atque ideò, *Quidam appellant*, dixiſſe dicendum eſt eo loco, non enim ab omnibus deſcriptum inuenit, vt aliàs *Græci dixerunt*, vt in Clymeno, & ſimilibus locis nolens auctores citare; & nõ quia Dioſcorides ignoraret, (vt tacitè innuere videtur Quatramius,) an idem eſſet ſatiuum Apium cum Petroſelino: quod nec

forſan

forſan ipſe animaduertit. Et verbum illud *Addidere*, in Buſelino Plinij, non vt Buſelinum in petris oriatur vt Petroſelinum, declarat: ſed potius orationem diſiungens notat, aliud eſſe Apiorum genus, quod, Buſelinum, appellatur: & ſextum numero: à quibuſdam veſtigatoribus non omnibus, nomine & genere diſtinctum, & ſi paucis notis à Satiuo diſtare videatur, caulis breuitate & radicis colore ruffo; Et hæc Plinij eſt non extorta, neque fucata intentio. Cæterum Dioſcorides de Eleoſelino loquens ait, Paluſtre Apium maius eſt quàm Satiuum, ſed iſtud Quatramij maius eſt Eleoſelino & Hippoſelino duplo ferè, nedum Satiuo vero Apio: quo etiam Hipposelinum maius eſſe ſatiuo, & Smyrnium latiora folia habere ait idem Dioſcorides, quod veriſſimum eſt, vero collato Apio noſtrate: Sed Quatramij Apium maius eſt omnibus generibus: & cum Apiũ Dioſcoridis ſententia, minora folia proferre debet ſatum in hortis omnibus ſylueſtribus generibus, caule & folijs Smyrnio minoribus, & ſimilibus, vt ſunt veri Apij. Præterea Apij veri radix à Theophraſto gratiam habere in mandendo aſſeritur, eamq; pro vſu coli, ſed in iſto Apio Spurio Quatramij non radix, ſed petioli & crura foliorum vt Carduorum cruda eduntur, cum radix ita fibris tenuibus diuiſa cibo ſit inepta, vt vix ceruicem comedant. Adde, cur Theophraſtus, ſi Apium verum hortenſe idem fuiſſet cum Petroſelino, non dixiſſet. Apiorum, aliud in ſaxis quod colitur Petroſelinũ dicitur, aliud in aquis quod Eleoſelinum, Aliud in montibus; quod Oreoſelinum, Aliud denique propter magnitudinem Hippoſelinũ: cum tamen Petroſelinum tacuerit? Hanc rationem fuiſſe ceſemus, aut quia illud tunc temporis ignorabatur, vel quia ſi nouit, in ciborum vſu non erat, nec ſerebatur in hortis, vt alia quatuor genera ſatiua omnia vt diximus, ſed potius medicatum & vſu diuerſũ: quod Theophraſtus non requirebat: At Dioſcorides qui de re medica ex profeſſo tractauit, illud adiunxit, atque vt nemini dubiũm ob æquiuocationem relinqueretur, ſic de Oreoſelino loquens ad differentiam tradidit. *Nec verò nos falli oportet, vt putemus Oreoſelinon eſſe, quod in petris prouenit, Aliud eſt enim Petroſelinon.* Et Plinius ſuperiore capite de quatuor Apiorum generibus loquutus, in ſequentis initio ſubiungit, *Alio genere Petroſelinon quidam appellant in ſaxis natum.* Ex quibus videtur quod Oreoſelinum etiã in petroſis in monte proueniat; vt Dioſcorides animaduertit; ſed Petroſelinum differt genere, & quod in præruptis ſaxis, non petroſis locis, oriatur in Macedonia. Hoc videtur intelligi vt nõ in locis ter

Lib. 3.

Lib. 6. c. 16 de cauſ. plant.

Lib. 20. c. 12.

reno

reno ſaxisq; mixtis oriatur, ſed Montium rupibus ſaxoſis, & inacceſſibilibus locis, vt Valles ſunt ſciſſorum montiũ. Sed videamus, an alia habeamus ſigna quibus illud venari poſſimus, & alijs oriri poſſit locis. Galenus hic diligentior videtur & ſi Plantæ notas ſuo more reliquit, cũ ait, *Petroſelinon ab omnibus laudatũ eſt macedonicum, quod etiã quidã Eſtreaticũ vocant, nomine à loco, in quo naſcitur impoſito. Eſt autẽ omnino modicũ quod in illo loco naſcitur, qui prærup tus eſt, & non magnus. At Eſtreaticum Macedonicum, quod ex Macedonibus ad omnes gentes defertur, modicum per Macedonam terram naſcitur. Quare quod circa mel Atticum, & vinum Falernum contigit, id etiam circa Petroſelinon accidit. Nam per omnem ferè terram mercatores mel velut Atticum, & vinum velut Falernum diuendunt. Ita enim Macedonicum Petroſelinum, cùm non iſtic tantum naſcatur, vt omnibus gentibus ſufficiat. Verum in Epiro plurimum naſcitur Petroſelinum velut in Cycladibus inſulis mel, & defertur hinc Athenas. Petroſelinum autem ex Epiro prius defertur in Macedoniam, & plurimum ac ferè totum in Theſſalonicam, atque illinc velut Macedonicum exportatur. Sed & circa vinum Falernum ſimile quid contigit. In paruo enim loco Italiæ modicum naſcitur, & tamen velut illud ipſum ſit, ad omnem Romanis ſubditam terram defertur vinum à callidis hominibus, ad illius ſimilitudinem præparatum. Quòd ſi tamen Eſtreatico Petroſelino carueris, nihilo deterius fore putes Theriaces medicamentum, ſi alterum inieceris. Non enim velut quod aduerſus venena, aut beſtiarum venenum iaculantium plagas commodum ſit inijcitur, ſed vt debili ſtomacho, & hydropicis, & alijs eiuſmodi affectibus vtile, non iuxta principalem Theriaces promiſſionem. Facit autem amariſſimam antidotum Petroſelinum Eſtreaticum, & maximè ſi recens fuerit. Præſtat enim ſicut acerrimum præ alijs Petroſelinis, ita etiam amariſſimum.* Ex quibus omnibus habemus, Petroſelinum non eſſe illud quod in Montibus, vel Montium petroſis, ſed quod propriè in præruptis Montium ſaxis, illorumq; rimis oritur. Quod non in Macedonia tantùm, ſed alijs locis & ſi non ita efficax vt Eſtreaticum. Quòd differat genere ab alijs omnibus, ſemine Ammi ſimile, quod eſt candidius & minus Cumino, Oreoſelino ſimile, quod etiã Cumino aſſimilatur Dioſcoridis & Plinij iudicio, odoratius, acrius alijs, aroma redolens, & guſtu amariſſimum ex Galeno. His notis non ſine ratione dicere poſſumus falli eos, qui vulgare omnibus Petroſelinum dictum in condimentariis vſu receptum, Culinis &

Olito-

Olitoribus frequentiſſimum, verum Antiquorum Petroſelinum cenſent, & paluſte ſelinum pro vero Selino ſiue Apio ſatiuo vſurpare malunt: Quare meliore deficiente plāta donec certior ex Macedonia vel Epiro habeatur, non parum accedere videtur illa, quæ in præruptis tantum ſaxis Montium, & Vallium rupibus præcelſis, ſole illuſtratis, in ſaxorum ingentium rimis ferè occultis, oritur multis locis, vt Obſeruauimus, & præcipuè in Campoclarenſium Valle ſic dicta, quæ altiſſimis vallatur ſaxorum præruptis, inacceſſibilibus rectiſq; rupibus, & Æquicolorum montibus rupibuſq; in quibus Liguſticum etiam, ſed illud in eorum alueis potius oritur; illa verò in rimis anguſtiſſimis, ab incolis loci, *ſylueſtris Anethi* nomine ob quādam foliorum ſimilitudinem, colore cæſio Braſſicæ, vel Rutę, ſed odore ita hortenſe Apium Petroſelinum dictū vulgò, referens; vt niſi oculis foliorum diuerſitatem inſpicias Apium verum dicas. Folia verò eò diſtant ab Apij folijs, quod palmipedis Anſeris pes, à fidipedis Gallinæ pede, qui nudis, diuiſiſq; firmatur digitis, nec intermedia cartilagine digitorum interuallum, vel loborum nerui coniunguntur; ſed inciſa ſunt folia ad imum vſque neruum, primis Anethi folijs æmula, craſſiora, carnoſaq. & hortenſis Apij diuiſura expanſa, & ordine diſpoſita. Sapore verò acriore, amarioreq. Radicem habet longam vulgari petroſelino ſimilem, magis æqualem, ſapore & odore parum acriore, & amariore Caulem tenuem etiam ſimilem, paucis alis diuiſum, folijs minoribus, anguſtioribus, atque ſummum trifidis Petroſelini dicti modo. Vmbellas candicantes paruas rotundas breuiores, ſemen ſimile, magis albicans & canaliculatum Cymini modo: odoratum maius acrius, aromaticum, ſapore amaro admodum, vt reſpectu Petroſelini vulgaris & reliquorum, amariſſimum dici poſſit: magiſq. Petroſelinum iudicanda. Ab omnibus verò ſelinis tenuiora foliorū figura differt: hoc enim alio genere dignoſcitur eſſe. odore verò Apio ſimillimo, vt idem videatur; ſapore ſimili, verùm acriore, ac amarore ſeminis inſigni admodum, vt ab illis hoc diſtare etiam dicatur vt ex Galeno conſtat. Natalis qhippe locus apprimè quadrat: & quod inſuper plus eſt, Recentiorum experimento efficaciſſimis viribus reſpondere videtur. Quam ab eximia vi vrinas propellendi, & efficaciter arenas, Saxifragiam noſtrates aliqui, & Recentiores, non quia in ſaxis præruptis tātùm oriretur, appellarunt. Nam vt Galenus ait, non ad principalem Theriacę promiſſionem inijcitur, ſed vt ſtomacho debbili, & hydropicis iuuet, quod ſua acrimonia, & partium tenui-

Petroſelini ſuccedan. *Locus.* *Deſcriptio* *Sapor.* *Vires.*

tenuitate, atque extergendi vi ab amarore inſigni facillimè præſtare poteſt. Non enim in ſatiuo Petroſelino vulgari amaror ineſt, qui à Galeno requiritur, & Quatramius illæ fidus proximo ſuo tacuit, ne obijci ab aliquo ipſi primo intuitu poſſet ex ſuimet ipſius ſcriptis: ideo in longā Apij antiquorum, quam refert hiſtoriā, non addidit illam Galeni non minorem, à qua veritas eluceſceret. At ſi diuinare licebat Quatramio, cur non potius Apium ſiue Petroſelinum vulgare hortenſe idem eſſe cum Oreoſelino ſylueſtri Antiquorum in hortis trāſlatum & cultum ob ſuauitatem & gratiam dixit? quod magis credendum erat, vt nos cenſemus; quàm idem quod Petroſelinum in ſaxis natum: cuius nullam foliorum ex antiquis Scriptoribus notam habemus, nec reliquarum partium, ſed genere differre vt Plinius retulit: Et Oreoſelini folia deſcribantur Cicutæ ſimilia ex Theophraſti & Plinij relatione, atque ex Dioſcoride ramos & capitella, cum quibus etiam folia intelligi poſſent, atque noſtras Petroſelinum vulgare vix à nouellis Cicutæ folijs diſtingui poteſt, vt ſæpè fœmellæ in illud legendo decipiantur, horto Cicutam producente, illius tenella folia conſecantes. Nec apud alios, neque apud Plinium legitur Petroſelinum pro condimentis ſatum aliquando apud antiquos Olitores, cum genera reliqua Selinorum ſylueſtria ſeri ſcripſerit, quæ omnia *Apij*, nomine generis idem recenſuit; Et ſpeciei; aliud *Eleoſelinum*, aliud *Hipposelinum*, aliud *Oreoſelinum*, appellauit: *Petroſelinum* ſeri nunquam retulit, non modo in cap. octauo libri decimi noni, ſed nec in tota ipſius hiſtoria. Nec plantam aliam Oreoſelino magis reſpondentem quiſnam inuenerit vrbano ſatiuo noſtrate Apio, ſiue Petroſelino vulgò appellato. Et Pro Apio alio, ſi libuerit, ſatiuo alias ſpecies ſupponere, Catalonicam nempè, Sardam, Gallicam, Syrianam, Anglicanam, vel Turcicam dictam, atque eò magis Sardam, quæ criſpo eſt folio, nam Apij hortenſis folia ab Antiquis criſpa fieri etiam refertur. His magis chartæ erant ſignandæ, magiſq; forſan credenda. Nihil Græcè addere voluimus, vt à Quatramio præcipuè intelligerentur.

Oreoſelinū — *Lib. 20. c. 11.* — *Apium ſatiuum.*

Tor-

Tordilium

Tordilium maius alterum luteum [illegible]. *Cap. XXXV.*

Nominis Cauſa. SCVTVLORVM effigies in Tordilij ſemine à Dioſcoride tradita, vt à Recentioribus congeneres aliæ plantæ, atque ſimiles eodem nomine proponerentur occaſionem præbuit. Ex Vmbelliferis quidem non aptiores adhuc nouimus vulgatis, quibus hanc rariorem, minus cognitam cæteriſq. minimè poſthabendam, nec ab alio

Deſcriptio deſcriptam addere viſum fuit. Huius radix parua eſt reſpectu plantæ fibroſa candicans, dura; ſapore inter Paſtinacā & Eryngiū dulci, aromatico; Folia congeneribus affinia, verū plātæ congeneri purpureo flore ſimiliora, maiora & læuiora, guſtu parum acria. Caulem habet parem, ab imo alis diuiſum, tenuem rotundum ſtriatum parum hirſutum, circa imum purpurantem, ſicut foliorum petioli. Folia binis tantùm lobis diuiduntur, aut ternis circa ſummum. Flores lutei Anethi in magna vmbella, nullas habentes barbulas magnitudine dependentes, vt in alijs. Fructus edit cartilagineos latos magnos compreſſos, alijs maiores, virentes: at cum perficiuntur limbo externo, & vmbilico candicante, nec hirſutos, ſed læues, parum vel nihil extuberante limbo; ruffaq. linea vmbilicum diuidente. In ſummo Thlaſpeos fructus modo infractos ad Cordis figuram accedentes, apices inde exerentes. Perfecti cum ſiccantur vt congeneres diuiduntur, habentq. in vmbilico ſingula ſemina com-

Tempus. preſſa ouali effigie. Maio floret & perficitur. Sponte ortam non vi-

Locus. dimus, at cultam Romæ in Horto plantarum copia refertiſſimo, ac illarū varietate ac raritate ornatiſſimo Io. Pauli de Alexio Neap. viri huius rei peritiſſimi ac indefeſſi, cuius liberalitate habuimus,

Sapor. vt noſtris insereremus obſeruationibus. Fructus virentis ſapor acrior dulcis, parum naribus & cerebro in mandendo ingratus graui aromatico guſtu. Fructus & floris magnitudinem præter integram effigiem Plantæ expreſſimus è regione, vt illius facilior ſit dignotio perquirentibus illam.

Tordilium minimum Apulum. *Cap. XXXVI.*

Locus. PROXIMIOR hæc vulgari Tordilio dicto, acetarijs expetito, Pimpinellæ Romanæ nomine Olitoribus, videtur ſemine, quàm facie. In incultis & ſyluula illa propè D. Rocchi ædem Cirinolæ

Aprili

Aprili menſe. Huius radix tenuis admodum, albicans, dura, dulcis, aromatica & calfaciens eſt. Folia Coriandrina, maiora quæ radici proxima, hirſuta, mollia; quorum primum oblongum, rotundis crenis per ambitum inciſum, ſeſquiunciam longum, latitudine verò vnciam parum ſuperans; alterum verò duas æquat, nam veluti alcinias & incipientes lobos habet. Tertium caulis imo hærens longiore petiolo binos lobos habet diſtinctos, paruos, rotūdos ſemunciali diametro, & in cacumine folium maius & oblongum, primis anguſtius. Quartum circa tertiam caulis partem hærens, tertio ſimile; ſed minus: Quintum verò tantundem ab inferiore diſtans minus omnibus eſt, & acutius folium quod imminet. Ex illius & caulis ſinu, & geniculo ramulus exit. Caulis nudus eſt ſupra folium tertia parte, hirſutus ſtriatus, durus, tenuis, vmbellam habens ſyluestri Paſtinacæ modo cum baſi foliacea, longis foliolis hirſutis conſtructa, ipſamq. planam, & expāſam, breuibus intus petiolis, in quibus flores albi, denſi, minuti, luteis intus ſtaminibus: in ſingulis verò florum, corymbis, tres flores exteriores, barbulas habent magnas binas, vt in congeneribus, & Echinophoris ſupra relatis, quorum medio inſuut minora: & vmbella exterius pendulis barbulis ornata videtur candidis, minutis intus floſculis remanentibus. Huic ſemina adeò ſimilia ſunt vulgari, vt non niſi magnitudine differant. Duplò ſunt huic minora ſemina, & vmbilico nigriore. Maio adhuc virentia purpuraſcunt, deinde albicant, & folia decidunt è caule, vt planta cognoſci nequeat, niſi à ſemine minutiore, ſcutulis ſimile, per ambitum exiguis extumeſcentibus granulis denſis vallato, vt in congenere; ſed minora omnia. Sapore aromatico, odorato, amariuſculo. Huic ſimilis videtur planta pro Syriaco Gingidio folijs Baucia à Lobellio depicta, ſed ſi eadem eſt, imperfecta videtur.

Deſcriptio *Tempus.* *Sapor.*

Sideritis ſecunda Dioſcoridis. Cap. XXXVII.

SIDERITIS ideo dicta fuit, quia facta vulnera ferro, quod σίδηρος Græcis dicitur, glutinandi vim habet. Huius notas ſic Dioſcorides tradidit. Ἄλλη σιδηρῖτις κλῶνας ἔχει διπήχεις, λεπτούς. φύλλα δὲ ἐπ' αὐτοῖς ἐχων μακρῶν ὅμοια τοῖς τῆς πτερίδος, ἀκροσχιδῆ, πολλὰ ἑκατέρωθεν. ἐκ δὲ τῶν ἀνωτέρων μασχαλῶν ἀποφύσεις μακράς, λεπτάς, ἐπ' ἄκρα σφαιροειδεῖς. κεφάλια ἐχούσας τραχέα, ἐν οἷς σπέρμα ὅμοιον τεύτλῳ, στρογγυλώτερον δὲ καὶ σκληρότερον. δύναμις δὲ καὶ ταύτης ἐστὶ τῶν φύλλων τραυματική. *Altera ſideritis, ramulos habet bicubitales,*

Etymon

tenues: folia vero in longis petiolis ſimilia in illis Filicis, in extremo incisa, multa vtrinquè. in ſummo verò alarum propagines longas, tenues, in ſummo orbiculatas, caput habentes aſperum; in quibus ſemen ſimile Betæ, rotundius quidem & durius. Vis huius eſt in folijs vulneraria. Cui deſcriptioni quænam planta magis reſpondeat adhuc doctiores hæſitant, nec nos niſi Plinij obſeruatione adiuti veriorem propoſuiſſemus, quod alij minimè obſeruarunt: caulem ſcilicet trigonum præter alias à Dioſcoride traditas notas: ſic enim Plinius de vario Sideritidum genere loquens ait, *Aliam verò binũ cubitorum ramulis exilibus, triãgulis, folio Filicis, pediculo longo, Betæ ſemine, omnes vulneribus præcipuas.* His notis quantum reſpondeat planta Pimpinella vulgaris dicta in acetarijs & poculis expetita, & ab effectu Sanguiſorba dicta, ex ſequentibus apparebit. Radicem habet lignoſam ſubruffentem longam adſtringentem ex qua multa folia in orbem expanſa propè humum pinnata, longis ex candido rubentibus petiolis lobis vtrinquè ſenis ſeptenis, vel octonis circumſerratis hærentibus, atque in cacumine ſingulis, profundè ad neruum vſque exciſis, rotundioribus antequam caulẽ edant, & in caule longioribus, anguſtioribus, & maioribus, acutioribus inciſuris ſerrata magis Filicis folia æmulantia; ſed primæ Trichomanæ folia quodammodo ſimiliora videntur, atque ſimilitudo cum Filice, ex Dioſcoridis mente erit, vt folia habeat longis petiolis multa pinnata hærentia vtrinque Filicis modo, & inſuper, quod non eſt in Filicis folijs, per ambitum ſerrata, quòd verbo ἀκροσχιδῆ expreſſit. Folia hic pro lobis accipiẽs, nã in Filice lobi ꝓpriè dici debent, nõ enim ita parũ petiolo hærent, vt huius plãtæ, qui foliorum ritu magis vt in ſorbis hærent, potius quàm loborum vt in Filice conſpiciuntur, latiorem originem ex neruo habẽtium: atque in Dioſcoride loquendi modum in hac varietate obſeruandum maximè, notauimus in noſtro Phitobaſano edito, aliàs quidẽ nec plantam aliquis vnquam reſpondentem inueniet. Verba quidem Græcè ita foliorum notas exprimunt, non autem vt in vulgatis tralationibus, *Folia in pediculis longis, ſimilia folijs Filicis, multa, ſuperna parte vtrinque fiſſa.* Aut, *Folio Filicis, numeroſo, vtrinque per oras diuiſo*, vt Ruellius vertit. Sed ſic ad verbum Græca ſunt verba, *Folia verò in pediculis longis, ſimilia illis Filicis, circumſciſſa, multa vtrinq.* φύλλα δὲ ἐπὶ μόσχων μακρῶν, ὅμοια τοῖς τῆς πτερίδος, ἀκροσχιδῆ, πολλὰ ἑκατέρωθεν. non enim vtrinque ſciſſa per oras folia, ſed folia per oras ſciſſa, multa vtrinque petiolis ſcilicet longis.

Lib. 25. c. 5.

Huius

Deſcriptio Huius folia toto anno nobis vireſcunt,nam & cauleſcentem,& caule viduam,& regerminantem obſeruauimus eodem ferè tempore. Caulem edit Vere ex albo rubentem longum admodum, tenuem trigonum,quòd à Plinio acceptum referimus,ex vna ſuperficie parum veluti canaliculatum, alis diuiſum paucis in quibus lobi aut folia duplò longiora & profundè ſerrata,ex quorum initio pedales vel ampliores prodeunt petioli ſiue alæ tenues admodum habentes in ſummo capitula oblonga, acinoſa, virentia antequam flores pandantur, & poſtea floribus puniceis tenuibus ſtaminibus ſericeis conferti, quibus defloreſcentibus ſemina remanent congeſta in caput, rotunda, oblonga, aſpera, quatuor ſtrijs diuiſa, vt quatuor illis facies conſtituant, dura admodum quodammodo Betæ ſemen non denudata referentia, quibus Dioſcorides meliorem non inuenit ſimilitudinem. Capita verò ſeminibus referta nucis Pineæ quodam modo iconem reddunt. *Tempus, Sapor.* Martio & Maio floret. Sapor foliorũ adſtringens odoratus, & RegiæNucis medullam ſiue nucleum ſiccatum guſtu referens ad amarum & acerbum mixtum inclinante. Huius ſpecies duas faciunt recentiores, & nos obſeruauimus in Syluestribus quarum alteram maiorem, alteram verò minorem, frequentiſſima vulgaris vbique *Locus.* in macerijs, locis ſaxoſis, prærupiis, tophis, in agris, vineis, & collibus vbique, ſed in Apuliæ Cirinola obſeruauimus an omnis Pimpinella quoquo tempore pilis illis raris tenuiſſimis referta eſſet, atque rariorem piloſam reperimus,frequentiorem & ferè omnem ibi ſine pilis tam cultis quàm incultis. Romæ quoque deinde in hortis abſque pilis omnem obſeruauimus. Quare non eſt omnino verum vulgatum dictum, *Pimpinella habet pilos, Saxifraga verò nullos*. Pilos illos ex abundanti humiditate tam loci quam aeris excreſcere cenſemus, in locis verò calidioribus, ſiccioribus, tenuibusq.vt Cirinolæ, ac etiam Romæ in hortis abſque pilis omnino nudam obſeruauimus. Iccirco verum cum ſit Pimpinellam non minus abſque pilis inueniri, quam piloſam, & læuibus petiolis eſſe in quibus foliola ſiue lobi hæreant, aliam de Pimpinella etiam opinionem in medium afferemus. Nouimus quoſdam ore obtorto tertiam à nobis Sideritidem propoſitam reſpuiſſe, quia vnicum tantùm in petiolo hæreret folium, atque maius, ideoq. Coriandro nõ eſſe ſimile. Quibus &ſi reſpondere poſſemus Dioſcoridem folij partem, & lobum pro folio accipere, vt de folio Hyperici quod ſimile fecit Rutæ, ſicuti de lactaria Apio, Polygono,

Ono-

Ononide: & de folio Nucis regiæ in Gentiana & ſimilibus: de folijs Amigdalæ a contrario folium pro lobo, in Ebulo: & de Mentæ folijs in Quinque folio: de Oleæ, in Vitice: Atque eodem modo in Sideritide tertia intellexiſſe forſam nonne potuit? De magnitudine quis vetat, cum ſimilitudo non in quantitate, niſi exponatur, ſed effigie conſiſtat, & Plinius, Ranunculum, qui Coriandri folio eſſe dixit, magnitudine ad Maluæ folia accedere ſcribit? atque nonne & Coriandrum vnico folio quatuor & forſam plura rotunda folia promit antequam illa in lobos diuidere incipiat. Anemone Sylueſtris, nonne vnico folio inuenitur? atque etiam Ranunculus? & Coriandri folio eſſe debent? quare reliquis reſpondentibus non ſine ratione hanc obiectionem his refelli cēſemus viribus præſertim reſpondentibus. Verùm ne pertinaces nimis in noſtra tuenda opinione videremur, ſed rationibus quæ haberi poſſunt, obſeruationibus, indicijs, coniecturis, ac ſuſpicionibus potius aliquo modo probabilioribus opiniones noſtras ſubſtinere oſtendamus, alteram hanc de Tertia Sideritide Dioſcoridis a Crateuæ hiſtoria excepta proponemus: vt ſcilicet Pimpinella vulgaris læuis tertiam Sideritidem Crateuæ etiam referat, quam niſi variè deſcripta à diuerſo Auctore Crateua cenſemus, atque nos eodem modo eandem verbis depingemus varijs, Folijs enim ab vna radice longa copioſis longis pinnatis Coriandro ſimilibus antequam caulem edat, eſſe nemo inficiabitur; atque caules aliquando plures habet leues ex candido rubentes, trigonos flores puniceos, non purpureos, piloſos, guſtu adſtringentes & glutinoſos cum amarore quodam, vt ſupra diximus, & guſtu percipitur. Vires admodum vulgatæ, & Neotericis notæ, vt Sanguiſorbæ nomine à vi ſiſtendi ſanguinem donata ſit, quas hîc repetere non erit neceſſe, pluries tamen multis accipiendam iuſſimus, vt manus cultro ſauciatas glutinarent, dentibus commanſam vel tritam, & impoſitam, cum alio modo illam terere nequirent. atque citiſſimè nullo alio adhibito remedio ſolidatas. Cur autem hîc Matthiolus & Lobellius non eſſe hanc Coriandri folijs ſtrepant ignoramus: aut Coriandrum non obſeruarunt ante caulis productionem Autumno & hyeme toto, ac Vere, aut non nouiſſe dicendum erit: non enim alio modo folia vtrinque diſpoſita atque pinnata habet, & ſi cum caulem proferat magis laciniata emittere incipiat, vt Apio ſimiliora, deinde ita tenuiora, vt capillaria ferè exiſtimentur, nec illis folijs eſt ſimilitudo, ſed imis tantùm,

Crateua ſiderius.

in

in quibus plantæ natura conſideratur, in caule quidem degenerare ferè omnes conſpiciuntur, vt vix dignoſci queant, niſi ab initio obſeruentur. Ex his denique non eſſe Sideritidem ſecundam Tanaceti ſpeciem illam inodoram, quam Lobellius propoſuit, neque plantam illam CaninæRutæ Lobellij & Penæ ſimilem, vt in Italica Editione, à Matthiolo propoſitam, neque tertiã illã ab eodẽ affabrè depictã, fictamq. ex notis idea retentis quam alias Ranũculi ſpeciem repreſentare diximus, & Doctiſſ. Gaſpar Bauhinus vt illum defenderet ad Geranii ſpeciem accedere cenſet, atque vtrinque folijs vel lobis etiam eſt depicta. Ex hiſce igitur minutijs iudicium fit de ſideritibus iſtis. Hanc ſecundam Sideritidem etiam feciſſe animaduertimus doctiſſ. Rembertus Dodonæus, & quia non ita priuatim deſciptionem & plantam contulit, alios recentiores forſam illius ſententiæ minime adhçſiſſe videmus, qui potius plantarum copiam, quam electionem affectant, nec trigoni caulis notam in ea animaduertit, quæ non parui pro veritate agnoſcenda

Vires. facienda eſt. Vires quidem ex Dioſcoride eædem ſunt quæ à vulgò dignoſcuntur, nam recentia & ſanguinoſa vulnera glutinare aſſerere videmus. His addunt alias Recentiores, quas ex illis quis habere poterit, & etiam ex Matthiolo.

Sideritis prima Dioſcoridis. *Cap.* XXXVIII.

SED quia de Sideritidibus verba fecimus, ne ſtudioſum nouã hac noſtra ſententia priuare videremur, in alteram Phytobaſani aliquando emendatiorem editionem, vt in animo erat, cum alijs illam vſque ſeruantes, amici cuiuſdam monitu hoc loco addere placuit, illius voluntati obſequentes. Dioſcoridis igitur primæ Sideritidi reſpondentem præ cæteris plantam in Phytobaſano noſtro pro viribus, ex his quas obſeruauerimus plantas, tunc temporis propoſuiſſe viſum fuit. At plantis poſtmodum plurimis Marrubij more, verticillatos flores edentibus conſpectis, atque perpenſis; necnon & Dioſcoridis textum: in animo ſemper fuit, Dioſcoridis primam Sideritidem hucuſq; minimè notam fuiſſe: atque interpretationem illam à nobis tunc editam, foliorum breuitate peccaſſe; nec verbum illud *μακρότερα μέντι*, rectè à nobis relatum. Non enim Sideritidis folia minora illis Marrubij eſſe debent, vt nos, & alij doctiores putarunt; Sed Saluiæ & Quercus folijs; immo & Quercus forſan tantùm folijs, cum relatio proximiori verbo fiat, quod non affirma-

affirmamus ob coniunctionem. Dioſcorides quidem poſtquam Sideritidis folia ſimilia Marrubio eſſe dixit; addidit, longiora eſſe, ac Saluiæ aut Quercus folijs æquipararí: verbum illud πρὸς τὰ τῆς ſimilitudinem, & comparationem denotat, verbi ἐπιμηκέςερα, Atque poſtmodum, ne adeò magna cenſerentur, ſubiunxit, minora parum eſſe illis. Quare ſimilitudo in forma & magnitudine eſt accipienda, non in forma tantùm, vt aliàs cenſuimus: atque relatio verbi μικρότερα, Saluiæ & Quercus folijs eſt reddenda: Notandum inſuper hoc loco Saluiæ folia pari magnitudine illis Quercus à Dioſcoride cenſeri, non vt alij putant, diuiſura. Clara hæc eſſe, ex Dioſcoridis textu liquet, ait enim. *Sideritis, quam Heracleam vocant, herba eſt, folia habens Marrubio ſimilia, longiora verò ſicut Saluiæ aut Quercus: minora quidem tantillum, & aſpera. Caules edit quadratos, pedales, vel maiores, non iniucundi guſtus, aliquantumq. ſubſtringentis, in quibus ex interſtitÿs verticuli rotundi, vt in Marrubio, & in illis nigrum ſemen.* Oritur in ſubpetroſis locis; Græcè verò, Σιδηρῖτις, οἱ δὲ ἡράκλειαν, πόα ἐςὶ φύλλα ἔχουσα ὅμοια πρασίῳ, ἐπιμηκέςερα δὲ πρὸς τὰ τοῦ ἐλελισφάκου ἢ δρυὸς, μικρότερα μέν τι καὶ τραχέα. καυλοὺς δὲ ἀνίησι τετραγώνους σπιθαμιαίους, ἢ καὶ μείζονας, οὐκ ἀηδεῖς ἐν τῇ γεύσει. καὶ ποσῶς ὑποςύφοντας, ἐξ ὧν ἐκ διαςημάτων σπόνδυλοι περιφερεῖς, ὥσπερ πρασίου, καὶ ἐν αὐτοῖς σπέρμα μέλαν. φύεται δὲ ἐν ὑποπέτροις χωρίοις. Huic deſcriptioni maximè reſpondere videtur planta quædam in ſaxoſis locis, ſterilibus, incultis, Campoclari, Cerinolæ frequentiſſima, alijsq; locis ſimilibus vbique à nobis obſeruata, quæ Marrubij ritu caules edit quadratos, atque per interſtitia verticillatis floribus onuſtos, purpuraſcentibus, etiamque floribus & foliolis ad cæruleum vergentibus: Folia incana, hirſuta, vt caules. Differt verò à Marrubio, colore magis incano foliorum, illorumq. oblongiore figura: vtriculis florum amplioribus, quinis tantùm aculeis rigidioribus atque aſperioribus, pungentibusque. Folijs item in radice imis, quæ Marrubio deſunt, oblongis Saluiæ figura vel Quercus, ac Marrubij, & Saluiæ modo, rugoſis aſperis, magis hirſutis, maioribusq. crenis circumſerratis, ad illius etiam magnitudinem accedentibus; vt ab Herbarijs etiam *Sylueſtris Saluia* appelletur, & ab aliquibus perperā Theophraſti *Sphacelus*. Ab alijs verò quotquot ſcripſerint, pro *Stachide* vel *Pſeudoſtachide* ſit depicta: quamquam & noſtro iudicio minus rectè depicta videatur, non enim à ſylueſtri, ſed ab hortenſi planta forſan delineata. Degenerat quidem in horto ſata, vt triplò maior folijs & habitu efficiatur. Huius radix parua, obliqua ingrato odore, fibris

Deſcriptio
Locus.

R diui-

diuiſa,folia primum exigua promens longis petiolis inſidēcia,pollicari longitudine ; deinde paulatim maiora ,vt ad Saluiæ magnitudinem accedant;Quæ verò caulem Marrubij more ambiunt,vix petiolum habere cernuntur,minora ſatis , & Marrubij proportione,anguſtiora illis,& Saluiæ longam formam habentia,magisq́. piloſa & cana,molliora q́, Maio menſe floret,Æſtate perficitur.

Tempus. *Sapor.* Sapor. foliorum primo guſtu calfaciens,quo euaneſcente adſtringit & ſiccat palatum,odorem & guſtum non ingratum emittens : quamuis etiam nec iucundus dici poteſt illius odor parum grauis . Longè quidem à Saluiæ odore , ac ſapore diſtare guſtu , naribusq́. patet ; quamuis proprietate quadam illi ſimilem contra rabidi canis morſum Ætius & Paulus Ægineta fecerint, ibi *cum cyatho decocti Saluiæ,aut herba ſideritidis,quam heracleam appellant*, Et *cum decocto Saluiæ, aut Sideritidis heraclea , quam aliqui Alyſſon vocant* . (*Tetrab.2. ſer.2.c.24* *Li.5. c.23*) Quare expunctâ illa hanc reponendam in Phytobaſano cenſemus, magis hiſtoriæ cōgruentem: ἀνθρώπινον γὰρ ἐςὶ τὸ ἁμαρτάνειν , melioremq́. forſan,niſi hæc verior ſit,aliàs daturos,alijs plantis obſeruatis cōfidimus.Nulla quidem ex ijs,quæ rugoſis hirſutis Marrubio ſimilibus folijs videatur,Saluiæ formam & ferè magnitudinem ex ſylueſtribus refert,vt à nobis nunc propoſita planta,cæterisq́.notis etiā reſpōdere videtur.Quapropter alias putatas Sideritides heracleas primi generis,quamuis viribus reſponderent,effigie nulla Dioſcoridis hiſtoriam referre ex his iam ſatis conſtat.Proponitur ab Anguillara viro doctiſſimo qui in locis illis genuinam inuenire poterat,planta albis floribus folijs ſerratis , Quercus modo; ſed quia folia ob rugoſitatem & hirſutiem Marrubio ſimilia eſſe poſſunt,ob eandem cauſam & oblongam formam , Saluiæ reſpondere , ac etiam Quercus folijs ; ſed ob ſerraturas Quercus modo à Dioſcoride minimè deſcriptas, longius ab hiſtotia diſtare videtur ; non enim illius inciſuras , ſed oblongam tantum formam Saluiæ parem intellexiſſe certum eſt . Iconem ex viua planta in ſylueſtribus orta expreſſimus,quibus differat ab alijs quiſque iudicabit. Hanc Herbarij Sylueſtris Saluiæ nomine in ſuis phytopolijs habent ac diuendunt , pharmacopæis mulierculis & Chimicis varijs eorum vſibus, iuxta eorum mentem,quidam calidam,cæteri potius frigidam, alij temperatam ſed adſtringendi vi atque ſiccandi pollere. Dioſcorides heracleæ vim tribuit , vt emplaſtri modo impoſita trita planta vulnera ſine inflammationis periculo iungere apta ſit,

Tele-

Sideritis heracdea
Telephium Diosc.

Telephium Dioſcoridis & Pliny. Cap. XXXIX.

QVID de Telephio ſentiamus, ac quænam ex nobis notis plãtis, ſuæ hiſtoriæ, facie atque viribus magis accedere videatur exponemus. Telephium igitur, vt ex nominis Etymo initium ducamus, quia τηλέφεια πήδυματα ſanare creditur, dictum cenſemus: à putrilaginoſis vulneribus Telephi regis, quibus medetur. Vlceribus fiſtuloſis & vulneribus vtilis à Plinio traditur, quamuis a Dioſcoride non referatur. Id autem præſtare poſſe putamus, ob extergentem & ſiccantem facultatem quam obtinet, ac moderatè calidam, vt a Galeno refertur; & ex guſtu amaro, parumq; acri percipitur guſtu. Huius delineatio ſic a Dioſcoride traditur, cuius textus corruptus a doct. Marcello Virg. animaduertitur, ob inconcinnam verborum ſeriem, & lectionis varietatem in Plinio, tàm circa notas, quàm eius vſum. In Græco textu Pariſienſi cum Ruellij interpretatione aſteriſci duo notantur; & in verſione nihil; nec ab aliquo, in quibus corruptio inſit, refertur. Nos autem ita legendum cẽſemus, τηλέφιον, τοῦτο καὶ τοῖς φύλλοις, καὶ τῷ καυλῷ ἔοικεν ἀνδράχνῃ· μασχάλας ἔχει δύο παρ' ἑκάστῳ γόνυ τῶν φύλλων ἐμφυομένας ἀφ' ὧν ἄνθη μήλινα, ἢ λευκά. *Telephium, hoc & folijs & caule congruit Portulacæ: alas habens geminas in quolibet geniculo foliorum innatas: ex quibus flores lutei, aut albi.* Verba illa, poſt ἀφ' ὧν, κλωνία ϛ', ἢ ζ', ἀπὸ τῆς ῥίζης πλήρη φύλλων κυανοειδῶν*, παχέων δὲ καὶ γλίσχρων, καὶ σαρκωδῶν, ἄνθη*. Ex Plinio addita putamus, qui

Ibid. ait, *Telephium, Portulacæ ſimilis eſt caule & folijs. Rami à radice ſepteni, octoniue fruticant folijs craſſis, carnoſis*: Quamuis plura & varia ſint Græca verba, hoc modo Latinè reddita; *à quibus rami ſex aut ſeptem, ab radice pleni folijs cæruleis, craſſis, & lentis, & carnoſis.* Nec aliquo ex interpretibus verba illa, ἀφ' ὧν, Latinè reddita videntur, quæ orationis, & hiſtoriæ inconcinnam & incongruã reddunt lectionem: & nos vertimus. Relatiua quidem videntur verbi, μασχάλας, ἀλὰς, quæ ita coniuncta, expunctis verbis illis medijs, (vt notauimus,) additis ex Plinij lectione, cum ſequentibus ἄνθη; rectus ſenſus, & hiſtoria Plantæ percipitur: Nam ex foliorum ortu flores prodeunt, non autem rami, qui à radice, & ex folijs exire lectione vulgata ſequeretur; quod ſecundum naturam haud fieri poſſe putamus. Non enim ſi ex radice prodeunt rami, ex geniculis foliorum exeunt; ſi verò ex foliorum alis, non poterũt ijdem ex radice proferri: atque hæc ſint dicta pro textus lectione, ac interpretatione.

tione. Nos autem aſteriſco notaremus verba *χλωρὰ*, & *σαρκωδῶν*; aut verba illa, *ἀφ᾽ ὧν*, *ex quibus* poſt verbum *σαρκωδῶν*, *carnoſis*, reponeremus, magis congrua verborum, orationis, & hiſtoriæ lectione. Et ſenſus eſſet; vt, *rami*, iuxta Plinij hiſtoriam, *à radice* plures, (parum intereſt, *ſeni aut ſepteni aut octoni*, legatur iuxta Dioſcoridis vel Plinij textum,) *pleni folijs cæruleis, craſſis, lentis, & carnoſis, ex quibus flores lutei, vel candidi*. Sed nunc plantam conferemus. Supradictis notis nulla melius reſpondere videtur planta niſi illa, quam nos copioſam & cultam in horto Illuſtriſsimi & Reuerendiſſimi Card. Aldobrandini, Quirinali monte obſeruauimus Romæ floridam, ac fructiferam; vt delinearemus; Quæ radicem habet craſſam, perennem longam æqualem candidam tenui cortice obductam teneram, ſed vetuſtate lignoſiorem, capite extuberante ob germinum vetuſtorum amiſſionem & nouam quotannis eruptionem, plures quidem exeunt ab radice rami firmi teretes læues virentes geniculati ſpontaneæ Portulacæ ſimiles, ſinguliſq. geniculis folia vtrinq. adhærēt vncialibus petiolis, vel minoribus craſſis foliatis, Aurantiorum petiolis quibus folia inſident ſimilibus, minoribus, atque anguſtioribus, in quibus folia bina ſemper inſident, ab eodē ortu prodeūtia, carnoſa craſſa læuia effigie Portulacæ, lēta ſuccoſa, ad cæruleum quodāmodo vergentia, ob candidam aſperginem, qua dealbari videntur ex viridi, circa radicem latiora & maiora, vt lata ſint vncias duas, & longitudine illas atque dimidiū ſuperent: circa ramos minora decreſcentia Portulacæ paria, & in ſummo minora. Hic perpendenda ſunt verba illa Dioſcoridis *μασχάλας ἔχων δύο*, &c. Latinè, *alas habens geminas in quolibet geniculo foliorum innatas*. &c. Non enim intelligi debet, vt bina folia ſingulis caulis geniculis hæreant, vt aliqui putarunt; & legitur in Auricula Muris, Ebulo & ſimilibus, & rectè; ſed q̄d cuilibet foliorū geniculo non caulis, alæ ſint foliorum geminæ ipſaque folia alarum ſinum efficiant: non enim *παρ᾽ ἕκαστον γόνυ τῶν καυλῶν*, ſed *γόνυ τῶν φύλλων* legitur: hæc ſi obſeruaſſent cæteri atque perpendiſſent, non plantas illas propoſuiſſent. Ex foliorum ortu igitur, Deſcriptionem proſequentes, & caulis geniculis breues bini producuntur petioli circa ſummum è medio ramulorum; in quibus primum virides corymbi rotundi parum oblongi inſident erecti, qui dehiſcentes alba folia interna exerunt parum, numero quina, ſicuti & externa illa continentia calycis vice, corymbum efficientia, pluribus croceis oblongis intermedijs tenuibus ſtaminibus capitatis productis

Deſcriptio

ex eorum centro tantundem excedentibus: Stamina quidem illa primum craſſo capite breui ſtamine cum flos hiat parum, & cauus conſpicitur, at perfectior, ſtaminibus admodum productis, capitella minuuntur, atque interna foliola floris candida croceum vnguen, dimidium folioli occupantem oſtendunt: quare non mirum ſi in Dioſcoridis textu legatur, *flores lutei aut albi*, parum aperti candidi, ſed hiantes crocei etiam conſpiciuntur. Illis marceſcentibus atque decidentibus, petioli remanent ſiliquam habentes electam, paruam, ſtaminibus adhuc remanentibus; at perficiente ſe ſiliqua, Rhaphani ſiliquam æmulante, ſtamina pereunt, petiolus intorquetur, ac ſiliqua deorſum nutat, vireſcens læuis nitida, circa extremum craſſa, atque pilum habent à quo veluti lineæ quinque per longum deducuntur qbus ſiliqua iam maturitatem & ſiccitatem adepta diuiditur hians, ſeminanq. dimittens oblonga plurima. Iunio & Iulio floret, & Siliquas profert, Auguſto & Septembri menſe perficitur Sapor plantæ amarus, parum acrimoniæ offerens guſtata; non multum à Capparis vulgaris Sapore alienus folijs, ſed fructu diſtat: quare ob natalem locum Saporem & aliqualem plantæ habitum ſimilem cum Cappari *Leguminoſã Capparin* denominauerunt, proprium nomen ignorantes: & quia folijs alatis Fabæ folia imitari videretur, alij Fabaginem dixerunt. Radicis Sapor acerbus, parum acris ad amarum inclinans. Folia verò magis amara. Ob amarorem apud Syros, ad vermes necandos in vſu eſſe tradunt hac facultate iam clarè percipitur ſiccantem & extergentem habere qualitatẽ, cũ quadam calfactione: qua facilè à Dioſcoride atque Plinio tributas vires explere poteſt Dioſcor. vires. *Folia ad ſex horas impoſita vitiliginem curant qua leuce appellatur. Verùm poſtea crudam ordeaceam farinam adhibere oportet. Tollunt eadem etiam vitiligines, alphos dictas, illita cum aceto in ſole: Sed vbi inaruerint defricare ipſa oportet.* Has vires & Capparis efficaciores habere videtur. Plinii verò. *Illinitur lentigini, & cum inaruit, deteritur. Illinitur & vitiligini ternis ferè menſibus, ſenis horis noctis aut diei; poſtea farina ordeacea illinitur. Medetur & vulneribus & fiſtulis.* Non eſſe ex his Thelephium, plantam illam *Craſſula* ſiue *Faba inuerſa* nomine, ab aliis receptam, clarè patet: ſicuti nec erit planta illa *Scorpioides* dicta, quãuis viribus magis etiam accedere videretur, nec etiam quæuis alia planta, quæ binas alas in quolibet foliorũ geniculo nõ habeat

Tempus.

Sapor.

Vires.

Geranium Apulum Coriandrifolio alterum odorum

vt in noſtra planta conſpicitur, & ex textu Dioſcoridis declaratur: quibus nulla adhuc ex plantis ab aliis ꝓpoſitis ꝑdita cernitur, ꝑter notas alias atque vires alienas. Huic natalis locus in ruderibus & ſterilibus traditur à recentioribus, nos enim in terra cultas pleraſq. plantas vidimus, atque imbecilles, & minimè frugiferas: in eodem horto in parietibus Capparis modo ſatas, benè adultas lætas, ac floribus & fructibus onuſtas plurimas obſeruauimus, maximéq. vegetas, ſatiſq. indicio eſt ſaxoſis & maceriis gaudere. Dioſcorides oriri inter vites & cultis locis verè tradit, ſed eorum incolæ vineas locis ſaxoſis colere videntur; comparantur ex eodem Dioſcoride ſaxoſa loca, maceries & vineæ, vt de natali Crateuæ Sideritidis loco refert.

Geranium Apulum Coriandrifolium. Cap. XXXX.

DVodecimam hæc Geraniorum conſtituit nobis cognitam ſpeciem, Cirinolæ repertam, aliquam cum Cretico putato à Lobellio nobis frequenti ſimilitudinem habentem. Prima namque folia cum illis quadrare videntur, at reliqua latiora multum, laciniata magis Matricariæ noſtratis diuiſuris, niſi parum eſſent retuſiora, ad Coriandri propè caulē folia accedentia, mollia, hirſutie vix apparente obducta, odorata, vt Acus moſchata dicta ex eodem genere Geraniorum; longis petiolis ſubrubicundis fulta, circa radicem paruam, flauam, vel ruffeſcentem, breuem è terra parum elata, auriculas ſiue alas in imo petiolo circa radicis caput vnde oriuntur habentia rubra. Caulem profert Martio hirſutum, geniculis diſtinctum, vt Creticum & congenera, in quibus bina folia minora breuioribus petiolis ex geniculo, & binis illis etiam barbulis cartilagineis rubentibus, vt in congenere ſed maioribus. Ex quorum ſinu ſemipedalis cauliculus hirſutus atque viſcoſus exit, baſim inſidentem habens quinque partitam, ex qua petioli quatuor, aut quinque prodeunt, flores emittentes colore violaceo purpureo diluto, quinque partiti, ex hirſutis foliolis quinis Calycis vicemgerentibus, acutis in ſummo ſed non pungentibus. His fructus veluti longi, trientales roſtri Auium ſeu Ciconiæ vnde nomen corniculorum effigie ſuccedūt in imo craſſiores, in ſummo tenuiores, ac quinque apicibus tenuibus diuiſi; qui cum ſiccantur, diſrumpuntur, ac in ſemetipſos torquent ur viticulorum modo atque tunc oblongis ſetis hirſuti falcatum apicem relinquentes:

Geranium rotundifolium saxatile montanum

atque in imo ſemen continentes oblongum hirſutum. Maio perficitur. Cirinolæ nec alibi vidimus: in agrorum ſiue hortorum marginibus elatis frequens. Sapore admodum adſtringente. Quare hæc potius quàm illa Robertiana ſupponenda tertiæ Sideritis vice fuiſſet, folijs magis Coriandro cauli proximis & hærentibus, ſimilibus minuſq. hirſutis, viribus adſtringentibus, niſi Geranium etiam eſſet, non Sideritis, à Dioſcoride non deſcriptum. Cum Rhamno, Halymo, marino Abſynthio & ſimilibus in editis ſiccisſque locis oritur. Inuenitur etiam & aliis locis montanis etiam, vt in comitatu Valuenſi per ſemitas.

Tempus. *Locus.* *Sapor.* *Vires.*

Geranium alterum montanum Saxatile rotundifolium. Cap. XXXXI.

EST & altera Geranij ſpecies ab alijs non deſcripta Columbino pedi Geranio ab herbariis dicto, ſimilis: frigidis locis ſaxoſis, & maceriis ſponte luxurians, radice minima parum flauicante vix humo hærente: folia in petiolis ſubrubentibus rotunda Geranii Columbini æmula ſed ſplendida nihil aut parum hirſuta candidis rarisq. pilis, rotundis crenis per ambitum diuiſa, cauliculis pedalibus ſupinis ferè ex albo rubentibus, in quibus folia & flores aliis minores admodum, rubentes potius quam purpuraſcentes, quibus breues admodum, nec rigentes, ſuboriuntur corniculi ſiue roſtelli, in quibus ſimile ſemen, quod per ſectum apertis valuulis ab imo decidit. Differt à congenere foliorum paruitate, leuore ac foliorum ſplendore; minutiore flore, ac fructus conceptaculo quodammodo aſpero, & ortu in ſaxoſis præſertim montanis.

Eupatorium Dioſcoridis, Meſuæ & Auicennæ. quibus differat. Cap. XXXXII.

DIV torſit nos iſta Pharmacopæorum, Herbariorumq. atque etiam Medicorum controuerſia de Eupatorii varietate. Aliud enim Græcorum Eupatorium, aliud Arabum; & aliud Meſuæ aliud verò Auicennæ: rectumq. putant ſe facturos, ſi miſceant aliud pharmaco Meſuæ, aliud medicamento ab Auicenna deſcripto, ſic etiam à Græcis præſcripto Dioſcoridis Eupatorium, vulgarem Agrimoniam iudicantes & rectè; Meſuæ verò illam à Dioſcoride pro Agerato deſcriptam & ab iisdem etiam receptam pro Eupatorio,

rio: & pro Auicennæ, aquaticam cannabinam ſic vulgò dictam, quia prope fluenta etiam non minus quam in montibus oriatur, ſupponentes; an autem id rectè, & aliqua ratione ſit factum ex ſequentibus apparebit. Quod Dioſcorides antiquior ſit Arabis hiſce, nedum hoc vulgò eſt cognitum ſed ex eorum ſcriptis colligitur, in quibus ex Dioſcoride & Galeno tam cognitionem ſimplicium, quàm ipſam medendi artem habuiſſe videntur. Quapropter minimè dubium cenſemus communia ſimplicia Græcorum in ſua tranſcripſiſſe: & adeò breuiter & ob linguæ & phraſis differentiam diuerſe, & quod veremur impropriè in multis tralata; vt vix parum adiutorii pro herbarum cognitione colligi poſſit, quamquam pro virium cognitione nòn parum vtilia ſint eorum ſcripta. Potius igitur ad Dioſcoridis textum ab iiſdem & à Galeno probatum, cum ab illo planta eſt deſcripta aut medicamentum recurrendum cenſemus, quàm aliios ſequi niſi diuerſitatis rationem adducant, eritque me ioris cognitionis. Ad Eupatorium Dioſcoridis redeuntes, ita illud accuratè deſcripſit, vt ab omnibus ſit cognitum ac vulgare; Sed, quod miramur, vſu vix receptum ab officinis. Sic enim ait, *Eupatorium herba eſt ſarmentoſa virgam proferens ſingularem, tenuem, lignoſam rectam, nigram, hirſutam, cubitalem aut maiorem; folia ex interuallis diuiſa in partes maximè quinque, aut etiam plures, folijs Quinquefolij aut Cannabis ſimilia: & ipſa ſubnigra, & ſerræ modo in extremitatibus inciſa: Fructum fert à medio caulis ſubhirſutum, deorſum nutantē, vt etiam veſtibus hæreat ſiccatus.* Cui delineationi tàm ſedulo relatæ, minimè poterat plāta deficere, quæ ſtatim ab omnibus non dignoſceretur Sed differētia eſt, nam duæ inueniuntur conſimiles plantæ, vt vix vna ab altera niſi naribus admota dignoſcatur. Quarū vulgaris, & quæ vbique naſcitur, inodora, vel ingrata eſt; Alterā verò cuius cauſa hæc ſcripſimus, adeò odorata eſt, & aromatica; vt vulgari ſit ſēper præferenda: Mirum quidem naturæ inſtitutum, vt eâdem orâ, tam breui intercapedine, vulgarem propè oppidum Campoclarenſium in montis radice Septentrionali, inuenies; in Sylua quidem & colle quodam iuxta flumen Auſtrum reſpicientibus, adeò odoratam & aromaticam, vt ab illa diuerſam quiſque, niſi flore & fructu eadem eſſet, indicaret: nec longè abſunt loca niſi tribus mille paſſus. Sed & magis in Zagarolæ oppido iuxta Præneſtem Romano agro, in eodē colle, ſeruita, & agro, *Mainello* dicto vtranque inuenimus. Verùm ſi rectè expendatur, effigies plantæ, minor parum eſt, & rotundiore

Eupat. Dioſc.

Varietas.

Locus.

S 2 lobo,

lobo,ſed vix differente,colore verò pallidiore,tactu viſcoſo,& odoris fragrantia nobilior,& ſapore aromatico iucundiſſimo,adſtringente.Radice ex nigro rubente,fibroſa;reliquis verò eadem dicas.

Tempus. Æſtate & Autumno etiam inuenitur perfecta. *Deſcriptio* Huius folia, vt delineationem proſequamur, in quinque maximè partes vtrinque diuidũtur,vt Dioſcorides notat,aut pluribus veluti ſex,(verùm alios intermedios lobulos totidem habent,quorum parui fecit)& in sũmo vnicum habentia,dodrantali petiolo,ſiue neruo,hærẽtia,Quinquefolij,aut Fragrariæ magnitudine,& effigie,aut Cannabis recenter nati:ſed ſi totum folium in lobos inciſum conſideremus,ab radice folia exeunt longa dodrantalia fere,Centaurij maioris modo diuiſa, pinnata Fraxini modo, cui Cannabina idem Dioſcorides ſimilia fecit,in extremis oris ſerrata,hirſuta,tactu viſcoſa,odorata & aromatica.Similitudo quidem foliorum à Dioſcoride tradita,nõ totius folij effigiem,ſad partis Quinquefolio ſimilem referri debet: non enim ſi Quinquefolio ſimilem facere voluiſſet,folia primùm deſcripſiſſet in partes diuidi quinque,aut ſex,ex interuallis;ſed ſimpliciter folia Quinquefolij habere dixiſſet,& non ex interuallis diuiſa,ſed ab vno principio,quod alij minimè inueſtigarũt;nec perceperunt ex Dioſcoridis notis,φύλλα δὲ ἐκ διαστημάτων ἐσχισμένα ,non autem vt in Quinquefolio, πέντε καθ' ἕκαστον μίσχον, *Folia ex interuallis diuiſa*,non vt in Quinquefolio,*quinque in ſingulo petiolo*. Caulem Vere producit ſemipedalem vnicum,ſed in vetuſtis plures aliquando , rectum , hirſutum tenuem,lignoſum, obſcurè rubentem,folijs interceptum minoribus , in ſummo circa medium duabus alis aliquando diuiſum,in quibus flores in ſpicam longam ordine diſpoſiti,botrioſi primò,& denſi;deinde caule creſcente rariùs & alternatim diſponuntur, dehiſcenteſq́; ſurſum elati, in quinque lutea foliola Pentaphylli æmula,minora;quibus fructus ſuboritur deorſum nutans,non diſſimilis ſemini *Scabioſæ* vulgò dictæ per longum inciſus,& ſtriatus,& pro limbo Scabioſæ cartilagineo , hirſutiem circũ habens in orbem aſperam,aduncam,denſam, vt ſiccatus dureſcat, rigeat,& veſtibus hæreat Lappæ modo . Nunc autem videndum

Auicennæ Eupator. quibus reſpondeat Auicennæ delineationi,qui ait, *Eupatorium eſt ex herbis aromaticis*,alij legunt,*ſpinoſis*,alij *piloſis*,& rectius,*& folia habet ſicut folia Cannabis, aut Quinquefolij , & flos eius ſicut Nenufar*; &c.Et quidem ſi Dioſcoridis reſpondet hiſtoriæ, vt iam omnes conſentiunt,ſimili modo Auicennæ delineationi reſpondere videbitur,cuius notæ,floris tantùm deſcriptione,atque additio-

ne,

ne, ab hiſtoria Dioſcoridis variant, fructus notis omiſſis. Huic collationi plerique non reſpondere noſtram Agrimoniam contendunt, quia flore non ſit Nenuphari ſimili, ſed hallucinantur putantes in magnitudine ſimilitudinem ineſſe, quam tacuit Auicennas, cùm illis effigiei, atque colori referri debeat: ita quidem in vſu frequens eſt luteum Nenufar quinque partito luteo flore, ſicut candido multiplici. Cur, quæſo dicant, Cannabinam receperunt? Quam habet illius flos cū Nenufare ſimilitudinē colore aut effigie? Vbi nā capillarem & papposum florem purpureum Nenuphar habere reperitur? aut aliquis illi tribuit? Vbi aromaticitas, ſi verſionem primā recipias? vbi ſtipticitas & ponticitas? vbi amaritudo fortis vt Aloës, ſi incorruptus eſſet textus? Cur igitur recepta? Pharmacopeorū, Herbariorumq. inſcitiā, & Medicorū incuria. Nō enim alia in illa eſt nota, niſi foliorū quodāmodo Cannabin referētiū, & nihil Quinquefolio cū potius magis Quinquefolio ſimilia eſſe debeant eiuſdē Auicennæ iudicio; qui ſecundo loco, *Quinquefolio*, dixit, cum illi magis quàm Cannabi folia eſſent ſimilia, non aliam quam Dioſcorides deſcripſit intelligens plantam. His igitur eandem eſſe plantam Eupatorium Dioſcoridis & Auicennæ ſatis melioris ſententiæ eſſe conſpicitur: & amaritudinis nota ex Arabo auctore alio addita Auicennæ textui vel ex Meſue cenſemus, qui longè aliam plantam ab illa Dioſcoridis & Auicennæ deſcripſit, vt ex illius hiſtoria patet, ſic enim ait; *Eupatorium eſt herba longitudinis cubiti, amaritudinis multæ, cuius folia ſunt ſicut folia Centaureæ minoris, viridia, ſed ſunt aſpera & inciſa; & ſtipes eius ſubtilis, & quando exiccatur citrineſcit; & eleuantur ſuper eum flores, qui ſunt ſicut ſubcitrini, longitudinis pauca; & ſunt qui dixerunt, quod Eupatorium eſt herba Culicum, in qua viſcoſitas eſt adhærens.* Hac delineatione, atque hiſtoria, nullam aliam deſcripſit plantam niſi illā, quæ Coniza minor eſt Dioſcoridi, cuius folia Oleæ effigię eſſe dixit non addita magnitudinis notā; & tamen longè maiora ſunt folia Conizæ maioris Oleæ folijs, & Conizæ minoris: Coniza verò minor parum Centaureæ minoris folia maiora proferre videtur, & quæ caulem, cum florida eſt, ambiunt parua & non diſſimilia, hirſuta, viſcoſa tactu, per ambitum parum ſerrata, odorata, floribus luteis piloſis oblongis, in pappum euolantibus ſemine perfecto, amaro acrique ſapore, & culicum herba dicitur, Coniza cum ſit. Non enim in Agerato Dioſcoridis, quod pro Meſuæ Eupatorio Officinæ & Medici vſurpant, ſimilitudo aliqua eſt foliorum cum Centaurio

Meſuæ Eupator.

Deſcriptio

taurio minore,cum Centuarij minoris folia ſint oblonga anguſta, effigie Rutæ oblonga vel Polygoni; nec vt Meſues ait, hirſuta aut aſpera ſunt,ſed læuia,nec in eis viſcoſitas eſt adherens, nec ab aliquo vnquam Culicum herba fuit dicta: præterea longè feruidioribus viribus eſt Ageratum, Eupatorium ab ipſo Meſue deſcriptum magis ſuperans,quàm Coniza.Hoc autem verum eſſe non ſine gaudio, in Arabico Herbario manuſcripto in quatuor tomos diuiſo apud nobilem & Doctiſs. Io.Bapt. Raimundum Romæ reperimus, dum Hyſſopi hiſtoriam quæreremus;cuius humanitati legẽtes hæc mecum gratias agant.Illius auctor *Ahamad ben Abdeſſamad*, poſt Dioſcoridis Eupatorium ad verbum relatum ſub nomine *Gafet*, ſubiunxit,ex alio Auctore, *Lai*,qui ait, *Adeò inter orientales, atque occidentales medicæ rei profeſſoribus aucta eſt controuerſia de hac planta,vt illius nec certitudo, neque veritas apud illorum aliquos inueniatur.Occidentales quidem poſtremi, ac Africani Medici vice huius, plantam vſurpant,quam Barbaricè* Tarhalan *dicitur, quod eſt Tabaccum,& in hac conueniunt opinione.Ex* Iſaac ben Emran, & Ahamad ben abi Chaled, *Hic deteſtabilis error eſt, nam quod* Tarhalan *dicitur,à Dioſcoride lib.3 refertur,& Græcè illud appellat* Cuthira,(ita ob punctuum defectum legebatur,ſed nobis interpretẽ admonentibus an *Coniza* exprimere iidem characteres poſſent,ob illius manifeſtam hiſtoriam,reſpondit,*Coniza* legi punctis additis poſſe:) *quod eſt* Tabaccum *arabica lingua,de quo locutus sũ in litera.T.Sed medici aliquot Hiſpani vtuntur planta hac, de cuius eſſentia,& viribus locuti ſumus;qui occidentales medici ſunt ex regione Bætica,illudq́. eorum vernacula lingua* Arramanda *denominant.Sed medici Aracb,& Syriæ, atque Aegypti ſupradictam plantam ignorant. Et quidem aliam illi plantam vſurpant amaritudinis multæ,quæ flores edit cæruleos, longos acutos, folijs rotundis tenuibus,ſimilibusq́. tenuioribus folijs* Aſel, *foliorum color illius, & ramulorum ad luteum inclinat; & tota planta amariſsimo ſapore, & Aloe amarior:maioribusq́. viribus,& manifeſtioris vtilitatis ad aperiendas Hepatis obſtructiones, reliquorumq́. viſcerum,quàm ſit medicamentum,quod Interpretes* Gafet, *appellant, ex ſimplicibus Dioſcoridis & Galeni.Dicit* Badigures,*loco Gafet,drachmæ dimidium Aſari,& drachma & ſemis illius de Abſynthio.* Quid autẽ ſit eorum Tarhalan addemus ex eodem Auctore, vt manifeſtior ſit declaratio. *Tarhalan,&* Tarhala *etiam dicitur Barbarico nomine planta quæ Græcè Coniza,quod eſt* Tabaccum *Arabicè,de quo in litera,*

tera, T. dicemus. Et hæc ſunt. *Tabaccum* Algaſchi, *vulgus Boetica illud* Tabaccum *appellat, quod Barbarica lingua eſt* Tarhalan, *aut* Tarhala, *etiam, & eſt planta illa, qua maior noſtratium Medicorum numerus vtitur, quod eſt vere Gafet: & quod Orientales illa vtantur ſæpi, ideoq. variant a Dioſcoridis Gafet, atque Galeni. Dixit* Abuhanifa, *Tabaccum frutex eſt hominis ſtatura, oritur frequens, vt non vnica inueniatur planta: folijs eſt anguſtis virentibus gummoſis tactu, & illita vulneribus proſunt; at etiã floribus eſſe luteis, quibus gregatim conuolent apes: atque etiam plantam hanc calefacere manifeſtè, atque Hepatis doloribus ex frigida cauſa obortis ſuccurrere, illiusq. abſtructiones aperire, & tumores cum duritie, & ventoſitate, illius imbecillitate obortos diſcutere, roburq. addere operationibus eius. Hinc cenſeo alios aberraſſe in hac planta, atque putaſſe quòd eſſet Gafet, etiam antiquiores medicos. At Rhaſis ait, de Gafet, quod menſtrua prouocat. Et Hæc quidem Tabacci vis eſt, non autem Gafet. Venenoſorum animalium ictibus ſuccurrit, precipueq. Scorpionum, potum & illitum. Item doloribus iuncturarum Aduſtos humores deijcit deuoratum, & adeo vtile calefactioni & aduſtioni veteri ſcabiei, & prurigini potus ſuccus vel eius decoctio. Verum quoad Tabaccum grauis odoris, quod idem eſt cum planta à Græcis Coniza dicta, quæ viribus eſt acrioribus, calidioribus, minusq. vtilibus Hepati. Differentia nota inter ipſas eſt odor fœtidus, nam ſuauis odoris eſt Tabaccum dicta, & vtrique parum grauis odoris ineſt. Sapor illius dulcis, & Conizæ acrimonia & amaror manifeſtus ineſt, & pleriq. medici vtuntur illa vice Gafet & Tabacci. Coniza quidem illa planta proprie eſt quæ à Vulgò dicitur frutex pulicum. Hæc ex Arabis Auctoris volumine.* Adducit deinde Dioſcoridis nomen, eiuſq. Conizæ Hiſtoriam trium ſpecierum & vires ſubſcripſit, quas addere hoc loco admodum prolixè agebatur. His igitur quæ de Eupatorijs ſentiamus ſentiamus ſatis retuliſſe viſum fuit. Vires ex Dioſcoride ſunt. *Huius folia cum adipe ſuillo veteri trita & impoſita, vlcera ægre cicatricem recipientia ſanant. Semen autem, & herba ſi cum vino bibantur, dyſentericis, Hepaticis, & reptilium ictibus medentur.* Galenus, Eupatorium tenuium partium, & ſecandi & extergendi vim habere dicit, abſque manifeſta caliditate. Hæc de Dioſcoridis Eupatorio intelligenda, non autem Arabum Meſuæ & ſupra relati Tarhalan, ſiue Tabacci, Conizæ Græcis, Eupatorij Arabum Dioſcoridi poſteriorum.

Agri-

Agrimonoides

Agrimonoides. Cap. XXXXIII.

PROPTER aliquam cum agrimonia, quam habet ſimilitu- *Nomen.*
dinem, Agrimonoidem hanc appellauimus, cum aliò referre *Etymon.*
ignoraremus. Huius radix parua eſt, fibroſa, lignoſa & rubeſcens.
Folia habet terræ proxima longis hirſutis dodrantalibus rubeſcen
tibus petiolis hærentia Fragariæ, ſed nigriora & plura, Agrimoniæ
modo diſpoſita ſeptem, interque alia paruula magis inſunt, vt in
Agrimonia etiam obſeruatur, hirſuta, mollia, per ambitum ſer-
rata, dentibus Agrimonia minutioribus, & acutioribus, verùm
folia rotundiora. Caules producit plures veluti ſupinos, hirſutos
rubentes, alis tribus vel quatuor diuiſos, in quibus folia minora
hærent, pauciora, atque rotundiora auriculas habentia circa
caulem vt in Congeneribus: in quorum ſummo tres aut quatuor
ſimul inſunt vtriculi hirſuti Cytinorum forma, paruis multis in-
ciſuris per ora fimbriati, luteum habentes florem paruum Agri-
moniæ, quem in aliquibus locis vix exerit, ſed intus poſt illum
fructum concipit. Campoclari verò illum explicare omnino obſer *Locus.*
uauimus: quo deciſo fructus producitur oblongus rotundus tritici
grano æqualis Lagenariæ Cucurbitæ modo binis ferè tuberibus for
matus: & perfectus ex ſe decidit, hiantem vtriculum relinquens.
Aprili menſe floret, & Maio perficitur. Sapore eſt abſtergente ſic- *Tempus.*
cante, amaro. Odorata etiam eſt, media inter benè olentem & *Sapor.*
vulgarem Agrimoniam. Locis incultis inter vepres & frutices apud
Mateſij radices inuenimus ſeptemtrionem reſpicientibus, hu-
mentibuſq. & Æquicolorum poſtea montibus etiam meridiei auer
ſis locis vmbroſis. Hanc propter amarorem facilè quis pro Arabũ
Eupatorio ſupponere poterit quamuis non ita ſit inſignis amaritu
dini forti, vt dicunt, æquiparari poſſit: ſed noſtram ſententiam
protulimus.

Alchimilla minima montana. Cap. XXXXIV.

HANC rariorem plantulam nouem ab hinc annis cum alijs *Locus.* *Deſcriptio.*
Campoclarenſibus, deinde in Æquicolorum montibus, & in-
cultis etiam depreſſis obſeruauimus copioſam, ſemipedalis ad ſum
mum altitudinis, ab radice minima, lignoſa, flauicante, fibril-
lis diuiſa parum, cauliculi rotundi plures hirſuti, tenues ad-

Malua siue Alcea montana

modum, parum rubentes, in imo lignoſi: folia ima puſilla alternatim diſpoſita, & cauli hærentia, hirſuta, viridi dilutiore colore, infernè albidiora, tripartita Ammeos, vel extremi Apij folijs; aut Nigellæ vulgaris primis, vel nuper naſcenti Fumariæ, auriculas habentia vt in ſuperiore, &. *Alchimilla* dicta ſiue *Stellaria*, cui congener videtur; foliorum alis, vtriculis & fructu ſimilis. Florem obſeruantibus, non reperimus alium niſi ſit idem vtriculus Cytini forma exiguus, quinquepartitus, hirſutus, & vireſcens, ſemen intus habens Milij vel Panici effigie, minus: flaneſcens, atque parum compreſſum Folliculi coaceruati inter foliorum & caulis ſinus, vt in Alchimilla, ſed ab imo ferè nec niſi tria aut quatuor denſis caulis imis geniculis hærentia folia quæ minima ſunt, & vix conſideranda illis carent; & cum ſiccare incipiunt; vt tota planta flaueſcit. Iunio perficitur, quo tempore illa florida, & ſemine turgens reperitur, adhuc imis folijs hærentibus. Guſtu adſtringere atque ſiccare viſa fuit: Hanc neminem propoſuiſſe cenſemus, & ſi quidam Percepier Anglorum à Pena & lobellio depicta cenſent, quæ ſi eadem eſſet, non rectè depicta fuit; non enim folia ima tam longis nituntur petiolis, vt in illa; nec ita magna folia, ſed ſine petiolis, & minora admodum ima hærent, vt nec lentis diametrum æquent longitudine, vt fideliter expreſſimus, ex planta in Sylueſtribus orta. Inuenimus etiam apud Valuenſium montium prata.

Tempus. *Sapor.*

Malua montana ſiue Alcea rotundi folia Laciniata. Cap. XXXXV.

HANC neminem adhuc obſeruaſſe cenſemus, nec pictam vidimus rariorem Maluæ aut Alceæ ſpeciem, quam in Campoclarenſium Marſio monte, nec admodum frequentem excelſis iugorum planis anno poſt noſtram Phytobaſani editionem obſeruauimus: deinde in Æquicolorum etiam Montium planis, Raſcino, appellatis. Huius folia prima Maluam ita repreſentant antequam caulem edant rotunda, inferne parum hirſuta, atque vulgaris Maluæ modo quinque partita, vt nihil ab illa differre videatur, & prætereuntes vel colligentes fallat. Sed caulis tempore accedente ita incipiunt laciniis diſecari, vt longè ab illa differre videantur, vt qui caulem tantum folijs veſtitum viderit, Napellum potius habere cenſeat, ita enim Cæruleo Napello ſimili diuiſura

Locus.

diſſe-

diſſecta fiunt; nec niſi floribus incipientibus in ſummo illius corymborum modo denſis, ad Maluæ ſiue Alceæ ſpeciem referendam iudicauerit. Flores magni ſunt, figura & colore Maluæ ſed roſeo viuaci, quibus dehiſcentibus fructus remanent foliacei, vt vulgaris, ſemina intus habentes cõpreſſa: hirſuta, lunata, & nigreſcentia, vt congenerum. Octobri menſe perficitur, Supra Mateſij montis ſupercilium Septemtrioni oppoſitũ *Ciuita vecchia* appellatum, & etiam loco *Stazzo della Serra*, Ouium .ſ. manſio. Sapor & effigies radicis Maluaceus. Huius foliorum lobi qui folium diuidunt in quinque partes ſi conſiderentur, & ſi tenuiores ſint, Alceæ vulgari diuiſuram æmulantur; cuius folia Dioſcoridis iudicio Verbenam imitari debent, ſed & huius lobi non minus Verbenam vulgarem, quàm totum folium Napellum cæruleum repreſentant. *Tempus.* *Locus.*

Noli me tangere Balſamita altera. Cap. XXXXVI.

COELI æſtum ita odit planta hæc, vt non niſi Septemtrionalibus vmbroſis, humentibus, vliginoſis & frigidis admodum locis, nec frequens oriatur: atque vno tantum loco in tota Campoclarenſium valle: tenera quidem eſt, ita, vt quouis cœli impetu aquæ diſrumpatur, marceſcit, & euaneſcat: alijs etiam eiuſdem Caſtri locis depoſita, translata, non deuenit ad frugem. Quare ad illius loca natalia eſt deueniendum, vt illius copia haberi poſſit. Semina quidem, perfecta ita difficulter haberi poſſunt, vt nihil ſit laborioſius: perficiente ſe ſiliqua ſi ventus flabit nulla remanet, diſrumpuntur omnes, Semen iaculant immaturum, vt ſi è terra, quod difficilimum eſt propter loci aſperitatem, colligatur, nec ſatum pulluſet. Ideo nomen illi, quia etiam quouis modo tactæ deſiliunt ſiliquarum valuulæ & ſemina. Huius Plantæ habitus ad Balſaminæ dictæ plantam accedere videtur: quare eodem nomine appellanda fuit: Caulæ quidem eſt longiore, bipedali, teneriore, viridiore, & ſi in imo purpuraſcat, geniculis eo modo diſtincto nodoſis, ſucceſo, læui cauo, translucido, per quem folia alternatim ſunt poſita Mercuriali hortenſi ſimilia maiora parũ, latiora, & circa petiolum longioribus acutioribus dentibus Serrata, magiſq. lunata, baſi latiore. Ex ſingulis foliorum alis petioli exeunt longi in terram inclinati, tribus vel quatuor ramis diuiſi, ex quibus flores, cum parui, & inexplicati virides & Balſaminæ floribus ſimiliores dependent, per dorſum binis foliolis viridibus colli- *Locus.* *Deſcriptio* *Nominis cauſa.*

Balſamita altera noli me tangere

colligati, maritimum monſtrum magno hians ore repreſentantes, paruo corpore, & cauda tenui, breui recurua, & acuta Bubulino cornu ſimili, ad Fumariæ bulboſæ flores accedentes, quadruplò maiores, & magis ſanguineis guttis reſperſi, caui, inanes hiantes, ac lato ore, diuiſuris ſiue barbulis ſex diſtinctis, ſed inferioribus longioribus. His defloreſcentibus ſiliquæ creſcunt duas vncias longæ, & longiores, tenues, nodoſæ, ex albo vireſcentes, lineis virentibus ſtriatæ, in terram nutantes, quæ cum perfici incipiunt, diſrumpuntur, non tantùm pro maturitate, vt in alijs euenit, veluti Sio, Cardaminæ, Ceratiæ, ſed venti impetu compulſæ, aut manu tactæ, & ſemina decidunt, & iaculantur etiam imperfecta: quæ oblonga compreſſa, virentia primum, deinde cinereo, & fuſco colore euadunt. Autumni initio floret & illius fine perficitur. Annalis eſt planta. Huius pictura à lobellio propoſita non è virente planta extracta videtur, ſed ex ſiccata chartisq. agglutinata, quare nos exactius ex viua depinximus notisq. deſcripſimus vt cuilibet notior ſit. Huius ſapor aqueus & tenuis guſtantibus nobis viſus fuit, nec attrectantibus, nec guſtantibus aliquid mali euenit ſed quia Lobellius venenatam prodiderat, ob dubium nullum aliud periculum fecimus. Hanc tenellam cum radice & terra ſimul euulſam diligenter tranſtulimus domi cum illic eſſemus ſeminis perfectioris colligendi cauſâ, nec viuere, cum aliæ multæ etiam florentes tranſlatæ ſemina ediderint perfecta, hæc potuit, ita vmbroſum frigidumq. locum diligit.

Tempus. *Sapor.*

Acetoſa Ocimi folio Neapolitana Βυκεφαλόφορα. *Cap.* XXXXVII.

LVRES ſub eodem nomine plantæ depinguntur à Lobelio, ab acido ſapore indicatæ, ac etiam à muſcoſo flore in ſpicam compoſito Laphathi modo. Huic tamen & ſi hæc omnia inſint, alijs quidem notis à cæteris diſtinguitur. Maior quidem ſpecies laphathi modo folia promit, in imo verùm Ari modo bifurcata, ſic & altera minor bulboſa radice rotundioribus folijs minoribusq. Tertia erit hæc Ocimi folio vtrinque acuto oblongo non lunata baſi vt in cæteris. Quarta montium frigidorum incola rotundior bulboſa, ſed prima magis lata baſi bifurcata, ac veluti alata, quodammodo hederacea trifida. Quinta verò anguſtiore omnibus, oblongiore quartæ baſi lobis anguſtioribus diuiſa ac multiplicibus. Præter folio-

foliorum differentiã quæ huic Ocimi modo ſunt ſeſquiunciam lata carnoſa, ouali figura petiolo longo hærentia veluti nitroſo puluere obſita, acido ſapore, vt in congeneribus, cauli hærentia alternatim ex quorum ſinibus alæ ſurgunt minoribus eodem modo folijs, in quorum, & caulis ſummo in ſpicam vt in alijs flores emicant diſpoſiti, parui herbidi, luteſcentes, muſcoſi, ac etiam circa ſumma folia hærentes, foliolis quibuſdam paruis quinis pro calice, quibus fructus ſuccedunt foliacei, vt in alijs, ſed huic miro naturæ artificio Bubulinum caput exprimentes, nam veluti collo cauli hærent & inde ad capitis extrema, veluti cornua, parum inter ſe curua: paulo inferius verò ac veluti è regione oculorum, aures veluti apparent vtrinque & ſupercilia, & ab his reliquum dependens capitis totius iconem exprimens. Caules plures ab radice exeunt aliquando pedales aut maiores parum, anguloſi, ac veluti ſtriati. Radix tenuis reſpectu plantæ in ſumma tellure hærẽs Totius plantæ ſapor acidus nomen indicat vt in congeneribus. Frequentiſſima Neapoli in ſepibus, ac tenuibus locis, præſertim Pauſilipi & Mergellinæ. Autumni fine exit ſpontè locis ſupradictis, vere caulem edit, Æſtate perficitur.

Locus.

Globularia lutea montana. *Cap.* XXXXVIII.

CAPITATA, elegans raraq. iuuentu & pulchra plantula hæc, haudquaquam cui poſſet generi referri reperimus, quod proprium affineq. videretur. Quamobrem & ſi plantis illis quas alij Aphyllantes dicunt, alij Caryophyllum montanum, aut Statice, (nobis verò Scabioſæ varietas eſt,) quodammodo videatur faciè accedere ob capitula nudo ferè cauli inſidentia, vtriculis quidem & ſemine differt, longeq. diuerſa videtur. At donec proprium inuenerit nomen, ab effigie, & foliorum ſimilitudine, locoque natali etiam Globulariæ luteæ nomen ad differentiam Ceruleæ vulgatæ cui folijs & habitu magis eſt ſimilis, indidimus: montium quidem altiſſima iuga, ſupra villam Flaminianum Æquicolis Marerij Comitatus, *lo Serrone*, loco dicto, quod eſt ſupercilium montis, incolit, in quo & Globularia cærulea copioſa, ſed non tam excelſis locis Locus ſupra montem paruus & anguſtus, in quo aliæ ſunt rariores plantæ, de quibus alias, herbidus parum, atque planus, quem diligit planta hæc, nec alibi inuenimus. Radicem habet longam, pedalem mini-

Nominis Cauſa.

Locus.

Globularia lutea montana

minimi digiti craſſitudiue, craſſo cortice, ex fuſco pallido, medulla intus lignoſa, dura, fibris in terram ſe figentibus multis tenuibus circa foliorum exortus in reliquo vero radicis rarioribus, Sapor. & craſſis longioribusq́. Sapore ſicco, graui odore, acuto: folia ex illa denſa, (plura namq́. germina fundit,) oblonga cochlearis modo, Globulariæ ſimilia aut Clymeni minora, digitali in ſummó latitudine maiora, minora verò ſunt reliqua læuia, elata, carnoſa rigida; occultis neruis intra carnem & minimis extuberantibus, Sapore amaro cum acrimonia quadam: inter quæ ex ſingulis propaginibus pedales exeunt iuncei rotundi caules, aut maiores parum, æqualiter craſſi, vnico circa ſummam tertiam caulis partem geniculo duobus rectis foliolis intercepto, inquo purpuraſcunt. In ſummo verò capita ſunt orbiculata, quatuor apicibus foliorum duorum contecta, quæ caulè perforata videntur, Scabioſæ modo compoſita. Quibus hi ntibus copioſi vtriculi hirſuti purpuraſcentes in globum compoſiti flores emittunt luteos ſtellatos, odore Geniſtæ non ingrato quinis foliolis conſtructos, denisq́. ſtaminibus longis, medium apicem craſſiuſculam bicornem pallentem & latum proferentes, ex fructu in quo inſidet, emicantem. Fructus quidem intra florem adhuc oualis, tenera pellicula tegitur vt Semina extuberare videantur. Defluxis per maturitatem floribus hirſutus fit, atque vtriculi modo apertus alium habet intra ſe duriorem oualem fructum parum Lychnidis modo in quo ſemina nigra compreſſa rotunda, ſed parum inciſura quadã diuiſa, quæ aperto in quatuor partes pericarpij ore, vento excutiente decidũt. Tempus. Iunio floret, Auguſto perficiuntur ſemina.

Clymenos Dioſcoridis. *Cap. XLVIIII.*

SICVTI Periclymenos dicta fuit, quia conuoluitur adminiculis Lib.25. quibuſcumque, ita hæc non ſolum à Clymeno Rege vt Plinius c.7. refert de vtraque differens, ſed quia in ſe conuoluitur ſiliquis, velut Polyporum cirri; quare potius Periclimenos, & Climenos, & Græcè κλιμένος, & περικλίμενος per ,ι, nam per ,υ, ſcribendum eſset, vt etymon habeant; nam περὶ, circum, & κλίμενον, ἀπὸ τοῦ κλίνομαι, quia in-Etymon clinatur, & recumbit, ſignificat; alias verbum illud, περὶ, nihil ſignificare. Sed hoc parum refert. Clymenos verò apud Theophraſtum non hæc, ſed Periclymenos eſt Dioſcoridis: ijdemq́. diuerſis parum nominibus eandem deſcripſerunt plantam, eaſdemq́. virtutes tribuêre.

buere. Plinius verò qui ex vtroque exarauit, nulla habita differen- Lib. 25.
tia inter Theophraſti Clymenon, & Dioſcoridis de Clymeno lo- c. 7.
quens, quas Dioſcorides notas tribuit, ipſe Clymeno adſcripſit ex Theophraſto ſumptas, plantasq́. confundens, in duas videtur ſpecies diuidere, primam neſcimus à quibus acceptam referat, an à Latinis, ſed certè ex Græco Theophraſto: ſecundam verò a Græcis ita appellari ait, nolens forſan Dioſcoridem citare, habereq́. folia Plantaginis &c. quæ Clymenos eſt Dioſcoridis. Oblitus deinde eorum, quæ de Clymeno paulò antè ſcripſerat, Periclymeni hiſtoriā, Lib 27.
atque vires, vt in Dioſcoride in ſua tranſcripſit iterum. Dioſcori- c. 11.
des verò Clymenum à Periclymeno diſtinguit, atque ſeparatim deſcribit his verbis. *Clymenos caulem emittit quadratum ſimilem Fabæ: folia verò Plantagini accedentia. Folliculos quidem habet ſupra caulem ad inuicem annuentes, ſimiles Iridi, & cirris Polypi. Et Græcè,* Κλύμενον καυλὸν ἀνίησι τετράγωνον, ὅμοιον τῷ τοῦ κυάμου. φύλλα δὲ πρὸς τὰ τοῦ ἀρνογλώσσου. θυλάκια δὲ ἔχει ἐπὶ τοῦ καυλοῦ ἐπ' ἄλληλα νεύοντα, ἐοικότα ἴριδι καὶ πολύποδος πλεκτάναις. Plinius, *Græci Plātagini ſimilē eſſe dixerūt, cau-* Lib. eod.
le quadrato, folliculis cū ſemine inter ſe implexis, velut in Polyporum cirris. Cui deſcriptioni, & ſi primum aliam plantam adaptauerimus, non inſcitè: (hanc enim tunc temporis minimè obſeruauimus, & nobis inuiſa erat.) nunc autem ſuæ deſcriptioni magis reſpondere oſtendemus. Radicem habet, tenuem fibroſam, albeſcentē, Deſcriptio
ex qua folia terræ hærentia cinereo ferè colore oblonga exeunt, Autumno, & Hyeme in agris Cirinolæ editionibus, & Campoclari Locus.
in collibus meridiei oppoſitis, ex quatuor vel quinque propaginibus repentibus, auriculatis folijs circa caules, læuibus, parum hirſutis ſplendidis, duriuſculis, ouali forma linguarum, Plantagini effigie, tribus tantùm decurrentibus per longum neruis, ſemipedali longitudine cum petiolo quæ maiora inueniuntur, per ambitum hirſutiora: germina verò illa primo Vere in caules repentes, & ſupinos abeunt, pedales, quadratos, circa illos alternatim folia auriculas habentia, vt leguminoſa, in eorum exortu rarius diſponūtur: ex quibus petioli exeunt ſemipedales, nudi, tenues in ſummo tres aut quatuor ex oppoſito nutantes flores, vt in Iridis floris folijs terram reſpicientibus in arcum deuexis, colore luteo, aut flauo, effigie Geniſtæ vel leguminoſarum; quibus decidentibus, & marceſcentibus intus perficiuntur, atque producuntur ſimiliter decuſſatim dependentes longæ ſiliquæ, ſiue corniculi hirſuti, aſperi, nodoſi, in ſe cochlearum, vel auium vnguium modo, curui, & conuoluti, vt folia

Clymenum

floris Iridis deuexa,& Polyporum cirri, vndique circa vmbilicum dependentes,& ideo Climenon appellata. Hæc enim ſimilitudo eſt, quam Dioſcorides requirit,& Plinius, in huius plantæ folliculis cũ flore Iridis & cirris Polyporum, vt folia intelligantur floris Iridis ea ſcilicet deorſum ſpectantia, terna ſingulis floribus, quæ curua ſunt, in ſe conuoluta ad inuicem quoquo verſu, quorum dorſum albicans ſuperius, ac luteum poſtmodum, circa folium verò vireſcens, atque poſtremò purpurocæruleum, quibus coloribus cæleſtẽ arcum ex repercuſſione ſolarium radiorum in roſcida nube videmus pluuiarum deficientia in Oriente Veſpere, manè verò circa Occidentem. Roſcidæ quidem nubis denſitas, vel raritas, colorem dilutiorem, ſplendidiorem, vel nigriorem obſcurioremq́. aut medium reddit, ex varia radiorum repercuſſione, nec alio modo intelligendum videtur. Non enim quia alia planta cæruleum, alia luteum, alia candidum, alia nigropurpureum florem edit, ideo Iris dicta fuit, ſed quia idem floris folium arcus modo deorſum ſpectãs recuruum, tot habeat in ipſius dorſo colores, vt iam diximus, & obſeruauimus. Huic Dioſcorides adſtringendi,& refrigerandi vires tribuit recentioribus incognitas propter plantæ infrequentiam, quas Plinius breuiter ſic enarrauit. *Et ſuccus autem in vſu. Vis eius ſumma in refrigerando.* Sed Dioſcorides adſtringentem vim maximè in vſu neceſſariam notam fecit, qua pollet in cohibendis ſanguineis eruptionibus, quibuſcunque, ita vt nedum internis eruptionibus, ſed externis vulneribus efficaciam ſuam oſtendat guſtu quidem herbaceo parum ſiccante percipitur mandendo. Quare vulneraria etiam eſt, planta non aſpernenda. Galenus verò & Poſteriores tamquam ipſis incognitam reliquerunt, ſilentio inuolutam. Hanc Dodonæus & Lobellius deinde, Scorpioidem alteram Bupleuri folio appellarunt, à ſimilitudine vtriuſque plantæ, alio nomine non inuento. Nunc autem antiquis reſpondentem Clymenon magis, quàm Siciliana dicta, Lathyris ſiue Cicerculæ ſpecies illa, aut aquatica Betonica ſiue ſchrophularia, & ſimiles. de quibus ex ſupradictis facilè quiſque iudicabit. *Vires.*

Ephemerum Dioſcoridis. Cap. L.

ADHVC incognitum Ephemerum, eſt nec alia pro illo planta ſuppoſita fuit, niſi quæ à Matthiolo ex notis idea conceptis

tis depicta, atque vt ſolet in ſimilibus inuentu rarioribus difficilioribuſq. hiſtoriam & illius qualitates ſilet, nuda pictura propoſita, ne alijs iudicandi occaſionem præberet. At nobis iam oculos foeniculo reſeratos habentibus, ex ſpurijs appoſitis plantis eſſe videtur, vt & Lobellius animaduertit, quàm nec aliquis diligentior habere potuit niſi depictam. Nos autem aliam inuentu facilem proponemus vt cuique ſit de ea iudicium: quæ in Quercetis Callatiæ primùm, deinde Syluis alijs, montibus, Vallibus vmbroſis & frigidis oritur, radice digitali, nigreſcente, dodrantali, fibris tenuibus paucisq. hirſuta, parum odora, guſtu adſtringente: Folia emittit Autumno, nam eſt perennis, poſt quam caulis aruit æſtate perfectus, longa, dodrantalia, duas vncias lata, dura læuia, virentia, multa circa radicis caput ad terram in orbem expanſa oris parum hirſutis, effigie Lilij folijs ſimilia, verum parum anguſtiore. Ex illorum vmbilico craſſus Æſtate caulis producitur, tripedalis aut maior, folioſus admodum pyramidalis Lilij cauli admodum ſimilis, vt niſi floreat idem videatur, in cuius ſummo flores oblongi, non vt Matthiolus affabrè Lilij æmulos depinxit, quos Dioſcorides omiſit, vno verſu diſpoſiti, humi procumbentes, albi, calathi effigie, vel nolæ, ore parum diuiſo veluti in Galericulatis, intus lutea ſtamina continentes, amaro ſapore ingrati, ſicuti & congenerum, poſt quos remanent botri ſiue pericarpij in acutum, & in pilum deſinentes Schrophulariæ modo, ſeminibus minutis turgidi, atque perfecto ſiccatoq. pericarpio & dehiſcēte decidentibus imperfectis, adhuc mollibus. Quare nec ſatum germinat, & propter illorũ foecunditatem & copiam euenire cenſemus, radice ſe iterum firmante, ac vegetante, ideo Semen ſuperuacuum. Huius ſpecies alias nouimus, quarum altera in montibus excelſis frequentior, folijs parũ nigrioribus, infernè & per ora hirſutie obductis, caule pari, floribus verò denſioribus atque in rotundam ſpicã in gyrum Coli effigie, diſpoſitis in ſummo, colore ruffeſcentes ex luteo, latiore ore atque hirſuto, purpureis intus guttis inſperſis: rotundiore effigie, corpore craſſiore, atque ore ſupino. Iulio & Auguſto Campoclarenſium Mateſio, & Æquicolorum, Raſcino, radice luteſcente amara. Aliam ſpeciem maiorem vidimus, cuius folia differunt latitudine hirſutie atque magis venoſa, molliora, candidiora, etiam amara: Caule ſimili rubente parum, ſed flores longè maiores digiti craſſitudine ſatis oblongi Calathi forma, ventrioſo fundo, vno verſu dependentes vt in priore,

Locus. *Deſcriptio Effigies Lobellij Digitalis vulgaris.* *Tempus.* *Sapor.*

re, intus hirſuti atque purpureis maioribus maculis depicti, ſicuti & ipſi ſunt colore dilutiore, aliquando ad cæruleum vergentes, ac etiam in totum candidi: amaro ſapore: fructu ſimili Folia amara & ingrata. Has à florum effigie atque forma Recentiores aliud non habentes nomen, *Digitales*, appellarunt, quia theculas digiti ad ſuendum aptas exprimerent; atque à guſtu amaro calfaciente atque ſiccante, vulnerariam dotē tribuerunt experimento facto, vnde in Adagium venit Bononiæ, *Aralda*, (Sic haſce denominant) *Vires.* *tutte piaghe Salda*: Omnium ſcilicet vulnerum eſt ferruminatrix. Lobellius verò addit Anglorum experimento vulgi, Decocto huius febricitantibus purgationes, & ſuper purgationes, & vomitiones humidioribus aluo moliri: Amarore obſtergit pituitoſa & billioſa purgat, obſtructiones reſerando. Dioſcorides verò hiſce notis depinxit, *Ἐφήμερον φύλλα καὶ καυλὸν ὅμοια ἔχει κρίνῳ· λεπτότερα δὲ· ἄνθη λευκά, πικρά. καρπὸν δὲ μαλακόν. ῥίζα δὲ ὕπεστι δακτύλου πάχος μία μακρὰ στυπτική, εὐώδης· φύεται ἐν δρυμοῖς, καὶ παλισκίοις.* *Ephemerum folia & caulem ſimilem habet Lilio: tenuiora verò: flores candidos, amaros: fructum mollem Radix ſubeſt digiti craſſitie vnica, longa ſtiptica, boni odoris. Oritur in Quercetis & vmbroſiis.* Plinius verò. *Ephemeron folia habet Lilij ſed minora, caulem parem: florem cæruleum, ſemen ſuperuacuum.* *Lib. 25. in fine.* *radicem digitali craſsitudine dentibus præcipuam conciſam in aceto, decoctamq. vt tepido colluantur. & ipſa etiam radix mobiles ſiſtit Cauis & exeſis imprimitur.* Et alibi, *Folia Ephemeri tuberibus atque tumoribus illinuntur, quæ etiam dum diſcuti poſſunt.* Dio- *Lib. 26. c 12.* ſcorides verò in vino decocta & impoſita tumoribus & tuberculis valere ait: Galenus verò. *Ephemeron, non venenum quod etiam Colchicon appellant, ſed alterum quod etiam Iris agreſtis vocatur, folia & caulem habet ſimilia lilio: radicem longam, non rotundam, velut Colchicon. Eſt autem digiti maximè craſsitudine, adſtringens & odorata. Ex quibus manifeſtum fit, mixtam vim ac temperamentum habere, repellendi & diſcutiendi. Atteſtantur particularia opera; Nam & dentes dolentes radice non inefficaciter colluuntur, & tuberculorum eruptionibus in augumento, ac vigoribus folia commoda ſunt, quæ coquere oportet in vino, & imponere antequam ſuppurantur.* Ex his igitur plantam à nobis propoſitam *Etymon.* non ſine ratione poſſe pro Ephemero non lethali ſupponi videtur, atque forſan ita appellari cenſemus quia ſingulis diebus flores aperit, ab imo incipiens, atque ita etiam decidere incipiunt perficiente

ciente

ciente ſe fructu. Effigies à Matthiolo eſt ex illis ideâ concepti s, nunquam re ipſa viſis, & ſpuria dicitur à Lobellio.

Tripolium Dioſcoridis. *Cap. XXXXXI.*

Etymon. QVIA ter flores variare colorem fertur, vel potius vertere τριπόλιον, quaſi τρὶς πολέον, dictum fuit; & differt à Polio quod canum eſt folijs, & toto habitu, ἀπὸ τοῦ πολιόω, dictũ, quod eſt, *canum facio*. De hac planta Recentiores varia commentati ſunt, atque demum plantas longè diuerſas noſtro iudicio facie & viribus pro Tripolio depinxerunt: de quibus inferius. Quid autem nos de hac planta referre poſſumus, his cognitum erit. Multæ ſunt maritimæ plantæ quas marinas, alias verò maritimas appellaremus, quarum aliæ in are noſis littoribus oriũtur ab alluuione maris toto Hyeme perfuſæ, & atque æſtate etiam Æſtus impetu tempeſtatum, & littorales & marinas appellamus, alias verò locis iuxta mare editis, vt in ſcopulis in quibus non arena ſed terra ſupereſt, atque non lambendo maris aqua, vt in arenoſis depreſſis, ſed impetu æſtus repercuſſu exiliendo diſtracta irroratas, maritimas dicimus, ſicut etiam illas, quæ toto illo tractu maris aſpectu & 'aſflatu gaudent. Exemplum de marinis & littoralibus, Soldanella, Eruca Kachile dicta, Kali plures ſpecies, Pancratium Portulaca marina, Peplis, Eringium rotundo folio, & ſimiles. De maritimis, quæ in arenoſis proximis mari aliquando degunt, & terrenis locis longinquis & vicinis, vt Kali Cochleatum, Scylla, Ferula, Conuoluulus laciniatus, Tithymalus, paralius & alij, Rhamnus, Halimus, Abſynthium Abrotonum Cytiſus, Limonium, Coniza maior verior, & ſimiles; quæ aliquando triginta & amplius à mare miliaria diſtant meridiei verò expoſitæ, atque maris afflatui ſubiectæ: inter quas & hanc quia & in ſcopulis iuxta mare vt Plinius refert, ac etiam vt obſeruauimus toto meridionali tractu maritimo è Neapoli Romã vſque, ac etiam alijs locis meridionalibus maris afflatui oppoſitis, atque calidis oritur: aliæ quidem rimas ſaxorum & Scopulorum, vt hæc, & Empetrum, aliæ verò in terrenis & ſaxoſis locis ſiccioribus. Hæc autem ſaxoſis humentibus gaudet tàm iuxta mare, vbi æſtuoſa vnda alluere ſolet, quàm in illius afflatu, atque non oriri ſeptemtrionalem plagam reſpicientibus locis etiã mari propinquis vt aliæ maritimæ obſeruauimus: locis vero auſtralibus

Tripolium

etiam diſſitis inuenimus cum alijs ſimilibus maritimis natura, non minus ac ſi iuxta mare orta eſſet, ſpecioſam. Hanc Tripolium non minus natalibus, quàm facie, & viribus referre cenſemus. *Deſcriptio* *Sapor.* Cuius radix fibris longis craſſis, carnoſis diuiditur odorata, guſtu feruida, vt Recentiorum etiam teſtimonio conſtat. Folia Glaſti obſcurè virentia, latiora, in græco textu corruptè legitur ξυρά, quod verbum Marcellus Virgilius tãquam ineptum reijcit, & Plinij relatione παχύτερα repoſuit, craſſa verùm latiora, interpretans. Nos autem Dioſcoridis textum inemendatum relinquimus, & *folia exucca* vertimus φύλλα ξυρά, vt ſcilicet Glaſti reſpectu ſint, niſi *craſsiora*, ad latitudinem referatur (forſam πλατύτερα legendum.) non autem ad carnoſitatem; huius namq. folia Glaſto latiora, non autem craſſiora & minus ſuccoſa, denſiore carne, quo etiam modo intelligi poteſt etiam verbũ illud παχύτερα. Huius folia ſtatim cum caule exeũt illi adhærentia Drabæ, vel Glaſti modo, latiora, maiora, atque obtuſiora: ſemper in caule decreſcentia, per ambitum denticulis exiguis aſpera. Caules è medio ad ſummum alis diuiſos habet purpuraſcentes ſtriatos plures ab vna radice fruticantes, dodrantales in ſcopulis iuxta mare quibus allui vnda ſolet æſtu, & locis ſiccioribus, maiores verò in humidioribus ac terrenis locis afflatis: non ſolùm ab radice frequentes habet ſurculos, ſed & ramulos multos quibus propagines à medio diuiduntur, vt fruticoſa ſatis videatur. In illorũ cacumine flores primũ cógeſti viridibus calycibus hirſutiæ craſſa, viſcoſa obſitis producũtur incluſi, q. nõ diuturno deinde temporis progreſſu, cùm aperiuntur quinquepartiti ſunt, & colore ex purpuro cæruleo, cãdicantes, deinde magis colore ſaturantur purpureo vt variare videãtur, ac poſtremò clauſi, & marceſcẽtes puniceo: atq. in eadẽ plãta in alarũ sũmo eodẽ cacumine ijdẽq. flores cãdicãtes & magis rubẽtes vel punicei, atque ad Cæruleũ vergentes videbis, tã deficientes quàm tunc primũ ſe exerentes: puniceus color eſt in floris tubulo oblõgo è calyce tãtũdẽ exerti, in quo deinde ſemen oblongum tritici ferè magnitudine cortice vireſcente tenui, atque intus libro purpuro cæruleo cartã inficiente affricto. quod deinde ſiccatum in nigrũ vertitur, medulla intus alba & amara. *Tempus.* Æſtatis fine & Autumno floret. Folia acri ſapore, ſed radix feruida, vt recentiores pro Pyrethri radice ad dentium cruciatum mulciendum vſos eſſe affirment, quare non minus faciè, ſed qualitate Dioſcoridis notis magis reſpondere videtur planta à nobis propoſita; qui ait, Τριπόλιον φύεται ἐν παραθαλασσίοις τόποις οὓς ἐπικλύζει ἡ θάλασσα.

λασσα καὶ ὑποχωρεῖ, οὔτε δὲ ἐν ξηρᾷ. οὔτε ἐν θαλάσσῃ. φύλλα δὲ ἔχει ἰσάτιδι παραπλήσια ξηρὰ*, παχύτερα μέντοι καυλὸν σπιθαμιαῖον ἄνωθεν ἐπεσχισμένον. ταύτης ἱστορεῖται τὸ ἄνθος τρὶς τῆς ἡμέρας μεταβάλλειν τὸ χρῶμα, πρωῒ μὲν λευκὸν, κατὰ δὲ τὸν μεσημβρίαν πορφυρίζον, ὀψὲ δὲ φοινικοῦν. ῥίζα λευκὴ, εὐώδης, θερμαντικὴ γευομένῳ. *Tripolium oritur in maritimis locis,quos alluit mare,& recedit.Sed neque in arida,neque in mari:folia verò habetGlaſto adſimilia,exucca; parum craſsiora,*[Marcellus Virgilius vertit , *craſſa verùm latiora.*]*Caulem dodrantalem in ſummo diuiſum . Huius narratur flos ter in die mutare colorem,manè quidem albus, meridie purpureus,veſpere puniceus.Radix alba odorata,feruida guſtanti.*Et Plinius,*Tripolium in maritimis naſcitur ſaxis,vbi allidit vnda,neque in mari,neque in ſicco: folio Iſatis craſſiore: caule palmo alto,in mucrone diuiſo:radice alba,odorata craſſa.calidi guſtus* . Et inferius, ait,*Hac herba eadem videtur quibuſdam quæ Polium,de qua ſupra diximus.*Atque ibi,*Poly folia mane candida,meridie purpurea, ſole occidente cærulea aſpiciuntur.*Polium cum Tripolio confundens, Theophraſti verba inſerens:quare in hac florum mutatione minus adhærendum cenſemus,cùm incertam habeamus hiſtoriam, atque non parum etiam plantæ à nobis propoſitæ adaptatam, ſed nec à Dioſcoride affirmatam,cum ab alijs referri dicat,de qua dubitare videatur.Nos quidem potius flores manè in Orientem Solem,meridiei Auſtrum.veſperè Occidentem reſpicere , & verti cenſemus; quod etiam alijs plãtis eſt commune.Galenus verò, *Tripolij radix guſtanti acris eſt,facultate calida tertio abſceſſu* . Recentiores, vt Lobellius refert, *Lepidium* appellaſſe præceptores Narbonenſes , atque Rondeletium *Dentillariam*,propter feruidam vim Pyrethro æqualem ad dentium cruciatum placandum efficacem,qua vtebatur.Nec minus Glaſti modo & maiora folia habere aſſerit , atque manus volam plumbea macula inficere radicem parum detentam, quod verum eſſe reperimus ; vnde aliquos Plinij Molybdenam putare aſſerit, ſed Plinius Molybdenam plumbi vitium ſiue maculam illitam eximere,non autem inferre tradit. Nos autem præter has vires equorum dorſis Sellæ compreſſione vlceratis efficaciſſimè contuſam & appoſitam mederi teſtatos eſſe pleroſque dicimus , qui in proprijs equis experti , nec vermes oriri,& quamprimum exiccari vulcus atque cicatrizari aſſeruerunt : atque vulgò *Caprinellam* denominant . Addunt alij demorſis à Lupo quadrupedum pullis mederi contuſam herbam & impoſitam.Non videtur Tripolium Aſteris ſpecies illa paluſtris conizoïdes,Amelli ſpecies potius

Lib.26.c.[illegible]

Lib. 21. c.7.

Vires.

paluſtris appellanda ; Nec minus Valeriana peregrina illa Ocimi folio, purpureo vel candido flore, cuius effigies forſan in codice illo manufacto , ex cuius ſimilitudine Tripolium Valerianam illam cenſuerunt, magis plantæ huic quadraret ; ac etiam ſapore & effectu; cum Valerianarum illa inefficaciſſima ſit. Vires huic Dioſcorides. *Hæc pota in vino duarum drachmarum pondere per aluum aquam ducit, itemq. vrinam. Secatur etiam in auxiliaria contra venena medicamẽta, alexipharmaca appelata.* Plinius addit, *Datur hepaticis in farre cocta.* Galenus verò. *Tripolij radix guſtanti acris eſt, facultate calida tertio abſceſſu.* Quantùm hic decipiatur Quatramius ille Matthioli, enumerans errata, qui Dioſcoridis Lepidiũ genuinum putat, ex Galeno, & Paulo, qui Naſturcij odore & ſapore ac reliquis, & nomine ἀγριοκάρδαμον dici aſſeruerunt, ſatis quiſq. percipere poteſt. Quæ huic plantæ deſunt, quamuis acri & vrente ſit ſapore . Hanc Serapio eandem hiſtoriam Turbit ab ipſo appellato adſcribit ex Dioſcoride excerptam.

Laurus Alexandrina & Chamedaphna. *Cap. LII.*

DONEC plantas videro diuerſitatem teſtantes , in prima huius hiſtoriæ parte, Phytobaſanos inſcripta , præteritis annis, in ea eſſe nos opinione, ediximus . Non enim ab Vrbe diſceſſeramus, nec montes luſtraueramus, vt nũc nõ paucos; nec ab Auctoribus fide dignioribus plantã delineatam videramus. Non enim à Lobelio depicta fuit ; & quæ à Matthiolo ſecundo loco addita viſitur, cum fictarum numero ab ipſo ſæpè propoſitarum , vt primus videretur , reijciendam cenſueramus , binis enim folijs hęrentibus depinxit, Primam verò , quam viuam adhuc non habuimus, ex genere Poligonati, ad Idæam radicem adaptabamus , & ſi Bislinguam in Editione eandem eſſe propoſuimus . Nunc autem non ſine animi noſtri gratulatione plantam viuam abſque ligulis Ruſci effigie admodum maiore , Hippogloſſo latiore , flores & fructus ex medijs folijs Ruſci modo proferentem Romæ conſpeximus in Vaticano cultam , vererioremq. Alexandrinam Laurum , & Chamædaphnen referre cenſuimus . Cuius effigies adeò eſt ſimilis primo aſpectu vt eadem cum hippogloſſo quiſque cenſeret , niſi latiora folia , nec ligulam , ſed foliculi rudimentum in medio folio vt in Ruſco haberet, colore verò magis diluto & molliora , nec venulis ſiue neruulis in longũ rectis per folia , ſed diuaricatis , vt in noſtra pictura

Deſcriptio Lotus.

in

in qua & Hippogloſsũ depinximus,vt ob oculos expoſita diuerſitas facilius diluceſcat; Huius deſcriptio & effigies tam Lauro Alexandrinæ,quàm Chamædaphnæ,cõuenire facie, & viribus, ex deſcriptione in prima noſtræ hiſtoriæ parte comprobari videtur, quam videbis, non enim hic breuitatis cauſa repetere voluimus. Hoc autem omittere noluimus, non obſtare quod alii dicunt diuerſis capitibus deſcriptas eſſe plantas, nam reſpondemus trãſcriptorem ab alio tranſcriptore tranſcripſiſſe, nec vlla notatur inter illas faciei vel virium differentia, atque amplius nomina ſynonima eſſe ex eiſdem auctoribus colligitur: quare eaſdem eſſe iterum donec aliam plantam inuenerimus aſſeremus. In his nulla de ligula mentio fit, ſed tantum vt Ruſci modo habeant in medio folio fructum ſic Dioſcorides in Ruſco καρπὸν στρογγύλον ἐν μέσῳ δὲ τῷ πετάλῳ. In lauro Alexandrina καρπὸν δὲ ἐν μέσοις. folijs, intellige, ἐρυθρόν. In Chamædaphne τοῖς φύλλοις ἐπιπεφυκότα. Sic de Ruſco & Lauro Alex. à Theophraſto ante dictum fuit, vt ἐπιφυλλόκαρπος ſit, quæ omnia idem ſignificare peritus quilibet cognoſcet. Iccirco plantam nunc abſque ligulis reiecta prima opinione, nos propoſuimus, nos ipſos corrigentes, & vtinam vſque dum genuinas inuenerimus in alijs etiam nos corrigere poſſimus, quod vt efficiamus perquirimus. Spontè ortam non vidimus. Similis planta in in Vetuſtiſſimo Herbario S. Ioannis Carbonariæ Neapoli depingitur.

Hippogloſſum Dioſcoridis & Lauro Taxa Plinij. Cap. LIII.

Locus. EANDEM etiam præteritis annis eſſe putabamus hippogloſſum & Lauro taxam Plinij quam nos in Campoclarenſium valle copioſam inuenimus magna ligula vt depinximus floribus & fructu onuſtam Autumno, habentem maturos rubentes vetuſtos, & virentes nouos immaturos, bis enim floret, Vere etiam, locis vmbroſis humentibus frigidis, poſt noſtri Phytobaſani editionis annum, in montis radice contra locum dictum *Il Colle di mezzo*. Nunc autem non niſi diuerſas eſſe ab antedictis Alexandrina Lauro & Chamædaphne cenſemus rationibus in prima hiſtoria propoſitis, quas ibi videbis; differuntq́. inter illas, nam hiſce ligulæ ſunt in medio folio excreſcentes magnæ, neruis per longum tam in folijs quàm ligulis dẽſis prominẽtibus magis & decurrentibus: quibus non ità leuia, neo ſplendentia videntur vt in ſupradictis, &

angu-

anguſtiore effigie, & oblongiore foliorum forma coloreq. nigriore: Virgis radice & turionibus & qualitate minimè, aut vix magis vel minus inter ſe differunt. Aliam deinde Romę ſpeciem ligulatã cultam vidimus, paruis admodum ligulis, dilutiore foliornm colore reliquis ſimilibus, Neapoli vulgatiſſima, vt nemini non ſit nota: at magna illa ligula rarior, nec niſi in Syluestribus Campoclarenſium obſeruauimus ſpontè ortam & copioſam.

De Cynogloſsis Plinij. Cap. LII.

NISI à Plinio priuata Lapparum nota, & caulis productio tradita in Cynogloſſa eſſet, haud quidem ex Dioſcoridis notis hucuſque cognitam Cynogloſſam aliquis haberet: ſiquidem multæ ſunt ex hoc genere Plantæ in terram Hyeme expanſæ, atque etiam Æſtate, quia nondum benè adultæ caule carentes, & non niſi ſequenti, vel tertio anno ſemen proferentes. Quod non niſi diligenti obſeruatori, qui hoc ſcire velit, & ad plantam quatuor anni temporibus redeunti notum erit. Nec putandum nobis videtur, quia à Dioſcoride ſine caule Cynogloſſa deſcribitur, iccirco nunquam caulem proferre poſſe cum hoc ſilentio inuolutum reliquerit, atque caule carenti plantæ, floris etiam atque ſeminis fatuitatem addere ſoleat, vt in Filice, Adianto, & ſimilibus. Nec vnquam viſa eſt planta, quæ floris vel ſeminis rudimenta ſaltem non proferat, niſi verè exiſtere notum habeas, & fatearis. Nunc autem non Dioſcoridis, ſed Plinij Cynogloſſam, eiuſdem auctoritate, notiſq. ab eodem relictis adhærentes proponemus. Qui de plantis linguã folio imitantibus loquens, ait, *Iungitur & Cinogloſſos, caninas imitans linguas topiarijs operibus gratiſsima. Aiunt quæ tres thyrſos ſeminis emittat, eius radicem potam ex qua ad Tertianas prodeſſe: quæ quatuor ad quartanas. Eſt & alia ſimilis ei, quæ ferat lappas minutas. Eius radix pota, ex aqua Ranis & Serpentibus aduerſatur*. Harum ſex obſeruauimus ſpecies, quarum aliæ maiores, aliæ mediæ, aliæ minores. Harum verò aliæ Montanæ, aliæ campeſtres tantùm, aliæ amphibiæ. De quibus nunc ſeparatim dicemus, & primò de Cynogloſſa maxima montana frigidarum regionum.

Lib. 25. c. 8.

Ibid.

Vires.

Cyno-

Cynogloſſa montana maxima frigid. Regionum.
Cap. LIIII.

Locus. IN frigidis tantùm regionibus, Apenninis montibus excelſis, *Deſcriptio* atque humentibus ſponte ortam obſeruauimus Campoclarenſiũ *Mateſio*, & Æquicolorum *Raſcino* appellato, quam maximam atque montanam appellamus. Quæ radice nititur pedali & ampliore, craſſa ſeſquipollicem, foris nigricantem, intus vero parum candicantem. Folia emittit longa, pedem ſuperantia, lata palmam, Plantaginis latifoliæ forma, anguſtiora verò, & venis obliquis diſtincta, & petiolo craſſo atque rubente hærentia, hirſuta, ex albo virentia, atque in terram conuexa quæ vetuſtiora, media verò erecta, tactu mollia, quæ ſic ad veris vſque finem iacent. Maio verò caulem è medio profert bipedalem, craſſum ſtriatum, cauum, hirſutum lanuginoſum, rubentem, folijs vndique denſis, rectis anguſtioribus, ſemper decreſcentibus ad flores vſque circundatum: atque ita vt nihil caulis appareat. Foliorum verò petiolorum neruus per folia rectus diſcurrens rubeſcit in omnibus. In ſummo verò & inter foliorum cacumina flores apparent oblongum & craſſum veluti colum, aut capitulum conformantes rotundum, vndique circum diſpoſiti, denſi deorſum tendentes, radijs foliorum intermedijs, quæ alarum, (cum expanſi ſunt flores) initia erunt. Quibus radijs, clauam quis repræſentari dicere poſſet, ſic rotundum & oblongum caput alternatim circundantibus. Flores verò ſinguli calycem habent quinque partitum vt in Bugloſſo, hirſutum, ipſi verò oblongi, caui, in purpura rubentes parum odori, in quinque rotundas oras rectaſque diuiſi ſunt, nec amplius ſe dehiſcentes, quorum pars interior calyce occultata, anguſtior eſt, oblonga ſatis atque albicans, intra quam ſeminum rudmenta inſunt quadripartita, longum apicem in medio habentia, quinque ſtaminibus luteis concomitantibus, & ex flore ſe exerentibus. Quare Plantæ huhuius caput globoſum, verſicolorem atque venuſtum efficiunt: viridi namque colore florum calyces, flores ipſi purpurorubente, ſtamina verò luteo, atque foliola intermedia neruo rubente depicta vmbra, ſuoque colore exornant. Æſtate paulatim dehiſcit, caule ſe producente, florum globoſum caput, alarumq. diuiſiones recipiens, diuerſam acquirit effigiem: denique perficiente ſe planta in brachia alaſq. diuiditur quatuor aut quinque, parum diſtantem

ortum

ortum ducens altera ab alijs alis, vt ab eodem ferè principio productæ cenſeantur. In diuerſa tendunt veluti quinquefurcatæ ſi quinque, vt ſolent, erunt; vel plures etiam, pedales, hirſutæ: in quibus iuxta imum fructum, foliolum vnicum ſingulis tantum conſpicitur, ex cuius ſinu producitur. (Atque in hoc à cæteris differt etiã.) Fructus verò &ſi alternatim oriantur, per alas diſpoſiti vno verſu ſæpius inueniuntur, floribus ab imo marceſcentibus ſuccedentes, cacumine illos paulatim proferente, ita vt diutius durent. Fructus petiolis tenuibus digitali longitudine quinquefoliatã baſim habentibus, inſunt; quadripartiti, depreſſi, ouali figura, echinati, ſimul cohærentes cruciatim, quorum pars interior decuſſatim hærens in acutum deſinit Serpentis & Viperino maximè capiti ſimiles, apicem longum ex eorum centro, & veluti ex imo ore omnium linguæ in vnum collectæ ſimul exererentur. Quamobrem non inſcitè quis ad Echij genus referri poſſe ſimiles plantæ dicere poſſet ob fructum effigiem, quamquam folia non aſpera nec pungentia, ſed mollia nec alatis caulibus videatur. Pars fructuum ſuperior plana aculeis craſſioribus, minuſq. denſis, & limbo circumſepta parum excreſcente eſt vallata, vt aquam continere poſſet: pars vero inferior rotundior, tota hiſpida denſioribus aculeis, lappaceis, veſtibus hærentibus ſiccatis, præter eam quæ petiolo hæret inſidens, quæ leuis eſt decerpta. Fructus virides primum, deinde ruffeſcentes cum perfecti, medulla intus libro ex viridi nigricante obducta, ipſa verò alba plana, per latitudinem ſe diſſecante ſapore amareſcente ſicuti folia. Auguſto perficitur, deinde *Sapor.* regerminat. Omnium maiora huic ſemina ſunt, latioreq. vmbilico *Tempus.* ac planiore, ſimilia alterius incanæ anguſtifoliæ, montanæ, ac etiam globoſo capite Cynogloſſæ rubenre flore de qua infra. Nunc autem de Vulgata Cynogloſſa maiore, quam amphybiam appellamus, cùm tàm in montibus, quam planis, & ſecus vias tàm Calidarum quàm frigidarum regionum oriatur: quæ mollibus exit folijs, ſericeo tactu magiſq. candicantibus, vel glaucis potius, tribus vncijs latis, quæ in terra conuexa partim, vel erecta etiam conſpiciuntur, Plantaginea ſed anguſtiore forma & minora duplo: cæteris verò maiora graui odore; ex radice non magna nigro cortice ſub quo rubeſcere aliquando Februario menſe obſeruauimus, ſapore Bugloſſi prodeuntia. Caulem Æſtate profert pedalem hirſutum tenuem admodum repectu ſuperioris, rotundum, abſque ſtrijs albicantem, folijs abſque petiolis hærentibus veſtitum, obtuſioribus

Cinogloſſa Vulgaris.

bus, magisq. in imo latis Glaſti modo, alis multis ab imo ferè diuiſum. In ſummo flores Scorpioidis, aut Echij modo incurui & conuoluti inſunt ex albo cærulei quinquepartiti, plani ferè, non caui, venis purpurocæruleis de pictis ſtellulas effigiantes rotundis radijs, breui admodum tubulo inſidentes, ex calyce quinquepartito etiam, vt in congeneribus hirſuto, vnico verſu diſpoſitos fructus quaternos, echinatos, lappaceos, minores, rotundiores, apice breuiore intermedio etiam relinquentes; per ordinem diſpoſitos in obliquis & rectis alis tenuibus, longis, pedalibus, caule aliquando maioribus, vt facilè per ordinem plantæ ſatæ topiario vſu cedant, ac necti poſſit, ramulis inter ſe implicatis. Huius fructus non depreſſi vel vmbilicati ſuperiore parte, ſed rotundiores ſunt, atque calycum foliola latiora, obtuſioraq. cæteris. Ad Autumnum vſque virentem Æquicolis obſeruauimus circa Villarum vias, atque iterum noua ſobole virere incipientem. totoq. anno aut cum caule, vel illo carente inuenitur, ſicuti Incana, & Apula argentea de quibus paulatim agemus.

Cynogloſsa media argentea Apula campeſtris Calidarum regionum. LV.

HVIC folia minora vulgari, & anguſtiora, incana lanugine & ſericeo tactu, argenteo ferè nitore, vt Argentea vulgò dicta planta, quare ad differentiam, mediam & argenteam appellauimus. Hyeme Cirinolæ germinat, ſemperq. viret è radice Bugloſſi modo fuſca minore, folijs multis pluribus quàm in Pictura in qua reſecta ſunt, elatis longis, ſemipedalibus, digitali latitudine, lanugine denſa minuta argenteo colore, ſplendente obſitis, carnoſis, mollibus, graui odore. Caules edit plures pedales rotundos ſubrubentes, a beſcentes, hirſutos, alis in ſummo diuiſos, inter quarum ſinibus flores oblõgi petiolis inſunt ſingulares atque primùm emicantes, ſed in ſummo per alas conceruati & ex foliorum ſinibus, & incurui Echij modo atque Bugloſſi, & Vulgaris Cynogloſſæ, deorſum ſpectantes calycibus concluſi, quorum imi particulatim florere incipiunt, atque ex baſi quinquefoliata prodeunt Martio oblongi, caui, Cerinthæ, vel maximæ Cynogloſſæ modo, vnciali ferè longitudine longum habentes tubulum candicantem vt in pictura in quinque partes diuiſum os habentes ex albo purpuraſcẽtes, carneo

ferè

fere colore ſuauerubente, intus nigra ſtamina, occludentes: & perfecti diuidunt in calyce quinquefoliato, vt in Vulgari ſemina remanent lappacea, craſſioribus aculeis armata, quaterna ſed parum in ſuperiore parte caua, non autem limbo diſtincto vmbilicata vt in maxima & ſequenti: quæ ſicca pertinaciter veſtibus hærent, vt congenerum. Folia guſtu ſicco ob humoris forſan paucitatem, amarum os relinquentia in fine. Aprili menſe ſemina perficiuntur. In ſabuloſis oritur locis Cirinolæ Apuliæ calidæ regionis, nec alibi in frigidioribus locis obſeruauimus oriri. Differt à Vulgari floribus huic ſuauerubentibus, longo tubulo, illi cæruleis breuiſſimo; ſemine huic craſſiore ſupernè cauo parùm craſſioribus aculeis; illi minore, rotundiore dorſo, nec compreſſo. *Sapor.* *Tempus.* *Locus.*

De Cynogloſſa media montana incana anguſtifol. altera flore globoſa frigidar. regionum. Cap. LVI.

MONTIVM excelſorum indigena hæc & frigidorum, vt Æquicolorum in quibus primò inuenimus Maio florentem, ſed & toto anno viret præter brumam, regerminante ſobole ex radice perenni pedali, pollicari craſſitie nuda ſolida, craſſo cortice nigreſcente, neruo intus lignoſo ingrata ſapore. Folia cum germinat exigua ſunt Oleæ anguſtiora, & acutiora, ac Veris fine & Æſtate ſemipedalia, & maiora, digitali latitudine in medio, nam vtrinque acuminata ſunt; recta, carnoſa, lanoſa incana admodum, mollia petiolo & neruo rubente per longum diſcurrente. Caulis Maio producitur folijs vndequaque veſtitus denſis hirſutioribus, in imò latis, in acutum deſinentibus lãceæ modo, vt nihil ſtipitis conſpici poſſit, ſemipedalis, in ſummo globulum ſiue ſphæram habens rotundam mali magnitudine incanam, foliolis puſillis lanoſis admodum, & floribus rubentibus, cauis denſis, fauorum cellulas exprimentibus, rubente Cinnabaris colore, vndique elaboratam, oculis admodum gratam, atque rarò aſpectu. Flores ſinguli calycem habent vt congeneres, ſed lanoſiorem, ipſi verò latiores ſunt alijs atque maiores, magis apertos, nec admodum cauos, longo tubulo etiam, ſed Maximæ minore inſidentes, ac intus ſtellulam nigriore colore vt vulgaris habentes: qui caule ſe producente Iunio in diuerſa iuxta alarum rationes tendunt, atque diſponuntur, Alæ vero tres, aut quinque inueniuntur ſæpius, in pedalis caulis ſummo, ex eodem principio initium ducentes, ſemipedales; in quibus *Tempus.* *Deſcriptio.*

Cynogloſſa
med: mont; rub: flore.

bus vt in maxima foliolũ eſt paruum, & deinde fructus, ex petiolis longis alternatim non vnico verſu diſpoſiti, calycibus anguſtifolijs. Fructus verò minores ſunt Maximæ; rotundioresq. vmbilicum admodum paruum habentes, minusq. hirſutam planiciem internam, leuioremq. omnibus: atque limbus non in laterum extremo, ſed ſupra conuexam partem poſitus eſt: in reliquo ſimiles: medulla amareſcente, intus eadem forma. Iunio perficitur. Radix ingrato eſt ſapore, in ſummo piloſa, villis deperditorum foliorum: iterum germinat poſt fructum, & cum fructu. *Sapor.* Folia parum amara ac adſtringentia. *Locus* Æquicolorum montibus, *Carnino*, dicto & ſimilibus alitudine, locis nudis ſaxoſis ſine arboribus.

De Cynogloſsa media altera virente folio, rubro flore, montana frigidarum regionum. Cap. LVII.

Locus: HÆC autem in Æquicolorum vdis, atque vmbroſis montibus *Tempus.* Æſtate inuenitur, & mediam à magnitudine appellauimus, *Deſcriptio* quia parum ab alijs diſtat, & ſi ima parum breuiora videantur. Tota virens, nec albeſcens eſt è radice tenui longa nigreſcente, craſſo cortice Buglosſi, neruo etiam intus albo lignoſiore amaro ſapore parum, folia pauca breuia primùm, in terra magis conuexa, digitali latitudine hirſuta, mollia. virente colore exeunt; quæ paulatim circa caulis initium creſcunt augusto petiolo hærentia; qui cum adoleuit, latiora fiunt & petioló éxuuntur, breuioraq. efficiuntur obtuſiore cacumine cæteris. Caulis verò rotundus, ſolidus hirſutus ſeſquipedalis antequam in alas findatur in ſummo: inquarum centro vnicus prior flos emicat longo petiolo hærens, quẽ ambiunt quinque, ſex, aut ſeptem alæ incuruæ, floribus obſcurè rubente colore, effigię & poſitu Vulgari Cynogloſſę non diſparibus, maioribus verò ferè duplò latioribusq. tubulo etiã nimis exiguo. Quibus decidere incipientibus ſemipedales fiunt alæ, aut paulò longiores, eorumq. fructibus ſe perficentibus, ex inferioribus foliorum ſinibus aliæ alæ ſingulæ exoriuntur, ita vt fruticoſior euadat planta, inque alias alas, præter ſummas ſimul vt in alijs prodeuntes, diuidatur. Huius fructus baſim habent quinquepartitam, vt in alijs, ſed acutiore cacumine, & anguſtiore diuiſura, atque ex ſinibus foliolorũ per alas alternatim diſpoſiti exeunt; quo differt à cæteris, ſed vnico verſu tendentes, minutioribus aculeis armati, minores, vmbylicati etiam; ſed non tàm elato limbo, medul-

la &

dulla & reliquis non differentibus à cæteris. Tota planta cum eſt perfecta tripedalem altitudinem ferè æquat, longior vulgari, rectiore caule & alis. Æſtate perficitur. Sapor foliorum ſicuti radicis amareſcens nobis viſus fuit tunc guſtantibus. *Sapor.*

Cynogloſſa altera media fructu, κοτυλώδης, ſiue λυχνώδης. *Cap. LVIII.*

NON minus elegãs planta hæc, quàm rarior, nec à nobis alibi reperta, niſi in Valuenſium Anuerſæ oppidi montibus, eorumq. radicibus, in valle per quam flumen deſcendit ruens ſupra Ædiculam D. Nicolai dictam ſaxoſis locis meridiei auerſis. Radicem habet tenuem fibris diuiſam, lignoſam pullo colore, iuxta radicis caput magis; plures aliquando exortus proferentem. Folia Vulgaris Cynogloſſæ multò minora, ad ſuperiorem flore rubente accedentia, candidiora, & ferè incana, mollia, hirſutie albicãte obducta & magis in ſuperna parte, mollitie verò folia Cynogloſſæ globoſæ ſimilia. Caulem pedalem & ſeſquipedalem ad ſummum, hirſutum lignoſum, ſolidum rotundum; folijs alternatim veſtitum, vt in ſuperiore planta, lata baſi abſque petiolo hærentibus: in cacumine verò in tres diuiditur caulis contrario nutu cernuus ob florum & fructuum poſitum atque naturam; aliquando verò circa ſumma folia alias alas alimenti copia profert. Flores edit paruos ſupradictis minores admodum, colore ſuauerubente, ſanguineis lineis variegatos, centrum ſiue vmbilicum hilari rubente colore infectum habentes. Fructus profert quaternos, magnitudine effigie & modo vt in Maiore diximus Cynogloſſa à nobis propoſita vmbilicatos cauos latiore vmbilico, elatioreq., limbo circũſepiente, nec obtuſo, vt in alijs, ſed tenuiore, Lucernarum effigiem imitante quare non minus κοτυλώδης, fructu quàm λυχνώδης ab effigie appellari debet. Apicem medium ſingulis fructibus & quinquefoliatam baſim congenerum ritu habet. Semen verò non depreſſum, planum, ſed piriforme, parum compreſſum continet ſapore amaricante. Maio menſe florida cacumine inuenitur, atque fructu pregnans, Æſtate perficitur & deperditur.

Locus. *Deſcriptio* *Nominis cauſa.* *Sapor.* *Tempus.*

Cynogloſſa altera media fructu [illegible] ſine [illegible] mont:

De Cynogloſſa minore montana ſerotina altera Plinij. Cap. LIX

Nominis cauſa. Lib. 25. c. 8

LAPPVLARVM minuta forma, effigies plantæ, atque ſpecies, non ſolum in Cynogloſſarum numero recenſendam hanc minorem ſpeciem eſſe; ſed alteram Plinij iudicandam ſatis indicio videntur: Qui de Cynogloſſa loquens ait, *Eſt & alia ſimilis ei, quæ ferat lappas minutas.* Hanc autem congenerū omnium minimas habet lappulas, & in Cynogloſſarum ſpeciem connumerauimus ob ſimilitudinem, atque Plinij alteram iudicauimus. Cuius radix parua eſt, & fibroſa, lignoſa dura craſſo cortice nigroq. ex purpureo fortè vetuſtatè corrupto (recentem non vidimus, ſed ſemine turgeſcétem) reliquæ fibræ obliquæ, longæ tenues pullo colore lignoſæ; dulci ſapore. Planta eſt bipedalis ad ſummum anguloſo tenuiq. caule, hirſuto folioſo, oblongis Oleæ folijs, vel, Lithoſpermi maioris virentibus, mollibus, hirſutie aſpera alba & longa obſitis, alternatim densè ſemidigitali ſpatio hærentibus cauli: inter cuius & foliorum ſinus alia germina foliorum exeunt parua. In ſummo verò caulis in tres, vel quinque diuiditur alas ſemper obliquus, & pedales tenues, trifidas aut bifidas, ſubſunt etiam & aliæ deinde alæ ex proximis foliorum ſinibus paulatim excreſcentes, ſuperioribus ſe perficientibus, quæ folijs, tenuibus multum atque hirſutis veſtiuntur, alternatim illis & florum ſiue fructuum petiolis per virgas vtrinque diſpoſitis, atque Scorpioidis modo incuruis cacumine ſemper floreſcente: Flores puſilli ſunt admodum vt minores ſint plantæ floribus Auriculæ muris Scorpioidis dictæ à Lobellio, quæ nobis Echium minimum vel Bugloſſum potius, ſicuti & Gaſparo Bauhino viro Doctiſſimo viſum fuit. Cœruleo ſunt colore amœno, breui tubulo, ore quinquepartiti, ſtellulam intus luteam continentes, quibus decidentibus fructus ſuccedunt ex baſi minima quinquefoliata lappacei, longis atque tenuibus aculeis armati, oblongi pyramidales, apice medio illo carentes in quatuor partes ſe diuidentes, quatuorq. ſemina diſtinguentes, oblonga oualia anguſta, figura trigoni, in dorſo caui, vmbilicati parumper, per longum eadem forma, virentes primùm mollioresq. deinde ſiccati ruffeſcentes, atque aſperi. A ſummo caulis florere incipit, deinde per foliorum ſinus alæ producuntur paulatim excreſcentes, vt diutius Æſtate & Autumno duret ſemper nouas proferens obliquas alas, & in

Deſcriptio.

Tempus.

illis

illis flores. Inuenitur & vetuſtior, maxima radice, craſſa fibroſa, pluribusq́. ab radice caulibus, vt rotunda ſit coma. Sapore folia ſunt amaro Cynogloſſæ maximæ ſimilis. Differt ab alijs præter fructus figuram, alijſque notis hac etiam, quòd in alis vtrinque obſeruatur, aut foliola, aut fructuum petioli alternatim ad inuicem diſponuntur, quod in alijs non inuenitur. Æquicolorum montibus frequens, atque propè & ſubtus Caſtrum Podium Poponiſcum appellatum, locis ſaxoſis humentibus. Hanc quidam Heliotropium putarunt, qui cæruleis floribus curuis ramulis eſſet, folijs tamen ocimo diſſimilibus. *Sapor.* *Locus.*

Borrago minor ſylueſtris καρποχίλωτος. *Cap. LX.*

VSVALIS Boraginis penuria Cirinolani Pharmacopæi hac planta vti dixerunt, quæ ſucco ſapore & odore ita vulgarem Boraginem refert, vt non ſit dubium ex illo genere eſſe. In marginibus & ſepibus Septentrioni oppoſitis, vel Orientalibus, Soli meridie vmbroſis, atque humentibus parum. Hyeme exit è radice admodum tenui flauicante, folijs primum paucis admodum paruis oblongis, atque caule creſcente ſimul, & ipſa grandiora fiunt ſimul, ſemipedali longitudine, duas vncias lata, hirſuta parum atque aſperiuſcula, ſed tenera multùm. Caulis tenuis eſt longus bipedalis & maior (vbi denſiores oriuntur plantæ, ſibi ipſis vel vicinis incumbentes, atque aculeis aduncis hærentes) angulis quinque diſtinctus, tenuibus ſpinis aduncis deorſum ſpectantibus armatus; veluti hamis, cauus, ſuccoſus: in ſummo paucis alis diuiſus tribus aut quatuor, in quibus foliola hæret, non alternatim vt in caule, ſed bina ſurrecta, aliquando verò in imo alarum ſingula, inter quæ bini flores parui admodum cærulei, vt vix percipiantur, ſimiles effigie Bugloſſo vulgari & etiam colore, vel minimæ Cynogloſſæ Plinij à nobis depictæ pares. Martio menſe emicantes, è tenuibus petiolis & calycibus prodeuntes, ſtatim decidui: quibus fructus ſuccedunt lati, compreſſi foliacei Atriplici ſimiles, è petiolis tuncincuruis, deorſum ſpectantibus. Atriplicis folijs ſiue Anſeris auis pedum modo quinquepartiti vnde nomen καρποχίλωτος, ſemina quatuor intus compreſſa læuia nigra, Echij ſapore, ſibi ipſis ſuperpoſita concludentes: ita vt folliculi videantur; bina illa foliola ſibi ipſis hærentia, quæ calyces floris antea erant, non autem coniuncta vt in veris folliculis. Aprili menſe perficitur, & Maio iam ſiccata in *Vſus.* *Nomen.* *Nominis cauſa.* *Sapor.* *Tempus.*

totum

totum deperditur planta, annalis eſt. Hanc neſcio quomodo pro Germanico Alyſſo depingant Pena,& Lobellius verticillatoſq́ flores tribuant,& folia rubiæ magnitudine,cum admodum ſint maiora & latiora. Nullam quidem Alyſſi, nec faciem folliculorum nec foliolorum habet, non enim duplex eſt, quod diuiſum, integrum etiam non remaneat,nec huius plantæ fructus,folliculi, ſed potius calyces,vel vtriculi ſunt ore aperti,&ſi occludantur compreſſione. alij eandem idæam proſequentes pro Aparine depinxerunt, quantum à veritate,ijdem iudicent. Hanc etiam in Æquicolorum montibus *Raſcino* in quodam diruto Caſtro propè antiquam turrim inueniſſe meminimus. Elixam mandunt montani Valuenſes pulmenti modo,apud quos etiam oritur.

Anchuſa Echioides lutea Cerinthæ flore montana.
Cap. LXI.

Locus. SAXOSIS Æquicolorum montibus meridiei expoſitis oritur *Tempus.* hæc, radice Maio menſe rubentem obſeruauimus in tenellis, *Deſcriptio* in vetuſtioribus verò lignoſa longa, magna reſpectu plantæ foris nigra corticoſa, & piloſa ex qua multi veluti lupini elati fruticant in orbem rubentes ſeſquipedales ad ſummum ramuli hirſutie obſiti alba aſpera, quemadmodum folia, quæ anguſta ſunt, alterius Anchuſæ apulæ Alcibiadis vel Onochilis forſan Dioſcoridis,minora; Linariæ ferè tres vncias longa, & minus, atque circa radicem puſilla hirſuta albicantia hiſpida,multa circa radicis caput, in terram conuexa, (multa enim germina ex vetuſta radice oriuntur,) ex quibus caules pedales, vel ſeſquipedales, quibus alternatim hærent maiora & circa ſummum latiora, ſemperq. breuiora foliola: flores verò in Caulium ſummo qui bifurcati ſunt & incurui Scorpioides modo,aut cõgenerum emicant ab imo incipientes, primi verò in ipſo furcæ ramulorum ſinu, oblongi melleo ſucco intus Cerinthæ modo, caui lutei parum circa ora ventrioſi, atque anguloſi,in quinque lacinias paruas ora diuiſa habentes, ex quorum centro longus apex prodit, qui medius eſt inter ſemina quatuor in imo cõcepta anguloſa roſtrata vt congenerũ,ſed nitida læuia colore corticis caſtaneæ,nigricantia; quæ demum intra oblongos hirſutos quinquepartitos calyces alternatim diſpoſitos per caulium ſummitates tunc erectas perficiuntur Æſtate, illos parua foliola concomitantia vt in congeneribus. Maio floret. Planta eſt peren-

Borrago minor ſyl. [illegible] Anchuſa echioides lutea cerinthoides mont.

perênis, ab Antiquis minimè deſcripta ſub genere Anchuſarũ, vel Echij, quorũ flores purpurei aut punicei, huic autẽ lutei, effigie diuerſi ad Symphiti maioris flores magis accedentes, cuius ſemina etiã Echio, Borragini, Bugloſſo & Anchuſis ſimilia ſunt, atque plãtæ guſtus ad ſimilis, quare ſub eodem genere collocari poſſet, quod hucuſque à nemine animaduerſum eſt, etiam quod ſpecialiter ob viſcoſum lentum, adſtringentem atque ferruminantem in radice ſuccum Symphytum ab antiquis ſit dictum.

Echioides Lutea minima Apula campeſtris. *Cap. LXII.*

Deſcriptio. EIDEM familiæ adſcribenda hæc minima planta, cuius radix tenuis eſt admodum cortice fuſco Echij lignoſa & alba intus; ex qua folia in terram ſparſa duas vncias ad ſummum longa, ſatis anguſta, vt latitudine paria ſint cauliculi diametro, Lino ſimilia ſed in ſummo latiora carnoſa hirſuta duriuſcula, propè caulem molliora. Cauliculis tribus aut quatuor fruticat circa radicem parum ſupinis dodrantalibus aut pedalibus albeſcentibus, rotundis hirſutis, folioſis admodum, atque circa ſummum maculoſis, ex flauo guttis purpuraſcentibus vt in Anchuſa Apula breui radice obſeruatur, ac in Lycopſide putata latifolia, in quinque ramulos ſiue alas, aut tres vel plures aliquando quadrantales, diuiſam comam habentes Cynogloſſarum modo atque vulgaris Echij ritu folioſis denſis, atque vtrinque alatis ſiue pinnatis: ante inter foliorum ſinus flores exeũt lutei oblongi tenues puſilli tenui tubulo, minores & anguſtiores alijs, ſed ſui proportione latiuſculis oris, quinque partitis ac ſtellæ modo hiantibus: in quorum calyce deciſis illis parua ſemina quaterna alijs minora intorto roſtro capitella exprimentia auiculæ potius quàm ſerpentis inueniuntur, Aprili

Tempus. floret; Maio perficitur, guſtu ſimili, atque florem vnicum vt in

Sapor. alijs, ante alios in alarum ſinu ſed abſque petiolo hærente; Ciri-

Locus. nolæ frequens.

Echioides parua, alba Amphibia. *Cap. LXIII.*

NEC alio debet aut poteſt referri hæc in agris incultis vbique Cirinolæ frequens, atque etiam Æquicolorum montibus

Locus. circa ſepes radicis, foliorum, florum, atque ſeminum effigie. Dodran-

Echioides alba

drantalis planta aut pedalis ad ſumū radice paruā Anſerinæ pēnæ calami craſſitie, fuſca foris intus alba, at Maij fine Æquicolis, & Valuenſibus rubeſcere obſeruauimus, dulci ſapore: ex qua caulis craſſiór duplò ſupradicta fruticat ab imo duabus vel tribus alis diuiſus; ſubrubens, rotundus aſper, folijs alternatim veſtitus per interualla oblōgis paruis, Oleæ minoribus, ſemiunciam latis atque quadrantalibus longitudine, virentibus, alba hirſutie aſpera parum obſitis, in ſummo vt in ſuperiore tribus alis diuiſus, in quibus alternatim eodem modo minora foliola diſpoſita hærent, inter quę flores ex calycibus hirſutis quinquepartitis ſuperiori ſimiles atque maiores parum, albicantes emicant: Semina in imo habentes quaterna eodem modo, maiora parum ſuperiore, atque rugoſa aſpera & etiam intorto roſtro. Eodem tempore cum ſuperiore floret, atque perficitur. Foliorum ſapor propter humoris paucitatem guſtu ſicca viſa tunc fuere.

Tempus. *Sapor.*

Elephas Campoclarenſium. Cap. LXIV.

CAMPOCLARENSIVM Vallis (ob excellentiam ita denominata) rariorum ſtirpium ferax, & hanc quam exhibemus modò plantam profert, non tamen multam ſe raram, ſicuti effigie rarior videtur, nec ab aliquo vſquam viſam. Elephantis quippe roſtrum, cum capite ita flore perbellè exprimit, vt non aliud illi nomen à quouis illam intuente tribui poſſit. Quapropter ſub Elephantis nomine delineandam cenſuimus. Radicem habet paruam, obliquam albeſcentē teneris veluti dentata foliolis craſſiuſculis tritici grani effigie, ac magnitudine; ſic enim illam inuenimus, paulò tamen latioribus, inciſuram illam præferentibus colore ex viridi albis, translucidis, ac veluti aquoſis, vt etiam in Scordio obſeruauimus. Caulem quadratum, virentem, ſuccoſum cauum, tenerum, nonnihil hirſutum, ſicuti & folia, quæ primo intuitu læuia videntur, bina ex oppoſito cauli hærentia Menthæ modo primùm parua, demum cum caule grandiora, atque oblongiora, magnitudine Menthæ ſed retuſiora, vt etiam ſerratura quæ rarior eſt, ad Scordij folia accedentia, colore albidiore, ſplendidiore atque ſuccoſa. Ex eorum verò finibus & caulis geniculis vtrinque à medio ad ſummum, & aliquando ab imo fere etiam alæ multæ exeunt, ſed minoribus folijs atque acutioribus, forma & ſerraturis: interque folliculi bini ex ſingulis geniculis paruo petiolo hærentes

Locus. *Nominis cauſa.* *Deſcriptio.*

rentes Narciſſi ferè odorę ſuaui flores emittunt luteos, aureo colore roſtratos Elphantis caput repræſentantes: Caput enim ex folliculo exerunt cum ceruicis inciſura & craſſitie recuruum naſum ſiue roſtrum proboſcidis inſtar ſemiunciæ longitudine producentes: in cuius medio ex inferiore parte ſuperioris veluti madibulæ dentes bini ſunt recurui: ex Capitis verò fronte vtrinque dependent veluti maxillæ ſupercilia formantes, ſub quibus maculæ ſunt excauatæ, vt oculos purpureo roſeo colore repræſentent: indè ex inferiore parte, & ſub collo latum eſt folium auriculas referens, quatuor diuiſum inciſuris, vt in Galericulatis floribus, ſed longè latius; vnciam enim æquat latitudine. Floribus deciſis intra ſingulos folliculos parum hirſutos vtriculæ perficiuntur ventrioſa, quadrata ſed obtuſis angulis, in quibus ſemina ob cutis tenuitatem, & illorum copiam extuberant, vt illorum craſſities videatur, quę Milij vel Angallidis eſt magnitudine. Colore ſunt ciuereo, gibboſa & rugis circum delineata, numero ferè triginta ſingulis pericarpijs, quæ cum perfecta ſunt vtriculos diſrumpunt, atque decidunt. Particulatim ab imo florent Iunio, & Iulio perficitur. Loca vmbroſa diligit, frigida, atque humentia ſeptentrionalia, in dicta Valle ſupra locum dictum, *il vado di Scartocchia*, ſecus viam contra arborem illam exiccatam, ibi in latiore vallis. Folia manſa linguam vellicare, extergere atque ſiccare viſa ſunt, nobis deguſtantibus. *Tempus.* *Sapor.*

Caſſida. *Cap. L V.*

EDIA videtur hæc habitu atque effigie inter Horminum, & Lamium, aliaſq́. eiuſdem generis plantas: Quam à ſingulari & priuata fructus ſiue pericarpij forma, in alijs nondum viſa, militaris galeæ iconem exprimente, Caſsidam appellare libuit, ſic enim Latinè illam appellant. Huius namque fructus rotundi ſunt & compreſsi, hirſutie craſſa aſperginoſa, viſcoſa & odora, manus inficiente dum virent, obſiti: quorum pars anterior in acutum producitur, fiſſuram habens oris ſpecie, & deſuper veluti in fronte limbum eleuatum ſui proportione magnum, elatum velut diadema, aut criſta obliqua, qua ornari videtur, vt in Militum Galeis. Cum ſiccari incipiunt os dehiſcentes aperiunt, ſuperiorē criſtatam partē vt in Caſſidis eleuando, eo ac ſi miles modo ſuam nudare vellet frontem, vt ſolent æſtu, vel vt melius videant, vt Propertius bellè carmine explicauit, dicens, *Nominis cauſa.* *Deſcriptio*

Elephas
Campoclarenſium

Caſida

De Cynogloſſa minore montana ſerotina altera Plinij.
Cap. LIX

Nominis cauſa. *Lib. 25. c. 8*

LAPPVLARVM minuta forma, effigies plantæ, atque ſpecies, non ſolum in Cynogloſſarum numero recenſendam hanc minorem ſpeciem eſſe; ſed alteram Plinij iudicandam ſatis indicio videntur: Qui de Cynogloſſa loquens ait, *Eſt & alia ſimilis ei, quæ ferat lappas minutas.* Hanc autem congenerũ omnium minimas habet lappulas, & in Cynogloſſarum ſpeciem connumerauimus ob ſimilitudinem, atque Plinij alteram iudicauimus.

Deſcriptio. Cuius radix parua eſt, & fibroſa, lignoſa dura craſſo cortice nigroq. ex purpureo fortè vetuſtatè corrupto (recentem non vidimus, ſed ſemine turgeſcẽtem) reliquæ fibræ obliquæ, longæ tenues pullo colore lignoſæ, dulci ſapore. Planta eſt bipedalis ad ſummum anguloſo tenuiq. caule, hirſuto folioſo, oblongis Oleæ folijs, vel, Lithoſpermi maioris virentibus, mollibus, hirſutie aſpera alba & longa obſitis, alternatim denſè ſemidigitali ſpatio hærentibus cauli: inter cuius & foliorum ſinus alia germina foliorum exeunt parua. In ſummo verò caulis in tres, vel quinque diuiditur alas ſemper obliquus, & pedales tenues, trifidas aut bifidas, ſubſunt etiam & aliæ deinde alæ ex proximis foliorum ſinibus paulatim excreſcentes, ſuperioribus ſe perficientibus, quæ folijs, tenuibus multum atque hirſutis veſtiuntur, alternatim illis & florum ſiue fructuum petiolis per virgas vtrinque diſpoſitis, atque Scorpioidis modo incuruis cacumine ſemper floreſcente: Flores puſilli ſunt admodum vt minores ſint plantæ floribus Auriculæ muris Scorpioidis dictæ à Lobellio, quæ nobis Echium minimum vel Bugloſſum potius, ſicuti & Gaſparo Bauhino viro Doctiſſimo viſum fuit. Cœruleo ſunt colore amœno, breui tubulo, ore quinquepartiti, ſtellulam intus luteam continentes, quibus decidentibus fructus ſuccedunt ex baſi minima quinquefoliata lappacei, longis atque tenuibus aculeis armati, oblongi pyramidales, apice medio illo carentes in quatuor partes ſe diuidentes, quatuorq. ſemina diſtinguentes, oblonga oualia anguſta, figura trigoni, in dorſo caui, vmbilicati parumper, per longum eadem forma, virentes primùm plurimùm molliores q. deinde ſiccati ruffeſcentes, atque aſperi. A ſummo caulis florere incipit, deinde per foliorum

Tempus. ſinus alæ producuntur paulatim excreſcentes, vt diutius Æſtate & Autumno duret ſemper nouas proferens obliquas alas, & in

illis

illis flores. Inuenitur & vetuſtior, maxima radice, craſſa fibroſa, pluribusq́. ab radice caulibus, vt rotunda ſit coma. Sapore folia ſunt amaro Cynogloſſæ maximæ ſimilis. Differt ab alijs præter fructus figuram, alijſque notis hac etiam, quòd in alis vtrinque obſeruatur, aut foliola, aut fructuum petioli alternatim ad inuicem diſponuntur, quod in alijs non inuenitur. Æquicolorum montibus frequens, atque propè & ſubtus Caſtrum Podium Poponiſcum appellatum, locis ſaxoſis humentibus. Hanc quidam Heliotropium putarunt, qui cæruleis floribus curuis ramulis eſſet, folijs tamen ocimo diſſimilibus. *Sapor.* *Locus.*

Borrago minor ſylueſtris χηνοπόδιον. *Cap. LX.*

VSVALIS Boraginis penuria Cirinolani Pharmacopæi hac planta vti dixerunt, quæ ſucco ſapore & odore ita vulgarem Boraginem refert, vt non ſit dubium ex illo genere eſſe. In marginibus & ſepibus Septentrioni oppoſitis, vel Orientalibus, Solis meridie vmbroſis, atque humentibus parum. Hyeme exit è radice admodum tenui flauicante, folijs primum paucis admodum paruis oblongis, atque caule creſcente ſimul, & ipſa grandiora fiunt ſimul, ſemipedali longitudine, duas vncias lata, hirſuta parum atque aſperiuſcula, ſed tenera multùm. Caulis tenuis eſt longus bipedalis & maior (vbi denſiores oriuntur plantæ, ſibi ipſis vel vicinis incumbentes, atque aculeis aduncis hærentes) angulis quinque diſtinctus, tenuibus ſpinis aduncis deorſum ſpectantibus armatus; veluti hamis, cauus, ſuccoſus: in ſummo paucis alis diuiſus tribus aut quatuor, in quibus foliola hæret, non alternatim vt in caule, ſed bina ſurrecta, aliquando verò in imo alarum ſingula, inter quæ bini flores parui admodum cærulei, vt vix percipiantur, ſimiles effigie Bugloſſo vulgari & etiam colore, vel minimæ Cynogloſſæ Plinij à nobis depictæ pares. Martio menſe emicantes, è tenuibus petiolis & calycibus prodeuntes, ſtatim decidui: quibus fructus ſuccedunt lati, compreſſi foliacei Atriplici ſimiles, è petiolis tuncincuruis, deorſum ſpectantibus. Atriplicis folijs ſiue Anſeris auis pedum modo quinquepartiti vnde nomen χηνοπόδιον, ſemina quatuor intus compreſſa læuia nigra, Echij ſapore, ſibi ipſis ſuperpoſita concludentes: ita vt folliculi videantur, bina illa foliola ſibi ipſis hærentia, quæ calyces floris antea erant, non autem coniuncta vt in veris folliculis. Aprili menſe perficitur, & Maio iam ſiccata in *Vſus.* *Nomen.* *Nominis cauſa.* *Sapor.* *Tempus.*

totum

totum deperditur planta, annalis eſt. Hanc neſcio quomodo pro Germanico Alyſſo depingant Pena,& Lobellius verticillatosq́ flores tribuant,& folia rubiæ magnitudine,cum admodum ſint maiora & latiora. Nullam quidem Alyſſi; nec faciem folliculorum nec foliolorum habet; non enim duplex eſt, quod diuiſum, integrum etiam non remaneat,nec huius plantæ fructus,folliculi, ſed potius calyces,vel vtriculi ſunt ore aperti,&ſi occludantur compreſſione. alij eandem idæam proſequentes pro Aparine depinxerunt, quantum à veritate,ijdem iudicent.Hanc etiam in Æquicolorum montibus *Raſcino* in quodam diruto Caſtro propè antiquam turrim inueniſſe meminimus. Elixam mandunt montani Valuenſes pulmenti modo,apud quos etiam oritur.

Locus.

Anchuſa Echioides lutea Cerinthæ flore montana.
Cap. LXI.

Locus. Tempus. Deſcriptio

SAXOSIS Æquicolorum montibus meridiei expoſitis oritur hæc, radice Maio menſe rubentem obſeruauimus in tenellis, in vetuſtioribus verò lignoſa longa, magna reſpectu plantæ foris nigra corticoſa, & piloſa ex qua multi veluti lupini elati fruticant, in orbem rubentes ſeſquipedales ad ſummum ramuli hirſutie obſiti alba aſpera, quemadmodum folia, quæ anguſta ſunt, alterius Anchuſæ apulæ Alcibiadis vel Onochilis forſan Dioſcoridis,minora; Linariæ ferè tres vncias longa, & minus, atque circa radicem puſilla hirſuta albicantia hiſpida,multa circa radicis caput, in terram conuexa, (multa enim germina ex vetuſta radice oriuntur,) ex quibus caules pedales, vel ſeſquipedales, quibus alternatim hærent maiora & circa ſummum latiora, ſemperq. breuiora foliola: flores verò in Caulium ſummo qui bifurcati ſunt & incurui Scorpioides modo,aut cōgenerum emicant ab imo incipientes, primi verò in ipſo furcæ ramulorum ſinu, oblongi melleo ſucco intus Cerinthæ modo, caui lutei parum circa ora ventrioſi, atque anguloſi,in quinque lacinias paruas ora diuiſa habentes, ex quorum centro longus apex prodit, qui medius eſt inter ſemina quatuor in imo cōcepta anguloſa roſtrata vt congenerū,ſed nitida læuia colore corticis caſtaneæ,nigricantia; quæ demum intra oblongos hirſutos quinquepartitos calyces alternatim diſpoſitos per caulium ſummitates tunc erectas perficiuntur Æſtate, illos parua foliola concomitantia vt in congeneribus. Maio floret. Planta eſt peren-

Borrago minor sylu. κυνογλώσσα. Anchuſa echioides lutea cerinthoides mont.

perẽnis, ab Antiquis minimè deſcripta ſub genere Anchuſarũ, vel Echij, quorũ flores purpurei aut punicei, huic autẽ lutei, effigie diuerſi ad Symphiti maioris flores magis accedentes, cuius ſemina etiã Echio, Borragini, Bugloſſo & Anchuſis ſimilia ſunt, atque plãtæ guſtus ad ſimilis, quare ſub eodem genere collocari poſſet, quod hucuſque à nemine animaduerſum eſt, etiam quod ſpecialiter ob viſcoſum lentum, adſtringentem atque ferruminantem in radice ſuccum Symphytum ab antiquis ſit dictum.

Echioides Lutea minima Apula campeſtris. Cap. LXII.

Deſcriptio EIDEM familiæ adſcribenda hæc minima planta, cuius radix tenuis eſt admodum cortice fuſco Echij lignoſa & alba intus; ex qua folia in terram ſparſa duas vncias ad ſummum longa, ſatis anguſta, vt latitudine paria ſint cauliculi diametro, Lino ſimilia ſed in ſummo latiora carnoſa hirſuta duriuſcula, propè caulem molliora. Cauliculis tribus aut quatuor fruticat circa radicem parum ſupinis dodrantalibus aut pedalibus albeſcentibus, rotundis hirſutis, folioſis admodum, atque circa ſummum maculoſis, ex flauo guttis purpuraſcentibus vt in Anchuſa Apula breui radice obſeruatur, ac in Lycopſide putata latifolia, in quinque ramulos ſiue alas, aut tres vel plures aliquando quadrantales, diuiſam comam habentes Cynogloſſarum modo atque vulgaris Echij ritu folioſis denſis, atque vtrinque alatis ſiue pinnatis: ante inter foliorum ſinus flores exeũt lutei oblongi tenues puſilli tenui tubulo, minores & anguſtiores alijs, ſed ſui proportione latiuſculis oris, quinque partitis ac ſtellæ modo hiantibus: in quorum calyce deciſis illis parua ſemina quaterna alijs minora intorto roſtro capitella exprimentia auiculæ potius quàm ſerpentis inueniuntur, Aprili *Tempus.* floret; Maio perficitur, guſtu ſimili, atque florem vnicum vt in *Sapor.* alijs, ante alios in alarum ſinu ſed abſque petiolo hærente; Ciri- *Locus.* nolæ frequens.

Echioides parua, alba Amphibia. Cap. LXIII.

NEC alio debet aut poteſt referri hæc in agris incultis vbique Cirinolæ frequens, atque etiam Æquicolorum montibus *Locus.* circa ſepes radicis, foliorum, florum, atque ſeminum effigie. Dodran-

Echiodes alba

drantalis planta aut pedalis ad ſummũ radice parua Anſerinæ pennæ calami craſſitie, fuſca foris intus alba, at Maij fine Æquicolis, & Valuenſibus rubeſcere obſeruauimus, dulci ſapore: ex qua caulis craſſior duplò ſupradicta fruticat ab imo duabus vel tribus alis diuiſus, ſubrubens, rotundus aſper, folijs alternatim veſtitus per interualla oblógis paruis, Oleæ minoribus, ſemiunciam latis atque quadrantalibus longitudine, virentibus, alba hirſutie aſpera parum obſitis, in ſummo vt in ſuperiore tribus alis diuiſus, in quibus alternatim eodem modo minora foliola diſpoſita hærent, inter quę flores ex calycibus hirſutis quinquepartitis. ſuperiori ſimiles atque maiores parum, albicantes emicant: Semina in imo habentes quaterna eodem modo, maiora parum ſuperiore, atque rugoſa aſpera & etiam intorto roſtro. Eodem tempore cum ſuperiore floret, atque perficitur. Foliorum ſapor propter humoris paucitatem guſtu ſicca viſa tunc fuere.

Tempus. *Sapor.*

Elephas Campoclarenſium. Cap. LXIV.

Locus. *Nominis cauſa.* *Deſcriptio.*

CAMPOCLARENSIVM Vallis (ob excellentiam ita denominata) rariorum ſtirpium ferax, & hanc quam exibebemus modò plantam profert, non tamen multam ſe raram, ſicuti effigie rarior videtur, nec ab aliquo vſquam viſam. Elephantis quippe roſtrum, cum capite ita flore perbellè exprimit, vt non aliud illi nomen à quouis illam intuente tribui poſſit. Quapropter ſub Elephantis nomine delineandam cenſuimus. Radicem habet paruam, obliquam albeſcentẽ teneris veluti dentata foliolis craſſiuſculis tritici grani effigie, ac magnitudine; ſic enim illam inuenimus, paulò tamen latioribus, inciſuram illam præferentibus colore ex viridi albis, translucidis, ac veluti aquoſis, vt etiam in Scordio obſeruauimus. Caulem quadratum, virentem, ſuccoſum cauum, tenerum, nonnihil hirſutum, ſicuti & folia, quæ primo intuitu læuia videntur, bina ex oppoſito cauli hærentia Menthæ modo primùm parua, demum cum caule grandiora, atque oblongiora, magnitudine Menthæ ſed retuſiora, vt etiam ſerratura quæ rarior eſt, ad Scordij folia accedentia, colore albidiore, ſplendidiore, atque ſuccoſa. Ex eorum verò finibus & caulis geniculis vtrinque à medio ad ſummum, & aliquando ab imo ferè etiam alæ multæ exeunt, ſed minoribus folijs atque acutioribus, forma & ſerraturis: interque folliculi bini ex ſingulis geniculis paruo petiolo hærentes

rentes Narciſſi ferè odore ſuaui flores emittunt luteos, aureo colore roſtratos Elphantis caput repræſentantes: Caput enim ex folliculo exerunt cum ceruicis inciſura & craſſitie recuruum naſum ſiue roſtrum proboſcidis inſtar ſemiunciæ longitudine producentes: in cuius medio ex inferiore parte ſuperioris veluti madibulæ dentes bini ſunt recurui: ex Capitis verò fronte vtrinque dependent veluti maxillæ ſupercilia formantes, ſub quibus maculæ ſunt excauatæ, vt oculos purpureo roſeo colore repræſentent: indè ex inferiore parte, & ſub collo latum eſt folium auriculas referens, quatuor diuiſum inciſuris, vt in Galericulatis floribus, ſed longè latius, vnciam enim æquat latitudine. Floribus deciſis intra ſingulos folliculos parum hirſutos vtricula perficiuntur ventrioſa, quadrata ſed obtuſis angulis, in quibus ſemina ob cutis tenuitatem, & illorum copiam extuberant, vt illorum craſſities videatur, quę Milij vel Angallidis eſt magnitudine. Colore ſunt ciuereo, gibboſa & rugis circum delineata, numero ferè triginta ſingulis pericarpijs, quæ cum perfecta ſunt vtriculos diſrumpunt, atque decidunt. Particulatim ab imo florent Iunio, & Iulio perficitur. Loca vmbroſa diligit, frigida, atque humentia ſeptentrionalia, in dicta Valle ſupra locum dictum, *il vado di Scartocchia*, ſecus viam contra arborem illam exiccatam, ibi in latiore vallis. Folia manſa linguam vellicare, extergere atque ſiccare viſa ſunt, nobis deguſtantibus.

Tempus. *Sapor.*

Caſſida. *Cap. LV.*

EDIA videtur hæc habitu atque effigie inter Horminum, & Lamium, aliaſq. eiuſdem generis plantas: Quam à ſingulari & priuata fructus ſiue pericarpij forma, in alijs nondum viſa, militaris galeæ iconem exprimente, Caſsidam appellare libuit, ſic enim Latinè illam appellant. Huius namque fructus rotundi ſunt & compreſsi, hirſutie craſſa aſperginoſa, viſcoſa & odora, manus inficiente dum virent, obſiti: quorum pars anterior in acutum producitur, fiſſuram habens oris ſpecie, & deſuper veluti in fronte limbum eleuatum ſui proportione magnum, elatum velut diadema, aut criſta obliqua, qua ornari videtur, vt in Militum Galeis. Cum ſiccari incipiunt os dehiſcentes aperiunt, ſuperiorē criſtatam partē vt in Caſsidis eleuando, eo ac ſi miles modo ſuam nudare vellet frontem, vt ſolent æſtu, vel vt melius videant, vt Propertius bellè carmine explicauit, dicens,

Nominis cauſa. *Deſcriptio*

Caſsida

Aurea cui poſtquam nudauit Caſsida frontem.

Et quatuor oſtendunt ſemina intus cohærentia, parua, rotunda fuſca, verrucoſa vt illa Morſus Gallinæ dictæ plantæ à Vulgo. Quibus perfectis ac ſiccatis, cũ ipſis decidit ſuperior pericarpij elata pars, imam tantùm relinquens breui petiolo hærentem cauli: Qui ab radice parua Vrticacea obliqua lignoſa flauicante, fibroſa admodum Vere cubitalis producitur vel amplior, ſolidus, in imo rubeſcens, rectus, ſingularis quadratus hirſutus, folijs circundatus per genicula binis, in imo paruis, & per caulem maioribus, obſcurè virentibus, in vmbroſis; ſed apertis locis, ex viridi languentibus, hirſutis mollibus petiolis à caule recedẽtibus, vt in Hormino & ſimilibus, circumſerratis, & dentibus retuſis Meliſſophylli modo, cui figura & magnitudine ſimiliora ſunt, non ita rugoſa, ſed Lamij modo plana. E medio caulis & ex folijs alæ ſingulis geniculis binæ caulem diuidunt, in quorum & caulis ſummo foliola ſunt anguſta parua, acuminata læuia, florum baſim exiſtentia, vt in Hormino, Ocimo, & ſimilibus, binos flores purpureos galericulatos Lamij modo oblongos proferentes, non obliquos, ſed erectos ceruice, atque vno verſu diſpoſitos, collum habentes longum albeſcentem: particulatim ab imo floret per longam veluti ſpicam, Maio & Iunio menſe, *Tempus.* atque Æſtate perficitur. Locis incultis intra ſepes Collium & Montium, humentia & ſaxoſa amans loca: cum Meliſſopyllo & ſimilibus in Campoclarẽnſium collibus, at Æquicolorum montibus ſyluoſis via ad Flaminianum, & Cappuccinorum ſyluula ſupra viam. *Locus.* *Sapor.* Folia amara ſunt admodum, ingrata, Chamædrios modo, parum vel nihil odora, vſus illis incognitus. Variat flore ex albo pallente, folijs latifoliæ Calaminthæ ſimilibus, candidis, vt Romæ apud Ioſephum Guidum peritiſſimum pharmacopæum obſeruauimus, quam cum alijs rarionibus alebat.

Lamium Plinij Campoclarenſe & montanum. *Cap. LXVI.*

INTER Vrticarum genus recenſet Plinius Lamium, quod & ſi à recentioribus deſcribatur, diuerſum ab hac planta videtur. Non enim albam lineam per medium folij decurrentem habent plantæ ab illis propoſitæ, vt in hac obſeruatur, ab illis differentiã *Locus* conſtituente. Quæ in frigidis montium locis ſeptẽtrionalibus *Deſcriptio* Campoclarenſium & Æquicolorum oritur circa vepres & vias, ab

a lia

alia Vrticeæ maculis albis conſperſa ſeparata; caulibus multis quadratis, procumbentibus rubeſcentibus, in quibus folia Vrticæ hirſuta mollia, Lamio vulgari albo flore ſimilia, aut Ballotæ, ſed minora duplò, ſerrata rotundis inciſuris, lineam albam per mediũ atque rectum neruum vtrinque ambientem habentia, quæ macula in ſiccatis ſeruatiſq; plantis poſt decenniũ etiam durant conſpicua, ſemperq; per longum, nõ vt in Vrtica mortua alia diuaricata & guttatim diſperſa: trita grauem odorem remittunt, minus quàm in vulgari mortua Vrtica ingratum. Flores circa ſumma genicula verticillatos, galericulatos, colore ex albo rubentes, ex vtriculis vt in congeneribus prodeuntes in his quaterna ſemina relinquẽtes. Vere floret, & Æſtate perficitur, ſed Autumno regerminat. *Tempus.* Hanc pro Dioſcoridis Leucade prima facie ſupponere putabamus, Sed quia non ita Mercuriali, vt Dioſcoridem notaſſe vidimus, ſicut Vrticeo generi folijs quadrare videtur, ac etiam natura; pro Lamio Plinij propoſuimus. De qua ita loquens ait. *Ea quoque quam Lamium inter genera earum appellauimus, mitiſsima & folijs non mordentibus medetur cum mica Salis contuſis incuſſiſque inuſtis, & ſtrumis, tumoribus, podagris, vulneribus: Album habet in medio folio, quod ignibus ſacris medetur.* *Lib. 22. c. 14.* *Vires.* Differt hæc ab altera quam obſeruauimus Aequicolorum in montibus: cuius folia breuiora anguſtiora, & acutiora, profundis inciſuris per ambitum diuiſa vt in Chamædrio, linea alba per medium decurrente anguſtiore, cæteris verò minimè differre videtur, cuius ramulum depinximus, vt eius facilis ſit perquirentibus differentiæ dignotio. *Varietas.*

Scrophularia montana maxima. *Cap. LXVII.*

MONTANA frigida vmbroſa & humentia loca diligit hæc Vrticaceo etiam fœtido generi cognata, ab antiquis fortè derelicta. Nulli aptare magis potuimus, cui quadrare videretur, quàm Scrophulariæ vulgò nuncupatæ, propter totius plantæ ſimilitudinem & forſan efficaciã. *Nominis cauſa.* Differentia eſt, Radix huic non glandoſa ſiue tuberoſa, vt vera Scrophularia, ſed vt altera minor, quæ etiam ſcrophulis in radice caret, cui ſimilior, ſed maior & craſſior lignoſa & nigrior. Folia antequam caulem edat plura in terram conuexa, magna, rotunda, hirſuta, Matriſaluiæ maiori vulgò noſtratibus, ab alijs *Sclarea* dictæ paria, magis quidem ſerrata per ambitum, acutioribusque dentibus Scrophulariæ minori ſimilioribus, *Deſcriptio*

bus,

bus, mollia tactu, & fœtida Galeopſidis modo Vrticæ mortuæ vulgò dictæ: atque tota hyeme ſic expanſa in orbem durant. Verè caulem profert tripedalem, aut maiorem, quadratum, craſſum, cauum hirſutie alba obſitū, rectum, geniculis diſtinctum, in quibus folia vtrinque ſunt bina ſemper decreſcentia, ex quorū finibus, non alæ vt in alijs, ſed longi hirſuti petioli bini è ſingulis geniculis prodeunt, tribus digitis longis, in quibus, veluti corymbi tres aut quatuor, ſunt orbiculati flores pallidi luteſcentes, ciceris magnitudine in quinque breuibus lacinijs ora diuiſa parum habentes, & ſtamina quædam in medio Arbuti ſiue Vnedonis floribus admodum ſimiles, baſim habentes virentem quinque foliolis conſtructam, quibus ſuccedunt oblongi pericarpij in acutum deſinentes Scrophulariæ ſimiles, in quibus eodem modo ſimilia ſemina continentur, & aperto fructu decidentia. Maio floret, ac etiam Æſtate in Vmbroſioribus frigidioribusq. montis locis, & Autumno perficitur: deinde iterum ex radice germinat, non enim annalis, ſed eſt perennis. In Valle Campoclarenſium, atque etiam ſupra Mateſium vmbroſis ſeptentrionalibus niuoſis inuenimus, poſtremò autem in Æquicolorum etiam montibus in Villa, *Plagis*, dicta. Hanc pro Lamio Pannonico deſcripſiſſe videtur primus omnium Doctiſſ. Carolus Cluſius in Pannonicis obſeruationibus. & poſt illum ante nos Doctiſſ. Gaſpar Bauhinus in ſuo Synomijs ornato Matthiolo Schrophulariæ luteo flore nomine, iccirco iconem relinquimus proferendam, verùm in illa ima folia deeſſe videntur, eo quo diximus modo deſcripta. Eandem pro Galiopſide depicta viſitur in Vetuſtiſſimo Herbario Græcis literis inſcripto maioribus, mēbranacea pagina, coloratis iconibus, quod in ornatiſſima Bibliotheca ſancti Ioannis Carbonariæ nuncupati Neapoli cuſtoditur, in quo Dioſcoridis plantæ deſcribuntur, additis quidem ſynonimijs illis in initio, & alphabetico ordine diſpoſitæ. *Tempus.* *Locus.*

Cynocrambe vtraque Dioſcoridis. Cap. LXVIII

NEMO adhuc veram Cynocrambem habuit, atque ex deſcriptione & pictura hoc manifeſtum eſſe videtur; Dodonæus & poſt illum Pena & Lobellius plantam floribus fœminæ Mercurialis, in ſummo, & inter folia fructibus Maris depinxère teſticulatis, atque cum mari Linozoſtide ſimilitudinem tantùm eſſe cognouerunt. Nos autem quid de his ſentiamus in medium afferemus.

Caninæ Mercurialis ſic dictæ ob ignobilitatem, duæ ſunt in Hortenſibus differentiæ maris nempè & fœminæ ſexu diſtinctæ, parum ab illis differentes. Radicum prima eſt differentia, quæ in Cyno-
Deſcriptio crãbis prolixæ, perplexæ obliquæ & ſparſæ, parum ſub terra latentes inueniuntur: Caules plures, haud abſimiles, niſi tenuiores, ſicciores, atque minores in imò purpuraſcentes, nec ramis diuiſi. Folia maris vtrinque acutiora, magisque venoſa, minutioribus ſerraturis, ſed maiora: inter quarum alas ſicut in hortenſi flores haud ſunt conſpicui, fructus verò bini teſticulorum modo hirſuti, & maiores duplò, longioribusq. multò petiolis producuntur. Aprili fru-
Tempus. ctificare incipit, & Maio perficitur. Sapor & odor herbaceus ſub-
Locus. uiroſus, non differens ab alijs. Differentia altera in loco natali. Hanc non niſi in Montibus altiſsimis Mateſij vmbroſis inuenimus occidentalibus, deinde alijs conſimilibus.

Fœmina verò alijs etiam differentijs notatur; vt folia habeat longiora multum vt quadruplò ſint latitudine maiora, venoſa etiam, & longioribus ſit caulibus, è quibus inter foliorum ſinus eodem modo longi admodum vtrinque, & trientales petioli tenues admodum, è medio ad ſummum floribus in ſpicæ modum, vt in vulgari hortenſi fœmina ſint onuſti; triangulis, herbaceis, multis intus ſtaminibus pallentibus hirſuti, quibus decidentibus nullum ſemen habere comperimus. Radicibus eodem modo vt in mare ſupradicta, multis, ſparſis, perennibus; quòd in hortenſi non obſeruatur, cũ
Locus. ſit annalis. Hanc in ſepibus vmbroſis Neapoli ſupra D. Mariæ Sanitatis Templum in quadam vallecula colligebamus dum primùm hiſce rebus operam nauaremus. In his animaduertendum cenſuimus, Caput hoc, vt Doct. Marcellus Virgilius ait, ſuſpectum eſſe; quia in Antiquioribus Codicibus non legitur, nec in Plinio. Galeno, alijsq. ſit facta mentio, & alterius Mercurialis herbæ traditam ab aliquo poſteriore ſub hoc titulo hiſtoriam eſſe. Alij putant ſuperuacaneum eſſe, & redundare. Nobis verò minimè ſuperfluum, atque ſi non eſt Dioſcoridis, quod poſſet ea ratione eſſe, qua ſupra Marcellus Virgilius retulit, non tamen ab indigno Plantarum ſcriptore vel obſeruatore adiunctum, nec ideo reijciendum, cùm ſuas habeat plantas hiſtoriæ reſpondentes atque proprias, ab alijs differentes. Illud etiam notandum videtur nobis, quod alij non obſeruarunt, non ex Græco, ſed potiùs Latino ſcriptore in Græcum translatum fuiſſe caput hoc, vnius verbi malè tralati ratione; ſimilitudinis ſcilicet, *Hederæ*, nam dicit, ſimilia Mercuriali folia

eſſe,

eſſe, aut Hederæ, quod potius ſcriptum erat, *Helxinæ*, & ratio, quia Mercurialis Ocimi folio eſt, ad Helxines folium accedens Dioſcoridis iudicio; quod maximè verum eſt. Helxines quidem folia oblongiora Ocimo habet, ſicut Mercurialis hortenſis. At huic Cynocrambæ folia Mercuriali & Helxinæ ſimilia eſſe ſcriptū erat, quod verbum, *Helxina* minimè rectè pro, *Hedera*, acceptum, κισσὰ, verſum fuit in Græco textu, nihil cum Planta commune habens. Harum vires non ſecus ac aliæ aluum ſoluendi olerum modo coctæ, & acceptæ, & bilem & aquam è corpore trahendi habent: & ſi minus notæ cùm ſint, in vſum haud nimis receptæ, vel rarò ob eorum infrequentiam. Harum Icones non adpoſuimus, cum illas poſt hæc *Vires.*
antequam imprimerentur, à Doct. Gaſpare Bauhino in ſuis in Matthiolum ſynonimijs delineatas viderimus, nec illarum à Matthiolo, vel ipſo deſcriptionem additam, aut illarum differentiam. Nunc autem quæ nam ſit vera mas & fœmina Cynocrambe ex his quilibet cognoſcere poterit. Noſtram verò Alſinen nouam longius abeſſe à mare Cynocrambe exiſtimamus nedum effigie atque habitu, ſed odore Cucumerino; à viroſo Mercurialis alieno, quod alij tacuerunt; vt ex ſupradictis quiſque dijudicabit: ac etiam quia non binos cohærentes fructus teſticulorum effigie, vt ſupradicta Cynocrambe, ſed illos ſeiunctos, atque ſæpius ternos, magis quam binos, inter illarum ſinus, & aliquando quaternos. Quam poſteà Romæ via qua ad D. Pauli Baſilicam itur, & alijs etiam locis obſeruauimus. Nec vulgarem putatam Alſinem, ita Parietariam folijs, atque floribus & fructibus alis hærentibus foliorum imitari obſeruabit; toto etiam habitu. quare de hac hactenus. Oritur Neapoli etiam Mergellinæ, via qua ad montem itur tophis humētibus vmbroſis, Hyemis initio, vbi etiam copioſum ſemperuiuum tectium Dioſc. à nobis in Phytobaſano deſcriptum. Illam, ſi quis pro Paronychia potius accipiat, cum ſemine ſit inter folia Pepli, & Chamæſycæ modo; folijs Peplo maioribus, atque in petris oriatur; guſtu in initio parum acri extergente, linguam vellicante, ſed non imprimente calorem, vt Galeno ſatisfacere videremur, faciliùs aſſentiremur; non enim Paronychiam fecimus, ob foliorum enormem magnitudinem, & etiam quia non ſit breuioribus ramulis Peplo, Peplidi, neque Chamæſyce: hac enim de cauſa Alſine facie plantam nouam denominauimus, ~~cum etiam quia Cucumerinum planè odorē~~ tritis folijs inter digitos, naribus offert; quod in recepta Alſine non obſeruatur.

Sideritis monta: paruo flore nigropurp: capite mediocroceo

Trixago Apula

Sideritis montana paruo flore nigropurpur. Cap. LXIX.

Locus. *Deſcriptio* RARIOREM hanc, elegantemq. plantam, inculta montana ſteriliaq. fundunt ſaxoſa loca Æquicolorum ſupra Capuccinorum Syluulam. In qua dignum obſeruatione videtur floris aculeatus vtriculus ita paruum concipiens florem, varioq. diſtincto colore, caput nempe & barbularum oras purpuronigreſcentes, medium verò vmbilicum luteo, & collum denique candicante. Flos quidem galericulatus eſt, ac in hoc genere minimus, caput habens hirſutum, nec ab vtriculo exertum, vt vix niſi lecta manu planta diſcerni queat. Vtriculi verò quinis latis diuiduntur neruoſis oris, aculeis longis parũ hiſpidi, hirſuto reliquo corpore: ſeni circa genicula caulis & alarum, quibus caulis ſeſquipedalis ad ſum̃mũ quadratus rubeſcens hirſutus, lignoſus, alis duabus in medio diuiſus ornatur, binis intercipitur folijs alternatim ex oppoſito hærentibus, oblongis ex viridi languentibus, alba lõga, hirſutie obductis: ternis circa foliorum extremorum vtrinque obſcuris dentium ſerraturis: circa imum caulem longis veluti petiolis, at circa faſtigium caulis, & vtriculos illis carentibus, latioribus quidem ac neruos quinos per longum habentibus, nec inciſuris diuiſis, at acuminatis. Iunio floret, ac Æſtate perficitur. Semen anguloſum quaternum ex nigro cinereum, quod anguſto piloſoq. vtriculorum ore occluditur. Radix lignoſa parua fibris diuiſa atque flaueſcens inuenitur. *Sapor.* Sapor plantæ dulcis, caleſcens parùm atque palato non ingratus. Aliquando vnicaulis, quandoque pluricaulis ab radice inuenitur, Sed ſemper in medio duabus alis, rarius pluribus diuidi obſeruauimus. Differt ab illa quã ſuperioribus annis deſcripſimus. natali loco, longitudiue, caulisq. rectitudine, anguſtiore foliorum effigie, atque neruorum poſitu: itemq. florum colore, magnitudine & conceptu. Singula in pictura expreſſimus vt ſolemus, vt facilior ſit eius dignotio, & nota differentia. Quia verò congeneres Sideritides appellari à Recentioribus nouimus & hanc neutiquam parui faciendam eodem nomine appellare voluimus.

Trixago Apula vnicaulis Τετραγωνία. Cap. LXX.

COPIOSAM cùm primum Cirinolæ vidiſſemus hanc, nobis mirandam ſe præbuit, eo quòd innumeræ cùm ibi in quodam inculto, depreſſóq. loco non longe ab Oppido ſimul exortæ adeſſent, nulla diuiſo alis caule, ſed ſimplici rectoq. produceretur. Quare an ab aliquo fuiſſet depicta memorantes, cũ recentiorũ tum verò antiquorum, in mentem venit ſi aliquid cum recta Verbena commune haberet, ac Diſcoridis notas perpendentes, hanc non parum accedere illi, niſi folia ad Alceæ diuiſuram magis quàm quercus accedere deberent, vt idem Dioſcorides in cap. de Alcea notat, ſic etiam pro Plinij Alectorolopho niſi ſemina flaueſcentia eſſent. Icirco Trixaginem potius vnicaulem appellauimus ad differentiam Trixaginis Dioſcoridis & vulgaris. loca amat humentia depreſſa pratenſia plana vt ibi Cirinolæ, ac etiam colles tophaceos humentes quales Gallicani propè Præneſtem Romani agri Herba eſt vnicaulis ſemper, ab radice ſingulari prodiens, pedali altitudine aut paulò magis caulem proferens, quæ vegetior oritur, folijs anguſtis oblongis obtuſis craſſis ex viridi albicantibus, raris dentibus ſerratis Quercus ferè modo criſtatis hirſutis carnoſis, in medio caulis maiora, triunciali longitudine, reliquis verò tam imo quàm circa ſummum breuioribus atque obtuſioribus, alternatim binis ex oppoſito quoquò verſu, digitalibus interſtitijs cauli ſine petiolo hærentibus, hirſuto quadrato albeſcente, & purpuraſcente pedali vel ad ſummum ſeſquipedali; in cuius cacumine ſpica eſt longa quadrata, vnde nomen impoſuimus Τετραγωνία, criſtatis, folijs rotundioribus, hirſutis denſis Euphragiæ vulgari ſimilibus conſtructa, ex quibus flores galericulati magni admodum proportione plantæ, latis barbulis, albis pallentibus, capitibus verò purpuraſcentibus hirſutis, ex quibus luteum ſtamen veluti dens exeritur, è denſis vtriculis hirſutis inter folia occultatis, capitulorum Thymi modo prodeunt. Quibus decidentibus fructus remanent nigri aſperi rotundi in acutum definentes, longum ſtamen habentes in eorum ſummo, eodem Scrophulariæ modo, foliaceo dentatis oris hirſutoque vtriculo, & inter folia illa quadratam angulosam longamq. ſpicam formantia occultati. Hi tandem ſicca in totum planta, deciſiſque è caule folijs, & poſtremò ab ipſa ſpica, veluti botri Ciceris magnitudine, nudi, duri nigri parum hiantes ſemenq. emit-

Nominis cauſa.
Locus.
Deſcriptio
[illegible]

emittentes arenæ inſtar minutiſſimum & copioſum flauum, virgæ denſè diſpoſiti remanent. Tota ſpica tactu, dum folioſa, gummoſa & viſcida eſt, atque parum odorata. Aprili menſe caulеſcit, Maio floret, & Iunio perficitur: Radix fibroſa parua alba lignoſa parum ſub terra deſcendens. Sapore amaro vellicante extergente. Foliorum verò ſapor amarus parum acris calfaciens, quodammodo aromaticus, cerebro guſtanti iucundus. Qui viderit folioſam plantam, & poſtea illis carẽtem atque botrioſam, niſi primùm locum obſeruauerit plãtæ, haud illam eãdem eſſe cenſebit. Si quis hanc pro recta Verbena Dioſcoridis accipiat, Vulgarem & ramoſam, pro Hierabotane, quæ ſupina Verbena denominatur cui ſimilior eſt Alceæ foliorum ſciſſura non valdè refragabimur.

De Eufragijs Cap. LXXI.

QVINQVE differentias Eufragiæ ſic à Recentioribus denominatæ obſeruauimus, quarum præter Matthioli vulgarem, quæ in montibus vnicaulis ferè ſemper inuenitur in
Locus. Campoclarenſium nudis; & Æquicolorum, ſpecioſa latifolia & pedalis ferè altitudine; & alteram à Dodonæo depictam, montanam, ſaxoſis magis atque excelſioribus nudis iugis meridionalibus gaudentem, minimam breuem admodum palmari altitudine nigro purpurantem caule & folijs, ab imo ramoſam, & ſingulis geniculis foliorum, anguſtioribus multò folijs atque longioribus, magisq. in Æquicolorum præſertim ſupra Flaminianum Villam, via quæ ad D. Angeli dirutum templum itur in vertice montis copioſam Iulio
Deſcriptio. & Auguſto menſe. Tertiam addemus non ſcriptam in pratis colliũ frequentem, tàm frigidarum, quàm calidarum regionum, latiore folio, ſemipedali caule, quę media dici poteſt, purpuream & albam. Purpurea namque in frigidis locis, colliumq. pratenſibus herboſis
Tempus. primo Vere copioſa inuenitur atque denſa, humum ornans coma purpureoſerico colore Amarantho proximo. Breuis herba, radice minima puſilla lignoſa multis diuiſa fibrillis, ſemipedali caule, nec nimis procero, & craſſo, ab imo alis diuiſo, vel ſæpius ſimplici, quadrato hirſuto rubente, folijs per interualla binis vnguis magnitudine rotundis ferè, per ambitum criſtatis raris dentibus quinque aut ſex diuiſis, carnoſis hirſutis. Flores inter foliorum & caulis ſinus è medio caule ad ſummum bini, oblongum vtriculum habentes pro calyce, vulgari Eufragiæ & alijs ſimilem, at maiorem, ſicut

etiam flores, qui galericulati anguſtioribus barbulis, & inter folia ferè occultati oriuntur, purpuraſcentes ipſi ſicut & tota coma. Vbi naſcitur, ita frequens inuenitur, vt humum tapeto opertam purpureo inſpicere videaris. Amaro ſapore eſt, atque apud Pharmacopolas vſu pro altera Matthioli vſurpata. Semen in vtriculis candicans anguloſum oblongum copioſum à cæteris non differens niſi magnitudine pauca. Variat planta hæc regionibus calidis, vt in Apulia & Cirinolæ præſertim in pratis & paſcuis, vbi Pharmacopolæ veram putabant, atque verã ſe vſurpaſſe pharmacisq. miſcere dixerunt, candido flore, atque ita etiam comã candicare conſpiciebatur, vt album tapetum ſicuti de ſuperiore, purpureum in terra ſtratum cenſeri poſſit. *Vſus.* *Varietas.* *Apulia.*

De Eufragia maiore ſylueſtri purpurea latifol. Cap. LXXII.

DESCRIPTAM hanc à nemine, quod viderimus, cenſemus: atque ob affinitatem, quam cum Eufragijs habet, illis iungendam, earumque varietati adſcribere duximus. Sylueſtrem appellãtes maiorem purpuream & latifoliam, ad differentiam aliarum, & eius quam luteam, & anguſtifoliam montanam etiã proponemus. Hæc ſylueſtribus, collibus, vmbroſis atque humentibus gaudet, etiamq. in ſepibus inuenitur tam calidarum, quàm frigidarum regionum, altitudinem petens ſeſquipedis, radice tenui, intorta, lignoſa bifurcata, vel magis diuiſa, quadrato caule hirſuto ſubrubẽte, per genicula folijs oblongis veſtito, digitalibus interuallis, vnciam longis, latis verò tertiam illius partem, in acutum deſinentibus, per ambitum ſerratis: ex quorum finibus, à medio ad ſummum vſque caulis alæ ſurgunt vtrinque obliquæ parum, minutioribusq. foliolis ornatæ, quibus ab eorum medio circa ſummum denſi flores inſunt verò verſu diſpoſiti, ex alternatis tunc foliolis prodeuntes, galericulati purpuraſcentes, ex vtriculis emicantes hirſutis, non diſſimilibus cæteris, quibus fructus ſuccreſcũt craſſiores, minusq. congeneribus oblongi, ſeminibus turgidi anguloſis candidis, parũ Vulgari maioribus, quæ Septembri & Octobri menſe perficiuntur. Auguſto floret, amaro tota ſapore. Æquicolorum collium ſemitis & Quercetis depreſſioribus etiam locis, at in editionibus propè Flaminianum in Capuccinorum ſyluula altera emicat lutea anguſtifolia de qua nunc dicemus. *Nominis cauſa.* *Locus.* *Deſcriptio.* *Tempus.* *Sapor.*

Eufragia ſilueſtris maior lutea anguſtifolia

Eufragia lutea montana anguſtifolia maior altera. Cap. LXXXIII.

Locus. HÆC autem editioribus ſylueſtrioribusq́. locis gaudet, ſyluoſis, vmbroſisq́. copioſiſſimam in Capuccinorum ſyluula quercina inter Flaminianum & Podium Poponiſcum Æquicolorum castrum *Tempus.* Auguſto menſe floridam inuenimus. Simul copioſa oritur, vt nihil aliud ferè eo tempore ſimul floridum conſpiciatur, oculos *Deſcriptio* recreans aureo florum colore: altior ſuperiore, atque tenuiore caule bipedali, ferè rubente, quadrato, ſed obtuſis angulis, folijs anguſtioribus, Lino paribus, craſſis, per ambitum rarioribus dentibus: ternis ſcilicet, ſerratis: per rariora genicula binis cauli hærentibus ex quibus, alæ vtrinque cruciatim alterno verſu oppoſitæ binæ panduntur obliquæ oblongæ admodum caulis & plantæ proportione: è quorum medio ad ſummum vſque, vt in ſuperiore denſi flores vno verſu diſponuntur duplicati, galericulati deorſum ſpectantes, ex vtriculis eodem modo prodeuntes, ſed colore aureo luteo ſaturato oculos recreante. Semina perficit Octobri menſe ſuperioribus ſimilia, atque ſicco pericarpio, atque dehiſcente, ab imo incipiente decidunt vento flante, candida inter fructus hiantes conſpicua. atque Serotina ita eſt, atque durat lignoſa Hyeme ſicca planta, folijs *Sapor.* nuda, cacuminibus tantum botrioſis veſtita. Sapore amaro adſtringente & extergente linguam exaſperante guſtantibus tunc nobis viſa fuit. Radix ſuperiore tenuior, lignoſa fibriſq́. diuiſa. Nullo alio loco deinde plantam vidimus, cum & congener vbique ferè in ſylueſtribus inueniatur. Has pro Sideritide alij depinxerunt.

De Valerianellis & dè Cornucopioide. Cap. LXXXIV.

VALERIANÆ apud nos dicuntur plantæ Nardum radicis odore referentes, quæ apud Dioſcoridem Phu nomine donantur, vel Sylueſtris Nardi de quibus in noſtro primo Phytobaſano, &poſt has dicemus. At quia inueniuntur plantæ aliquot illis quodammodo radicis odore, folijs flore totoque habitu affines, iccirco nos diminutiuo nomine appellauimus quas minus obſeruatas, atque rariores nunc proponimus, illarum generi, vt aptius adſcri*Nominis ratio.* bentes. Harum quædam vt nota, & ab alijs prius depicta, & ſi non exactè, exprimere non curauimus: verum illam aliquibus notis

per-

perſtringere duximus, vt quibus ab hiſce rarioribus differat dignoſci poſſit. Omnium ortus locis herbidis humentibus cliuoſis primo Vere conſpicitur; nec, antequam in caulem abeant facilis erit differentiæ cognitio: radice quidem & primis folijs ſimiles ſunt, verum vulgatæ maiora parum folia cōſpiciuntur Lactucellis & Seriolis tenellis ex ſemine ſimilia, minora multùm, quarum vice plebs ignara legere, ac acetarijs miſcere ſolet: nec in caulis geniculis laciniantur, & flores ex albo cæruleos in vmbellulis exiguos edit, ſeminaq. ſingula inter alarum ſummarum ſinus, præter vmbellarum habet, illaq. rotunda compreſſa parumper in ſummo, acuta, & per obliquum rugis quibuſdam delineatã, atque antequã perfectè ſiceſcant defluentia ſicut etiam accidit illis confertis in vmbellulis. At quam depictam nunc proponimus rariorem, maximum Naturæ in huius plantæ conſtructione oblectamẽtum ante oculos obijcit conſiderandum: ac prima facie monſtrificum quid potius, quã naturale putandum. Omnium quidem plantarum cacumina tenuiora natura, (niſi monſtrifica ſint de quibus etiam ſuo loco dicemus) nunc autem craſſiora eſſe obſeruandum, eadem naturã ſic illa perficiente demoſtramus. Atque ob rariorem huius plantæ formam comæ, Cornucopiam, ab antiquis memoratam & depictam exprimentem, *Valerianellam Cornucopioidem* græca deriuatione appellauimus. Huius natalis locus eſt Montanus vmbroſus vdus; qualis eſt ager ille conterminus Cappuccinorum Syluulæ, quem diuidit alluuionis foſſa ex Podio Poponiſco Æquicolorum caſtello Comitatus Marerij dicti, deſcendens, propè viam inferiorem, & qua ad Podium itur, primo Vere germinans, ex radice tenui admodum Vulgari ſimili flauicante parum odora atque guſtu Valerianæ, folijs breuibus, vulgatæ non diſſimilibus, minoribus parum, atque leuibus, Valerianam Syluestrem minorem æmulantibus, binos aut ternos per ambitum ſinus habentibus Hieracij lanoſi modo, ſemidigitum lata, longa verò duabus vncijs, quæ imo cauli hærent, magiſque profundè ſerrata. In alis quidem latiora quo hærent, & lobo vtrinque magis ſciſſo, & maiore, vt alata videantur, eodemq. modo ſuperiora ſunt, ſed minora ſemperq. decreſcentia. Caulis veluti caudex plantæ, duas vncias longus, geniculo in medio interceptus in quo folia bina ex aduerſo oppoſita vt reliqua; & ex illis alas habet; compreſſus eſt læuis canaliculatus, vtrinque contrario foliorum verſu, in ſummo biſurcatur læuibus cauis ramis & expanſis, bifidum ordinem ſemper obſeruantibus, atque

Deſcriptio *Nominis cauſa.* *Locus.* *Sapor.*

circa

Valeriana
cornucopoides echinata

circa diuiſionum geniculos ſemper craſſeſcentibus: in quorum ſummo veluti tubuli parum compreſſi etiamq. canaliculati craſſiores latiores breuioresq. cæteris alis, inuerſam pyramidem effigiantes latiores in ſummo & craſſiores, anguſtis foliolis exiguis alati inſunt, in quibus [veluti fructus in Cornucopia] capitula ſunt, baſim foliaceam quodammodo habentia, florum conferta exiguorum Valerianam aut Nardum æmulantium, ex purpurocæruleo albicantium, ſupra fructus corniculatos brachiatos & aduncos inſidentium. Quibus Iunio menſe decidentibus, atque craſſeſcentibus fructibus maiora fiunt cornicula duriora & flauicantia, vel pallentia, remanentq. cornicula denſa copioſa vndique adunca per orbem, atque tàm floribus, quàm fructibus onuſta plænta Cornucopiam æmulatur cacuminibus, eſt & inter binos tubulos ſummos in qualibet ala interceptus fructus etiam, qui veluti compreſſus ob loci anguſtiam inter illorum ſinus conſpicitur ob longior cæteris. Æſtate perficitur atque ſiccata deperditur planta tota pedalis eſt altitudinis, nec minus coma ſumma latitudinis, occupat expanſis alis, Ortiur etiam in Valueſium montibus. *Tempus.*

Valerianella altera tenuifolia ſemine Scabioſæ ſtellato, & Altera vmbilicato. Cap. LXXV.

HÆC autem radicis forma, colore magnitudine odore atque ſapore ſuperius deſcriptas æmulatur. Natali verò loco parum abeſt, ac propè ſuperiorem, ſed in agri margine, & macerie ſaxoſa herbida tam ibi quàm non longè in altera macerie eadem via copioſa. Folia huic anguſtiora atque minus inciſa ſunt in imo: at è medio caule erumpentia quatuor lacinijs longis diuiduntur, Nardi vel maioris Valerianæ ritu Vulpis vmbram ſine capite deſcribentia: quæ verò iuxta alas hærent quinquepartita, aut trifida ſunt anguſti & longa Aiugæ diuiſura & magnitudine, atque in ſummo tenuiora. Caulis eſt ſemipedalis rectus ſolidus purpuraſcens, ſupernè brachiatus, bifidum ordinem in alarum diuiſione ſeruans, iuxta contrarium foliorum poſitum canaliculatus, ſicuti alæ. In ſummo verò totius plantæ ſemipedalem altitudinem aſſequutæ atque alis bifidis diuiſæ ſexdecim inſunt vmbellulæ, eędemq. binæ cohærentes, florum cōfertæ exiguorum admodū, Nardi modo ex albo purpuraſcentium, tenuiſſimis ſtaminibus è medio erumpentibus *Locus.* *Deſcriptio*

tibus

tibus, fructibus inſidentiũ, vtriculorum effigie, qui floribus decidentibus ſtellati euadunt ſex radijs diuiſi, in medio parum caui, atque Scabioſæ modo cartilaginei, quorum corpus hirſutum eſt

Tempus. atque vmbilicatum, vel fiſſum tritici modo ſed profundius. Æſtatis fine perficiuntur, atque ruffeſcunt ſiccati, deperditurq́. deinde planta. Iunio florida inuenitur. Baſim habent vmbellulæ foliolis cartilagineis exiguis albeſcentibus conſtructam. Inuenitur alis etiam caulis aliquando diuiſus in medio. In Apulia quoque Carinolanis agris Aprili menſe obſeruauimus. Hanc Æquicolis quadragenæ diebus nouiſsimis in acetarijs ſæpius apud amicorum menſas eſitauimus peragrantes.

Valerianella altera nudo vmbilicato & læui ſemine.
Cap. LXXVI.

VARIAT hæc à ſuperiore florum baſi magis virente, atque anguſtioribus longioribusq́. foliolis conſtructa. Floribus etiam paulò maioribus, ſed vmbellis minoribus, atque flore & fructu ſingulis inter ſummas alas interceptis, vulgaris modo, & Cornucopioidis. Fructu nudo trigono læui, acutiore in ſummo, & quodammodo trifido, ſed vmbilicato, eodem quo ſuperior modo, etiamque ruffeſcente cùm ſiccatur. Reliquis verò, loco, tempore, radice, folijs, caule, alarum ordine, numero, altitudine, atque ſapore, à ſuperiore non diſcernitur, vt etiam peritus in dignoſcendo fallatur, niſi floridam ſaltem ſpectet, vel cultam loci notione diſtinguat. Huius ramulum tantùm ideo appinximus cum ſuperiore, quia vt diximus eadem videtur, præter, notata & depicta. Has, niſi ad Valerianæ genus referri deberet, pro Phyteumate ſupponere cenſebamus, ſemine cum ſint pertuſo fiſſo, & copioſo; folijs paruis atque laciniatis, ſed Lanariam primùm deſiderantes, noſtram de hac opinionem aliàs protulimus.

Nunc autem quia locus oportunus videtur, de Valerianis & veriore Phu dilucidiorem opinionem addemus, Euangeliſtæ Quatramij obiectionibus reſpondentes, vt cuique ea de re ſit iudicium.

De

Valerianella ſemine Scabioſæ Stellato hirſuto et etiam umbilicato.

haberet,in qua præter alias liberales artes,& hæc φαρμακευτικῆ profiteretur,quæ poſt medendi methodum,θεραπευτικὴν ſcilicet, apprimè vtilis atque neceſſaria cenſetur; quid enim prodeſſet pharmaci vim noſcere,ſi quæ pharmacũ componunt,ignorarentur?ac ab illis, & in ijs ſuper huiuſmodi naturalibus diſceptatio haberetur,vt cognita denique veritate, ab omnibus deinde communiter non ſine magna vtilitate reciperetur,promulgata.

Valerianam vulgarem maiorem hortorum Nardifoliam ab omnibus alijs Valerianæ ſpeciebus differre nemo ambigit,atque nec à nobis negatur.Eſt quidem vulgare axioma,quòd ſi maior Valeriana à te recepta ab alijs differt ſpeciebus, illæ ſpecies differunt ab ea;ſed hoc quid refert? nihil quidem, ni fallimur,pro noſtra differentia ſedanda.

Quod autem ſupradicta tua Valeriana hortorum omnes obtineat dotes,vel notas,dicere volebas, a Dioſcoride tributas in Phu deſcriptione,hoc opus,hic labor,in hoc noſtra verſabitur diſceptatio,vt rectè cum planta conferantur, vel planta cum illis, & hoc abſque calumnia & deceptione.

Et vtſummatim loquamur,quamquam in illa noſtra hiſtoria,in qua Phu deſcripſimus magis pro noſtra intelligentia reſpondentem, omnia ferè hæc à nobis dicenda recenſentur, tamen vt tuæ obiectioni ſingillatim reſpondeamus,hæc ſubiungemus.

Et primò dicis, Valerianæ maioris à te receptæ folia, caules, flores, ſemina, radicem craſſam villoſam, rectam fibris obliquis colore & ſubſtantia flauicante,atque interſe implicatis Iunci figura,vel Ellebori nigri veri, minoribus, tenuioribus ſcilicet Pentaphyllo, & non effigie aut magnitudine Ellebori nigri vulgaris recepti ab omnibus, quod Aconitum Ponticum putas,notas eſſe Phu Pontici. Et fibras illas aut villos obliquè ortum ducere ab radice illius craſſa,inſtar digiti,parui,recta intra humum,illasq. implicatas colore citrino vel aureo,ſapore in initio inter dulcem & acrẽ, atque deinde amaro,quòd caliditatis nota eſt,atque indicium Phu Pontici,ſapore aromatico,atque odorato,Nardum referente, cum pauca odoris grauitate.

Sed nos reſpondemus,Valerianam à te receptam radices habere geniculatas Acori effigie,atque ſupra humum nitentes, & detectas,quas verè,vt ſunt naturaliter, exactè depinxerunt Dodonæus, Lobellius & Pena viri doctiſſ. atque candidi;& nos varijs in hortis obſeruauimus illas Neapoli,atque Romæ, habentes paucas ratio-

reſque fibras humum rectè potius quàm obliquè petentes, nec vnquam implicatas interſe propter eorum laxitatem & paucitatem. Quod contrà euenit in radicis fibris à nobis propoſitæ Valerianæ, quæ naturâ interſe implicitæ atque obliquæ oriuntur, nec vnquam rectæ inueniuntur; ſed expanſæ atque in orbem radiantes. Nec Dioſcorides vnquam longitudinem & rectitudinem Phu radici tribuit, vt in tua radice nimis oſtendere conaris; nec illius fibras tenues aut craſſas eſſe Dioſcorides refert Iunco, aut Elleboro pares; verùm quod ex radicis ſuperna parte digiti minimi craſsitudine, veluti ex ceſpite, fibræ aut villi hæreant vel ortum ducant, quemadmodum in Iunci, & Ellebori nigri radice: vt ſcilicet ſimili modo radix Phu fibroſa videatur. Nec fibrarum tenuitas aut craſſitudo in huiuſmodi ſimilitudine conſideranda à Dioſcoride proponitur, nec debet; non enim Iunci radicis fibræ pares Elleboro ſunt; & Dioſcorides Phu radicis fibras illis comparat nulla facta craſſitiei mentione; atque hoc argumentum ſufficiet, fibras radicis Phu, non tenues ſicut Pentaphylli, vt tu putas, nec Elleboro aut Iunco pares, verùm eodem illo modo à ceſpite depēdere debere, atque obliquè. Hæc quidem Dioſcoridis mens ex eius deſcriptione colligitur. Quare radix recta & oblonga à te propoſita & recepta, ab radice Phu omnino differt, cuius nec recta pars, neque longa deſcribitur.

Dicis etiam Valerianam maiorem in planis ſyluestribus oriri, ſicut montanum Nardum in montibus. Nos reſpondemus ſi nunquam in Ponto fuiſti: & hanc in Italia minimè ſponte oriri aſſeris, quomodo talia in hominum mentes adducere conaris? quæ nunquam vidiſti, nec aliquis refert. Et quid amplius de illius ortu Dodonæus aſſerere poterat, à Ponto longius abſens, quàm quæ ab alijs accipere poterat, & idem aliorum relationi aſſentiens, Phu in Ponto oriri ſponte, ferri tradiderit?

Dicis prætcrea Dioſcoridi minimè placuiſſe folia Phu ſimilia facere Montano Nardo; cum altera, Phu ſcilicet Planta in planis oriretur, atque altera in montibus, Nardum ſcilicet, Montanum. Nec folia montani Nardi ſimilia feciſſe Phu, ſed potius Eryngio, cum vtraque planta, Nardum ſcilicet & Eringium in montibus eodem modo & natali oriretur. Sed hic non parum falli videris, falſaq. proximo tradere cenſemus. Non negamus Eringij ſpeciem in montibus oriri, in quo montanum Nardum; ſed an tu obſeruaueris quæ nunc tradimus ignoramus: quòd ſi obſeruaſſe dices, calumnioſè ſtatim te loquutum eſſe manifeſtum erit. In Montibus Mateſij

Cam-

Campoclarenſium Copioſè Nardum & Eryngium oriuntur, ſicuti & in Æquicolorum *Raſcina* & alijs ſupra Flaminianum montibus; at Eringij ſpecies illa ab initio inciſis folijs, exit, ac antequam caulem edat admodum laciniata, vt lobi in plures lacinias diuidantur, atque tantùm à Nardi oualibus folijs diſtat, quantùm veritas à mendacio, illaque cærulea ſunt, ſicuti tota deinde planta, quam ſi Nardo ſimilem eſſe contendas nihil eſt quòd amplius differamus: contra negantes ſenſibilia nō eſt amplius diſputandum. Eſt quidem alia cāpeſtris Eryngij ſpecies è nobis in Apulia Cirinolæ primùm obſeruata ex viridi languens deinde in agro Romano & alijs locis, cuius prima folia, ſecunda & tertia oualia ſunt longis petiolis hærentia, læuia, nec laciniata, ſed per ambitum ſerræ modo parum inciſa: atque tota Hyeme ſic durant, & quæ à nouella planta producuntur ſic marceſcunt, aut alia parum in ſummo ſciſſa vt vnicum habeant lobum emittunt; non enim caulem eodem anno apta eſt proferre tenella adhuc è ſemine orta planta, & forſan nec ſequenti. Folia verò ex planta adulta & caule ſcente in tres lobos diuiduntur, illosq; latos admodum, vt non inſcitè Nardi folia & caulis à Dioſcoride illi comparentur; verùm ſimiliora plantæ quæ nunquā caulem ob infantiam emiſerit. Et hanc Eringij ſpeciem latisfolijs in montibus apenninis minimè ortam vidimus, quamquam Cæruleam alteram montanam frigidarum regionum in cliuoſis Apuliæ locis legerimus etiam, vbi Chamæleon albus verior ſimul oriebatur. Nobis quidem iccirco Dioſcorides ſimilia feciſſe Nardi montani folia Eringio campeſtri videtur, quia nec plantam in mentem venit cuius folia Nardo ſimiliora eſſent, atque alterius & diuerſi generis eſſet, vulgariſque notitiæ ſicut Eryngium; cuius folia prima ante caulem, quæ lata eſſe dixit, & per ambitum aſpera tātùm, in cibos recipiebantur ſale condita, atque in aſperis & campeſtribus oriri aſſerit. Ac quidem præter Valerianam maiorem vulgarē nulla alia planta magis folijs accedit Nardo montano ſicuti in noſtra de Phu hiſtoria diximus in Phytobaſano, à nobis decē ab hinc annis edito; cuius plantæ folia, caulis flores & habitus omnis, præter radicem non bulboſam, adeò Nardo ſimilis eſſe videtur, vt Nardi ſpecies abſque dubio ſit cēſenda; Quantum hic deceptus ſis, vt alios deciperes vide. Tu in hac parte, non vulgarem Valerianam hortorum præter radicis nō bulboſam naturam, ſed aliam noſtratem ſylueſtrem à me propoſitam, feciſſe me ſimilem Nardo montano falsò ais; nec miramur eâdem arrogantia in Græcis cùm de

Z 2 Baſi-

tuæ quidem folia, antequàm caulem edant, quem à ſatu vix poſt triennium edunt, Lactucellis aut Scariolis proximiora videntur, oblonga quidem ſunt & circa ſummum lata, Nardo Montano maiora & ferè eadem, niſi etiam minus carnoſa eſſent: nec aliquid cũ folijs Hippoſelini aut Sij, vel Elaphoboſci commune habent, quorũ folia, [quæ lobi ſunt & dici debent, ſicuti eiuſdem Valerianæ folijs cauli hærentibus deinde euenit, quæ diuiduntur in lobos Elaphoboſci & Sij modo, quodammodo tunc diuiſa reſpondentia,] in plures lobos diuiſa petiolo vtrinque hærente atque per ambitum ſerrata; nec vnquam illis, ab radice ſingula neo etiam lobum pro folio accipientes, aliquid ſimilitudinis collatis vtriſque inter ſe habere, præter te aſſerere inuenies aliquem. Quod non euenit folijs plantæ à nobis propoſitæ, cuius lobi ſimiles Hippoſelino, Elaphoboſci modo diſponuntur & Sij, ab ortus initio.

Aſſeris deinde, veritati quodãmodo aſsentiens inuitus, quòd Valerianæ tuæ emiſſo deinde caule folia pinnata fiunt ad ſimilitudinẽ illorum Elaphoboſci, atque nouam inſerere conaris cõferendi atque plantas deſcribendi regulam, variã nempè foliorũ pro tẽporẽ mutationem Papaueris Erratici delineationem intrudens; ſed quia à Dioſcoridis inſtituto abhorret ita hæc tua diuinata doctrina, vt quiſque illam facilè refellat, non nimis immorabimus: His tantùm reſpondebimus, à Dioſcoride nunquam traditas eſſe haſce differentias foliorum, vt in prima germinatione ſimilis, in caulis productione diſſimilis, vel ſimilior, vel è contra, vt cauleſcens habeat ſimilitudinem propoſitam, ante caulem verò minimè, ſed alij comparetur. Et dato & non conceſſo, quod vni Plantæ, Papaueri erratico, vt dicis, eueniret: & à Dioſcoridis more ſit alienum, an ne omnibus plantis in ſubſidium idem dicendum erit? nonne maior hæc in conferendis foliorum Valerianæ tuæ notis eſt ſubtilitas, quàm illa, qua nos in noſtræ Valerianæ hiſtoria vſi ſumus abs te nobis obiecta? Non enim noua hâc tuâ induſtria alius vtetur. Papaueris Erratici quidem folia Erucæ & Seridi ſimilia eſſe non negamus, Origano & Thymo quomodo compararentur abs te, penitus ignoramus; atque vt ſpuriam ſimilitudinem reijcimus & Dioſcoride indignam, non enim in antiquioribus leguntur verba illa *Origano & Thymo*, ſed *Coriandro*. Et iam ſylueſtris ſpeciem Papaueris notam ſcimus Coriandri folijs, Anemonæ ſimilibus, à Recentioribus pro Argemone ſuppoſita capitulo hirſuto, quæ nec Argemone nobis videtur, potius vulgare ſylueſtre Papauer reciperemus, quod

latius

latius habet in ſummo capitulum; niſi alijs notis, vt vulgata Argemone deficeret. Quare corruptum eſſe Dioſcoridis textum non ambigimus, & foliorum ſimilitudines ab aliquo adiectas in margine, deinde in textũ receptas: Theophraſtus quidem Cichorio ſimilia fecit, Plinius, Erucæ: In Vetuſtò quem nos habemus Venetijs Impreſsum Latinum Dioſcoridem, Coriandro tantùm ſimilia leguntur: quapropter minimè his adhærendum, neque etiam tuæ huiuſmodi nouæ pſeudodoctrinæ, ſed potius noſtræ, qua foliorum ſimilitudo à principio exortus comparari poteſt abſque illa ſubtilitate a te quæſita & relata, nobiſque obiecta. Regulamq. proponimus vt ſimilitudo foliorum intelligatur in omnibus, niſi exprimatur contrarium, in plantæ conſiſtentia antequam caulem edat, reijcimus enim prima illa folia ex ſemine prodeuntia, ſicuti & quæ cauli hærent degenerantia in omnibus ferè plantis.

Quod autem Dodonæus Phu in Ponto naſci referat, & tu credẽdum illi potius cenſes, atque credis, Nihil noſtræ officit opinioni tua credulitas: non enim hoc Dodonæus dicit ex ſe, cum nunquam in Ponto fuerit, nec plantam illam a Ponto allatam habuiſſe refert ſed Phu plantam in Ponto oriri Dioſcoridem ſequutus ſcripſit putans vulgarem illam Valerianam verum Phu Ponticum, non conſideratis, vt in noſtra opinione notis. Et quod Phu non ſolum in Ponto, ſed alijs locis oriri poſſit, Plinij auctoritate vti poſsumus qui Phu, Creticum nardum appellari tradit, atque laudatum ſuo tempore. Nec a Dioſcoride de Phu dicitur, vt de Dictammo, quod in Creta tantùm oriatur, quod in Ponto & non alijs regionibus oriatur, ſed quia in Ponto forſan efficacius naſceretur, Ponticum propoſuit, vt de alijs fecit, quæ alijs regionibus etiam oriuntur, vt de Iride, quæ omnibus locis oritur, verùm Illyricam prę̄ſtantiorem fecit & Macedonicam ex his quæ ipſi notæ fuerant, ſed nonne & Montanum Nardum in Cilicia & Syria, Aſarum in Ponto, Illyria &c. naſci Dioſcorides ait, & noſtris regionibus copioſè oritur & efficax? ſunt hæc iuncea fulcra.

Aſſeris deinde Valerianam a nobis propoſitam, neque effigie, nec viribus reſpondere verò Phu Pontico, ſed recentiores omnes ſi volueris illos legere, noſtratem, ſapore atque viribus præſtantiorem eſse retulerunt, & experientia comprobatur. Aſseris, non habere radicem rectam: & quo loci Dioſcorides rectam Phu tribuit radicem? Deinde noſtram dicis deficere, radicis craſsitudine ſimul cum alijs tenuibus obliquis radicellis flaueſcentibus guſtu minimè

calfa-

calfacientibus, atque eſse ais tenuium radicularum ceſpitem, vt Ariſtolochiæ Polyrrhizæ Lobellij, albis non flauentibus, ſapore mucillagineo, vt omnes experiri poterunt niſi deprauatum habeant ſenſum.

Reſpondemus, nos in Dioſcoridis Phu, non inuenire radicis rectitudinis notam, nec habere poſse cenſemus, cum illam fibroſam Elleboro & Iunco comparauerit, quorũ ex ceſpite craſso radices tenues fibras aut radiculas emittunt quoque verſũ ſparſas humum amplexantes, ſicut iam faſsus es, noſtræ plantæ radicem eſse: atque nobis videtur, quod ſi radix fibras habere ſimiles debet Elleboro & Iunco, vt ipſum etiam radicis caput, ſiue ceſpes ſimilis etiam illi debeat videri contrario non expreſso. & hoc ex neceſsaria conſequentia, vt in Ranunculo exemplum erit, cuius Hiſtoriam vide.

Quod autem noſtræ plantæ radiculæ aut fibræ non ſint obliquæ, nec flauæ, nec calfaciẽte ſapore: Credimus te nouiſse, magis quàm nos, illas obliquas natura, & inter ipſas implicitas lateraliter ceſpite ſe propagante vt Iuncus & niger Elleborus; nec poteſt non implicitas habere: quod in plãta tua nunquam reperies, cuius pars radicis ſuperior obliqua eſt Acori modo, & ſylueſtris Iridis, fibræq. rectà terram penetrant, ne tota radix ſupra terram veluti auulſa maneret.

Quòd autem non flaueſcant vt ais: Dioſcorides non flauas, ſed ſubflauas, ideſt ad flauum tendentes colorem, parum ſcilicet flaueſcentes, non enim Græcè tibi loquemur quid ὑπόξανθος ſignificet declarantes: & ſi flaueſcentes eſſent, minimè reſponderent, vt tuæ plãtæ ſunt: verùm quia ex albicante ad flauum tendunt & palleſcunt, non parum notis reſpondere videntur noſtræ plantæ radiculæ, quæ deinde ſiccatæ in totum flauæ redduntur, præter Dioſcoridis dictũ. Præterea ſapore dicis inſipidas ac mucillagineas eſſe noſtras radiculas. Quibus ne tui ſenſus inueterati deficientiam obijciamus, ſat erit dicere, tuum hortum admodum aquoſum & paluſtre forſitan eſſe, in quo, ſicut Cipero Theophraſti auctoritate euenit, ob humoris inconcocti abundantiam huius plantæ & reliquarum ſapores imbecilles ac dulciores euadũt, ſicut & odores; in Sylueſtribus quidem Neapoli Campoclari alijs locis, hortis, tàm Neapoli quàm Romæ vt Pharmacopolæ nouerunt, huius noſtræ plantæ radix, amariore, acriore ſapore, collatione cum tua planta in eodẽ horto culta, facta, viſa omnibus fuit: & ſcriptores teſtantur atque

tibus, fructibus inſidentiũ, vtriculorum effigie, qui floribus decidentibus ſtellati euadunt ſex radijs diuiſi, in medio parum caui, atque Scabioſæ modo cartilaginei, quorum corpus hirſutum eſt
Tempus. atque vmbilicatum, vel fiſſum tritici modo ſed profundius. Æſtatis fine perficiuntur, atque ruffeſcunt ſiccati, deperditurq́. deinde planta. Iunio florida inuenitur. Baſim habent vmbellulæ foliolis cartilagineis exiguis albeſcentibus conſtructam. Inuenitur alis etiam caulis aliquando diuiſus in medio. In Apulia quoque Cirinolanis agris Aprili menſe obſeruauimus. Hanc Æquicolis quadragenæ diebus nouiſsimis in acetarijs ſæpius apud amicorum menſas eſitauimus peragrantes.

Valerianella altera nudo vmbilicato & læui ſemine. Cap. LXXVI.

VARIAT hæc à ſuperiore florum baſi magis virente, atque anguſtioribus longioribusq́. foliolis conſtructa. Floribus etiam paulò maioribus, ſed vmbellis minoribus, atque flore & fructu ſingulis inter ſummas alas interceptis, vulgaris modo, & Cornucopioidis. Fructu nudo trigono læui, acutiore in ſummo, & quodammodo trifido, ſed vmbilicato, eodem quo ſuperior modo, etiamq́ue ruffeſcente cùm ſiccatur. Reliquis verò, loco, tempore, radice, folijs, caule, alarum ordine, numero, altitudine, atque ſapore, à ſuperiore nõ diſcernitur, vt etiam peritus in dignoſcendo fallatur, niſi floridam ſaltem ſpectet, vel cultam loci notione diſtinguat. Huius ramulum tantùm ideo appinximus cum ſuperiore, quia vt diximus eadem videtur, præter, notata & depicta. Has, niſi ad Valerianæ genus referri deberet, (pro Phyteumate ſupponere cenſebamus, ſemine cum ſint pertuſo fiſſo, & copioſo; folijs paruis atque laciniatis, ſed Lanariam primùm deſiderantes, noſtram de hac opinionem aliàs protulimus.

Nunc autem quia locus oportunus videtur, de Valerianis & veriore Phu dilucidiorem opinionem addemus, Euangeliſtæ Quatramij obiectionibus reſpondentes, vt cuique ea de re ſit iudicium.

De

Valerianella ſemine Scabioſæ ſtellato hirſuto et etiam umbilicato.

haberet,in qua præter alias liberales artes,& hæc φαρμακευτικῶν profiteretur,quæ poſt medendi methodum,θεραπευτικὴν ſcilicet, apprimè vtilis atque neceſſaria cenſetur; quid enim prodeſſet pharmaci vim noſcere,ſi quæ pharmacū componunt,ignorarentur?ac ab illis, & in ijs ſuper huiuſmodi naturalibus diſceptatio haberetur,vt cognita denique veritate, ab omnibus deinde communiter non ſine magna vtilitate reciperetur,promulgata.

Valerianam vulgarem maiorem hortorum Nardifoliam ab omnibus alijs Valerianæ ſpeciebus differre nemo ambigit,atque nec à nobis negatur.Eſt quidem vulgare axioma,quòd ſi maior Valeriana à te recepta ab alijs differt ſpeciebus, illæ ſpecies differunt ab ea;ſed hoc quid refert? nihil quidem, ni fallimur,pro noſtra differentia ſedanda.

Quod autem ſupradicta tua Valeriana hortorum omnes obtineat dotes,vel notas,dicere volebas, a Dioſcoride tributas in Phu deſcriptione,hoc opus,hic labor,in hoc noſtra verſabitur diſceptatio,vt rectè dum planta conferantur, vel planta cum illis, & hoc abſque calumnia & deceptione.

Et vtſummatim loquamur,quamquam in illa noſtra hiſtoria,in qua Phu deſcripſimus magis pro noſtra intelligentia reſpondentem, omnia ferè hæc à nobis dicenda recenſentur, tamen vt tuæ obiectioni ſingillatim reſpondeamus,hæc ſubiungemus.

Et primò dicis; Valerianæ maioris à te receptæ folia, caules, flores, ſemina, radicem craſſam villoſam, rectam fibris obliquis colore & ſubſtantia flauicante,atque interſe implicatis Iunci figura,vel Ellebori nigri veri, minoribus, tenuioribus ſcilicet Pentaphyllo, & non effigie aut magnitudine Ellebori nigri vulgaris recepti ab omnibus, quod Aconitum Ponticum putas,notas eſſe Phu Pontici. Et fibras illas aut villos obliquè ortum ducere ab radice illius craſſa,inſtar digiti,parui,recta intra humum,illasq́. implicatas colore citrino vel aureo,ſapore in initio inter dulcem & acrē, atque deinde amaro,quòd caliditatis nota eſt,atque indicium Phu Pontici,ſapore aromatico,atque odorato,Nardum referente, cum pauca odoris grauitate.

Sed nos reſpondemus,Valerianam à te receptam radices habere geniculatas Acori effigie,atque ſupra humum nitentes, & detectas,quas verè,vt ſunt naturaliter, exactè depinxerunt Dodonæus, Lobellius & Pena viri doctiſſ. atque candidi;& nos varijs in hortis obſeruauimus illas Neapoli,atque Romæ, habentes paucas rario-

Campoclarenſium Copioſè Nardum & Eryngium oriuntur, ſicuti & in Æquicolorum *Raſcino* & alijs ſupra Flaminianum montibus; at Eringij ſpecies illa ab initio inciſis folijs, exit, ac antequam caulem edat admodum laciniata vt lobi in plures lacinias diuidantur, atque tantùm à Nardi oualibus folijs diſtat, quantùm veritas à mendacio, illaque cærulea ſunt, ſicuti tota deinde planta, quam ſi Nardo ſimilem eſſe contendas nihil eſt quòd amplius diſſeramus: contra negantes ſenſibilia nõ eſt amplius diſputandum. Eſt quidem alia cãpeſtris Eryngij ſpecies è nobis in Apulia Cirinolæ primùm obſeruata ex viridi languens deinde in agro Romano & alijs locis cuius prima folia, ſecunda & tertia oualia ſunt longis petiolis hærentia, læuia, nec laciniata, ſed per ambitum ſerræ modo parum inciſa: atque tota Hyeme ſic durant, & quæ à nouella planta producuntur ſic marceſcunt, aut alia parum in ſummo ſciſſa vt vnicum habeant lobum emittunt; non enim caulem eodem anno apta eſt proferre tenella adhuc è ſemine orta planta, & forſan nec ſequenti. Folia verò ex planta adulta & cauleſcente in tres lobos diuiduntur, illosq. latos admodum, vt non inſcitè Nardi folia & caulis à Dioſcoride illi comparentur; verùm ſimiliora plantæ quæ nunquã caulem ob infantiam emiſerit. Et hanc Eringij ſpeciem latisfolijs in montibus apenninis minimè ortam vidimus, quamquam Cæruleam alteram montanam frigidarum regionum in cliuoſis Apuliæ locis legerimus etiam, vbi Chamæleon albus verior ſimul oriebatur. Nobis quidem iccirco Dioſcorides ſimilia feciſſe Nardi montani folia Eringio campeſtri videtur, quia nec plantam in mentem venit cuius folia Nardo ſimiliora eſſent, atque alterius & diuerſi generis eſſet, vulgariſque notitiæ ſicut Eryngium; cuius folia prima ante caulem, quæ lata eſſe dixit, & per ambitum aſpera tãtùm, in cibos recipiebantur ſale condita; atque in aſperis & campeſtribus oriri aſſerit. Ac quidem præter Valerianam maiorem vulgarẽ nulla alia planta magis folijs accedit Nardo montano ſicuti in noſtra de Phu hiſtoria diximus in Phytobaſano, à nobis decẽ ab hinc annis edito; cuius plantæ folia, caulis flores & habitus omnis, præter radicem non bulboſam, adeò Nardo ſimilis eſſe videtur, vt Nardi ſpecies abſque dubio ſit cẽſenda; Quantum hic deceptus ſis, vt alios deciperes vide. Tu in hac parte, non vulgarem Valerianam hortorum præter radicis nõ bulboſam naturam, ſed aliam noſtratem ſylueſtrem à me propoſitam, feciſſe me ſimilem Nardo montano falsò ais; nec miramur eâdem arrogantia in Græcis cùm de

Baſi-

tuæ quidem folia, antequàm caulem edant, quem à ſatu vix poſt triennium edunt, Lactucellis aut Scariolis proximiora videntur, oblonga quidem ſunt & circa ſummum lata, Nardo Montano maiora & ferè eadem, niſi etiam minus carnoſa eſſent: nec aliquid cū folijs Hipposelini aut Sij, vel Elaphoboſci commune habent, quorū folia, [quæ lobi ſunt & dici debent; ſicuti eiuſdem Valerianæ folijs cauli hærentibus deinde euenit, quæ diuiduntur in lobos Elaphoboſci & Sij modo, quodammodo tunc diuiſa reſpondentia,] in plures lobos diuiſa petiolo vtrinque hærente atque per ambitum ſerrata; nec vnquam illis, ab radice ſingula nec etiam lobum pro folio accipientes, aliquid ſimilitudinis collatis vtriſque inter ſe habere, præter te aſſerere inuenies aliquem. Quod non euenit folijs plantæ à nobis propoſitæ, cuius lobi ſimiles Hippoſelino, Elaphoboſci modo diſponuntur & Sij, ab ortus initio.

Aſſeris deinde, veritati quodāmodo aſsentiens inuitus, quòd Valerianæ tuæ emiſſo deinde caule folia pinnata fiunt ad ſimilitudinē illorum Elaphoboſci, atque nouam inſerere conaris cōferendi atque plantas deſcribendi regulam, variā nempè foliorū pro tēporē mutationem Papaueris Erratici delineationem intrudens; ſed quia à Dioſcoridis inſtituto abhorret ita hæc tua diuinata doctrina, vt quiſque illam facilè refellat, non nimis immorabimus: His tantùm reſpondebimus, à Dioſcoride nunquam traditas eſſe haſce differentias foliorum, vt in prima germinatione ſimilis, in caulis productione diſſimilis, vel ſimilior, vel è contra, vt cauleſcens habeat ſimilitudinem propoſitam, ante caulem verò minimè, ſed alij comparetur. Et dato & non conceſſo, quod vni Plantæ, Papaueri erratico, vt dicis, eueniret: & à Dioſcoridis more ſit alienum, an ne omnibus plantis in ſubſidium idem dicendum erit? nonne maior hæc in conferendis foliorum Valerianæ tuæ notis eſt ſubtilitas, quàm illa, qua nos in noſtræ Valerianæ hiſtoria vſi ſumus abs te nobis obiecta? Non enim noua hâc tuâ induſtria alius vtetur. Papaueris Erratici quidem folia Erucæ & Seridi ſimilia eſſe non negamus, Origano & Thymo quomodo compararentur abs te, penitus ignoramus; atque vt ſpuriam ſimilitudinem reijcimus & Dioſcoride indignam, non enim in antiquioribus leguntur verba illa *Origano & Thymo*, ſed *Coriandro*. Et iam ſylueſtris ſpeciem Papaueris notam ſcimus Coriandri folijs, Anemonæ ſimilibus, à Recentioribus pro Argemone ſuppoſita capitulo hirſuto, quæ nec Argemone nobis videtur, potius vulgare ſylueſtre Papauer reciperemus, quod

latius

calfacientibus, atque eſse ais tenuium radicularum ceſpitem, vt Ariſtolochiæ Polyrrhizæ Lobellij, albis non flauentibus, ſapore mucillagineo, vt omnes experiri poterunt niſi deprauatum habeant ſenſum.

Reſpondemus, nos in Dioſcoridis Phu, non inuenire radicis rectitudinis notam, nec habere poſse cenſemus, cum illam fibroſam Elleboro & Iunco comparauerit, quorũ ex ceſpite craſso radices tenues fibras aut radiculas emittunt quoque verſu ſparſas humum amplexantes, ſicut iam faſsus es, noſtræ plantæ radicem eſse: atque nobis videtur, quod ſi radix fibras habere ſimiles debet Elleboro & Iunco, vt ipſum etiam radicis caput, ſiue ceſpes ſimilis etiam illi debeat videri contrario non expreſso. & hoc ex neceſsaria conſequentia, vt in Ranunculo exemplum erit, cuius Hiſtoriam vide.

Quod autem noſtræ plantæ radiculæ aut fibræ non ſint obliquæ, nec flauæ, nec calfaciẽte ſapore: Credimus te nouiſse, magis quàm nos, illas obliquas natura, & inter ipſas implicitas lateraliter ceſpite ſe propagante vt Iuncus & niger Elleborus; nec poteſt non implicitas habere: quod in plãta tua nunquam reperies, cuius pars radicis ſuperior obliqua eſt Acori modo, & ſylueſtris Iridis, fibræq. rectâ terram penetrant. ne tota radix ſupra terram veluti auulſa maneret.

Quòd autem non flaueſcant vt ais: Dioſcorides non flauas, ſed ſubflauas, ideſt ad flauum tendentes colorem, parum ſcilicet flaueſcentes, non enim Græcè tibi loquemur quid ὑπόξανθος ſignificet declarantes: & ſi flaueſcentes eſſent, minimè reſponderent, vt tuæ plãtæ ſunt: verùm quia ex albicante ad flauum tendunt & palleſcunt, non parum notis reſpondere videntur noſtræ plantæ radiculæ, quæ deinde ſiccatæ in totum flauæ redduntur, præter Dioſcoridis dictũ. Præterea ſapore dicis inſipidas ac mucillagineas eſſe noſtras radiculas. Quibus ne tui ſenſus inueterati deficientiam obijciamus, ſat erit dicere, tuum hortum admodum aquoſum & paluſtre forſitan eſſe, in quo, ſicut Cipero Theophraſti auctoritate euenit, ob humoris inconcocti abundantiam huius plantæ & reliquarum ſapores imbecilles ac dulciores euadũt, ſicut & odores; in Sylueſtribus quidem Neapoli Campoclari alijs locis, hortis, tàm Neapoli quàm Romæ vt Pharmacopolæ nouerunt, huius noſtræ plantæ radix, amariore, acriore ſapore, collatione cum tua planta in eodẽ horto culta, facta, viſa omnibus fuit: & ſcriptores teſtantur atque

adeò amaro & ingrato ſapore fuit,vt abhorrenda potius guſtu viſa fuerit recens tunc auulſa;quid cum ſiccata, quæ maiorem odorem acrimoniam atque amarorem obtinere videtur, humore deficiente,vt in alijs aromaticis & acribus euenit? Et etiamnum apud nos habemus noſtræ huius plantæ radices auulſas tunc temporis, cum illam in Phytobaſano noſtro deſcripſimus,odore,ac ſapore acres.

Nos quidem ignoramus qua ratione nitaris vt Phu radix tanto amarore prædita eſſe debeat, non enim ex Dioſcoride colligitur, neque in Phu,nec in Nardi montani deſcriptione. Silentio etiam huius noſtræ radicis aromaticus & grauis odor prætermittitur abs te,neſcimus an vitio ætatis decrepitæ tuæ, atque palati pituitoſi & naricis proueniat,an autem interiore calumnia & falſa zelotypia, quare vt huius ſaporis atque odoris & reliquarum notarum differentiæ inter nos dirimantur,niſi firmioribus argumentis, & aliorum guſtatu nos repelles,Doctiorum ſit iudicium.

Quoad verò alias tuas de Elleboro nigro & ſimilibus opiniones non deficient ſuo loco pro communi vtilitate ſtudioſorum cenſuræ abſque vlla animi peruerſione, atque detractione veritatis proponendæ. Nunc autem quomodo poſſit vulgaris maior tua Valeriana defendi vt noſtrum animi candorem oſtendeamus percipe. Non enim alius vnquam hæc mente reuoluit,aut cognouit, noua quidē noſtra eſt hæc ſpeculatio non aſpernenda, quamuis poſtremò ad rem vindicandam nihil proficere videatur, reliquis etiam deficientibus notis.

Vt autem Radicis quæſtione ſuperares hæc abs te conſideranda erant,a Dioſcoride, radicem Phu in ſuprema parte digiti minimi craſſitudine deſcriptam fuiſſe:ac deinde additum,quod habeat obliquas adnaſcentes radiculas, & radiculæ illæ non fibræ intelligendæ,ſed radices ipſæ,in Græco quidem textu non *ἀποφύσεις*, vel *παραφυάδας*, ſed *ἐπιῤῥίζια* habet,quo verbo, non fibras,vt in Ranunculo & alijs, ſed radices ipſæ intelligi debent, *ἐπιῤῥίζια* quidem, *ſuperna radices*, verti debet, *ἐπὶ*, *ſuper*, ſignificat, quare ſupernæ illæ adnatæ radices,atque obliquæ intelligi a Dioſcoride videntur,non enim,villos intellexiſſe,vt alij putant. Quod Plinij auctoritate firmari etiam poſſe videtur,Phu radicem deſcribētis, *radice obliqua, villoſaq. & imitante auium pedes:* ideò ſuperna radix, obliqua intelligi debet,quæ deinde villis diuiditur. Ac eò magis hæc opinio tueri poſſe videtur,cum idem Plinius dicat, *& imitante auium pedes*: quòd radici maioris Valerianæ tuæ aptiſsimè refertur,obli-

qua

qua profectò eſt ſuperna radix ſupra terram emicans geniculis diſtincta, non ſecus ac Auium digiti pedum, ſquamis geniculati conſpiciuntur; quibus iam ſatis demonſtratum eſt contrariam de radice Phu opinionem veriorem eſſe cenſendam cùm ex Dioſcoridis textus interpretatione, tùm etiam ex Plinij quodammodo verſione ac Latina hiſtoria. Verùm quidem quamuis hæc ſubtilis ſit interpretatio, quia Valerianæ maioris radix minimè congruit Ellebori nigri veri, vt ais, ac Iunci radici, cui Dioſcorides ſimilem fecit nec etiam Ruſci, cuius radice adulterari tradidit, atque folijs etiã adhuc aliena videtur Nardinis, & lactucaceis, non inciſis triennio à ſatu, niſi in caulis geniculis, & vix noſtræ Valerianæ folia equiparari poſſint ab initio inciſa è radice prodeuntia; Nardi ſpeciem eſſe non bulboſam dicas, ſicuti iam antea in noſtro Phytobaſano decem abhinc annis edito declarauimus. At quia vulgare Adagium eſt noſtratibus; *Olla conditori facilior anſa*, iccirco ſupradictis argumentis etiam reſpondendum duximus, ne forſan ſupradicta veriora putes. Et quidem ἐπιῤῥίζια verbum, quamuis ex ἐπὶ, & ῥίζια, ſit conflatum, non tamen ſemper coniunctio illa ἐπὶ, *ſuper*, ſignificat in deriuatiuis & compoſitis nominibus, vt facilè ex Græcorũ Theſauris excipere potes, atque hoc loco præterquam quòd ab omnibus Græcolatinis vertitur, *adradicium, additamentum ad radicem*, &, *radicis capillamentum*, ſiue, *fibra*, quod eſt minor pars radicis, ῥίζιον quidem *parua radix*, &, *radicula* interpretatur, & eſt diminutiuum nomen verbi, ῥίζα, *ſcilicet*; ac etiam ἐπὶ, in compoſitione aliquando minuit, aliquando reijcitur vt ſuperfluum, aliquando vertitur pro, *iuxta, apud*, quare etiam non poteſt illud, ἐπὶ, pro, *ſuper*, accipi: cum ſuperna radix maior debeat eſſe fibris & adnaſcentibus villis, &, *radicella ſiue fibra* ῥίζια ſit diminuticum, & tenuior radicis pars ſuperioris, quæ digiti inſtar craſſa in capite eſſe debet, & in ſuperna parte: atque ita verbum ἐπιῤῥίζια, pro tenuibus radicellis adnaſcentibus ſiue villis vertẽdum erit, quæ obliquæ & inferiores debent eſſe, & non radicis pars ſuperior vt in tua Valeriana, quæ etiam ſupra terram emicat. Nec Plinij verſio ſiue hiſtoria nos mouet, & reſpondetur: Imitatio pedum auium nõ refertur tali radici tuæ geniculis diſtinctæ, vt ſunt digiti pedum Auium, nam ſimilitudo eſt, vt referat pedes, non digitos Auium: & Plinij mens ex litera videtur, quòd ſimilitudo referatur à villis radicis obliquæ, quibus Auium pedes exprimuntur effigie: nõ autem à geniculis de quibus nihil dicit, nec omiſiſſet. Villi quidem radi-

cis noſtræ Valerianæ obliqui, & radiorum modo obliquè expanſi perbellè referunt auium ſimilitudinem pedum, qui digitis vndique obliquè diſpoſiti ſtellam repreſentant. Et *pedes* plurali numero Plinius dixit, non *digitos*; quare etiam noſtræ Plantæ vetuſta radix plures pedes implicitos digitis repreſentat, vt ex viua planta quilibet facillimè dignoſcere poterit. atque hæc ſatis ſint pro veritate demonſtranda à nobis tibi miſſa. Vale &c.

De Gentianellis, & de Cærulea cordata. *Cap.* LXXVIII.

MEDIA videtur inter Gentianas atque Centaurium minus tota hæc familia guſtu atque effigie, Gentianellę nomine iam nota: ideo nec nobis hucuſque denominationem variare placuit. Huius multiplici varietate natura oblectari videtur, nobisq. illius diſcrimina contemplandi anſam præbet. Plures à recentioribus deſcriptæ ſunt varietates præſertim à Lobellio & Pena collectæ, nobis, ſi veritatem fateri volumus adhuc inuiſæ præterquam depictæ: nec aliquam noſtrarum ſimilitudinem referentes niſi parum illa à Cluſio depicta ſub nomine Alpinæ atque Vernæ Gentianellæ: quàm ſi eadem eſt cum noſtrate, pictor rectè delineauit, minusq. accuratè deſcripta videbitur. Nobis enim noſtras non Verno ſed Æſtiuo tempore floret celſis frigidisq. montium herbidis cacuminibus, quibus Æſtate pro paſcuis vtuntur incolæ. Obtuſioribus eſt folijs, floris calyce maiore admodum, & ſi quodammodo flore & habitu ſimili illi depictæ videatur. Noſtratis verò radix puſilla fibroſa tenuis ex albo pallens & lignoſa: ex qua foliola vnguis minimi magnitudine prorumpunt bina ex aduerſo oppoſita, inferiora minora atque ſubrotunda effigie Gentianæ maioris vel Arnogloſſæ, læuia, vnico per medium diſcurrente neruo, ex viridi flauentia. Caulem habet ſemipedalem ad ſummum, quadratum, ſtriatum purpuraſcentem, foliolis binis in ſingulis geniculis ex aduerſo oppoſitis hærentibus: e medio circa ſummum alis diuiſum breuibus, in quibus vtriculi ventrioſi magni admodum reſpectu plantæ inſunt, ex albo viridantes inanes, limbis quinque cartilagineis latis, quinque angulos conſtituentibus, & in totidem ora acuta deſinentibus: in quorum ſummo primùm flos emicat parum ſe exerens conuolutus, colore ex albo purpuraſcens, deinde ſubcreſcens. atque hians, quinquepartitam ſtellam foliolis repræſentat, adeo præſtāti cæru-

Nominis cauſa.

Deſcriptio

Altera cæru. ſinub. extra purpuraſcentib. ſemiunciales
Altera cæruleo ondaica
Gentianella propri. min.

Cognomē. leo colore, atque amæno, vt vix factitius ex lapide Lazuli *Vltramarinus* dictus ſufficere poſſit. & inter quinas illas floris lacinias maiores, alias habet Cordis figuram imitantes, intermedias paruas, quæ alijs deſunt; ideo *Cordatam* cognominauimus; quæ lineā, veluti neruum, albam habent, atque ita floris centrum albicare cernitur; flos enim non pluribus folijs, ſed vnico, tubuli inſtar cauo, in extremo in ſtellam diuiſus eſt, quamquam pluribus conſtare, foliolis videatur. In medio ſtaminula quinque, & fructus caput cernuntur. Fructus verò conceptaculum oblongum admodum, rotundum, anguſtum, collo longo in ſummo capitato, in hoc ab alijs differens, quod perfectum à ſummo finditur, copioſumq. emittit minutum, *Tempus.* nigrum arenæ inſtar ſed oblongius duplò ſemen. Iunio florida in- *Locus.* *Sapor.* uenitur planta in montium paſcuis Æquicolorum propè S. Angeli dirutum antiquum templum, ſupra Villam Flaminianum dictam, atque Iulio perficitur. Sapor amarus ingratus vt congenerum.

Gentianella cærulea fimbriata anguſtifolia Autumnalis.
Cap. LXXVIX.

CELSIORIBVS admodum locis deſitis, atque ſterilibus frigi- *Tempus.* dioribusq. nec æſtu gaudet, aut floret, ſed poſt niues Autumni, Octobri menſe inuenitur, duratq. ad Hyemem vſque, nec florida *Deſcriptio.* tranſlata perijt. Radice non fibroſa, ſed longa craſſitie graminea repente, tenui nodoſa & oculos habente atque flaua. Huic folia anguſta ſunt admodum & læuia, lini ferè paria, ſed breuiora nec ſupra radicem denſa; immò rara atque ab imo bina: ex minimis, ſemper ſingulis geniculis maiora ad medium vſque caulem, deinde paulò decreſcentia Caulis parum ſuperiore longior, rotundior, ſed etiā ſtrijs deſcendentibus ex quolibet foliolorum geniculo vtrinque, vt in ſuperiore, nec purpurante. In ſummo calyx extuberat ex rotundo quadratus, purpuraſcens ex viridi, quatuor apicibus magnis florem circuudans oblongum, ſatis exertum atque conuolutum, dilutè cæruleum, quatuor foliolis conſtructum oris piloſis ferè, propter fimbrias quibus diuiditur admodum tenues, quapropter *Fimbria-* *Cognomē.* *tam* à flore, ad differentiam appellauimus. Hic ſe poſtmodum explicans, magis colore ſaturo apparet, Crucis figuram latam fingēs, fimbrijſq. foliolorum circa centrum ob conuolutionem elatis, foliolum enim alterum alteri inſidet, atque ex illo ortum ducere videtur. Subcreſcente denique fructu bifidum caput è centro ſe exerit,

rit,luteis illud ſtaminulis concomitantibus. Huius fructus vetrioſus in ſummo,craſſius antedicta,magisq. Gentianæ ſimili, anguloſus , minutiſſimum ſemen nigrum continens,qui findente ſe , vt in alijs,vtriculo decidit.Stamina floris tubulo intus hęret vt in alijs. *Locus.* Æquicolorum montibus, *le foſſe*, dicto loco propè Peonias fœminas oritur. Guſtu amaro vt congenerum.Perennis eſt radix. *Sapor.*

Gentianella Purpurea minima. *Cap. LXXX.*

EODEM tempore,iiſdemq. locis,quibus prior inuenitur,& floret hæc etiam : quæ minor altitudine ſed fruticoſior ab imo ad ſummum. Radice nititur longiore , fibroſa tantundem ferè intra terram ramoſa ſe extendens,ac ſupernè aſſurgit,& expandit.Folijs eodem modo in terram ſtratis,binis vtrinque densè in imo caulis hærentibus cruciatim , oblongioribus admodum prima deſcriptæ, ſed anguſtioribus parum . Caule breuiore,ab imo ſingulis geniculis ramoſo,purpurante,magisq. quadrato. In ſummo flores ex calycibus paruis, atque profundè admodum in quatuor apices diuiſis , oblongo tubulo inani calathi effigie multum exerto , atque in quatuor paruas hiantes parum lacinias ſe diuidentes conſpiciuntur,colore ex rubro purpurante: quorum medium ſiue vmbilicum villoſum eſt atque candicans, ſicuti & dilutiora laciniarum ora. Vtriculum habent medium oblongum,teretem bifido capite,atque ſemine turgido,flauente,minuto,rotundo,nitido,omnium craſſiore,atque diuerſo,Irioni læui ſeminiæmulo,Iulio menſe diſſecto per longum vaſculo ſiue pericarpio effluente . Radicis ſapor acris & amarus. *Locus.* *Deſcriptio* *Tempus.* *Sapor.*

Rapuntium montanum rarius corniculatum. *Cap. LXXXI.*

RARIORES nunc afferimus Rapunculi varietates elegantiſſimas;in quorum ſtructura, eximia artis induſtria conſpicitur , quibus parens Natura in variandis plantis oblectatur . Huius flos adeò elegans & venuſtus eſt,vt non paucam conſpicientibus delectationem afferat.Ac vt illius delineationem proſequamur,à communioribus tanquam notioribus incipiemus . Rotundum,globoſum caput,atque purpurocæruleum conficiunt eum,atque in ſeipſos nutantes florum corniculi , ſupra baſim quinque viridantium *Nomen.* *Deſcriptio*

folio-

Rapunthium corniculatum montanum

ſoliolorum in ſummo caule ſitam, in orbem concinnati, ex quibus cognomen. Hi ex calycibus primùm orbicularem initium obſoleto colore ducunt Orobi magnitudine craſſeſcentes, deinde in ſupinũ atque curuum ſatis corniculum deſinentes, atque inter ipſos, centrum petentes annuentes implicati. Paulatim verò ſe perficientes cornicula læuia illa ac ſimplicia, aliud tenuius dimidio breuius, & in ſummo trifidum exerere incipiunt; deinde circa tuberculũ imũ incipiunt ſe ſinuosè & vndatim in quinque partes per longum findere, ac poſterius in tenues limbos ſe diuidentes atque dilatantes, formamq́. noſtratis Coli, quibus linum aptatur ad nendum, ita ab interno corniculo ſeparantur circa imum, & ventrioſam formant effigiem; inter quos prorumpunt lutea ſtaminula quinque. Perficiente ſe flore, corniculorum apices trifidi etiam grandiores effecti torquentur, atque laciniæ illæ in totum ab interno corniculo thyrſi effigie ſeparantur, atque ita erectæ permanent, donec tandẽ ſeminum vtriculi quibus inſident turgeſcere incipiant, & inuerſæ recedant deorſum ſpectantes. tunc enim ſimiles Rapuntijs vulgatis calyces quinque apicibus ornati, foraminum notas oſtendere incipiunt, qui poſtea perfecti, non ſecus ac congeneres perforantur, ſemenq́. copioſum fuluum, parum latius Trachelij anguſtifolij montani decidit. Auguſto Foret, Æquicolorum altiſſima frigidaq́. iuga herbida, *Cornino*, dicta diligit, in quibus etiam ſpecioſa & copioſiſſima Lunaria botritis, Epimedium à nobis in Phytobaſano dicta inuenitur, ſed inter ſaxa quodammodo. Radice nititur perẽni candida craſſiuſcula recta Rapuntij inſtar, minore quidem, atque per terram brachiata admodum, vt plures ex vno radicis ceſpite plantæ perficiantur. Folia ima læuia Rapuntij vulgati æmula, rotundiora ad formam Violæ purpureæ, vel Campanulæ Pyramidalis dictæ accedentia, maioris digiti vnguis latitudine, per ambitum obtusè dentata. Cauli pedali ſtriato circa ipſum imum oblonga duplò hærent folia ſeptem alternatim vulgari Rapuntio ſimiliora, per ambitum acutioribus dentibus diuiſa, & per medium caulem ad ſummum duo aut tria acutiora anguſtiora, longis interuallis diſpoſita, vt nudum caulem relinquant. Tota planta dulci lacte turget, guſtu ſuaui in mandendo tum radix & folia, vt Rapuntium Vulgare dictum, nobis Erinus Nicandri; quem niueis floribus in Valle qua flumen pertranſit, ad radicem montis ſupra D. Nicolai ædiculam Oppidi Anuerſæ Valuenſium eruimus. Huic affinem effigie depinxit poſtremò Trachelij petræi nomine in Baldo monte

Cognomẽ. *Tempus.* *Locus.* *Sapor.*

naſcentem & obſeruatam à Io. Pona pharm. Veron. rotundioribus folijs, radice lignoſa, caule breuiore.

Rapuntium alterum leptophyllon Capitatum.
Cap. LXXXII.

CALIDIORA parum iuga incolit planta hæc, neutiquam poſt habenda, atque in Villa quadam Æquicolanis proxima *Tennicoda*, appellata in montibus ſita oppoſitis, non longè à Villa ſecus iter nemoroſum meridiem verſus copioſa. Radice candida craſſore paucis diuiſa fibris, in ſummo ceſpite craſſa corticoſa aut villoſa deperditis flaueſcentibus caulibus, perenni: regerminante quidem radice admodum fruticat ab imo, vt & in quadam triginta pares caules ex eodem imo radicis capite exortos inuenerimus, omneſque florum capitulis ornatos: ſæpius verò quinque, ſeptem, aut paulo plures, quorum medius aliquando vnica diuiditur ala, & rarius terna. Caulium longitudo bipedalis ferè, quibus folia anguſta lino æmula, latiora parum, ſinuoſis oris, conuolutisq. vt in pictura foliolum expreſſimus, atque hirſutie molli obſita, ſicut & rubeſcentes parum caules, quos alternatim ambiunt densè, tertiam in ſummo nudam partem relinquentia. In quorum ſummo, omnibus ſupra baſim ſtellatam viridantium foliolorum ſex aut ſeptem ſerratis oris, cònferti cærulei flores in orbem, globoſum caput formant vnde cognomen. Florum effigies primùm oblonga læuis antequam pandantur, ſed expanſi in quinque lacinias diuiduntur anguſtas paruas breues, mediam habentes ſtellulam puſillam, albentem elatam, a floris centro, atque ex illa thyrſulum ſiue ſtamen capitatum oblongum. Cum de hiſcere flores incipiunt capitulum in imo coronant cæruleis ſtellulis alias minutas & candidas intra ſe habentibus, thyrſosq. emittentibus. verùm decidentibus in imo cæruleis, puſillæ internæ albæ ſtellulæ remanent, calycibus viridibus inſidentes, cæruleis è medio capituli ad ſummum emicantibus: atque demum omnibus defluxis viride ſtellatum etiam remanet capitulum vtriculis ſemina concipientibus ſuperiori non diſſimilibus, minoribus verò atque petiolo è baſis centro prodeuntibus. Itaque pulchram comam plantæ eodem tempore conſpicies, capitula quidem alia botrioſa nondum florida, alia ſtellis cæruleis ornata, alia cæruleis maioribus & albis minoribus, alia albis viridantibusq. prout perfectiora maturaq. erunt capitula. Semen è forami-

Locus. *Deſcriptio* *Cognomen*

Rapuntium mont: capitatum
leptophyllon

raminibus vtriculorum more congenerum decidit fuluum minutiſſimum ſplendidum, minimi Erini à me depicti modo. Tota lacte dulci manat, non ſecus ac reliquæ congeneres. Augusti fine florentem inde tranſeuntes legimus.

Tempus.
Sapor.

Hanc quidam cæleſti capitato flore decepti pro Scabioſæ ſpecie deſcripſerunt, non ſine errore, non enim lacteum ſuccum, & Plantæ naturam obſeruarunt.

De Tragopogis. *Cap.* *LXXXIII.*

PROPOSVIMVS decem abhinc annis in noſtro Phytobaſano laciniatum Tragopogona ex Apulia nobis tunc allatum, quem poſtea in Æquicolorum montibus copioſum eruimus, ac etiam circa Flaminianum Villam, quo etiam loco aliæ, nedum nigropurpureo flore porrifolia maior ſpecies illa vulgatior, & à Lobellio depicta oritur; cuius flores luteos, ac obſoletè purpurantes eſſe refert. Nobis verò icon illa nigropurpurei floris plantæ, ac etiam obſoleti coloris magis reſpondere videtur. Lutea namque ſpecies illa maior pratenſis, in calidarum tantùm regionum pratis obſeruauimus agri Romani, nec vt illa frigidarum etiam; nec ita longa & porracea habet ima folia, ſed breuiora anguſtiora, rigidioraq. ad anguſtifoliæ Scorzoneræ dictæ accedentia, triplò anguſtiora: quamquam & caule & alarum cauis foliorum ſimilis purpureæ videatur. At verò florum effigie inter ſe diſtant, ac magnitudine. Purpureæ namq. minor eſt flos omnibus, atque calycis apices radiantes circumcirca alterotanto diametrum excedunt floris, ita vt floris ambitus paruus adeò videatur reſpectu plantæ, calycis atque radiorum ipſius expanſo flore. Illius quibem obſoleti coloris primùm in Æquicolorum villa *Collerosſcio*, dicta, plantam inuenimus, maiorq. dimidio eſt purpureo, rarioribus floris & latioribus foliolis atque maioribus: reliquis verò eadem prorſus videbatur, niſi quòd Cirinolæ, purpureæ plantam bipedali longitudine inflexa folia inque terram conuexa habere comperimus, atque notauimus. Luteæ verò ſpeciei vulgaris atque pratenſis plenior admodum eſt flos, atque grandior; calycis apices magis occupans. Nunc autem alias à nemine deſcriptas proponemus, atque etiam quænam nobis Antiquorum notis proximior accedat demonſtrabimus.

Tra

Tragopogon Theophraſti & Dioſcoridis.
Cap. LXXXIV.

EX ſeptem quas nouimus hucuſque Tragopogorum ſpecies, præter eas quas *Scorzoneras*, appellant Recentiores, nulla magis antiquorum delineationibus reſpondere videtur iſta, quam in Æquicolorum montibus & è regione Capuccinorum cœnobij inter Flaminianum Villam, ac etiam ſupra viam quæ inde ad caſtrũ Podium Poponiſcum itur, vbi copioſam eruimus. Cuius folia ſi quæ alia extare poterit, Croci folia ita æmulantur, vt potius anguſtiora, quàm latiora cenſeantur, pedem & magis longa, trigona ferè, parùm rigentia, canaliculata, alba linea in cauo percurrente criſpa, & extuberante obliquè rugoſa, vt etiam in Ornithogalo veriore obſeruatur. Circa radicis caput, quod craſſ:m tuberoſum, nigrũ & aſperum eſt, alba & longa lanugine obſita ſunt folia, atque latam candicantem originem ducunt, reliquò anguſta virentia, & in acutum deſinentia & copioſa. Radix longa recta minimi digiti craſſitie, obliquas vndequaque fibras tenues, atque denſas emittens, craſſo cortice, medulla lignoſa. Caulem edit in imo craſſum rotundum, ſolidum, læuem, atque tribus alis diuiſum ſubrubentibus, magnis, cauli ferè paribus, tenuioribus læuibus: quibus vt cauli quatuor alternatim rarius diſpoſita hærent foliola nodis hærentia, in ſummo tenuiora admodum. Omnibus in ſummo calyx inſidet magnus craſſus quinquefoliatus; qui dehiſcens, paruum proportione quinque radiorum calycis nigropurpureum florem oſtendit, raris & anguſtis barbulis compoſitum, ex quibus ſingula ſtamina bifida intorta prodeunt: Foliola verò illa nigropurpurea & ſtriata ſunt, in extremo ſerrata, ibique lutea, ſicut & circa eorum initium: quod, conuolutum eſt tubuli inſtar, ex quo ſtaminula illa nigropurpurea in ſummo bicornia, luteſcentia, atque hirſuta veluti luteo puluere inſperſa. Breui quidẽ tempore non ſecus ac congenerum modo flos clauditur, atque ſemen concipiens intra caycem, longam canam hirſutam anguſtam, rigidamq; Hirco ſimilem emittit barbam, quare Tragopogon fuit appellata, Hircina .ſ. barba; à ſimilitudine vt Theophraſtus ait, Οἱ δὲ κωμία ἄλλα καλοῦσιν, ὃ τὴν μὲν ῥίζαν ἔχει μακρὰν καὶ γλυκεῖαν, τὰ δὲ φύλλα τῷ κρόκῳ ὅμοια, πλὴν μακρότερα· τὸν καυλὸν δὲ βραχὺν ἐφ' οὗ τὴν κάλυκα μεγάλην, καὶ ἐξ ἄκρου μέγαν τὸν πάππον πάλιν· ἀφ' οὗ καλεῖται Τραγοπώγων. *Etymon. Lib. 7. c. 7.*

Quidam inter millia alia nominant hanc, quæ quidem radicẽ habet

longam,

Deſcriptio
Locus.

Tragopogon crocifol. mont: flore nigropurp:

Tragopō gram: foli: ſuauerubente
flore

longam, & dulcem, folia verò Croco ſimilia multùm longiora: caulem autem breuem ſuper quem calycem magnum, & ex vertice magnam barbam canam, vnde dicitur Tragopogon. Non vt perperam noſtro iudicio in Dioſcoride legitur, ἐπὶ δὲ τοῦ καυλοῦ κάλυξ μέγας, καὶ ἐξ ἄκρου καρπὸς μέλας, ἀφ᾽ οὗ καὶ τὸ ὄνομα ἔχειν. *Sed in caule calyx magnus, & in ſummo fructus niger, ex quo nomen habet.* Non enim à fructu nigro, quem non habet, ſed à prolixo & extra calycem excedente pappo ſiue barba anguſta, vt penniçillum, Hirco ſimili, appellata fuit Tragopogon. Quare in Dioſcoride potius legeremus καρπὸν μέγαν, *fructus magnus*, non μέλας, *niger*, vt ex Theophraſto & viuis Plantis colligitur; vel prò, καρπὸς μέλας, ἄνθος μέλαν, reponere, *flos niger*, vt forſan Plinius intellexit, qui ait, *Super caulem calyce nigro*, apertum cum flore nigrum calycem dicere poſſumus, atque ita intelligi poſſe nobis videtur. Longa atque magna ſemina parū flauentia hæc perficit aſpera angulofa, ac longum pappum habentia, quæ deinde in globum aperta, magnam ſphæram concinnant, vento illam deſtruente. Minora verò huic ſunt, quàm latifoliæ tàm nigropurpureo, quàm obſoleto flore, quorum omnium maxima.

Lib. 21. c. 15.

Tempus. Tota planta lacte dulci turget. Iunio floret, & perficitur. Semine nata planta illo anno caulem non edit, ſed Croci modo folioſa extat. Huic ſimilis folijs, ſed floris effigie diuerſa, atque non calicis baſi radiante depingitur à Doct. & Cl. V. C. Cluſio nomine Scorzoneræ quartæ Pannonicæ.

Tragopogon alter gramineo folio ſuauerubens. *Cap. LXXXV.*

Locus. Deſcriptio. Sapor.

SED hæc Cirinolæ tantùm, paucisq. obuia Martij initio tamquam præcox in Piraſtrorū ſyluula illa exoritur propè D. Rocchi ædem, radice parua, omnium minima, trientem longa, in ſummo rubeſcente, reliquum alba dura lacteſcente, guſtu dulci, multis, vt in ſuperiore lateraliter obliquis fibris humum amplexante. Folijs anguſtis dodrantalibus gramineis hirſutis, tactu lenibus extrinſecus, intus verò albidioribus tactuq. deorſum verſus aſperis vt in Hordeacijs. Caule longo bipedali tenui, albicante rotundo neruoſo, duro: folijs multis denſè alternatim illum cingentibus, circa nodos latioribus; raris alis diuiſo. In ſummo ex magno reſpectu plantæ calyce octo foliolis radiantibus diuiſo, flore intus ex albo rubēte carneo colore ſuauerubente, vndecim foliolis, intus alia foliola

Tragopogon Apulum humile hirsutum luteum

foliolis ſubrubētibus, ex q̃bus ſtamina nigrocærulea lutea acie pulueroſa in medio eleuantur, vmbonis vice vt in ſuperiore. Flos etiã huic, cum ſemina perfici incipiunt occultatur calyce incluſus, pappoſa ſeminum caçumina exerente. Huius calyx anguſtus eſt, inani longoq. inſidens collo oblongis ſeminibus refertus, quorum exteriora ab alijs omnibus differentia oblongiora internis, non in pappum deſinunt, ſed in quinque, duas breues tenuiores, & tres longas admodum ariſtas: reliqua verò interna ſemina pappum, vt congeneră inſidentem habent, ipſaq. breuiora ſunt. Omnia læuia omniũ minora anguſtiora etiamq. flauentia. Maio floret, & perficitur. Sapore ab alijs differt nihil. Huius calyx & flos, hoc ab alijs Tragopogis ſequentibus & Scorzonera dicta differt, illis quidem luteus flos, plenior & maior, a Calycis radijs non ſuperatur, ſed floris orbis calycis ora excedunt. Huic verò & ſuperioribus flos à Calycis radijs expanſis continetur, & illius circumferentia radijs calycis excedentibus ſtellata efficitur, maioreq. ambitu protenditur.

Tempus. *Sapor.*

Tragopogon alter luteus Apulus. *Cap.* *LXXXVI.*

Deſcriptio

NISI huic paulo latiora eſſent folia Croceis, ad Graminea pòtius accedentia, haud dubium quin magis reſponderet alijs plantis. Huic enim radix longa ſatis nigro cortice obducta, intus alba, lacte pallente turgida, dulci ſapore, viſcoſo dum concreſcit, minimi digiti craſſitudine folia per longum venoſa, è medio circa radicem plurima longa ſericea hirſutie obſita, pedalia partim recta, partim verò conuexa. Caulem breuiorem alijs, parum ſuprà folia excedentem, [quandoque duos tresuè habere conſpicitur,] hirſutum cauum, lineis ſtriatum, & lacteſcentem emittit, breuioribus foliolis interceptum, in cuius ſummo calyx eſt magnus, ſed alijs minor, baſim folioſam habens, quod in alijs non obſeruatur, florem emittens luteum plenum radiatum, quindecim circa ſe foliolis radiantibus, calycis orbem ſuperantibus, vt diximus, intus habentem coaceruata alia foliola Hieracij modo ſtaminibus intortis bicornibus luteis etiam, Aprili emicantem, deinde contractum, non poſt multum temporis, pappum emittit longum, admodum fuluum magis colore alijs nigreſcente, ſi ita liceat dicere, duriorem rigidioremq. Hircinæ barbæ pilorum modo, eoq. differt, quod magis hiſpidum ſit, ideoq. Hircinam magis barbam imitantem: ſemine longo, ſed duplò minore, alijs, aſperò etiam dentatis

ſtrijs,

ſtrijs, ſed contrario aliorum modo circa imum tenuiore, itemq́. ſuluiore. Variat planta hæc ſemine tantum, reliquis verò nullam potuimus elicere differentiam tunc temporis Cirinolæ inuentam, in altera ſemen eſt breuius, latius, incanum lanuginoſum, acanaceis proximũ, pappo ſuperiore admodum breuiore, eodemq́. colore, minusq́. rigente. Tota planta guſtu dulci & grato. Martio caulem ædit, Aprili floret, & Maio perficitur.

Locus
Sapor.
Tempus.

Cichorium ſylueſtre alterum Ἄπικρις, *ſiue Cichorium dulce.* *Cap.* *LXXXVII.*

AMARITVDO nomen Picridis Cichorio tribuit, vt in Theophraſto, & Dioſc. legitur, quare non mirum ſi nobis rariori huic plantæ contrarium nomen imponere placuit, ſimili argumento ducti. Hæc namq́. Cichoriaceo generi quamuis adnumeranda videatur, non tamen aliud quàm ſylueſtris Cichorij figuram folijs repreſentat & habitu plantæ: guſtu verò, adeò eſt amaroris expers, vt omnino amaritudo deſit, ac planè dulcis palato ſentiatur: vnde Ἄπικρις, ad differeetia Picridis denominanda fuit. In vmbroſis Vallium ſaxoſis et ſeptentrionalibus locis Valuenſium frequens, toto anno regerminans ab radice longa nigro cortice obducta, intus alba, & lacte diſrupta manante dulci, quod non ſecus ac in Chondrilla gummi modo ferè concreſcit. Folia illi Cichoriacea, minus profundè inciſa, pulpoſa, carnoſiora cæteris congeneribus, nec aſpera ſed leni obducta hirſutie, colore obſcurè virentia. Caulem Veris fine producit bipedali & aliquando maiore altitudine rotundum ſolidum hirſutum, colore candicantem, ramulis in ſummo brachiatum, in quibus folia lata, magis profundè inciſa ſine petiolo hærent, ſimilia illis Sonchi, & Cichorij Veſicarij à nobis infra depicti: In ſummo in oblongis hirſutis calycibus Hieracio aut Sõcho ſimiles hilari aureo luteo colore flores edit: quibus marceſcẽtibus copioſo ſemine turgidi remanent calyces, oblongo, colore obſcurè ruffeſcente, atque pappum candidum tenuem mollem habente, quo maturitatem adepto euolat, vt congeneribus euenit. Æſtate perficitur.

Lib. 7. c. 11 de hiſt. plant.
Lib. 2.
Sapor.
Nomen.
Etymon.
Locus.
Deſcriptio

Cichorium ſylueſtre alterum

Cichori pratense veſicarium

Cichorium ſylueſtre veſicarium pratenſe. *Cap.* LXXXVIII.

Nominis cauſa. NVLLVS primo intuitu, ac etiam perpendendo plantam hanc Cichorium non iudicabit: folijs quidem & poſitu, ita vulgare Cichorium æmulatur, vt niſi a media veſica animaduertatur cum *Deſcriptio* illam gerit, nihil prorſus ab vſuali differre putabit: Atque non rarò pro vulgari colligitur, vſuq. recipitur. Habet folia virentia ſplendida parum, læuia tenera mollia Cichorij magnitudine, diuiſura & colore: [variat quidem ijſdem locis, folijs aliquando latioribus & hirſutis aſperioribus, & minus profundè diuiſis per ambitum] petiolis circa radicem & caulem rubentibus. Radicem parum lon- *Tempus.* gam craſſiuſculam nigreſcentem, intus lacteſcentem. Martio menſe folijs inuenitur in orbem expanſis, in medio vmbilico veſica regiæ nucis magnitudine, molli, tenui membrana obducta, intus mēbranoſos folliculos habente: Hi caule ſe perficiente dehiſcentes, in alas, & flores membranoſis conceptaculis expanduntur. Caulis eſt ſtriatus craſſus aſper nigritante hirſutie cauus rotundus, alternatim folijs hærentibus cinctus; circa ſummum latioribus breuioribus minusq. profundè inciſis, atque folliculi modo alas cum veſicis etiam amplectentibus in caulis ſummo: in quibus è foliacea membrenulæ modo tenui baſi, ſex foliolis cauis conſtructa, quæ antequam flores pandantur, illos botrorum modo incluſos habet, flores emicant, longis calycibus Hieracij modo luteſcentibus foliolis, infernè purpurantibus Eranthemonis modo, intus multis coaceruatis ſtaminibus extuberantem vmbonem conficientibus: quæ tandem perficientibus ſe papposis ſeminibus euaneſcunt, ipſaq. ſemina perfecta euolant. Tota lacte turget amaro, atque in Apuliæ Cirinola in caule concreſcit. Vſu pro Cichorio vſurpata. Sapore, atque guſtu ſimili. In Vinea Reguli eruiſſe, ac plurimam vidiſſe meminimus.

Chondrilla ſaxatilis viſcoſa caule [illegible] *Galeni.* *Cap.* LXXXIX.

Locus. Sapor. NOVA eſt, nemine, quod viderimus, depicta hæc Chondrilla, ſic enim appellamus: facie quidem, ſucco, ſapore viribusq. ab altera Dioſcoridis à nobis deſcripta minimè differre videtur.

Ra dicē

Radice longa inter ſaxorum rimas nixa, & in vetuſtioribus etiam mœnijs Campoclarenſium, ſicuti & Aequicolorum Marerij caſtri *Locus.* & montanis locis. Difficilè niſi diſrupto ſaxo excipi poteſt: atque ſi *Deſcriptio* minimo diſrumpantur radix, folia, caulis, vel etiam flores, copioſus inde exit lacteus ſuccus viſcoſus, pauco tempore in grumos concreſcens. Folia ſunt Cichorij vel potius Dentis Leonis dictæ modo laciniata, profundioribus etiam inciſuris, tenuioribus lobis diuiſa radicem verſus aduncis: pedem longa, & circa radicem obliquè dependentia in orbem expanſa. Caules rarò plures, ſed vnicũ ſæpius, nec etiam multis alis diuiſum emittit, rotundum læuem tenuem albicantem cubitalem folijs multum veſtitum in imo; è medio verò, ad ſummum vſque tenuiora anguſtiora ſunt folia, per ambitum non inciſa, nec eroſa, ſed per medium ipſorum neruum diuiſa, hinc atque hinc caulis & alarum latera cingunt, vt parum caulis aduerſatum partium conſpiciatur, vel nudus remaneat: adeoq. tota hærent, per longum caulem amplexantia vtrinque frequenter alternata, vt vix ab inferioribus ſuperiora diſtẽt; totusq́. caulis ita folijs obductus, vt veluti ocreatus ferè videatur. Quod nominis *κνημιδόφορα* ad differentiam fuit. Horum quidem foliorum reliquum ſummum, quod illorum pars quarta eſt, vel minor, integro dorſo hærẽs *Cognominis cauſa.* à caule recedit, ex quo veluti ala, & caule cui hæret, flores breuibus petiolis inſidentes emicãt oblongis calathis, bini terniuè, aut plures etiam, intus lutei, foris albicantes per medium foliolorum florum; alij ſemen parturientes, alij enaſcentes, vel dehiſcentes, ita vt diutius floreant, ſimulq́. perfecta ſemina ab alijs pappo euolent, alia uerò ab ipſius plantæ, & florum viſcoſo intercepta ſucco retineantur ex pappo dependentia. Nigra ſunt, atque oblonga, in cacumine vt in congeneribus pappo albo piſoſa. Aeſtate & Autumno floret. *Tempus.* Sapore amaro admodum, Manus tacta ſimpliciter lacte inficit dificileq́. abluitur vt viſcum. *Sapor.* Hæc autem, cùm maximè agreſti lactucæ præſertim caules ſummi effigie florum etiam colore & poſitu, atque modo videatur ſimilis, præſertim florida, pro Galeni Chondrilla ac etiam Dioſcoridea ſupponi poteſt, illius teſtimonio, qui ait; *Lactuca agreſti ſimile quoddam olus eſt, quod Chondrillã* *2 de alim.* *nominant, & citius in caulem erumpit, amaritudinem, habens manifeſtam, & quendam viſcoſum & album ſuccum, qualis Tithymalorum eſt, ſed non eſt ater velut in illis: quo ad agglutinandos in palpebris pilos vtimur.* *Vires.* Sed noſtra Chondrilla omnibus notis ſupradictis prædita videtur, atque etiam quod frigidis locis oriatur,

in

Chondrilla uiſcoſa Campoclarenſis caule χυμιδοφόρῳ

in quibus humidior aër videatur, ſucco viſcoſo adeò tenaci referta eſt, vt non ſolum propria ſemina ex calyce exeuntia, quæ volitare poterant, ſine hominis vel alicuius miniſterio intercepta retinet, ſed & muſcas & alia volatilia inſecta parua. Pro agreſti Lactuca il- *Lactuca ſylueſtris.*
lum accipimus Vinearum frigidarum regionum Appeninorū Montium frequētiſſimam aculeato caule magnis ſentibus craſſiſq. Rubinoſo ſucco viſcoſo referta, copioſo atque graui odore à Matthiolo depictam & deſcriptam, ſed ſpinas in caule omiſit, quæ craſſæ ſunt, ſicuti in foliorum dorſo: eius folia verò ima lactucæ vel dipſaci æmula ſunt. Quam etſi recentiores aliqui reijcere conantur, non poſſumus illis adhærere niſi veriorem agnouerimus antiquorum delineationibus magis reſpondentem, aculeatam, qualis à Theo- *Lib 7. c. 8.*
phraſto depingitur; ſed nos plantam illam à principio aculeatam animaduertimus, atque Aequicolorum vineis & hortis adeò latifoliam ſpontaneam eruimus, & noſtris iconibus inſeruimus nouo artificio conſtructis, vt lactucæ ſatiuæ folia ſuperaret, ſemipedali diametro quidem obſeruauimus, atque maculoſa aliquando nigro purpureis notis, ac ſi Moris infecta eſſent. At ſatiua lactuca in non ſtercato loco nec tranſlata adeò minor exit, vt nec ſupradictam ſylueſtrem minorem æquet. Nec folijs multum ab illa diuerſis, niſi quia hæc magis per ambitum diuiditur.

Hieracium Apulum ſuauerubente flore.
Cap. XC.

GRATO floris ſuauerubentis colore ſæpè tranſeuntes hæc allicit vt eruāt, ſeminiſq. futuri ſpem lectis aufertur. Copioſa Cirinolæ Apuliæ in ſyluula Piraſtrorum propè D. Rocchi templum, *Locus. Deſcriptio*
primo Vere prodiens, radicem habens non magnam, pallentem, ex qua folia in orbem circa terram erumpunt, hirſuta, Cichorij vel Hieracij magni vulgaris Apuli ſimilia, ſed intermedijs minutis lacinijs Dentis Leonis dicti. Caules aliquando plures alis diuiſos, & folioſos in imo rubētes, ſicuti foliorū petioli circa radicē, læues ſolidos lacteſcentes. Flores in ſummo magnos admodum Hieracij effigie, colore carneo, ſuaue rubente ex albo, roſeo, hilari atque viuaci. Semina in pappos euolantia vt in alijs, ſed nimis oblonga & anguſta digitali longitudine, oblongo conceptaculo incluſa. Aprili menſe floret. Sapor plantæ non amarus vt congenerum, ſed guſtu dulci, & ingrato parū odore fuit. Huius ſemen anno Iubilei Romæ

Hieracium Apulum flore ſuaurubente

Hieracium montanum. saxatile

attulimus, atque ab huius rei exercitatiſſimo viro Jo. Paulo de Alexio Neapol. cui illud commune fecimus, alij in hortos ſpectatu dignisſimumflorem, tranſtulerunt: etiam lectus flos phyalis aqua plenis aſſequatur diu hians, noctuq. occluſus pluribus diebus.

Tempus.
Sapor.

Hieracium alterum ſaxatile montanum. Cap. LXXXXI.

INTER ſaxorum rimas, cum Heracij hæc varietas oriri obſeruauerimus à loco, & ad differentiam *Saxatile* appellandum duximus. Ita quidem & nō tantùm rimis ſaxorum, ſed neſcimus quomodo ipſis integris ferè ſaxis inſit, quibus nulla apparet fiſſura. Radice nigra, pedali corticoſa paruis fibrillis, & non niſi diſrupto ſaxo aliquid euelli poteſt, Immanibus quidem & altiſſimis ſaxoſis ſolidisq. Vallis Campoclarenſium lateribus oritur, vt non facilè omnibus in locis diſumpere vel extirpare ob ſaxi amplitudinem, cui folijs perorbem diſpoſitis & obliquè dependentibus atque hærentibus viridem ſtellam folijs exprimere videtur. Folia verò ſemipedem aut magis longa ſunt, per ambitum laciniata, minoris Hieracij modo, hirſuta aſpera dura, amara, & lacteſcentia. Inter quorum centrum exeunt duo vel tres iuncei duri cauliculi thyrſi ſpecie, hirſuti tenues pedales aſperi lacteſcentes ſecundæ Chondrillæ Dioſcoridis à nobis depictæ pares & ſimiles, in quorum cacumine ſinguli ſunt flores oblongis calathis incluſi, qui aperti lutei pallentes apparent. illisq. papposa oblonga ſemina & fuſca ſuccedunt, hianteq. calyce euolantia. Junio floret, & Iulio menſe perficitur. Inuenimus eandem etiam poſteà in Aequicolorum montibus ſaxoſis.

Nomen.
Cognomē.
Locus.
Tempus.

Sanchus montanus purpureus τετραπέταλος. Cap. XCII.

AEQVICOLORVM umbroſa denſaq. nemora frigida loca Cornino appellata incolit hæc per quam rara Sonchi ſpecies ſic enim ex toto plantæ habitu naturaq. denominare libuit. Nigrum putidumq. humum inter Fagorum radices amplexatur huius radix obliqua nodoſa, dentata germinum oculis tàm recentioribus quàm vetuſtis; fibris vndique craſſis longis brachiata. Caule tenui bipedali rotundo læui albicante ſolido lacteſcente ſicuti tota planta, folijs primùm adeò puſillis, deinde maioribus ſemper multumq.

Locus.
Nomen.
Deſcriptio.

latiori-

ſatioribus oblongis ſemipedem, duas vncias latis parum ſinuoſis per ambitum, ſecundæ Chondrillæ Dioſcoridis à nobis in noſtro Phytobaſano edito deſcriptæ ſimilibus, colore viridi pallente ſuperius, aduerſa verò parte ex albo ad cæruleum vergentia tenuia, tenera mollia, læui montano hederaceo Soncho ſimilia colore, caulem amplexantia, ſingulisq. geniculis illum in ſpiras torquentia, ita vt non rectus, ſed obliquè nunc dextrâ, nunc ſiniſtra, imflexus & ſinuoſus videatur. Folia in ſummo latiore appendice cauli hærent, iterumque minora efficiuntur, è quibus obliqui & admodum tenues rotundi iuncei petioli exeunt, quoquo verſu caulis cacumen expanſi; florum onuſti deorſum ſpectantium ſquamoſis calycibus oblongis ex viridi purpuraſcentibus, in binos ramulos ſe diuidentes: in quibus hiantes flores, quatuor exerunt media ſtamina, longa, quorum pars media purpureo colore, tantundem emittit luteam, veluti pulueroſam, & ſummo trifido apice diuiſam, atque intortam: quæ totidem petala, floris ſcilicet foliola, lata nigropurpurea, oblonga incurua, inq. ſeſe inflexa circundant, ora in ſummo habentia longis fimbrijs diuiſa, quare ab illorum quaterno numero τετραπέταλον cognomine diſtinximus. Semina poſtmodum ſuccedunt parua læuia cinerea, candidum mollemq. pappum exerentia, latiuſcula breuia atque compreſſa. Petala intelligimus eodem quo Græci modo πέταλον, in florum deſcriptione; vt ſcilicet, *Petalon*, floris *folium* intelligatur, ſicuti in Iſopyro a nobis deſcripto declarauimus ex Dioſcoride; quamuis quidam hypercritici obſeruationem illam veluti nouã a nobis elaboratã, nec ab ipſis Græcæ linguæ Theſauris exceptam, ſed Auctorum lectione, & obſeruatione diligenti hauſtam non liberè recipiant: Nos igitur denuò veteris Poetæ Alcmanis auctoritate noſtram obſeruatioaem, ac interpretationem in Iſopyro traditam tuebimur, qui Chryſanthemi ſiue Cachlæ florem deſcribens, vt coronam illam, *barbularum*, vt Plinius nominat, folia illa florum, quæ luteum internum vmbonem coronant, exprimeret, ſic Græcè ait, *Lib.21.c.8*

χρύσεον ὅρμον ἔχον, ῥαδινὰν πετάλοισι κάχλαν.

*aureum torquem babens, teneram * petalis cachlam.* ** ſiue barbulis.*

Ex quibus apertè liquet verbum πετάλοισι, *petalis* pro floris foliolis ſiue barbulis accepiſſe: at hi veriorem plantam potius perquirant atque conferant. Folia manſa grata ſunt, non enim niſi modicè aut vix amara ſentiuntur: quare cum illas in fictilibus aleremus, vt ſemina colligere perfecta poſſemus, Gallinæ foliorum grato eſu, & *Sapor.*

flores

Sonchus mont.

Perfoliatum anguſtifol. montanum
Bupleurum minimum

flores etiam aduolantes deuorarunt, alijs pleriſq. ſimul ſatis plantis relictis. Auguſto floridam inuenimus, atque ſata radice Autumno exijt, niueq. demortua; Vere iterum prodijt, atque adoleuit. Huic ſimilem doctiſſimus Carolus Cluſius antè nos, quartum Sonchum læuiorem Pannonicum appellauit, ſed huic quatuor in flore ſunt foliola, non quinque, ac radix huic magna nodoſa obliqua perennis, quòd in illa non depingitur, nec deſcribitur.

Tempus.

Hieracium montanum, alterum μηδομακρόκαυλον. *Cap. XCII.*

ET hæc, quòd folijs, totoq. habitu vulgato Hieracio aſſimilis eſſet, illius cognationi adſcribendam viſa fuit atque ab effigie anguſta & longa μηδομακρόκαυλον, ad differentiam denominanda. Huius in ſepibus ortus Aequicolorum Villæ *Mercato* dictæ, & nec ibi multa. E tenui breui fibroſa parum flauicante radice, parua promit folia ſecus terram, magna & longa Hieracio aut Seridi ſimilia, hirſuta mollia, & quæ facilè citoq. marceſcunt. Caulem quidem Iunio & Iulio menſe tenuem, admodum longum hominis ferè ſtaturam æquantem, ex viridi luteſcentem, hirſutie albentem, aſperiuſculum, lacteſcentemque, alternatis in ſemipedalibus diſtantijs abſque petiolo hærentibus folijs, vt in congeneribus latiore origine amplexantibus: In ſummo longas alas, pluresq. fiſſum, in multos ſe tenues longosq. petiolos diuidentes, in quibus oblongi calyces foliolis densè conſtructi ſuperſtant: & in illis flores emicant lutei admodum parui, ſed Hieracio æmuli & ſimilibus congeneriq. plantæ a Dodonæo, lampſanam dictæ. Semine paruo nigro papposo. Tota planta lacte turget, nonnihil tunc amaro ſapore viſa.

Cognomẽ. Locus. Deſcriptio. Tempus. Sapor.

Piloſella maior vmbellifera μακρόκαυλος montana, & pratenſis. Cap. XCIIII.

AFFINIS & hæc ſuperioribus etiam videtur, ideo hìc reponenda: quam ob longos admodum & rigidos, quos in foliorum ſuperficie pilos habet, *Piloſellam* appellare oportuit. Atque ad differentiam Vulgatæ, maiorem, vmbelliferam &, longicaulem. Huic radix non longa, nec recta, ſed obliqua, ac veluti decurtata, (putreſcit quidem facilè) minimi digiti ferè craſſitie, innumeris fibris albis longis ſe circum reptantibus, quibus hæret obſita.

Nomen. cauſa. Cognomẽ. Deſcriptio.

vmbellifera

obſita. Folia ſupernè virentia ſunt, ac hirſutie admodum longa rigente, denſa albente ferè aſpera: infernè albicantia, minusq. hirſuta, & pauca: quæ proximiora radici breuia ſunt Vulgatæ paria, at deinde ſemper longiora, vt dodrantem ferè adæquet, nec ita tunc denſa hirſutie obſita, & minimum digitum lata. Caule tripedali è medio aſſurgente in imo læui, in ſuperiore parte hirſuto, ad flores vſque, rotundo vireſcente aſpero cauo, lacteſcente ſicuti foliis, nudo recto, tribus tantum foliolis ſemper decreſcentibus per caulem rarò diſpoſitis. Flores in caulis cacumine veluti congeſti denſiq. corymbi umbellarum forè modo longis petiolis triuncialibus inſidentés, parui admodum, Agerati vel Millefolij magnitudine ſed

Locus. Tempus. Sapor. Heracioides, quibus ſemina parua nigra pappo denique euolantia ſuccreſcunt. Æſtate in Æquicolorum montium iugis pratenſibus herboſis altioribus inuenitur perfecta, tota lacte turget ſapore non nimis amaro.

Auricula muris altera incana ſaxatilis frigidarum regionum.
Cap. XCV.

NEC ab horum natura differre videtur multũ, nec locus aptior viſus, ideo hic inſerenda fuit Quare non niſi in ingentium ſaxorum ripis, eorumq. niſi hærentem obſeruauimus, via qua è Fla-

Locus. miniano Villa ad Montium cacumina *S. Angelo* dicta itur: ſolida

Deſcriptio. illa propter viam alta excauata ſaxa, ſupra medium iter. Radice nigra rugoſa, craſſiuſcula, ex qua flauentes longæ Elleboraceæ fibræ vbi terreni quid adeſt, inter rimas, āt alioquin breuiores & criſpæ cernuntur. Foliis in orbem quatuor, aut quinque circa radicis caput expanſis obliquè dependentibus. Parua & recentia rotundiora toto Autumno atque Hyeme, ſed Vere deinde adultiora oblonga oualia parumq. ſinuata fiunt, incana hirſutie denſa longa Verbaſci maris modo, & magis hiſpida, auricularum Quadrupedum modo,

Nominis cauſa. vnde nomen impoſitum à Recentioribus Caule vnico vel gemino, ex radicis vetuſtæ ceſpitē bifido prodeunte, hirſuto ſatis, rotundo pedali altitudine, paucis rariſq. foliolorum alis intercepto, duabus vel tribus; in ſummo caput habente craſſum hirſutum congeneri vulgatæ non diſſimile, ſed incanum, in quo flos luteus eodem modo, ſicuti & ſemine: quæ copioſa nigra & papposa ſunt. Iulio perfi-

Tempus. Sapor. citur. Tota lacte manat, ſapore foliorum non amaro, ſed ſicco. Nullis hæc maculis, vt in Vulgari, infecta obſeruatur, ſed tota incana, lanoſa

lanoſa admodum hirſutie albicante. Huius iconem, quia cocleæ plantam deuorarunt à nobis vt è viua delineare illam poſſemus, ſatam, haud expreſſimus, ſed Deo dante, proponetur aliàs.

Aſter Cernuus. Cap. XCVI.

NON dubium cuique intuenti plantam hanc floridam, quin Aſterem dicat: florum quidem vmbones foliola quædam circundant, ſicuti ſtellarum radii nobis apparent. Atque huic magis quadrare videtur Aſteris nomen, cum terram quaſi radiare vellent flores cernui proſpiciat. Huius plantæ oblonga folia vulgaris Aſteris effigie latiora, maiora multum, tres vncias lata, per ambitum parum crenata piloſa breui hirſutie neruoſa terræ proxima. Caulem ſingularem emiſit, alis diuiſum multis, quibus breuiora hærent alternatim folia, vt in caule duriora, minusq́. crenata, vel nihil. Caulis verò alarumq́. ſummum non vt in alijs plantis tenuius, ſed paulatim craſſeſcit, vt quod floribus hæret ſit admodum craſſius, & curuum nō imbecillitate, vt in PeruuianoChryſanthemo maximo, ſed natura. Singulos flores in ſingulis alarum cacuminibus producit, luteis ſtaminibus confertis in vmbones vt in congenere, ſed pluribus admodum foliolis virentibus imparibus radii molles, nec vt in vulgari aculeati, vel pungentes. Iulio & Auguſto floret, & Septēbri perficitur. Semen oblongum fuluefcens amarum, viſcoſum odoratum anguſtum ſtriatum latum, quod ſingulis floribus ſubeſt, vt in Chamemælo & Acanaceis. Radix eſt fibroſa, palleſcens, fibris craſſiuſculis diuiſa, Valerianæ Syluèſtris modo, ſapore ferè aromatico. Folia acerba adſtringentia cum amarore quodam, quare mixtæ facultatis eſſe videntur. Hanc ex monte D. Mariæ Virginis, vulgò *Monte Vergine* dicto, vbi Sacratiſſimæ Virginis Imago maxima eſt, & miraculorum multitudine ornata, atque ob id à deuotis frequenti comitatu quotidie accedentibus venerata.

Nominis cauſa. *Deſcriptio.* *Tempus.* *Sapor.*

Aſteris altera ſpecies Apula an Baccharis. Cap. XCVII.

NEMO recentiorum eſt, qui veram Baccharim ſe inueniſſe non cenſeat, neminem quidem adhuc veram habuiſſe certioris iudicij eſſe credimus. Verùm ſi coniecturis indicijsq́. uenanda eſſet, hanc potius recipiendam eſſe, quàm aliorum ſequi opinionem.

Hieracium Apulum flore ſuauerubente

Hieracium montanum. saxatile

attulimus, atque ab huius rei exercitatiſſimo viro Io. Paulo de Alexio Neapol. cui illud commune fecimus, alij in hortos ſpectatu digniſſimum florem, tranſtulerunt: etiam lectus flos phyalis aqua plenis aſſeruatur diu hians, noctuq. occluſus pluribus diebus.

Tempus.
Sapor.

Hieracium alterum ſaxatile montanum. Cap. LXXXXI.

INTER ſaxorum rimas, cum Heracij hæc varietas oriri obſeruauerimus à loco, & ad differentiam *Saxatile* appellandum duximus. Ita quidem & nõ tantùm rimis ſaxorum, ſed neſcimus quomodo ipſis integris ferè ſaxis inſit, quibus nulla apparet fiſſura. Radice nigra, pedali corticoſa paruis fibrillis, & non niſi diſrupto ſaxo aliquid euelli poteſt, Immanibus quidem & altiſſimis ſaxoſis ſolidisq. Vallis Campoclarenſium lateribus oritur, vt non facilè omnibus in locis diſumpere vel extirpare ob ſaxi amplitudinem, cui folijs perorbem diſpoſitis & obliquè dependentibus atque hærentibus viridem ſtellam folijs exprimere videtur. Folia verò ſemipedem aut magis longa ſunt, per ambitum laciniata, minoris Hieracij modo, hirſuta aſpera dura, amara, & lacteſcentia. Inter quorum centrum exeunt duo vel tres iuncei duri cauliculi thyrſi ſpecie, hirſuti tenues pedales aſperi lacteſcentes ſecundæ Chondrillæ Dioſcoridis à nobis depictæ pares & ſimiles, in quorum cacumine ſinguli ſunt flores oblongis calathis incluſi, qui aperti lutei pallentes apparent. illisq. pappoſa oblonga ſemina & fuſca ſuccedunt, hianteq. calyce euolantia. Iunio floret, & Iulio menſe perficitur. Inuenimus eandem etiam poſteà in Aequicolòrum montibus ſaxoſis.

Nomen.
Cognomẽ.
Locus.
Tempus.

Sanchus montanus purpureus πιτρακίταλον.
Cap. XCII.

AEQVICOLORVM umbroſa denſaq. nemora frigida loca Cornino appellata incolit hæc per quam rara Sonchi ſpecies, ſic enim ex toto plantæ habitu naturaq. denominare libuit. Nigrum putidumq. humum interFagorum radices amplexatur huius radix obliqua nodoſa, dentata germinum oculis tàm recentioribus, quàm vetuſtis; fibris vndique craſſis longis brachiata. Caule tenui bipedali rotundo læui albicante ſolido lacteſcente ſicuti tota planta, folijs primùm adeò puſillis, deinde maioribus ſemper multumq. latiori-

Locus.
Nomen.
Deſcriptio.

latioribus oblongis ſemipedem, duas vncias latis parum ſinuoſis per ambitum, ſecundæ Chondrillæ Dioſcoridis à nobis in noſtro Phytobaſano edito deſcriptæ ſimilibus, colore viridi pallente ſuperius, aduerſa verò parte ex albo ad cæruleum vergentia tenuia, tenera mollia, læui montano hederaceo Soncho ſimilia colore, caulem amplexantia, ſingulisq́. geniculis illum in ſpiras torquẽtia, ita vt non rectus, ſed obliquè nunc dextrâ, nunc ſiniſtra, imflexus & ſinuoſus videatur. Folia in ſummo latiore appendice cauli hærent, iterumque minora efficiuntur, è quibus obliqui & admodum tenues rotundi iuncei petioli exeunt, quoquo verſu caulis cacumen expanſi; florum onuſti deorſum ſpectantium ſquamoſis calycibus oblongis ex viridi purpuraſcentibus, in binos ramulos ſe diuidentes: in quibus hiantes flores, quatuor exerunt media ſtamina, longa, quorum pars media purpureo colore, tantundem emittit luteam, veluti pulueroſam, & ſummo trifido apice diuiſam, atque intortam: quæ totidem petala, floris ſcilicet foliola, lata nigropurpurea, oblonga incurua, inq́. ſeſe inflexa circundant, ora in ſummo habentia longis fimbrijs diuiſa, quare ab illorum quaterno numero τετραπέταλον cognomine diſtinximus. Semina poſtmodum ſuccedunt parua læuia cinerea, candidum mollemq́. pappum exerentia, latiuſcula breuia atque compreſſa. Petala intelligimus eodem quo Græci modo πέταλον, in florum deſcriptione; vt ſcilicet, *Petalon*, floris *folium* intelligatur, ſicuti in Iſopyro a nobis deſcripto declarauimus ex Dioſcoride: quamuis quidam hypercritici obſeruationem illam veluti nouã a nobis elaboratã, nec ab ipſis Græcæ linguæ Theſauris exceptam, ſed Auctorum lectione, & obſeruatione diligenti hauſtam non liberè recipiant: Nos igitur denuò veteris Poetæ Alcmanis auctoritate noſtram obſeruationem, ac interpretationem in Iſopyro traditam tuebimur, qui Chryſanthemi ſiue Cachlæ florem deſcribens, vt coronam illam, *barbularum*, vt Plinius nominat, folia illa florum, quæ luteum internum vmbonem coronant, exprimeret, ſic Græcè ait, Lib.21.c.8

χρύσεον ὅρμον ἔχον, ῥαδινὰν πετάλοισι κάχλαν.

*aureum torquem habens, teneram * petalis cachlam.* * ſiue barbulis.

Ex quibus apertè liquet verbum πετάλοισι, *petalis*, pro floris foliolis ſiue barbulis accepiſſe: at hi veriorem plantam potius perquirant Sapor.
atque conferant. Folia manſa grata ſunt, non enim niſi modicè aut vix amara ſentiuntur: quare cum illas in fictilibus aleremus, vt ſemina colligere perfecta poſſemus, Gallinæ foliorum grato eſu, &

flores

Sonchus mont.

Perfoliatum anguſtifol.
Bupleurum

flores etiam aduolantes deuorarunt, alijs pleriſq. ſimul ſatis plantis relictis. *Tempus.* Auguſto floridam inuenimus, atque ſata radice Autumno exijt, niueq. demortua; Vere iterum prodijt, atque adoleuit. Huic ſimilem doctiſſimus Carolus Cluſius antè nos, quartum Sonchum læuiorem Pannonicum appellauit, ſed huic quatuor in flore ſunt foliola, non quinque, ac radix huic magna nodoſa obliqua perennis, quòd in illa non depingitur, nec deſcribitur.

Hieracium montanum, alterum λεπτομακρόκαυλον.
Cap. XCIII.

ET hæc, quòd folijs, totoq. habitu vulgato Hieracio adſimilis eſſet, illius cognationi adſcribendam viſa fuit atque ab effigie *Cognomẽ.* anguſta & longa λεπτομακρόκαυλον, ad differentiam denominanda. *Locus.* *Deſcriptio* Huius in ſepibus ortus Aequicolorum Villæ *Mercato* dictæ, & nec ibi multa. E tenui breui fibroſa parum flauicante radice, parua promit folia ſecus terram, magna & longa Hieracio aut Seridi ſimilia, hirſuta mollia, & quæ facilè citoq. marceſcunt. *Tempus.* Caulem quidem Iunio & Iulio menſe tenuem, admodum longum hominis ferè ſtaturam æquantem, ex viridi luteſcentem, hirſutie albentem, aſperiuſculum, lacteſcentemque, alternatis in ſemipedalibus diſtantijs abſque petiolo hærentibus folijs, vt in congeneribus latiore origine amplexantibus: In ſummo longas alas, pluresq. fiſſum, in multos ſe tenues longosq. petiolos diuidentes, in quibus oblongi calyces foliolis denſe conſtructi ſuperſtant: & in illis flores emicant lutei admodum parui, ſed Hieracio æmuli, & ſimilibus congenerique plantæ a Dodonæo, lampſanam dictæ. Semine paruo nigro papposo. *Sapor.* Tota planta lacte turget, nonnihil tunc amaro ſapore viſa.

Piloſella maior vmbellifera μακρόκαυλος *montana, & pratenſis.*
Cap. XCIIII.

AFFINIS & hæc ſuperioribus etiam videtur, ideo hîc reponenda: quam ob longos admodum & rigidos, quos in foliorum ſuperficie pilos habet, *Piloſellam* appellare opportuit. *Nomen. cauſa.* Atque ad differentiam Vulgatæ, maiorem, vmbelliferam &, longicaulem. *Cognomẽ.* *Deſcriptio* Huic radix non longa, nec recta, ſed obliqua, ac veluti decurtata, (putreſcit quidem facilè) minimi digiti ferè craſſitie, innumeris fibris, albis longis ſe circum reptantibus, quibus hæret obſita.

obſita. Folia ſupernè virentia ſunt, ac hirſutie admodum longa rigente, denſa albente ferè aſpera: infernè albicantia, minusq́. hirſuta, & pauca: quæ proximiora radici breuia ſunt Vulgatæ paria, at deinde ſemper longiora, vt dodrantem ferè adæquẽt, nec ita tunc denſa hirſutie obſita, & minimum digitum lata. Caule tripedali è medio aſſurgente in imo læui, in ſuperiore parte hirſuto, ad flores vſque, rotundo vireſcente aſpero cauo, lacteſcente ſicuti foliis, nudo recto, tribus tantum foliolis ſemper decreſcentibus per caulem rarò diſpoſitis. Flores in caulis cacumine veluti congeſti denſiq́, corymbi umbellarum fore modo longis petiolis triuncialibus inſidentés, parui admodum, Agerati vel Millefolij magnitudine ſed

Locus. Tempus. Sapor. Hieracioides, quibus ſemina parua nigra pappo denique euolantia ſuccreſcunt. Æſtate in Æquicolorum montium iugis pratenſibus herboſis altioribus inuenitur perfecta, tota lacte turget ſapore non nimis amaro.

Auricula muris altera incana ſaxatilis frigidarum regionum. Cap. XCV.

NEC ab horum natura differre videtur multũ, nec locus aptior viſus, ideo hic inſerenda fuit Quare non niſi in ingentium ſaxorum ripis, eorumq. niſi hærentem obſeruauimus, via qua è Flaminiano Villa ad Montium cacumina *S. Angelo* dicta itur: ſolida

Locus. Deſcriptio. illa propter viam alta excauata ſaxa, ſupra medium iter. Radice nigra rugoſa, craſſiuſcula, ex qua flauentes longæ Elleboraceæ fibræ. vbi terreni quid adeſt, inter rimas, at alioquin breuiores & criſpæ cernuntur. Foliis in orbem quatuor, aut quinque circa radicis caput expanſis obliquè dependentibus. Parua & recentia rotundiora toto Autumno atque Hyeme, ſed Vere deinde adultiora oblonga oualia parumq́. ſinuata fiunt, incana hirſutie denſa longa Verbaſci maris modo, & magis hiſpida, auricularum Quadrupedum modo,

Nominis cauſa. vnde nomen impoſitum à Recentioribus Caule vnico vel gemino, ex radicis vetuſtæ ceſpite bifido prodeunte, hirſuto ſatis, rotundo pedali altitudine, paucis rarisq. foliolorum alis intercepto, duabus vel tribus; in ſummo caput habente craſſum hirſutum congeneri vulgatæ non diſſimile, ſed incanum, in quo flos luteus eodem modo, ſicuti & ſemine: quæ copioſa nigra & papposa ſunt. Iulio perfi-

Tempus. Sapor. citur. Tota lacte manat, ſapore foliorum non amaro, ſed ſicco. Nullis hæc maculis, vt in Vulgari, infecta obſeruatur, ſed tota incana,

lanoſa

lanoſa admodum hirſutie albicante. Huius iconem, quia cocleæ plantam deuorarunt à nobis vt è viua delineare illam poſſemus, latam, haud expreſſimus, ſed Deo dante, proponetur aliàs.

Aſter Cernuus. Cap. XCVI.

NON dubium cuique intuenti plantam hanc floridam, quin Aſterem dicat: florum quidem vmbones foliola quædam circundant, ſicuti ſtellarum radii nobis apparent. Atque huic magis quadrare videtur Aſteris nomen, cum terram quaſi radiare vellent flores cernui proſpiciat. Huius plantæ oblonga folia vulgaris Aſteris effigie latiora maiora multum, tres vncias lata, per ambitum parum crenata piloſa breui hirſutie neruoſa terræ proxima. Caulem ſingularem emiſit, alis diuiſum multis, quibus breuiora hærent alternatim folia, vt in caule duriora, minusq́. crenata, vel nihil. Caulis verò alarumq́. ſummum non vt in alijs plantis tenuius, ſed paulatim craſſeſcit, vt quod floribus hæret ſit admodum craſſius, & curuum nō imbecillitate, vt in PeruuianoChryſanthemo maximo, ſed natura. Singulos flores in ſingulis alarum cacuminibus producit, luteis ſtaminibus confertis in vmbones vt in congenere, ſed pluribus admodum foliolis virentibus imparibus radii molles, nec vt in vulgari aculeati, vel pungentes. Iulio & Auguſto floret, & Septēbri perficitur. Semen oblongum fulueſcens amarum, viſcoſum odoratum anguſtum ſtriatum latum, quod ſingulis floribus ſubeſt, vt in Chamemælo & Acanaceis. Radix eſt fibroſa, palleſcens, fibris craſſiuſculis diuiſa, Valerianæ Syluéſtris modo, ſapore ferè aromatico. Folia acerba adſtringentia cum amarore quodam, quare mixtæ facultatis eſſe videntur. Hanc ex monte D. Mariæ Virginis, vulgò *Monte Vergine* dicto, vbi Sacratiſſimæ Virginis Imago maxima eſt, & miraculorum multitudine ornata, atque ob id à deuotis frequenti comitatu quotidie accedentibus venerata.

Nominis cauſa. *Deſcriptio* *Tempus.* *Sapor.*

Aſteris altera ſpecies Apula an Baccharis. Cap. XCVII.

NEMO recentiorum eſt, qui veram Baccharim ſe inueniſſe non cenſeat, neminem quidem adhuc veram habuiſſe certioris iudicij eſſe credimus. Verùm ſi coniecturis indicijsq́. uenanda eſſet, hanc potius recipiendam eſſe, quàm aliorum ſequi opinionem.

Aſter cernuus

Non autem huic firmiter adeò hærendum, vt meliorem inuenire non quæramus. Hac propter ſuauem radicis odorem, aromaticum *Sapor.* ſaporem, atque cum Ellebori radice ſimilitudinem, donec melior *Nominis cauſa.* de ea ſit ſententia magis reſpondente planta inuenta ſi non pro Bacchiaris vſu, nomine ſaltem vſurpandam protulimus. Radicem *Deſcriptio* habet diuturnam, ex ceſpite Ellebori modo fibroſam, atque fibræ ſemipedales duræ nigræ craſſo cortice carnoſæ, pullo colore, ſapore & odore aromatico; neruum albicantem intus lignoſum tenuem admodum oſtendunt diſſectæ, aliquibus etiam tenuibus fibris intermedijs albentibus immixtis. Folia Aſteris ſupradicti modo, craſſis neruis multis, in terram ſtrata lanoſa mollia, per ambitum obſcurè dentata, colore ex viridi pallentia odorata. Caulem è foliorũ vmbilico ſemipedalem, hirſutum angulosum, folijs veſtitum abſque petiolo hærentibus Drabæ, vel Glaſti modo, acutiore ſerratura dentatis: in ſummo duabus vel tribus alis diuiſum, in quibus capitula Aſteris modo, tenuiſſimis barbulis ac denſis radiantiaq;, luteæ vmbone intus paruis floſculis conſtructo. Maio menſe floret, & Iunio *Tempus.* vel Iulio perficitur, ſemine in pappos abeunte, exiguo ac odorato. Huius radicis odor & ſapor adeo ſenſibilis naribus & guſtui vt nulla alia ab recentioribus deſcripta planta æquiparari ei poſſit: ac ſi ex albo purpuraſcentes huic eſſent flores, quod & cæteris ab alijs deſcriptis plantis etiam vitio eſt, genuinam Dioſcoridis Baccharin facilè ſtatueremus: niſi idem huic eſſet plantæ, quod Aſteri euenire Dioſcoridis notat, *florem habere purpureum, aut melinum, velut Anthemidis capitulum circumſciſſum foliolis ſtellæ ſimilibus.* Rarior Cirinolæ in Syluula prope D. Rocchi Ædem. Frequentior in *Locus.* Monte Maiella dicto. Romæ quoque deinde inueniri ſcimus loco *Ponte molle*, dicto, miliario ab Vrbe vbi & verius Buphthalmum etiam folijs capillaribus, flore toto luteo Maio inuenitur. Cæteras ab alijs pro Bacchare depictas plantas minus reſpondere ſatis ex ſupradictis innoteſcit; ac nos floris varietatem perquirentes etiam in hac planta, minimè quieſcimus. Miramur quidem tot editionibus, ac recognitionibus editionis operis Matthioli, ac additionibus nunquam picturam atque hiſtoriam ſuæ Baccharis perfeciſſe, quæ tot annis ipſo viuente florere, atque ſemina perficere poterat, nobiſq. veram & perfectam, non effictam proponere iconem floribus inter folia veluti botris Verbaſci modo qui nunquam hiare potuerunt. Putamus quidem floribus viduam plantam ſibi ab Andrea Lacuna miſſam eandem cum noſtra fuiſſe: deceptum verò ab illa

alte-

alterius amici florida forſan depicta, non re ipſa viſa. Hanc neminem hucuſque depinxiſſe vidimus.

Paralytica montana Aequicolorum rotundifolia Aliſmati Varietati adſcribenda. Cap. XCVIII.

VARIAT hæc à congeneribus rotundioribus admodum folijs, *Deſcriptio*
tenui longo trigono & trientali petiolo inſidentibus erectis,
carnoſis venoſis, infernè incanis lanoſis, ſinuoſis oris, vt crenata
videantur, è radice obliqua carnoſa, multis fibris albis Ellebori mo
do carnoſis dependentibus atque humum amplexantibus odoratis,
ſapore acri amaro, odorato parum palato. Caulem dodrantalem *Sapor.*
emittit, vel maiorē loci & alimenti vberioris cauſa, rotundum tenuem nudum, Iunci aut Cyperi modo, Thyrſum repræſentantem vt
Dioſcorides de Aliſmate tradit: atque nos in Planta Auriculæ Vrſi
vulgò dicta, pro Aliſmate propoſita. In Editione, noſtri Phytobaſani omiſimus rationem reddere cur ille caulis ſimilis huic atque
congener Thyrſum referret vt indicauimus: Nunc autem nacta occaſione ad illius opinionis confirmationem dicimus. Thyrſum à
Grammaticis pro haſta accipi, atque in herbis illud propè erit,
quod in Virgulæ modum, vel teli rectitudinem conſurgit, vt de
Aſparagi nouello eduli Thyrſo ſiue turione Plinius refert. *Viret* *lib. 19. c. 8*
thyrſo primùm emicante: qui caulem educens, tempore ipſo quo faſtigiatus eſt in toros ſtringitur. Item Thyrſi ſimilitudo nedum in
haſta nuda eſt, vt in Aſparagi thyrſo, ſed vt etiam Thyrſi Bacchici
modo cacumine faſtigiatus ſit, vt idem Plinius perbellè noſtro propoſito de Papyri Nilotici caule tradit, noſtro Cypero ſimili, *In gracilitatem faſtigiatum thyrſi modo cacumen includens*. Quæ ſimilitu- *Lib. 13. 11.*
do nulli magis plantæ, quàm Aliſmati à nobis propoſitæ conuenire
poterit. Huic igitur cauli ſimili modo in ſummo ex baſi tenuibus *Tempus.*
foliolis diuiſa decem flores, vel minus prodeunt eodem modo luteo colore hilari ex calycibus hirſutis incanis quinque oris diuiſi,
in quibus rotundum pericarpium longo apice perficitur, marceſcentibus atque etiam hærentibus floribus, in quo ſemina nigra
angulosa & copioſa concluduntur. Aequicolorum montibus ſupra
Flaminianum, *loco Serrone*, dicto loco, in cacumine ſeptentrioni oppoſito latere, humenti humo. Maio floret, Iunio perficitur. His adde varietates à Doctiſſimo Carolo Cluſio obſeruatas, atque in poſtrema editione folij forma deſcriptas Primulæ veris nomine, atq;

Vrſi

Vrſi Auriculæ; in quibus ſexta numero magis Plantaginea folia referre videtur, vt Dioſcorides notat. Addendæ ſunt etiam vires ab Hieron. Trago in ſuo herbario relatæ, & recentiorum experimento comprobatæ; vt ſcilicet flores herbæ Paralyſis conditi cum ſaccharo vel aqua ſtillatitia, longa ægritudine confectis, apoplecticis, & qui Syncopes patiuntur proſint internisq. affectibus; quia cor ſingulari facultate confortandi ſit prædita. Extrinſecus, tumores ex morſu venenoſorum animalium detumeſcere facit, vulneribus dolori capitis medetur, quibus reſpondere videtur Alyſmatis viribus a Dioſcor. deſcriptis. *Vires.*

Liſimachia lutea altera τρίφυλλος. Cap. XCIX.

TRIFOLIA hæc eſt Lyſimachiæ luteæ vulgaris modo, cui non aptius referri potuit, quam in horto ſuo colebat Neapoli Frãciſcus Aluinus S. Eligij hoſpitalis pharmacopæus herbariæ rei ſtudioſus, atque tunc Lyſimachiam fecimus ob adſtringentem foliorũ ſaporem, & folia, quæ ſingulis caulis geniculis terna erant, hirſuta verò, & luteæ lyſimachiæ vulgari minore: è quorum ſinu & caulis inter illa, longis petiolis duas vncias dependentes lutei flores non diſſimiles emicabant, quinis foliolis conſtructi baſim ſiue calycem habentes totidem foliolis compoſitam. Caulis anguloſus ſenis angulis ſtriatus, quibus ni fallijmur flores reſpondebant. In ſummo folioſum cacumen repræſentabatur, quo caulis deſinebat densè atque in acutum ſtipatum. Fructus concipit decidentibus floribus folioſo illo conceptaculo tectos Coriandrino ſemini pares atque ſimiles, in quibus ſemina, quæ ob imperfectionem obſeruare nequiuimus. Radix ei obliquè repens tenuis, plures emittit ſoboles, colore eſt extrinſecus carneo, ſuauerubente, intus verò flauicante; fibris obliquè frequentibus craſſisq. reſpectu radicis, humum findentibus, propè ſummam tellurem hærentibus diuiſa. Sapore adſtringente, odore graui terreo. Differt hæc a Vulgari foliorum breuitate, ac ramorum inopia, quibus illa in ſummo diuiditur; in quibus flores ramoſis etiam petiolis, elati atque plures ſimul inſidentes producuntur. *Nominis cauſa. Sapor. Deſcriptio*

Plantago Apula laciniata bulboſa. Cap. C.

Locus. COPIOSA hæc in incultis Apuliæ præſertim Cirinolæ, quibus *Nomen.* pro armentorum paſcuis vtuntur; quare ibi *Lingua agnina* vocatur vernaculo idiomate, dicuntq. quam maximè hac veſci pe- *Deſcriptio* cudes atque agni, non quia linguæ agni effigiem repræſentaret. Radice nititur craſſis admodum fibris, Ellebori craſſioribus longis ſemipedalibus nigreſcentibus corroſis, illiſq. tenuibus capillamentis hærentibus vndique terram amplexantibus; è ſummo ceſpite dependentibus craſſo rotundo veluti bulbo, Auellanæ nucis magnitudine, ex quo folia multa in orbem, in terra ſtrata Plantaginea Quinqueneruiæ ſimilia, ambitu vero Coronopo vulgari *herba ſtella* dictæ, inciſa dentata magnis lobis, inter quos alij ſunt intermedij parui admodum, Coronopo maritimo Prochitæ Inſulæ rupibus frequentiſſimo ſimilia, eodem modo hirſuta ſed minus aſpera. Thyr- *Tempus.* ſos emittit Æſtate plures, ſeptem inuenimus, pedales rotundos tenues, quorum tertia aut maior pars in ſpicam teretem floribus Arnogloſſæ modo habeat ſtaminulis pallentibus dependentibus. *Coronopus Rochytæ.* Caules aliqui reptant, & reſupinantur, alij medij recti. fructu & ſemine non differt. Coronopus verò Prochitæ a vulgari differt folijs parum latioribus carnoſioribus hirſutis admodum, atque parum aſperis, dentibus huic plantæ ſimilioribus; caulibus & reliquis a Vulgari non differt niſi hirſutie, ideo iconem reliquimus. At quia *Coronopus Neapol. tenuifol.* de Coronopi varietate loquuti ſumus, addendam etiam cenſuimus hoc loco alterius Coronopi varietatẽ a nobis Neapoli obſeruati hoc anno 1605. in mœnijs & locis contra Caſtrum Oui dictum Decembri menſe in terram folijs ſtrata exiguis admodũ vt maritimi Abrotoni foliorum lacinias latitudine minimè ſuperet, quatuor vncias longas, tribus vtrinque barbulis longis diſſectis incuruis, effigie laciniatam a nobis Tragopagona referentibus, ſed longè minori, radice vulgari ſimili ſed minore, thyrſulis ſpicatis haud diſſimilibus, qui exiccati in terram procumbunt eodem modo, vt in cõgeneribus. Sapore aſtringente, tota planta leuis eſt nec hirſuta. Coronopum minimum tenuifolium maritimum appellauimus ad differentiam.

Plantago piloſa laciniata Apula
Plantago incana trinervia montana

Trineruia Plantago altera minima montana incana.
Cap. C I X.

Locus. *Deſcriptio* *Cognomē.* *Sapor.* *Tempus.*

AEQVICOLORVM iugis ſupra D. Philippæ antrum hæc inuenitur cum Ranunculo bulboſo anguſtifolio ferè ſimili modo. Huic ex ceſpite carnoſo informi Elleborinæ fibræ ſed dodrantales colore pallentes, atque capillamentis parum hirſutæ latè per humum ſparſæ inſunt. Folia ex oblonga ceruice corticoſa hirſutaque prodeunt, quatuor vncias non ſuperāt, latitudine minus ſemiuncia, tribus decurrentibus neruis, vnde *Trineruiam* appellauimus, colore incana. Caulis è medio iunceus tenuis admodum, dodrantalis in quo capitulum thymi magnitudine ad ſummum, floribus minutis quatuor foliolis cartilagineis pellucidis, ex quibus ſtamina multa candicantia, Plantaginea, ab imo dehiſcentibus, in orbem caput circundantibus. Semine vt in congeneribus. Radicis ſapor adſtringens ſed amarus. Caput durum ex viridi nigreſcens ferè rotundum. Maio floret.

Leucoium terreſtre maius frigid regionum. Cap. C I I.

Nominis cauſa. *Deſcriptio* *Sapor.*

AD differentiam maritimi Leucoij, terreſtre hoc denominare libuit, illud enim in arenoſis, vel maris afflatui ſubiectis calidarum regionum locis, hoc in terreſtribus montanis, vmbroſis frigidisq. & humentibus oritur, floribus non diſſimilibus. Odori ſunt, ſuaueq. ceræ nouæ odorem remittunt, ſapore acres; vmbellatim ferè in ſummo alarum, & caulis parum hirſuti, rotundi cubitalis, tribus alis diuiſi, qui cum decidunt flores, è petiolo ſiliquas emittit multas alternatim in ſummo diſpoſitas, Leucoio ſimiles. At folia è radice longa pedali vel longiore, bifida, aut trifida, candida, in terrā ſtrata inueniuntur, pedem longa grandiora, & quæ proxima cauli, verùm prima minora; & Erucæ ſatiuæ, aut Papaueris erratici folia lacinijs profundis imitantur. Colore virentia parum hirſuta, mollia ſuccoſa, & acri ſapore, ſicuti tota planta. Iunio floret inter ſaxa Vallis Campoclarenſium, ſupra locum vulgò dictum, *il Colle di mezo* locis vmbroſis atque humentibus, atque frigidis.

Tempus. *Locus.*

Leucoium ſaxatile alterum obſoleto flore. Cap. CIII.

HOC ideo ſaxatile Leucoium appellauimus, vt, cum in ſaxorum præſertim rimis, & vetuſtarum mœnium Campoclarenſium reperiatur, aliquid proprij & diuerſitatis exprimeremus. Huius radix craſſa longa foris pulla, intus alba eſt, & neruoſa. Caulis verò ſemipedalis rotundus viridis, hirſutus, alis duabus diuiſus, in quarum ſummo flores alternatim Leucoio ſimiles, hirſutis calycibus, colore ex luteo & viridi purpurante obſoleti, parum odori, è quibus ſiliquæ producuntur trientales hirſutæ, nodoſæ, corniculatæ, in terram deflexæ, ſex aut ſeptem ſemina intus habentia ſingulis valuulis, binæ ſunt quidem Leucoij modo. Folia in imo longo petiolo diuiſura Papaueris maritimi vel etiam Leucoij in arenis orti, hirſuta craſsa, veluti albi Hyoſciami, & magis, odore graui, & quæ cauli hærent breuiora, & abſque petiolo, nec laciniosa, ſed ſerraturis & magnis dentibus diuiſa Hyoſciamo ſimilia, ſed quadruplò minora, propè caulem latiora. Maio floret, & Iunio ſiliquas perficit. In ſaxis & rupibus Vallis ſoli expoſitis. Sapore dulci calfacien te Rhaphani ferè tota planta odore graui non ingrato.

Nominis cauſa. *Deſcriptio* *Tempus.* *Locus* *Sapor.*

Lampſana Apula Plinij & Dioſcoridis. Cap. CIV.

MARGINES aggereſq. viarum, atque agri Cirinolæ hanc Erucæ ſatiuæ æmulam fundunt. Primo quippe aſpectu florida quemlibet falleret, folijs caule, ac flore adeò illi ſimilis. Differt quidem foliorum duritie, atque neruorum aſperitate inferna parte, & caulis Radice verò candida craſſa longa ſylueſtris Rhaphani modo, acriq. ſapore. Folia emittit in terram iacentia, dura, virentia parum hirſuta, neruis aſpera, magnitudine & diuiſura Erucæ, ſatiuæ Rhaphani vel Napi, quorum folia inter ſe ſimilia ſunt, ſapore olereceo. Caules edit plures bipedales ferè alis diuiſos, ſed ſumma alarum folia circa flores oblonga ſunt Rhaphani modo, non vt in Eruca vtrinque inciſa, & in hoc ab illa etiam differt. Flores in ſummo albi, lineis nigris depicti Erucæ ſatiuæ modo, magnitudine atque poſitu adſimiles, vt ab illis Erucam quilibet putet. Siliquis verò poſtmodum differt, quas non Erucæ modo breues, & ventrioſas, ſed longas, & tenues, Rhaphani ſylueſtris æmulas, minus tuberoſas, atque ſapore gratiores. Floret Martio & Aprili, atque

Locus. *Deſcriptio* *Sapor.*

Maio

Leucoium terreſtre maius – leucoium corniculatum ſaxatile

Lapſana Plinij Apula:

Tempus. Maio perficitur. Foliorum ſapor magis herbaceus quàm acris, radicis verò vt Rhaphani, ideo foliorũ vſus aptus cum ſit oleraceus. Indigenis cibus eſt, herbis namq. facilè veſcuntur, *Lampſanam* *Vſus.* *Nomen.* etiam appellantes, Hanc maximè Plinij deſcriptioni quadrare cenſemus, qui ait, *Inter ſylueſtres Braſsicas & Lampſana eſt pedalis* *Lib. 20. c. 9.* *altitudinis, hirſutis folijs, Napi ſimillimis, niſi candidior eſſe floret.* Et Dioſcorides, de Rhaphano ſylueſtri loquens, illius folia magis Lampſana repræſentare ait, quàm Satiuum. Ex his igitur minus alias plantas veras eſſe perſpicitur, cum varijs notarum defectibus ſcateant, tùm genere, foliorum effigie, florum colore, guſtu atque vſu.

Irio læuis Apulus Erucæ folio. Cap. CV.

Nomen. *Deſcriptio* LOCIS aridis margiuum viarum atque mænium amantior eſt Irio iſte: Autumno exit folijs paruis per terram in orbem oblongis Erucæ ſylueſtris vulgaris modo, ſed adulta in profundiores lacinias diuiduntur ſex aut ſeptem, Erucæ ſatiuæ minora, ad alterius Irionis albeſcentis, atque hirſuti magis accedentiã, & ſimiliora, ſed huic læuia, virentia ſunt, & foliorum ſummum anguſtius habent. Caulem edit unicum, bipedalem, altero craſſiorem, læuem rotundum ſolidum candicantem, ſicuti foliorum neruos folijs multis alternatis hærentibus veſtitum, ex quibus alæ multæ folijs refertæ anguſtioribus, paucioribusq. lacinijs diuiſæ, longiore & anguſtiore cacumine: odore graui, amaro ſapore, ſtatim acri palato. In ſummo flores inſunt ſimul congeſti tenues admodum lutei Sinapeos modo cui affinior, qui ſiliquas per caulis cacumen diſpoſitas edunt copioſaſ, duas vncias longas aut magis, tenues rotundas, extuberante intus ſemine copioſo vtrinque; minuto flauo, ſalſo primùm & acri ſapore. Differunt huius ſiliquæ ab altera Vulgari longitudine & poſitu, hæ autem non hærent cauli Sinapeos modo; vt inilla quæ obliquas habet alas, ſed rectæ elatæ, ſylueſtris Erucæ modo diſpoſitæ, longiore ſpica, & denſioribus ſiliquis. Folia acriora ſunt ſemine. *Sapor.* Radix candida guſtu admodum feruido vt Sinapi. Eodem tempore *Locus.* cum altera floret Aprili menſe Cirinolæ frequens. Hanc aliqui Eru*Tempus.* cæ ſylueſtris ſpeciem faciunt, ſed nobis Irioni ſimiliorem vulgari, & pro Irione potius cum ex genere Sinapeos videatur, quàm Erucæ, guſtu ſiliquis flore, & ſemine accipienda videtur. Iunij fine anno quo Maio menſe pluuia copioſa & frequens fuit, tum ipſo Iunio etiam

etiam, huius plantæ ſiliquas ob humoris frequentiam monſtruoſa cornicula protuliſſe meminimus Terebinthi effigie, in quorum cacumine ſiliquas cum ſemine deferebant; Vidimus & ſiliquas in cacumine ipſarum cornicula ex tenui in ſummo extuberantia contrario modo habuiſſe: Cornicula verò carnoſa craſſa atque magna pro plantæ habitu fuiſſe, ac monſtruoſa.

Rapiſtrum montanum Irionis folio μακρολεπτοκέρατον. *Cap. CVI.*

ACRIS radicis guſtus, foliorum ſapor, tùm diuiſura, & ſi magis Irioni ſimilia videantur, vulgare Rapiſtrum referentes, nomi-
Sapor. nis occaſionem præbuerunt: Atque a longis admodum, quas multas
Cognomē. profert tenues ſiliquas, μακρολεπτοκέρατον Epitheto nomen decorauimus.
Locus. Huius natalis locus iuxta ſemitas ſaxoſas, vel maceries, atque iuxta ædificia montana Æquicolorum eſt, nam & in via quæ à Villa
Deſcriptio. *Mercato* ad Capuccinorum cœnobium ducit, & circa ipſam ſacram Cappuccinorum ædem eruiſſe meminimus. ſemenque collegiſſe. Radice nititur longa ſatis, omnibus tenuiore, longisq. fibris diuiſa atque candicante. Folijs eſt Rapiſtro æqualibus atque æmulis aliquanto minoribus, in tenuioribus locis; in lobos ternos, aut binos diuiſis cacumine acuto Irioni multum ſimilibus, ſed maioribus, ex viridi albicantibus hirſutis mollibus, præſertim caulem ambientibus, quæ longè tenuiora, lōgioribus lobis, & cacumine, vt lobi duas vncias longi cacumen verò palmum ſit. Caule vnico tripedali, aliquando ab radice fruticoſo, alis multum diuiſo, hirſuto aſpero: è cuius medio ad ſummum ſemipedales & deinde paulò minores alternatim eriguntur ſiliquæ admodum tenues, craſſo cacumine, ſemina intus ab vtroque latere continentes minuta, non multum acria obſcurè flauentia. In ſummo flores lutei, tenues coaceruati, ex paruis calycibus quatuor foliorum prodeuntes quaternis foliolis diuiſi, minores congeneribus, intra quos emicat ſiliquula illis
Tempus. deficientibus. Maio floret, & inuenitur.

Sium alterum aquaticum luteum, vel Cardamine tenuifolium montanum. Cap. CVII.

Locus. IN excelſis Montium planis inter Marerij Comitatus Æquicolorum fines, & Tornempartis, quodam torrentis alueo ſaxoſo

Æſtate

Æſtate ſiccato, Septembri menſe hanc inuenimus inter ſaxa repen-
tem cauliculis per genicula aquaticarum more multis capillamen- *Deſcriptio*
tis hærentibus villoſis; folijs vtrinque longis petiolis in lobos di-
uiſis vt in Vulgari *Greſcione*, vulgò dicto Sio, vel vt à Matthiolo Si-
ſymbrio, ſed amplius per ora dentatis, minoribus & anguſtiori-
bus, ex quorum ſinibus alæ exeunt in ſummo denſis botribus par-
uis admodum onuſtis, qui in luteos flores paruos dehiſcunt, iiſque
defluentibus locum occupant ſiliquæ tenuiores vulgari eodem mo-
do diſpoſitæ, in quibus ſemen extuberat minutum præ maturitate
hiante ſiliqua deciduum. Parum acris guſtu eſt, colore flauicante.
Hanc ſatam in fictili habemus, atque rependo totum occupat *Sapor.*
terrenum, multiſq. locis exurgit, Hyeme atque Aeſtate durans,
atque ſe propagans. Aprili cauleſcit, Maio floret, & perficitur Iunio. *Tempus.*
Oritur & alijs montanis aquoſis locis frigidiſque.

Erucago Apula trifida & quinquefolia. Cap. CVIII.

FREQVENS hæc in agris Cirinolæ locis tenuibus, ac etiam in *Locus.*
macerijs & muris, vt in Caſtri illius culmine, radicem habens *Deſcriptio*
longam albam, non multùm fibroſam, craſsiuſculam feruidi ſapo-
ris, ex qua folia Autumno exeunt anguſta, oblonga, læuia tenera,
albeſcentia, minora primis Erucæ ſyluestris anguſtifoliæ folijs; cui
quodammodo ſimilia videntur. Caules edit plures bipedales, paru
aſperos, anguloſos ſtriatos, cauos quibus alternatim folia diſpo-
nuntur lacinijs diuiſa, trifida Crucis ferè modo, in alijs aliquando
quinque lacinijs mixta, in aliquibus variat tota quinquefida, aut
tota trifida, atque ſæpè criſpis vel vndoſis foliorum oris vt in Mal-
ua vulgari. Differt ab altera vulgari folijs; nam illi pinnata ſunt,
ſemperq. vtrinque multiſida pectinis modo, & profundis lacinijs
ordine diſpoſitis, & etiam flore. Huic enim veluti muſcoſi ſunt Apri-
li & Maio pallentes, non albis vt in Vulgari: ſed eodem modo in *Tempus.*
ſpicam congeſti, baſim habentes foliolis ſex conſtructam tenuibus,
floris verò tenuiora atque bifida, innumeris intus ſtaminibus lute-
ſcentibus, Romæ quidem ſecus viam è D. Mariæ Maioris Baſilica, *Varietas.*
ad Lateranenſem, criſtata floris foliola eſſe, variante ſic natura, re-
gione diuerſa, nec ita plantæ folijs anguſtis aut laciniatis obſer-
uauimus. Octobris initio floribus albis, ſuperna parte binis folio-
lis admodum inciſis criſtatis, ex lateribus verò vtrinque duobus;
quibus pariter ſuccedunt oblongi vtriculi trigoni corpore & ore,

Rapiſtrum ſylueſtre Irionis folio

Sium tenuifolium montanum luteum:
Erucago Apula

anguſtiores ſeminibus turgidi nigris, pulicibus æmulis roſtellum habentibus. Sapore acri Naſturtij: Quæ perfecto & ſiccato vriculo, atque tunc hiante, flante vento excidunt Maio, & Iunio. Tota

Sapor. planta acris, ſed ſemen acrius folijs, quæ ſuauiora ſunt guſtu. Non

Vſus. enim vt in planta maiore vulgari pinnata fœtida ſunt, quam ibi copioſiſſima eſt, atque non tantùm fœmellæ, ſed & ferè omnes deliciæ cauſa elixant, primâ abiecta aqua, deinde pinguedine condiút oleum caſeum petaſonem addunt, aliaq. gulæ irritamenta: & hoc præſertim cùm Leporem venati fuerint, quòd frequenter accidit, vt illius benè ſapiat, hac mixtura decoquentes: & hæc proferunt lactantiæ verba, amicis alloquendo, [*comedi leporem cum brucagine,*] ita enim hanc vocant: & hoc maximæ exiſtimationis apud illos eſſe videtur. Radix feruidi ſaporis, acris inter Sinapeos & Naſturtij ſaporem Hanc & Vulgarem ſi quis pro Polemonia ſupponere malit non admodum erraſſe videretur. Facie & viribus quidem non parum accedere videtur notis illi tributis, pinnatis ramulis, rutæ longioribus folijs, radice longa alba acri, ſemine nigro. Non enim Iaſmini ſpecies illa trifolia ita accedere nobis videtur. Florum varietatem in pictura è regione adpoſuimus.

Draba Dioſcoridis Apula. *Cap.* C I X.

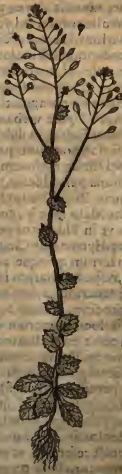
QVIA nulla apud poſteriores Dioſcoride medicos de Arabide ſiue Draba mentio fit, perſuaſum omnibus eſt caput hoc ſicut illud Hiberidis adiunctum, nec Dioſcoridis eſſe. Quòd autem à Galeno alijsq. medicis taceatur non mirum, cùm ab auctore nullum in medicina vſum, ſed in Obſonijs eſſe referatur, atque Galenus & ſequaces non aliud è Dioſcoride niſi quæ medicamentoſa erant excepſiſſe clarum eſt, nam de Leontopodio, Phyteumate & Catanance, eò quòd ad amatoria (magicè forſan non phyſicè acceptis,) tantùm prædicabantur vtilia, vt à Dioſcoride refertur; & forſan Galeno alijsq. ignotis effigie, ſic etiam cauſa phyltri, nullam potuerunt, vt medici, de illis rationem reddere qualitatis, atque ea ratione omiſiſſe cenſemus. Quòd autem ideò Dioſcoridis non ſit quia repetitum eſt pluries caput, hoc potius nobis contrarium videtur, nam ſi additum, non repetitum eſſet, ſuffeciſſetq. ſemel addidiſſe Huius deſcriptio clara eſt in Dioſcoridis textu, atque plantam hanc non aliud putandam cenſemus. Cubiti altitudinem

Deſcriptio habet caulis tenuis angulosus rectus, folijs vndique hærentibus

atque

atque petiolo officinarum Thlaſpeos, Vaccariæ folijs dicti, vel Iſatidis, parum ſinuoſis, & dentatis, mollibus incanis piloſis guſtu acribus admodum, in ſummo denſis paribusq. altitudine ramulis diuiſus, ita vt rotundam fere vmbellam efficiant albis floridis Iberidis congeſtam, quam Dioſcorides Sambuci vmbellæ comparat non inſcite, lata enim eſt, nec ramulis ab vno principio paribus ſubſtinetur vt in vmbellis Fœrulaceorum, ſed vt in Sambuco Agerato & ſimilibus ramulis imparibus. Fructus deciſis florum foliolis Iberidis vel lepidij modo ſuccedunt, multò maiores, extuberantes, ex duabus veluti partibus conſtructi, in acutum deſinentes, in quibus apices: non enim infracti vt Thlaſpeos, ſed pyramidales potius, bina ſemina intus continentes, diaphragmate diuiſa, lutea acerrimo ſapore, vt non mirum, ſi pro Pipere vtebantur antiqui, vt à Dioſcoride refertur. Mirorq. Matthiolum in dubium reuocare an hæc vera ſit Draba, quia ipſi forſan non nimis palato acris viſa fuit, atque Italicam dicere ob loci forſan rationem, non eſſe acrem; Sed nobis Apulia Italiæ non minima pars videtur, vbi copioſa, & acerrima, ſed etiam alijs prouincijs Regni Neapolis. Perfectis ſeminibus atque ſiccatis pericarpijs Maio menſe, eodem modo coma remanet veluti Sambuci, nec vt in Thlaſpeos genere in ſpicam protenditur. Aprili menſe floret. Hyeme exit Cirinolæ in aridis viarum marginibus, elatis, folia in terram quinque aut ſex habens carnoſa duriuſcula atque aſpera, reſpectu aliarum interius exientium, & cauli hærentium, quæ longè teneriora, atque molliora ſunt: ſeſquiunciā lata, & palmari longitudine, ſinibus non profundis dentatis parum eroſa: at in cultis locis hortorum ibi maiora virentiora ob alimenti copiam & in terra magis ſtrata: atque Auguſti primis imbribus exire obſeruauimus. Radix admodum viuax longa tenuis alba ſæpius cum excreſcenti globulo nodoſa in ſummo, in quo vermis inuenitur, lignoſa parum, atque acri Naſturtij ſapore. Incognita ibi, & nullius vſus Erucæ ſatiuæ ibi ſpontaneæ cauſa, ac etiam anguſtifoliæ luteæ ſylueſtris, atque Erucaginis: quorum frequens in cibo vſus fortuna deſtitutis. Vidimus deinde agros copioſa Drabæ huius prole refertos, vt culta cenſeri poſſet, quam vix propter radicis repentis vim extirpare incolæ poſſunt. *Tempus.* *Locus.* *Sapor.*

Draba,

Cardamine pusilla saxatilis montana dioscoridis

Draba minima muralis diſcoïdes. Cap. C X.

ACRIS plantulæ huius ſapor, atque foliorum effigies quodam-
Nominis cauſa. modo Drabæ ſimilis, hunc ſibi locum vendicare fecerunt, atq;
nominis occaſionem præbuere, vt Drabam appellaremus, ac pro-
Cognomen pter tenuitatem, minimam, ſicuti & à loco, & fructus effigie, mura-
lem atque *diſcoïdem*, quia diſci modo circa caulis ſummum & ala-
rum ouales fructus gerat. Primo Vere caulem emittit cum Lobellij
putata Paronychia, atque Dalechampij Myoſotide, è capillari ra-
dice in muſcoſis muris atque humentibus ſaxorum ripis, eorum ſci-
licet cauis, nixa, parua nimis albicante: folijs in orbem humo hæ-
rentibus multis, circumdentatis ouali figura paruis, vnguis magni-
tudine hirſutis, quæ Hyemis initio orta erant. Caulis verò pedalis
eſt, ſequnis rotundus, rubeſcens, folijs per interualla ſingulis alter-
natim ſine petiolo Drabæ modo hærentibus, vnica vel duabus in
ſummo alis diuiſus. Flores primùm in ſummo denſos veluti vmbel-
lulam habet, tenues admodùm Iberidis effigie, qui dehiſcentes pau-
latim, nam diutius ab imo floret, relinquunt è petiolis obliquè ten-
dentibus ouales fructus paruos, in quibus ſemina bina, colore ful-
ua parua. Fructus perfecti atque ſiccati aperiuntur, relictaq. altera
tantum foliacea parte dimidia decidit, ſimulq. ſemina. Februario
Tempus. calidioribus, frigidioribus verò locis Martio, Aprili, & Maio etiam
inuenitur. Differt à Paronychia Lobellij ſiue Dalecampij Myoſoti-
de, magnitudine, folijs & caule maioribus, fructu verò minore, ſicu-
Locus ti flore & etiam petiolis: nec ita in campeſtribus, pratenſibusq. lo-
Sapor. cis, ſed Parietinis, ſaxiſq. humentibus frequens frigioribus. Sapor
acris admodum etiam virens, in flore & ſemine.

Cardamine puſilla ſaxatilis montaua διςκοειδής. Cap. C X I.

RARIOREM hanc puſillam plantulam hunc mereri locum
Nominis cauſa. etiā cenſuimus, ſapor enim ſibi nomen dedit *Cardaminæ*, atque
Locus. habitus & effigies reliqua etiam epitheta. Montoſis rupis cautibus
excelſis ſupra Caſtrum Podium Poponiſcum Æquicolorum, inq, co-
rum alueis, cauiſq. vmbroſis, Maio hæc inuenitur puſilla, obſerua-
tioneq. digna plantula: miramur que cum pluuiam illi arceant, ipſi
ſaxorum aluei, aëris frigentis humiditate ſaxorumq. frigiditate
humenti uiuere quomodo poſſit. Palmaris ad ſummum eſt hæc pi-
cturæ

ctura folijs & habitu par, nec maiorem ſed potius minorem, vt in pictura expreſſimus, inuenimus. Foliolis ex ſemine primum ortis rotundis deinde quinqueſida pinnata in lobos binos vtrinque, atque poſtea in quaternos, at in maiore planta in octenos vſque lobos, & nouenos etiam diuiſa obſeruauimus, lentis paruæ magnitudine & rotunditate, quæ terræ proxima, deinde oblongiora, atque demum longiora in caule, qui in vegetioribus alis diuiditur, in ſummo flores habens puſillos albos vt vix depingi poſſint, ex calyce quatuor foliolorum virentium, è quibus foliola quatuor alba floris contrario verſu calycis diſponuntur, vt octo videantur virentia calycis, albis floris intermedia, atque in centro fructus rudimentum, & circa ſtamina tenuiſſima lutea. Defloreſcentibus verò floribus ab imo, fructus oualem formam aſſequuti maiorem, Drabæ minimæ pares & ſimiles per caulis ſummum alternatim diſponuntur. in quibus lutea ſemina acri ſapore, ſicut planta tota naſturtium æmulante. Maio floridam inuenimus, atque fructu onuſtã. Variat hæc, nam minor tota, paucioribus lobis & folijs inuenitur, vt in pictura expreſſimus, & inter illas media. Oritur & in Valleſium montibus vmbroſis copioſa, vbi etiam poſtea obſeruauimus humentibus locis terrenis, nec tectis auſtro auerſis maiorem.

Deſcriptio

Sapor.

Tempus.

Thlaſpi montanum Burſa paſtoris fructu. Cap. CXII.

MATESII montis excelſa nuda & ſaxoſa iuga meridiei oppoſita ibi, *la Vedetta* ideſt proſpectus, inde è monte aduenientes, Caſtrum proſpicere incipiunt, hanc habent, néc alibi amplius viſam, aut ab alio deſcriptam, quæ vt diuerſa ab omnibus & minus nota deſcribendam putauimus. In ſaxorum rimis radix eſt rugoſa fibroſa parua pullo colore, folia per terram emittẽs in orbem ſparſa digitali latitudine, parum oblonga, raris per extrema ora inciſuris, carnoſa duriuſcula, colore ad ceſium vergente, è quorum centro caulis aſſurgit folioſus rotundus rectus tenuis, ax albo parum rubeſcens foliola Drabæ ritu, vel Glaſti, paruis auriculis ſine petiolo hærentibus multis, ſemipedalis cum florere incipit, & flores vmbellæ modo & latæ habet, magnos reſpectu plantæ, atque exteriores magis explicatos, albos, quatuor foliolis, vt in congeneribus conſtructos, ſtaminibus luteis plenos, internos verò purpuraſcentes ex albo antequam aperiantur, qui ſimul cum caule ſe protendente explicantur, paulatim ab imo incipientes, ac demũ

Locus.

Deſcriptio

Thlaſpi montan. burſæ paſtoris folio primum. Alterũ mitius hirſut. 2.

Lithothlaſpi montanum fruticoſius uermiculato acuto folio

prætenſo ad pedis altitudinem florere deſinunt, atque folliculi remanent cauli hærentes è longis petiolis obliquè diſpoſitis dependentes, cordis figuram æmulantes, burſæ paſtoris ferè modo, infracti in ſummo, & apicem emittentes: intus bina ſemina flaua, parua parum acria ſicuti & folia, vt in alijs vulgatis. Aprili menſe floret, & Maio perficitur. Aliquando pluribus caulibus duobus vel tribus inuenitur ab radice fruticans.

Nominis. cauſa. *Sapor.* *Tempus.*

Thlaſpi alterum mitius rotundifol. Burſæ paſtoris fructu.
Cap. CXIII.

Deſcriptio HVIC rotunda, vnguis magnitudine, longoq. petiolo foliola ex radice puſilla albicante lignoſa raris fibris diuiſa parumq. acri, in terram ſtrata carnoſa, cæſia fere, uenis multis ſed obſcuris exeunt. At cauleſcenti maiora admodum, & duplò per ambitum denticulata parum, cauli ab imo propè terram Drabæ modo abſq. petiolo hærere obliquè incipiunt, deinde maioribus interſtitijs latiora, alasq. emittunt, in quibus & caulis ſummo, qui rotundus eſt in imo purpuraſcens & maculoſus; poſtea virens, cinereuſq. ac pedalis; vmbellatim ferè vt in omnibus congeneribus inſunt, calycibus rubeſcentibus exiguis flores albi minuti, quibus fructus foliacei Burſæ paſtoris vulgatæ modo, oblongi cordis figuram exprimentes ſuccedunt, longis petiolis hærentes obliquè, ſuperiori non diſſimiles, ſed hiſce plura vtrinque ſemina parua terna aut quaterna, rotunda compreſſa flauentia parum acria, & non vt congener Allij quid guſtu relinquentia. In ſaxoſis montanis itineribus humentibus Aprili menſe via è Mercato Villæ ad Flaminianum, aut ad Cappuccinorum ſacram ædem.

Sapor. *Tempus.* *Locus.*

Lithothlaſpi tertium fruticoſius vermiculato acuto folio.
Cap. CXIV.

Locus. *Deſcriptio* RARIOR ſpecies iſta, nec alibi quàm in nudis cautibus Æquicolorum, vbi & Auricula muris incana à nobis depicta. Radice lignoſa alba magna, inter ſaxorum rimas, ex qua craſſa lignoſa rugoſaq; propago multos viticulos breues palmares emittit, anguſtis paruis carnoſis vermiculatis rotundis ferè folijs nigreſcentibus acutis in ſummo atque per ambitum hirſutis parum, denſis circa illos hærentibus; at circa flores rarioribus & breuioribus. Flores verò

verò in magnas, veluti vmbellas, rotundas conferti, candidi, vel ſuauè rubentes, quatuor foliolis conſtructi: quorum ſuperiora parua, inferiora maiora ſunt Cretici anguſtifolij atque purpurei Thlaſpeos ritu, parum minora: ſtaminibus intus luteis quatuor, atque ita florida & denſa inuenitur fruteſcens plantula hæc, vt non niſi flores ſpectes. At poſtea ſuccreſcentibus medijs floribus, atque dehiſcentibus, exteriores & imi, fructus per caulem breuibus admodum petiolis minoribus corpore fructus, inſidentes emittunt, latos admodum, cauos coclearis modo, atque Thlaſpeos vulgaris Vaccariæ folio dicti, maiores, parum elatos, cauam caulibus, conuexamq. nobis partem oſtendentes. Fructus hi lati ſunt, ſuperna parte fiſſa, non rotunda ſed anguloſa ſunt. Maio floret, ac Æſtate perficitur. Guſtu admodum acri folia, & ſemina acriore; quæ lata compreſſa fulua, alijs minora ſingula medio folliculo vel diſco, vt duo inſint, ſingulis fructibus integris. Reperitur Anuerſæ Valuæ ſaxoſis montibus in quibus nihil terreni reperitur. *Tempus.* *Sapor.*

Lithothlaſpi quartum carnoſo rotundofolio. Cap. CXV.

SAXORVM rimis etiam hęc gaudet, locis uerùm magis depreſſis inuenitur propè Caſtrum Podium Poponiſcum Æquicolorũ: cuius radix longa ſatis, læuis candicans dura, ex qua tres quatuorue prodeunt viticuli in diuerſa tẽdentes recti, rotundi rubẽtes circa quos denſa carnoſa rotunda parua admodũ folia nec fructus latitudinem ſuperantia in imo circa radicem, rubeſcentia aliquando, ſed colore Braſſicæ reliqua, ac per viticulos ſemper anguſtiora longiora denſiora, magisq. hærentia ad flores vſque, in ſummo verò paruæ vmbellæ huic proferuntur botris ex viridi rubẽtibus, circa quos exterius in orbem aperiuntur flores veluti coronates vmbilicũ ac compreſſi, quatuor foliolis ſuauè rubentibus, ſanguineis lineis eleganter depicti, ſtaminibus intus luteis: quibus paulatim interiores ſuccreſcũt folliculi, & flores alij medij, viticulis ſe producentibus pedalem altitudinem aſſequentibus, aperiuntur, & per viticulos fructus diſponuntur alternatim circum hærentes reſupinati, vt in ſuperiore, ſed minores: & circa ſummum ſerratis vel dẽtatis oris purpurantibus, Maio floret. Sapor radicis & foliorum amarus, ſeminis verò parũ acris, quod minutum Irioris modo, atque flaueſcens eſt, copioſum in folliculis vtrinque, à ſuperioribus differens. *Locus.* *Deſcriptio.* *Tempus.* *Sapor.*

Ionthlaſpi

Ionthlaſpi luteo flore incanum montanum διεχῶδες

Iontblaſpi luteo flore incanum δισκοΐδὴς *montanum vmbellatum. Cap. CXVI.*

HIC inſerenda viſa fuit hæc, media inter luteam Violam montanam & Thlaſpi effigie, quàm a ſimilitudine vtriuſque *Iontblaſpi* appellauimus, atque à fructu orbiculato ambitu diſco ſimili diſcoïdes, ad differentiam aliorum. *Nominis cauſa.* Hæc etiam montanis & ſaxoſis gaudet, ac ſimul cũ ſuperiorib' inuenitur, verùm plana iuga diligit Æquicolorum & S. Angeli ſupercilia illa. *Locus.* Foliis exit incanis aſperis paruis anguſtis oblongis forma & effigie congeneri plantæ à Matthiolo pro Alyſſo depictæ, minoribus duplò, circa viticulos rotundos purpuraſtes in terra ſtratos & ſupinos, hirſutie alba aſpera obſitos: *Deſcriptio* in quorum ſummo flores odorati, non parui vt in congenere, ſed magni reſpectu plantæ, atque non in vmbellam, ſed veluti longum corymbum in orbem per viticulos diſponuntur, colore luteo hilari aureoq. foliolis infractis in cordis figuram, ſylueſtris Lychnidis modo, quibus ab imo fructus ſuccedunt alternatim etiã per orbem circa viticulos longis petiolis hærentes, figura rotunda lentis fructus magnitudine & modo, incana hirſutie aſperi, longum habentes apicem, in quibus vnicum ſemen compreſſum, fuluumq. continetur. Maio & Iunio florida, & frequentiſſima in Aequicolorum montibus vt diximus. *Tempus.* Folia dura & veluti humore carentia ſicco ſunt ſapore herbaceo, nec acrimoniam exercere videntur, ſicuti & ſemina. *Sapor.* Eadem radice regerminat poſt flores, ſemperq. viuit.

Iontblaſpi minimum ſpicatum, lunatum. Cap. CXVII.

IN montium radicibus, & collibus Soli orienti expoſitis, ſterilibus frequens Anuerſæ Valuenſium Aprilis menſis fine, & Maio menſe. *Locus. Tempus.* Huius radix exigua tenuis & albicans fibrillis aliquando diuiſa inuenitur plures emittit viticulos tenues aſperos dodrantales ad ſummum, ſupinos, aliquando rectos in vnicaule: *Deſcriptio* folia illos circundant alternatim diſpoſita candicantia exigua admodum, duplò minora duriore Thymo dicto, & congenerum minima, aſperiuſcula; vno verſu quandoque diſpoſita, vt in congenere ſuperius deſcripto, vmbellato montano maiore δισκοΐδὶ, cui adſimile ortu. E medio verò viticulorum, qui aſpera hirſutie, & candicante obdu-

cuntur,ad ſummum vſque,fructus cartilaginei rotundi Lentis magnitudine depreſſi, veluti in longam ſpicam diſpoſiti dependent, vno etiam ferè verſu penduli,è petiolis incuruis exiguis nutantes minimum in quatuor foliolis diuiſum calycem habentes, oculos ferè fallentem, qui antequam flores in fructus ſiue clypeolos lunatos abirent continebat. Flores veluti in vmbellulam confertos in ſummo ſemper habet exiguos,& omnium minimos,pallentes,quatuor foliolis etiam conſtructos; qui ſtatim folliculos proferunt è medio rotundos hirſutos, in medio parum ventrioſos,limbo circumductos,in ima parte veluti fiſſos Thlaſpeos modo. Hi perfecti paleæ colore fiunt ab imo decidentes Maij fine. Semen intus habēt vnicum ouali figura compreſſum flauum: Plantæ ſapor parum acris Leucoij modo ſiccaus. *Lunatum Iontblaſpi* diximus,quia Lunariæ Græcæ dictæ modo pendulos habeat clypeatos folliculos nutantes & *Iontblaſpi* ab effigie,& affinitate,quam cum Leucoijs & Thlaſpi facie atque natura referre videtur: Rara plantula elegans, nec ab aliquo deſcripta quod viderimus.

Locus. *Cognomē.*

Litboreoleucoion minimum ſupinum Valuenſium. Cap. CXVIII.

Locus. SAXIS præruptis montis Anueriæ oppido hærentis Septentrionalis frequentiſſima plantula hæc, à nobis tunc primum reperta & obſeruata; atque propter affinitatem ipſius cum Leucoijs, & natalem locum ad differentiam aliarum ſpecierum λιθορεωλευκόιον minimum appellauimus. Plantula eſt exigua grata oculis propter florum copiam colore venuſtorum, quos Maio menſe profert cæruleópurpureos variegatos; medium quid luteocandidi habentés, ſtaminulis intus paruis: ſiliquas illis deficientibus è medio calyce folioſo profert paruas, breues craſſas inanes, in apicem longum deſinentes, in quibus ſemina continentur exigua copioſa ruffeſentia, æſtate perfecta. Folia ſunt breuia magnitudine durioris Thymi hirſuta, colore cinerea, ſicuti tota planta alternatim viticulis multis denſè adnata, vt vnaquæque planta comoſa ſit admodum, atq; orbem viticulorum frequentia conficiat. Quamuis Æſtate floreat, nunquam perit ſemper regerminans noua è geniculis denſis viticulorum ſoboles foliorum proferens; quaproter etiam Hyeme reperitur. Tota fumi odore graui ac ſaporo guſtata putet. Singulis viticulorum cacuminibus tres aut quatuor inſunt flores, aut ſiliquæ.

Nominis cauſa. *Deſcriptio* *Tempus.* *Sapor.*

quæ reperiuntur, duratq. ad Autumnum cacumine, & ſiliquis. Acris eſt folijs & ſiliquis linguam vellicans manſæ, magis quàm Leucoium ad Thlaſpeos gradus accedens.

Ion Draba Alyſſoides Apula ſpicata. Cap. CXIX.

SCVTATOS cum habeat fructus hæc Alyſſi modo duplices, atq. folijs & caulæ Drabæ ſit adſimilis, vt aliquam nominis priuatā haberet differentiam *Iondrabam Alyſſoidem* appellauimus: eò quòd luteæ Violæ magis ſit affinis. Cirinolæ in ſylua prope D. Rocchi, *Mezzana*, appellata, quia media ſit inter agros (ita enim ſyluas appellant intra campos ſitas) inter Piraſtros, Oxiacanthas, & Aſphodelos, quibus tota ea ſyluula eſt referta, Martio menſe exiens, radice admodum exigua alba, ex qua folia è terra parum elata ſed conuexa, hirſutie alba denſa tactu molli obſita, digitali latitudine maiora, oblonga forma, neruulis craſſis piloſis, quorum aliqua circa petiolum radicem verſus laciniam habent, reliquum raris & magnis reſpectu folijs ſerrata dentibus. Caulem è medio emittit rotundum hirſutum aperiuſculum pedalem, aut paulò maiorem duabus vel tribus in ſummo alis diuiſum, è foliolis anguſtioribus multum, nec laciniatis prodeuntibus. Reliquum nudum niſi propè humum duo aut tria hærerent folia. In ſummo floſculi emicant Sinapeos modo lutei exigui, quatuor foliolis conſtructi, quibus deficientibus ab imo paulatim locum implent, folliculi duplices, rotundi lentis magnitudine ſimul latere coniuncti, vt in Alyſſo à nobis depicto, compreſſi, parum hirſuti, in ſpicæ modum ſurſum elati, atque Aprilis fine perficiuntur. Sapor plantæ totius parum acris. Calidarum hæc indigena eſt regionum Apuliæ.

Nominis cauſa & Cognominis. Locus Deſcriptio Tempus. Sapor.

Leucoium Alyſſoides vmbellatum montanum. Cap. CXX.

EXCELSA Aequicolorum frigidaq. iuga, *Cornino*, dicta è contrario, vbi plurima Gentiana maior lutea, incolit hæc herbida; atque à ſuperiore florum ordine in vmbellam ferè compoſito differt, nec minus folijs maioribus, oblongis, luteo Leucoio proximis magnitudine, ſed minoribus, per ambitum magis ſinuatis, hirſutis, carnoſis, duris, atque aſperis; e radice longa nodoſa cādicante ex pullo, neruoſa ſicco ſapore, ſimul ex pluribus germinibus prodeuntibus Leucoij more; ex quibus caulis tenuis hirſutus bipeda-

Locus. Deſcriptio

 lis, ali-

Ionthlaſpi minimum ſpicatum lunatum
Lithoreoleucoion ſupinum

Iondraba apula aliſſoides ſpicata – leucoium aliſſoides umbellatum mont:

lis,aliquando raris interceptus foliolis, in cuius ſummo parum diuiditur, & flores veluti corymborum modo denſi, in vmbellam diſpoſiti emicant lutei maiores ſuperiore;quibus fructus læues rotundi dnplices, latere coniuncti eodem modo Alyſti Dioſcoridis æmuli,compreſſi,apicem habentes medium,ſuccreſcunt;ſuperiore etiam maiores,in medio extuberantes; quo ſemina ſingula compreſſa parua flaua continentur, vt bina ſingulis duplicibus fructibus inſint;ſapore etiam ſicco.Folia guſtu dulci ferè,non acri. Augusto menſe floridam & ſemine refertam inuenimus. Hanc videtur Lobellius Lunariam luteam Monſpellienſium, & marinũ Leucoium luteum appellare, ſed nobis in Appenninis Aequicolornm montibus ſeptentrioni oppoſitis lecta,montana videtur,& à mare trium dierum itinere abeſt, nec afflatum habet.Sed nec maritima Apula Cirinolæ folijs nobis leucoij, ſed potius Drabæ aut Thlaſpeos viſa fuit, atque folliculis in ſpicam, non diuiſam vmbellam poſitis.Quare locorum varietate,diuerſes ſpecie naſci cenſemus. Inuenitur & in Valuenſium montibus in Valle ſupra Anuerſam præruptis vmbroſis ſaxis iuxta fluminis decurſum.

Tempus. *Sapor.*

Alyſsum Dioſcoridis montanum. Cap. CXXI

ADEO difficilis eſt Alyſſi Dioſcoridis inuentio, vt quilibet Recentiorum foliaceum fructum edentem plantam pro Alyſſo propoſuerit:non collatis alijs notis,& ad illam deuenerunt etiã ſententiam vt Boraginis ſpeciem illam quàm nos καρποχηνόποδα à fructus forma diximus, pro Alyſſo depingere non ſũnt veriti;nulla foliorum guſtus & totius plantæ habitus facta perpenſione. Nos verò etſi congenerem pro Alyſſo depinxerimus in noſtro Phytobaſano non omnes tunc varietates conſpectas habebamus,neque ab Vrbe tunc vnquam abſfueramus, atque ideo neque multas vt nunc inſpectione cognitas plantas habere poteramus duobus tantùm ante annis hiſce ſtudijs operam nauantes.Nunc autem rariorem plantam in Campoclarenſium Mateſij montis iugis ſyluoſis vmbroſisq. primùm collectam deſcribemus; radice parua capillari,viticulis rotundis per terram reſupinis, rubentibus hirſutis, & ſeſe radicantibus Serpilli modo & congenerum; folijs rotundis, unguis magnitudine in initio, deinde latioribus & maioribus ad duas vſque vncias creſcentibus, circumſerratis, magnis dentibus, hirſutie longa candicante ſub aſperis, per viticulorum genicula binis,

Locus. *Deſcriptio*

binis, petiolo longo hærentibus, inter quæ alternatim & vtrinque etiam flores emicant cærulæi tres aut quatuor ex tenui admodum petiolo veluti pilo ac hirſuto prodeuntes, foliaceam baſim quatuor foliolorum habentes, quibus fructus ſuccedunt depreſſi ex duobus oualibus folliculis, ſcutulorum forma conſtructi, latere interſe coniunct, ipſiq. per ora hirſuti, foliola bina vtrinque baſis habentes, atque intus depreſſa ſemina fulua quina aut ſena ſingulis lateribus cont nentes. Aeſtate inuenimus propè mandras, ibi dicitur Tempus. Fons Sanctæ Mariæ in montis cacumine Occidentem verſus, Armentorum potus vſui ligneis labris aptata: Harum plura genera nouimus recta, repentia, ſupina pratenſia montana, ſed huic folia longo petiolo hærent, non ita in alijs obſeruatur, & rotundiora; fructusq. magni & rotundiores; Hanc neſcimus quiſnam dixerit, non habere rotunda folia, ſub aſpera, non folliculos duplicis diſci effigie, nec in montibus naſci, cum alio loco nemo hucuſq. viderit. Atque miramur alios plantas recepiſſe, quæ non duplices fructus ſiue Clypeolos aut folliculos habeant, vt Dioſcorides notat, ſed quamlibet ſimplici fructu, quo aperto & diuiſo tunc duplici valua, quod in omnibus cuiuſuis generis eſſet commune; Tordylio quidem ſemen duplex eſſe Dioſcorides notauit, illudq. ſimile Scutulis, non ſemen ſimile duplicibus ſcutulis, vt de fructu Alyſſi retulit. Nec Dioſcoridem notare conſiderarunt, vt ſemina inſint clypeolis duplicibus, non fructu: relatiuum quidem ἐν οἷς; plurali numero, refertur verbo ἀσπιδισκίοις, *Clypeolis*, non autem verbo καρπός *fructus*, atque ſingulari numero, ibi, παρ᾽ οἷς ὁ καρπὸς, ὡς ἀσπιδίσκια διπλᾶ, ἐν οἷς τὸ σπέρμα ὑπόπλατυ, *Iuxta quæ fructus*, .ſ. eſt, *velut clypeola duplicia, in quibus ſemen ſublatum*. Quare ſi folliculi ſiue duplicia clypeola, continere debent ſemina: illa oportet valuas habere proprias & diſtinctas: atque ſic fructus effigies non ſimplex, vt ab alijs proponitur, ſed duplex eſſe debet, vt duorum clypeolorum repræſentet rotundas vel ouales circumferentias, & profunditates, quæ ſingulæ ſemen continere poſſint, atque fructus modo concipiant, ex foliorum alis ortum ducant. Quod niſi ita eſſet, Thlaſpeos fructus infracti in ſummo atque lateribus dehiſcentes, etiam ſingula ſemina vtroque latere continentes, duplices Dioſcorides & Plinius dixiſſent, & poterant; ſed quia primo aſpectu forſan non duplicem Diſci figuram, ſed vnicam repræſentabat in ſummo inciſam, infractos eſſe notarunt. Hoc enim argumentum qui nouerit, facilè ab alijs propoſitas plantas reſpuet, atque noſtram magis accedere dicet.

Aliſſum
montanum

cet. Sapore amaro tota planta. Hanc & congeres multas in Æqui-colorum iugis ſyluoſis reperimus nuper: Differt hæc ab alijs, quod fructus non ſpicam intercepti foliorum finibus, ſed cum petiolo ex illis prodeunt, natura ſic ludente; & folijs rotundioribus admodum, ſatis Dioſcoridi reſpondentibus. Dodonæi Alyſſum putatum; nos montanum lunatum Leucoium appellamus, cui magis accedere videtur, habemusq. minorem cōgenerem plantam de qua alias. In Vetuſtiſſimo Herbario manuſcripto Græcis literis Neapoli in Sancto Ioannis Carbonariæ Bibliotheca, etiam binis folijs cauli hærentibus depingitur, floribus inter alas, purpuro cæruleis, ſed minus rectè depictis. *Sapor.*

Veronica tetragona montana recta minima. Cap. CXXII.

PRATENSI Teucrio Veronicæ facie dicto admodum hæc ſimilis, at minor omnibus ſui partibus, præter flores, qui in hac parua plantula maiores omnibus congeneribus ſupradictis inſunt, colore cæruleo ſaturiore, breuibus inſidentes petiolis circa ſummas duas alas quibus diuiditur caulis palmaris, quadratus rubeſcens hirſutus geniculis ſenis diuiſus, quibus folia hærent bina alternatim diſpoſita, in imo tritici grano paria magnitudine, atque ſingulis geniculis maiora indicis vnguis magnitudinem aſſequentia, hirſuta oblonga circumſerrata obtuſis dentibus multis Chamædriqs ferè modo ſed abſque petiolo, & circa caulis geniculo latiora. In ſummo duas alas emittentia, cauléq. foliolis intermedijs paruis admodum veluti detruncatum terminantia. Iulio perficitur atque techas apice lōgo ſuperiori ſimiles promit duplices per alas diſpoſitas tenuibus ramulis etiam diuiſas. Radix verò repit ex geniculis compoſita è quibus dependet. Sapore foliorum ſiccante. In ſumis frigidisq. montium Paſcuis oritur. atque Aequicolorū *S. Angelo* appellato loco. *Nominis cauſa. Deſcriptio. Tempus. Sapor Locus.*

Alſine montana hederacea maxima. Cap. CXXIII.

ANEMINE deſcriptam hanc, ni fallimur, proponemus, quam in umbroſis excelſium montium Campoclarenſium atque Aequicolorum denſis Syluis collegimus, à vulgari foliorū magnitudine atque toto habitu maiore differentem, folia quippe magna per abitum hirſuta hederacea vel Smilaci proxima effigie, duas vn- *Locus. Deſcriptio Nominis cauſa.*

Veronica tetragona montana recta minima
Alſine hederacea montana max.
Alſine ſaxifraga anguſtifolia minima montana

Semperuiuum rubrum montanum πυραμιδῶδες

cias lata, atque tribus longa, vndulatis oris Maluæ ritu, vt ſinuata videantur, cauli hærentia longo tenuiq. petiolo, bina ex oppoſito geniculis viticulorum, qui recti ſunt vel ſupini, hirſuti rotundi, medulla tenui dura vt vulgaris, ſed alæ ex imis geniculis prodeuntes repunt antequam floreſcant: flores verò in ſummo candicantes laciniati decem laciniis, ſed quinque foliolis conſtructi, petiolis longis inſidentes bino numero ſe diuidentibus, medium ſemper florem habentibus, qui primus flaueſcit, atque fructum concipit, vtriculis effigie longa pyramidali ex calyce prodeuntem longæ ſiliquæ forma, anguloſum apicibus tenuiſſimis, in quo minutum fuluum cō pioſumq. ſemen continetur. Auguſto floret & Septembri perficitur. *Tempus.* In primi floris petiolo & alarum florum imo, folia abſque petiolo cauli hærere incipiunt Tithymalorum modo & congeneris vulgari Huic recti fructus, atque elati remanent petioli eorum, nō vt in vulgari deorſum ſpectantes.

Alſine ſaxifraga anguſtifolia minima montana. *Cap.* CXXIV.

Deſcriptio. IN ſaxorum rimis rupium prærruptarum, & eorum cauis vmbroſis, ab aquæ pluuialis impetu tuta oritur plantula hæc tenera puſilla; quæ anguſta oblonga folia profert Saxifragiæ magnæ Matthioli modo paulò latiora, albicantia, molliora, è viticulorum geniculis bina prodeuntia; ex quorum ſinu alæ, & in ſummo flores candidi quatuor foliolorum conſtructi, ſtaminibus intus multis candidis tenuibus admodum, florentes Maij fine & Iunio; *Tempus.* quibus vtriculi ſuccedunt ferè orbiculares, parui admodum Milij ſeminis magnitudine cartilaginei, in quinque octas diuiſi Ocimoidis modo in quibus fuluum obſcurum ſemen minutum. Radix tenuiſſima, capillamentis diuiſa. *Locus.* Circa D. Philippæ antrum Æquicolis, aliiſq. præruptis locis propinquis. *Varietas maritim.* Alteram huic ſimilem ſed maiorem duplò in mœnijs maritimis Neapoli obſeruauimus autumni fine florentem *Locus.* ſuauerubente flore, pericarpio oblongo acuto in quo ſemen *Tempus.* exiguum Vulgari colore ſimile, planta eſt repens, ſed cum floret reſupinatur. flante Africo alluitur vnda, illaque gaudere videtur.

Semperuiuum rubrum montanum γιαραλᾶδες. *Cap.* CXXV.

Nomen. NOVA hæc Semperuiui ſpecies eſt, ab Antiquis non memorata, ex genere primi à Dioſcoride deſcripti, verùm differens

mul-

multum;humilis planta; quam à breuitate caulis *chamæſemperuiuum* appellari poteſt,à colore tàm foliorum quàm florum & totius plantæ floreſcentis,*rubrum*;à tomentoſa foliorum,vel ſericea hirſutie, γναφαλώδες. Mirum in hac planta admirandumq. Naturæ inſtitutum obſeruandum proponimus. mirumq. artificium, quo ſingula foliola dum planta ſine caule eſt, Vere incipiente,ad inuicem tomentoſa lanugine contexuntur, apices enim foliorum relictis folijs intermedijs, tenuiſſimis denſisq. ſtaminibus veluti aranea intercipiuntur,vt ſemper angulos efforment,vt tota foliorum ſuperficies operiatur innumeris figuris, trigonis quadratis pentagonis & exagonis interſectis ad inuicem, vt ex quolibet extremi folij apice efformentur. Planta rara viſu atque pulchra, è radice puſilla tenui veluti filum inter ſaxorum rimas vbi parum terræ inhærente multa folia veluti Cynaræ fructus ſquamoſus, in globulos compoſita Nucis Regiæ obliquè dimidiatæ magnitudine orbē complentia,linguarum anguſtarum effigie, parua carnoſa vulgaris maioris lutei ſemperuiui modo, per ambitum hirſuta parum, in ſummo araneoſa multum,colore cinereo. Æſtate cauleſcente planta,ita illi hærent denſa vt pyramidem effigient,atque nihil præter ſummum caulis appareat in quo folia minora alternatim ſeparantur. Caulis ſemipedalis bifurcatus alis in ſummo, in quibus flores magni rubentes roſeo ſaturo colore, ſtellati in decem radijs ſecti, totidemq. apicibus, medium fructum habentes: ſtaminibus verò circa illum viginti,quorum cacumen luteum minutum eſt.Florum folia expanſa & radiantia veluti plicata primùm quàm dehiſcerēt canaliculum vel plicam habent ſingulis radijs, colore magis ſaturato:calycem vero dilutiorem ſubtus hirſutum totidemq. oris diuiſum. Iulio floret & Auguſto perficitur. In Aequico'orum,montibus, & iugis altiſſimis nudis ſaxoſis meridiei oppoſitis ſupra montem Flaminiani,*lo Serrone*,vulgò dictum, ſupercilium ſcilicet appellatum. Mirum etiam magis eſt,plantam hanc Autumno & Hyeme antequam caulem edat incanam eſſe,aut cineream, nec folia coniuncta tomento vel aranea ſunt, ſed aperta & diſiuncta vt in Vulgari, & Vere adueniente contrahi, atque connecti miro illo angulorum intercurſu araneoſo. & deinde caulem edentia colorem mutare rubraque effici ſicut tota planta.

Cognomen *Deſcriptio* *Locus.* *Tempus.*

Vermi-

Vermiculata noua planta montana
Spartum aquicolorum minimum montanum

Vermiculata montana noua. Cap. CXXVI.

IN planis celſium montium inter Aequicolos & Tornempartis fines, in quibus etiam gens illa meſſes legit, hanc reperimus inter ſegetes fruticantem plantulam, è terra palmam ſe attollentem ſupinam, è radice admodum tenui albicante fibrillis diuiſa viticuli plures fruticant rotundi, candicantes densè geniculati, ex quibus ampliores reſupinantur, alæ foliolis digitali longitudine, anguſtis admodum, rotundis carnoſis læuibus, vermiculatis, non diſſimilibus Semperuiuo ſecundū Dioſcoridis, tenuioribus multùm, ac etiam acuminatis, ſed non pungentibus, cum florere incipit hirſutos parum circa flores viticulos habet, ſingulisq. geniculis & alarum cauis, flores ſingulos edit denſos, vt plures videantur ſimul emergentes ſtellatos, colore virente, in medio pallida exigua ſtaminula habentes, conſpectui vix ſe obijcientia: quibus, fructus ſubeſt ac ſuccreſcit vtriculi modo, iiſdem quinq. radijs floris remanentibus. Quare ex his videtur plantis, quæ florem fructui inſidentem emittunt, primumq. fructum concipiunt quàm flores, vel eodem tempore, & ſi magis fructus conſpiciatur, vt in Cucurbitis, Malo punico, Liſimachia ſiliquoſa dicta & ſimilibus. Fructus hi pallentes cum ſiccantur fiunt, parumq. hirſuti, nec medulla interior quæ alba eſt, à cortice ſeparari poteſt, quare potius ſemen, quàm fructum appellare debemus: integerq. perfectus decidit. Aeſtate floret & perficitur; Folia manſa ſapore & odore ſatiui Trifolij pratenſis, ſed parum ex acerbo ſiccante amarum quid habente. Sicca verò folia magis amarum exprimunt, non autem calorem imprimere videntur. Hanc & ſi ex genere Vermiculatarum eſſe perſpicimus, nihil commune cum ſemperuiuis habet, ſed diuerſi generis planta noua.

Locus. *Deſcriptio.* *Tempus.* *Sapor.* *Nominis cauſa.*

Spartum minimum montanum triphyllon. Cap. CXXVII.

RARIVS hoc, ab alijs hucvſque non obſeruatum, quod non niſi frigidis montium iugis Æquicolorum ſaxoſis celſioribus nec multum exoritur, omnibus proponimus viſendum, ob elegantem varietatem: Spartumq. à ſimilitudine appellauimus, & minimum à partium tenuitate, atque à diuerſitate triphyllon. Frutex eſt amplus Æquicolorum montibus, *Cornino*, ſaxoſis nudis deuexis Auguſto,

in imo

in imo lignoſus innumeris alis diuiſus comam conficiens rotundam: Caules primùm iuncei, veluti Iunci folia, qui deinde lignoſi ſtriati flaueſcentes ex viridi fiunt. E ſummo verò tribus geniculis vireſcentes, atque lanugine alba obſiti, atque ſtriati: ſingulis uerò geniculis alæ aut auriculæ hærent craſſæ duræ, in imo nudæ lignoſæ ex quibus cum tenerior eſſet anno priore planta, foliola terna, vtrinque admodum tenuia albicantia, ac ueluti capillaria Abrotoni maris minora producebantur, ſicuti in plantæ cacumine conſpiciuntur. Alarum verò ſummum, aut acutum eſt; aut in minima foliola deſinit: aut capitula quatuor vel quinque ſimul congeſta, in quibus flores lutei Sparto & Geniſtæ ſimiles, ex vtriculis parum hirſutis minusq. luteis albicantibus ad inuicem oppoſitis, quibus ſuboriuntur ſiliquæ breues vnciæ longitudine, hirſutæ albentes ex viridi, in acutum deſinentes gladij modo, parum conuexo dorſo circa aciem: in quibus quatuor includuntur ſemina dependentia cordis figuram imitantia, quæ adhuc virentia erant nobis obſeruantibus in ipſo ſpontaneo loco: nec amplius perfectiora habuimus. tota planta bicubitalis ad ſummum, caudice craſſeſcente fruticis inſtar.

Deſcriptio *Locus.* *Tempus.*

Galium montanum latifolium cruciatum. Cap. CXXVIII.

Nominis cauſa. ANNVMERANDA hæc inter Galij ſpecies ob illius affinitatem viſa fecit, tametſi in multis differat non tamen propriũ genus cõſtituere videtur. Folijs namque per genicula denſa admodum quaternis circa radicis caput, quàm breuisſimis, leuibus atq; ſemper maioribus latioribus, ita vt quarta pars vel tertia longitudinis ſit latitudo Rutæ proximis: viticulis per terram ſparſis vndiq; fruticantibus quadratis tenuibus læuibus: cum cauleſcunt bipedales atque ſupini fiunt, circa medium rarioribus geniculis folijsq. etiam quaternis anguſtioribus ſemper, atque longioribus multum acutis, atque duas vncias æquantibus: in ſummo verò binis tantum vt in Saxifragia Matthioli magna, longioribusq. interuallis diſpoſitis atque ſemper è cõtrario decreſcentibus, ex quibus flores erũpunt denſi corymborum ferè modo, aut diuiſæ vmbellæ, vt in Hyperico, qui oblongò ſunt admodum tubulo, & quaternis foliolis diuiſi, colore ſuauè rubentes, & ſuauiter olentes, Iaſmini ferè modo, quibus etiam effigie & colore ſimiles videntur, verum magnitudine Phu Dioſcoridis; ſemina deinde relinquentes coaceruata, ſimul.

Deſcriptio

bina

bina rugoſa vel aſpera oblonga, parum curua Phaſeoli modo, ſed Galij vulgaris maiora duplò vel amplius, atque cum ſiccantur flauicantia. Radicem verò habet longam craſſam fibroſam magnam reſpectu plantæ, lignoſam, foris ex nigro ruffam, intus alba, ex qua ſemipedales ſunt viticuli per terram ſtrati foliolis Rutaceis, vel Serpilli anguſtifolii quaternis denſiori bus geniculis, vt qui caulem tantùm viderit florentem, & non plantæ reliquum, haud illam cognoſcere poſſit. *Locus.* In Collibus ſoli expoſitis Campoclarenſium frequens toto autumno, Vere germinat per terram repens.

Galium nigropurpureum montanum tenuifolium. Cap. CXXIX.

Nominis cauſa. SVBDENDA ſuperiori hæc fuit, propter magnam cum Galio Vulgari cognationem, tametſi radix Rubiæ potius affinis, cum *Deſcriptio* non minus rubentem colorem cartæ aſtricta relinquat: Quæ craſſa eſt admodum corticoſa lignoſa, foris rubeſcens intus lutea, ex qua plures turiones luteſcentes producuntur, in quibus viticulæ tenues admodum, ſeſquipedales ad ſummum, folijs per genicula octona Galio æmula ſed minora; in quorum ſummo frequentiores alæ, atque denſæ veluti panniculæ, florum onuſtæ nigropurpureorum vt Ellebori albi, ſed exigui admodum luteo Galio pares, ſtaminibus quatuor intus luteis, quibus defloreſcentibus ſemina bina teſticulorum modo, & congenerum colore purpuraſcentia ſuboriuntur, quæ deinde ſiccata nigra euadunt. Caules etiam ex nigro purpuraſcunt. *Tempus.* Iulio florida & ſemine turgida inuenitur *Locus.* Æquicolorum via ad Flaminianum vel Cappuccinorum ædem. Iconem non adpoſuimus, cum breuitate denſitate virgarum & florum colore tantū differat, effigie verò parum.

Cruciata noua Romana minima muralis. Cap. CXXXX.

Locus. IN Diocletiani Thermarū ruinis, alijſq; humentibus parietibus *Deſcriptio* oritur plantula hæc dependens, viticulos plures habens ab radice tenui cannabini fili craſſitie pallente multis capillamentis tenuiſſimis diuiſa, quadratos circa radicem tenuiores, poſtea craſſiores, aliquando rubentes, vel in extremo hirſutos, denſis geniculis diſtinctos, in quibus foliola quaterna Rutæ minora, in Crucis modum diſpoſita, per angulos, vnde nomen: Inter illa flores emicant

ex viridi pallens, etiam quaterni, tribus botribus ſinguli conſtructi, quorum imus in florem ſe pandit quaternis puſillis foliolis, vt vix diſtingui poſſit; etiam cum ſtaminibus internis. Quibus fructus ſuccreſcunt primùm hirſuti curui florem in imo demittentes, & perfecti deinde velut flores galericulati videntur, & duriores cum ſiccare incipiunt, veluti echinati conſpiciuntur, ſed non pungunt, quamquam aſperi tactu videantur. Caput quatuor aculeis diuiſum barbulas ſiue brachia vtrinque etiam in aculeos deſinentia, in medio pectus etiam aculeatum, ſubtus ventrem habentes extuberantem, in quo ſemen luteum rotundum paruum Panici modo; ab imo florere incipit, & fructus habere in ſingulis geniculis & foliorum interſtitijs. Maij initio floret & fructus Iunio perficiuntur & finitur. Sapor amarus atque acerbus ingratus. Flos apertus qui eſt botrus inferior pectus efficit, ſuperiores botruli bini parui ſunt veluti capita ſtaminum, qui brachia vtrinque formant, in illis dependentes cùm protenduntur. In parietibus humentibus & alijs locis Romæ toto Maio viſitur, Decembri verò exit. *Sapor. Tempus.*

Linaria tetraphylla lutea minor. Cap. CXXXI.

REDDENDA ſuæ familiæ plantula hæc verioris Linariæ ſiue Oſyridis congener, eſſet: quam, ob foliorum quaternum numerum Cruciatæ ſimilem quē habet hic deſcripſimus, & ad quinquefoliatæ Vulgaris, Tetraphyllam cognominauimus. Plantula eſt pedalis, exigua radice, viticulis multis ſupinis aſſurgens, ſed caulis eſt rectus, geniculis ſingulis quaterna folia promens, in imo minora, atque è medio ad ſummum non quaterna, ſed alternatim ſingula & breuiora Folia Lini & Linariæ æmula, colore Braſſicæ, infernè canaliculata, cauli cruciatim erecta hærentia. Flores in ſummo, pauci, è petiolis breuibus prodeuntes, calycibus quinquefoliatis hirſutis inſidentes, effigie atque poſitu Linariæ Vulgari ſimiles, verum minores, atque luteſcentes. Fructus craſſi, rotundi ſex lineis diſtincti apicello in ſummo emicante: in quibus ſemen nigreſcens lunatum vt in congeneribus. Sapor idem amarus vt in alijs. Aprilis menſe floret & æſtate perficitur. Oritur in ijſdem locis tenuibus quibus Ionthlaſpi lunatum Valuenſium. *Nominis cauſa. Cognomen. Deſcriptio. Sapor. Tempus. Locus.*

Ferrum equinum vulgare
Alterum πολυκέρατον

Ferrum Equinum capitatum
Vicia Sesamacea Apula
Arachydna
Ononis Lutea
sylvestris minima

Aſperula muralis Verticillata minima. Cap. CXXXII.

Locus. Tempus. Deſcriptio. VETVTTIS muris innaſcitur hæc,& frequens in Caſtro, *Villa* dicto in Valuenſium montibus dodrantalis herbula. Maio mẽſe floribus & fructu onuſta inuenitur. Radice nititur exigua capillari,plures viticulos proferens, ab imo fruticans, anguloſos quadratos & aſperos:folijs per genicula ſenis, aliquando verò quaternis & quinis hærentibus Galij ritu; ſupra quæ ex caulis geniculis in rotæ ſpeciem,vt in Verticillatis plantis fructus prodeunt duplices,Aniſi effigie parui,hirſuti;quibus flores inſident admodum exigui,luteſcentes, quatuor foliolis constructi;Caulis aſper eſt denticulis perquam exiguis,& niſi lumini oppoſitis,haud propter tenuitatem & diaphanitatem conſpicuis. Folia etiam hirſutie tenuiſſima aſperiuſcula ſentiuntur.Sapore amaro eſt parum. Aeſtate finitur & ſiccatur tota. Sapor. Tempus. Oritur & in ſaxoſis etiam locis ibi, ac etiam alijs locis vbi Parietaria & Vermiculatum Semperuiuum oriuntur. Ab imo ſiccari incipiunt folia, ſicuti florere & fructus perficere obſeruauimus. Hæc Plinij verius Alyſſum cenſeri poſſet, & pro eo à nobis proponi potuiſſet, foliis Rubiæ & toto habitu minor, fructu duplici inter folia, niſi illius hiſtoriam ſpuriam cẽſeremus. quemadmodum in noſtro phytobaſano diximus.

Ferrum equinum comoſum, ſiue capitatum, & alterum πολυκέρατον. Cap. CXXXIII.

INVISÆ nec deſcriptæ ab aliis videntur Plantulæ nec aſpernandæ propter raritatem, quas nunc proponimus, Harum altera, quia totius figuræ breuitate diſtat à Vulgata planta *Sferra Cauallo*,dicta;ſiue *Ferrum, aut Solea equina*, ac etiam ſiliquarum copia Deſcriptio. Epithetũ. Varietas. Nominis cauſa. quas inter foliorum alas longo petiolo inſidentes, non vt in Vulgata hærentes,quaternas aut plures profert tenuiores,ruffeſcentes incuruas,C,literam lunatam exprimentes,veluti reſupinas, iterũ nuper creſcentis Lunæ modo,vt magis innoteſcat; vtriuſque, Vulgaris ſcilicet quam ἀπλοκέρατον, & huius ramulum expreſſimus delineatũ,quã ad differentiam πολυκέρατον cognominauimus. Alteram verò à copioſo fructu,quem in ſummo viticulorum profert, comã ſiue cæſariem repreſentante, *Comoſum, ſiue Capitatum Ferrum Equinum* appellauimus. Frigidarum regionum incola planta hæc

atque

atque Aequicolorum montibus, & ſyluula Capucciriorum. E radice craſſa lignoſa fibroſa nigricante,ſapore leguminoſo dulci fruticat,viticulis multis,parum repentibus & ramoſis; in quibus folia copioſa congeneri æmula pinnata, primùm tria, deinde vtrinque terna petiolis, poſtmodum quina, atque ſena,& aliquando in petioli cacumine aliud inſidet,vt tredecim numero inſint: quæ antequàm cauleſcat parua ſunt,rotundiora atque denſa,at in caule anguloſo deinde rarioribus geniculis hærentia, longioribus petiolis diſpoſita,maiora duplò imis,& ſimilia Vulgari,illiſque latiora,lõgitudine verò paria,magiſq. longo petiolo hærentia. In cultis verò folia octona & aliud in cacumine inſidens inueniuntur; E ſummis folijs & caule longi producuntur petioli nudi ſemipedales aut longiores, in quibus veluti capitulum denſi flores inſunt in orbem dependentes, effigie Geniſtæ vel alterius Seruridacæ maioris Lobellij,Septeni aut plures luteo ſaturato colore, primùm ex luteo virẽtes,venulis viridibus depicti,quibus marceſcẽtibus veluti cirri aut ſoluta parùm intexta coma vndique circum producuntur ſinuoſæ in ſpiras ſiliquæ,atque incuruæ ad inuicem nutantes,vt in Clymeno,quæ paulatim craſſeſcentes magis alterius vulgaris plantæ ſiliquas imitantur,ſed non tàm incurua ſemina producit,vt circulum compleant,atque veluti perforata ſiliqua,vt in vulgari proſpiciũtur,ſed minus dimidio circulo,atque aperto diametro, & ſemina oblonga parum incurua. Iunio floret,atque Iulio & Auguſto perficitur. Quam *πολυκέρατον* appellauimus in Valuenſium montibus ſoli expoſitis tenuibusq. locis reperimus: atque etiam Cirinolæ. *Locus.* *Deſcriptio* *Tempus.*

Vicia Seſamacea Apula. Cap. CXXXIV.

RARIOR hæc non alibi à nobis viſa quàm Cirinolæ in Reguli Vinea *Acquamena* dicta,& ſterilibus agris quibus itur, folijs Viciam;fructu,ſiue corniculis Seſamum, ſylueſtremuè Nigellam, aut Iſopyrum æmulatur. Huius radix tenuis & puſilla lignoſa, flaueſcens, pluribus ſurculoſa cauliculis rotundis pedalibus, aut maioribus parum, albicantibus piloſis,folijs alternatim pinnatis Viciæ modo cauli hærentibus alternatim, nouenis utrinque petiolis atque in cacumine ſingulis,auriculas circa caulis genicula vtrinq. anguſta,vt in congeneribus habentibus. Inter illorum & caulis ſinus congeſti ſunt flores parui, leguminoſis adſimiles ex pallido albicantes vix conſpicui, atque ſtatim ex illis ſiliquæ ſex aut ſeptem; *Locus.* *Nominis cauſa.* *Deſcriptio*

ptem; vel octo ſuccreſcunt gibboſæ oblongæ albeſcentes piloſæ curuo cacumine Siluestri Nigellæ Iſopyro aut Seſamo ſimiles, fiſſuram grani tritici modo habentes, per quam ſiccatæ diuiduntur. Semine intus hærente Piſi vel Seſami modo fuluo paruo, minore

Sapor atque compreſſo, ſapore leguminoſo. Maio mẽſe perficitur; ab ima

Tempus. florere incipit ala, vt in imo ſiliquas perfectas, & in ſummo etiam adhuc flores edere, vel concipere habeat.

Ononis lutea ſylueſtris minima. Cap. CXXXV.

Deſcriptio PVSILLA hæc ſatis eſt, nec ſemipedem ſuperat caulis altitudine; è radice dodrantali nuda tenui nigra. Ex illa plures fruticãt tenues cauliculi veluti ſquamoſi auricularum cartilaginibus exiccatis, è quibus folia exigua vulgaris Ononidis modo terna, & per ambitum dentata, exeunt: inter quorum & cauliculorum ſinus quinquepartiti oriuntur ſinguli calyces reſpectu plantæ magni, rigentibus foliolis anguſti, oblongis aculeatis conſtructi, in quibus poſt flores luteos exiguos, vt à calyce occludantur, ſiliquæ ſuboriuntur rotundæ atque oblongæ breues admodum, veluti Phaſeoli parua

Tempus. ſemina renum effigie incurua parum & exigua. Auguſto in Aequi-

Locus. colorum incultis depreſſis aridis locis, è Villa Mercato via ad Molendinum. Differt ab alia lutea vulgari exiguitate, totius plantæ atque ſquamis cauliculorum & odore viroſo in hac nullo.

Arachydna Theophr. Cap. CXXXVI.

Etymon. NOMINIS etymon declarare videtur, atq; plantam delineare huius nominis Arachydnæ; *Aracus* ἄρακος enim, & ἀρακὶς Cicerculæ ſpecies eſt. quam folijs & fructu refert: ὕδνον verò *tuber*, eſt, ex quibus nominibus compoſitum eſt nomen, ἀραχύδνη, & ſicuti ex duobus vnum nomen eſt conflatum, ita etiam, ex Araco ex tubere, mixta effigie vtriuſq. Planta inueniri debet. Quare ex leguminoſa familia nullã præter hanc quadrare melius nouimus. Radices habet venoſas ceſpite ſummo hærẽtes, longas, variè & latè ſparſas, in quibus tuberculi ſiue glãdulæ ſunt foris nigræ, intus albæ Auellanæ nucis vel glandis magnitudine, Caſtaneis ſuauiores, dulces odoratas, quas pueri vomere erutas arationis tẽpore colligunt, coctas atque crudas eſitantes. Iccirco non mirum ſi Plinius nec folium nec herbam vllam, aut quicquid aliud ſupra terram habere dixerit, ſed tantùm,

tûm,ramoſas radices ac multiplices: in quo notandum eſt,nihil de veſca parte radicis dixiſſe, de tuberoſa ſcilicet, niſi ad Anthalij & Oeti radicis formam,& vſum legentes mittat,verborum cõnexione.Theopraſtus uerò fructum habere etiam ſupra terram aſſerit, quod Plinius tacuit, & illos binos partibus inter ſe oppoſitis, nec folium aut quicquid ſimile ſupra terrã ferre ait.Quæ &ſi in hac plãta non videantur quadrare vt illorum Hiſtoriæ congruat,& forſan mutila relatione, & non inſpectione atque obſeruatione plantam deſcripſerunt, tamen ſi Arachydnæ nomen habet, aliquid cum Araco cõmune habere debet,quod omiſerunt;ſed in Theophraſto legitur,Arachydnæ,& eius ſimilis Araco, ex quibus videtur plantam eſſe ſimilem Araco,quæ radices habet carnoſas etiam vt Arachydna,& deinde, neutrã folia gerere ait, ex quibus videtur nullam cum Araco poſſe ſimilitudinem habere, cum Aracus non habeat radices tuberoſas &ſi in omnibus leguminoſis,aliquid excreſcens in fibris veluti ſemina obſeruentur carnoſa. Iccirco non inſcite à nobis propoſitæ plantæ Arachydnæ nomen datum eſt; Huius rami procũbentes ſupra terram tres aut quatuor, bina folia oblonga ſubaſpera. ſimilia Cicerculæ vel Araco habent, in clauiculas petiolo deinde ſe diuidente,auriculas circa caulis genicula oblongas,leguminoſorum ritu habentia,ex quorum finibus petioli oblongi prodeunt, in quibus flores Iunio purpurei Piſi æmuli, odorati cohærentes,qui deinde marceſcentes petiolo ſe producente ſeparantur, & ſi iquæ ſuboriuntur paruæ in quibus ſemen concluditur paruum. Quare ex his noſcere quis poterit an aliorum putata Arachydn. aliquo pacto ratione nitatur, vt Arachydnæ nomen habeat.Hanc alij pro Apio ex Tithymalorum genere depinxerunt,alii pro Aſtragalo,ſed ex ſupradictis, & aliis à nobis in Aſtragalo quid ſentiendum ſit iudicare quiſque poterit, Notandum poſtremò dicimus, Plantam hanc Arationis tempore folijs carere, & radices etiam ſupra terram aliquando inueniri, quare non mirum ſi ab antiquis ſine folijs deſcribatur. Sed ſine folijs nihil Araci habere videtur,vnde nomen fuit compoſitum.

Nominis cauſa.

Deſcriptio

Cotyledon alterum Dioſcoridis Cymbalaria verior. *Cap.* *CXXXVII.*

DIV incognita, atque ſub *Craſſulæ* vel *Fabariæ* nomine fuit hæc,poſtremò verò pro *Thelephio* Dioſcoridis neſcio quibus

rationibus propoſita & recepta. Miramur etiam tàm Dioſcoridis claram delineationem,atque huius plantæ affinitatem cum primo Dioſcoridis Cotyledone,alios minimè cognouiſſe. Cuius propriũ nomen ad differentiam alterius Cotyledonis primò deſcripti,*Cymbalion* eſt,vt Dioſcorides ait, Cymba quidem piſcatoriæ vel portatoriæ nauiculæ genus eſt,quod huius plantæ oblonga & caua folia perbellè exprimunt,ſicut primum genus Cotyledon,folijs orbiculatis itemq́. cauis vmbilicatis, nam huic longa folia & ouali figura linguarum modo eſſe dicuntur à Dioſcoride his notis, Ἔστι δὲ καὶ ἕτερον εἶδος κοτυληδόνος· ὅ τινες κυμβάλιον καλοῦσι, πλατύτερα ἔχον καὶ λιπαρὰ φύλλα, ὡς γλωττάρια, πυκνὰ περὶ τὴν ῥίζαν, οἱονεὶ ὀφθαλμὸν ἕνα μέσον περιγράφοντα ὥσπερ τὸ μεῖζον ἀείζωον. τῇ γεύσει στύφοντα καυλίον λεπτὸν καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἄνθη καὶ σπέρματα ὅμοια ὑπερικῷ. ῥίζαν δὲ μείζονα. ποιεῖ δὲ πρὸς ἃ καὶ τὸ μεῖζον ἀείζωον. *Eſt & alterum genus Cotyledonis,quod aliqui Cymbalion vocant, latiora habens & craſsiora folia linguarum forma,denſa circa radicem,velut oculum vnum medium conſcribentia, ſicut maius Semperuiuum ſapore adſtringentia;caulem paruũ, & in ipſo flores & ſemina Hyperico ſimilia. Radicem verò maiorem.* Et Plinius; *Eſt, & aliud genus eiuſdem ſordidis,* [nos legimus ſolidis] *folijs latioribus denſioribusq. circa radicem veluti oculum cingentibus aſperrimi;* (quod enim falſum cenſemus,legendumq.) *adſtringentis guſtus, longiore caule ſed pergracili.* Quibus planta vulgaris *Craſſula* ſiue *Fabaria* dicta maximè reſpondere videtur. Radicem habet tuberoſam craſſam albicantē balbulis albis glādiū modo hærētibus, maiorē ſatis radice primi Cotyledonis Vmbilicati, quam Dioſcorides Oliuæ magnitudine facit. Nos illam Campoclari in ſaxoſis prærutis locis arcis;nedum vnicam paruam Oliuæ,quæ in nouellis eſt,ſed craſſam admodū Scrophulariæ parē obſeruauimus, ac etiam maiorem eodē modo extuberantem. Folia huius oblonga quadrantem longa oualia caua craſſa carnoſa ſolida, colore ad cæruleum vel cinereū ex viridi accedentia,per ambitum parum ſinuoſa. bina cauli ex oppoſito abſque petiolo hærentia, ac antequam cauleſcat minora multum,atque denſa in orbem diſpoſita,cruciatim enim oriuntur, atque interna & nouella ſemper minora,vt vmbilicum, vel oculū, vt Dioſcorides appellat,alterius primi Cotyledonis ritu exprimāt. Caules emittit plures bipedales tenuiores primo, læues rotūdi ſupini,vel recti iuxta loci aptitudinem per interualla binis folijs interceptus,latis interſtitijs, illiſq́. ſemper decreſcentibus ad ſummum vſque, atque cauis vt Labri Veneris plantæ modo aquam pluuia-

Nominis cauſa.

Lib 25. c.13.

Deſcriptio

Cotyledon 2 Dioſc. Cymbalaria
eratia Plinij

pluuialem contineant. In ſummo denſos habentes corymbos, velut
Tempus. orbiculatam vmbellam, qui in flores ſtellatos albos Aeſtate dehiſcunt, quinis foliolis conſtructos, ſtaminibus intus tenuibus luteis, quibus fructus ſuccedunt oblongi Hyperico adſimiles, in quinis etiam apicibus dehiſcentes perfecti, in quibus ſemina ſuperuacua,
Locus. oblonga tenuiſſima vt pilus. Campociari in Valle in ſaxis oritur frequens, ac etiam in Aequicolorum montibus, frigidis enim & vmbroſis gaudet. Guſtu aſtringit, vt primum genus cuius vice fœmellæ, non ſecus ac Semperuiuo maiore vtuntur. Quod Dioſcorides notauit. *Facit ad eadem quæ etiam Semperuiuum* In Plinio corruptè legitur; *guſtus aſperrimi*. atque poſtremò, *Vſus eius ad eadem quæ Iridis*, Sed qui corrupit primam vocem, & ſequentē oportuit, nam Iris aſpero guſtu eſt: quod in Semperuiuo & Cotyledone
Vires. maximè abſurdum videtur. Hoc etiam alij animaduerterunt commentatores. Huic Recentiores qui Thelephium fecere, calorem adiungunt imperceptibilem, vt illorum opinionem defendant. Nos autem à Semperuiui qualitatibus vix ſecernere audemus, vſu quidem firmatur, adſtringere & refrigerare vulgi experimentis, atque à primo Cotyledone hoc differt, quod diſcutiendi & extergendi vi minore polleat, nullum nouimus in hac amarorem, ſed aqueum & adſtringentem, niſi ſit imperceptibilis, vt alij dicunt. Galenus de primo Cotyledone ait tamquam de vno genere. *Cotyledon mixtam vim habet humidam ſubfrigidam, & quandam obſcurè ſub adſtrin-*
Sapor. *gentem, & cum ipſa modicam amaram. Vnde perfrigerat, repellit, extergit & diſcutit.* Remedia à Dioſcoride excepit. Ex his igitur Vulgata Cymbalaria, Telephium, & alia nomina minimè vera repræſentare quiſque iudicabit. De veriore Telephio qui in vineis, calidiſq́ locis illuſtratis oriatur, aliás ſuo loco diximus. Fallitur qui ſiccam virgam plantæ huius viderit Hyperici comam ſiccam repræſentantem folijs denudato caule.

Ceratia Plinij. *Cap.* CXXXVIII.

Nominis cauſa. CERATIA apud Græcos κεράτια, κερατεία, & κεράτιον ſcribitur, quod verbum *Siliquam* & *Siliquoſum* ſignificat, cuius Etymo & deſcriptione facilè quiſpiam reſpondentem plantam venari poſ-
Lib 26. c.8. ſet, quam Plinius ita deſcripſit. *Ceratia vno folio, radice nodoſa & magna, in cibo cœliacis & diſenteries medetur.* Huius nominis etymon

mon clarè demonſtrat plantam hanc è corniculis ſiue ſiliquis, in quibus continetur ſemen, ita denominatam eſſe, vt Corniculatum Papauer, quod Plinius *Ceratitin*, Græco more nominauit. Sicuti κερατωνία arbor, à ſiliquis quas profert edules, ita etiam dicta *Ceratonia*, nam ſiliquas κεράτια *Ceratia* appellant. Quare ſi plantam ſiliquoſam fructu, radice craſſa nodoſa vno folio atque adſtringente qualitate inuenerimus, facilè pro Ceratia Plinij eſſe proponendam iudicabimus. His omnibus notis atque viribus reſpondere videtur planta à nobis depicta, à Dodonæo *Dentariæ* nomine, vel *Alabaſtritidis*, à radicis frequentibus nodis dentium modo nitidis, & à colore candido & læuiore Alabaſtritidis lapidis modo appellata. Hæc digiti maioris craſſitudinem æquat, & etiam maior, nodoſa geniculata, veluti dentibus compoſita, læuis nitida translucida, vt nunquam terra hæreat, vel illa infecta extirpetur, obliqua ſemipedem longa, raris fibrillis humo nixa, terreno nigro vliginoſo in montium vmbroſis ſeptentrionalibus humentibus frigidis niuoſis Campoclarenſium frequentiſſima. Folium emittit vnicum, aliquando cum floribus, aliquando illis carens, atque vidua, vt ſimul plantas inuenias flore carentes quæ non amplius anno illo flores aliquo modo emittunt, vt quis carere illis plantam dicere poſſet, niſi alias ſimul floridas conſpiceret; Quæ cum ab initio germinat ſic etiam cum florum botribus exit, quod euenit Ophiogloſſo, Epimedio, Aconito luteo hyemali, ſiue Theophraſti, & ſimilibus, quorum aliquæ cum flore, aliæ illis carentes illo anno inueniũtur. Hic parum aliqui hæſitare nouimus, qui differentiã folij non agnoſcunt, atque vt vno verbo vtamur; Illud propiè folium dicitur in plantis, quod integrum cum petiolo, & ſi lobis ſciſſum ſit multis, ab radice, vel ramo vel caule euellitur, vel per ſe decidere poteſt, ſiccatum aut marceſceus, vt in omnibus plantis obſeruatur; quorum folia in lobos ſunt diuiſa, in Arboribus velut Fraxino, Sorbo, Nuce Iuglande, In Fœrulaceis & vmbelliferis ferè omnibus, vt Foerula thapſia Foeniculum Apium Smyrnium, In aliis herbis, Agrimonia Centaurio maiore Ranunculis, Iſopyro & omnibus quibus non vnum folium totum carnoſum vt Beta lapathum & ſimiles, nam & Braſſica appendices etiam circa petiolum habet, nec plura folia ſed vnicum erit, & ſi lacinatum parum ſit, ſic etiam in illis dicendum qui ad neruum vſque pinnata ſunt, vt in Sorbo & ſimilibus vt diximus in papauere Herculeo, Theophraſtũ referentes de ſorborum foliis, *Decidunt verò non partes, ſed totum folium*

Etymon.

Lib. 20. c. 19.

Deſcriptio

penna

Lib.3.12. *pennæ facie.* Quod de omnibus plantis plura folia vel lobos habentibus intelligendum videtur, non enim Sorbo decidunt lobi & petiolus remanet, ſed totum cum petiolo, ſic in Fœrula, Apio, Angelica nobis Silphium putata, de qua aliàs Deo dāte fuſiùs dicemus. Fœniculo, non pars, ſed totus petiolus in plures ramos diuiſus decidit, ſic in Pentaphylli ſpeciebus & trifoliis non unum ex lobis, ſed petiolus cum omnibus quinque & tribus foliolis decidit: Quare omnes illi lobi, ſiue folia, appelles, pro vnico folio accipiendi *cap.36.* ſunt: quamquam confundi videatur hæc ratio à Dioſcoride, vt ſuprà, & aliàs notauimus in noſtro phytobaſano. Huius plantæ folium, quod totum cum petiolo ab radice intelligimus, in nouem lobos ſeſquiunciam latos, tripla longitudine, ternos ſingulis alis, diuiditur: vt in Hippoſelino vulgari antequam caulem edat, pedali ferè petiolo rotundo rubeſcente craſſiuſculo hærens: in cuius umbilico, vt in Hyemali Aconito, & Herba paridis, triuncialis vel maior producitur petiolus, in quo botri Aprili menſe denſi, qui in flores dehiſcunt magnos pallentes, effigie Rhaphani vel Braſſicæ maiores, obſoletos; quibus ſiliquæ ſuccedunt alternatim & rarius diſpoſitæ oblongæ triunciales aut trientales, nodoſæ parum, tenues, vtrinq. ſemina continentes quatuor aut quinque, atque Maio perfecta, diſruptis ab imo per ſe valuulis, atque intortis exiliunt; quod *Varietas.* etiam tactæ faciunt, vt in Sio, Cardamine, & ſimilibus obſeruatur. Huius variæ obſeruantur ſpecies, atque à Matthiolo ſine flore plāta pentaphylla depingitur, atque deſcribitur, quam poſtea Pena in Aduerſarijs floribus ornatam depinxit, at in Teutonica editione alias addidit tres ſpecies, quarum Enneaphylla huic ſimilis vide- *Vires.* tur quæ etiam trifida aliquando abſque flore exit. Hanc Plinius inter ea quæ aluum ſiſtunt enumerat. Dodonæus verò adſtringentem facultatem illi tribuit, atque inter vulnerarias herbas recenſeri à Neotericis refert, & ad interiorum viſcerum precipuè tamen thoracis, ac pulmonis vulnera, nec non ad inteſtinorum ramices commendari. Matthiolus verò inter Solidagines & ſymphita reponit, cui has vires tribuit, *Radix glutinat cohibet, roborat*, atque vulgaris vſus eſſe apud Germanos tradit *Saniculam*, appellantes. De hac apud alios antiquos nihil reperimus. His non ſolum facie vt demonſtrauimus, ſed viribus etiam Plinij Ceratiam referre poſſe plantam hanc ſatis oſtenſum videtur.

Ranun-

Ranunculus montanus leptophyllos Aſphodeli radice

Ranunculus mont. leptophyllon Aſphodeli radice.
Cap. CXXXIX.

QVATVOR à Dioſcoride Ranunculorum enumerantur varietates, à Recentioribus quam plures, quibus hanc pulchram nouamq. addere libuit, Collium Campoclarenſium admodum familiarem, atque Æquicolorum etiam. *Locus.* Autumno & Hyeme exit, è radice Aſphodeli modo pluribus bulbulis depēdentibus, ſed Oliuæ magnitudine, atque etiam rotundiores in fibram tenuem deſinentes: *Deſcriptio* Ex his folia ramis diuiſa fiſſa, primis Bulbocaſtani, vulgò dicti folijs æmula, in terram procliua, vel recta, petiolis hirſutis rubentibus, trientalibusq́, & cum folijs ſemipedalibus ferè, in quorum vmbilico antequā caulis exurgat, floris botrus extuberat in medio viridis, Martio verò caule ad dodrantis longitudinem ſe protendente explicatur, & florem aureum ſplendentem pulchrum edit, quinque foliolis rotundis conſtructum luteis ſtaminibus medijs denſis, vt in Roſarum floribus. Quo defluxo caput remanet, quod perfectum oblongum eſt Oliuæ inſtar, aut magis productum, ſeminibus aduncis denſis cohærentibus, vt in congeneribus, minoribus multò & ſi caput æquale. Caulis verò hirſutus eſt, rotundus rubens ſingularis, rarò pluribus quàm duobus vel tribus alis diuiſus, in quo circa ſummum foliorum lobi maiores longioresq́. ſunt, breui petiolo hærentes alternatim; Martio floret, & Veris fine perficitur, loca amat pinguis herbida. *Tempus.* Acris eſt admodum nec congeneribus cedit. *Sapor.*

Ranunculus alter ſaxatilis Aſphodeli radice. *Cap.* CXL.

FRIGIDARVM regionum incola hæc, ſaxoſis humentibus montanis, radice multis craſſis fibris ſummo ceſpite hærentibus, Aſphodeli modo craſſioribus iuxta radicis caput, ſemperq. decreſcentibus paruis, pollicis longitudine, multis capillaribus fibrillis immixtis. Petiolos edit cauos, & in imo latos circa radicem Vmbelliferarum ritu, alter alterum amplectentes, quibus folia inſident primum lata, duobus tantum ſerraturis diuiſa, deinde magis profundè, atque etiam in tribus lobis diuiſa, loboſq. tribus dentibus, atque tandem inciſa ad neruum vſque, vt tria folia videantur, illaque profundè inciſa, ac etiā dentata, ſemperq. maiora: vtrinq.

hirſu-

hirſuta, infernè albidiora. Caulem Vere emittit rotundum hirſutum, ſeſquipedalem, alis diuiſum, in quo folia magis diuiſa & tenuiora & ſine petiolo; ex quorum ſinu alæ in quibus flores magni pallidi quinque foliolis vnguis magnitudine conſtructos, ſtaminibus intus luteis, fructus rudimentum virens circumdantibus Aprili menſe. Deinde longum caput ſquamoſum ſeminibus rotundis in apicem deſinentibus. Aequicolorum montibus propè D. Angeli ædem dirutam iuxta mœnia antiqua Saraccenia dicta etiam obſeruauimus.

Tempus. *Sapor*

Ranunculus leptomacrophyllon bulboſus. Cap. CXLI.

Locus. Tempus. Deſcriptio

COPIOSVS hic Aequicolorum montibus ſupra D. Philippi Antrum venerandum, Maio florere incipiens inuenitur. Radice oblonga ceruice, villoſo cortice nigroq. obducta exterius, ex qua duas vncias longitudine carnoſæ fibræ in imo craſſiores Filipendulæ paluſtris radicis modo, capillaribus fibrillis hirſutæ terram vndiquè obliquè amplexantes producuntur. Interius verò intra villoſum tegumentum bulboſa radix inuenitur Gladioli modo gemina, altera alteræ inſidēs vetuſtiori atque corroſæ parum præcedentis anni, ex quibus fibræ ortum ducunt. Folia huic prima duas vncias, quæ maiora efficiuntur & palmam ad ſummū æquant; circa radicem piloſa, reliquo læuia, colore cinereo albicāte, per longum venis diſtincta; octo numero caulem cingūt dodrantalem iunceum, duobus geniculis, & folijs abſque alis diſtinctum, in ſummo virens caput habentem, quod florem dehiſcens luteum edit, ſplendidum, ſtaminibus denſis intus plurimis; calyce tunc etiam quinquepartito. Fructum deinde capitatum oblongum admodum ſquamoſum ſemine rotundo ſed apice roſtrato vt congenerum perficiens.

Ranunculus minimus Apulus. Cap. CXLII.

Locus. Deſcriptio

SEMIPEDALEM hanc minimam Cirinolæ in incultis agris humentibus obſeruauimus, radice puſilla capillari, caule Iunceo hirſuto parum, ſicuti foliorum petioli, oblongi reſpectu plantæ, in quibus foliola unguis magnitudine parui digiti trifida hederacea ferè diuiſura ſed ima parum inciſa, læuia, flore luteo in ſummo caulis Apuli. ſemine & capite vt congenerum paruo.

Tempus.

Ranun-

Ranunculus Aquaticus vmbilicato folio. Cap. CXLIII.

MAGIS affinitatem ſequentes, quàm effigiem, huc inſerendam cenſuimus hanc: ne ſimilitudine foliorum deceptus aliquis pro Cotyledone accipiat, atque vt vulgò dicimus, *feruentem aquã obſulato addat*: Acris enim & exulcerans natura cum ſit, contrario Cotyledoni verò refrigeranti efficacia magno detrimento experiretur. In paluſtribus ſtagnantibusq. aquis oritur hæc innatãs tenuiſſimis fibris limo nixa, è ſingulis geniculis repentis caulis rubeſcentis carnoſi exeuntibus; ex quibus folia prodeunt ſemipedalibus rotundis, læuibus carnoſiſq. petiolis in ſummo tenuioribus inſidentia, orbiculata læuia, per ambitum rotundis crenis diuiſa Cotyledonis paria & admodum æmula prima facie, vt quiſque fallatur: ſed huic Maluæ modo circa petiolum diuiſa ſunt & aperta folia, [non vt Lobellius & Pena integra & vmbilicata depinxerũt,] & quinq. maioribus inciſuris partita, vt in Cotyledone. Flores in nudis petiolis carnoſis læuibus ſemipedalibus Ranunculo ſimiles, atque etiam capitula & ſi rotundiora, & ſemina. Acri ſapore eſt atque exulcerante: Quare non Cotyledon ſed Ranunculus appellandã effigie Cotyledonis, rotundifolius. Miramurque Penam & Lobellium pro Plinij Callitriche folijs lenticulæ ſupponere hanc Cotyledone maiora quandoque folia habentem nedum paria. Pro qua nos aliam aquaticam depinximus Neapoli in Sebeti paluſtribus obſeruatam aquaticæ lenticulæ folijs binis in tenuiſſimis caulibus ſructu iuxta illa tetragono: Sed nobis Plinius de Trichomane loqui videtur: ideo nec noſtra Callitriche habenda.

Nominis cauſa. *Vires.* *Locus.* *Deſcriptio* *Sapor.* *Lib. 25. c. 11.*

Ranunculus trichophyllon aquaticus medioluteus. Cap. CXLIV.

ISDEM locis innatat & hæc, eidem familiæ connectenda: flore & fructu ſimilis, atque etiam acrimonia; Folijs capillaribus Abrotoni maritimi, vel Artimiſiæ leptophyllæ tenuioribus breuibus petiolis, repenti cauliculo carnoſo geniculato densè hærentibus, ex quorum cauis veluti ex folliculis, vt in Vmbelliferis thyrſuli nudi breues digitales producuntur elati, floribus quinquepartitis ſtellatis albis, ſed circa centrum luteis Iunio, vt medio luteo flore appelletur. Fructus deinde capitatus rotundus ſquamoſus ſemine

Nominis cauſa. *Sapor.* *Deſcriptio*

Ranunculus min: apulus, alter aquaticus feniculaceus
Callitriche Plinij
Ranunculus rotundifol: aquaticus umbilicatus

Saxifragia bulboſa altera
bulbifera montana

Tempus. ſuccedit, rotūdior, atque paruus. Radice ex ſingulis imis cauliculi geniculis capillari prodeunte, vt in aquaticis innatātibus mos eſt.

Saxifragia bulboſa altera bulbifera montana. Cap. CXLV.

DEPINGITVR à Recentioribus Saxifragiæ ſpecies, radice multiplici, bulbulis grano Tritici vel Coriandri ſimilibus, ex albo purpuraſcentibus, inter fibras tenues, rotundis folijs hirſutis terreſtris Hederæ minoribus, aut Aſarinæ modo criſtata; caules villoſos pedales, & ſeſquipedales in quibus flores albi, poſt illos *Nominis.* nullum ſemen obſeruarunt Hanc illi adiungere varietatem volui- *cauſa.* mus à nobis nunc primùm obſeruatam, cuius radici non vt acini *Deſcriptio.* ſed veluti ſquamoſi bulbuli Lilij modo ſe propagantis ſunt, duplò ſuperiore maiores, foris rubeſcentes, intrinſecus, albi, primo guſtu *Sapor.* adſtrigentes, poſtea amaro ingrato ſapore, paucis in imo fibrillis terram amplexantibus. Folia huic minora rotundiora breuioribus purpuraſcentibus petiolis, piloſa, per ambitum rotundis crenis diuiſa, tactu gummoſa ſicuti caulis, florum calyces atque tota planta. Caulem craſſiorem parum hirſutum purpuraſcentem, cui denſa alternatim folia abſque petiolo per ambitum criſtata veluti Euphragiæ folia acutis crenis diuiſa, in quorum finibus bulbuli oriuntur, quibus propagatur, ſeminis vicem ſupplentes, citius enim ſati erũpunt, atque nedum in caulis folijs ſed in florum petiolis, atque iuxta flores ipſos, qui in ſummo caulis veluti corymbi vno ortu è cau- *Tempus.* lis ſummo prodeuntes ramoſi petiolis inſidentes Aprili menſe, atque Maio in quinque foliola candida dehiſcunt, calyces veluti cytinos hirſutos habentes, vel Hyoſciami quinque etiam oris diuiſos, in quibus fructus bicornes ſtaminibus pluribus flauentibus circumdati, qui perfecti per cornicula diſſecantur, copioſa arenæ inſtar, minutiſſima ſemina nigreſcentia oſtendentes, ſuperuacua. Pratenſibus montium gaudet & ſaxoſis herbidis vmbroſis Campoclari, & Æquicolis. Congener videtur huic plantula illa muralis à Lobelio *Locus.* Paronychia rutaceo folio dicta flores quidem & vtriculos hirſutos eadem effigie & ſtructura ſicut ſemina proferre obſeruauimus.

Orchis anthropophora Oreades. Cap. CXLVI.

Deſcriptio. RARA atque elegans planta hæc ab alijs nondum obſeruata, nec deſcripta, non parum Naturæ ſpectandum mirum articiũ

nobis

nobis præbuit. ſed mirandum: cum hominis quoque effigies in flore conſpici voluerit, nedum aliorum animatium. Atque non in omnibus plantarum generibus, ſed huic Orchidum familiæ tantum; in quorum floribus plurimæ animalium ſpectantur effigies, (quarum non paucæ in Lobellij & Penæ obſeruationibus ex Cornelio Gemma enumerantur; in quibus Auis, lacertæ Delphini, Apis, Veſpæ Culicis Papilionis Cimicis Muſcæ locuſtæ Cicadæ, Galeæ & thoracis militaris, & aliorum effigies; ac ſi fertiliores, generationisq. varietati aptiores eſſent iſtæ teſticulatæ plantæ, Orchides dictæ. Hæc autem nudi hominis, aut potius mulieris effigiem integram veluti vmbram imitare videtur, floribus caput habentibus trifido tegumento tectum, è quo dependent, in quo non ſolum omnis humana proportio circumſcribitur, ſed & faciei ferè. Flores pallido colore, ac veluti arenulis aureis impeſſi micant; capitis verò tegumentum vireſcens purpureis oris circundatum. eodem quo cæteris modo flores in ſpicam per caulis faſtigium diſpoſiti circum dependent. Caulis ſeſquipedalis læuis rotundus duobus folijs interceptus cauis illum amplexantibus, reliqua ima folia quinque oblonga ſemipedalia ferè atque vnciam vel minus lata, virentia ſupra humum elata & conuexa, ex longa ceruice prodeunt; cuius imo fibræ exoriuntur quadrātales craſſæ, variè & obliquè ſparſæ, quibus ſubſunt duo teſtes, quorum alter durus, læuis albicans iuſtæ oliuæ magnitudine, alter verò rugoſus pullus vetuſtior, vt in omnibus obſeruatur. Maio floret in montibus ſyluoſis *Tempus* Æquicolorum, loco illo deuexo propè D. Philippæ ſpecum hono- *Locus.* randum. Hanc Montiſpolitianenſis quidam, *Donzella* ab effigie *Nomen.* appellari ab ipſis retulit, ita Virgines vernacula lingua dicuntur, quaſi fœmellas nudas capite conuoluto, vt moris eſt illis die Sabbati caput lauare ac tergere, & vt magis deinde humiditas exiccetur, linteo capillos conuoluunt, donec rectè exiccata videatur. Capitis tegumentum in flore, quamquam trifidum videatur, habet etiam duo anguſta foliola, quæ niſi manibus aperiantur non conſpiciuntur.

Orchis Zoophora Cercopithecum exprimens Oreades. Cap. CXLVII.

SVPERIORI accedit hæc, non minus admiranda ipſa, quam Naturæ oblectamentum varias florum effigies efformantis, quaſi *Deſcriptio* hiſce

Orchis anthropophora Oreades. Orchis altera Oreades Cercopithecophora.

hiſce luderet. Hęc autem omnibus ſui partibus ſuperiore maior eſt flore purpurorubente, qui niſi faciei magnitudine & oculorum deterreret animalis Cercopytheci caudâ detruncata, quod referre videtur, maris hominis effigiem repræſentaret. At quia curua brachia admodum atque tibias habet, erecto Cercopytheci animalis iconem magis referunt, ſicut etiam monſtroſa facies. Eodem modo caput tegitur, quo ſuperioris. Huic teſticulus vegetus rotundus eſt, digitali diametro pollicis, fiſſuram Armeniaci mali modo habens: alter verò oblongior rugoſus, vt in congeneribus. Folia huic in imo tria palmaria duplò ſuperioris latiora, verum breuiora: reliqua tria minora caulem diſtingunt ferè bipedalem circa ſummũ rubeſcentem. Florum laciniæ in totum purpuraſcũt, at media pars animalis corpus referens, atque etiam tegumentum guttis eodem colore inſperguntur, nam dilutior eſt multum. Maio in Aequicolorum montibus obſeruauimus. Folia vtriuſque infernè albidiora, ac veluti argenteo ſplendore micant. *Cognominis cauſa.* *Locus.* *Tempus.*

Orchis macrophylla. Cap. CXLVIII.

HANC minimè depictam à quopiam vidimus, quàm à longo admodum, & ſeſquipedali ferè folio, tertia vnciæ parte exempta lato, & acuto, *Macrophyllam* appellauimus: non enim ex flore denominationem propriam elicere potuimus. Huic radix vnico bulbulo ſiue teſticulo inuenimus, nec melius obſeruare licuit, an gemino, vel vnico bulbulo ſit: colore fuleſcente, parum rugoſo, ſupra quem fibræ eodem colore, atque etiam per ceruicem aliæ dependent, quod in alijs non obſeruatur; [& forſan ibi bulbus nouellus concipitur.] Folia in imo duo, ſed nec paria, & per caulem diſpoſita, quorum longiora ſeſquipedalem ferè longitudinem aſſequuntur; reliqua minora pedalia, ac deinceps decreſcentia, verùm latiora. Caulis longus admodum tripedalis ab radice, in cuius ſummo flores inſunt obliqui veluti tubuli, longam atque latam barbã habentes, ſuauerubentes: at circa tegumentum, veluti folliculum magis purpuraſcentes; per caulem in longam ſpicam pedalem diſponuntur, quibus vtriculi magni ſuccedunt alijs ſimiles ſemine ſuperuacuo puluerulento. *Nominis cauſa.* *Deſcriptio*

Orchis macrophylla
Hyacinthus ornithogali flore

Ornithogalū anguſtifolium campeſtre luteum minimum bulbiferum

Hyacinthus arvorum Ornithogaloïdes. *Cap. CXLIX.*

Locus. *Deſcriptio.*

NEVTIQVAM ab alijs deſcriptam aut depictam memoramus, hanc bulboſam plantam in agro Neapolitano frequentiſſimã eodem tempore cum Comoſo Hyacintho vulgari botryoſo florentem, eundemq. agrum diligentem. Radice magna paruo ouo pari, foris rugoſo parum cortice, atq. ex albo flauicante, ſubtus corollam fibris innumeris, quibus nititur effigiante, dodrantem infra terram obruta. Folijs ab radice tripedalibus læuibus, leuiter canaliculatis quatuor aut quinque; Caule ſupra terram bipedali rotundo læui, ex viridi albicante craſſo: à medio florere incipit ad ſummum atque, floribus alternatim diſpoſitis, magnis admodũ ſtellatis, triunciali diametro, ſenis folijs conſtructis latis; è quorum medio flos alius oblongus lagenulæ oblongæ effigie, oblongis foliolis formatus, bicornibus oris luteo medio ſtamine, in quibus fructus occultatur, longo apice prominente. Flos totus eſt albus interius, exterius verò vireſcens Ornithogali more, limbum tenuem tãtùm per ora candidum habens. Virens exterior color ob tenuitatem foliolorum floris tranſmittitur, & auerſa interna parte dilutè apparet. Flores noctu clauduntur, atque etiam cum fructus perficiunt, quos Melonis effigie ſtriatos efformant, vnciali diametro, ſeſquiunciam longos, apice in ſummo flauicante longo. Semina intus copioſa nigra, diaphragmatibus diſtincta, Hyacintho æmula.

Ornithogalum bulbiferum luteum minimum tenuifol,
Cap. CL.

Tempus. *Deſcriptio.*

IN agris calidarum tùm frigidarum regionum primo Vere floret Ornithogalo aſſimilis planta hæc luteo flore, Februario menſe calidioribus, Martio verò frigidioribus. Semipedalis planta, radice bulboſa ruffo cortice intus albo bulbo, capillamentis Cepæ modo tenuibus admodum, folia duo temuia Croci, vel Ornithogali, minora anguſtiora, pedali longitudine, caule triunciali, è terra non exeunte, ſupra quem thyrſi modo, vel Cyperi folia ſunt quina vel ſena graminea, tres aut quatuor vncias longa, in imo latiora, rubentia circa ortum; in quorum centro coaceruati ſunt globuli inſtar Milij vel Rapæ ſeminis magnitudine, aut etiam maiores, flaueſcentes & purpuraſcentes, folia ſingula ſinguli emittentes, ſu

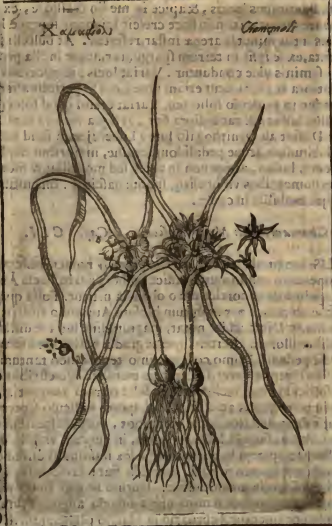
pro-

proportione anno ſequenti. At inter foliorum ſinu, quæ bulbillos circundant petioli duo aut tres rubeſcentes, triunciales prodeunt, flores habentes luteos intus, foris verò virentes, ſex foliolis conſtructos, ſtaminibus luteis, & apice in medio craſſiore, ex fructu prominente: qui paulatim in flore creſcit trigonus, ſupernè latior, ſeminibus intus minutis, arenæ inſtar, refertus. At bulbilli illi ſiccata planta, ex ſe ipſis in terram ſparguntur, atque in illa pro anno ſequenti ſeminis vice conduntur. Variat locis pinguioribus vt folia ſint latiora & plura, ſicut etiam flores, qui in petiolis alis diuiſis inſunt, atque in geniculo foliolum. Variat etiam quod folia illa circa bulbillos hirſuta & candidiora ſint, reliqua verò ex radice non differunt. Differt ab Ornithogalo luteo Lobellij nam illud folio eſt digitali latitudine, atque pedali longitudine, maioribus duplò floribus, itemq. bulbo, atque non in agris ſed montibus & montium radicibus humentibus vmbroſiſq. ſponte naſcitur. Inuenitur alijs locis abſque bulbillis in caule. *Varietas.* *Locus.*

Chamæmoly an Moly Dioſcor. *Cap.* CLI.

CAVLIS longitudo cùm deſit, *Chamæmoly* nomen huic plantæ imponendum cenſuimus. Radice bulboſa parua nucis Auellanæ magnitudine flauò cortice duro obducta nititur. Folia quatuor vel quinque ab radice per ambitum hirſuta Autumno emittit Graminis forma, vt Dioſcorides notat, magnitudine inter ſe diſtantia, nam quodlibet illorum alterum ſuperat gradu: maius verò folium non excedit pedem, Primo cœli minimo tepore non tantum Veris, ſed ipſius Hyemis floret. Decembris menſe in Sylueſtribus emiſit, illos folliculo ſimul incluſos inter folia terram tangentia, nec quicquam à terra caulis attollitur, ſed aperto folliculo ſeptem vel decem, aut minus, ſtellatos flores edit albos, purpuraſcentem dorſum, aut virentem, ſingula ſolia habentia, in quorum vmbilico fructus extuberant, apicem habentes, luteis ſex ſtaminulis circundanti, quæ ſimul cum florum foliolis marcida fiunt creſcentibus fructibus Piſi vel Ciceris magnitudine. Horum ſinguli in ſex partes ſiccati diuiduntur, quibus ſemina nigra ſingula anguloſa ſimilia vulgari Moly continentur. Februario & Martio perficiuntur. Huius fructus floribus euaneſcentibus vt Catanancis in terram incuruatur. Cyminolæ per ſemitas & agros non procul ab Oppido floruit Ianuario. Odor plantæ inter Braſſicam & Allium, non enim vt Vulgaris *Nominis Etymon.* *Deſcriptio* *Tempus.* *Tempus.* *Locus.*

garis

Chamemoli

garis nares acris odor ferit. Sapore in radice dulci, quæ dum flores emittit corticoſa multiplici duro cortice inuenitur. Et iam vetuſtior, ſobolem ex latere mittit. In Dioſcoride notatur vt folia ſint Graminis latiora tantùm, & radix bulboſa parua, & caulis quatuor cubitorum, quòd à Doctiſſimo Marcello Virgilio animaduertitur etiam, atque ſuſpicatur, quod error ſit in caulis deſcriptione, & textus corruptus, atque nos ratione dictante ſimiliter dubitamus fieri non poſſe, vt tam parua radix, & folia tenuia, quatuor cubitorum caulem emittere poſſint, qui iuſtæ Arboris altitudinem aſſequi videtur. Quòd ſi ita ſit, vt ratione ſuſtineri poſſe videtur, & pro, *cubitorum, digitorum*, reponeretur altitudo, haud dubio notis omnibus hæc planta Moly Dioſcoridis reſponderet; quatuor enim digitis ſub terra occultatur radix, à qua veluti caule ſupra terram flores producuntur.

Syſirynchium Theophraſti. Cap. CLII.

NON ſolùm ſuillo pabulo, bulboſæ atque carnoſæ radicis aptitudo, ſed roſtrata forma plantæ huius, roſtro ſuillo ſimilis, nominis cauſa fuit: Sic enim apud Græcos συσιρύγχιον ſonat. atq. etiam
Etymon. Lib. 7. c. 13. Theophraſti notæ reſpondentes, qui inter bulboſas enumerat Syſirinchium, & deinde ait, *Peculiare ſyſirynchio datum eſt, vt una radix primò augeatur byeme, tùm ineunte Vere, quod in imo excreuerit contrahatur, ſupernumq. creſcat quod manditur.* Et alibi, inter ab radice folioſas enumerat, atque bulboſas. Quibus reſpon-
Lib. 1. c. 16. dere videtur planta illa per viarum margines herbidas Cirinolæ
Deſcriptio Martij initio; quæ radicem habet bulboſam, paruam Auellanæ nu-
Locus. cis medullæ parem cortice Colchij modo obductam ruffo, qui facilè euellitur, rotunda forma oblonga verò, & inferius non vt aliæ bulboſæ, rotundam planam & fibroſam baſim habentem, ſed in oblongum productam, ſinuoſam & in acutum deſinentem Delphini vel ſuis roſtrum effigientem, læuem veluti arte elaboratam, ſuperiorē animalis manibulam imitantem. atque palati cauam partem; ex alia verò veluti inferiorem alteram mandibulam, quæ tenuis eſt & lata, mobilis, menti inſtar, ex lata in tenuiſſimis fibris diuiſa tandē denis veluti capillamentis, quibus terræ adhæret, & alimentum trahit: inter ambas verò, linguæ modo, carnoſa fibra rotunda longa exit, ex qua ſe propagare videtur, vt aliæ bulboſæ ſolent: & bulbus anno ſequenti efficitur. Cuius rei ſignum eſt cortex inanis bulbi, qui-

qui ſupra vegetum bulbum paulò ſuperius inuenitur, vt depingitur. Fibræ pullæ diaphanæ vt Orchidum fibræ, non ſolidæ vt bulbus qui denſus durus albus ſplendidus eſt; Caſtaneæ immaturæ ſapore. Duas vncias infra terram occultatur, & ſupra folia emittit quatuor, quinque vel ſeptem inæqualia, tenuia dura carnoſa minora & breuiora Croci ſatiui, nec lata, ſed Xiphij modo tota dorſum, ſolida duriuſcula ſtriata. Binos emittere flores obſeruauimus ſtellatos inter folia terræ hærentes ſex foliolis conſtructos, ex folliculo exeuntes: quorum tria exteriora vireſcunt, vel Violacea ſunt, reliqua alba, & lineis tribus Violaceis per longum ductis depicta ſylueſtris Croci modo: minora etiam Chamæmoly ſuperius depicti, breuibus intus ſtaminulis. His marceſcentibus fructus remanet oblongus viridis Tritici grano par, trigonus, deinde duplò maior in quo ſemina turgent, & in ſuperficie propter cutis tenuitatem extuberantia apparent, ſiccatus diſrumpitur, & copioſa minuta rotunda, & flauentia oſtendit. Nouembris fine obſeruauimus in hac planta bnlbulum emittere ſupernè, vt Gladiolus, qui tunc paruus admodum erat, duobus folijs emiſſis, atque Hyeme poſtea creuit, foliaq. alia emiſit: Quare Hyeme bulbum creſcere, & pingueſcere certum videtur: Æſtate verò contrahi exuccum, nam Vere fructus perficit Aprili menſe, cum floruerit Martio. *Sapor* *Tempus.*

Alterum Latifolium. *Cap.* CLIII.

HVIVS radix ſimili forma, ſed duplò maior oblongior, ac multiplici cortice nigrioreq. inferius barbata vt ſuperior, ſed ex altera menti parte oblongus planus roſtratus & flaueſcens adhæret bulbulus, qui anni præcedentis erat, vetuſtior, cortice ſupra vegetum nouum bulbum relicto, vt in ſuperiore diximus, & in icone expreſſimus. Hic præcedēte ſuccoſior eſt, atque ſapore amaricante parum. Folia lata porracea breuia reſpectu latitudinis: læuia ſplendida, oris parum piloſis: fructu inter folia, & terræ hærente vt vix pramineat, & appareat, trigono vt ſuperioris, ſed maiore rubeſcente, in quo duodecim ſemina iuſunt, quatuor ſingulis angulis, craſſiora Orobi aut Viciæ ferè magnitudine anguloſo parum. Martio Cirinolæ via qua ad Acquamenam Vineam itur inter Orchides Sphegodes. *Deſcriptio* *Tempus & Locus.*

Lichen Dioſcoridis, & Plinÿ ſecundus. *Cap.* CLIV.

Deſcriptio IN petris tophis & tectorum tegulis, arborumq́. caudicibus calidarum regionum humentium atque depreſſarum præſertim copioſum hoc Lichenis genus oritur, totum petris adhærens, ac veluti marina Patella adhæret, vel magis propriè Lichenis morbi modo cutem exaſperantis fœda cruſta; quam nos impetiginem dicimus, ita hoc rugoſum corticoſum criſpum orbiculatum circa extrema fimbriatum, colore viridante, flaueſcente, & cinereo vetuſtate petris adhæret; nec caulem, aut aliud quicquam ſimile edit ſed totum ſaxis adhæret vt Plinius clarè notat, qui ait, *Eſt & aliud* *Lib. 26. c. 4.* *genus Lichenis, petris totum adhærens vt muſcus, qui & ipſe illinitur.* ad differentiam primi, quod folioſum dixit. Dioſcorides verò, *Lichen qui in petris naſcitur, quem alÿ muſcum vocant, muſcus eſt roſcidis petris adhærens.* Λειχὴν, ὁ ἐπὶ τῶν πετρῶν, οἱ δὲ βρύον καλοῦσι, βρύον ἐστὶ προσισχόμενον ταῖς ἐνδρόσοις πέτραις. Ex quibus differre videtur Lichen *Tempus.* adhærens & folioſum. Februario menſe acetabula quædam emittere obſeruauimus parua Milij magnitudine, colore luteſcentia veluti botrulos muſcoſos ſericeos duros parum eminentes coaceruatos albentibus oris, ſicut etiam cinerei: in quibus nullum ſeminis veſtigium vel aliud noſcitur. Non aliud videtur Lichen iſte, quam terreſtris humor petræ adhærens, ex terræ & aquæ putredine vel muccoſitate, vt in humidis albis parietibus obſeruatur euenire. *Locus.* In arborum caudicibus Pirorum maximè Romæ luteſcentem totam & cruſtoſa maiorem admodum obſeruauimus.

Lichen Plinÿ primus, Pileatus. *Cap.* CLV.

ETSI à Dioſcoride hic non deſcribatur, ab ipſius verò Etymo *Nomen. Etymon.* delineari etiam videtur: ſicut enim Lichen morbus cutem exaſperat, ita folium huius ſaxis hærens quodammodo referre videtur vel quia non modo ſaxis adhæreat velut Lichenis morbus, ſed quia Lichenis vitio cuti exaſperatæ ac fœdatæ medetur: de quo Plinius *Lib. 26. c. 4.* *Lichen verò herba his omnibus præfertur inde nomine inuento, Naſcitur in ſaxoſis, folio vno ad radicem lato, Caule vno paruo longis folÿs dependentibus. Hæc delet ſtigmata, teritur cum melle.* &c. In qua deſcriptione animaduertendum cenſemus, verba illa, *longis folÿs dependentibus*, niſi eiſdem in imo caulis hærentibus intelligantur

Lichen pileatus Plinij primus – Lichen Dioſcoridis et Plinij ſecundus

tur ex abundanti oratione, in herba alia non inueniri. Hæc autem in ſaxis aquoſis oritur vmbroſis Septentrionem maxime reſpicientibus, radicibus hæret ſericeis ſimilibus pilis, tenuibus admodum copioſis ſub folijs, quæ digiti ſunt latitudine, & dupla longitudine, vel maiore, ſupernè virētia, vel parum flauicantia, ſquamoſa, ueluti Serpentium cutis, aut Limacis, ſingulisq. ſquamis punctum in medio inſcriptum eleuatur. Florem non producit, quòd obſeruare potuiſſemus, niſi idem ſit cum fructu: Caulem ex parte folij extrema parum ſciſſa & ſinuoſa lunata, album læuem firmum ſuccoſum Iunci craſſitie, diaphanum quatuor vncias longum habet, ſupra quem pileolus veluti Fungus inſidet paruus, in quinque partibus infernè diuiſus, ſub quibus fructus continetur. Pileolus primò viridis eſt, parum ad flauum inclinans, poſtea flaueſcit, atque demum ruffus efficitur; & partes illæ inferiores diuiſæ, fructum nigrum diſruptæ oſtendunt, atque apertis fructus decidunt, nigropurpurei ſuccoſi cum virides adhuc, ſiccati verò puluerem pro ſemine nigreſcentē

Tempus. fuliginoſum habere comperimus. Martio menſe caulem edit. Aprili verò perficitur.

Lichen alter minor caule calceato ὑποδεδεμένῳ.
Cap. CLVI.

Locus. IISDEM locis gaudet hic, ſimilique modo oritur, minor omni ſua parte, quem ad differentiam ſuperioris minorem appellaui-

Cognominis cauſa. mus, & caule ὑποδεδεμένῳ ſcilicet *Calceato*. Delicatiore folio eſt, atq. minore tenui admodum translucido, vt in opaco obſcurus videa-

Deſcriptio tur, atque cum vetuſtius eſt, ex purpureo nigreſcat; læue nec ſquamoſum, ſed veluti è dorſo ferè vagina vel calceus fimbricatis oris parum eminens; ex quo Martij idibus pilula exit Orobi magnitu-

Tempus. dine atrouirens, læuis lucida, quæ poſtea ſupra caulem quatuòr digitorum ſubeuntem emicat parum luteſcens, atque in florem dehiſcens luteum, quatuor foliolorum, intus quamplurima continentem tenuiſsima atque impalpabilia ſtamina. Caulis arefactus terram verſus demittitur, qui rotuudus erat, læuis nudus ſuccoſus diaphanus albus facilè tactu corruptibilis. Radix villoſa ſericea eſt, vt non ſubtilior inueniatur. Minor hæc quarta parte ſuperiore planta deſcripta.

Lichen

Lichen alter acaulis ὑποφυλλόκαρπος. *Cap. CLVII.*

SIMILI cum ſuperioribus natali gaudet hic, eodemq́ tempore in muſcoſis & ſupradictis locis inuenitur. *Locus. Tempus.* Minimum hoc genus, nam rarò parui digiti unguis magnitudinem æquat folijs. Viride eſt, punctis albidioribus extuberantibus aſperſum, vt aſperum uideatur. *Deſcriptio* *Cognominis cauſa.* Floris vice ante fructum, inferna folij parte dum paruum eſt, vtrinq. nigras ex purpureo cartilagines habet, coſtarum modo vel ualuarum inter ſe oppoſitas, quas acie cultelli eleuare potes à folio differunt quod uiride eſt. Cum autem grandius eſt, totum folium nigreſcit ex purpura, atque in extremo intumeſcit, fructumq. emittit Orobi magnitudine eodem colore, mollem ſuccoſum aqueo albicante ſucco; poſtea quid croceum emittentem, maturiorem effectum. Diſrupto cortice illo nigro, veluti pericarpium continet fructum intus lutea pelle côtectum luteum puluerem continentem & ſi teratur ſuccoſum, atque digiti calore ſtatim humido illo exiccato, infectus digitus cernitur luteo puluere illo. Folium tenuiſſimis & quàm breuiſſimis albicantibus atque delicatiſſimis fibrillis hæret.

Muſcus Quernus fruticoſus τριχόφυλλον, atque σκιαδιοκοτυληδὸν δασυακτινωδές. *Cap. CLVIII.*

MVSCVS iſtæ ab alijs non differt alio niſi quod veluti fructifer videatur, quod Antiquiores non deſcripſerunt. *Deſcriptio* *Cognominis cauſa.* Vmbellas quidem ſingulis cacuminibus habet latas cauas vmbilicatas læues ſemunciales latitudine ad ſummū, reliquas verò minores & ex Orobi diametro ad Auellanæ nucis magnitudinem variātes vt plurimum; per ambitum densè radiatas atque hirſutas, Intus verò læues albeſcentes; radij verò longi admodum, vt diametrum vmbellæ ſuperent aliquando; inter quos hirſuties altera eſt denſior breuis admodum atque tenuior, per ambitum hærens. Color huic, ſicut vulgari, ex viridi cinereo. Fruticis inſtar arboreſcentis ramis diuiditur copioſis, caudice breui admodum, & nigricante In Quercetis Aequicolorum Maio obſeruauimus. Variat vmbelliis maioribus planioribus, & radijs multò diametro longioribus, ramoſis atque hirſutis.

Muſcus alter Quernus latifolius coralloides ἄφυλλον. *Cap. CLIX.*

MAGIS cinereus & albicans eſt muſcus iſte, Corallij modo ramoſus vel Cornibus Cerui diuiſura, læuis ſplēdidus craſſis atque latis ramis veluti canaliculatis in ſummo eodem modo in latitudinem ſe explicantibus, rotundas vmbellas effigiantes læues planas, vel vmbilicatas in maioribus maxima nō excedit Ciceris magnitudinem diametri, ſed plerumque Piſi æquat & iuxta illas rami ſiue petioli falcem adumbrant aut roſtrum. Simul cum antedicto in eodem loco, & quercus ramo hærentem atq. fruticantem inuenimus. Inuenitur & monſtruoſus effigie Cornucopiæ ab imo in latitudinem ſe diffundens, atque ex interuallis per latiora cotylas habens paruulas non ſecus ac in ſummo, quam poſt congeneres depictos inuenimus, iccirco omiſſa eſt icon. *Cognominis cauſa.*

Muſcus alter πλατυπυκνοδασύφυλλον. *Cap. CLX.*

EST & altera ſpecies ſimul etiam ortum habens eundem; latis eodem modo atque planis folijs ſiue ramulis cauis etiam, ſed vtrinque hirſutis, vmbellas ſiue capitula potius huic cauo vmbone nigreſcēts intus, limbo circundata aliquando dentato, ex cuius latere eodem modo falcata ſiue brachiata, ſed huic ramis diuiduntur. tota breuior colore cinereo candicante incaniore, non, vt ſuperior, aliquando pallente.

Fungi Pezicæ πεζικοὶ Plinij. *Cap. CLXI.*

ETSI multas Fungorum ſpecies à Recentioribus deſcriptas inuenerimus, hanc à Plinio memoratam minimè obſeruatam vidimus. Et quia propriam meruit delineationem ſicut nomen ab Antiquis, à nobis in medium proferetur, vt cum nomine res ipſa dignoſcatur. Quia ſine radice aut pediculo naſcuntur, quaſi pede carentes à terra minimè ſe attollentes πεζικοὶ & πεζικαὶ *Pezicæ* dicti ſunt. de quibus Plinius. *Sunt & in Fungorum genere à Græcis dicti Pezicæ, qui ſine radice aut pediculo naſcuntur.* A cæteris differunt forma atque alijs. Solidior his caro & calloſior eſt, quæ non à ligni putredine, vel alterius rei, ſed à terræ pituita oriuntur. Horum Lib.19 c.3

rum

Fungi Petræ
Lupi crepitus Vulgo Vescie:
Fungus Quercus:

rum ortus eſt, quando imbribus prægnans humus eſt locis non putridis & vliginoſis, ſed in ſolidiore terra, cui ita hærent, vt non niſi cum ipſa terra hærente in imo euellantur, vel diſrumpantur, cum leguntur. Pyxidum aut acetabulorum modo caui, profundo & lato fundo vt quatuor aquæ vncias maiores capiant; alij rotundo ore, alij inæquali circumferentia, & anguloſa, trigona vel pluribus finibus, aut ſimplicioribus, vt lucernarum modo roſtrati, oblongi: carne conſtant craſſa ſolida humanæ auriculæ modò, albi exterius, interius verò purpuraſcentes, atque ita denſa & ſolidà ſunt carne, vt aquam pluuialem multis diebus continere obſeruauerimus, vt in lapideis labris & cauis viſitur: nec marceſcunt duorum menſium interuallo. Fibrulas pro radice vix conſpicuas aliquot diligenter excuſſa terra è fundo habere comperimus Autumno Hyeme, atque Vere inueniuntur ſecus vias per agros, atque in fictilibus etiam nobis Neapoli exortos meminimus. *Locus. Tempus.*

Altera ſpecies. Cap. CLXII.

EST & altera ſpecies congener iiſdem locis, carne ſolida ſimilis & velut Hepatica, aut Bryon folioſa criſpa, & conuoluta humo adhærens eodem modo nec putreſcit, ſed durat. Horum qualitas ſi Dioſcoridis & aliorum documento credendum ſit, non erit noxia, non enim tactu glutinoſi, nec humidi ſunt, non putreſcunt eruti, ſed multum durant, atque potius exiccantur. Horum vſus incognitus & neglectus. Sed aliam eſculentorum ſpeciem ad Pezicas referri poſſe cenſemus, quàm Campoclarenſes auidè expetunt, effigie dimidium Fungum & orbem præferentem, Agarici modo Fagorum caudicibus innaſcentem, atque hærentem, infernè aliorum fungorum ritu pectinatim fiſſam, quæ collecta & repoſita exiccatur & non putreſcit, quod innoxij ſignum eſſe cenſetur Fungi. *Varietas.*

Fungus Quercinus Dipſacoides. Cap. CLXIII.

OCTOBRIS initio Campoclari in Quercetis humentibus poſt pluuias obſeruauimus hanc ſpeciem, quam ad differentiam *Fungum dipſacoiden* appellauimus. Totus albus eſt, præter pilei ſuperficiem quæ fuſco colore caſtaneæ operitur, verùm creſcente intus carne diſrumpitur, vt in corijs depictis euenit deinde vi extenſis, & maculoſa videtur: interna pilei pars pectinatim à centro ad *Cognominis cauſa. Deſcriptio*

circum-

Gramen echinatum tribuloides.

circumferentiam deducuntur limbi vt in alijs : In medio verò petiolo aut circa ſummum, labrum ineſt, circa extrema ora fuſco colore, coriaceo, aſpero limbum habens, vt Dipſaci folia circa geniculi hærentia caua, vnde nomen. Petiolus cauus intus in imo craſſeſcens & extirpatus veluti capitatus bulbus, in quo fibræ hærent alimentum è terra trahentes, & pars terræ herens nigreſcens parum & inæqualis inuenitur. Siccatur ſeruatus, nec putreſcit. Edulis eſt Sauonenſibus, vt nobis ab incola relatum fuit. *Vſus.*

Fungus Lupi crepitus vulgi effloreſcens. Cap. CLXIV.

VERE inuenimus hos rotundos glomeratos luſoriæ pilæ magnitudine aut maiores, radicem habentes in imo fibris diuiſam breuem. Candidi ſunt leues molles, veluti calce infectos, qui dehiſcentes per medium diſrumpuntur, ac veluti floreſcentes, ſpecioſum emittunt reticulatum concameratum globum, veluti artificioſum fœminarum Colum, multis angulis interſectis, cuius partes carnoſæ intus cauæ veluti arundinæ diſſectæ, in quarum cauis liquidum flaueſcens aut ruffeſcens humor fœtidus etiam longè, vt ſtercus fœtore & colore imitetur, quare non abſque ratione ab effigie & fœtore crepitus nomen acceperunt. Hos prætereuntes pedibus diuellere, antequem effloreſcant, inuentos moris eſt. *Deſcriptio. Tempus. Nominis cauſa.*

Gramen δυςαχυόφορον. Cap. CLXV.

SPECIOSVM hoc genus Graminis ab alijs non deſcriptum proponere viſum fuit, vt quid de eo Antiquiores ſenſerint nobis incognitum hucuſque, alij dicant. Radice admodum tenui, æqualiter fibroſa nititur capillari pallente ex albo: ex qua plures culmi exeũt ſupini densè geniculati, folijs gramineis paruis, in ſummo binas ſemper proferentes ſpicas, ex vna parte, dorſo per medium diſcurrente, vtrinque pinnatas, ex alia verò quatuor angulis per longum, & in medio canaliculus tribus, aut quatuor foliaceis fructuũ ordinibus emicantibus conſtructis, in quibus paruum ſemen fuluum angulosum, minus Anagallide ſingulis cõtinetur Spicæ verò è dorſi parte millepedam ſiue Scopolendram ferè æmulari videtur: locum in quo hanc legerimus non memoramus, cum eſt ris eſt, & ſiccam ſeruamus pro noſtra memoria. Δυςαχυόφορον appellauimus, quia binas ſemper in culmine ſpicas profert ſpecioſas. *Deſcriptio. Cognominis cauſa.*

Gra-

Gramen montanum echinatum tribuloides, capitatum. *Cap. CLXVI.*

Deſcriptio *Locus.* RARIOREM hanc graminis ſpeciem Aequicolorum collibus via ad Flaminianum è Mercato Villa Iunio reperimus, radice geniculis nodoſa, ex quibus fibræ tenues, folia, parua anguſta admodum prima, at quæ in caule oblongiora duplo, quorum media pars feſtucam cingit è geniculi nodo incipiens, altera verò vt in arundine & tritico recedit & latior, lineis denſis per longum ductis atque in ſummo bifurcata, culmum habet tenuem admodum deinde, in cuius ſummo capitulum ineſt aſperum ſpinoſum ac pungens, fructibus compoſitum denſis, quorum corpus oblongum in ſpinoſam ſtellam inæqualem deſinit, radios habens quinque aut ſeptem, quorum medius ſuperior oblongior, deinde laterales minores, & reliqui minimi, colore pallentes ſiccati; in quorum corpore ſemen continetur paruum diaphanum triticeum Vaccino tritico dicto à Lobellio concolor. Flores vt in alijs, ſtaminibus pallentibus dependentibus tremulis Maio emittit, *Tempus.* & ſterilibus locis in Valuenſi comitatu Anuerſæ etiam eruiſſe meminimus. Ad differentiam cæterorum Gramen appellauimus capitatum, echinatum, tribuloides, quia ſpinoſus vndique, attrectanti & calcanti non parum infeſtum:-

FINIS.

AQVATILIVM, ET TERRESTRIVM ALIQVOT ANIMALIVM, ALIARVMQ. NATVRALIVM RERVM OBSERVATIONES.

Fabio Columna Auctore.

AD LECTOREM.

PAVCA hæc, Aquatilium naturam obſeruantibus excerpta, ab alijs minus animaduerſa, ſuperiorum Plantarum hiſtoriæ ſeiuncta reponere, atque adnectere voluimus. Addidimus etiam alia quædam de Inſectis, Reptilibus, Lapidibus, cæteriſq; rebus non inutilia, vt quid in eis amplius à nobis elaboratum eſſet, eo frui poſſes. Adeſſent & alia pleraque, verùm quidem adhuc alia inemendata, alia iconibus rei penuria exprimi minimè poterunt: alia iterata etiam egent obſeruatione, vt firmiorem de illis opinionem proponere poſſimus. Accipe igitur hæc, eo quo nos tibi candido animo libenrer offerimus. Quòd ſi accepta fore tibi intellexerimus, propenſiores in his indagandis poſthac futuros nos eſſe ſcito. Vale.

tur ex abundanti oratione, in herba alia non inueniri. Hæc autem
in ſaxis aquoſis oritur vmbroſis Septentrionem maxime reſpicien-
tibus, radicibus hæret ſericeis ſimilibus pilis, tenuibus admodum
copioſis ſub folijs, quæ digiti ſunt latitudine, & dupla longitudine,
vel maiore, supernè virētia, vel parum flauicantia, ſquamoſa, ueluti
Serpentium cutis, aut Limacis, ſingulisq. ſquamis punctum in me-
dio inſcriptum eleuatur. Florem non producit, quòd obſeruare po-
tuiſſemus, niſi idem ſit cum fructu: Caulem ex parte folij extrema
parum ſciſſa & ſinuoſa lunata, album læuem firmum ſuccoſum Iunci
ci craſſitie, diaphanum quatuor vncias longum habet, ſupra quem
pileolus veluti Fungus inſidet paruus, in quinque partibus infernè
diuiſus, ſub quibus fructus continetur. Pileolus primò viridis eſt,
parum ad flauum inclinans, poſtea flaueſcit, atque demum ruffus
efficitur; & partes illæ inferiores diuiſæ, fructum nigrum diſruptæ
oſtendunt, atque apertis fructus decidunt, nigropurpurei ſuccoſi
cum virides adhuc, ſiccati verò puluerem pro ſemine nigreſcentē
Tempus. fuliginoſum habere comperimus. Martio menſe caulem edit.
Aprili verò perficitur.

Lichen alter minor caule calceato ὑποδεδημένῳ. *Cap.* C L V I.

Locus. ISDEM locis gaudet hic, ſimilique modo oritur, minor omni
ſua parte, quem ad differentiam ſuperioris minorem appellaui-
Cognominis cauſa. mus, & caule ὑποδεδημένῳ ſcilicet *Calceato*. Delicatiore folio eſt, atq.
minore tenui admodum translucido, vt in opaco obſcurus videa-
Deſcriptio tur, atque cum vetuſtius eſt, ex purpureo nigreſcat; læue nec ſqua-
moſum, ſed veluti è dorſo ferè vagina vel calceus fimbricatis oris
Tempus. parum eminens; ex quo Martij idibus pilula exit Orobi magnitu-
dine atrouirens, læuis lucida, quæ poſtea ſupra caulem quatuor
digitorum ſubeuntem emicat parum luteſcens, atque in florem
dehiſcens luteum, quatuor foliolorum, intus quamplurima conti-
nentem tenuiſsima atque impalpabilia ſtamina. Caulis arefactus
terram verſus demittitur, qui rotundus erat, læuis nudus ſuccoſus
diaphanus albus facilè tactu corruptibilis. Radix villoſa ſericea
eſt, vt non ſubtilior inueniatur. Minor hæc quarta parte ſuperiore
planta deſcripta.

Lichen

Lichen alter acaulis ὑποφυλλόκαρπος. *Cap. CLVII.*

SIMILI cum ſuperioribus natali gaudet hic, eodemq́ tempore in muſcoſis & ſupradictis locis inuenitur. Minimum hoc genus, *Locus.* nam rarò parui digiti unguis magnitudinem æquat folijs. Viride *Tempus.* eſt, punctis albidioribus extuberantibus aſperſum, vt aſperum ui- *Deſcriptio* deatur. Floris vice ante fructum, inferna folij parte dum paruum *Cognominis cauſa.* eſt, vtrinq. nigras ex purpureo cartilagines habet, coſtarum modo vel ualuarum inter ſe oppoſitas, quas acie cultelli eleuare potes à folio differunt quod uiride eſt. Cum autem grandius, eſt, totum folium nigreſcit ex purpura, atque in extremo intumeſcit, fructumq. emittit Orobi magnitudine eodem colore, mollem ſuccoſum aqueo albicante ſucco; poſtea quid croceum emittentem, maturiorem effectum. Diſrupto cortice illo nigro, veluti pericarpium continet fructum intus lutea pelle cõtectum luteum puluerem continentem & ſi teratur ſuccoſum, atque digiti calore ſtatim humido illo exiccato, infectus digitus cernitur luteo puluere illo. Folium tenuiſſimis & quàm breuiſſimis albicantibus atque delicatiſſimis fibrillis hæret,

Muſcus Quernus fruticoſus τρυχόφυλλον, atque σκιαδικοτυληδὸν δασυακτινοειδὲς. *Cap. CLVIII.*

MVSCVS iſtæ ab alijs non differt alio niſi quod veluti fructifer videatur, quod Antiquiores non deſcripſerunt. Vm- *Deſcriptio* bellas quidem ſingulis cacuminibus habet latas cauas vmbilicatas *Cognominis cauſa.* læues ſemunciales latitudine ad ſummũ, reliquas verò minores & ex Orobi diametro ad Auellanæ nucis magnitudinem variãtes vt plurimum; per ambitum densè radiatas atque hirſutas, Intus verò læues albeſcentes; radij verò longi admodum, vt diametrum vmbellæ ſuperent aliquãndo; inter quos hirſuties altera eſt denſior breuis admodum atque tenuior, per ambitum hærens. Color huic, ſicut vulgari, ex viridi cinereo. Fruticis inſtar arboreſcentis ramis diuiditur copioſis, caudice breui admodum, & nigricante In Quercetis Aequicolorum Maio obſeruauimus. Variat vmbelliis maioribus planioribus, & radijs multò diametro longioribus, ramoſis atque hirſutis.

Muſcus alter Quernus latifolius coralloides ἄφυλλον. Cap. CLIX.

MAGIS cinereus & albicans eſt muſcus iſte, Corallij modo ramoſus vel Cornibus Cerui diuiſura, læuis ſplēdidus craſſis atque latis ramis veluti canaliculatis in ſummo eodem modo in latitudinem ſe explicantibus, rotundas vmbellas effigiantes læues planas, vel vmbilicatas in maioribus maxima nō excedit Ciceris magnitudinem diametri, ſed plerumque Piſi æquat & iuxta illas rami ſiue petioli falcem adumbrant aut roſtrum. Simul cum antedicto in eodem loco, & quercus ramo hærentem atq. fruticantem inuenimus. Inuenitur & monſtruoſus effigie Cornucopiæ ab imo in latitudinem ſe diffuudens, atque ex interuallis per latiora cotylas habens paruulas non ſecus ac in ſummo, quam poſt congeneres depictos inuenimus, iccirco omiſſa eſt icon. *Cognominis cauſa.*

Muſcus alter πλατυπυκνοδασύφυλλον. Cap. CLX.

EST & altera ſpecies ſimul etiam ortum habens eundem; latis eodem modo atque planis folijs ſiue ramulis cauis etiam, ſed vtrinque hirſutis, vmbellas ſiue capitula potius huic cauo vmbone nigreſcens intus, limbo circundata aliquando dentato, ex cuius latere eodem modo falcata ſiue brachiata, ſed huic ramis diuiduntur. tota breuior colore cinereo candicante incaniore, non, vt ſuperior, aliquando pallente.

Fungi Pezica πεζικαὶ Plinij. Cap. CLXI.

ETSI multas Fungorum ſpecies à Recentioribus deſcriptas inuenerimus, hanc à Plinio memoratam minimè obſeruatam vidimus. Et quia propriam meruit delineationem ſicut nomen ab Antiquis, à nobis in medium proferetur, vt cum nomine res ipſa dignoſcatur. Quia ſine radice aut pediculo naſcuntur, quaſi pede carentes à terra minimè ſe attollentes πεζικαὶ & πεζιχαὶ *Pezica* dicti ſunt. de quibus Plinius. *Sunt & in Fungorum genere à Græcis dicti Pezicæ, qui ſine radice aut pediculo naſcuntur.* A cæteris differunt forma atque alijs. Solidior his caro & calloſior eſt, quæ non à ligni putredine, vel alterius rei, ſed à terræ pituita oriuntur. Ho- *Lib. 19. c. 3.*

rum

Fungi Peziza
Lupi crepitus Vulgo Vescie: Fungus Quercus:

ram ortus eſt,quando imbribus prægnans humus eſt locis non putridis & vliginoſis,ſed in ſolidiore terra, cui ita hærent,vt non niſi cum ipſa terra hærente in imo euellantur,vel diſrumpantur, cum leguntur.Pyxidum aut acetabulorum modo caui, profundo & lato fundo vt quatuor aquæ vncias maiores capiant; alij rotundo ore, alij inæquali circumferentia,& anguloſa,trigona vel pluribus finibus,aut ſimplicioribus,vt lucernarum modo roſtrati,oblongi:carne conſtant craſſa ſolida humanæ auriculæ modò,albi exterius,interius verò purpuraſcentes,atque ita denſâ & ſolidâ ſunt carne, vt aquam pluuialem multis diebus continere obſeruauerimus, vt in lapideis labris & cauis viſitur: nec marceſcunt duorum menſium interuallo. Fibrulas pro radice vix conſpicuas aliquot diligenter excuſſa terra è fundo habere comperimus Autumno Hyeme,atque Vere inueniuntur ſecus vias per agros, atque in fictilibus etiam nobis Neapoli exortos meminimus. *Locus.* *Tempus.*

Altera ſpecies. Cap. CLXII.

EST & altera ſpecies congener iiſdem locis,carne ſolida ſimilis & velut Hepatica,aut Bryon folioſa criſpa,& conuoluta humo adhærens eodem modo nec putreſcit,ſed durat. Horum qualitas ſi Dioſcoridis & aliorum documento credendum ſit, non erit noxia, non enim tactu glutinoſi, nec humidi ſunt, non putreſcunt eruti, ſed multum durant,atque potius exiccantur.Horum vſus incognitus & neglectus.Sed aliam eſculentorum ſpeciem ad Pezicas referri poſſe cenſemus, quàm Campoclarenſes auidè expetunt, effigie dimidium Fungum & orbem præferentem,Agarici modo Fagorum caudicibus innaſcentem,atque hærentem, infernè aliorum fungorum ritu pectinatim fiſſam, quæ collecta & repoſita exiccatur & non putreſcit,quod innoxij ſignum eſſe cenſetur Fungi. *Varietas.*

Fungus Quercinus Dipſacoides. Cap. CLXIII.

OCTOBRIS initio Campoclari in Quercetis humentibus poſt pluuias obſeruauimus hanc ſpeciem, quam ad differentiam *Fungum dipſacoiden* appellauimus.Totus albus eſt,præter pilei ſuperficiem quæ fuſco colore caſtaneæ operitur,verùm creſcente intus carne diſrumpitur,vt in corijs depictis euenit deinde vi extenſis,& maculoſa videtur: interna pilei pars pectinatim à centro ad *Cognominis cauſa.* *Deſcriptio*

circum-

Gramen echinatum tribuloides.
Gramen

circumferentiam deducuntur limbi vt in alijs: In medio verò petiolo aut circa ſummum, labrum ineſt, circa extrema ora fuſco colore, coriaceo, aſpero limbum habens, vt Dipſaci folia circa genicu li hærentia caua, vnde nomen. Petiolus cauus intus in imo craſſeſcens & extirpatus veluti capitatus bulbus, in quo fibræ hærent ali mentum è terra trahentes, & pars terræ herens nigreſcens parum & inæqualis inuenitur. Siccatur ſeruatus, nec putreſcit. Edulis eſt Sauonenſibus, vt nobis ab incola relatum fuit. *Vſus.*

Fungus Lupi crepitus vulgi effloreſcens. *Cap. CLXIV.*

VERE inuenimus hos rotundos glomeratos luſoriæ pilæ magnitudine aut maiores, radicem habentes in imo fibris diuiſam breuem. Candidi ſunt leues molles, veluti calce infectos, qui dehiſcentes per medium diſrumpuntur, ac veluti floreſcentes, ſpecioſum emittunt reticulatum concameratum globum, veluti artificioſum fœminarum Colum, multis angulis interſectis, cuius partes carnoſæ intus cauæ veluti arundinæ diſſectæ, in quarum cauis liquidum flaueſcens aut ruffeſcens humor fœtidus etiam longè, vt ſtercus fœtore & colore imitetur, quare non abſque ratione ab effigie & fœtore crepitus nomen acceperunt. Hos prætereuntes pedibus diuellere, antequem effloreſcant, inuentos moris eſt. *Deſcriptio* *Tempus.* *Nominis cauſa.*

Gramen Δυσταχυόφορον. *Cap. CLXV.*

SPECIOSVM hoc genus Graminis ab alijs non deſcriptum proponere viſum fuit, vt quid de eo Antiquiores ſenſerint nobis incognitum hucuſque, alij dicant. Radice admodum tenui, æqualiter fibroſa nititur capillari pallente ex albo: ex qua plures culmi exeũt ſupini densè geniculati, folijs gramineis paruis, in ſummo binas ſemper proferentes ſpicas, ex vna parte, dorſo per medium diſcurrente, vtrinque pinnatas, ex alia verò quatuor angulis per longum, & in medio canaliculus tribus, aut quatuor foliaceis fructuũ ordinibus emicantibus conſtructis, in quibus paruum ſemen fuluum angulosum, minus Anagallide ſingulis cõtinetur Spicæ verò è dorſi parte millepedam ſiue Scopolendram ferè æmulari videtur locum in quo hanc legerimus non memoramus, cum rꝰeſtris eſt, & ſiccam ſeruamus pro noſtra memoria. Δυσταχυόφορον appellauimus, quia binas ſemper in culmine ſpicas profert ſpecioſas. *Deſcriptio* *Cognominis cauſa.*

Gra-

Gramen montanum echinatum tribuloides, capitatum.
Cap. CLXVI.

Deſcriptio *Locus.* RARIOREM hanc graminis ſpeciem Aequicolorum collibus via ad Flaminianum è Mercato Villa Iunio reperimus, radice geniculis nodoſa, ex quibus fibræ tenues, folia, parua anguſta admodum prima, at quæ in caule oblongiora duplo, quorum media pars feſtucam cingit è geniculi nodo incipiens, altera verò vt in arundine & tritico recedit & latior, lineis denſis per longum ductis atque in ſummo bifurcata, culmum habet tenuem admodum deinde, in cuius ſummo capitulum ineſt aſperum ſpinoſum ac pungens, fructibus compoſitum denſis, quorum corpus oblongum in ſpinoſam ſtellam inæqualem deſinit, radios habens quinque aut ſeptem, quorum medius ſuperior oblongior, deinde laterales minores, & reliqui minimi, colore pallentes ſiccati; in quorum corpore ſemen continetur paruum diaphanum triticeum Vaccino tritico dicto à Lobellio concolor. Flores vt in alijs, ſtaminibus pallentibus dependentibus tremulis Maio emittit, & ſterilibus locis in *Tempus.* Valuenſi comitatu Anuerſæ etiam eruiſſe meminimus. Ad differentiam cæterorum Gramen appellauimus capitatum, echinatum, tribuloides, quia ſpinoſus vndique, attrectanti & calcanti non parum infeſtum :-

F I N I S.

AQVATILIVM, ET TERRESTRIVM ALIQVOT ANIMALIVM, ALIARVMQ. NATVRALIVM RERVM OBSERVATIONES.

Fabio Columna Auctore.

AD LECTOREM.

PAVCA hæc, Aquatilium naturam obſeruantibus excerpta, ab alijs minus animaduerſa, ſuperiorum Plantarum hiſtoriæ ſeiuncta reponere, atque adnectere voluimus. Addidimus etiam alia quædam de Inſectis, Reptilibus, Lapidibus, cæteriſq; rebus non inutilia, vt quid in eis amplius à nobis elaboratum eſſet, eo frui poſſes. Adeſſent & alia pleraque, verùm quidem adhuc alia inemendata, alia iconibus rei penuria exprimi minimè poterunt: alia iterata etiam egent obſeruatione, vt firmiorem de illis opinionem proponere poſſimus. Accipe igitur hæc, eo quo nos tibi candido animo libenrer offerimus. Quòd ſi accepta fore tibi intellexerimus, propenſiores in his indagandis poſthac futuros nos eſſe ſcito. Vale.

PASTINACA MARINA LAEVIS ALTERA ὀξυπτερυγὶς Aquilone dicta. Caput. I.

DVAS alias Paſtinacæ marinæ ſiue τρύγονος obſeruauimus ſpecies, præter illam à nobis in noſtri φυτοβασάνου editione propoſitam, ab alijs minus animaduerſas; vel ſi eædem eſſent minus accuratè deſcriptæ,nimisq; malè delineatæ fuerunt. Proponitur quædam à Matthiolo rotundo roſtro obtuſoque: altera quæ a Rondeletio ſine roſtro, veluti capite detonſo; Altera quæ a Bellonio etſi rectè depicta,affabrè quidem extorta effigie; nam ore illam depingit aperto,atque alis præter naturam ſemiretentis,nec in totum expanſis, quemadmodum non alio modo habere poteſt,atque ſupina parte; vt potius Veſpertilionem caudatum effinxiſſe videri poſſit. Has omnes Geſnerus in ſua Aquatilium hiſtoria repoſuit, picturarum diuerſitates potius, quàm animalium differentiam ex viuis obſeruans. Nos autem qui non ſolùm Aquilas, ſed Dracones aut Baſaliſcos, vt vulgò cenſent, atque dicunt, hiſce piſcibus ſicuti & ex Raijs affabrè effingere ſcimus demptis aliquibus; ore extenſo, ex imis pinnulis circa caudam pedem efformantes, caudam detruncantes,alijs conuoluentes,alas recidentes lunatis finibus,vel dentatis;ita vt varias,capite vario etiam efformato,effigies inanes effingamus; cartilaginem illam roſtratam ſupra caput, vel in totum recidentes,alijs veluti aures,alijs cornua,alijs vario modo reciſa: ventre,atque alis, magis aut minus carinatis. Cùm alijs noſtros labores aperimus;nihil fictum, aut quod falſum putemus occultamus, aut vero miſcemus. Nunc autem veram huius piſcis iconem proponemus, atque differentiam explicabimus.Differt hæc ab alia a nobis præteritis annis tradita, magnitudine, quam non ita magnam vidimus, caput habens elatum, magis porrectum circa roſtratam cartilaginem anteriorem,quæ in hac parum ſupereſt circa caput & rotunda: alas habet proportione maiores in acutum deſinentes anguſtiores, & longiores: quare ὀξυπτερυγίδα appellauimus: proportione dupla eſt ab alarum extremitatibus,corporis longitu-

dine ad caudæ radicem:Cauda etiam dimidio corporis longitudinem ſuperat in tenuem abiens; radio munitur parum infra caudæ originem,vt in ſuperiore,ſed propius;& pinnulam habet, quæ alijs deeſt. Colore non differt niſi magis & minus ob magnitudinem & vetuſtatem,qua nigrior efficitur. Huius caput admodum ſimile videtur vulgaribus auibus per aëra gregatim ſibilo ſtridenti volitantibus, domorum foraminibus circa tecta nidificantibus Æſtate; quos vulgò *Rendoni*, & *Rendenoni* appellamus. nam grande atque elatum videtur,colore nigricante,alis longis & acutis, quam Bellonius exprimere ſua icone voluit: rectiusq́; feciſſet ſi contrario poſitu illam pictor vt priorem delineaſſet,alas quidem expanſas feciſſet pagina non deficiente,niſi hoc data opera, vt miraculoſior,vt ita dicamus,icon videretur.

Paſtinaca marina altera πτερυπλατεῖα Altauela *dicta*. *Cap. II.*

LÆVIS etiam hæc eſt, a ſuperiore, atque altera præteritis annis propoſita diuerſa, nullas habens ſquamas quod viderimus aut audiuerimus.Hanc Piſcatores *Altauela* vulgò Neapoli dicũt,atque,quod Ælianus refert,etiã aliquãdo volare,quod riſimus, retulerunt. Capitis effigie a ſuperiore non differt, niſi quod minus proportione videatur,nec ita elatum, atque minus in anteriorem partem protenſum,ſed infra alas remiſſius,atque multa cartilagine poſt caput ſuperante.Colore non differt;alarum verò effigie ab omnibus varia, & a ſuperiore latitudine obtuſiore circa extrema:cauda verò adeò breui,vt minor ſit dimidio corporis longitudine, aculeum etiam habente magis caudæ initio propinquum dimidiata caudę longitudine, & aliquando duos in maioribus,quas vidimus,& exiccatam vnam retinemus.Qui ſemipedali longitudine,radij ſunt, eorum ſuperior,atque minor,medium habet decurrentem canalem, a ſummo ad extremum: inferior verò maior, & latior,tribus canaliculis maioribus ſtriatur. Omnes dentibus ad caudam reflexis ſerrati conſpiciuntur. Differt hæc,non enim vt illa,quæ cauda eſt aſpera, ita magnitudine,atque pondere creſcit. Totius corporis alati effigies non quadratum, vt illa, ſed rhombũ iſoſcelem repræſentat,eodem modo,ſicuti ſuperior; ſed hæc obtuſioribus latioribusq́;angulis.Huius caro non inſuauis eſt,facilè vẽditur,libẽterq́.expetitur.Internis verò reliquis omninò cæteris ſimilis eſſe videtur. Hanc neminem hucuſque depinxiſſe vidimus.

Nomen, locus.

Stella

Stella marina altera ἀκτινανωμαλῆ echinata, ſiue Cometa marina. *Cap. III.*

LVSISSE Natura videtur, & in maritimis etiã quamplures ſpecierum efformans varietates, in hiſce maximè inſectorum generibus, quorum pleræque differentiæ reperiuntur. Iccirco inter cæteras, hanc minimè ab aliquo depictã, vel obſeruatã, ni fallimur, proponemus. Stellarũ generi annumerãda & hæc debet, quãuis radijs ſit inæqualibus, atque ferè informis videatur, quapropter *Stellam ἀκτινανωμάλην*, ſiue *Cometam* appellare libuit marinam. Differt ab alijs, præter effigiem, quòd non quinque radijs, ſed octo ſit prædita, quorum quatuor breues admodum, triplò ferè; alij maiores, atque etiã impares. Semipedali eſt diametro, radios ex vmbilico craſſos latos admodum ratione magnitudinis, obtuſam habentes aciem profert: illoſq. aſperos, echinatos denſis aculeis, craſſis, atque breuibus proportione craſſitudinis eorum. Parte ſupina ijdem leues, canaliculati obliqua ſtructura compagis, atque vtrinque frequẽtiſſimos denſioresq. minutiores atque exiles aculeos in lateribus diſpoſitos habet ex vertebris prodeũtes: quibus illorum motus quoquo verſu aptus redditur. Aculeis tã internis, quàm externis vtitur, vt reſupinari poſſit. Colore ſuauerubente conſpicitur, odore ac reliquis a congeneribus non differt. Natat in aquis, & in ſicco repit aculeis radios mouens, quos recto, obliquo, ac flexuoſo motu contorquet. Inter alias marinas non deſpiciendas res, a nobis obſeruatas exiccatam retinemus, adhuc anno duodecimo iam præterito. Neapolitauo mari vbi plures inueniuntur ſpecies captam habuimus. Reliquis corporis partibus, & naturæ vix a cæteris diſtare cenſeri poteſt. Addere nunc libuit, quod in noſtro Phytobaſano referre omiſimus, Stellam illam quam nos δωδεκαακτινοειδῆ appellauimus, a Piſcatoribus Neapoli ob rubentem, & Croceum ſaturatum, atque etiam dilutum quem refert colorem, totoq; corpore cirriſq; dulci aqua iniectis inficit, *Zaffarana* nuncupari, Crocum ſcilicet. In aqua dulci coniecta, etiam viuens, illam croceo inficit colore, illum effundendo, quaſi diluendo, atque omnia quæcunq. deinceps madida tangat: ſicut etiam aliæ rubro ſaturato, vel diluto, eo quo præditæ ſunt tingunt: variant quidem colore, reliquis verò ſimilibus omninò. E mari retibus etiam integra, & viua exẽpta, non admodum viuit, eò quod viuens adeò ſe contorquet, quam

Nomen delineatio.

Stella dicta Zaffarana.

ſi ex-

Stella marina
siue Cometa.
Aſtacus marinus,
Leo Rondeletij.

ſi explicare velis, radij franguntur ob tenuem fragilemq́. compagem articulorum, atque moritur breui. Reperiuntur frequenter vario colore diſtinctæ, veluti maculoſæ; partes quidem cirrorum lutefcentes, aliæ albicantes, alię rubentes, aliæ pullo colore. Autũni fine, & Hyemis initio quamplurimæ quotidie retibus implicatæ è mari trahebantur hoc anno 1605, dum Neapoli moraremur paucis diebus: In arenoſis degit. Non pigebit hoc loco occaſionem nacti, eò quod ſimul retibus intorti trahebantur quamplures Hippocampi, eorum obſeruationem tunc temporis a nobis adhibitam maiorem cæteris communẽ facere. Hippocampi veri effigiem nec Bellonius, nec Geſnerus omnium poſterior, ac reliquorum collector genuinam propoſuit, relicta ea, quam doctiſsimus Rondeletius depinxit cirratam, tanquam fictitiam, cùm ab ijs longè aliena, præſertim a Geſnero fictitia, ac monſtroſa penitus videatur, pictoris arte extorta, non vt in illa Bellonij pictoris inſcitia. Hippocampi igitur vera delineatio, niſi obeſa nimis eſſet, a Rondeletio proponitur, nos enim quamplurimos vidimus, omnésq. graciliores obſeruauimus. Colore alij flauicant, luteſcunt, vel ſunt rubentes, nigricantes, purpuraſcentes alij parum ſaturato, vel obſoleto colore, alij varij, maculoſi, cinereis maculis, vel guttis reſperſi, alij ex albo flauicantes, guttis candicantibus depicti. Proportione verò alij capite ſunt oblongo, ac etiam roſtro: alij obtuſiore breuiore; ſic etiã collo ac pectore variantes, non minus ac equi quadrupedes terreſtres, quorum alij cæteros proportione exactiores & ſtatura ſuperant. Alij cirroſi, & admodum prominentibus iuncturarum nodis, alij vix extuberantibus illis, & ijs quibus obſcurus maximè color eſt. Cirros habent alij, qui & rariores inueniuntur, ſupra oculos binos, in medio fronte vnicum: ſupra caput quatuor: in temporibus ſingulos vtrinq.: in collo binos: poſt quaternos nodos alios binos: & in ſummo colli propè ventrem totidem: poſt illos pinnam habẽt in dorſo: & poſt pinnam alios binos: Reliqui deinceps nodi magnitudine alternatis intermedijs breuibus, excellunt ad caudæ extremũm vſque. Pinnas habent alias auricularum vice, & in illarum loco, quas retro atque ante agunt vibrantes, tremulaſq́, impellunt, vt natare poſſint; quo etiam tempore illam dorſi pinnam dilatant explicando, ac vibrare conſpiciuntur. Os aperiunt ſæpè veluti anhelantes, ac extra aquã extollentes, ſonitum quendam ſiue crepitũ excitantes. Interiora quæ vidimus hæc ſunt. Guttur, hepar magnũ reſpectu animalis; ſplen, inteſtina, etque etiam oua, binis folliculis

Hippocãpi veri deſcriptio.

ſiue

ſiue lobulis rubentibus,turgida,minuta,rubentia,arenoſa effigie & magnitudine. Colore hi ex flauo albicantes inueniuntur, & varij cinerei,guttisque candicantibus reſperſi. Exiccatum habemus ex cirroſis etiam,inter cæteros colore diuerſos memoriæ, ac diuerſitatis notæ cauſa. Habuimus etiam eodem tempore paruam aliam Aſtaci marini ſpeciem,maiorem illa, quam exiccatam habebamus duplò,cui ſimilem effigie pro Leone marino depingit Rondeletius, an eadem ſit dubitamus,quare iconem expreſſimus, & hiſtoriam proſequemur. Differt ab illa Rondeletij hiſtoria;Is enim flauo colore ſuum Leonem eſſe deſcribit viuens, quem forſan non vidit, & ideo Leo appellari;noſter verò colore niger fuliginoſus viuens erat mortuus deinde,ac ignis calore exiccatus rubens euaſit; quemadmodum cruſtacea reliqua ſolent.Brachia longiora tribuit,quorum ſciſſura maior,quàm in vllo Cruſtatorum genere, pro corporis ratione.Noſter brachijs longioribus proportione corporis, nec ita tenuibus,vt ab illo depinguntur,ſed duplò latioribus,aſperioribus, & ſquamis compactus cælatis, illarumq; circumferentia hirſutis, quod in alio genere non obſeruauimus:& inſuper chelas habet minus ſciſſas illarum ratione: nam Aſtaci maritimi & fluuiatiles dimidia proportione ſciſſas habẽt:huic verò minus ſui dimidio ſciſſa conſpicitur chela, vt quatuor portionum vel trium, tres aut duas æquet forcipis ſciſſura,illaque interna parte hirſuta,ac dentata in imo,& in ſuperna quoq; parte:non enim in acutum deſinunt forcipes,ſed trinis dentibus craſſiuſculis definiuntur. Dorſum depinxit, atque deſcripſit aculeis armatum per totum, quibus cum Locuſta conuenire ait.Noſtro quidem non in dorſi medio, vt in illius icone,ſed latera tantum, quæ ſupernam ſuperficiem dorſi terminant, inciſa ſunt,atque dentibus ſerrata.Corpus & cauda obliquis lineis cælatur,illiſq; tantùm villoſis, ac pedibus, præter nouiſsimos exiguos.Quibus nunc hiſtoria & pictura differat vtriuſq; collatione patebit.Exceptis quatuor biſulcis pedibus figura maximè Aſtacum fluuiatilem, ac marinum maximum refert; quem pro Ariſtotelis Aſtaco & Plinij Elephanto idem Rondeletius depinxit, & Bellonius etiam,vt ex eius hiſtoria patet;quamuis illius icon tranſpoſita fuerit Typographi,vt cenſemus,incuria; ſub Cammari nomine: & Locuſtæ icon fuerit Aſtaco ſuppoſita, quæ Aſtaci hiſtoriam præcedere debebat,vt Locuſtæ effigiem repræſentaret ſuo loco, de quibus Bellonius arguitur. Fateri cogimur malè interpretatum fuiſſe verba illa Plinij, *pedibus biſulcis*, & quaternos intelligere: ſed non tam

Aſtaci marini ſpecies, Leo Rondel.ei differẽtia.

Aſtacus Ariſt. Elephantus Plinij.

Lib. 33. c. 11.

tam acriter erat impugnandus, eò quod idem Animal eſſe Aſtacum Ariſtotelis, quod Elephātum Plinii, & quod Leo ab Æliano, dixerit. Varia quidem nomina a diuerſis Auctoribus impoſita fuiſſe ſatis ex eorum hiſtoria colligitur. Nō enim Ariſtoteles Leonem & Elephantum habet, quem Plinius ex aliorum ſcriptis inter cruſtata enumerat: quo loco non habet Aſtacum, & alibi vbi Aſtacum recēſet, non habet Elephantum. Quare nō idē Æliani Leonē, & Plinii eſſe ſequitur, niſi Plinii Aſtacus & Elephantus idem ſit: quemadmodum idem eſſe Aſtacum Ariſtotelis, & Plinii Elephantū Rondeletius aſſerit: quis ergo erit Aſtacus Plinii? Non erit igitur hic Æliani Leo, nec à Rondeletio depictus, quamuis paruus, & minor Locuſta: nunquam cæruleo colore vidimus, nec nigris maculis, ſed totū nigrum. Nec inter nobiliora cruſtacea vt Elephantus, ſed inter ignobiliora, & ignota reiicitur à noſtris Piſcatoribus, nec inter edules venditant. Nec Plinii Leonem ab Æliani Leone differre cēſemus, cum à diuerſis Auctoribus nomina & hiſtorias exceperit: ſicuti nec Aſtacus & Elephantus Plinii erit: atque hæc obiter à nobis nūc ſint relata, meliorem de his, aliiſq́. aliquando ſententiam prolaturis. Huius pedes omnes ἀκαμψόνυχοι ſunt, in acutum Locuſtæ modo deſinentes, & reliquorum Aſtaci. In lapidem verſam habemus huius Aſtaci ſuperiorem partem in Campoclarenſi arce exciſam, cū aliis ſaxeis maritimis rarioribus. Decurtato brachio icon Aſtacum exprimit ob anguſtiam.

Leo Æliani.
Lib. eod. c. eod.
Lib. 9. c. 31.

Concha maxima marmorea exotica imbricata. Cap. IV.

Deſcriptio cognomen.

INTER concharum genera omnia, quæ nobis videre contigit hucuſque, & alij recentiores deſcripſerunt, nullam conſpeximus maiorem hac a nobis nunc depicta: quare maximæ cognomen meruit, ac ob teſtæ craſſitiem, grauitatem, atque duritiem, *marmoream* denominauimus, ſicuti & Muricem Rondeletius. Illuſtri nota ab alijs ſecernitur, quia ſeptenis tantùm a ceruice ad os ductis diſtinguitur magnis ſtrijs, totidemq́. ſtrigibus, inter ſe magnitudine paribus; alternatim ad inuicem oppoſitis, cùm occluditur teſta. Concha biualuis eſt, figura oblonga, per obliquū ceruicis ab vno latere longiore. Clauicula magna ceruici adeſt elata, atque altera exigua admodum circa extremum conchæ, parte breuiore, canaliculis illis ſubiacentibus, quibus alterius conchę, vel teſtæ pars clauiculæ reſpondentes connectuntur. Contraria verò

maioris clauiculæ parte, ſeptem conſpiciuntur inciſuræ, ſcalarum ritu decreſcentes, quæ pars circa ceruicem ſe dilatans reclinat; atque auris modo, quæ Pectini eſt, non exerta, ſed infra conchæ craſſitudinem producitur. Linea locus quem Animal occupat conchæ internus, ac magis pallens definiri videtur; colore deinceps per ambitum circa ora candicante marmoris politi modo ſplendido. Externa conchæ parte ſtriarum additamentis craſſis tota exaſpera redditur, quibus tegularum & imbricum modo, alia ſuper alijs ſuper addita videntur; quapropter *Imbricata* dici meritò poteſt. Striges verò lineis tantùm exaſperantur denſioribus, ſinuoſis, obliquè decurrentibus ab altero ad alterum conchæ extremũ: magnitudine & ſinibus imparibus, iuxta ſtriarum, ſtrigiumq. magnitudinem, atque craſſitiem: at circa ora quidem ſinu & circulo pollicari amplitudine vndoſæ conſpiciuntur; iuxta ceruicem verò minimo admodum. Ab ea parte, duas vncias craſſitie ſuperat concha; circa ora in tenuitatem abit. Qua carne animal præditum ſit, ignorare fatemur; non enim niſi inanem teſtam vidimus, atque Romæ habuimus, vbi venalis eſt ad fontium vſum atque ornatum; a quibus & aliæ exoticæ maritimæ teſtæ ad eundem vſum haberi ſolet. Quapropter Oceani maris eſſe non dubitamus, aut ſaltim

Lib.32.c.6 ex pelagijs. An autem hæc ſit Oſtrea Tridacna, de qua Plinius meminit, quia maxima ſit, pedalis longitudine, aç etiam maior vt obſeruauimus, aſſerere veremur: ibi quidem de veris ſpecię Oſtreis loqui Plinius videtur, nec aliò, præterquam magnitudine inter ſe diſtare. Niſi *Oſtrea*, generis nomine hoc loco accipere quis malit; ac ſi ὀστρακόδερμον, & ὄστρεον diceremus, quemadmodum Ariſtoteles appellat hoc, omneq. teſtaceorum genus. Eius verba,

Lib 1. cap. 6. hiſt animal. ἄλλο δὲ γένος ἐστὶ τὸ τῶν ὀστρακοδέρμων, ὃ καλεῖται ὄστρεον. Cuius nominis etymon a Galeno ſatis declaratur lib.3.de alim.facult. Ὄστρεον Athe-

Lib.3.de alim facul. næus Lepadem agriam appellat, ac etiam Margaritiferam concham *Berberi* dictam, ἐστι δ' ἡ μὲν ὄστρεον ὅλης παραπλησία τῷ χήμῃ. Quæ cum ex genere, vel potius Oſtreorum ſpecies videatur, & Indici magis indigena, ſicut Oſtrea Tridacna, vulgares Oſtreas longè magnitudine ſuperans; facilè illam, vel illi ſimilem, Tridacnam eſſe Plinij ſuſpicaremur. Hæc autem non ſolùm tres edenti morſus præbere poſſe cenſemus, ob animalis magnitudinem; ſed etiã plures. Continet quidem aquæ pluſquam libram, vt etiam quindecim vncias capere obſeruauerimus. Differt hæc ab ea, quam Rondeletius imbricatam, & Tridacnam fecit, effigie oblonga contrario

trario

trario modo, atque alijs; vt ex ſupradictis collatione quiſque percipere poteſt, ac etiam ex vtriuſque pictura.

Lepas agria, ſiue Patella ſylueſtris, & Maior exotica.
Cap. V.

QVatuor Patellarum ſpecies a nobis hactenus obſeruatas meminimus, quarum prima, eſt illa, quæ vulgaris Patella eſt, *Lepas vulgaris.* frequentiſſima Neapolitano tractu locis ſaxoſis nitidioribus, in mari, atque venalis foro Piſcatorum. Illius effigies oualis eſt, teſta depreſſa per ambitum ſinuoſa & anguloſa, parum latiore in ſuperna parte iuxta ceruicem animalis, colore cinereo foris, intus liuente, parum ſtriata, ab omnibus nota & expetita, ac deſcripta. Altera quam exoticam, ſiue Hiſpanicam dicunt Neapoli, maior *Lepas maior exotica.* eſt quatruplò, vt binas aquæ vncias capiat, craſſa teſta ac dura, ampla caua magis profundè, ſtrijs elatis ac craſſis admodum, & in angulos deſinentibus, ac extra circulum oualem productis, quã Oſtracitem Diphili eſſe ſuſpicamur, de qua Athenæus: τῶν δὲ λεπάδων φησὶν ὁ Δίφιλος, τινὲς μὲν εἰσι μικραὶ, τινὲς δὲ καὶ ὀστρέοις ἐοικυῖαι. *Lib. 3.* *Lepadum, inquit Diphilus quædam ſunt paruæ, quædam verò Oſtreis ſimiles.* Nos paruas, vulgares facimus; quamuis enim magnæ & paruæ inueniantur ex eadem ſpecie; non ſunt maiores, Oſtreis conferendæ; vt ſecunda a nobis dicta exotica Patella; quæ grauis craſſa, dura, rugoſa, propter maximas ſtrias, illaſq; aſperas; vt vix malleo vno ictu frangatur. Tertia verò omnium minima picturam *Lepas agria.* æquans primã duritie ſuperare videtur, magis exactè oualẽ exprimit figurã ambitu, dimidiamq́. explet profunditate; gibboſior quidem omnium eſt, in ſummo perforata, ouali etiam paruo foramine, quo excrementa egerere poteſt; colore cinereo exterius, lineiſq; exiguis admodum depicta, ac per obliquum aliquando zonis intercepta: interius candicante leui; iuxta foramen linea circumſcribitur, ac etiam iuxta ora locus, quem animal occupat viuens; qui idem eſt cum vulgaribus, ſed minus: odore viroſius, atque amarum; quapropter a Piſcatoribus neglecta eſt: ſicut & in herbis euenit ſylueſtribus, quæ minus cibo aptæ ſunt, & ingratiores vrbanis. Hac de cauſa magis hanc ſylueſtrem cenſemus eſſe Patellam à Græcis, λέπας ἀγρία dictam, quam ita ab Ariſtotele de- *Lib. 4. c. 4.* ſcribi reperimus. τῇ δ' ἀγρίᾳ λεπάδι ἣν τινες καλοῦσιν θαλάττιον οὖς ὑποκάτω τοῦ ὀστράκου ἡ περίττωσις ἐξέρχεται γὰρ τὸ ὄστρακον. *Patella ſylueſtri, quam*

Concha maxima marmorea imbricata exotica
prona
ſupina
Lepas agria
Buccinum hirſutum

quidam marinam aurem appellant, parte ima teſtæ excrementum egeritur, perforatum quidem eſt Oſtracum. Quare autem marina auris appellata fuerit ab aliquibus, niſi quia aurium quadrupedum more ſit in medio caua, atque perforata, ignorare fatemur. Littoralibus ſcopulis euulſimus Neapoli inter muſcum, quo ſcopuli operiebantur, & illa delectatur, in quibus vnda ſæpe allidebat, non enim ſemper ſcopuli mare operiebantur. Non eſſe Patellam ſyluestrem, Oſtreum illud, quod a Rondeletio, alijsq́. poſt eum pro Lepade agria depingitur, & a Neapolitanis *Patella regale* denominatur, quia vnionum vel argenti modo intus ſit candida & ſplendens, atque cibo grata, peruia teſta multis foraminibus, volutis aſpera, æque ac Patella vulgaris ſaxis adhærens, eadem ſimilitudine animal illam occupante, non paucis rationibus dubitamus. Primùm quidem, quia quamuis idem effigie animal contineatur, non mirum; cum & turbinatis, genus ampliſſimum, ac varietate copioſſimum, vt vix obſeruari queat, idem effigie contineatur, magnitudine & colore diuerſum: & tamen longè ſpeciebus atque nominibus diſcrepant. Præterea Oſtreum hoc longè a Lepadis effigie variat, illæ quidem in ſummo dorſo acuminantur, veluti è centro ad ora lineis & ſtrijs diductis. Hoc ab ima voluta pluribus contorquetur voluminibus Cochlearum ritu, nec parte illa media, quæ *κίονα* Græcis dicitur (non autem vt perperam a Rondeletio ſcribitur *Ἴνα*, & a Violis interpretationem extorquere conatur,) qua orbes deducuntur in volumina, vt Dioſcorides declarat, & commune eſt omnibus turbinatis, caret; imò conſpicuè obſeruatur in caua teſtæ parte; quamuis prima facie ſimplex concha videatur; nec in medio dorſo extuberat, ſed in volutarum initio: quare lõgè differt à Patellarũ cortice, quod nõ minima eſt differentia, nec paruifacienda. Purpuræ, Buccinorum Stromborum, ac reliquorum generum ex turbinatis in teſtæ differentia ſpecies notatur, alioquin ex animali interno vix niſi colore & magnitudine differre inter ſe videntur, quare hanc potius turbinatis, quàm ſimplici conchæ, & vniualui cenſemus annumerandam eſſe. Accedit quod non vnico, ſed pluribus foraminibus peruia eſt teſta, quod ab Ariſtotele tacetur, nec illa in ſuperna teſtæ acie, qua reliquarum Patellarum papauer continetur & excrementum, ſed in anteriore parte circa ora perforata conſpicitur, quo loci potius branchiarum more ad aquam inferendam, & reiiciẽdam aptiora, quam ad egerenda excremẽta, cum illa iuxta voluta in magis caua teſtæ parte

Patella regale.

Lib. 2. cap. de Buccino.

parte contineantur, atque illa Cochlearum aliarum ritu egerere melius eſt cenſendum. Quapropter non acriter repræhendendus videtur Petrus Bellonius, qui hanc teſtam Aporrhaïdem cenſuerit, [eò quòd ex turbinatis cenſeatur, quod non expreſſit,] ſed quia Patellarum modo ſaxis hærere certum ſit, vt de Aporrhaidibus, & Neritis tradit Ariſtoteles; de quibus & toto turbinatorum genere aliàs Deo dante dicemus. Nos autem potius, quia humanis auribus accedat effigie, & pulchra ſit concha, argenteo vnionum nitore & vario corruſcans, ac ſuaui carne, ***Veneris aurem*** dici poſſe cenſemus, Græcis ὠτάριον, ſiue οὖς ἀφροδίτης vt ab Æolibus vocari ſcribit Lib. 3. Athæneus, à noſtris Piſcatoribus ob illius præſtantiam *Patella regale*, quia Regis menſa ſit digna, non minus dignum nomen, quod Veneris auris, Æolibus, iam noſtris obſoletum.

Buccinum Villoſum. *Cap. VI.*

ELEGANTIAM hirſutæ tunicæ, qua Buccinum hoc opertum inuſitato aſpectu nobis redditur, minimè ſilentio inuoluendam duximus. Neapolitano mari captum viuum animal habuimus poſtremò Neapolim reuerſi, paucisq́; diebus immorati. Concha eſt ſemipedalis longitudine, ſex voluminibus definita, ore mediocri, ouali; breui tubulo excedente, margine vndoſo ambitu inciſa; ſex canalibus diſtincta flauentibus: extuberantibus intermediis partibus, veluti dentatis, colore purpuro nigreſcentibus, lineis candidis per longum decurrentibus, magisq́; extuberantibus, quare aſperũ os redditur. Ex aduerſo circa tubulum ſex aliis extuberantibus parum albis lineis, medio purpurascente colore, cæteris etiam quibuſdam per oris reliquum indiſtinctis. Vndique concha cartilaginea cute ex viridi obſcure flauente veſtitur, & per longum frequentibus interſtitiis limbis emergentibus, pectinatim inciſis, longis dentibus, ſiue capillamentis mollibus decurrentibus: circa os verò denſioribus atque ex aduerſo etiam latere: quapropter Buccinum villoſum appellare libuit. Animal intus erat ouali operculo abſconditum, cornea ſubſtantia, ex nigro ruffeſcẽte, tenui: Sed in vas aqua marina repoſitum noctu vagans obſeruauimus pluries, atque illi hærere Cochleæ modo. Sẽtire, olfacere, ac forſan videre dici poſſet, accedentibus nobis lumine, vt melius animal contemplaremur, impetu quodam ac repente comprimebatur vaſi ligneo hærens, ſonitum quatiendo propter citam adhæſionẽ. Colore erat luteſcente pallido

pallido quampluribus maculis ſiue guttis purpurouiolaceis, denſis, Lentis magnitudine, ac maioribus aliquibus oblongis, minimis quibuſdam intermediis, atque cohærentibus, lineis ac maculis quibuſdam croceis intermediis. Cornicula & corpus Limacæ modo habebat, ſed cornicula in acutum deſinentia globulis ſummis carentia, quibus iter tentabat, non minus ac corporis imo limbo carnoſo, quem protendebat ex latere dimoto operculo, & adhærebat vaſi accedens: tunc enim ampliorem ac latum reddebat, vt in Cochleis & Lepadibus obſeruatur. Tactum à nobis impetu adhærebat, vel operiebatur non adhærens. Carne intus candida nec dura erat. Nouembris menſis fine habuimus anno præterito 1605. Detracta cartilaginea cute ſtriis obliquè exaſpera teſta, & ornata conſpicitur: teſtam apud nos inanem ſeruamus, & alias quampluri mas à nemine hucuſq; obſeruatas & depictas.

Χελωνίσκος, ſiue χελωνέχινος, *Teſtudinatus Porcellio, vel Teſtudinatus Echinus, exoticum animal.* Cap. VII.

Ὄνος ſiue ὀνίσκος aliqui κυλαφὶς & πολύπους ὄνος, vt ab Ariſtotele, Theophraſto, Dioſcoride, Galeno, Scribonio largo, aliisq; deſcribitur, inſectum animal eſt paruum fuſcum, aut ſubcineritium, multorum pedum, cute dura; quod ad contactum conduplicatur contrahens ſe in orbem, vt pilula appareat: Latinis dicitur *Cutio, Multipeda*, & *Porcellio*, quemadmodum Cęlius Aurelianus illud appellat, & Marcellus Empyricus. Plinius confundens Multipedam Centipedam, & Millepedã; Oniſcum & Scolopẽdrã deſcripſit: ὄνος & ἴουλος miſcens: hic piloſus, non ſe contrahens, & arcuatim repens: ille verò leuis, à cutis duritie ſiue callo *Tilon* appellatus, & vt pilula in orbem ſe contrahens: quod proprium eſt animalis illius, vulgò etiamnum Porcellii nomen retinens; *Porcelletti*, & *Porcellucci*, Neapolitanis. Huius naturæ, vt ſe, timidus contrahat etiam in orbem, ex notis nobis animalibus, terreſtris Echinus, Latinis *Erinaceus*, vulgò *Riccio terreſtre* appellatus, eſſe videtur. At cùm hoc anno 1606, inter quædam alia teſtacea, huius exotici animalis inanẽ teſtam omnibus inuiſam ac ignotam, Romæ venalem habuerimus, in παντοπώλου cuiuſdam domo inuentam; atque ex eius contemplatione, glutinatis fragmentis quibuſdam, eiuſdem naturæ fuiſſe animaduertimus: cute verò ſiue potius teſta oſſea, Teſtudinis compagem referre. Ex vtriuſque animalis, conflatum nomen aptauimus, *Deſcriptio*

Χελωνίχιον.
Χελόνισκος.
Concha
carinata.
Buccinum
exoticum.

mus, proprium ignorantes, vtriuſq; naturam exprimens: atque χελώνιον à Porcellij & Teſtudinis nomine, & χελωνέχινον ab Erinaceo medio ſumpto vocabulo appellari placuit. Huic igitur exotico animali, à nemine quòd reperimus deſcripto, ita Naturæ induſtria compacta eſt eius oſſea teſta, vt quàm facillimè, eodem quo Erinaceus, & Porcellio ſolent inſtinctu, apta ſit, atque poſſit conglobari: totum intus animal occludens, vt ab externis inſidijs atque periculis tutum conſiſtat. Nam præter orbicularem formam accipiendi naturam, & ſe occultandi, dura ac planè oſſea teſta ita munitum videtur, vt aliorum animalium dentibus, & lapidibus impellens reſiſtere abſque iniuria poſſit. Animalis igitur extrema effigies hæc eſt. Duplici hemiſphærali teſta contegitur, quarum altera lunatum habet effigie oblongiore inanem anteriorem locum, veluti oſtium, quo caput animalis exeri, & contrahi ad libitum poſſit. Altera verò, qua poſteriora continentur; & caudam ſi haberet ad vſum contraheret; ex oppoſito ſimili foramine, ſed dimidio longitudine minore eſt exciſa; ea parte arctioribus teſtis. Vtræque verò loricatis tabellis quatuor connectuntur, atque capiti proximæ cæteris ſuper impoſitæ, cartilagine quadam tenui ad contractionem, & extentionem, eorumq; motu apta colligantur, vt Animali contracto, atque occlusò exerantur, extenſo verò, & gradiente compreſſæ contrahantur, & parte dimidia vel amplius occultentur. Omnes hæ ad ambarum teſtarum cardines, veluti ad axem deducuntur, atque maxillarum ritu adhærentes vtrinque mobiles, inferiori teſtæ imbricatim incumbunt. Contracto animali, teſtæ globum efformant, magnum, humanæ caluariæ parem, Antirrhini fructus effigiem æmulantem. Superna teſta lunatam foraminis ſuperiorem partem qua collum animalis adhæreret corio, obtuſiorem habet atq; craſſiorem. Inferna verò acutiorem, tamquam definitam, ignobilemq; partem tenuem, cui nihil hæret: interius quidem & parum infra extremum teſtæ, oſſea eminet circularis extuberantia interna ſæpiens, qua poſteriora definiri putamus, vel caudam ſi habeat, hærere; atque teſtæ limbus remanet, vt in Oniſci poſterioribus obſeruatur, cute parum incluſis. Teſtæ omnes exagonis pentagonis, quadratis, alijſq; quibuſdam paucis figuris, oſſeis ſquamis ſemiunciam latis compactæ conſpiciuntur; illæq; tuberculis exaſperæ, tenuium dentiū æmulatione ac duritie. Pars caput contegens, circa dorſum ſinuoſa linea, & in medio contracta definitur: hinc inde parum ad latera producta, iterumq; ad clauiculæ ſitum contracta, vt motui

Nominis etymon.

tabellarum,earumq; contractioni,vel productioni aptior redderetur. Tabellæ verò fimbriarum ritu, per longum ſquamis diſpoſitis coniunguntur,elatum limbum obliquè percurrentem habentes,linea definitum , corioq. tenui contecto, qui dum animal exeritur contrahitur, ſimulque tantundem fimbriarum occultat illas retrahendo. Alterius teſtæ pars inferior ſiue poſterior, quæ maior eſt, recta terminatur linea,ſiue limbo in clauiculam deſinente,corioq; obducta etiam,nec vt in ſuperna capiti proxima,detecta, & in fimbrias deſinente. Superior quidem pars tabellas intra ſe recipiens, ſuperpoſita conſpicitur,ſicuti tabellæ inferiori parti, quamuis ipſius ſuperioris teſtæ clauicularum pars hærens, digitali menſura ab inferiore teſta paulatim deficiente,occultetur. Teſtæ color ex albo palleſcit Eboris modo,lucem illi obiecta tranſmittens oſſium ritu. Vt coniectari licet,paruo capite, breuibus pedibus, nec ventrioſo admodum corpore membranacea cute obductum animal interius eſſe ſuſpicamur:nec admodum extendi, ac potius gibboſum ingredi:vt ex teſtæ connexione clauicularum colligi poteſt. Huius deſcriptionem addere huic volumini placuit, vt ſtudioſi, & exoticarum rerum magis inſtructi, literis, vel ſtudio,locorum propinquitate,aliàue comoditate notitiam aſſequuti, exactiorem nobis hiſtoriam,& naturam reſcribant; pro communi ſtudioſorum vtilitate,noſtroq; faueant huiuſmodi deſiderio.

Buccinum exoticum variegatum leuius. μυρτοειδὲς. *Cap. VIII.*

ET hanc elegantem Buccini ſpeciem exoticam apud σιδηροκαπηλιτῶν eundem habuimus Indicæ conchæ nomine, quam a tenuitate, ac leuitate qua natat aquis impoſita; μυρτοειδὲς cognominauimus; A coloris rubri, ac rufinigropurpuraſcentis variè in ſpiras per longũ ductis latis maculis, *variegatam*; Teſta quidem dodrantis ferè longitudinem æquat dimidia proportione extuberans in medio, alba, læuis, ac ob tenuitatem illius leuis admodum, quæ pauca innatet aqua; ore amplo, vt facilè media pars,columella ſcilicet,quæ κίονα Græcis dicitur,auferatur;ſicuti & illis ablatis emimus ac vidimus; quam ideò abſtuliſſe cẽſemus, vt vaſorum vice ad potus vſum apta redderetur, Teſtæ pulchritudine allectos. Parte interna ab extremo columellæ ad imum oris rubente colore diſtinguitur, ex qua deinde primus volutarum ordo maior,qui albus eſt,maculis per longũ ductis ex rufo nigro purpuraſcente colore,ac ſinuoſis vel in ſpiram

Cognominis cauſa.

Deſcriptio.

ductis depictus conſpicitur: inter reliquos volutarũ orbes, qui ſeni ad ſummum ſunt, tenuis limbus obliquè rugoſus defertur, ſuaue rubentes, atque circa nouiſſimum magis fatuoro colore rubentes, maculis verò minus nigreſcentibus, atque ad extremum vſque magis rubentibus, minusque conſpicuis, ob tenuitatem, & coloris nigreſcentis diminutionem. Tota teſta lineis ſiue rugis quamtenuiſſimis per longum eſt ſignata, verùm illam minimè exaſperantibus, nec oculis aut manibus moleſtis.

Concha carinata rarior. *Cap. IX.*

RARIOREM hanc cæteris non ſine magna in his ludentis Naturæ admiratione contemplari contigit: quippe quæ non paucis à cæteris conchis effigie differre videatur. Candida eſt concha, oblonga, iuglandem nucem corticoſam æquantem, elato dorſo, in acutum deſinente, nauicularum carinis ſimili, circa verticem tenuiore, magisq; producto, clauum nauiculæ imitante puppi hærente, ad illam recuruo. Huius ceruix non in ſimplex extuberat caput, quemadmodum in cæteris obſeruatur, ſed in duas diuiditur apophyſes; illasq; contrario modo ſe colligentes, in clauiculas ſiue capreolos contorquentur; ſinum ſiue vmbilicum intermedium relinquentes: Turbinatorum volutas imitantes. Dorſi linea in alteram partem magis inclinat, vt informis videatur. Strijs per longũ ductis eſt ornata externa parte, circa marginem imbricata duabus additionibus: latiore verò parte læuibus tuberculis dorſo proximæ quatuor ſtriæ aſperiores redduntur: ſtrigæ quidem intermediæ punctis admodum exiguis excauantur. Interna parte canaliculata leniter, margine Pectinum ritu parum vndoſo. Alteram tantùm Conchæ partem habuimus, illamque imam eſſe cenſemus, atque maiorem; reliquam incumbentem breuiorem, ac tota ſui parte minorem putamus: quam aliquando inuenire maximè cuperemus. Præter binos cardines cochleatos, alium habet circa anguſtiorem teſtæ partem [illegible] quare tribus cõnecti cardinibus obſeruatur. Hanc ex his quas Plinius refert, niſi ad eius genus referatur, quod *vertice muricatim intorto* retulit; aut *in dorſum elatis*; cùm ita elato hæc ſit dorſo, vt carinata videatur, vertexque Turbinatorum modo contorqueatur ad cardines, minimè illius verba feciſſe exiſtimamus. Animaduerſione quidem dignum hoc loco Plinij textus nobis viſus fuit, ibi, *toto latere connexis, ad plauſum apertis*, verba *Lib 9.c.33*

 illa,

illa, *ad plauſum apertis*, ignorare fatemur, atque *ad clauſum aptis* vel *ad clauſum apertis* legeremus: nam & quæ toto latere connectuntur, vt Solenes, & Pelorides quodamodo, circa extrema aperta ſunt, niſi *ad clauſum aptis* legatur, & opponatur, *ad Buccinam recuruis*, quæ non ſunt cluſiles, ſed apertæ, vt Nautili ſpecies, & ſimiles: quemadmodum ſupra dixit, *toto latere connexis*, ad differentiã præcedentium, *breui nodo ligatis*, vt ſunt Mytuli, Pinnæ & ſimiles: vel dicatur *ad clauſum apertis*, & declarentur per verba *ad Buccinum recuruis*: quibus operculum eſt negatum. Nec de vario genere teſtaceorum hoc loco Plinium loqui, vt Rondeletius aſſerit, cenſemus, ſed de Concharum tantummodo genere & differentia, non enim Turbinatorum notæ aliquæ declarantur, quibus illorum genus compræhẽſum agnoſcamus, nec verba illa, *ad buccinum recuruis*, vt ille ait, cochleas & Buccina comprehendunt, verùm concharum differentiam & varietatem ad Buccini modum recurua ceruice intelligimus: aliàs impropriè loquutus videretur, & plurimas Turbinatorum notas omiſiſſe, quas recenſiſſe opus fuiſſet: nec Buccinum, per eiuſdem notas declarare docti hominis videri poteſt.

Vrtica marina ſoluta rarior, Velella, *dicta*. *Cap. X.*

VERIS cœli tempeſtatibus, in quibus præter pluuiam, ingens Auſtrorum impetus maris aquas euertens attollit, inq; littora alta perfundit, hanc arenoſis in oris copioſam atque innumeram inuenimus eiectam: Aprili menſe ni fallimur anno poſt editionem noſtri φυτοβασάνου. Sereno tempore noſtris littoribus nunquam conſpicuam. Ob illius natualem effigiem deiecta vela, *Velella*, vulgò à noſtris piſcatoribus dicitur: quaſi paruum velum. Inſectum animal eſt ſolutum, amæno cæruleo argenteoq; colore mixtis ſpecioſum, eleganti naturæ ſtructura formatum. Ouali effigie corpus eſt, planum tribus vncijs longitudine, vnius latitudine, pluribus denſis biniſq; lineis circumductis rugoſum: argenteo ſupernè ſplendore, atque diaphanum; infernè verò cartilaginem habet tenuiſſimam, veluti quæ poſt corticem Ouo ſubeſt: cuius extrema ora cærulei ambiunt cirri digitali longitudine denſi tenues carnoſi, ſucco cæruleo turgidi, qui diſrupti cartam & lintea inficiunt, quibus graditur, natat remorumq; vice expanſis vtitur, & apprehendit illos retrahẽs: atque tunc cæruleum corpus apparet cirris corporis centrum petentibus. In dorſo verò per longum parum obliquè erectam habet

car-

cartilaginem tenuem diaphanam rigentem Antennæ vice, argenteo aut Talcheo læuore atque colore, in medio magis elatam, in acutum prominentem, atque vtrinque ſinuosè deſinentem, vnciali etiam altitudine: quam altera linea ex latere obliquè etiam producta per corporis ſuperficiem, veluti coniunctam ſignat, corpusq́; X, figurâ inæquali deſcribit. Has non minus quàm congeneres à Rondeletio depictas eſui cibo aptas eſſe referunt, atque illas in ſartagine oleo frigunt, farinæ polline prius obductas. Oriri dicunt ex Cochlea Ianthina quam proximè deſcribemus, nos autem ipſos piſcatores decipi putamus, quia eædem cochleæ ſimul cum his ab æſtu maris in littus eijci ſolent.

Vermis marinus προβοσκιδοπλέκτανος. Cap. XI.

INTER teſtacea & inſecta annumerari poteſt animal hoc in tubulis degens oblongis, quamobrem pro Penicillo aliqui depinxerunt, cum innumeros exerat cirros tenuiſſimos, quibus inſectum admodum eſt: nec admodum rectè, ſi idem eſſet, deſcripſerunt; ſicuti effigiem minus accuratè delinearunt. A tubulo, quem iu medio cirrorum habet acetabulo in ſummo præditum Proboſcidis modo, Vermen προβοσκιδοπλέκτανον appellauimus, vt ex nomine delineari ferè videatur. Eo quidem tubulo in acetabulum deſinente, quem pro collo & ore inſeruit, aquam cibumquè haurire cenſemus, vnciam longo, tenui albo fiſtuloſo: acetabulum verò rubrũ eſt atque ſtriatum. Circa illud innumeri ab imo exeunt cirri tenues admodum, atque piloſi, qui facilè marceſcunt mortuo animali, atque niſi aquæ innatent non explicantur. Poſt illos in corporis initio veluti Piſcium pinnæ dorſo hærent, corpus circundantes, atque vtrinque in ſex aculeos deſinẽtes: ex illis deinde reliquum in duas vncias longitudine protenditur, in acutum deſinens, circa initium pennæ ſcriptoriæ fere craſſitudine. Cirri rubri ſunt, & luteis maculis diſtincti, vt pulcherrimum quid, naturæ oſtentum, atque in diuerſo viuentium genere formando eius dos conſideretur. In corporis dorſo nigra linea ad caudæ terminum vſque producitur.
Neapoli in ſcopulis habetur: intra tubulos degit vel
rectos longos, aut intortos conuolutosq́; candidos læues atque firmos.

Hippo-

Vrtica marina
ſoluta
Cochlea marina
Lepus marinus
maior
Alter minor

Cochlea marina Ianthina. *Cap. XII.*

IANTHINVS color ex huius Cochleæ ſanie ſiue ſanguine,ſi ita liceat dicere,ita eſt copioſus,vt ipſa Cochleæ teſta eodem colore infecta reperiatur,atque manus etiam attrectantis recenter allatæ è mari inficiat: adeoq; viuaci & commendabili colore Violæ æmulo,vt meritò deſcribendus videatur. An autem pro Conchylio vſu accipi poſſit, vel ab antiquis recepta fuerit aſſerere non audemus:non enim niſi è Conchylijs Buccinis Muricibus & Purpuris excipi tunc temporis inuenimus. niſi ſub Conchylij nomine,& hæc ex turbinatis cochlea annumerari quis poſſe cenſeat: ſicuti generis nomine à Plinio accipi videtur,ibi; *Sed vnde Conchylijs pretia?* *Lib. 9. c. 36.* & alibi, *Et lingua Purpuræ longitudine digitali, qua paſcitur perforando reliqua Conchylia.* omnia ſcilicet teſtacea. Hæc à communibus Cochleis figura & volutis non differt, magnitudine verò inter mediæ magnitudinis eſſe comperimus. Tenuiore teſta eſt, ac adeò imbecilla, vt facillimè parum digitis compreſſa frangatur, atque manus etiam integra Ianthino ſucco inficiat illum euomēs, vt de Purpura tradit Plinius. Voluminibus imis in centro magis elatis rotundis,quàm in terreſtri,ibiq;candicantibus. Læuis eſt,rugis volumina obliquè percurrentibus denſis admodum,nec illam exaſperantibus inſignita. Apicem habet in contraria centri parte, vt in turbinatis qua initium oris limbus incipit, elatum parum. Neapolitano mari non rarò inuenitur,& habuimus multis ab hinc annis. Nec ex alio Conchyliorum genere, aliquod purpureum, vel rubrum ſuccum fundens obſeruantibus nobis, reperimus; ex his quæ noſtro mari capiuntur. Ex Cochleæ ſpecie altera parum grandiore,duriore teſta,nec elatis voluminibus;in vmbilico aurita; nā veluti auris adhæret ori teſtæ pars illa media, quæ columella eſt, κίων Græcis dicta,quæ non ſolum orbes interni ſiue capreoli,vt appellantur,deducuntur & ortum habent, verum etiam, quod cæteri non obſeruarunt,aliamCochlidem in vmbilico diſtinguit;& efficit, à carne ſeiunctam,& inanem. Ex hac minio æmulum colorem pulmenta recipere incocta refert Bellonius, qui hanc pro Nerite depinxit,an autem Nerites antiquorum cenſeri poſſit, hæc vel etiam à Rondeletio depicta,aliàs Deo dante dicemus. Huius duas obſeruauimus ſpecies;primam quæ albeſcit ex pullo ſiue flauente obſcuro corneo colore parte ſuperna, & lineis, quibus additiones teſtæ

depræ-

deprǽhenduntur; operculum habens tenue diaphanum cornea ſubſtantia eadem anfractuum delineatione inſignitum, vt auerſæ teſtæ iconem planam repræſentet. Alteram verò maiorem magis aperto vmbilico, minore aure, ſiue tenuiore columella colore flauo, ruffis obſcurè punctis minutis denſis depictam; elatioribus, tumentibus magis in imo voluminibus.

Lepus marinus. Dioſcoridis. *Cap. XIII.*

IN aduerſarijs noſtris decem ab hinc annis Neapoli dum eſſemus, obſeruatas ac delineatas inuenimus has Leporis marini ſpecies: quæ cum ante oculos fortuna, euoluentibus alias obſeruationes, incidiſſent: an eiuſdem effigiei eſſent aliæ ab alijs recentioribus propoſitæ in dubium venit, atque diuerſas aut minus accuratè depictas, ſi eędem eſſent, illas ab his cenſuimus, & ideo in ſtudioſorum gratiam quales tunc à nobis delineatæ fuerint, his addere libuit. De primo & maiore Dioſcoridis Hiſtoriæ reſpondēti nouē vnciarum longitudine, & trium latitudine aut paulo magis, hæc inuenimus tūc temporis adnotata. Loliginis modo carnoſus, mollis; Scopulorum graui odore admodum putet: vndique fimbrijs, vel lacinijs dependentibus. In eo nec caput nec oculos ineſſe perſpicitur, ſed pro illis tubulus interior, ſiue fiſtula eminet infra orbiculatam cartilaginem vmbilicatam, & in illius acie, qua fiſſa conſpicitur quædam nigræ maculæ extremæ. Totus albus, tener, Loligini ſimilis: Corpus & ventrem Loliginis modo cartilagine vtrinque circundatum habet, Limacæ non diſſimilē. Corpus rubeſcit vtrinque, quo interiora turgent. In imo diſſectus, veluti hepar magnum habet colore rubens, ſuperius inteſtinorum ſimilia quædam, & iuxta illa globulum Auellanæ nucis magnitudine ſuauerubentem cauum, cui adhæret veluti ſplen: E tubulo verò quaſi ex gutture veluti croton dependet carnoſum album, in quo nihil erat: Atque hepar, quia non recens habuimus animal, & biduò in aqua ſeruauimus animal, antequam diſſecaremus, putidum ferè, ac diſſolutum erat. Alterius verò præter iconem has notas reperimus. Totus carne candida, ſed maculis magis flauentibus, atque inſuper alijs paucioribus, & nigrioribus. Reliqua ex icone conſiderabis externa, ad effigiem pertinentia. De interioribus nihil obſeruaſſe memoriæ tradidimus. Vtriuſque pronam, & ſupinam partem delineatam habes. Vtinamq; & nunc recenter habuiſſemus, vt meliorem iconē

forſan,

forſan,& accuratiorem obſeruationem afferremus. Longitudo ſecundi animalis minoris,trientalis fuit;latitudo duas vncias æquat. Loliginis, atque Limacæ comparatio his quadrare nobis videtur, præter aliorum opinionem,qui illam reſpuunt,aut non agnoſcunt: ac ſi rectè conſideretur,nec animalibus alijs comparari aptius poterat;quamquam diuerſo genere admodum ſint. Atque prior magis Loliginem imitari, alter verò Limacā æmulari nobis videtur.

Pudendum Regale Piſcatorum. Cap. XIV.

INTER mollium genus, atque inſectorum medium haberi animal hoc informe poterit: caret enim oſſibus, atque innumeris cirris, ſiue acetabulis vndique ſectum atque hirſutum redditur. Quonam referremus incerti, hoc loco deſcripſimus; nec alio generi animalium accedere videtur, quam Lepori marino; non Dioſcoridis, illud quidem Loligini ſimile fecit: ſed Plinij forſitan, qui Offam informem eſſe dixit, vel Cochleæ exenteratæ, vt Aelianus retulit. Nec enim membrum aliquod habet exterius formatum, vt caput, vel cauda, cenſeri poſſit,ſed totum eſt corpus, cirriſq; & acetabulis, quibus mouetur & exaſperatur, tantùm diſtinguitur membris. Eruca cenſeri poſſet, quia eo illo modo graditur, ac mouetur, atque apprehendit,contrahitur, & producitur, nec minus nudæ Limacæ ſiue Cochleæ modo. Huius longitudo ſeſquipedalis, latitudo verò palmaris: carnoſum,craſſitie dorſi triunciali: colore ſupernè flaueſcens,dorſo verò magis ſaturato obſcuro colore, terreſtris Leporis colorem æmulante: Limbo vtrinque inſecto innumeris acetalibus, ſiue pedibus pyramidalibus, apicem habentibus vnguis Canum modo,quibus graditur,atque apprehendit:reliquo corpore apicibus ſimilibus mollibus referto, atque tuberculis obſoleto colore, quos eodem modo ad ſui libitum contrahit quieſcens, & exerit dum reliquis lateralibus graditur,atque mouetur,repens. In anteriore parte,quæ capitis vicem explet,depreſſius conſpicitur, latiore limbo circumſeptum,digitatum;quo iter prætentat:ac etiam corniculatum apicibus illis maioribus ſupra os binis: Quod os cenſetur, foramen paruum eſt, tuberculis vndique ſeptum,quod rugis tenuiſſimis comprimitur, & occluditur crebrò viuens,atque hians Orobi ſemen haurire poſſet. Circa poſteriora corpus craſſius, retuſius: atque ſupina parte ani vice magnum eſt foramen, quod reſupinatum animal intra aquam dilatauit, vnciali

Ddd diame-

Lepus marinus

diametro,tuberculis circumſeptum rubentibus, ex quo plures, decem forſitan tubuli prodierunt parui,in ſtellulas candidas,diaphanas pandentes ſeſe ; quas decem rectis inteſtinis per longum ductis reſpondere cenſemus; illasq; nunc producens,nunc contrahens reſpirationis etiam motum, ſicut ex anteriore foramine, quod os cenſetur,obſeruauimus,adimplere. Supina parte in medio rubeſcit, limbo vtrinque flauente : carne intus ſolida Sepiarum modo, carnoſiore duriore, candida: atque diſſecto animali viuente adhuc contracta admodum & dura,vt vix cultelli aciei cederet ; manibus quidem viuens exceptum ſe ſentiens,adeò ſe contrahit, vtrinq; ſe erigens maxima vi,vt diſrumpatur potius,quàm cedere velit,ita durum euadit,atque diſrumpitur.Aqua intus abundat, atque veſicam longam diaphanam aëre plenam reperimus, vt in piſcibus obſeruatur. Immotus offa videtur informis oblonga parum aſpera tuberculis contractis, quare Neapolitani piſcatores materna lingua,*Cazzo Reale*, denominant.Aiunt ex illo oriri piſces illos oblongos rubentes veluti faſcia, quas ipſi, *Cipolle*, à colore forſitan appellant:nos Tenias denominamus: an vera referant credulorum arbitrio ſit.Diſſectum atque ſub dio pluuijs crebris expoſitum diu manſit neruoſa ſoliditate, nec flaueſcente poſt quindecim dies. In arenoſis degens ſimul cum alijs maris purgamentis, & Zoophytis pluribus rete extractus fuit nobis aſtantibus hoc anno 1605.Neapolim immorantes.Compreſſum aquam iaculat, vt alia eiuſdem nominis maris purgamenta,atque Zoophyta.

Leporis marini Dioſcoridis exactior icon ex viuo.

HABVIMVS nuper Neapoli viuum hoc animal, aſtantibus nobis dum retia trahebantur ad littus,quapropter quæcunque amplius obſeruatione digna vidimus, tam circa hiſtoriam quàm iconem hic addere iu ſtudioſorum gratiam voluimus. Maritimo virore admodum putet.Animal molle, ex mollium genere, carnoſum diaphanum, candicans Loliginis effigiem abſq; cirris acetabuloſis illis toto habitu adeò refert, vt vix aliud ſimilius expectes. Anteriora habet lata admodum cirrorum loco,in quorum parte prona circa ora vndoſo ambitu,luteſcunt parum ; rariſque breuibus.cirrulis luteis craſſiuſculis ornantur.Aures ſiue pinnulæ, vel appendices hinc inde protenduntur, collo anguſto ſuccedente. Corpus deinde extuberat, vtrinque lateribus rubente colore in-

trinſeco tumeſcentibus, oculorum poſitum Loliginis, Sepiæ ſiue Polypi imitantibus. Dorſum ſuccedit in anguſtum definens, flauicans, aſperiuſculum, intortis lacinijs vtrinque ſciſſum, vtrinque ſeptenis maioribus, totidemq́; minoribus intermedijs, hirſutis, atque in ſeſe conuolutis, quas viuens protendit. Ventrem habet ouali effigie, in acutum definentem vndulato limbo cartilagineo, carnoſo Limacæ modo, ſed Loliginis effigie. Supina parte anteriora orbiculato ambitu vmbilicata conſpiciuntur, maxima, caua cotylę modo, criſpis oris, linea lata quadam purpuronigreſcente faſciatis, in extremo quamplurimis Vrticæ marinæ modo cirrulis, explicantibus, flagellorum vice; at circa ventrem ſine alio colore candicantibus oris, cirriſq́; maioribus denſioribuſq́; quos non minus ac marina Vrtica explicat, contrahit, atque protendit: contraria parte duabus maculis inſignita ſunt ora, magiſq́; profunde ſinuoſa, veluti inciſa. Ex vmbilicatæ partis centro, tubulus eſt medius, digitali craſſitie, internè flauicans hirſutie quadam, atque hians tuberculos quoſdam promens. In ventris medio, linea quædam per longum deducta ſuauerubens conſpicitur: planus eſt, & totus albicat. Interna iam ſupra retulimus. Iconem iterum exactiorem delineauimus, tam parte prona, quam ſupina. Flaueſcit triduò ſeruatus; corrumpuntur cirruli breui, & vmbilicata pars ſuperior; quare non mirum, ſi abſque cirrulis, pluribus abhinc annis obſeruauerimus ita nobis à quodam piſcatore allatus.

Hippopotamus antiquorum, ac eius verior hiſtoria, atque icon. Cap. XV.

HIppopotamum Romæ, vt Plinius refert, primus oſtendit ædilitatis ſuæ ludis temporario Euripo M. Scaurus. Nunc autem noſtro æuo, anno ſalutis noſtræ 1603. illum ſale aſſeruatum integrum attulit Federicus Zerenghi Narnenſis Chirurgus ex Aegypti paludibus prope vrbem, *Damiate*, nunc appellatam. Et quia monſtroſi animalis, terribiliſq. feræ nomine, ignemq. ex ore euomentis prædicabatur, ignoto cæteris vera denominatione: non aſpernenda induſtria illius iconem corrigere, atque illius non minus Antiquorum notas, quàm a nobis deſcribendas in vnum collectas proponere, noſtroq. volumine inſerere cenſuimus. Hippopotamus, Græcis ἱπποπόταμος, idem eſt Latinis Equus fluuiatilis, ἵππος quidem *Equus*, & ποταμὸς *Flumen*, eſt Græcis: atque a Flumine Nilo,

lo, ex quo gigni maximè traditur, *Equus Niloticus* dictus; quamuis & alijs Fluminibus etiam inueniri Bambotho ſcilicet, iuxta Athlantem Africæ, & Indo Indiæ, vt Strabo, & Solinus narrant. Sed nedum in fluminibus, verùm Mari etiam verſari Plinius eſt *Lib.32.c.11.* Auctor. Atque ſi rectè conſideretur, non minus in aqua, quàm in ſicco verſari, & communem vtrique eſſe, atquè amphibium idem Plinius de Beluis aquaticis verba faciens tradit his verbis: *Communesq. mari, terræ, amni, Hippopotami Crocodili.* *Ibid.* Eius patria, vbi plurimi eſt Saitica præfectura Ægypti, vt Plinius, & Nicander *Li.28.c.8.* tradunt: quamquam alijs Aegypti partibus inueniantur. Eius *In Theriacis.* cibus non modo aquatilium, ſed terreſtrium etiam frugum ſcilicet, nam vt Nicander ait, in Ægypti parte *Sain*, appellata ſegetes de- *Ibidem.* paſcit, & vt ea præditus eſt ſolertia, vt retrogradus in agros tantū permeet, quantum pabulo tunc ſatis ſit. Eius verba ex Græcis ita Latino metro vertit Iacobus Græuinus.

—— teſtem,
Seu fluuialis equi, ſuper atram quem Sain edit,
Atque malum plenos meſſorem immittit in agros
Niliacus vortex, fluctu ſiquidem ille relicto,
Cùm iam nata ſeges, ſurgentem demetit herbam,
Et tantum illius ſpacium praſcribit & ambit,
Retrogrado quantum potis eſt depaſcere tractu.

Eadem Plinius habet: *Depaſcitur ſegetes, deſtinatione ante (vt ferunt) determinatas in diem, & ex agro ferentibus veſtigijs, ne* *Lib.8.c.25* *qua reuertenti inſidia compararentur.* At Federicus Zerenghi, Orizam depaſcere aſſeruit, atque etiam Colocaſſiæ radices, atque illi caueas multas profundas viminibus, & virgis tenuibus terra opertas in inſidias comparaſſe retulit, quā percurrere atque depaſcere ſolitus erat; hec retrogradum è flumine, ſed recto tramite ambulare verius eſſe. atque binos eadem die in caueas delapſos igniuomis tormentis, maioribus parum vulgaribus interfeciſſe. Illius ex Ariſtotele delineatio hæc habetur: *Oris etiam magnitudine di-* *Lib 2.cap.7.hiſt.animal.* *ſcrimen exiſtere animalibus planum eſt. Alijs enim os reſciſſum, vt Cani, Leoni, denique omnibus quibus dentes ſerrati. Alijs paruum vt Homini. Alijs mediocre vt generis Suum, Equo fluuiatili, quem gignit Aegyptus. Iuba equi, vngula qualis Bubus, roſtrum reſimum: talus etiam ineſt biſulcorum modo: dentes exerti ſed leuiter, cauda Apri, vox Equi, magnitudo Aſini, tergoris craſſitudo tanta, vt ex eo venabula faciant. Interiora omnia Equi, &*

Aſini

Aſini ſimilia. Et alibi: *Quamobrem etiam Equi fluuiatilis ita conſtat, vt viuere niſi in humore poſſit*. Plinius verò ait: *Maior altitudine in eodem Nilo bellua Hippopotamus editur: vngulis bifidis quales Bubus, dorſo Equi, & iuba, & hinnitu, roſtro reſimo, cauda & dentibus Aprorum aduncis, ſed minus noxijs: tergoris ad ſcuta, galeaſq́. impenetrabilis, præterquam ſi humore madeat*. Et alibi: *Alia corio & pilis teguntur, vt Vituli, & Hippopotami*. Et alibi: *Eſt Crocodilo cognatio quadam amnis eiuſdem, geminiq́. victus cum Hippopotamo repertore detrahendi ſanguinis, vt diximus*. Plurimi ſuper Saiticam præfecturam. Pauſanias verò, Hippopotamum tradit, in inferiore maxilla dentes, vt Aper, exertos habere, eoſq́. adeò conſpicuos & grandes, vt in Arcadicis ſcribat, apud Proconneſios matris Dindymenæ ſimulacrum aureum extitiſſe, cuius facies, Eboris vice è dentibus Hippopotamorum erat conformata. Ex recentioribus primus Hippopotami iconem & hiſtoriam tradidit, quamquam etiam in aliquibus non ſatis rectã, vir induſtrius, atque doctus Petrus Bellonius Cœnomanus, in qua non pauca veriora antiquioribus aperuit, qui viuum ſe Conſtantinopoli viſum aſſeruit, & quamquam a Matthiolo eius opinio aſperni videatur, atque diligentia in illius hiſtoriã atque Icone adhibita, nobis verò potius Bellonij acceptanda ſincera voluntas, quàm Matthioli ſupercilioſa detractio. Potuit quidem ille ob animalis paruitatem decipi in dentium obſeruatione, cum quatuor tantùm digitis a terra eleuari corpus tradidiſſe legamus. Illius deſcriptionem igitur inſeremus. *Talis autem eſt Hippopotami, quem Bizantij vidimus figura. Caput huic enorme fuit, & ad reliqui corporis collationem indecentiſſimum; quale Vaccinum eſſe diceris, nullis præditum cornibus, auribus Vrſinis, breuibus, ac ſubrotundis, oris rictu vſque adeò vaſto, vt Leoninum ſuperaret: certè humanum caput æquare potuiſſet. Patulas habebat nares, labra repanda atque reſima, dentes prorſus Equinos, obtuſos tamen: oculos ac linguam prægrandes, collum vt piſcibus nullum, aut admodum breue: caudam vt Porci ac Teſtudines rotundam: reliquũ obeſiſſimi cuiuſdam Porci corpus eſſe diceres: pedes ita breues, vt quatuor à terra digitos vix attollerentur: vngulæ in Porci formam diffiſſæ: quæ res nos inducebant, vt id animal non bene natare, ſed fundum fluminis inhabitare, ac paſſim in Nili profundo diuagari crederemus*. Hippopotamum etiam tradit antea Bizantinos eorum lingua modò *Porcum*, modò *Bouem marinum*, appellare; ea

Lib. 8. c. 24
Lib. 8. c. 25
Lib. 9. c. 12
Lib. 8. c. 8.
Lib. 1. de aquatilib.

enim eſt effigie & capite, vt non tam Equi ſpeciem, quàm Porcum Vitulum, aut Bouem referat. Additditq. prius ex Adriani Imperatoris auerſa parte numiſmatis Nili iconem Hippopotamum iuxta pedes habentis, atque deinde alteram ex Nili marmorei in Vaticano exiſtentis. Verùm in multis Hippopotami cira Nili illius in horto *Beluedere*, vulgò dicto in Pontificia Vaticani æde coloſſi marmorei baſim ſculptis iconibus, quas ibi obſeruauimus, variè cum Crocodilis ludentis, obuiam euntis, pugnantis rictu, ac denique Crocodilum ore ab aquis eleuatum habentis; in nullis pedes nec vngues conſpicuas conſpeximus, ſed illos aquis obrutos, vt ſculptori decebat, illos dum in aquis deambulātes ſculpſerat: ideo in vnguium delineatione ambiguitas, an quinque, vel quatuor, & talus quintam diuiſionem in pictura exprimens. Nos autem, vt ex eius cadauere ſicco elicere potuimus, his notis veriorem illius effigiem delineaſſe cenſemus. Animal quidem vt rarum viſu Monſtrum appellari poſſet ab informi reſpectu aliorum aſpectu, ſed bellua quidem propriè eſt, vt Plinius notat: nec aliquam cum equo nobis ſimilitudinem habere videtur, ſicuti & Bellonius retulit, nec ipſi, nec Bizantinis, qui potius Porcum, aut Bouem marinum à quadā ſimilitudine appellarunt, nobis verò illius effigies ex Apro, ad Bubulinam accedere, vel Vrſinam magis videtur. Corporis nāque magnitudine Bubulum excedit; corporis crurium effigie ſatis Vrſum ſimulat. Huius a nobis conſpecti, ac dimenſi corpus a capite ad caudam pedes erat treſdecim. Corporis latitudo, ſiue diameter pedes quatuor cum dimidio. Eiuſdem altitudo pedes tres cum dimidio: vt planum potius, quam carinoſum ventrem habeat. Orbis corporis quantum longitudo erat. Crura è terra ad ventrem pedes tres, cum dimidio. Ambitus crurium pedes tres. Pes latus, pedem. Vngulæ ſingulæ vncias tres. Caput verò, quod grande erat reſpectu animalis corporis oculorum & aurium, latum pedes duos cum dimidio. Longum pedes tres. Craſſum ambitu pedes ſeptem cum dimidio. Oris rictus pedem vnum. Roſtrum craſſum, carnoſum, ſed propter ſiccitatem minus repandum viſum. Oculos exiguos habebat latos vnciam, longos vncias duas. Aures tenues paruas breues, non excedebant vncias tres. Dentes habebat in inferiore maxilla ſex, quorum bini exteriores è regione longi ſemipedem, lati, & trigoni vncias duas cum dimidio, per ambitum ſemipedem. Aprorum modo parum retrorſum decliues, non adunci, non exerti, ſed admodum conſpicui aperto

ore.

ore. Intermedij verò parum a gingiua exerti trigona acie digitali longitudine. Medium locum occupantes, veluti iacentes craſſi orbiculati Elephantini, ſemipedem ſuperant longitudine, atque aciem in externis partibus planam parum, veluti parum detractam. Maxillares verò vtrinque ſeptem craſſos latos breues admodum. In ſuperna verò mandibula quam Crocodili more mobilem habet, qua mandit & terit, anteriores ſex inſunt dentes, ſex imis reſpondentes acie cõtrario modo adaptata leuiſſima ac ſplendida Eboris politi modo: clauſoq. ore coniunguntur, aptanturq; imis, veluti ex illis reciſi; vt planum plano inſideat, verùm omniũ acies pyramidalis veluti obliquè reciſi calami modo. Sed medij ſuperiores non aciem inferiorum, at medium illorum in quo detractio conſpicitur rotunditatis, petunt; ac non incidere, ſed potius illis terere poſſe videtur. Molares totidem quot inferni, ſed bini priores parui exigui, atque rotundo ambitu, & ab alijs diſtant, vt medium palatum inter dentes anteriores occupare videantur, inter maxillares dentes linguæ locus ſemipedalis remanebat. Dentium vero color Eburneus parum pallens, ſplendidus diaphanus ferè in acie videbatur: durities illorum ſilicea vel magis, cultelli quidem coſta non parua conſpicientium admiratione ignis excitabantur fauillæ, parum vel nihil tot percuſſionibus ſigni remanente: quapropter veriſimile foret noctis tempore dentes terendo ignem ex ore euomiſſe. Corpus obeſum admodum omni ſua parte, caput grande Bubulino proximum, crura breuia, pes latus in quatuor vngulas diuiſus, vngulæ verò biſulcorum modo & nigræ: talus calloſus atque latus. Quare non vngulæ bifidæ, vt Plinius notat, quales Bubus; ſed vngulæ quales Bubus, vt Ariſtoteles ait, effigie. Verùm, quod omiſit, quadrifidæ, & talus biſulcorum modo. Hic enim Matthiolus, vt Bellonij Hippopotamum reprobaret, ne ipſi locus præreptus eſſet, minus vera nec a Bellonio relata in medium adducit, his verbis: *Siquidem huic Boũ modo pedes biſulci non ſunt, nec talus biſulcorum ſimilis, ſed Canum, Luporúmve ſimiles multifidi, vnguibus in digitorum extremitatibus emergentibus*, [quod in Bellonij icone haud vnquam fuit, cui rotundæ vngularum extremitates depictæ, abſque roſtratis vnguibus Canũ vel Luporum, vt ipſe addidit in ſua.] *Os non mediocre illi eſſe videtur, cum Bellonij Crocodilum in ore habeat*: [ſed Matthiolus ignorabat Crocodilum ex ouo oriri Lacertæ magnitudinem ferè parum excedentem, qui annis quoad viuit, quod

In ſuis Cõment. c. de Hippopotamo.

alijs animalibus non contingit, ſemper grandeſcere, vt Plinius tra-
Lib.8.c.24 dit.] *Dentes nulli viſuntur aprorum modo exerti*. [In hoc non mirum ſi Bellonij paruum erat animal, atque icon marmorea hoc non expreſſerit. Sed nec exertos habet, quamquam Aprinos & prægrandes, ac admodum conſpicuos, vt ſupra diximus.] *Iuba illi nulla, nullaq. Equi aut Aſini facies*: [nec habet, & in hoc Antiquiores decepti falſa forſitan relatione, qui non inſpectione animal deſcripſerunt.] *Cauda Elephanti potius, quam Apri è poſterioribus pendet*. [ſic ipſe depinxit, at in Bellonij icone breuior cauda dimidio & potius Aprina, ſed rei veritate Teſtudini, aut Vrſo proximior eſt; vt idem Bellonius rectè dijudicauit, quæ craſſa ab origine, breuis & ſtatim in acutum deſinens, nec ſemipedem æquat, nec inuolui, aut torqueri ob breuitatem & craſſitiem poteſt. Cutis admodum craſſa dura colore pullo, & multum ob ſiccitatem ſalis rugoſa erat ſuperficie, vt noſtræ manus cutis ſuperior in ſtellas interſecta. nares habet S, imaginem repræſentantes longa fiſſura vnciarum duarum cum dimidio. Roſtrum habet vt in Leone atque Fele, pilis aſperum pluribus ex poro prodeuntibus, nec in toto corpore alij conſpiciuntur: in quo etiam Plinius deceptus videtur, qui Vitulo marino cōparat pilis & corio. Quòd autem Animal hoc potius Hippopotamum, quàm nouum animal eſſe cenſendum ſit, nihil nos Matthioli verba aduerſus Bellonium calumnioſè prolata ab opinione remouent, plura namque ſunt ex Antiquorum ipſorum decerpta ſigna reſpondentia, quibus hoc animal Hippopotamum cenſeri debeat ab ipſis deſcriptum, quamquam nec iuba, nec hinnitu, nec aliquo modo Equi aſpectum verè habeat: ipſosq; aliorum relatione nixos ſic deſcripſiſſe: atque etiā quia illius temporis vulgus Fluuiatilem equum ob forſan vaſtitatem denominauit, eadem appellatione deſcripſerunt. Firmat nos etiam in opinione quia Ægyptij etiamnum hoc animal *Fords*, *el*, *bar*, ſua lingua dicunt, quod idem eſt, quod *Equus marinus*. *Fords*, equus, *bar*, Mare ſignificare idem Federicus Zerenghi qui ex Ægypto detulit, atque venatus eſt, retulit. Accedit, quod ſtatua illa in Vaticano Romanorum tempore qui ſæpius ludis expoſitos viderant ſculpta fuit, ac idem animal repræſentat, ſic & numiſmata antiqua: quibus Matthiolus ſuam obtundere pertinaciam poterat, & debebat, fecit deinde exemptis numiſmatibus ab ipſo in contrarium propoſitis à Latina editione. His igitur haud amplius de Hippopotamo contrauertendum. Vtinam & viuum vidiſſemus vt me-

liorem

liorem iconem effingere potuiſſemus: addidimus ea quæ ex ſicco maximè conſpici potuerunt. Huius in Medicina vſus non aſpernendus; & quamquam à Dioſcoride teſtes tantùm exiccatos contra ſerpentium morſus valere tradiderit, & etiam idem Nicander dixerit, Plinius verò multa addidit illi' remedia. Et ab ipſo detrahendi ſanguinis ratio & occaſio accepta refertur, ſic enim Plinius, *Hippopotamus in quadam medendi parte etiam magiſter extitit. Aſſidua namq; ſatietate obeſus exit in littus, recentes harundinum cæſuras perſpeculatus: atque vbi acutiſſimum videt ſtipitem, imprimens corpus venam quandam in crure vulnerat, atque ita profluuio ſanguinis morbidum aliàs corpus exonerat, & plagam rurſus limo obducit.* Et alibi ait, *Huius corij cinis cum aqua illitus panos ſanat: adeps frigidas febres: Item fimum ſuffitu. Dentes è parte laua dolores dentium ſacrificatis gingiuis. Pellis eius è ſiniſtra parte frontis in inguina adalligata venerem inhibet. Eiuſdem cinis alopecias explet. Teſticuli drachma ex aqua contra ſerpentes bibitur. Sanguine pictores vtuntur.* Et alibi, *Venerem inhibet Echeneis & Hippopotami frontis è ſiniſtra parte pellis in linteolo adalligata felle torpedinis viua genitalibus illitum.* Addidit Federicus Zerenghi dentes adalligatos, aut anulo ex eo geſtatos hemorroidas in totum ſanare ex incolis accepiſſe. Poſt menſes aliquot alium longè maiorem idem Romæ nobis oſtendit, cuius dentes Aprini pedali longitudine fuerunt proportione craſſiores, ſic & reliqua omnia maiora.

Lib. 2. c. de Hippopot. In Theriacis.

Lib. 8. c. 26

Lib. 28. c. 8.

Lib. 32. c. 10.

Seps, lacerta Chalcidica, vel Chalcides. Cap. XVI.

SEPTICA vis huius Lacertæ veneni nomen impoſuiſſe credimus Sepis: σήπειν enim Græcis *putrefacere*, vertitur. Lacerta verò quia lacertarum modo pedibus ſit prædita, quamquam Viperæ ſpecies ſit; Nam & Nicander ſimilem lacertæ humili dixit, Σῆπα χαμαιζήλοισι δομὴν σαύροισιν ἀλύξεις, *Sepem etiã humilibus lacertis ſimilem corpore vitabis.* Eiusq; Græcus interpres addit, *Seps ſimilis eſt lacertæ, & dicitur etiam Chalchis. Habet autem in dorſo areas lineas, eſt autem octo palmorum. Seps appellatur quia putrida reddit vulnera. Oritur in Syria & Libya & Cypro, & in petris degit.* ἡ σὴψ ὁμοία ἐστὶ τῇ σαύρᾳ, καλεῖται δὲ καὶ χαλκίς. ἔχει γὰρ ἐπὶ τοῦ νώτου χαλκιζούσας ῥάβδους. ἔστι δὲ ὀκτὼ παλαιστῶν. Σὴψ δὲ καλεῖται, παρὰ τὸ σήπειν τοὺς πληγέντας. γίνεται δὲ ἐν συρίᾳ καὶ λιβύῃ καὶ κύπρῳ, καὶ διατρίβει ἐν πέτραις. Quare non Chalcidica quia in Chalcide orireretur, quod à nemine notatur,

Sops, Lacerta Chalcidica vel Chalcides
Noctiluca terreſtris
Alter alatus
pronus
Bucempe cornuta
Chryſalis
ſupina
prona

ſed á Chalco ſcilicet ære, cui colore ſimilis eſt, *Chalcides* appellari, ſicut Plinius habet de Caſtorei remedijs. Et alibi ait, *Lacerta quam Sepa, alij Chalcidem vocant, in vino pota morſus ſuos ſanat.* Quare σαύραν χαλκιδὴν potius, quàm χαλκιδικὴν legendum erit. Nos autem non æreis maculis, ſed tota æreo colore eſſe vidimus. Et Nicander de Sepe loquens poſt Viperam, locum illum, in quo Seps oritur, ruffis ſerpentibus ſcatere aſſerit; atque Sepen illius eſſe colore terreni, in quo degit. Nos autem in Gallicani Caſtri diœceſis Præneſtinæ Romani agri vineis Aeſtate obſeruauimus locis tophoſis ruffeſcentibus, ſicut tota illa ora tophaceis collibus eſt duris, & ager eodem colore multis locis. Quod autem etiam Lacertæ ſimilis videatur, præter appellationem, quod inter Lacertam vulgarem, & Scincum ſit deſcripta ſatis indicio eſſet, quod eiuſdem effigiei eſſe deberet. Verùm ab Interprete Nicandri Græco iam ſatis clarum eſt, ſimilem eſſe Lacertæ, vt ſupra retulimus. Nunc autem præter Lacertæ ſimilitudinem, Vipeream naturam & ſimilitudinem conſiderandam proponimus. Quod autem ex Vipereo genere ſit ſerpens iſte Seps dictus, quamuis Ariſtoteli vnica Viperæ ſpecies nota fuerit animal pariens, ex Dioſcoride ſatis liquet noſtro iudicio, qui Aceti mulſi remedia exponens, inter cætera, *Auxiliatur etiam contra Vipera, appellatæ Seps, morſus ait, &c.* ἀρήγει δὲ καὶ τοῖς ὑπὸ ἐχίδνης τῆς καλουμένης σηπὸς δηχθεῖσι. Vipera quidem ἐχίδνα, nedum illa quæ propriè Vipera ſpecie eſt, & a Græcis ἔχις, & ἐχίδνα, mas & fæmina dicitur, ſed & Seps, vt diximus, generis appellatione dicitur, ac etiam Præſter, vt idem Dioſcorides de Tynni carne, ſiue Omotarichi remedio, loquens, ait, *Omotarichus appellatus, caro eſt Tynni ſalſi. Auxiliatur ſumpta, a Vipera, quæ dicitur Præſter, commorſis.* ὁ δὲ ὠμοτάριχος λεγόμενος, σάρξ ἐστὶ θύννου τεταριχευμένου· βοηθεῖ δὲ λαμβανόμενος τοῖς ὑπὸ ἐχίδνης, τῆς καλουμένης πρηστῆρος, δηχθεῖσι. Nec dubitandum eſt Sepem, & Præſterem, Viperam generis nomine dici, vt Emblematum in Dioſcoridem ſcriptor in cap. de Aceto mulſo., nam & loquendi modus in Dioſcoride clarus, & idem vtroque loco citato, ac re ipſa Seps Vipera eſt, & forſan Præſter, quæ eadem eſt, alio nomine dicta Dipſas, & Cauſos, vt Dioſcorides refert in cap. de Dipſade lib. 7. & aliæ venenatæ. nam & recentiores alij Amoditen viuos parere ſerpentes tradunt. Et Pierius Valerianus, alios, etiam ſerpentum alia genera præter Viperam animal parere, tradidiſſe ſcribit. Et nos oculati teſtes & naturalium rerum peritiſſimus Ferdinandus Imperatus, qui hunc

Lib. 32. c. 3
Lib. 29. c. 5
Lib. 5.
Lib. 2.
Li. 14. Hierogly.

ſer-

ſerpentem ſub vulgari nomine *Cecilia* deſcribit, in ſua doctiſſima naturali hiſtoria, & illius iconem poſuit, quam nos amicitiæ ergo tunc temporis delineauimus, illeq; pariter communicauit. Sed pluribus ab hinc annis iterum fortunâ Gallicani inuentam in quadam vinea propè Caſtrum, illam prægnantem interfecimus; ac, vt ſolemus, illam curioſè diſſecantes, quindecim viuos partus continere inuenimus, quorum alij cartilagine exuti, alij pellicula diaphana illa circumdati, vt in Viperæ catulis obſeruatur, ſed oblonga effigie admodum erat: atque nos etiam pelliculas diſrupimus, vt ſi graderentur obſeruaremus, & iam illos obliquè repere parum vidimus, deinde necauimus. Nec aliquid de ea annotauimus, niſi catulos parere, & coloris eſſe ærei, pedibusq; prædita exiguis admodum, longaq. diſtantia inter illos, ob ſerpentis longitudinem: quam, ni fallimur, duorum pedum longitudinem æquare meminimus. Interpres verò Græcus octo palmorum eſſe ait, noſtra verò ſex æquabat. A capite ad caudam ſemper decreſcere, niſi in vtero, ſquamis læuibus admodum, nec vt in Vipera elato dorſo veluti neruulo decurrente, nec nigris maculis, ſed æquali colore æreo non ſplendido viſa fuit.

Hanc venenatam eſſe non eſt dubitandum, ſi verum erit, omnes viuum animal parturientes Viperæ appellatione & genere eſſe. De hac Aëtius inquit: *Qui verò à Lacerta Chalcide appellata percuſſi ſunt, eos tumor pellucidus conſequitur, veluti nigrore in ambitu plaga relucente. Conſequitur autem & putrefactio.* Remedia ex Dioſcoride. *In vino pota, eos qui ab ipſa commorſi ſunt ſanat.* Plinius, Caſtorei teſtes cum Myrtite bibi iubet. Similia quæ Dio-
Lib.32.c.3 ſcorides habet, Galenus, & Paulus. Falluntur qui Sepam eſſe putant, Lacertæ domeſticæ ſpeciem, vulgò *Lacerta Verminara* Neapolitanis dictam, alijs *Tarantola*, illam nos Stellionem, veriùs, potiusq; cenſemus; domeſticum animal vbique, nec viuiparum.

Νυκτιλαμπὶς ἀντηρὴ. *Noctiluca terreſtris.* Cap. XVII.

IGNEVS coruſcans fulgor, quem nouum, nec ab aliquo deſcriptum Inſecti hoc genus noctu edit, maioremq; forſitan illo vulgaris *Cicindelæ*, atque alatæ *Lampyridis*; nominis πυριλαμπὶς occaſio eſſet, ac etiam νυκτιλαμπὶς. Verùm quia è natibus ipſius fulgor emicat, Κυσολαμπὶς etiam appellari poteſt. Et quamuis Cicindelæ modo, quæ Græcis λαμπυρὶς dicitur, ignium modo noctu

ſplen-

ſplendeat, cùm tamen careat alis, nec pennigerum, ſed potius terreſtrium generi ſit annumerandum, humoq. ſe condat, ad differentiam pennatæ vulgaris, ἀπτέρῳ epitheto diſtinximus, illud *Noctilucam terreſtrem* appellantes. Non enim pennarum hiatu refulgit, clunium colore, nocturno volatu; vel illarum compreſſu obumbratur, vt de Lampyride tradunt antiquiores; verùm Blattarum modo gradiens noctu, idem coruſcat igneus fulgor natium obliquo motu, quo deprehenditur atque venatur æſtate. Eo poſterioribus fulget lumine, vt noctu abſque face obſcuro loco pagina per quàm exiguo caractere deſcripta legi poſſit, admoto deſuper animali, paulatimq. ſupra lineas deducto. Vnciali eſt longitudine, colore ex nigro purpuraſcente, vndique leui, decem geniculis corpus vniuerſum diſtinctum, capite depreſſo, plano, quodam veluti diademate operto, vt in Scarabæis diaphano pellucido pullo colore. Infernè verò ſupina parte rubeſcit circa anteriora, poſterioribus quidem ex viridi albicat margaritarum vetuſtate diſcolorum ſimilitudine, ex quibus lumen ardentis facis modo circumfunditur. Caput habet exiguum corniculis exiguis præditum, quod ex diadematis corneæ ſubſtantiæ inferna parte, exiguo rotundo hiatu caua exerit collum anguſtum, pedes tenues admodum ternos iuxta ante anteriora prioribus geniculis, reliquis verò cõtrahitur, producitur, & quoquo verſu corpus mouetur: paulatim accreſcens in medio extuberat, deinde decreſcens in acutum deſinit. Poſt mortem etiam lucent in obſcuro cadaueris nates quãdiu adſit humor, exiccato quidem illo lumen deperditur. Anuerſæ Valuenſium habuimus Æſtate, ab amico induſtrioq; pharmacopæo Horatio Bernardis. Iconem expreſſimus eiuſdem magnitudinis, qua viuum animal inuenitur. *Lucciola* congener alatum vulgò appellatur, quia noctu luceat ab effectu, quare hoc *terreſtre* epitheto addito eodem nomine dici poteſt. Eandem, quam pictura exprimit, magnitudinem animal æquabat.

Scarabeus teſtudinatus χελωνοκάνθαρος. *Cap. XVIII.*

IN fœdo animali etiam non minus ſpectatione dignum Naturæ artificium proponemus. Scarabeorum generi quis dubitet annumerandum hoc teſtudinatum inſectum, an ignauiæ Natura teſtudinata cruſta ſuccurrere voluit? equidem ita cenſendum arbitramur. Lædendi cum non ſit poteſtas, iniurias arcendi tegmine

prouiſum. Teſtudinata cruſta totus contegitur, ouali figura, Oniſci æmulus, cuius dimidia pars anterior in tres diuiditur partes cornea ferè ſubſtantia nigræſcente tota, niſi prior quæ capiti ſuperſtat parum circa ora candicaret atque translucida parum videretur. reliquum corporis ſeptem anguſtis imbricatis incuruis tabellis contegitur, quorum aliæ caput, aliæ poſteriora, contraria linearum oppoſitione petunt: atque circa poſteriora lunatam conficiunt lineam: huic ſubſidet planior tabella veluti cauda, more Aſtaci; in medio fiſſa, vtrinque non admodum conſpicuis aculeis comitata, quæ contrario motu in ſublimi etiam moueri poteſt colore fuſco. Ex inferna verò & caua parte animalis partes extuberant, cuius caput oblongum corniculis in oculis, os prominens quibuſdam villis vtrinque præditus; quibus in os adducere cibum cenſemus, vt alia inſecta, brachiorum & manuum vice: poſt illud terni vtrinque pedes, quorum poſteriores maiores, & oblongioribus cruribus veluti ſpinulis armati, in tenue deſinentes, biſulci, aduncis vnguibus: corpus deinde pominet paulatim vſque ad ani locum, quod à conuexa teſtudine ſeparatum conſpicitur, ad ventris onera eijcienda, atque vt aculeis vti poſſit ad nocendum: eadem tabellarum coniunctione atque ordine, lineisq; contrarijs corpus conſtructum eſt, colore verò caſtaneæ corticis ruffeſcente, pedibus nigrioribus. Æſtate caſu in Cirinolæ Arcis ponte per parietes deambulantem reperimus: nouitate ducti obſeruauimus effigiem, deſcripſimus atque delineauimus. Scarabeorum oleum igne paratum ad aurium dolorem valere in illas infuſum refert Auicennas, ſicuti & ipſum animal rectè contritum. Eiuſdem, quæ in pictura conſpicitur eſt magnitudinis.

Scarabeus alter teſtudinatus minor atque alatus. *Cap. XIX.*

A Superiore iam deſcripto differt magnitudine, minor hic dimidio eſt, figura oblongiore, circa caput anguſtiore; atque imis partibus latiore, colore nigriore ſplendido admodum, leuiore cruſta atque polita integitur: tribus etiam partibus anteriora côteguntur, lineis rectioribus terminatis, dimidium animalis operientibus, reliquum verò paruis tabellis planis ferè atque pluribus duplò; ſub quibus aluum protenditur, vtrinque aculeis maioribus armatum. Alas habet vtrinque detectas duras, cruſta verò huic tenuior

nior atque debilior ineſt. Supina quidem parte caput magnum, nec ita infra cruſtam ſitum, ſed ob illius magnitudinem & cruſtæ paruitatem pari linea definitur corniculis admodum longis præditum, vt corporis longitudinem æquent: in ore vtrinque binos tenues habet appendices brachiorum vice cibi admouendi gratia vtiles formicarum modo: pedibus proportione dupla ſuperiore maioribus eodem modo hiſpidis vt nihil à ſuperioribus differant. aluus quidem extuberat ſatis, vt carinatus videatur prominetque admodum. Septembri menſe viuum habuimus Cirinolæ. corpus reliquum verò planius, atque ruffeſcit. Spinulas ſiue hirſutiem crurum etiam mouet. Inuenitur & altera ſpecies oblongiore figura verùm ſine alis, reliquis verò haud diſſimilis; inter Culinæ immunditias verſantes vtroſque reperimus.

Βουκάμπη κερατίτης, *Bucampe cornuta*. Cap. XX.

QVÆ κάμπη Græcis dicitur, à Latinis Eruca vertitur, cum olera herbasq́; reliquas erodere pro cibo ſit obſeruatum. Harũ quamplura genera obſeruantur, varijs proprijsq́ue nominibus diſtincta, ab antiquis denominata; plura quidem non deſcripta reperiuntur, quarum adeò magnus eſt numerus varietate diſtinctus, vt vix, niſi quis opere toto, ac induſtria laborem ac animum adhibeat in illis obſeruandis, minimam illarum aſſequi poſſit notitiam. Quam exhibemus modò, ab antiquis non deſcripta, ex maximis eſt, atque inuſitato cornu quo circa poſteriora prædita eſt, βουκάμπην appellauimus κερατίτην, magnam ſcilicet Erucam cornutam. Miliario propè Cirinolam per inculta loca & ſemitas vbique maximus repebat numerus Septembri menſe, quarum aliæ cinereo colore obſcuriore duodecim ſegmentis compoſitum corpus digitali craſſitie, longitudine ſemipedali, pedibus circa anum poſt ſecundam ſectionem quaternis, craſſis atque breuioribus; binis ſingulis ſegmentis, atque deinde poſt duas alias ſectiones propè anteriora ternis, longioribus atque tenuioribus, quibus graditur, atque etiã admouendi cibi gratia vtitur, qui omnes quatuordecim numerum ſupplent. Craſſius eſt corpus in poſterioribus, decreſcens paulatim ad caput vſque, vt circa illud dimidia ſit proportione, quod durum, læue, conchulæ conuexam partem effigie atque nigris lineis, quibus veluti ſtrijs depingitur, repræſentans. Cornu ſupra anum ſemunciali longitudine, recuruum nigrum, durum cornea ſubſtantia,

læue atque acutum,ſed innocuũ: moleſtiam cum attuliſſemus animali,atque etiam ligno cornu elato, nihil illo ad defenſam vtebatur,nec mouebat,ſed corpore toto à capite nunc dextra,nunc ſiniſtra repentè torquebatur, atque ore, quod durum eſt, mordere, atque rodere Aſphodeli caulem ſiccum quò infeſtabamus, videbatur. Compreſſa parum,aut tacta,veluti vindex intorquetur,atque ore ſuccum viridem vomens iaculat. Circa ventrem lateribus ſegmentis ſingulis maculæ ſunt rotundæ paruæ auium oculos imitantes; vt prima facie anus cenſeatur roſtratum caput,cornu præditum, oculorum vicem maculæ illæ præſeferentes. Aliæ cute ſunt nigriore admodum,atque lineis per longum flauis, vtrinque binis & dorſo;cornu etiam flauo,limbo circa ventrem candicante,lineisq; quibuſdam albis ſingulis ſectionibus obliquè decurrentibus. Viuum animal ſub vitreo vaſe domi ſeruauimus decem diebus, atque nocte ſerpentium modo exuuiam depoſuit, vt manè cum obſeruaſſemus ſolito more an viueret, exuuia cornuta parte altera; atque monſtrum rubens altera ſub vaſe animaduertimus ; quod contrario modo, craſſo capite retrorſum corniculato, & veluti brachijs, ſiue alis compreſſis corpori, in acutum deſinens, non aliter, quam ſi puerum pannis inuolutum, faſciaque colligatum reſpiceres.Hoc iuxta Ariſtotelis placitum Chryſalis, vel vt Gaza vertit, Aurelia cenſetur,quæ oui vicem præbet,ex qua papilio Bombycis, ſed nos ex effigie illa locuſtæ, vel Bruchi genus quoddam renaſci putabamus,ac ſumma cuſtodia detinebamus, quotidie illud obſeruantes an viueret:nam tactu leni mouebatur incuruans poſteriora,quæ in acutum pluribus ſectionibus decreſcentibus deſinebant & an alas,aut pedes,vel aliquod membrum perficeret,cùm tandem poſt multos dies viuens ita exuuia nudum,vt diximus;nocte quadã euerſo vaſe,feles,aut mus illud rapuit,atque comedit ; Feles quidẽ papiliones & ſimilia auidè venari,atque comedere vidimus: atque ita non ſine animi moleſtia vlterioris obſeruationis locus ſublatus fuit.At quia Aureliæ ſiueChryſalidis mentionem fecimus, non pigebit referre quod ſuperioribus Æſtatibus, non ad id intenti reperimus,& ideo non obſeruauimus;Animal informe,ſuperius monſtrum repreſentans,læue totum,paulatim decreſcens, capite vitulino ferè obtuſo, nullis membris inſignitum,ſed colore aureo ſplendido hilari,quod alicuius alterius animalis Chryſalidẽ cenſemus. Cirinolanus quidam humanam effigiem habere putabat, atque cum hæc minimè tunc ob aduerſam valetudinem quærer̃emus,nec nobis

nobis ita videretur.parui illud fecimus, qnod nunc valdè obſeruare cuperemus. Alterum Chyſalidis genus reperimus Neapoli Autumno in domus ſubdialibus parietibus hærens, paruum pollicis longitudine colore inter flauum & cinereum, punctis nigris minutiſſimis depictum ac denſis, acuto roſtro, dorſo leni parum incuruo, pectore & ventre extuberante in apicibus aliquot deſinentibus, cauda verò inſecta quinque tabellarum ſegmentis conſtructa in acutum deſinente, quæ ad tactum mouebatur vtrinque, atque paucis poſt diebus animal peperit relicta oui modo cute inani, ſicuti & alias inuenimus vacuas anteriore parte hiãtes, nõ minus vt in Bombycum folliculis, quibus ſericum decoquitur, ac etiam alijs animalium generibus obſeruauimus, at animal quod nam ſit non vidimus. Iconem huius poſtremæ Chryſalidis tantùm expreſſimus naturalis magnitudinis, alias præmanibus non habentes. De ijs, quæ in oleribus gignuntur Erucis Dioſcorides loquens, aït, oleo detritis peruncti à venenatis beſtijs intacti ſeruari dicuntur. Eadem de his Paulus prodidit. Horum ortus ab Ariſtotele traditur. & Teophraſto vbi videre poteris.

De Varia lapidum concretione, & rebus in lapidem verſis eorum effigie remanente. Cap. XXI.

ADEO duo hæc elementa cohærent, terra ſcilicet & aqua, vt ex eorum quotidiana ad inuicem commixtione maximè lapides generari perpetuò pro certo compertum habeamus. Nec alia eſt lapidis concretio, niſi terræ pars tenuior & purior aquæ commixta, vel impurior aut terreſtrior aqua, à Solis calore exucta humiditatis parte, ac etiam ab ambiente terra coire incipiens, frigore denſata reliqua, ſicciore deinde vtriſque concurrentibus longo tempore intercedente in totum ſoliditatis naturam adepta, cùm antea terreus liquor, vel aqueus lentus ac glutinoſus eſſet. Terra quidem Solis calore concocta aquis madefacta lenteſcit, nec minus quàm arte effecta calx, vel gypſum aqua mixtum liqueſcit, ac facilè coit, & exucta aquæ parte, ab illa ignea natura per coctionem acquiſita, réliqua ab extranea Solis & frigoris vi exiccata, lapidis naturam adipiſcitur. Denſior verò, durior, aut fragilior lapis erit, ſi purior vel impurior, tenuior vel craſſior terra immutata erit, magis vel minus Solis ardoribus excocta, & deinde maioribus, vel minoribus frigoribus dēnſata, longiore tem-

pore perfecta. Eſt & alia denſior, puriorq; lapidum concretio, quæ non ab ipſa terra vel aqua ad inuicem imbribus commixtis efficitur vt ſuperior.; ſed ab eorum vaporibus ſurſum elatis atque denſatis, vt ſunt lapides è cælo cum fulgure decidentes duriſſimi, atque politi, verùm vt exemplum afferamus, quod oculis ſubijci, & ex eo conijci poſſit modus eleuationis vaporis & congelationis, proponemus ſulphureas euaporationes Puteolanas, quæ nobis aqueæ videntur, attamen circa ſaxa ſpecus è quo exeunt, ſulphur adhæret ſalis modo concretum, ſed & ipſum artificiale ſulphur, ex terra lapidibus calore vaporantibus, veluti per alembicum ex fornace fluit humor, qui ſulphur eſt, ſic & alia mineralia. Sed & fuligo in caminis nonne præter illam ſpongioſam, aut lanoſam in ſuperficie alia ſubeſt cruſtoſa dura, & nihil aliud eſt niſi lignorum humiditas, tamen terream adeò magnam ſecum habet naturam, ac etiam lentorem quendam, vt in ligneis caminis obſeruatur veluti pice infectis ſplendida vitrea cruſta intectis fumo illam afferente. Ex huiuſcemodi verò concretione facta lapides quidem vegetabilem quandam naturam habere conſpiciuntur, atque creſcere illos quis putare poſſet: verùm augmentum lapidi venit additione ſuperueniente, ambiente, vel vt in his ab imo ſuccurrente, quare veluti ab radice alimentum & augumentum habere videtur. Exemplum in dentibus & vnguibus. De his quæ per additionem creſcunt, vt in teſtaceis maritimis & terreſtribus cochleis, quibus non centrum, ſed circumferentia ampliatur. Signa rugàrum teſtantur hoc, ipſaq; extremitatis ora veluti cartilaginea, duritiem adhuc non habens, ex ambiente humore viſcido ipſius animalis generata. Huiuſmodi concretio in Tiburtinis lapidibus cōſiderari poteſt, aſſuloſè quidem conſtructi conſpiciunrur, nec alio modo quàm Aquæductus antiqui fundum Gallicani obſeruauimus; cuius concretione non minus quàm ex Tiburtinis calx optima coquitur, locus etiam ibi adeſt, in quo aquæ ſedimentum in lapidem concretum, pontis vicem præbet, nulla ſubtus fornice exiſtente, atque ſub illo aquæ decurſus valleculæ aut foſſæ pertranſit non longè à publico illorum Fonte. Alia obſeruatur concretio ex ſtillicidio in domorum fornicibus non tectis, alijsq; naturalibus cauernis, in quibus aqua calce, vel terreno glutine infecta paulatim ſtillans congelatur, ac non minus vt in tectorum glaciatis ſtillicidijs euenit hyeme & lapideam naturam aſſequuta inuenitur. Sic etiam infra terram efficiuntur lapides illi ſpōgiç appellati: ab eo-

rum

rum fiſtuloſa effigie & poroſa, dicti, quos Æquicolis propè fontium decurſus fodiebant incolæ, vt ex illis fornices & arcus ſtruerent, non enim niſi ſaxa in ædificiorum vſu habent, illisq; propter grauitatem minus vti ſolent, niſi ſcalpello paratis: ſpongiæ namq; iſtæ intra cauas ſaxoſæ terræ partes oriuntur, illarumq; locum replēt. Nec minus ſaxa ab eodem lento humore glutinantur, inueniunturq; ſpeluncæ ibi minutis ſaxis agglutinatis lentore illo in ſaxū etiam verſo. Quare minimè de his dubitandum erit cuique naturā ſpeculanti ſupradictarum rerum. In his verò differentia eſt maioris vel minoris duritiei, coloris, læuoris & reliquorum, à terreni natura & loci, temporisq; diuturnitate proueniens. In frigidis quidem locis & niuoſis potius ſaxeam naturam accipere obſeruauimus, quamquam hoc non omninò affirmare poſſimus, nam & tophoſa loca & argillacea inueniūtur, in quibus minimè ſaxa perfici queūt, quamuis frigidis in locis exiſtant: quare præter locum frigidiorem vt denſiores fiant lapides, terrena ſubſtantia maximè operatur, qua variante varietas duritiei, denſitatis, læuitatis coloris & conſiſtentiæ proficiſcitur. Concurrit etiam non minus loci humiditas, qua terra magis conficitur, & abluitur, tenuiore illa purioreq; parte ſeparata ab humore ipſo cui miſcetur, atque magis in vnum collecta, qua deinde lapis efficitur. Contrà verò locis calidioribus & ex conſequenti ſiccioribus, in quibus quamuis magis terra videatur concoqui, propter pauciorem humorem atque minus diuturnum, & citius exiccatum minimè terra diſſolui potuit, nec per continuā ablutionem in vnum colligi, ſed ita alieno terreno mixta pars illa glutinoſa ac lenta, nimia ſiccitate ſuperueniente ita mixta coit, atque in minus denſum atque durum lapidem vertitur terrenam adhuc naturā habens, vt ſunt tophaceæ tophi, cœmentitiæ & ſimiles concretiones, quæ plerumque in maritimis & calidioribus locis obſeruantur. In montibus niuoſis quidem ob continuam humoris abundantiam aquarum, & niuium terra magis excolatur & colligitur in alueis in quibus deinde denſatur, atque ob humoris frequentiam, ligna, cornua, animalium vngues dentes oſſa, teſtacea, cruſtacea & ſimilia putreſcūt, quamquam à frigore ſeruari poſſent, quod minimè euenit in locis calidioribus & maritimis vt obſeruauimus: nam ibi ob humoris paucitatem & nimiam ſiccitatem potius ſeruantur veluti condita ab aëre & humore tuta, quæ ibi obruta inueniuntur. Et vt experientia comprobari hoc videatur, noſtrā in hoc obſeruationem afferemus, quam omnes veram fateri oportebit.

tebit. Apuliæ tractus in quo Ciuitas nobilis eſt *Andria* dicta, tota collibus & cliuis referta eſt tophaceis, quibus ad ædificiorum ornamenta & ſtructuras arte elaboratis vtuntur, & per totam ferè Apuliam etiam ſimilibus, quibus conſpectis nihil aliud quiſpiam eſſe dixerit, quàm aceruum, ſiue potius maſſam teſtaceorum maritimorum terreno glutine confectam, atque varia cochlearum conchyliorum teſtaceorumque fragmenta ac etiam integra obſeruabis nullam corruptionem adhuc temporis paſſa: nec in quolibet communi manuali lapide duo aut tria conſpicies, ſed totum ex illo confectum dices, vt vix altera ſit terræ portio: nec etiam vni lapidi hoc accidere, ſed toto colli, nec vni ſed omnibus per totam illam regionem. Non autem hoc ita in Apenninis montibus euenit, vt diximus, rebus humorem aduerſantibus, & in terram putreſcentibus, nam & ipſas maritimorum animalium teſtas putreſcere ibi certum eſt, ſicut ligna, oſſa, & terreſtres etiam cocleas, & alia de quibus dicemus, quæ omnia non integra, & veluti ſeruata; ſed penitus putrefacta in lapidem verſa vel potius ſaxum, vt ad ſiliceam naturam parum accedere videātur ob duritiē denſitatem, & leuorem: cùm illa in Apulia ſeruari videantur à tophacea concretione fragili admodum reſpectu ſaxorum. Huius rei contemplationis cauſa fuerunt varia teſtacea aliaq; naturalia intra ſaxorum moles inuenta eâdem ſaxorum natura, ſed propria effigie ſeruata; in quorum ſtructura animaduertendum cenſuimus, illa non ſic intra ſaxa naturam efformaſſe fortuitò vt aliqui putant, ſed immemorabili tempore ab hominibus deiectis, & caſu terra obrutis intra humum putreſcentibus, illa ſicut & ambiens terra in lapidem deinde mutata elementorum perpetuā viciſſitudine, non minus ac excuſſores ac ſculptores faciunt, ex conuexa cauam effigiem atque ecōtra conuexam: Hoc teſtari videtur exacta admodum illorum delineatio, atque cum ipſis naturalibus ſimilitudo, atque etiam copioſa eiuſdem rei, eiuſdem effigiei magnitudinis, & ſtructuræ inuentio: non enim ſi caſu à natura effingerentur tam ſimiles, & exactè formarentur vt eadem prorſus res, non dicimus, ſpecies, videatur. Aliud accedit argumentum non ex principio ſaxa fuiſſe, nec ſimul cum ambiente ſaxo denſata & mutata, teſtaceorum cadauera ſiue cortices, ſed prius ambientem terram, quæ cadaueris accepit impreſſionem, deinde putreſcente in totum ipſa teſta, in eandem naturam ab eodem lapideo humore repleto: firmatur exemplo & experientia; ipſam teſtacei partem internam ac meditullium, non

illam

illam habere denſitatem, quam ambiens lapis inuenies, ſed vt in Saccharo euenit, inane, ac gemmæ modo anguloſum ſplendidius tenuiorisq; admodum, puriorisq; ſubſtantiæ, quod & Sali nitro, & alijs mineralibus euenit, & hoc ratione deficientis ſimilis materiei, partis ſcilicet glutinoſæ, cuius introitus præcluſus cenſendus eſt, denſiore iam reliqua ambiente ſaxi parte effecta, & aqueo illo inepto euaneſcente. Hoc autem non ita euenit alijs rebus, cuius corpus poroſum, vel vniualue ſit, in quibus facilior putrefactio, ac lapidei humoris concurſus, & craſſior videtur, cauitate illis deficiente. In quibuſdam craſſis rebus, in tubulis nos obſeruauimus lapideis inuentis, quorum ex ligneis ramulis putrefactis origo fuit, inuenitur luteſcens argilla boli modo, quæ linguæ adhæret, leuoremq; affricta recipit, inter gemmatas eminentias illas nitri modo in eorum cauo centro hærens: putrefacti forſan lignei fruſtuli, reliquiæ, cum aliqua terræ portione á lapidea natura diuerſa commixtæ, ibiq; incluſæ.

In lapideam, ſiue ſaxeam naturam hæc apud nos ſeruantur á nobis in Campoclarenſi Arce, dum illam ampliorem, magnificentioremq; reddebamus, obſeruata: quæ in ſaxeis molibus inuenimus cuneis malleisq; deiectis ac explanatis. Cornu Veruecinum pedem ſuperat duabus vncijs longitudine, palmam latum, interna parte ferè planum, externa ſemiſphæricum, tribus per longum lenibus decurrentibus ſtrijs, obliquè verò ſinuoſis rugis diſtinctũ, atque á medio circa initium denſioribus ſemper, & aſperius; atque parte qua hærebat Tiburtini lapidis modo minus denſum, atque poroſum. Cognoſcitur non ex Naturæ caſuali artificio, vt quædam imagines informes inueniuntur, ſed ex naturali re, putrefacta in terræ viſceribus effigiem recepiſſe, non enim rugæ, atque ſtriæ interiori parte reſpondent, vt in illis, quæ ex ſtillicidio, vel alio paulatim additamento ex lapideo humore conſtructis obſeruatur, & nos retinemus, vt quibuſdam differentiam ſtructuræ oſtendamus, qui hæc minimè fieri poſſe putant. Nam interna illius pars craſſiore ſubſtantia diſcernitur, & exterior quæ cornu compago erat, tenuiore, denſiore concretione perſpicitur conſtructa, quam poſtremam craſſior humor penetrare nequiuit. Habemus Bouini cornu fruſtrum ſuis etiam rugis diſtinctum obliquè, rotundiore effigie. Aliud etiam in quo cornea, vel oſſea interior compago adhuc non conſumpta laxior & poroſa videtur meditullium durius, & denſiore natura. Aliud paruum Bubalini pulli tres vncias longum

gum

gum. Medullam hircini cornu, qua diſrupta ineſt Pectinis exigui marini effigies altera parte caua, altera verò conuexa, & coniunctis fruſtis ſibi reſpondens. Pectines diuerſi, læues, & Imbricati, obliquè ſcilicet elatis, veluti ſuperpoſitis cruſtis, imbricum ritu. Pectunculos etiam. Pectinem alium, ſed minus denſæ concretionis maiorem omnium, *Guardiæ Campoclari* Caſtello dicto inuentum. Ibi enim quædam tenerioris ſubſtantiæ candidus lapis in vſu eſt ornamentis condendis. Conchas rotundas ſtriatas, qua nos *Gongole* appellamus, quamplurimas ſimul cohærentes, quæ & excipi, & à ſaxo facilè ſeparari poſſint integræ, durioris naturæ vt ſaxa montium altiſſimorum vbique. Alteram Spondyli effigie oblongam & informis ſtrijs, Conchæ corallinæ ſimilem. Alteram recuruam Cochleæ modo. Patellam ſiue Lepadem magnam Hiſpanicæ ſimilem. Chamam læuem paruam. Alteram maiorem rugoſam obliquè. Cochleas terreſtres læues maiores montanas è ſaxea matre ſeparatas. Alias paruas læues. Alteram maritimam per rectum rugoſam, & compreſſam. Alteram obliquè rugoſam & maritimã. Cochleam alteram depreſſiorem ſtriatam per obliquum, limbos habens elatos & aſperos, & lineas curuas & obliquas per obliquum. Alteram maiorem vmbilicatam per rectum ſtriatam & lineis depictam denſiſſimis ac tenuiſſimis per obliquum.

Aſtaci parui anteriorem ſupernam cruſtam. Tubulos lapideos, ex lignorum fruſtis formatos, in quibus pars interior veluti gemmis angulofis confertis eſt constructa, in quorum cauitate gemeis lapillis hærentem argillam luteam, aut pallidam inuenimus, quæ Boli modo læuigatur, & à lingua dependet, in Andria Ciuitate in ſaxorum cauis rubentem colore, magisq; linguæ hærentem inuenimus, ſed rudiorem.

Habemus & non paucas alias res lapideas, veluti Caprarum & Suum vngulas, dentes cornuum medullas, Spondyli, vel Oſtreæ partem criſtatam circa ora, & ſimilia. Quæ omnia intra ſaxeas moles, & ſaxa inuenimus primò fortuitò animaduertentes, deinde data opera multis diſruptis ſaxis. Horum veſtigia nulla foris apparent, ſed diſrupto ſaxo aliquando ex aliqua parte fortunã inuenitur, ſed in Campoclarenſi arce nos hæc omnia habuimus.

Quomodo igitur maritimæ conchæ ibi lapideæ inuentæ, è mari aduenerint, aut quando aſportatæ fuerint, vt in lapides mutari potuerint, conſiderandum reſtat. Nos quidem Diluuij vniuerſalis tempore ab aquis aſportatas, ac terra obrutas longiſſimo illo tem-

tempore mutatas ſicut & ipſa aqua & terra, in montium illorum cauis. Sic etiam & colles illos Andriæ in Apulia mutatos eſſe cenſemns, tophaceamq. naturam aſſequutos, cum primùm aggeres for ſan ab alluuione facti fuerint, imminente aqua in quibus copioſiſſima omnis generis teſtaceorum eſt concretio, ita vt maior ſit con charum quàm albæ terræ congeſtio, quod quilibet in ſpeluncis propè D. Mariæ in Lamis appellatæ miliari ab Andria ciuitate obſeruare poterit: mirabundus quidem dicet, ſpeluncas non natura ſed induſtria teſtis conſtructas, ſed quia tota illa regio ſimilibus ſcatet, naturam non artem admirandam fore.

In Valuenſi Comitatu & in Oppidi Anuerſæ nomine monte qui ſuperſtat reperimus quamplures pectines ſaxi naturam adeptos, verùm lapis ille non adeò durus vt Campoclarenſium, qui nedum effigiem reliquerunt, ſed & ipſa teſta etiam reperitur non putrefacta, ſic etiam Spondylorum, Concharum, & Turbinorum, quorum non pauca habemus fragmenta præter integras teſtas ſaxo hærentes & intermedias, ex quorum conſpectione manifeſtè patet non potuiſſe niſi Diluuij tempore inter montium aſpera loca remanſiſſe, vel limo obruta hæſiſſe, & longo tàm tempore omnia lapideam aſſequuta naturam. Inuenitur & lapis depictus, muſcum repræſentans, vel ſyluam, colore pallens lineis nigris, in eodem monte, editiori verò loco; cuius origo videtur à tenuiſſimis fibrillis herbarū, vel fruticum intra ſaxorum fiſſuras demiſſa & orta, initium duxiſſe: reperimus quidem ſaxa fiſſa ſed hærentia, in quorum ſuperficie partium fiſſarum, locus erat cauus fibrillarum quæ iam putrefactæ erant, luteſcente quadam ſuperficie terrea adhuc, planam editiorē lapidis cruſtam preparante, quam lapideſcere tempore putamus & caua illa loca nigro limo repleri.

Vidimus apud Alexandrum Cyombolum Patritium Theatinum Aromatarium præſtantiſſimum ac naturalium rerum ſtudioſiſſimum, inter cætera naturalia & mineralia varia quibus delectabatur, lapideā ſubſtantiā, verùm colore & ſuperficie metallica pulcherrimam Cochleæ ſpeciem: quæ vndiquè depreſſa atque vmbilicata erat obliquè rugis prominentibus vtrinque aſpera: atque mar gine ſiue limbo per dorſum decurrente nodoſo, denſis tuberculis veluti intortis, vtrinque contrario modo extuberantibus, vt in ſpiram conſtructi appareant: magnitudo cochleæ vnciali diametro perficitur. Vidimus eadem natura & ſuperficie alios Pectunculos auellanæ nucis magnitudine, globoſos non depreſſos, quorum alter

maior, maioribus ſtrijs atque rarioribus erat:alter vero minor parum, denſis atque tenuibus ſtrijs, omneſq. non vt aliæ conchæ, recta linea aperiebantur, ſed veluti maxillas habentes vtrinque, inferioribus breuioribuſq. ſuperiores decumbunt,at in medio,veluti ex mento producuntur ſtriæ aliquot ſuperno veluti labio breuiori ſe con'ungentes, trigonum ſiue ſpiram efformantes vndoſa linea. Horum exempla ex ſtamno habemus fuſa. Vidimus apud eundem nobis etiam digna memoratu lapidea materia, leui pallente dura ſuperficie concha quædam,quam ille naturæ lapidem diphyũ appellabat,ad differentiam Morij, quia vtramque naturam exprimeret,linea per medium diuidente. Nos autem διφυῆ dicimus,non quod ancipitis ſit naturæ aut duplicis; ex genitalium maris & fœminæ effigie; quam in ſummo vertice exprimi putatur, ſed diphyã, quia duplex ſiue bifida aut bipertita ſiue gemina concha videatur, veluti ſi binos Mytulos latere coniunctos natura produxiſſet: Non ſecus ac in fructu plantæ Alyſſi à nobis deſcripti fructu, duplicium ſcutorum ex Dioſcoridis mente. Concha nobis eſt in lapidem verſa,non ſecus ac aliæ de quibus ſupra mentionem fecimus:non autẽ lapis naturæ artificio ſic genitus,vt ille ex aliorum mente putabat Trigona eſt effigie, nam ex vertice ſiue connexione, veluti ſi bini Mytuli coniuncti latere dependerent dilatatur,atque ab altera maiore atq. incumbente ſuperficie circa verticem, oblongum quid extuberat dependens,linea quadam obliqua illud definiente, quod maris genitale alij putarunt,ſub linea verò trigonum inuerſum efficitur in profundius deſinens, non ſecus ac in fœminæ pudendis conſpicitur, vtrinq; profectò extuberant dorſa veluti binum Mytulorum hærentium,atq. in latitudinem ſeſe protendentium. Ex altera ſuperficie verò,quæ minor eſt longitudine, cui prior connectitur,atque ſuperſtat,aliam exhibet effigiem,poſteriorem ſcilicet, in quo nates,& anum magnum, profundo vmbilico exprimit, nec minus deinde linea apparet longa,qua cohærere uidentur extuberantes binæ ſuperficies Mytulorum vſque ad anteriorem partem oris, qua pandi atque hiare ſolent conchæ. latera verò externa vtrinque non producta,vt in parte oris,ſed contracta atque in ſeſe recurua vt ſinum efficiant,vt in conchis mos eſt,quæ ad caput connexionis,recurrunt. Vtrinque ſuperficies Conchæ rugis lenibus obliquis ſignata conſpicitur vt in læuibus conchis,quibus annalia incrementa definiuntur: qua nota non lapidem ſed concham in lapidem verſam dicas. Hãc nemo quòd ſcire poſſimus ex antiquis me-

moriæ monimenta reliquit: rara quidem eſt effigies, at illius iconem expreſſimus, cum cochlea etiam depreſſa.

Addemus etiam hunc Pectunculi cuiuſdam lapidei, cum notas, tum etiam iconem, aliorumque rerum etiam maritimarum variorum tantùm, quarum quaſdam non niſi lapideas vidimus, & ſeruamus quarũdam verò etiam teſtas habemus Pectunculi prima varietas eſt maior, tribuſque imbricum ordinibus diſtinguitur, vt in pictura notatur. ex eo genere Pectũculorum eſt, qui ſubrubentes ex candido ſunt, & latis ſtrijs, illiſq. per longum iterum exiguis lineis ſtriati læues tamen ſunt, dextraq. aricula minima, ſiniſtra verò maxima, etiamq. ſtriata, & in vertice leuibus tuberculis inſignita; ſiniſtra verò duobus tantum craſſioribus, ſed imbricis carent, lineis tantum parum rubentibus colore magis delineari videntur: in lapideo elati ſunt. Differunt alij, quod læues ſtrias habent, lineis cauis tenuibus tantum utrinq. definientibus illas, vnicoq imbricum ordine. In quibusdam latiore parte lineis tenuibus ſtriæ ſignãtur, ſuperiores verò dorſo tantum elato. alijs nullæ imbricum notæ; Alijs plures circa latiorẽ teſtæ, ſed minus elatæ. Omnes has lapideas ex Campoclarenſi arce erutas ſeruamus, ac etiam quandam ex minus denſa compage ſabuloſa in Apulia lectam, in qua teſta, vix immutata. Sed aliorum teſtas tãtùm habemus, quorum alij ex fuſco colore ruffeſcunt, pallidiſq. maculis inſigniuntur, denſiſq. ſtrijs, illiſq. denſè admodum ſingillatim imbricum more inciſis, & ſuper impoſitis. Alij quidem non tantum imbricati, ſed aſperi ob imbricum elata ſatis ima, quæ ſuper imponitur, parte, vt echinati dici poſſint & imbricati: Aures dexteras habent magnas, eodemq. modo aſperas dexteram vero minorẽ tertia parte. Interius verò liuẽt. Alij etiam eodem modo imbricati atq. aſperi, colore rubent puniceo, vel maculoſi fuſco colore mixto reperiuntur, differuntq. aure dextera minore; altera verò maior, & duplex apparet, inferiorẽ ſuperãs, extra prolatã ꝓpter magnitudinẽ. Differũt alij quod minores, utrinque auriti, pari modo vt Pectines, quos Miniatos dicere poſſimus; zonis ſunt candicantibus & rubentibus puniceis variegati obliquè latis alternatim, ac illis contrario colore exiguis punctis depicti: ſtrias habent quinque, quarum media maior, leuis eſt teſta, & per ſtriarum extremum obliquè limbũ dependentem habet, quod in aliis non obſeruatur, teſtæq. extremum oris illo terminatur Huius duplò maiorem ferè lapideam teſtam habemus ſed ſabuloſa concretione. Hãc noluimus omittere rariorem teſtã,

Lapidei Pectunculi.

Varietas.

Pectũculi non lapidei Varietates.

Pectunc. Miniatus

Pectunculus lapideus
auritus rarior Berberoides
ſupinus
Concha lapidea recurua
prona
ſupina

roſtro alterą parte eſt. Marinam huic ſimilem teſtam, ſed non eãdem habemus, magis ventrioſam, eodem modo inferiores orbes limbo corondatem, colore vario, cinereo flauente ac albicante, parum oblongiore roſtro nec recto. Neapoli frequens in ſcopulis. longitudine quatuor pollices æquat.

Σάλπιγξ ſiue Buccinum μακρόλεπτον *paruum.* Cap. XXIII.

TVBÆ oblongam, tenuem, atque in latum deſinentem effigiem ore rotundo repreſentantem Conchyliorum teſtam, Buccinum appellaſſe Antiquiores apparet, tum etiam quia inflata eodem modo ſonitum ederet, illiusq uices expleret. Vnde Plinius, *Buccinum minor concha, ad ſimilitudinem eius buccini, quo ſonus editur; unde & cauſa nomini, rotunditate oris in margine inciſa.* Lib. 9. c. 16. Ouid. metam: 1.

—— caua buccina ſumitur illi
Tortilis, in latum quæ turbine ſurgit ab imo

Buccinum dicunt Latini, quia buccam inflant, vel potius à Bucca, quæ idem eſt, quod Buccinum, à Græcis verò κῆρυξ, quo nomine etiam *præco* & *Buccinator*, ſed quia Buccinum aiunt è curuis animalium cornibus fuiſſe Antiquis, quod credimus, nam & κερατίνη *Buccinum* vertitur, Reg. 2. cap. 2. à κεράτινον, vel κέρας deductum, quod cornu eſt, vel illi quid ſimile, vnde quia cornua ſimili modo in girum lineis & ſtrijs contorquentur, vt in his marinis teſtis obſeruatur turbinatis, ideo ita denominatum ab effigie, atque ab uſu cenſemus non à κηρυάζειν, vt alij putant quod eſt, cerificare Plinio. Sicut enim Purpuras ab uſu coloris, ita Murices ab aculeatis tuberculis, Buccina, ab vſu & effigie tortili & longa. Buccinum igitur quamuis turbinatorum omnes ſpecies quodammodo referre dici poſſunt, illæ magis accedere cenſemus, quas longiore ſunt effigie, atque orbibus rotundioribus, nec ab incumbentibus maioribus occultatis, vt in Conchis cochleis & vmbilicis, atque Muricibus & Purpuris. Strombos quidem etiam pro tubarum vſu ab Antiquis acceptos teſtatur Nicandri interpres Græcus. στρόμβοι ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι ὄστρακον κογχυλίων, οἷς ἐχρῶντο ἀντὶ σαλπίγγων, ſed Strombos aliud eſſe propriè dicemus ſuo loco στρομβώδη teſta potius apta; ob longam quidem teſtæ formam Turbinatæ tubam referentem, Σάλπιγξ apud Archilocum Buccinum appellatum. Igitur quia hæc longa ſit, conuoluta in turbinem concha, in latum rotundo ore deſinens, Tubæ

longam

tibus coronari videntur, quãquam non ſemper eodem modo, cùm circa imam orbium partem craſſiores, atque circa verticem depreſſiores obſeruentur. Oris hiatus amplus intus ſandarachæ colore, margine limboſa, atque vndoſa, ſed circa columellã longis rugis ac frequentibus, ſtrigibus nigreſcentibus ex fuluo depictus atque aſper, tubulo infra columellam digitali amplitudine, pari oris linea definito, nec aliquid excedente. Habemus alias Buccini differentias, minores pedali & ampliore longitudine, eadem effigie, atque colore, ſed maculis paribus interuallo, minus elatis toris ac ſtrijs, roſtro parum prominente, oris margine aliquibus dentato rotundis tuberculis, alijs longis ſtrijs, alijs orbes tuberoſi, quas omnes alijs Deo dante enumerabimus & icones dabimus. Sed rariorem hanc parui Buccini tuberoſi candidi, ad Cerithia referendam, oris margine ſupra tubulum elata, & incumbens non inuerſa vt in alijs magnis, effigiem omittere noluimus, quamuis huiſmodi alias differentias habeamus, colore cinereo orbibus depreſſioribus, magis denſis minutisq́. tuberculis aſperas.

Buccinum tuberoſū. Cerithiū paruum.

Buccinum alabaſtrite hirſutum λεπτόρυγχος. Cap. XXVI.

BREVIORIS roſtri eſt hæc Buccini ſpecies, quã à candore diaphano Alabaſtritidis lapidis æmulo, & hirſutie flauicante qua obducitur breui. cognominibus diſtinximus. Craſſioribus & paucioribus ſequente Strabelo ſtrijs hæc eſt obliquè aſpera, & per longum denſioribus, ſingulisq́. orbibus alternatim, vt in maximo, alternatim limbi extuberant, qui alias oris margines fuère nec niſi ſuperioribus tribus orbibus, vt ex illis quatuor ann s tantum exceſſiſſe cenſeatur: reliquosq. imos eodem anno habuiſſe, cum à Plinio celeriter craſſeſcere aſſeritur. Oris margine intus inciſa ſtriata, atq. craſſa ſatis ob limbũ externum tuberoſum per longum decurrentem. Hanc non nimis magnam habemus quatuor tantùm pollices æquantẽ longitudine. Oris ſtriæ parte ſuperna circa limbum flauo ſunt colore maculis infectæ.

Lib. 9. c. 36.

Κήρυξ ὀξυρύγχος, Buccinum roſtratum fortè στραβῆλος. Cap. XXVII.

BVCCINI roſtratam effigiem profert hæc & ſcopulis familiaris. Oblonga eſt teſta triplo latitudinem ſuperans, octo orbibus conſtructa, duplò alter alterum ſuperans craſſitie, ſtriatis, ac

inſuper ſtrigibus lineis iterũ inciſis,eodem orbium ritu, ac etiam per longum alijs extuberantibus ſtrijs decem eoſdem anfractus ornant. Oris hiatus ouali figura in rectum tubulum deſinens oblongũ,utrinq. turbinatus & tubulus etiã ſtrijs eſt obliquè cælatus & circa originem latior, quare non inſcitè pro στραβίλαμ ſiue στρβίλφ qui pro Venti turbine ſurſum elato, ab Ariſtotele, ac ab Heſychio qui κόχλον ἢ ϭάλπιγξ eſſe ait, quæ contorta eſt,à verbo στραβιλῶ quod eſt συςρέφω. & idem videtur cum Aſtrabelis Athenæi, qui ab Agia & Dercylo Strabelos Aſtrabelos dici aſſerit,& quod tubæ modo ſonos edãt,& alibi,genus cõchæ ſtriatæ interpretatur. ſicut noſtra eſt teſta quæ cãdicãs ad pallidũ vergens,oris margine inciſa ac ſtriata & circa columellã læui, elato pari linea, quod propriũ eſt huius teſtæ. In his paruis cancellos hoſpitari obſeruauimus, nec non & in pluribus turbinatorum ſpeciebus,etiãq. in purpuris. quod Ariſtoteli ignotum fuit.

Lib. de mundo. *Lib. 3.*

De Strombis, Et Rhomboide marmoreo exotico. *Cap.* XXIX.

GENERALISSIMO genere στρομβωδῶν, à latinis *Turbinatorum*, dicto continetur genus omne teſtaceorum, quorum ſtructura in anfractus cochleata vtrinque, vel altera parte in acutum deſinit. Genere verò ſubalterno, Strombi altera parte tantùm acuti, altera lati, vt veri turbines: & Strombi veriores, qui Rhombi Mathematicorum figuræ, vel Rhomboidæ referunt effigiem, continentur. Strombi verò qui Rhombi & Trochi à latinis dicuntur propriè, illud teſtaceorum genus erit, quod medio ventrioſum, vtrinque verò in acutum deſinens, duo triangula æquilatera, iſoſcelia, vel ſcalena, aut vnum æquilaterum alterum iſoſcele refert lineis illa terminantibus, vnde à στρομβέω qđidẽ eſt quod στρέφω dictus eſt *ſtrõbus* quia voluta tur & verſatur, idemque dicitur *Trochus* à τροχίζειν & Rhombus à figura; qui æneus vel ligneus erat, quo veneficæ utebantur mulieres. Ouid. 1. Amor.

Quid torto concita rhombo Licia. Martial. l. 9.

Quæ nunc Theſſalico lunam deducere rhombo.

Theocritus in Pharmaceutria

χ' ὡς δινεῖθ' ὅδε ῥόμβος ὁ χάλκεος ἐξ Ἀφροδίτας
ὣς κεῖνος δινοῖτο ποθ' ἁμετέραισι θύραισιν.

Quæ latinè

Et quem admodum circumagitur hic turbo aeneus Veneris virtute,
Sic ille circumagatur aliquando ad noſtras poſtes.

Græcus interpres quid ſit Rhombus declarans ait, ῥόμβος quē Attici κορύμβον vocant, πάροσον τέλειός ἐστι ἀριθμὸς ὁ τρεῖς, ἀρχὴ οὖν καὶ μέση, καὶ τέλος. καὶ ἔστι φύσει τρίγωνος χάλκεος τροχός. Latini Turbinem trochum appellant. Acron, inquit, Trochus Turbo eſt, qui à ludentibus pueris ſcutica agitatur, & rotatur. Martial.

Iſte trochus pueris, at mihi cantus erit.

Homerus ilid. ξ.

Στρόμβον δ' ὣς ἔσσευε βαλών, περὶ δ' ἔδραμε πάντῃ. latinè,

Veluti Strombum mouebat iaciens, circumuertit undique.

ideſt, δίκην στρόμβου ἐποίησεν αὐτὸν στρέφεσθαι. Tibullus eleg. 5.

Namq. agor vt per plana citus ſola verbere turbo,
quem celer aſſueta verſat ab arte puer.

Virgilius, *volubile buxum, appellauit.*

Lib. 7. Aeneid.

Falli quidem ex his non parum videntur, qui varias pro ſtrombis alias Trochos, alias turbines, alias Rhombos appellantes depingunt tanquam, res diuerſas. Nos antem vnica tantū effigie parum angulis variante, vnicoq́. nomine idē eſſe, at ſynonima Strombum Trochum, & Rhombum, quem poetæ aliàs Turbinem dixerunt: nos autem Turbinem proprio nomine aliam ſpeciem Turbinatorum deſcribemus nomini magis reſpondentē. Strombi igitur ſiue Rhombi & Trochi nomine illas conchas dignas eſſe cenſemus; quæ figuræ, vt diximus, Rhombi reſpondent: vt eſt illa à Rondeletio pro turbine intra ſpongiam degente, primo loco depicta, Huius plures differentias habemus; colore, effigie, magis minuſue obtuſa parte media, vel ima, magnitudine, maculis, ſtrijs & alijs, quarum vnicam tantum effigiem proponimus, ad illarum cognitionem. Illius generi aliquæ ex Cylindroidibus appellatis Cochleis, quarum ima volutarum ſit in angulum deſinens, non plana, etiam annumeramus; Illarum imaginem referunt lignei trochi, quos adhuc Neapoli *ſtrombuli* appellantur, pueris notiſſimi, quamuis rotundiores ſint effigie. Nunc de Stromboide marmoreo exotico dicamus. Candida teſta eſt, craſſa, duritie cæteras ſuperans, lima cælatam & expolitam emimus zonis lineis & ſpiris, circulisq. in medio radiantibus; atq. coloribus rubris, cæruleis, atq. viridibus incluſis, maſtice, aut vernice temperatis, ad duritiem & læuorem ac, diuturnitatem, aquæ humiditati reſiſtentem: ſicut lineis omnia nos expreſſimus. Columella illi ablata erat, vt poculi vsū præberet. Buccini

Strombi Trochi Rhombi qui et Varietates.

Stromboides exoticus marmoreus.

Hhh 2 quo-

Strombus
Turbo
Purpura clauata
Persicus maximus

quodamodo refert naturam, ſed ventrioſior eſt, depreſſior, atq. roſtrata: quatuorq. anfractibus definitur.

Murex ſtromboides, ſiue Rhomboides bilinguis.
Cap. XXX.

EX is teſtis, ob anguſtum oris hiatum atque oblongum, in ſe colligentibus eſt hæc, Strombis ſiue Trochis ſimilis, quibus ob laterum læuorem rectæ lineæ Rhombum referunt. Hæc autem ab illis differt quia oris labium magis parum diſtat, &, quod teſta ſit tuberculis, ſiue obtuſis aculeis aſpera, vt Muricis nomen dederimus, & Rhomboidis Exiguam & picturam ſuperantem parum habuimus teſtam, colore candido, ſtriata, rubiginoſis & nigreſcentibus lineis inter ſtrias obliquas, & nouē craſſis admodū reſpectu teſtæ tuberculis aſpera, in latiore turbinis parte, ab oris labio decreſcētibus, & ad oris rimam iterum deuenientibus. quatuor anfractibus in acutum definit parum etiam tuberculoſis. Oris hiatus colore ſandarachæ, & circa columellam croceo. Habet præter rimam linguæ aliam in oris margine parum diſtantem, quod peculiare in hac teſta obſeruauimus. Huic ſimilis effigie proponitur à Rondeletio pro Murice magno marmoreo, ſed illius pictor ignorauit artem typographicam, in qua omnia auerſa depinguntur, vt impreſſa deinde recta reddantur: quare omnia illius & aliorum icones ſiniſtro aſpectu ſunt, cum dextro eſſe debeant, tantùm illæ, vt quæ in Geſneri voluminibus exaratæ ſunt, rectæ conſpiciuntur, ſed non induſtria pictoris illius, cum reliquæ nón exaratæ ab impreſſis, ſiniſtræ ſint depictæ. *Icones aliorum auerſæ, et ſiniſtræ.*

Auritus Murex maximus marmoreus exoticus.
Cap. XXXI.

INTERNO colore, læuore, duritie, & pondere marmoreo cum ſit teſtaceum hoc, huiuſmodi varijs cognominibus denominare placuit. Muricis nomen tribuimus, non quod planè Muricem eſſe aſſeramus, ſed quod ex eo genere videatur, ob tuberculos nouem circū diſpoſitos per orbem medium, quamquam non aculeatos. Turbine ita breui definitur, vt ab excedente oris marginis appendice, ſiue limbo aurem effigiāte occultetur, vnde *auriti* cognomen. Exterius obliquè ſtriatur leniter ad oris limbum vſque, qui contrario modo

rugoſus

rugoſus eſt iuxta illius circumferentiam. Roſtri vice teſta recuruatur,& deficit, foramem relinquẽs ad linguæ vſum. Oris hiatus ab alijs omnibus differt, quod non rotundus, & leuigatoriæ conchæ modo ferè oblongus anguſtus, ſed læuis,& parallelii lineis definitur,& in imo appendice magna lata, plana: ſicuti & tota oris margo veluti depreſſa. Neapoli ab amico Fontium conſtructore dono habuimus quindecim ab hinc annis. Seſquipedalis eſt longitudinis teſta, oris rima, pollices decem, duos lata.

Purpura Maior pelagia exotica corniculata. Et de altera marmorea ſiue Murice magno. Cap. XXXII.

SCABRAS Ariſtoteles appellauit Purpuras præſertim pelagias, & Plinius clauatas, ob aculeos in orbem diſpoſitos ſeptenos ferè, atque ob id forſan Latini Murices illas. & ſimiles conchas appellaſſe videntur, quæ ad ſimilitudinem Muricum eſſent aſperæ atq. eleuatæ.

Murex quid. Murex enim Latinis idem quod τρίβολος Græcis, ob ſimilitudinem Tribulii herbæ fructus & aculeati ſic appallatæ, ad cuius ſimilitudinem ferrei tribuli ſiue Murices à militibus ad defenſam haberi ſolent, vt illis ſparſis, à ſubita hoſtium eruptione in præſidia tuti ſint, vt a Valer. Max. lib, 3. refertur. Omnis etiam acuminata durities aliquando murex dicitur. Virgil. Aeneid. 5.

—— & acutò in murice remi
Obnixi crepuere.

Lib. 21. c. 23. Plinius ſylueſtrium Carduorum capita muricata dixit, *Vtrique folia pauca ſpinoſa, muricatis cacuminibus*, Quapropter Murices pro purpura accepiſſe coniectari licet, ex his, nam ab Ariſtotele Purpuræ tantùm mentio habetur,& à Latinis Purpura ſiue purpureus color Murex dicitur, Martialis

Sanguine de noſtro tinctas ingrate lacernas
induis, & non eſt hoc ſatis, eſca ſumus. & Ouidius-
Nec qua de Tyrio murice lana rubet.

Lib. 9. c. 36. Non neſcimus à Plinio Murices pro Buccinis ideſt, κήρυκες Ariſtotelis uſurpaſſe dum ait, Purpuræ viuunt annis plurimum ſeptenis. latent ſicut Murices circa canis ortum tricenis diebus. &c quæ

Ibid. Ariſtoteles ita Grecè dixit, τὰ μὲν γὰρ ὀστρακόδερμα πάντα φωλεύει, οἷον τὰ ἐν τῇ θαλάττῃ πορφύραι, καὶ κήρυκες. & alibi Purpuram & Buccinum ad tincturæ vſum apta s recenſet, dum ait, *Conc harum ad purpuras & Conchylia eadem quidem eſt materia &c.* Buccinum ore rotundo margi-

margine tantum inciſa,& Purpuram clavatam & roſtratam,acu-
leis in orbem ſeptenis,qui non ſunt in Buccino.Et alibi, Muricis
nomen tanquam genus turbinatorũ accepiſſe,dum firmiores teſta
eſſe aſſerit,quàm Pectines.Et alibi Muricem appellaſſe concham Lib. 9.
vtroque latere ſe colligentem,quæ Mutiani Echeneis eſt.& alibi c.32. Lib. 9.
Muricum generis ſunt quæ Græci vocant colycia,alÿ Corythia,tur c. 25.
binata æquè ſed minora multò . nos legeremus κηρυκεῖα, à verbo
κήρυξ ,eò magis quod æquè turbinata ſed minora eſſe idem referat:
Buccini ſpecies paruas ſorſan intelligens:*Cerychia* reponentes. Et
alibi omnia Maris animalia recenſens, Muricem nominat,& Buc- Lib. 33.
cinum omiſit,Purpuram ſuo loco referens:quamobrem non parum c. vlt.
ſuſpicari poſſumus , & forſan aſſerere,nil aliud Muricem eſſe apud
Plinium,quàm Buccini ſynonimum; & turbinati genus ad tincturæ
vſum,vel Buccini effigie. At retenta Muricum deriuatione,ab acu
leis quibus exaſperantur ad differentiam Purpurarum, quæ etiam *Murices*
ſunt muricatæ : reliqua teſtaceorum turbinatorum intelligamus , *qui.*
quæ muricata ſint alio,quam Purpuræ,modo:vt ſcilicet triplici or-
dine trigono,Tribuli modo quoquo verſu repoſita, elatis ſurſum
aculeis infeſta, non in orbem vt in Purpura : Vel non recedentes a
Rondeletio , reliqua teſtacea grandiora tuberculis vel aculeis ali-
quo modo infeſta , nec longo roſtro , vt Purpura, ſed illo carentia.
Quam autem Purpuram intelligamus a Plinio deſcriptam,illam di
cimus eſſe ſed littoralem,a Doctiſſimo Rondeletio depictam.quam
Neapolitani *Sconciglio*,appellant,menſis expetitam , & piſcatorio *Purpura*
foro quotidianam;cuius ſpecies plures obſeruauimus, magnitudi- *Plinÿ.*
ne,colore atque aculeis variantes.

Rariorē hãc exoticam pelagiæ teſtæ ſpeciem Romæ habuimus ad- *Purpura*
huc inuiſam,quæ littorales noſtrates quadruplò ſuperat,decem pol *cornicu-*
lices longa,& quatuor ſuperans diametro,remiſſo turbine , tribus *lata.*
anfractibus contorto,ventrioſa,orē circa columellam aurito, pari
limbo elato & lato, oris orbem altera parte adimplens , ſtriis per
longum orbes diuiſos,vt vulgaris habens , in quibus magni admo-
dum & tres pollices æquantes aliqui contorti aculei ſunt eodem
numero , contrario modo recurui & ideo corniculatam appellaui-
mus.In ſummo longo quinque pollices tubulo,deſinens,duobus acu
leorum ordinibus obliquè ſurſum tendentibus rectorum aſpero
ſepteno etiam numero.Colore ex albo pallente vt Vulgaris , rugis
minimis verò,& criſpis tota teſta obducta . Habitu verò Vulgari
adſimilis .

Mar-

Murex Marmoreus Pelagius. Marmoreæ alterius Pelagiæ teſtæ effigies ab illa craſſitie, magnitudine admodum diſtat, marmorea ferè ſpecie: tribus aculeorum maiorum ordinibus, trigona circuli ſectione diſpoſitis, quorũ maior ordo & craſſior in margine oris, alter minor ex oppoſito, tertius minimus in parte poſteriore non deſunt alij intermedij vt ſeptem numero orbem maiorem impleant, vt in Purpura; differunt aculei craſſitie inſigni, curuitate, ac etiam quia caui, & rudes appareant. Roſtro eſt recuruo depreſſo lato admodum, breui reſpectu Purpuræ vulgaris, rugoſo, ac illi in claiculæ parte, vetuſtius hærẽs roſtrum vmbilicum formantem in imo. Oris margo vndoſa linea terminatur, nec altera parte elato limbo aurito, vt in Purpuris alijs obſeruantur: dodrantem æquat longitudine, Romę habuimus huius anni initio cum alijs rarioribus, ſtrijs & habitu in reliquis parum differt.

Varietas. Purpurarũ varietates. Huic congeneres vmbilicatas, eodem modo roſtratas ſed minores, nec longis aculeis, verùm tuberculis eodem modo diſpoſitis variantes ſeruamus. His deinde accedunt Purpuræ ſpecies aliæ maiores, ſed tantum aculeorum vice tuberoſas, intus flauas oris margine in columella aurito magno & elato: roſtro longo & tuberculis circum ornato vt in Purpuris Rondel. ſtrijs obliquè denſis, ac per longum limbis criſpis oris elatis ſeptenis. tuberculos aculeorum vice parum infra criſpa ora elatiore limbi dorſo proferentibus; reliquis, cum Purpura ſit, non differt; duplò maior vulgari.

Purpura altera muricata, ſiue Murex roſtratus paruus. Cap. XXXIII.

HVIVS etiam duas habemus differentias aculeorum breuiorũ tantùm ac colore magis obſcuro variantes: Altera quidem candida eſt ad pallidum parum inclinans eodemq́. trigono poſitu tres aculeorum ordines habet in elato limbi dorſo per teſtam diſpoſitos; ſed aculei longi, leues, ſuo diametro dimidia proportione longi adunci, ac linea quadam ſignati ac ſi in ſe conuoluti eſſent, & tubulati: alios breuiores medios habent. Quinque habet orbes, illosq́. ſtriatos, & parum tuberculoſos: roſtro eſt longo Purpuræ intus flauicante; oris hiatus limbo elato ab aculeis, atque inciſo eadem aculeorum linea, atque altera parte læui & elato: aculei caninos oblongos ſiue Muſtelæ dentes imitantur. Romæ habuimus. Hanc Doct. Ferd. Imperatus expreſſiſſe videtur, ſed eius pictor typogra-

pographicam ignorauit,cum ſiniſtra parte referat oris hiatum,qui omnibus teſtaceis dextera ineſt.

Turbo maximus Perſicus verior. *Cap.* *XXXIV.*

STROMBORVM appellationem generis ſubalterni, Rhombos,ſiue Trochos qui Græcis ſtrombi dicuntur,continere ſupra diximus;ac etiam Turbines. At quia *Turbo* ſiue στρόμβος, tàm Latinis,quàm Græcis non tantùm pro Turbinato genere Rhombi figuram explente,& à circumuolutatione Trocho dicto accipitur; ſed alio genere pro Ventorum conuolutatione,atque στρόμβος idem quod βέμβιξ & ῥόμβος interpretantur,cum βεμβηκίζω, *in gyrum circumagito,* & *voluo*, ſignificet, vnde συστροφὴ ἀνέμου, δίνη, declaratur, *conuolutatio venti,aquarum vortex*, quia ex imo in altum circumuoluendo attollatur,vel à contrario, vt in aquarum vortice, qui à ſummo in profundum deprimatur,& ex lato in acutũ deſinunt, ad metæ formam rectam,vel inuerſam.Idemq. στρόβιλος ab Ariſtotele dicitur,qui flatus eſt ex inferiore loco ſurſum reuolutus,itemq. nux pinea, à forma coni,vt ait Galenus,quamquam cum ſupradictis confundantur ob quandam ſimilitudinem.Nos iam Strombos,qui Rhombi & Trochi dicuntur, diſtinximus: nunc autem qui Turbines propriè dici poſſint ad Ventorum ſiue aquarum vorticibus ſimilitudinem, qui non Rhombi & duorum trigonum referant effigiem, ſed vnius tantum,ad metæ formam rectam vel inuerſam, declarabimus.

Lib. de mundo.

Turbines veri qui ſint.

De Ventorum turbine. Virg. *Stridens aquilone procella*
Aeneid.1.& *Velum aduerſa ferit.fluctusq́ ad ſydera tollit.*
De aquarum vorticibus.
Torquet agens circum, & rapidus vorat æquore vortex.
& Ouid.8.Metamorph. *Corpora turbineo iuuenilia vortice merſit*

Illud igitur Teſtaceorum genus,quod viuens & gradiens, vel mortuum repoſitum,non obliquè teſtæ cacumẽ gerat, vt omnibus alijs euenit turbinatis,ſed in pyramidis modum rectam gerat, & gerere poſſit,verum Turbinem eſſe pronuuciamus quod nemo animaduertit Hæc quidem à nemine ita diſtinctè expoſita fuiſſe cognoſces, quàm à nobis hoc loco teſtaceorum aliquot differentias, non omnes,explicantibus;vt quilibet poſthac aptius congeneribus nomen tribuere,quàm antea poſſit; meliusq́. ſi Deo opt. max. placuerit, otia fortunasq́. largiri,de illis acturis aliquando. Plures habemus varietates ex noſtratibus paruis,ſed Exotica hæc elegans teſta baſim

ſim habet quatuor pollices diametro ſuperantem, decem orbibus in acutum faſtigiata, ſingulisque orbium latioribus circulis tuberculi ſunt Piſi ſeminis magnitudine, tantundem latitudine inter ſe diſtantes, ſemperq. ad verticem vſque minora, iuxta orbium diminutionem. Cruſta tegitur per ambitum obliquè rugoſa parum, & rudis, flauicans; qua detracta, ſubeſt alia margaritarum ſplendore argentea, ſicuti columellæ initium, & circa oris internam partem, ac etiam parum in externa; quæ circularibus lineis depicta eſt, colore viridante, ac etiam obliquè, reliquum candicans eſt, vt internum.

Varietas. Noſtrates verò exigui, pollicis, vel ſeſquipollicis latitudine in latiore oris parte, qnod viderimus, quarta parte latitudinem longitudine ſuperantes: colore alij flauicantes, ſplendidi, læues nitidi, totidem orbibus in acutum faſtigiati: differunt quod, inter orbium coniunctiones, linea tenuis extuberans decurrit illos diuidens, atq. ornans: maculis etiam quibuſdam candicātibus, & rubentibus inter flauicantem depicti; atq. circa hiatum latis circulis etiam maculis albis rubentibus & flauentibus infecti. Interna parte, ſicuti reliquis detracta cute externa. Vnionum colore ſplendore & læuore nitent. Altera varietas eſt minor, tantundem perpendiculo, quātum diametro, paucioribus orbibus, colore obſcuriore, ex virente cinereo flauoq. coloribus mixto, rubris maculis variegata paruis, & per orbem tenuibus ſtrijs denſis decurrentibus eodem orbium ordine tuberculoſis parumper atque denſis admodum; inter quas aliæ lineæ læues per medium illarum ſimili modo conſpiciuntur, eximia Naturæ induſtria ſculptæ. Orbium verò ordines craſſiore tuberculoſa duplici ordine, et in vnum conflata zona diſtinguntur. Latiore teſtæ parte læuis zona per ora decurrit, quæ infernè dupliciter tuberculoſa apparet: reliquum circa oris hiatum frequentibus circulis elatis, & infectis ac etiam rubris maculis eſt ornatū. His figura non autem natura accedere videntur quodammodo teſtæ illæ ſtromboides, quas Rondeletius & alij pro cylindroide depinxerunt, quarum depreſſa eſt admodum turbinis ſiue volutarum centri pars, pyramidem referentes potius quàm cylindrum: ſed nos de illis congeneribus verba fecimus.

De conchis vtroque latere ſe colligentibus, & de Lauigatoria Πλατυγαςὴρ dicta. Cap. XXXV.

PLVRES ex his læuigatorijs conchis vidimus ſpecies, à Rondeletio & Geſnero pro MuriceMutiani depictas, ſiueVenerea cōcha, de quibus aliàs; nunc autē de hac nō deſcripta, quæ ab effigie ventris depreſſa & plana πλατυγαςὴρ à nobis eſt cognominata; lateribus vtrinque pari modo ferè in ſe conuolutis, magis quàm in vulgatis, quibus ſiniſtrum admodum, dextrum verò parum inflectitur. Huic rima oris magis medium occupat locum, ac pari modo obliquis ac latis vtrinq. ſerraturis eſt aſpera, vt vix dexteri lateris inciſuræ ab oppoſitis dignoſcantur, non vt in vulgatis denticulis vix extuberantibus in dextera parte rotundis. Differt etiam quod circa ceruicem maximè rima eſt caua vtrinque & ſtriata, quod alijs deeſt, & inſuper gibboſior, & colore obſcurè flauente maculoſo ſupra cinereum, parte prona; atque linguæ foramina medium locum occupantia, rectis limbis illa ſepientibus ex neutris extremo ſurſum elatis, hinc inde pari modo; & dorſo non obliquè dependente in dexteram, ſed in medio elatum. Supina parte, ex cinereo flauente albicat obſoleto colore. Nec prætermittenda fuit hæc quamuis exigua, cuius color vel cinereus ex candido, vel fuſcus flauicans, & nigricans: & maculis etiam aliquando nigreſcentibus diſtincta: vtraq. parte quibuſdam circulis excauatis depingitur; atq. in ima parte umbilicata eſt profundo foramine intus cochleato, quo ab alijs omnibus diſtinguitur, tribus aut quatuor circulis inciſa: in ſuperiore parte ceruicis pluribus duplò, Huius generis alias minores ſpecies habemus. quibus volutarum orbes deſignantur in imo, centrum q. tantum extuberat, læuigatoriæ conchæ ſimiliores, quarum aliæ maiores minus candidæ, oris hiatu denticulato, & altera parte rotundis exaſperato tuberculis. Aliæ candidiores atque minores, nec denticulato hiatu, ſed altera parte tantum paucis ſtrijs asperò, quæ aliàs teſtæ foramen fuerunt, & linguæ canalis has Porcellanas appellant, quia in ſe porcellij modo conglobantur. Quam verò teſtam primo loco cineream deſcripſimus nullis prorſus dentibus vel tuberculis oris hiatus aſperum eſt, ſed omnino, læue, atque oris hiatu longo ad modum, vt ventrioſæ partis conchæ longitudinem ſuperet, oris margine maiore: quod maximè notandum, ad differentiam aliarum. Hæc ſi magna eſſet, quia in ſe maxi- *Varietas.*

mè colligitur nec ore ſit aliquo modo aſpero,ſed læui;nec rotundo nec in angulos prodeunte,melius quadraret Murici Mutiani à Plinio deſcripto; cum læuigatoriæ conchæ omnes aſpero ſint admodum & ſerrato hiatu oris, quod alij tacuerunt ne obijceretur ſtatim. Sed neq. nos hanc eſſe Mutiani Muricem dicimus propter paruam molem,ac etiam quia Muricis nomine indigna videtur:non enim aculeis muricata eſt vt Purpura,ſi etymologiam ſequimur. At ſi Muricis nomen pro Turbinati ſpecie accipiamus, vt confunditur à Plinio qui Buccinum pro Murice intellexiſſe videtur, facilè ſi non ſupradictam,alias eiuſdem effigiei maiores ſupponi poſſe videtur. Adiuuant eiuſdem Plinij ex Mutiano verba id declarantia, cum ait,*Muricem eſſe latiorem purpura, neq. aſpero neq. rotundo ore,neque in angulos prodeunte roſtro,ſed ſimplice concha vtroq. latere ſe colligente.* quamuis alij reſpondere Poſſent, Plinium de oris hiatus aſperitate verba feciſſe, nec ob id reliquum teſtæ ambitum minimè aſperum & muricatum eſſe debere. Nos autem dici poſſe cenſemus,de læui concha intelligi poſſe,quæ ſimpliciter inſe conuoluatur,nullo turbinis acumine prominente,nec altera parte roſtrata,verbis illis adducti,*ſimplice concha vtraq. latere ſe colligẽte*,ac ſi tota lateribus conſtet,anterioribus & poſterioribus carens Addimus,ab alijs minimè ꝑpẽſũ notandũ,Conchas quæ naui vẽtis plenæ ac etiam in portum ſtanti adhærere poſſint, non repentes, vt omne turbinatorum genus ferè,ſed natatiles eſſe oportere;vt Nautilus Pompilus;Naues enim etiam in portu remorantes longè à maris fundo,ac ſcopulis abſunt;in quibus,niſi à maris ſpuma proles feratur, (vt de quibuſdam obſeruauimus) nunquam adhærere poterunt:quapropter in animo eſt,quod Natatilis conchæ ſpecies ſit , ac forſan eadem quæ Nerites dicitur, vel congener de quibus agemus.

Concha maxima exotica Νηριτοειδὴς *candida.* **Cap. XXXXI.**

MAXIMA hæc exotica etiam ex his in ſe lateribus conuoluentibus eſſe videtur:Differt à ſuperibus hiatu amplo admodum,vt ad Poculorum vſum aptiſſima ſit,atque ad id recepta argento auroq́; exornata in Regulorum menſis collocetur. Dodrantali longitudine, ac tertia parte minor latitudine teſtam habemus candidam ex pallido exterius, atque additamentis rugoſa parum:interius verò candidam atque Eburneo nitore ſplendentẽ

læuem

Supina
Concha maxima
Concha utroque latere ſe colligens!
minor
Concha altera minor variegata

læuem; cuius oris latus ventrioſum teſtæ oppoſitam partem longitudine ſuperat, i lámq. incluſo turbine veluti vmbilicatam efficiat limbo excedente. In ſuperna verò parte iuxta columellæ ſummũ, lunatum magnum efficit hiatum ad linguæ vſum, dum adhæret. Interna verò columella tribus ſtrijs contorta cōſpicitur, quæ alias foramen fuiſſe minoris teſtæ cenſemus. Columellæ verò dorſum, rugoſum admodum eſt atq. Arietini cornu modo ſtriatum. Ponderoſa eſt, atque dimidio addito eiuſdem ponderis in aquis natat, ob id Νηριτώδη appellauimus, àtque quo magis intra ventrioſam partem pondus hæreat, magis oris limbus attollitur ab aquis, vt veli vicem gerat, facilèq. à minimo flatu impellatur, vt Neritæ facere putamus, de quibus Plinius, *Nauigant ex bis Nerita, prabentesq. concauam ſibi partem, & alteram aura opponentes, per ſumma aquorum veliſicant*, Alij legunt, *prabentesq. ſui partem & aura opponentes*, idem pro noſtro ſenſu, aut quod cauam partem ventrioſam ſcilicet ſibi præbeat, in ea ſcilicet ſe colligat, & alteram, quæ minus caua eſt, ſed latior & amplior auræ opponant ad inſtar veli, vel alia lectione, cauam partem ſui, inanem ſcilicet, auræ opponentes, quoquo modo legatur noſtram habemus intentionem.

Cognominis cauſa.

Neritarũ natura. Lib. 9. c. 33.

Quare conchas has nauigare cenſemus, ac Patellarum modo hærere ob magnum & amplum hiatum. Alias habemus differentias, ſed minores, quarum prima à ſupradicta colore ſlauicante abeſt, & inferiore teſtæ parte, cuius anfractus parum extuberant, ſed canali illos diuidente, vt in vmbilicatis; & oris limbo in imo aurito; columella interna duabus tantùm ſtrijs diſtincta, quia minor eſt; reliquis primo aſpectu eandem dices. His congener videtur concha illa à Bellonio pro tertia Nautili ſpecie dicta, motus forſan quia natatilis erat, nec rugæ natationem impediunt, cum carinæ vice deſeruiant: eandemq́. Rondeletius illumq. ſequentes pro cochlea rugoſa & vmbilicata depingant, & non malè, alio nomine non inuento, quam enormem magnitudine vidimus. His congenerem aliam elegantiſſimam variegatam, quam Romæ fortuitu habuimus addemus; differt primùm quidem quia turbinata parum ſit, nec oris margo omnem colligit teſtam, vt in ſuperioribus ſed in maioris orbis imo hæreat, effigie verò rotundiore differat: ſtrijs læuibus nitidis latis, ueluti limbis, colore ex pallente carneo per longum cælata ornatur, illisq. in aduerſum elatis & in aciem deſinentibus, ſingulosq. volutarum ordines acumine dependente diuidentibus: mediũ vero inter ſtrias, quod vnciali fere latitudine

Varietas. Flauicãs.

Altera congener.

Altera Variegata.

eſt

eſt in maioribus, denſiſſimis rugis læuibus eodem ſtriarum ordine depictum apparet, At quod elegantiam & raritatem affert teſtæ, lineæ ſunt in ſtrigium plano in arcus ſemunciales ſimul habentes incuruæ, aliæ ſuper aliis incumbentes eodem ritu, ac denſe, arcus ſuper alios arcus effigiantes, colore flauo. Qui verò magis intuetur, ſingulis arcuum coniunctionibus, albam lineam per ſingulas ſtrias decurrentem conſpiciet, vndique ſtrias obliquè ſecantem. Interna parte oris hiatus læuis candicans eſt, & ob diaphanitatem & tenuitatem, ſtriarum ordines referens, Ventrioſa vero columellæ pars duabus magnis maculis fuluescentibus obſcurè inſignita eſt, obliquè, pauco cæruleo immixto, ex interna parte originem ducentibus; & ſtriæ minus elatæ, obtuſæ atque leuiores effectæ in nihilum deſinunt. Striæ verò circa columellæ dorſum recuruæ, denſiores apparent. Natat vt ſuperiores. Si autem in ſuperioribus cácellos hoſpitare ſciremus (cum innumeris ſpeciebus paruis, & vulgaribus Purpuris incluſos obſeruauerimus,) nihil eſſet, quin minus pro Neritis ſupponeremus; interim à ſimilitudine nominaſſe ſatis ſit. Parua autem cochlea vix ſui partem auræ præbere poteſt, nec in mari conſpicua, nec auram recipiet ad impulſum. Neritam Ariſtoteles magnam eſſe dixit, nec aliorum Neritæ cochleam montanam ſuperant. Has vel ſimiles natales adhæſiſſe nauibus, & ob magnitudinem teſtæ, aquæ refluxus effeciſſe contrario claui fluxu, & ob id impedimento fuiſſe cenſemus; facilè quidem eſt circumferentia orbis parum detenta, maximam in centro vim ſiſtere; ſicuti & pauca vi in circumferentia addita, maximam in centro efficere. Hoc enim Clauus nauis efficit, parum quidem reſpectu nauis eminet, & quod plura vela ventis plena impellunt obliquè, (quod hominum mille viribus non efficeretur) ſolus homo, & claui fluxus in eadem naui, illam recta tendere cogit. Quod autem ſiſtere nauim poſſint, minimè nobis perſuadetur, remorari quidem non negamus, præſertim ſi in prora etiam adhærerent. Qui muricem Mutiani à Neritis differre contenderit, non deſunt turbinata maxima aurita, variis differentiis, breui, aut incluſo turbine in ſe colligentia, rotundo ambitu, coloribus & tuberculis præter effigiem diſtincta, de quibus alias: ignoramus verò è profundo quomodo naui hærere poſſint.

Nerites Ariſt.

FINIS.

Conuoluulus pennatus Exoticus : Quamoclit ~30

Conuoluulus pennatus exoticus rarior.

NON aptius poterat alio generi planta hæc exotica referri, quam Conuoluulorũ familiæ adſcribi: Natura totoq. habitu ferè ſimilis videtur, præter foliorum pennatorũ effigiem; lacte quidem turget dilutiore, floribus oblongis tubuloſis ſed quinquepartitis in ſummo, & roſeo colore hilari, lineis ſiue plicis ſtriatis, longo petiolo duobus vel ſingulis inſidentibus; alternato ſitu ex geniculis viticulorum: apicibus quinis pallidis; fructu deinde oblongo ex ſquamoſo calice, in apicem deſinente, cartilagineo cortice obducto vt Vulgaris Conuoluuli, ſed anguſtiore: ſeminibus intus quatuor oblongis nigris duris, acri guſtu. Folia viticulis purpuraſcentibus alternatim hærent pinnata tenui admodum diuiſura duplo Vulgaris Brucaginis Rheſedæ putatæ minora obſcurè virentia, ſed tenella pallentia, paucis primum lobis, deinde pluribus vtrinq. ad terdenos vſque, & vnico in ſummo, at priores lobi bifurcantur. Propter innumeros viticulos folioſos & floridos quos profert, arundinaceas crates adimplentes ſeſe contorquendo, maximè oculos conſpicientium recreat, quare penſilibus hortis iucunda. Semen primo Vere ſatum, Iunio emicat, atque prima folia Aceris fructus referunt effigie alata, vel Ari modo bifurcata vt expreſſimus, & apud peritum Aromatarium ac Herbariæ rei exercitatiſſ. Ioſephum Guidum familiaritate nobis coniunctum obſeruauimus Romæ. Auguſti fine floret, & Septembri deinde fructus perficit. *Quamoclit*, nomine ſibi miſſam retulit.

F I N I S.

Pag. 142. poſt, *flores edit cæruleos, longos*, dele, *acutos*: & pro, *folijs*, lege *virgis rotundis tenuibus ſimilibusq. tenuioribus Aſel, ſ. Iunci.* In fine eiuſdem Cap. adde, *Plantam quam Arach Syriæ, & Aegypti medici pro Eupatorio vſurpare ait Aamad ben abi chaled, virgis retundis tenuioribus Iunci, Aſel, Barbaricè dicti, folijs in luteum inclinantibus, quod poſt florum perfectionem euenire cenſemus, floribus cæruleis longis non aliam eſſe cenſemus, quàm Dioſcoridis Oſyridem cæruleam nobis Linariam dictam, folijs ſtellæ modo, & Rubiæ per caules genicula hærentibus, virgis læuibus tenuibus, longis flexilibus, amaro admodum guſtu ad obſtructiones aperiendas efficaciſſimam, vt ex Galeno colligitur, & Dioſcoride, qui Ictericos iuuare dicit, ramulis fractu contumacibus tenuibus lentis, folijs ad rubrum tendentibus, quod & arborum folijs & Vitis viniferæ obſeruatur, deinde luteſcentibus cum decidua fiunt.*

In cap. de Sepa pag xxxviij poſt, *æquare meminimus*, adde, *Romæ hoc anno, poſtquam impreſſa erant ſuperiora, in via ex S. Spiritus hoſpitali, ad Principis Apoſtolorum Baſilicam euntes Auguſto menſe inuenimus peremptam paruam Sepam vix dodrantali longitudine, eodem Vere genita, colore æreo fuſco, ſed vtrinque in dorſo à capite ad caudam decurrentibus lineis pallidioribus nitidis, lateribus etiam magis æreo colore nitente, ac circa ventrem candicante.*

Errata quæ irrepſerunt vitio literarum, peruerſione, mutatione, corruptione alternatione, additione, & deficientia, accentuum quoque defectus Latinis tum etiam Græcis, eruditus Lector per ſe corrigere poterit, nimis etiam paginam implerent.

Regeſtum. Omnes ſunt folia integra præter, Tt, ſeſquifolium.

† A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk.

BIBLIOTECA NAZ. VITT. EMANUELE ROMA

Index eorum quæ hoc volumine continentur, Sciat Lector, Communem numerum priorem partem. Alterum maioribus literis ſecundam deſignare.

ABortum prouocans 56
Abrotonum Maſ & fœmina quæ, 53. *Dioſc. & Plin ibid Varietates ſex.* 2 *Doct. & Clar. V. Carolo Cluſio deſcriptæ*. 50. *Polium eſt Auctoris* 49. *& inde.*
Abſynthium Seriphium quod. 53.
Abuhaniſa arabs auctor Simpliciū. 143 *quid de Coniza & Ghaphet dicat. ibid.*
Acanthoides apula, quæ, hiſtoria 29. *icon.* 27
Acarna Theophr. Acorna Plinio, quæ, hiſtor. different. 26. *icon,* 23. *Altera apula* 28 *icon* 27
Acetoſa Neapolitana ocimi. fol. ſβυκφαλυφορα *quæ. diff. varietates,* 151. *icon.* 150
Acini folia non deſcribuntur à Dioſc. ſed ramuli, male a Quatramio intellecta. 214.
Acorna, vide Acarna.
Alexipharmaca quæ. 29
Adagia, e vn fiele. 69. *Olla conditori facilior anſa.* 219. *Feruentem aquā vſtulato addere.* 315. *Sua elixari aqua.* 114
Αγρικάρδαμον quod, 164
Agrimoniæ varietas odoratiſſima quæ, vbi, differ. 139
Agrimonoides quæ, hiſt. diff. 145. *icon* 144
Abamad ben abdeſſamad arabis Herbarium Romæ. 22
Alcea ſiue malua laciniata quæ, hiſt. 148 *icon.* 147
Alchimilla minima mont. quæ, hiſt. 145. *icon.* 146
Alexipharmaca. 23.7.71
Algaſchi arabs. herbarum ſcriptor. 43. *quid de Tabacco dicat. ibid.*
Aliſmatis Varietas, quæ. 255. *icon.* 256
Aloe americana arbor. non habet ſucū. 45
Aloe Dioſcor. & Arab. quæ. Eius ſuccum eliciendi è noſtratibus experimentum Auctoris. 40
Alopecias curant. 89
Alphos tollentia. 154
Alſine anguſtifol. rub flore maritima noua quæ. hiſt. diff. 122
Alſine Auctoris noua Phytobaſ. ſimilior Parietariæ, non eſt Cynocrambe. 195
Alſine montana hederacea maxima, quæ hiſt. diff. 289. *icon.* 290
Alſine ſaxifraga anguſtifol. minim. quæ. hiſt. diff. 292. *icon* 290
Altauela Neapol. piſcat. vide Paſtin. marina alt.
Aluum purgant. 195.70.65.
Alyſſum Dioſc. montan. quod. hiſt. diff. 286 *icon* 288
Alyßum Plinij rubiæ facie 302 *icon* 300.
Aſtrabelus Athenei vide Strabelus.
Amaritudo Hyſſopi & fellis æquipar. 68
Ambuſtis medentia. 77.
Amodites ſerpens. viuos parit. xxvij.
Anchuſa lutea Echioides mont. quæ, diff. hiſt. 182 *icon* 183
Androſæmum apulum, diff hiſt. 77. *icon.* 78
Androſæmū Campoclarenſ. quod diff hiſt. 73. *icon.* 74. *Hirſutum quod, diff. hiſt* 75 *icon.* 74. *Galeni.* 77
Angelica vulgaris, Silphium eſt Auctoris. 107. 310
Anginis medentur. 70.66.
Ariſomarathrum apulum quod, diff. hiſt. 89. *icon.* 90
Anthriſcus Auctoris, 102. *Plinij.* 91.
Apium Antiquorum eſt vulgare petroſelinum hortorum noſtras, quare, diff. hiſt. 113. *& inde.*
Apologetica Epiſtola Auctoris aduerſus Euang. Quatramium de Phu Dioſc. veriore. 210
Apoplecticis iuuant. 257
Aporrhais & Nèrites adhærent vt Patellæ xiv.
Aqua ſua elixari adagium. 114
Aquæ inter cutem. med 70
Aquilone vide Paſtinaca marina.
Arabica volumina Auicennæ & aliorū

Roma

Romæ.73.ſextũ canonis Auic.arab.ibi.
Arabum Eupatorij differens.16. & Variet. qui hiſt.141.& inde.
ArachydnaTheophr.quæ.hiſt.334.icõ 301
Aralda Bonon.tutte piaghe ſalda. 159
Ariſtotel.Nerites magna teſta. lxxi.
Ariſtot.ignorauit alias Viperæ ſpecies 37
AſclepiumPanax,quod.diff.hiſt.87.icõ 86
Aſcyroides Galeni quod. 77
Aſperula muralis verticil.min.quæ, diff. hiſt 302 icon.300. Alyſſon Plin.
Aſtaci marini varietas,diff.hiſt.viij.icon vi.lapideus.xci.
Aſter cernuus quod,diff.hiſt.251.icon 252
Aſteris altera ſpecies apula an Baccharis 251.icon.253
Atractylis Dioſc.vnde,quæ,diff. hiſt.19. icon,23.etymon auctoris.21
Auctor iuris vtriuſq. Doctor.70.vix annor.xxv.cũ Phytobaſanum edidit.210
Auricula muris incana ſaxat. quæ, diff. hiſt 250
Auricularum inflam. 20
Auris Veneris quæ. xiv.

B

BAccharis Dioſc.quæ.hiſt.251.icon 253
Badigures arabs. Auctor Plant.142
Balſamina altera, vide Noli me tangere. 149
Baſilici cariophyllati,Acinos dicti ab Auctore defenſio à Quatrã calumn.214
Berberis Oſtrei ſimil.x. liv.
Bilem trhait. 195
Borrago ſylueſtr.minorκαρποχύτουσ,quæ diff.hiſt 181. icon. 183
Bucampe cornuta,quæ,diff.var.hiſt. xli. icon xxxvi.
Buccinum Antiquor.quod,differ. hiſt lv. & inde.Villoſum lxiv. icon xij.Lapideum,liv.icon liij.Exoticum variegatum Νηριτώδες læuius, xiix.icon xvi. Μακρόλεπτον paruum,lv. icon liij. Maximum variegatum, variet. lvi. icon.liij.Roſtratum.lvij.icon liij Perſicum eburneum,ivi icon,liij.Tuberoſũ, lvij.icon liij Alabaſtrite hirſutum, lvij.icon,liij Vnde dictum,quare κήρυξ Græcis lv.
Bupleurum tertium minimum,quòd, diff. hiſt.85.icon 247.reponenda.85

C

CAllitriche.315.icon.316.Plinij 315
Cãcelli quibus teſtis hoſpitãtur.lviij
Capparis leguminoſa eſt Telephi. 134
Cardamine puſilla ſaxatilis διοσκορίδης. quæ.diff.hiſt.274.icon.273
Carduus Benedictus ſuccum fundit ſanguin,125
Carduus ſtellatus mitior diff.hiſt.30. icon. 31
Caſſida quæ,diff.hiſt.vnde dicta,187 icon 189.varietas 190
Caucalis Auctoris. 96
Ceanothos Theophr. quæ, vnde, diff.hiſt. 45.icon,46
Cecilia Vipera quæ, 38. eſt Seps.
Cedrus Paßionis Domini noſtri Symbolum,& inſtrumentum. 70. Salomonis arbor max.68
Ceratia Plinij, quæ vnde, diff. hiſt.308. icon 307
Chamædaphne quæ 164. eadẽ cum laur. Alex.icon 165.differt à Laurotaxa,& Hippogloßo 166
Chamæleo albus Dioſc.qui,diff.hiſt.3.icon. 12.quare ſic dictus,differt à Vulg.
Chamæleo vulgaris eſt IxineTheophr.& Helxine ſiue Hexine Plinij.3.& inde.
Chamæleo niger verior qui. 13
Chamæmoly an Moly Dioſcor. quod, diff. hiſt.329 icon 326
Χελώνιον
Χελωνίχνος qui,xvi.icon xvi.
Chondrilla ſaxatilis viſcoſa Galeni. quæ, diff.hiſt 238.icon. 240
Chryſalis quæ diff. ex quib. animal xlij. xliij.icon xxxvi.
Chryſocome Dioſc.Plinij vnde, quæ, diff. 81.icon, 82
Cichorium dulce ἀντιπρὶς montan. quod, diff hiſt.235.icon 236
Cichorium veſicarium,quod,diff hiſt.238 icon 237
Cipolle Piſcis ortus. xxvij.
Clymenum Dioſc. quod, hiſt. vnde, 154. icon 156
Cochlea cylindroides quæ lix. Niuea quæ diff. liv. icon liij. depreſſa celata lapid. quæ, xlix.icon,xxxvi.
Cochlea Ianthina marina, quæ,diff.hiſt. xxiij.

:αxiij icon xxij.
Cœliacis medentur. 310
Cometa marina, vide ſtella marina. v. *icon* vi.
Comitiales medentur. 66
Concha carinata rarior, quæ, diff. hiſt. xix. *icon* xvi.
Concha leuigatoria πλατυγαςὴρ *quæ. diff. hiſt* lxvij. *icon* lxxix
Concha max. exot. Νηριτώδης *candida, quæ diff. hiſt.* lxviij. *item* lxix. *Altera flauicans* lxx *icon* lxix. *Altera variegata* lxx. *icon* lxix. *Maxima marmorea exotica imbricata,* ix *icon* xij *Lapidea recurua* liv. *icon* lij *Lapidea gibboſa,* liv. *icon* lij *Nautili effig. lapidea* liv *icon* lij *Cõcha diphya lapidea* l. *icon* xxxvi.
Concha vtroque latere ſe colligans diff. hiſt. lxvij. *icon* lxix.
Coniza minor Dioſc. EupatoriMeſuæ 141
Conuoluul: pennatus exot: lxxiij *ic.* lxxij
Coronopus maritim Prochytæ diff. 218
Coronopus Neap tenuif min diff hiſt. 258
Cor roborantia. 257
Cotyledon alterũ Dioſc. ſiue Cymbalaria verior, quæ diff. variet. 305 *icon* 307
Cotyledon aquat eſt Ranunc. ſpecies 315
Craſſum humorem trahit. 70
Croceum colorem & rubrum fundit ſtella Zafferana dicta v.
Crocodili ex ouo oriuntur, & natura 33
Cruciata Romana noua minima. 298. *icon* 397
Cymbalaria verior Dioſc 305. *icõ* 307
Cynogloſſæ Pliniy, diff. 167 *& inde.*
Cynogloſſa maxima mont. quæ, diff. & hiſt. 168 *icon* 170
Altera media argentea 172. *icon* 171
Altera media incana mont. glob. 173. *icon* 174
Altera viri: fol, rub flor. 176. *icon* 175
Altera fructu κοτυλώδης *ſiue* λυχνώδης 177. *icon* 178
Altera minor mont. Serotina Pliniy. 180. *icon* 179
Cynocrambe vtraq Dioſc. q: hiſt diff. 193
D
Dauci diff. 105. *Secundus Dioſc. qui, diff. hiſt.* 103. *eſt Petroſel. Mace vul* 107 *Dioſcor. Tertius & Secund. Pliniy* 108 *icon* 109. *Theophr eſt carota rubra vulg* 110. *Galeni Staphil.* 107
Daucoides vide Paſtinaca. 103
Dentaria plures ſpecies 310. *CeratiaPli.*
Dentillaria Rondelet. quæ, eſt Tripolium Dioſc. 163
Dẽtiũ dolorẽ ſedantia 159 66. 70. xxxv.
Diſtillationibus med. 70
Doctor V. I. *eſt Auctor.* 70
Draba Dioſcorid. apula. quæ, hiſt. 270
Draba minima muralis, quæ, diff. 274. *icon* 272
Dionyſias Androſæmi ſpecies, quæ. 77
Dyſentericis. 310
E
Cheneis Mutiani murex. lxviij.
Echinophora πυκνόκαρπος *an Dioſc. Gingid. diff hiſt.* 91. *icon* 94 *Altera* πλατύκαρπος *quæ, dif. hiſt.* 95. *icon,* 94 *Altera tertia* λεπτόφυλλος *purp q diff. hiſt.* 96 *icon* 97. *Altera maior. quarta* πλατύφυλλος *quæ, diff. hiſt.* 98. *icon* 97
Echinus teſtudinatus qui, hiſt. xv. *icõ* xvi
Echioides lutea minima, quæ diff. hiſt. 184. *icon* 185
Echioides altera. parua alba, quæ diff. hiſt. 183. *icon* 185
Elephantus Plin. qui diff. hiſt. viij.
Elephas Cãpoclarens quæ vnde, hiſt. 186. *icon* 188.
Elixari aqua ſua adagium 114
Ephemeru Dioſc. vnde quod, diff. hiſt. 157
Epimedium Auctoris quod. 215
Epiphoris medent. 56
Equorum dorſis medetur. 163
Erinus Nicandri mucis floribus. 235
Eruca marinum animal. xxv. *ſatiua herba,* 271
Erucago apula trifid. quinquef. quæ, diff. hiſt. 267. *icon* 269
Eufragia maior latif ſyl purp. quæ, diff. hiſt. 201. *icon* 202 *Alter. lutea mont. quæ, diff. hiſt.* 204. *icon* 203. *Pratenſis altera latifol. & Varietas* 200. *icon,* 202 *quinque varietates.* 200. *& inde.*
Eupatorium Dioſc Meſuæ & Auicennæ, diff. quod, hiſt variæ. 138. *& inde. Auicennæ idem cum Dioſc* 141. *Meſuæ eſt*

Coniza minor Dioſc. 141. Alterum cæruleo flore Arabum Aegypti &c eſt Oſyris Dioſc. 142 ArabicèGaphet,Tarhalan.Tabaccú,variè dicitur.143.Arabū Auctoritates ibidem.
Fabago recent non eſt Telephium Dioſc. 134. ſed altera Cotyledon.305
Febres abig.xxxv. horror. 71
Ferrum equinum ἀπλοκέρατον 302. Alterum πολυκέρατον,diff hiſt.302.icon 300.Alterum capitat.ibid. icon 301.
Feruentē aquam uſtulato addere.Adagiū.315
Fiſtuloſis vulneribus,med.132.
Fluxiones cohib. 18
Fœtus cientia. 107
Fungi laudatiſs.ex Acarna apula.29. illis aduerſant.25.PeZitæ Plinii 335.hiſt.icon. 336. Altera ſpecies.337.icon 336.Dipſacoides alter quercino diff.hiſt.337 icon 336. Lupi crepitus efflorescens quod.hiſt diff.339.icon 336

G

GAliopſis Herbaris vetuſtiſs. Neap. 193
Galium mont.latiſ.cruc.quod diff.hiſt.296,icon (297
Alter.nigropurp.tenuiſ.quod.diff.128.
Gaphes Arabicè eſt Eupator Græcor. 142
Gentianellæ quæ,diff.hiſt.varietat.220. Cærulea fimbriata, 222. Purpurea minor. 223. Altera Cordata.220.icon, 221.
Geraniū apulū Coriandrifol.quod.diff.hiſt.136. icon.135.Alteru rotūdiſ.mont.138.icon.137
Gingidium Dioſc.vide Echinophora. 91
Globularia lutea mont.q̄ diff.hiſt.152. icon 153
Gramen mont.capit.echinatum quod. diff. hiſt. 340.icon,338
Gramē alter δισαχυόφορον,diff.hiſt.139.icō.338

H

HEmorroidas ſanant. xxxv.
Hepaticos iuuant.143,84.
Herbarium vetuſtiſs.Græcè manuſcriptū cū iconibus,Neap in Bibl.S.Io.Carbon.84.193.71
Herbarium Arab.manuſcrip.Romæ apud.N.et D.Io.Bapt.Baimund.142.Sextum lib.canon. Auic.Herb.auctor Ahamad.ben abdeſſamad. 142.& aly. ibid.
Hieracium apulum ſuauerub.flor.diff.hiſt.241. icon.242.Alterū ſaxatile mont.244.icon.243 Alteram λευκομακρόκαυλον 248. icon. 249.
HippogloſſumDioſc.& laurotax.Plin.quæ.diff. hiſt.166.icon,165.magna & parua ligula. differt à Laur.Alex ibid.
Hippocampi piſcis hiſt.diff.variet.vij.
Hippophaes Dioſc.quæ, hiſt.36.
Hippopotamus Antiquor. verior hiſt. xxviij.
icon.xxx.ex eius cadauere.
Humorem craſſum purg.70.
Hyacinthus aruorumOrnithogaloides,hiſt.324
Hydropicis med.66.84.55.18. (icon.222
Hyſſopum Dioſc.Arabum quod,diff.59.icon 67. amaro ſapore Serap. 66. Iſaac ben Emran amarum,72.73. in montibus Hieruſalē oritur,73.Herba minima 68.à Salomone cognita 68.Symbolum Paſſionis Domini noſtri. 70. quare cum ſpongia aceto plena oblatum in Cruce Domino.68.Vini eius remed. 70.71.

I

IAcea max. apul. Centaur, quæ diff.hiſt.33. icon.35.Altera min.tenuiſ.quæ diff.hiſt.36. icon.35
Icones teſtaceorum Rond.& Bellonij auerſæ.lxi
Idæa radix, 49
Inflammationibus med. 70
Interaneorum vulner.310.ramices.ibid.
Iondraba Alyſſoides apula ſpic. quæ, diff.hiſt. 283.icon.285
Ionthlaſpi luteo flore incanum umbell,diff.hiſt. 281.icon.280
Ionthlaſpi minimum ſpicat.lunat.diff.hiſt.281. icon.284
Irio læuis apulus erucefol.diff.hiſt.264.icō.265
Iſaac ben Emram Arabs quid de Eupatorio dicat.142
Iſopyrū Dioſc.Auctoris,& floris interpret.245
Iuris utriuſq. Doctor eſt Auctor. 70
Ixine Theophr. quæ eius hiſt.eadem cum Helxine Plin.3.4.& inde.
Ixia dicitur albus Chamæleo Dioſc. quia viſcū fert,non quòd eadem ſit cum Ixia Veneno.7
Κήρυξ ὀξυρύγχις,icon.lvij.icon.lxij.
Κερατίνη κεράτιον. lv.

L

LAcerta chalcides vide ſeps. xxxv.icon (xxxvi.
Lactuca agreſtis quæ.241.
Las arabs Herb.Auct.de Eupat.quid. 142.
Lamium Plinij Campocl.diff hiſt.191.icon.192 Varietas altera Aequicol.lacin, ibid.
Lampſana apula Pli.Dioſ.quæ hiſt.261.icō.263
Lāpyris quæ terreſtr.hiſt.xxxviij.icon.xxxvi.
Lapidearum rerum,Teſtaceor.variæ effig.enumerat.xlv.& inde.cocretiones xlij et inde
Laterum vitia.ſan.71.
Laurotaxa Plinij q̄.166.icon.165.diff.ab Alex.
Laurus Alex.& Chamædaph.hiſt.diff.164.icō. 165.noua auct.opin.166.Matthioli fictit.164
Leo marinus Rondel.varietas.viij.icon.vi.
Lepas agria quæ, diff. quatuor hiſt.xi. icon.xij.
maxima

max.ſtriata exoticaibid.Vulg.ib.Regalis xiv.
Lepidium Narbonenſ.eſt Tripolium Dioſc.163
Leporis marini ex viuo hiſt.diff.xxvij. icon
xxvi.Variet.lolig.Dioſc.hiſt.xxiv.icon xxij
Alter limacæ ſim.xxv.icon xxij.Aeliani.
Leucoion terreſtre mont. maius, quod. diff.hiſt.
260.icon 262.Alterũ ſaxatile obſoleto fl diff
hiſt.261.icon.262.Alterum lunatum Alyſſoides,
umbell.hiſt.283.icon.285. Leucoium lunatum
Auctoris. 289
Læuigatoria concha πλατυγαςὴρ diff.hiſt.lxvij
icon.lxix. Variet.ibid.
Libanotis Cachyſera verior apula. 99
Lichen acaulis ὑποφυλλόκαρπος, qui diff. 333.
icon.331.
Lichen Dioſ.& Pli ſec.qui diff.330. icon. 331.
Plinij prim. pil. diff.330.icon.331.
Alter caule calceato min.332.icon.331.
Lieni medetur. 70
Linaria aurea Rec eſt Chryſocome Dioſc. 84
Altera botryodes mõt.quæ,diff hiſt.80.icon 82
Alt.cærulea triphyll.apul quæ diff.80.icon.78
Alt.tetraphyll.min.diff.hiſt.299.icon, 300.
Lithargyrio aduerſ. 71
Lithoreo leucoion minim.quod,hiſt.282.icõ.284
Lithothlaſpi tertium frut. vermic. ſol. hiſt.278.
icon.277. Alterum rot. carnoſo ſol. ibid.
Lumbricos necant.52.latoſ. 18
Lunaria lutea monſpell. 286
Lupi crepitus Fungi ſpecies,vide Fungus.
Lupi morſus ſanant. 48
Lyſimachia lutea ἔξανθος quæ diff. hiſt. 257.
icon.256
MAlua ſiue Alcea mont rotũd laciniat,quæ
diff hiſt. 148.icon 147.
Medicinal Volumina arabica Romæ. 72
Menſes mouent 71.113.107.84.
Metæ figura in teſtaceis quibus lxv.
Molybdena Plinij non eſt herba. 163
Mortem hominis prænunciantia. 18
Murex & Buccinum idem Plinio lxij. Pluribus
modis accip à Plin.lxiij Vnde dictus ib. Quæ
conchæ Muricis nomine.16.Mut:ani mur.na
tatilis lxviij & lxxi. quomodo nauibus adhæret.
ibid Murices ferrei milit lxij.
Murex ſtromboides ſiue Rhomb. bilinguis qui,
diff lxi.icon,lx Marmor Rondel.ib.
Murex marm pelag qui,diff hiſt lxiv.icon,lx.
Murex auritus maxlmarm qui diff.lxi. icõ lx.
Muſcus Quernus fruticos. πευχοφυλλ. diff. hiſt.
Variet 333 icõ 334.Alter latifol coralloides
ἄφυλλον.diff hiſt.335 icon 334.Alter πλατυ
φυλλος ἀσύφυλ.diff.335.icon,334.
Myax]cis qui, Mytulopectuncul liv icon,lij.
Myrrhis Aequicolor. noua quæ, diff hiſt.110.
icon 112.
Mytulo pectunculus qui hiſt. liv.icon.lij.
NAuis curſus retentionis cauſa. lxxi.
Nerites Bellon duas ſpecies Auct xxiij.eorum
natura.lxx natatiles conchæ lxxi.
Νηριτώδης q cõchæ lxiix.quare,lxx Variet.lxx
Nolime tãgere,ſiue Balſamina alt.quæ diff. hiſt.
149 icon, 150.
Noctiluca terreſtris ἀειλειφὴ quæ dif hiſt xxxiix
OBſtructionib med 159. (icon xxxvi.
Oculorum ſuffuſionibus. 56
Oleum Galeni vulnerarium ex qua planta. 77.
Ollæ conditori facilior anſa,Adagium.219.
Onones lutea ſyl.min quæ diff.hiſt.304.icon 305
Opiſthotonos med. 30.
Orchis anthropophora oreades quæ,diff hiſt 318
icon. 320.
Orchis zoophora,quæ diff hiſt 319 icon 320.
Orchis macrophylla quæ,diff hiſt. 321. icon. 322
Origani vulgares plantæ veriores. 59
Ornithogalum luteum min.bulbiſ.quod,diff.hiſt.
324 icon, 323.
Orthopnœas,66.70.
Oſtrea Tridacna Plinij quæ. x.
Oſtracitis Diphili quæ.xi.
Otarion,ſiue auris Veneris quæ. xiv.
PAliurus Theophr.qui diff. 40.
Panax Aſclepium quod,diff.hiſt.87.icon.86
Panos ſanantia.135.
Papaueris errat. folia.215.
Paralytica montana rotundifol. Aliſmatis ſpecies.
quæ.diff.hiſt 255.icon.256.
Paronychia lobel ſaxifrag. ſpecies, 318.
Partus mortuos eijcientia. 56
Paſtinaca Echinophor.apula quæ, diff. hiſt. 98.
icon. 101.& Scandix ibid. (104
Paſtinaca daucoides apul.quæ diff hiſt.102.icon
Paſtinaca marina læuis ὀξυπ]ερυδής Aquilone
dicta quæ.diff hiſt iij icon.ii.Altera π]ερυπλατεῖα
Altauela dicta diff hiſt iiij icõ ij.
Patella marina ſylueſtris quæ diff hiſt.xi.icon.
xij.Quatuor ſpecies,Vulg Maxima exot. &
Regal. ibid.
Patella regalis Neap.quæ.eſt Veneris auris.xiv.
Pectoris vitia purg 71. (icon.lij
Pectunculorum lapideorum diff.variet. hiſt.li.
Pectunculus miniat.teſtac.qui diff hiſt. li.icon.
lij.Varietat.altæ.li.Auellanæ nucis for.xlix
Pennicillum marinum xxi.
Per-

Percipier anglorum quibus ab Alchimilla minima differat. 148.
Perſoliata minima Bupleurifol quæ diff hiſt. 84. icon. 247 reponenda. 85
Peripneumonicis auxil. 66 113 70. 84.
Peſtilentiæ aduerſant. 113.
Petroſelinum ſiue Apium hortenſe noſtras, eſt Apium Antiquorum, & quare. 113. non eſt Petroſelinum Dioſc. vt alij putant ibid.
Petroſelino Dioſc quæ planta reſpondet 119 amaro ſapore ſemine. 118. amariſſ. antidotu (facit. ibid.
Phalangijs aduerſ. 107. 113.
Phu Dioſc verius quod, quare, h. ſt. & Apolog. Epiſt ad Euang Quintam. 210
Phyteumatis opinio 208
Piloſella maior Vmbellif μακρόκαυλος quæ, diff. hiſt. 248. icon, 249
Pimpinella Vulg eſt Sideritis ſecunda Dioſcor. (quare. 125
Pituitam trahent. 66.
Plantago apula laciniata bulboſa quæ diff. hiſt. 258. icon, 259
Plant. trineruia incana min quæ diff. hiſt. 260. (icon, 259
Polemoniæ accedens planta. 270
Polium Theoph. Dioſc Auic & alior. quod diff. varietas hiſt. 47. icō, 54. 7 heriaca 4. drach. pod. miſc. & in Mythrid 7. 56 ex genere Abſynth. 49. Vulgare eſt Hyſſopum auctoris.
Porcellanæ quare dictæ. lxvij.
Porcellio teſtudinatus, ſiue Echinoteſtudo qui, hiſt. xv icon, xvi.
Preſter Viperæ ſpecies Dioſc. xxxvij.
Pudēdū regale piſcatoꝝ, φ. hiſt. xxv. icon, xxvi.
Puerperas purgantia. 113
Pulmonis vitia corrig. 71. 113
Purgandi vim habent. 77. 159
Purpura vnde dicta, lxiv Pl. q.; ib. Varietat. ib.
Purp. pelagia maior corniculata q. lxiij. icon, lx
Purp. marin. ſiue Murex, diff. hiſt. lxij. icō, lx. Alt. Muricata roſtrata parua, quæ, lxiv. icon, lx.

Q

QVartanis proſunt. 167

R

RAdices venenatæ, quæ. 8
Ranis aduerſantia. 167
Ranunculus mont leptophyll. Aſphod. rad. quod diff hiſt 312, icon, 311
Alter ſaxat aſph. rad. 312. icon, 313
Alter leptomacrophyl. bulb. 314 icon, 313
Alter aquat. trychophyll 315. icon 316
Alter aquat. vmbilic fol. 315 icon, 316
Alter minimus apul. 314. icon, 316
Rapiſtrum montanum Irion. fol. μακρολεπτοκά-ρατον quod, diff. hiſt. 266. icon. 268 (icon 224
Rapuntium corniculatū mont. quod, diff. hiſt. 223
Rapunt alt mont. leptophyllon, capitatum, diff. hiſt 226 icon, 227. non eſt ſcabioſæ ſpecies, ib.
Rhamnus Dioſc. idem cum Theoph. Paliuro. 40
Regio morbo iuuantia 55 66
Remedium vt quis non poſſit cerni ab alijs. 18
Reptilium ictibus aduer. 145. xxxv.
Rhombi qui, idem cum Trochis, Strombis, lviij. icon, lx. eorum vſus Mulieribus. lviij. pueris lix. quæ figura in Teſtaceis ibid.
Rhomboides marmoreus exoticus, qui diff. lix. icon, lx. lv

S

Σάλπιγξ quid, idem cum Buccino.
Sanguinis miſſionis inuentor Hippopot. xxxv. eius ad vſum Pictor ibid.
Sanguinis eruptiones cohib. 157
Sāguineū ſuccum quæ plantæ fund. 77. 75 79. 23
Saxifragia reſpondens Petroſelino. 119
Saxifragia bulboſa alter. mont. bulbif. quæ diff. hiſt 318. icon, 317
Scādix Theophraſti & Dioſc. quæ, diff. hiſt. 109 Olus non leg. ibid. Plinij quæ, 91
Scarabeus teſtudinatus χελωνάσθαρος qui diff. hiſt xxxix. icon, xxxvi.
Alter teſt alatus min diff. hiſt. 40 icon, xxxvi
Scorpionibus aduerſ. 18. 25
Scorzouera ex genere Tragopogorum 228
Scrophularia montana max. quæ diff hiſt. 191
Secundas pellit. 18
Sedis vitia corrig. 66
Semperuiuum rubrum mont. γναφαλῶδες, quod diff. hiſt. 292 icon, 291
Senecio carduus qui, hiſt. 32. icon, 34
Seriphium eſt Vulgare Abſynth. maritim. 55. & quare. ibid.
Seps Viperæ ſpecies Dioſc. quæ, hiſt xxxv. icon, xxxvi. dr. lacerta Chalcides. ibid Septica vis ibid. eius ictib. aduerſ xxxviij. (66 167
Serpentium ictib aduerſ xxxiv. xxxv. 18. 56.
Sideritis prima Dioſ. quæ diff. hiſt. 128. icon 131
Sideritis ſecunda Dioſc. quæ hiſt. diff 123. icon, 124. & Tertia euiuſdem, ibid. (198. icon, 195
Sideritis parua mont. nigropur ſi quæ diff hiſt.
Silphium Auct eſt Angelica vulg 310. 107
Siſer Auctoris, 100. vbi frequens, vſus, ibid.
Sium. alter. aquat. lut ſiue Cardamine mont. tenuif. quæ, diff. 266. icon, 269
Sonchus mont. purpur. τετραπέταλον qui, diff. hiſt. 244. icon, 246 (icon, 294
Spartum mont. min. triphyl. quod diff. hiſt. 295.
Spina ſolſtitialis maior apul. quæ diff. hiſt. 30. (icon, 31
Spleni medentia, 55
Sphondelij ſemen quale, 40
Stella αστεροειδὴ marina, ſiue Cometa, quæ

diff hiſt:v.icon, vi. Altera Zaffarana dicta quæ,& quare,xv
Stomacho incommoda 55:65
Stabelus Athenæi lviij idẽ cum Aſtrabelo,ibid.
Στραβηλος,qui lviij Ariſtoteli,ib:
Στροβιλος quid ibid.
Strombi qui in genere,lviij.propriè:ibid.
Strombi & Trochi ſiue Rhombi & Turbines, qui propriè & quare,lviij.eorum vſus, ibid. quid Græcis,ib.quid latinis,ibid. (icon,lx
Strombi qui Turbines, qui diſ hiſt: ib. & lxv
Stromboides exoticus marm.liv, icon,lx
Sugillata tollentia, 70
Suſpiria toll 70 71
Symbolum Paſſionis Domini,quæ,70
Symphytum maius congener Bugloſſo,184
Syncopin tollent, 257
Syſirynchium Theophr. quod diſ hiſt.328, icon, 327. Alterum latiſ.329,icon,327
TAbaccũ Arabum eſt,idem quod Tarhalan idẽ ꝙ Eupat.142 & Coniza apud Græcos
Tabidis auxil.113 (143
Tarhalà & Tarhalan Arabis eſt Eupatorium barbaricè dictum, idem quod Coniza Dioſc. & Galeni,142
Ταρσός quid & τεταρσωμένα,79
Telephium Dioſc Auct.quod,hiſt. 132 icon,131
Teniæ piſcis origo,xxvij
Tertianis proſunt. 167
Teſtacea omnia repunt ferè lxviij. obliquè teſtam gerunt,lxv
Teſtudinatus Porcellio, ſiue Echinus exoticum animal,quod,xv. icon, xvi
Theriaca contra venen. beſt. 18
Theriacæ antidotus non eſt deterior abſque Maced.petroſel, 118 (icon,276
Thlaſpi mont burſapaſt fruct.quod diſ.hiſt 275. Alterum mitius rotundiſ 278,icon,276
Thoracem purg ant,66,113
Thymum caninum appellatur Abrot fœm.vulg. ab Hiſpanis,50,eſt Polium Auct.
Tineas nec & pellent,70
Tomillo perruno Hiſpanis eſt Abrot fœm:Vulg: Polium Auct.50
Tordilium maius luteum λειοκαρπον, quod diff. hiſt.122:icon,121
Alterũ minimum apul diſ.hiſt.122, icon,124
Tormina diſſoluentia,71. 66.107
Trachelium petræum Lo Ponæ,in Cluſ.vol,225
Tragij Dioſc.reſpondens planta,15
Tragopogon Theophr Dioſc.quod diſ. Var. hiſt. 229 icon,230 Alter gram. fol.ſuauerub. flo. hiſt.232. icon, 231. Alter luteus apulus & Variet.234 icon,233,Reliquæ varietates & diſ 228,& 229
Τρίβολος quid.Latinè Murices lxii.
Tripolium Dioſc.quod,hiſt.160,icon,161
Trixago apula unicaulis τετράσχης quæ,hiſt. diſ. 199,icon, 197
Trochi qui,idem quod Turbines,& Rhombi & Strombi,lxv,quod diſ.a Turbine vero. ibid.
Tubercula ſan 159
Tumòres diſcut.107.159
Turbit Serapionis Tripol Dioſc,164
Turbo quid in genere,lxv.quid in ſpecie,ibid. qui teſtacei propriè,ibid Variet.lxvi
Turbo max.Perſicus verior,lxv,icon,lx.
Turbo Rond.eſt Strombus Auct lix.
Tuſſi medentur,66.diuturnæ,70.107, 71
VAlerianæ Sylueſtris amarior ſapor acrior & odoratior vulgari maiore,217
Valerianellæ quæ,quare ſic dictæ Varietat 204
Valerianella Cornucopioides quæ diſ. hiſt. 205 icon,206
Valerianel Scalioſæ ſemine ſtellato quæ 207. icon,209. altera Vmbilicato nudo ſemine, 208 icon,209
Velella,Vrticæ marinæ ſpeciesquæ,xx.icõ,xxij
Venenati ſerpentes viuos pariunt, xxxvij.
Venenatorum ictib ſuccur.257.71.55.18,xxxv
Venerea concha quæ,lxvii. (107.25
Venerem inhibent, xxxv (ſtaceis lxv.
Ventorum turbines qui, & eorum figura in te
Vẽtris animal.necãt & pellunt 66,154 lata,7
Vermes in vlceribus prohibent, 48. necant & pellunt interna,66.134.66
Vermis marinus προβοσκιδεκτάτος qui hiſt. xxi,icon,xxij (icon,294
Vermiculata noua montana quæ, dif. hiſt. 295.
Veronica tetrag mont recta min q.289 icõ,298
Vicia ſeſamacea apula quæ,hiſt.303. icon, 301
Vini hiſſopici remed 71.parandi ratio. ibid.
Viperam vnam nouit Ariſt.plures verò Dioſc. xxxvii plura genera viuiparorum ſerp. ib.
Vitiliginem curant,134
Vlceribus medentia,143, 113,132
Vomitiones faciles præſtat,66
Vrinas mouent,107.56 71.diffic.mit.18.7
Vrtica marina ſoluta rarior,velella dicta,quæ. xx icon,xxii.
Vterum purgat.84
Vulneribus vtil.& ſanant.159.157.77.56.recent.128
Vulnerarium oleum ex qua herba,77
Vuluæ doloribus vtilis,84
ZAffarana ſtellæ marinæ ſpecies,v.
BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE